NESKOROANTICKÁ VOJENSKÁ PEVNOSŤ V GERULATE

TOMÁŠ DRAGUN

TRNAVA 2022

FILOZOFICKÁ FAKULTA TRNAVSKEJ UNIVERZITY V TRNAVE

NESKOROANTICKÁ VOJENSKÁ PEVNOSŤ V GERULATE

Tomáš Dragun

Publikácia vyšla vďaka podpore grantu VEGA 1/0243/17 a 1/0240/21

TRNAVA 2022

Tomáš Dragun

NESKOROANTICKÁ VOJENSKÁ PEVNOSŤ V GERULATE

Trnava 2022

Reviewers / Recenzenti: PhDr. Ján Rajtár, CSc.
Mgr. Igor Bazovský, PhD.
Preklad resume: Mgr. Jana Kličová

Vydanie a distribúcia: Filozofická fakulta FF TU, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava
e-mail: klasarch@truni.sk

Obálka: Bratislava Rusovce - Bergl. Amforovitá nádoba s tmavosivým pórovitým povrchom. Foto: Mgr. Tomáš Dragun, PhD.

© Filozofická fakulta TU v Trnave, 2022
© Katedra klasickej archeológie, FF TU v Trnave, 2022
© Tomáš Dragun, 2022

ISBN 978-80-568-0541-1

OBSAH

Poďakovanie....8
Úvod....9
1 Historický vývoj Rímskej ríše v neskoroantickom období....10
2 Súčasný stav bádania o antickej Gerulate....22
2.1 História výskumu doby rímskej na lokalite Bratislava-Rusovce....22
2.2 Charakteristika antickej Gerulaty na základe doterajších poznatkov....30
3 Lokality vojenskej sféry datované do neskorej antiky na území Gerulaty....34
3.1 Zmenšený kamenný kastel....34
3.1.1 Všeobecná charakteristika....34
3.1.2 Interpretácia a datovanie....34
3.2 Neskoroantická pevnosť....35
3.2.1 Všeobecná charakteristika....35
3.2.2 Kritika prameňov a stratigrafia....37
3.2.3 Architektúra....38
3.2.4 Nálezový fond....49
3.2.4.1 Keramika....49
3.2.4.1.1 Terra sigillata....49
3.2.4.1.2 Imitácie neskororímskej terry sigillaty....49
3.2.4.1.3 Keramika tehlovej farby....50
3.2.4.1.4 Neskoroantická glazovaná keramika....52
3.2.4.1.5 Sivá drsná keramika....58
3.2.4.1.6 „Horreum“ keramika....62
3.2.4.1.7 Keramika s vlešťovanou výzdobou....63
3.2.4.1.8 Ručne formovaná keramika....68
3.2.4.2 Kolkované tehly....69
3.2.4.2.1 Legio X Gemina....70
3.2.4.2.2 Legio XIIII Gemina Martia Victrix....70
3.2.4.2.3 Legio II Italica Petroniana – Tempsonius Ursicinus dux....70
3.2.4.2.4 Tempsonius Ursicinus dux....71
3.2.4.3 Mince....71
3.2.4.4 Sklenené nádoby....72
3.2.4.5 Predmety vyrobené z parohoviny....75
3.2.4.6 Kovové predmety....76
3.2.4.6.1 Ramienkové cibuľkovité spony....76
3.2.4.6.2 Súčasti opaskov....77
3.2.4.6.3 Súčasti jazdeckého výstroja....78
3.2.4.6.4 Lícnica neskororímskej helmy....79
3.2.4.6.5 Ďalšie zbrane....80
3.2.4.6.6 Pracovné nástroje....80
3.2.5 Interpretácia a datovanie....81
Záver....84
Summary....85
Bibliografia....95
Prílohy....129
Katalóg....132
Tabuľky....209

„Miluj odbor ktorému si sa naučil, a venuj sa mu celkom. Ostatnú čiastku života preži tak ako ten, čo všetko svoje z celej duše zveril bohom, nestanúc sa nikomu z ľudí ani tyranom, ani otrokom.“

(Marcus Aurelius Antoninus, Hovory k sebe samému, IV. Kniha, 31)

„Pozri sa späť do minulosti so všetkými ríšami, ktoré povstávali a zanikali a podľa toho môžeš predvídať aj veci budúce.“

(Marcus Aurelius Antoninus, Hovory k sebe samému, VII. Kniha, 49)

Poďakovanie

Týmto chcem poďakovať v prvom rade prof. PhDr. Vladimírovi Varsikovi, CSc. za všetky jeho rady a trpezlivosť so mnou počas siedmich rokov prípravy tejto monografie. Ďalej chcem poďakovať PhDr. Jurajovi Bartíkovi, PhD. a PhDr. Kláre Füryovej za sprístupnenie materiálu týkajúceho sa neskoroantickej Gerulaty, ktorý je uložený v Archeologickom múzeu SNM v Bratislave. Za vecné a kritické pripomienky ďakujem PhDr. J. Rajtárovi, CSc. a Mgr. I. Bazovskému, PhD. Taktiež chcem poďakovať všetkým členom Katedry klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave, že vytvorili miesto, kde sa cítim ako doma. Chcem poďakovať aj mojim drahým rodičom a súrodencom, ktorí ma podporovali v mojom sne o archeológii. Okrem toho som veľmi vďačný Márii Valigovej, Petre Dragonidesovej, Milanovi Hrabkovskému, Matejovi Krnáčovi a ďalším mojim priateľom, ktorí verili vo mňa aj keď ja už som neveril.

ÚVOD

Vedecká monografia *Neskoroantická vojenská pevnosť v Gerulate* sa venuje analýze a vyhodnoteniu časti archeologického materiálu zaevidovaného a uloženého v Archeologickom múzeu Slovenského národného múzea pochádzajúceho z obdobia neskorej antiky, t. j. z obdobia od začiatku vlády Diocletiana až po ukončenie rímskej správy provincie Pannonia Prima a jej vydanie Hunom v roku 433. Materiál pochádza z vykopávok areálu neskoroantickej pevnosti[1] na polohe Bergl. Autor sa snažil z bohatého súboru nálezov vybrať čo najadekvátnejšiu a najreprezentatívnejšiu vzorku.

Aj keď Gerulata a jej zázemie predstavujú jedinú časť Slovenskej republiky, ktorá patrila priamo do Rímskej ríše, stále chýba komplexné vyhodnotenie viacerých starších výskumov, ktoré sa konali v tejto oblasti. Ide hlavne o výskum neskoroantickej pevnosti. Tá patrí k najlepšie zachovaným architektonickým pamiatkam z doby rímskej na našom území. Z toho dôvodu bola aj pamiatkovo obnovená a je prezentovaná verejnosti v rámci Múzea mesta Bratislavy. Toto neskororímske opevnenie zaujíma dôležité miesto aj v porovnaní s inými neskoroantickými pevnosťami noricko-panónskeho limitu. Gerulate v období neskorej antiky bola však doposiaľ venovaná menšia pozornosť, hoci od objavenia pamiatky ubehlo viac ako 60 rokov. Nálezový fond nebol doposiaľ komplexne vedecky vyhodnotený. Existujú len štúdie venujúce sa čiastkovo niektorým jeho kategóriám.

Archeologický materiál poníma veľké množstvo položiek počínajúc rôznymi druhmi keramiky, skla, kolkovaných tehál ale aj iných druhov nálezov. Väčšina z nich nebola doposiaľ hodnotená vôbec, respektíve bola nedostatočne dokumentovaná a analyzovaná. Medzi publikovanými zložkami sa nachádzajú niektoré nálezy z areálu tábora. Aj tie je ale potrebné konfrontovať s najnovšími poznatkami, porovnávacími analýzami a typologickými schémami. Do publikácie je poňatá aj veľká časť zatiaľ nepublikovaných nálezov. Vďaka spojeniu oboch skupín sa postupne vynára obraz o osudoch neskoroantickej pevnosti v Gerulate.

Okrem komplexného spracovania nálezového fondu chýba aj podrobnejšia analýza jednotlivých fáz stavebného vývoja neskoroantickej pevnosti a zaradenie tejto významnej pamiatky do kontextu neskororímskej obrany Panónie. Ambíciou predloženej publikácie je vyrovnať istý dlh slovenskej archeológie voči výskumu neskorej doby rímskej nielen na našom území, ale aj so zreteľom na posledné etapy vývoja podunajských provincií Noricum a Panónia. Cieľom je objasniť celkovú situáciu ohľadom vojenskej sféry Gerulaty v spomenutom období. Takto sa lokalite dostáva pozornosti, akú si zaslúži v kontexte záveru doby rímskej a prechodu do doby sťahovania národov.

[1] Pozn. autora: V nemeckej literatúre sa pre tento typ pevností používa termín „Restkastell“. Avšak v tejto publikácii je tento termín nahradený pojmom neskoroantická pevnosť.

1.HISTORICKÝ VÝVOJ RÍMSKEJ RÍŠE V NESKOROANTICKOM OBDOBÍ

Bádatelia hľadali rôzne časové hranice medzi koncom 2. a začiatkom 4. storočia na stanovenie prechodu od inštitúcií principátu k neskororímskemu správnemu systému. Za záver principátu bývala považovaná vláda Marca Aurelia poznamenaná viacerými vojenskými konfliktmi a morovou nákazou. V strednom Podunajsku to boli boje s Markomanmi a Kvádmi, zatiaľ čo na východe vojenské strety s Partmi a vzdorocisárom Avidiom Cassiom.[2] Taktiež obdobie panovania jeho syna Commoda je považované za koniec pokojného obdobia vlády Antoninovcov.[3] Ďalej Septimius Severus býval obviňovaný zo zavádzania „orientálneho" alebo „vojenského despotizmu", ktorý ukončil vplyv senátu na moc principa.[4]

Iní autori pokladajú predovšetkým Diocletiana za zodpovedného z presadenia „orientálneho despotizmu" kvôli reorganizácii spoločnosti s jej prísnym „kastovým" usporiadaním a vytvorením tetrarchie.[5] Constantinus I. býva tiež považovaný za zakladateľa neskorého cisárstva a aj stredovekej Európy a to preto, že založil Constantinopolis a uviedol kresťanstvo ako oficiálne náboženstvo.[6] Pravdou však je, že transformácia Rímskej ríše do obdobia neskorej antiky prebiehala pomalšie a nie ako nejaká rýchla revolúcia. Proces zmeny bol v plnom prúde začiatkom 3. storočia a vyvrcholil v jeho závere. Za zmenu nebola zodpovedná vláda len jedného cisára.[7] S ohľadom na uvedené možnosti autor považuje za začiatok neskorej antiky vládu cisára Diocletiana, a to na základe transformácií v spoločnosti, vo vládnom systéme ale aj v hmotnej kultúre.

Diocletianus (vládol 284–305) pochádzal z chudobných pomerov v Dalmácii. V priebehu svojej vlády uviedol viacero reforiem a mnohé jeho inovácie pretrvali na Západe až do pádu Rímskej ríše a na Východe do konca Byzancie.[8]

Diocletianove reformy vo všetkých ohľadoch ovplyvnili vládu principátu zavedenú Augustom, kde sa cisár prezentoval len ako prvý medzi rovnými (*princeps*). Transformovali ju na absolútnu vládu *domina* (pána), ktorý stál vysoko nad svojimi poddanými a priblížiť sa k nemu bolo možné len prostredníctvom mnohých úradníkov a funkcionárov. Tento spôsob vlády sa preto nazýva dominát.[9]

Diocletianus slúžil ako vysoký dôstojník vo vojsku. Jeho nástup na trón sa dá považovať za dramatický proces. Cisára Cara (vládol 282–283) počas ťaženia proti Peržanom zasiahol blesk alebo bol zavraždený. Právoplatným augustom bol Carov syn Carinus. Avšak ten bol taktiež zabitý, možno na podnet Diocletiana.[10]

Ako caesara si panovník vybral svojho spolubojovníka od Dunaja Marca Aurelia Valeria Maximiana. Akt menovania sa uskutočnil v Mediolane (dnešné Miláno) v roku 285. Takto vznikla didarchia čiže vláda dvoch. Hneď nasledujúceho roku ho vyslal potlačiť vzbury v Galii a v tom istom roku ho povýšil na augusta.[11]

Zatiaľ čo Maximianus bojoval na Západe, Diocletianus viedol vojenské ťaženia na Východe. Na jeseň roku 285 bojoval so Sarmatmi na Dunaji. Tí v tomto období vpadli do Panónie a sám Diocletianus sa musel vypraviť na ohrozenú časť hranice pri Sirmiu. Sarmati boli porazení vo

[2] Charanis 1975, 553.
[3] Gibbon 1988, 58.
[4] Platnauer 1918, 15-16, 166-167.
[5] Gibbon 1988, 127, 133-135.
[6] Charanis 1975, 559.
[7] Britton 1981, 11.
[8] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 473.
[9] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 476.
[10] Hächler/Näf/Schwarz 2020, 117–118.
[11] Corcoran 2012, 296; Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 476.

viacerých za sebou idúcich ťaženiach a potom hranica provincií zažívala pokoj približne 20 rokov. Na jar 286 sám vyjednával s Peržanmi a ustanovil nového vládcu Arménsku. V roku 290 vytiahol proti arabským kočovným Saracénom.[12]

Vzhľadom na situáciu bolo jasné, že obaja panovníci potrebujú podporu, preto v roku 293 zorganizovali tetrarchiu, čiže „vládu štyroch". Išlo o rozdelenie moci medzi dvoch starších „augustov". Každému z nich vypomáhal v správe ríše jeden „caesar". Všetci pochádzali z oblasti Ilyrika a vlastná im bola silná lojalita voči Diocletianovi. Navzájom ich spájali svadobné zväzky oboch caesarov s dcérami augustov. Štyria spoluvládci boli povýšení nad ostatných ľudí a oddelení od nich zložitým dvorským ceremoniálom. Diocletianus, ktorý mal prídomok *Iovius* („podobný Iovovi"), bol augustom na Východe. Jeho caesarom bol Gaius Galerius Valerius Maximianus (známy ako Galerius). Západným augustom bol Maximianus a mal prímenie *Herculius* („podobný Herculovi"). Jeho caesarom bol Flavius Valerius Constantius Chlorus, ktorý slúžil Maximianovi predtým ako prétoriánsky prefekt.[13]

V rokoch 295–296 Diocletianus spolu s Galeriom stabilizovali dunajskú hranicu (*ripa*) prostredníctvom hromadného presídlenia veľkej časti kmeňa Karpov za rieku na rímske územie. Ich zvyšky však ostali naďalej v predpolí v priestore pôvodnej provincie Dácia a tetrarchovia s nimi viedli boje.[14] V roku 298 na Východe po premenlivých úspechoch zvíťazil caesar Galerius nad Sasánovcami pod vedením ich vládcu Narseha. Získal pôvodné rímske územia zabrané Peržanmi a uzavrel s nimi výhodnú zmluvu. Toto víťazstvo prinieslo 40 rokov mieru na Východe.[15] V tom istom období Maximianus získal kontrolu nad Mauretaniou, ktorú dobyl naspäť od Berberov. Taktiež Constantius obnovil kontrolu nad provinciou Britannia, ktorá sa načas odtrhla od územia Rímskej ríše.[16]

Diocletianus rozdelil územie Rímskej ríše na 101 provincií, pričom po prvýkrát medzi nimi bola aj Italia.[17] Tak boli provincie Pannonia Superior a Pannonia Inferior územne reorganizované a rozčlenené na menšie územné celky: Pannonia Prima, Savia, Valeria a Pannonia Secunda.[18]

Zdá sa, že okolo roku 300 bola oddelená civilná sféra od vojenskej[19] Taktiež niekedy v tomto období nastali nové prestavby na limite. Súviseli s vojenskými reformami, ktoré zahájil už Gallienus (vládol 253–268) a ukončil práve Diocletianus. Priniesli zníženie sily a zväčšenie počtu vojenských jednotiek. Z vojska boli vyčlenené pohyblivé oddiely *comitanenses*, ktorých úlohou bolo rýchlo zasiahnuť na ohrozených miestach. Z toho dôvodu sa počet légií zvýšil z 33 z doby Septimia Severa na 67. Avšak ich sila sa z pôvodných 5000 zmenšila na asi 1000 mužov.[20] Vrchným veliteľom bol *comes rei militaris* alebo *magister militum*.[21] V neskoršom období to bol *comes Illyrici* (N. D. occ. VII,40-62). V stálych táboroch na hranici ostali len časti pôvodných posádok. Tieto jednotky boli vo všeobecnosti nazývané *limitanei/riparienses* a ich velitelia sa nazývali *duces*[22]. Panonnia Prima a Noricum Ripense mali spoločného veliteľa (*dux*) a Pannonia Secunda so Saviou taktiež. Provincia Valeria mala samostatného veliteľa hraničných jednotiek.[23] Z týchto dôvodov boli staršie kastely z 2.–3. storočia zmenšované. V menšom tábore sa jednotky

[12] Mócsy 1962, 570; Mócsy 1972, 94; Soproni 1978, 116; Corcoran 2012, 297; Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 476.
[13] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 473, 476–477; Corcoran 2012, 298-299.
[14] Eutropius Breviarium Historiae Romanae IX. 25; Kolendo 1969, 378–379; Birchir 1976, 143–144; Demougeot 1983, 103; Ellis 1996, 123–125; Tóth 2005, 385–387; Barbero 2006, 78–79; Poulter 2008, 31; Vingo 2010, 264.
[15] Barnes 1976, 182–186; Kuhoff 2001, 166–184; Leadbetter 2009, 86–97, 105–110; Mosig-Walburg 2009, 91–148; Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 478; Corcoran 2012, 300-301.
[16] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 478.
[17] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 478; Corcoran 2012, 309.
[18] Mócsy 1974, 273, fig. 59.
[19] Goldsworthy 2010, 206; Boatwright/Gargola/Talbert 2012,479.
[20] Gassner/Jilek/Ladstätter 2002, 274, 302-303.
[21] Pozn. autora: *Per Illyricum* v prípade diecézy Illyricum kam patrili aj panónske provincie: Kovács 2004a, 116.
[22] Pozn. autora: nominatív jednotného čísla: *dux*.
[23] Kovács 2004a, 116.

ľahšie ubránili.[24] Okrem toho Diocletianus zriadil pre hranicu v predpolí Sirmia (Pannonia Secunda) dve nové légie a to legio V Iovia a legio VI Herculia.[25]

Okrem zmien v štruktúre provincií a ich obrany vykonal Diocletianus hospodárske reformy. Medzi ne patrila aj reforma mincovníctva. Tá začala v roku 284 zmenou hmotnosti zlatých mincí a ukončená bola v roku 296, kedy boli uvedené do obehu nové druhy strieborných a bronzových mincí.[26] Okrem toho v roku 301/302 schválili tetrarchovia edikt o maximálnych cenách (*edictum de pretiis rerum venalium*). V ňom bola zakotvená maximálna cena stoviek tovarov a služieb. Nakoniec však tento pokus zlyhal. Dane sa vzhľadom na to vyberali v naturálnej forme plodín alebo tovarov namiesto peňazí. Tie boli skôr využívané na výplatu žoldu a iné výdaje.[27]

Keďže Diocletianus spolu so svojimi spoluvládcami podporoval tradičný polyteizmus, dochádzalo k potláčaniu iných kultov. V rokoch 299–300 začal prenasledovať kresťanov vo svojom paláci. Potom nasledovali čistky medzi vojenskými dôstojníkmi hlavne na Východe. V roku 303 začalo posledné a najväčšie prenasledovanie zničením kostola v Nikomedii a následným vydaním ediktu, na základe ktorého boli ničené kresťanské chrámy i posvätné knihy. Nasledujúceho roku boli dokonca vyžadované všeobecné obety bohom. Protikresťanské prenasledovania boli silnejšie na Východe, zatiaľ čo v oblasti spravovanej Constantiom I. Chlorom to boli len mierne akcie.[28]

V decembri 303 Diocletianus oslavoval dvadsiate výročie vlády. V tom čase primäl Maximiana k prísahe, že sa spolu vzdajú vlády. Taktiež bola uzákonená nová nástupnícka postupnosť. Novými caesarmi sa stali Valerius Severus a Maximinus Daza. Nakoniec 1. 5. 305 Diocletianus abdikoval v Nikomedii.[29]

Po smrti Constantia I. v meste Eburacum (dnešný York) v roku 306 prehlásili vojaci jeho syna Constantina za augusta. Antické pramene tvrdia, že spočiatku ich čin odmietol, ale pripisovalo sa to naivite jeho mladosti. Galerius, ako Diocletianov nástupca však trval na tom, aby sa Constantinus stal len caesarom. Ten s tým prezieravo súhlasil. V tom čase sa v Ríme pod vplyvom situácie okolo Constantina a s podporou prétoriánskej gardy prehlásil Maximianov syn Maxentius za augusta. Táto situácia spôsobila komplikácie v nástupnickom systéme tetrarchie. Z toho dôvodu Galerius zorganizoval stretnutie tetrarchov v Carnunte v roku 308, kde povolal i Diocletiana z odpočinku. Nástojčivou úlohou bolo prediskutovanie opatrení k udržaniu systému vlády. Za augusta bol ku Constantinovi zvolený Licinius a Maxentius bol vyhlásený za uzurpátora. Po konferencii boli teda pozície tetrarchov nasledujúce: Constantinus na Západe, Licinius na Balkáne, Galerius v Anatólii a Maximinus Daza na Východe.[30]

Avšak vládny systém sa aj napriek tomu začal pozvoľne rozpadať. Keď Galerius v roku 311 zomrel, zvyšní traja tetrarchovia sa začali medzi sebou hádať a tak vzniklo kolégium navzájom súperiacich augustov.[31] V roku 312 sa Constantinus vypravil proti Maxentiovi do Itálie a porazil ho v bitke na Milvijskom moste pred bránami Ríma. V nej padol i samotný Maxentius. Podľa antických autorov Eusebia a Lactansia Constantinus nechal pred bitkou umiestniť na štíty svojich vojakov kristogram. Údajne tak konal na základe znamenia od kresťanského Boha.[32] V tom čase na Východe Maximinus Daza prenasledoval kresťanov aj napriek tomu, že Galerius v roku 311 vydal tolerančný patent. Constantinus to zobral ako zámienku. Vzápätí sa k nemu pridal aj Licinius a stali sa z nich spojenci. V roku 313 spolu vydali v Mediolane výnos, ktorý

[24] Schmidtová/Mathédesz 2019, 5.
[25] Soproni 1978, 128.
[26] Sutherland 1955, 116–118.
[27] Rees 2004, 139–140; Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 479–480; Corcoran 2012, 315–316.
[28] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 481; Corcoran 2012, 319–320.
[29] Corcoran 2012, 321–323.
[30] Doyle 2014, 45; Humphries 2008, 82–87; Wardman 1984, 232–233; Corcoran 2012, 323–324; Lenski 2012, 332–334, 339.
[31] Lenski 2012, 339.
[32] Clauss 2005, 121; Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 485–487; Lenski 2012, 334–337.

vyhlasoval toleranciu voči všetkým náboženstvám v rámci Rímskej ríše.[33] V lete toho istého roku Licinius porazil Maximina Dazu a zlikvidoval všetkých možných nástupcov – členov rodín Severa, Galeria a Maximina.[34]

Od tohto obdobia sa na vláde podieľajú dvaja „tetrarchovia". Avšak napätie medzi nimi sa vyostrovalo, až vyústilo do otvoreného konfliktu. Ten skončil Liciniovou porážkou a následnou popravou v roku 324. Od toho roku Constantinus I. vládol celému územiu Rímskej ríše sám. Caesarmi v tomto období boli jeho synovia Crispus, Constantinus II. a Constantius II.[35] Po porážke Licinia si Constantinus zvolil za nové hlavné mesto Byzantion, ktoré prestaval a premenoval na Constantinopolis. Mesto bolo vysvätené v roku 324 a formálne otvorené 11. mája roku 330.[36]

V tomto období prebiehal medzi kresťanmi spor ohľadom učenia nazývaného arianizmus. Šíril ho kňaz Areius, ktorý tvrdil, že Kristus nebol od večnosti, ale stvoril ho Boh Otec. Pre tento názor sa dostal do konfliktu so svojím biskupom Alexandrom. Constantinus sa snažil obe strany zmieriť, avšak bez výsledku. Preto zvolal v roku 325 koncil do Níkaie (dnešný İznik), ktorého sa zúčastnilo 300 biskupov. Počas neho bolo Areiovo učenie odsúdené a zároveň zakotvené, že Otec a Syn sú z rovnakej podstaty.[37]

Do panónskych provincií vpadli v roku 322 opäť Sarmati, no Constantinus ich porazil a počas bojov padol ich kráľ Rausimodus.[38] Túto udalosť mali oslavovať reverzy mincí s nápisom *„Sarmatia devicta"*. Z toho vyplýva zdanie, že šlo o rímske víťazstvo.[39]

V roku 326 nechal Constantinus I. popraviť svojho syna Crispa, ktorého mal so svojou prvou manželkou Minervinou. Jeho nevlastná matka Fausta ho obvinila z toho, že sa ju pokúsil znásilniť. Išlo však o vymyslenú obžalobu, pretože sa chcela zbaviť potenciálneho rivala v nástupníctve pre svojich synov. Rozhorčený Constantinus ju nato nechal popraviť udusením v prehriatom kúpeli. Namiesto mŕtveho Crispa určil ako caesara svojho ďalšieho syna Constanta.[40]

Písomné pramene uvádzajú pre rok 332 výpravu Constantina II. ako caesara proti Gótom na Dunaji potom, ako napadli Sarmatov. Tí požiadali jeho cisárskeho otca o pomoc. Útočníkov sa podarilo úplne poraziť a vytlačiť zo sarmatského územia.[41] V dôsledku bojov bol prvýkrát uzatvorený *foedus* medzi Constantinom I. a Tervingmi s Taifalmi. Táto zmluva mala formatívny vplyv na rímsku foederátnu politiku v 4. storočí.[42]

Keď perzský kráľ Šapúr II. prekročil hranice Perzskej ríše, vyslal Constantinus I. svojho syna Constantia II., aby s ním vyjednával. Avšak rokovanie neprinieslo žiadne ovocie a tak sám začal pripravovať v roku 337 výpravu do Perzie. V tom čase zomrel, no tesne pred smrťou sa nechal ešte pokrstiť ariánskym biskupom Eusébiom z Nikomédie.[43] Taktiež stihol pribrať za spoluvládcov svojich synovcov Dalmatia ako caesara a Hannibaliana ako „kráľa kráľov a národov Pontu". Constantinus II. mal spravovať Britániu, Galiu a Hispániu, Constans vládol v Itálii a Afrike a Constantius II. na Východe. Constantinus teda zanechal kolégium piatich vládcov, ktorí boli pokrvne spriaznení. Toto usporiadanie sa však rýchlo rozpadlo. Vojaci po tajnej dohode s Constantinovými synmi zavraždili Dalmatia a Hannibaliana a väčšinu ich príbuzných.[44]

---

[33] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 487; Lenski 2012, 339–340.
[34] Corcoran 2012, 325.
[35] Lenski 2012, 340–342.
[36] Boatwright/Gargola/Talbert 2012, 491; Lenski 2012, 343–344.
[37] Lenski 2012, 352.
[38] Mócsy 1972, 96; Soproni 1978, 116.
[39] Soproni 1978, 116.
[40] Lenski 2012, 342, 354–355.
[41] Mócsy 1962, 573; Mócsy 1972, 96; Soproni 1978, 117; Brockmeier 1987, 79; Lenski 2012, 343.
[42] Eutropius Breviarium Historiae Romanae X,7; Iordanes De Origine Actibusque Getarum 112; Zosimos Historicus Historia Nova II,31,5; Brockmeier 1987, 79.
[43] Lenski 2012, 343, 352.
[44] Lenski 2012, 342.

Už o tri roky po otcovej smrti sa Constantinus II. rozhádal s Constantom, čo prerástlo v otvorený konflikt. Constans brata porazil a nechal zabiť.[45] Na prelome rokov 349/350 sa v Constantovej armáde prejavovala výrazná nespokojnosť s jeho vládou. To vyústilo k tomu, že Magnentius, veliteľ Herculianov a Iovianov, si uzurpoval titul augustus.[46] V tom istom roku porazil Constanta a dal ho zabiť. Constantius II. sa snažil pomstiť bratovu smrť. Najprv však určil ako caesara svojho bratranca Galla. Krátko po porážke Magnentia ho ale v roku 354 dal popraviť.[47] Nasledujúceho roku určil ako caesara svojho druhého bratranca Iuliana a poveril ho správou Galie.[48]

V roku 356 Kvádi spolu s Viktofalmi vpadli do panónskych provincií, ale Constantius II. ich porazil.[49] V tom istom čase sa Iulianus vydal na výpravu proti Alamanom. Taktiež od Frankov oslobodil Coloniu Agrippinu (dnešný Kolín nad Rýnom) a ďalšie mestá.[50] Nasledujúceho roku viedol boje na Rýne a vybojoval víťaznú bitku pri Argentorate (dnešný Štrasburg). V nej porazil zväz Alamanov pod vedením kráľa Chnodomaria a jeho synovca Serapiona.[51] V tomto období prenikli na rímske územie Sarmati žijúci v predpolí provincie Moesia Prima. Boli však rozprášení Rimanmi na ich vlastnom území oproti provincii Pannonia Secunda. Constantius II. taktiež bojoval s Kvádmi na hraniciach Valerie, ktorých tiež porazil. Toto víťazstvo bolo dosiahnuté predovšetkým vďaka spojeneckým Sarmatom a gótskemu kmeňu Taifalov. Porazený sarmatský kmeň Limigantov bol presídlený. Takto zaistil Constantius pokoj Ilyriku na istý čas.[52] Práve po týchto udalostiach bola podľa všetkého dokončená výstavba systému vonkajšej obrannej línie tzv. sarmatských valov, ktorá začala už po udalostiach v roku 322.[53]

Nasledujúceho roku vpadli Peržania na rímske územie v Mezopotámii. Ich vojská prenikli až k mestu Amide (dnešný Diyarbakır) pri Tigride, ktoré dobyli.[54] Na jar potom pokračoval perzský kráľ s bojovými manévrami na rímskom území, pričom získal ďalšie mestá.[55]

V roku 360 zvolili vojaci v Galii za augusta Iuliana. Dôvodom bola ich nespokojnosť s Constantiovým rozhodnutím poslať ich na ťaženie proti Peržanom na Východ. Mal hájiť ich záujmy ako augustus, pretože si získal dôveru svojimi vojenskými a vodcovskými schopnosťami. Iulianus nechcel spočiatku prijať titul, no zo strachu tak učinil. Constantius začal organizovať výpravu proti svojmu bratrancovi, no počas príprav náhle zomrel. Iulianus sa stal jediným vládcom ríše.[56] Nebol však ochotný pokračovať v politickom a náboženskom programe Constantina I., keďže bol svedkom vyvraždenia svojej najbližšej rodiny jeho synmi. Otvorene vyhlásil odklon od kresťanskej viery a pokúšal sa obnoviť pohanské korene impéria i keď kvôli svojej predčasnej smrti neúspešne.[57]

Medzitým sa intenzívne pripravoval na ťaženie proti Peržanom, ktoré odložil Constantius II. Krátko pred svojou predčasnou smrťou počas bojov v Perzii v roku 363 Iulianus určil ako nástupcu svojho bratranca Procopia. Ten však ustúpil Iovianovi, ktorého si vyvolila záujmová skupina z najvyššieho velenia.[58] Po zvolení nového cisára rímska armáda uzavrela mier s Peržanmi, pričom sa Rimania museli vzdať území za Tigridom, ktoré zahŕňalo päť provincií,

[45] Lenski 2012, 355.
[46] Zosimos Historicus Historia Nova II 42; Burns 1994, 3–4.
[47] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XIV, 11.1–23; Lenski 2012, 355.
[48] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XV, 8; Lenski 2012, 355.
[49] Gabler 1972, 236.
[50] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XVI, 2–3.
[51] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XVI, 11. 5–10; Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XVI, 12; Goldsworthy 2010, 210–211.
[52] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XVII, 12; XVII, 13; Mócsy 1972, 101; Soproni 1978, 117–118; Vingo 2010, 269.
[53] Nagy 1962, 59; Soproni 1978, 118.
[54] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XVIII,7; XIX,1–9.
[55] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XX, 6–7.
[56] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XX 8, 2 –22; XXI, 15; Doyle 2014, 46.
[57] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXII, 5; 12. 6–7; 14.4–8; Lenski 2012, 355.
[58] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXII, 12.1–2; XXIII 3.2; XXV, 3.5–19; XXVI 6.2–3; Zosimos Historicus Historia Nova IV 4.3; Doyle 2014, 47.

vrátane významného mesta Nisibis (dnešný Nusaybin). Počas návratu z neúspešného ťaženia Iovianus zomrel v meste Dadastane (neďaleko dnešného Karahisaru) v Malej Ázii.[59]

Od 60. rokov 4. storočia sa civilné obyvateľstvo sťahovalo z táborových *vici* a *canabae* do opustených častí táborov pod ochranou pevnostných múrov. Bolo to z dôvodu hroziacich útokov zadunajských barbarov na provincie.[60]

V roku 364 bol po smrti cisára Ioviana zvolený ako jeho nástupca Valentinianus I., ktorý si ako spoluvládcu zvolil brata Valenta. Vojenské sféry si prerozdelili tak, že Valentinianus mal pod svojou správou Galiu, Itáliu, Afriku s Ilyrikom a Valens dostal východnú časť ríše.[61] Hneď nasledujúceho roku vystúpil ako uzurpátor Procopius, ktorého si ako nástupcu vybral Iulianus. Po počiatočných úspechoch, kedy sa mu podarilo získať na svoju stranu časť vojska a obsadiť územia v Tráckej diecéze, ho však armáda opustila a vrátila sa k Valentovi. Procopius bol zajatý a popravený sťatím.[62] V roku 367 pribral Valentinianus ako tretieho augusta svojho syna Gratiana.[63]

Medzitým v rokoch 367–369 viedol Valens výpravy proti Gótom na dolnom Dunaji. Počas nich bola dohodnutá zmluva medzi Valentom a gótskym kráľom Athanarichom na člnoch uprostred Dunaja.[64] Taktiež veliteľ poľnej armády (*comes rei militaris*) Theodosius, ktorý bol otcom budúceho cisára Theodosia I., bojoval v Británii proti Piktom, Scotom a Attacottom. Okrem toho odvrátil vzburu istého Valentina, ktorý tam bol poslaný do vyhnanstva. Za zásluhy bol Theodosius povýšený do hodnosti generála jazdectva (*magister equitum praesentalis*).[65]

O čosi neskôr v roku 372 sám Valentinianus prekročil Rýn a vydal sa na vojnovú výpravu proti Alamanom, ktorá však nebola veľmi úspešná. No už o dva roky neskôr začal s ďalšou výpravou, počas ktorej dostal správy o barbarských vpádoch v Ilyriku. Preto výpravu prerušil a uzatvoril mier s alamanským kráľom Macrianom.[66]

Udalostiam predchádzala výstavba rímskej pevnosti na kvádskom území. Kvádi oprávnene vznášali námietky proti takémuto svojhlavému konaniu a vyslali k Marcellianovi, veliteľovi pohraničných vojsk provincie Valerie (*dux Valeriae*), posolstvo so žiadosťou o odloženie prác. Avšak Marcellianus dal zavraždiť kvádskeho kráľa Gabinia počas hostiny. To vyprovokovalo vpád Kvádov a Sarmatov na rímske územie. Tieto útoky boli čiastočne odrazené. Bojov sa zúčastnil aj budúci cisár Theodosius.[67] Práve vtedy na jar roku 375 vyrazil Valentinianus s vojskom z mesta Augusta Treverorum (dnešný Trevír) do postihnutej oblasti a dorazil do Carnunta, ktoré bolo podľa Ammiana Marcellina „opustené a spustnuté“. Tu sa tri mesiace pripravoval na výpravu proti Kvádom. Armádu presunul do Aquinca, odkiaľ prešiel mostom na kvádske územie, ktoré značne vyplienil. Keďže sa blížila zima, rozhodol sa prezimovať v Brigetiu.[68] Toto bol posledný prienik rímskej armády na sever od Dunaja.[69]

Na jeseň prišla k Valentinianovi do Brigetia vyjednávať delegácia kvádskych vyslancov, ktorí aj keď boli ochotní pristúpiť na rímske podmienky, sťažovali sa na rímske počínanie na ich území a zvaľovali zodpovednosť za útoky na lúpežné hordy. Argumentácie barbarských vyslancov cisára nahnevali natoľko, že počas rokovania dostal mŕtvicu a zomrel dňa 17. 11. roku 375.[70]

---

[59] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXV, 7.5–14; 8; 10.12; Burns 1994, 3.
[60] Kovács 1999, 123–131, 166–169; Kovács 2004a, 119.
[61] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXVI 1.3–6; 4.1–4; Soproni 1978, 200; Burns 1994, 8.
[62] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXVI, 6.10–18; 7–8; 9.1–9.
[63] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXVII, 6.
[64] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXVII, 5; Zosimos Historicus Historia Nova IV, 11; Heather 1991, 117; Burns 1994, 15–16.
[65] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXVII, 8; XXVIII, 3; Burns 1994, 9–11.
[66] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXIX, 4; XXX, 3.1–6.
[67] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXIX, 6.1–16.
[68] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXX, 5.1–5, 11, 13–15.
[69] Schmidtová/Mathédesz 2019, 5.
[70] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXX, 6.

Krátko predtým sa uskutočnil hunský vpád na územie Alanov susediacich s Gótmi. Tí boli nútení opustiť svoje sídla a presúvali sa k Dunaju, ktorý chceli prekročiť. Taktiež poslali poslov k Valentovi s prosbou, či by nemohli byť prijatí na rímske územie. Cisár usadenie nakoniec povolil len vizogótskemu kmeňovému zväzu Tervingov. Avšak tajne prechádzal i ostrogótsky kmeňový zväz Greuthungov. Pri prechode ich veliteľ poľnej armády (*comes rei militaris*) Lupicinus nechal bez zásob, čo prepuklo do otvorenej vzbury proti Rimanom. Góti postupovali Tráckou diecézou, ktorú pustošili a začali neúspešne obliehať mesto Hadrianopolis. V tom čase požiadal Valens o pomoc Gratiana, ktorý mu poslal zbory z panónskych a zaalpskych provincií pod velením Frigerida, ďalšie jednotky poslal aj z Galie.[71] Medzitým Alamani prekročili Rýn a tak Gratianus odvolal jednotky, ktoré chcel poslať na pomoc strýkovi. Hneď po potlačení hrozby sa ponáhľal s vojskom na východ pomôcť Valentovi proti Gótom. Ten sa však rozhodol vybojovať bitku sám bez pomoci synovca. Tá sa odohrala 9. augusta roku 378 pri Hadrianopole. Počas nej padla veľká časť východorímskej armády spolu s cisárom.[72] Po bitke sa pokúsili Góti s Alanmi a Hunmi neúspešne obliehať Hadrianopolis. Odtiaľ pustošiac celé územie tiahli na Constantinopolis, avšak nakoniec od mesta odtiahli. Gratianus si ako svojho spoluvládcu vybral Theodosia (odteraz označovaný ako Theodosius I.), ktorý mal spravovať východnú časť ríše.[73]

Valentinianova neočakávaná smrť viedla v Rímskej ríši k zásadným politickým a strategickým zmenám. Tie ešte podčiarkla katastrofická porážka pri Hadrianopole. Obe skutočnosti viedli k strate rímskej kontroly nad predpolím hranice panónskych provincií.[74] Prefektúra Illyricum s diecézami Pannonia, Dacia a Macedonia bola prevedená zo správy Gratiana pod Theodosiov dohľad.[75] Ten ju mal usporiadať a obnoviť, pričom sa mu podarilo poraziť plieniacich barbarov, ktorí prenikli na rímske územie.[76] S tým bola pravdepodobne spojená reorganizácia, ktorá sa udiala na panónskej hranici okolo roku 380. Zahŕňala výstavbu malých pevností v ľavom nároží praetentury pôvodných auxiliárnych táborov.[77] Predpokladá sa, že v tom čase boli Huni, Alani a Góti pod vedením Alathea a Safraca usídlení v panónskych provinciách podľa zmluvy (*foedus*), ktorú s nimi uzavrel cisár Theodosius I. Ich úlohou bolo doplniť chýbajúce pohraničné jednotky decimované po bitke pri Hadrianopole.[78] Zdroje, ktoré toto spomínajú, sú pasáže z diel Jordana a Zosima.[79] Problémom hypotézy ostáva, že Zosimos pokračuje v rozprávaní ďalej o tom, že barbari opustili provincie.[80] Po obnovení poriadku Theodosius prefektúru vrátil naspäť pod správu cisára západnej časti ríše niekedy po roku 380.[81]

V tých rokoch si na západe uzurpoval cisársku moc Magnus Maximus, ktorý ju udržal po dobu piatich rokov (383–388) a dokonca získal politické uznanie od legitímneho cisára Theodosia I. Hlavným dôvodom tohto rozhodnutia bolo, že sa musel vysporiadať s Vizigótmi usadenými vo východných provinciách. Keď sa mu nakoniec v roku 388 podarilo konečne hrozbu spacifikovať, postavil sa proti Maximovi. Vytiahol proti nemu do Aquileie, zajal ho a dal popraviť.[82]

Okrem vojenských operácií sa Theodosius snažil upevniť ríšu aj prostredníctvom nových nariadení a reforiem. Ako horlivý kresťan potláčal pohanské kulty. V rokoch 381 a 385 vydal

[71] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXXI, 3; 4; 5.1–9; 6; 7.1–5.
[72] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXXI, 10.2–22; 11.1–2; 12.1–7, 16–17; 13.1–18; Zosimos Historicus Historia Nova IV, 24.1–3; Straub 1943, 255–286; Burns 1973, 340–344; Burns 1994, 23-34.
[73] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri XXXI, 15; 16; Zosimos Historicus Historia Nova IV, 24.4; Burns 1994, 43.
[74] Nagy 1971, 77-78; Soproni 1978, 118.
[75] Sozomenus Historia Ecclestiatica 7.4.1.
[76] Burns 1994, 45-47.
[77] Soproni 1985, 98; Soproni 1986, 409–415.
[78] Soproni 1978 200, 206; Soproni 1985, 86–93; Várady 1969, 22–41; Chrysos 1973, 52–64; Demougeot 1974, 143–160; Wolfram 1979, 311; Barkóczi 1980, 117–118; Burns 1994, 60–63.
[79] Iordanes De Origine Actibusque Getarum 27.140–141; Zosimos Historicus Historia Nova IV.34.2.
[80] Zosimos Historicus Historia Nova IV 34. 4–5; Kovács 2004a, 120.
[81] Demougeot 1947, 16–31; Demougeot 1948, 87–92; Grumel 1951, 5–46; Palanque 1951, 5–14; Burns 1994, 46–47.
[82] Pacatus Panegyrici Latini II. 37–45; Zosimos Historicus Historia Nova IV 46.2–3; Sozomenus Historia Ecclestiatica VII. 14; Burns 1994, 92–98; Doyle 2014, 14–16.

zákony proti pohanským obetám. Nakoniec v roku 392 vydal posledné a najprísnejšie nariadenie, ktorým zakázal nekresťanské rituály v akejkoľvek forme.[83] Odvtedy až do jeho smrti v roku 395 žiadali pohania toleranciu pre vlastné vyznania.[84] Cisár vydal nariadenia na zatváranie a ničenie pohanských chrámov, posvätných miest a objektov uctievania.[85] Ako posledné zrušil v roku 393 hry v Olympii.[86]

V rovnakom období začal získavať vplyv Stilicho, ktorý mal čiastočne nerímsky pôvod. Jeho otcom bol Vandal a matkou Rimanka. Cisár Theodosius I. mu natoľko dôveroval, že mu dal za ženu vlastnú neter Serenu.[87] Čoskoro sa stal hlavným veliteľom vojska (*magister militum*) západnej časti ríše a tento úrad zastával až do svojej smrti. Keď roku 395 Theodosius I. zomrel, za dedičov vyhlásil oboch svojich synov Arcadia a Honoria, pričom Stilicho mal byť poručníkom druhého menovaného a jeho sestry Gally Placidie.[88]

V tom čase vpadli do provincie Pannonia Prima Markomani. Neskôr bola ich časť usadená na území provincie. Spis *Notitia Dignitatum* uvádza totiž vojenského veliteľa s titulom *tribunus gentis Marcomannorum*.[89] V rokoch 397–398 povstal *comes Africae* Gildo proti západorímskemu cisárovi Honoriovi. Bol obvinený, že rokoval s východorímskymi úradníkmi o prevedení severoafrických provincií pod ich jurisdikciu. Tak mal odrezať západorímsku časť od hlavnej zásobárne potravín. Vzťahy medzi Západom a Východom boli napäté, aj keď ich augustovia boli bratia. Gildove akcie boli považované za nepriateľské voči Honoriovi. Ten pod vplyvom Stilicha, ktorý bol *magister militum*, vyslal armádu do Afriky vyriešiť situáciu.[90]

Prefektúra Illyricum bola opäť prevedená do správy východnej časti ríše po smrti Valentiniana II. roku 392. No diecéza Pannonia bola opäť neskôr – v presnejšie neurčiteľnom období – prinavrátená západnej časti. T. Burns sa domnieva, že to bolo niekedy okolo roku 400.[91] Práve v tom čase sa Alarich vyhlásil za kráľa Gótov, lebo mu bol zrušený úrad *magister militum per Illyricum*.[92]

Začiatkom 5. storočia. sa cez územie provincií Pannonia Prima a Savia prehnalo viacero útokov barbarov. V roku 401 to boli Vandali a nasledujúceho roku zase Alarich s Vizigótmi. V tom čase Stilicho prevelil väčšinu vojakov z porýnskej hranice a nechal nechránenú Galiu. Ponáhľal sa do Raetie, aby sa tam postavil prenikajúcim Vandalom a Alanom a tak zabezpečil Rýn. Potom vyrazil s vojskom proti Alarichovi bojujúcemu v Itálii. V roku 402 Stilicho zvíťazil nad Gótmi pri Pollentii a Verone.[93] Po tomto strete bol Alarich opäť uznaný Západom, ale len za podriadeného veliteľa (*comes rei militaris*).[94]

Na silvestrovskú noc roku 406 kmene Vandalov, Alanov, Burgundov a Svébov prekročili zamrznutý Rýn a nasledujúce dva roky pustošili územie Galie.[95] V roku 409 prenikli Alani, Svébi a Vandali na územie Hispánskej diecézy pričom si dobyté provincie medzi sebou „rozlosovali". Zdá sa však, že pôvodná provincia Tarraconensis ostala z väčšej časti pod rímskou správou. Provinciu Baetica, na juhu dnešného Španielska, získali silingskí Vandali,

[83] Burns 1994, 95; Cameron 2010, 60, 62–63.
[84] Zosimos Historicus Historia Nova IV, 59.
[85] MacMullen 1984, 90.
[86] Perrottet 2004, 190.
[87] Olympiodorus fragment 1; Claudius Claudianus De bello Gildonico 310; Paulus Orosius Historiarum Adversum Paganos VII, 38.1; Jerome Epistolae 123; Burns 1994, 99–100; Doyle, 2014, 134.
[88] Paulus Orosius Historiarum Adversum Paganos VII. 36.1; Olympiodorus fragment 1; Eunapius Historicus fragment 60; Zosimus Historicus Historia Nova IV 59.1; Burns 1994, 100; Doyle 2014, 134.
[89] Notitia Dignitatum occidentalis XXXIV 24; Varády 1969, 122, 446; Soproni 1978, 176; Soproni 1985, 102; Burns 1994, 54.
[90] Claudius Claudianus De bello Gildonico 415–423; Burns 1994, 159; Doyle 2014, 13–14.
[91] Burns 1994, 164–165, 175–177.
[92] Burns 1994, 176–178.
[93] Claudius Claudianus De Bello Gothico 330–645; Menghin 1987, 19–20; Burns 1994, 178–181; 190–192; Kiss 1999, 109–110; Heather 2006, 242–243; Christie 2008, 553; Hächler/Näf/Schwarz 2020, 68–69.
[94] Burns 1994, 181; 188–190.
[95] Varády 1969, 189–223; Nagy 1971, 87–88; Soporoni 1985, 103; Burns 1994, 203–204; Todd 1999, 173.

Lusitania a Carthaginensis pripadla Alanom a Svébom s hasdingskými Vandalmi ostala provincia Gallaecia v severozápadnej časti Pyrenejského poloostrova. Nezachovala sa nám žiadna informácia o zmluve medzi nimi a zástupcami ríše.[96]

Medzitým Alarich ešte v roku 407 okupoval Noricum ako formálny *foederatus*, ale po krátkom čase Vizigóti tiahli do Aquitanie.[97] Vtedy ho požiadal Stilicho, aby mu pomohol bojovať proti uzurpátorovi Constantinovi III., ktorý stiahol všetky vojenské jednotky z Británie do Galie.[98]

V auguste 408 sa Honorius vydal s rímskymi jednotkami, aby sa spojil s Vizigótmi proti Constantinovi III. Avšak vypukla vzbura v armáde proti Stilichovi na základe domnienky, že plánuje použiť barbarov proti rímskym vojakom a tak chce získať *imperium* pre seba a svojho syna. Počas nej bolo pozabíjaných mnoho jeho stúpencov v armáde i v civilnej sfére. Cisár sa nakoniec nechal ovplyvniť a vydal listinu s príkazom na Stilichovu popravu sťatím. Po jej doručení sa nechal bez odporu zajať a uvedený rozsudok bol vykonaný.[99]

Barbarské auxílie podporujúce Stilicha prešli k Alarichovi. Ten sa nachádzal ešte v Noriku, kde prijal týchto utečencov. Zo začiatku nechcel vpadnúť do Itálie, ale ponúkol isté podmienky mieru, ako bolo poskytnutie rukojemníkov, menší obnos peňazí a možnosť vrátiť sa do diecézy Pannonia. Tieto jeho podmienky však Honorius odmietol. Jeho vojsko podporili ďalšie zbory Hunov a Gótov z provincie Pannonia Prima. S posilneným vojskom vpadol do Itálie. Pri svojom postupe obišiel Ravennu, ktorá bola cisárskou rezidenciou a pochodoval na Rím. Takto začalo prvé obliehanie mesta Alarichom, ktorým chcel vytvoriť tlak na cisára Honoria.[100] Senátorom sa nakoniec podarilo mesto vykúpiť prostredníctvom tribútu 5 000 libier zlata, 30 000 libier striebra, 4 000 hodvábnych tuník, 3 000 purpurových látok a 3 000 libier korenia. Okrem toho Gót získal mnoho rukojemníkov z vyšších spoločenských vrstiev, ktorých rodiny získavali prostredníctvom vysokého výkupného. Mestu nakoniec umožnil prísun potravín.[101]

V roku 409 však nastal zvrat, keď Constantinus III. poslal posolstvo k Honoriovi. Ten ho prijal za spoluvládcu a spojil sa s ním proti Alarichovi. Vtedy na Honoriov rozkaz odišlo päť oddielov o celkovej sile 6000 vojakov z Ilyrika pod vedením comesa Valenta do Itálie brániť ju proti Alarichovi.[102] Gót prerušil vyjednávanie a pohrozil útokom na Rím. Honorius opäť zavrhol jeho požiadavky. Preto tiahol opäť na mesto, ktoré obľahol a odrezal od prísunu obilia. Toto bolo druhé Alarichovo obliehanie Ríma. Taktiež zajal Honoriovu nevlastnú sestru Gallu Placidiu a určil ako cisára Attala, ktorý bol predtým mestským prefektom.[103] Nakoniec pritiahol Alarich s vojskom pred Rím po tretíkrát a mesto mu otvorilo brány. A tak 24. augusta roku 410 nastalo trojdňové plienenie Rímu. Po ňom Vizigóti odtiahli spolu s Attalom a Gallou Placidiou ako zajatcami preč. Alarich sa chcel dostať so svojou armádou do provincie Africa avšak nestihol to, lebo zomrel na chorobu. Bol pochovaný na dne riečneho toku.[104] Nakoniec bol zajatý a popravený aj Constantinus III. Po jeho smrti Rimania stratili úplne kontrolu nad Britániou, ktorú už nikdy neobnovili.[105]

Poslednú veľkú snahu o stabilizáciu obrany panónskych provincií uskutočnil Generidus, ktorý slúžil ako *comes Illyrici* v roku 409. Pod jeho správou boli raetske s norickými provinciami a Pannonia Prima. Toto môže potvrdzovať domnienku, že hranice boli stále bezprostredne pod

[96] Labrousse 1968, 572–575; Burns 1994, 254–255; Todd 1999, 173.
[97] Zosimos Historicus Historia Nova V, 37.1; Wolfram 1990, 172–181.
[98] Burns 1994, 212–216; Doyle 2014, 139–140.
[99] Zosimos Historicus Historia Nova V, 32.1–7; Olympiodorus fragment 5; Burns 1994, 217–219; Doyle 2014, 142–144.
[100] Zosimos Historicus Historia Nova V, 35.5–6; Burns 1994, 226–227, 230, 232–233.
[101] Zosimos Historicus Historia Nova V, 41.5–7; V, 42.1–3; V. 45.4; Burns 1994, 234–235.
[102] Zosimos Historicus Historia Nova V, 45,1–2; VI, 7,2; Varády 1961, 247–250; Varády 1963, 391–406; Hoffmann 1970, 213–214; Burns 1994, 235–236.
[103] Burns 1994, 240–241, 244.
[104] Iordanes De Origine Actibusque Getarum 156–158; Olympiodorus fragment 16; Burns 1994, 244–245.
[105] Birley 2005, 160; Cameron/Garnsey 1998, 130.

rímskou kontrolou.[106] *Codex Theodosianus* dokonca spomína, že Dunaj naďalej splavovala flotila, ktorá ho strážila a hľadala možnosti na expedície a zásobovanie vojenských pevností.[107]

Alarichov nástupca Athaulf v roku 412 smeroval s vojskom do Galie.[108] Tam ho využívali v boji medzi rôznymi frakciami, či to boli uzurpátori alebo regulárny cisár Honorius. V roku 414 sa oženil s Gallou Placidiou, no nasledujúceho roku ho počas bojov s Vandalmi zavraždili.[109] Gallu Placidiu nakoniec vrátil jej bratovi Wallia, ktorý bol druhým nástupcom Athaulfa. Ako náhradu Rimania prijali Gótov ako foederatov v Galii. Taktiež im poslali zásoby a vojsko v boji proti Vandalom a Svébom. Počas nich Wallia padol a Góti sa vrátili do Galie pod vedením jeho nástupcu Theodoricha I., kde boli usadení v provincii Aquitania Secunda a jej okolí. Stalo sa tak v roku 418.[110]

Počas dlhých vojen mnoho z barbarských kmeňov vstúpilo alebo našlo útočisko ako foederati na rímskom území.[111] V roku 422 vpadli Huni na územie Východorímskej ríše a pustošili územie Trácie. Rimania si vykúpili mier platením každoročného tribútu 350 libier zlata, čo predstavovalo 25 200 solidov.[112] Keď v roku 423 zomrel Honorius, senát si vyvolil ako nového cisára Iohanna. Theodosiova dcéra Galla Placidia požiadala spolu so svojím synovcom, východorímskym cisárom Theodosiom II. a v mene syna Valentiniana III. o pomoc Hunov proti Iohannovi. Hunský kráľ Ruga im za zlato poslal značné vojenské jednotky. Medzitým, ako došli hunské jednotky do Itálie, bol Iohannes porazený. Rimania vyplatili Hunom zlato a poslali ich domov. Flavius Aetius bol povýšený do úradu najvyššieho veliteľa vojska (*magister militum*).[113]

V roku 428 Vandali, Alani a časť Gótov pod vedením Geisericha prešli bez odporu z Hispánie do Mauretánie. Na novom území porazili rímske jednotky a dobyli mesto Hippo Regius (dnešná Annaba). V roku 435 uzavrel Geiserich mier s cisárom Valentinianom III. s podmienkami, že ho uznajú za kráľa dobytých území, ak nebude útočiť na Kartágo, poskytne peňažný tribút Rimanom a pošle svojho syna Hunericha do Ríma ako zajatca. Takto obsadili Vandali Mauretániu a časť Numídie ako foederati. No už roku 439 začali Vandali obliehať Kartágo, ktoré aj dobyli. Vtedy získali veľkú časť rímskeho loďstva.[114]

Stále častejšie vpády Hunov a ich spojencov na územie panónskych provincií spôsobili úpadok podunajského systému obrany, až to vyústilo do opúšťania jednotlivých pevností. Dokonca aj neskororímske opevnené mesto Gorsium/Herculia (dnešný Tác) bolo prenechané barbarom. Po roku 425 po Kr. bola vojensky evakuovaná celá provincia Valeria. Vzápätí bola zavedená provincia Valeria Media pre utekajúce obyvateľstvo východne od Julských Álp medzi Sisciou a Emonou.[115] V Noriku využíval Aetius hunských foederatov proti Alamanom a Iuthungom prinajmenšom do roku 431.[116] Nakoniec bolo pod hunskú kontrolu formálne prevedené celé územie panónskych provincií v roku 433.[117] Rok na to dostal hunský kráľ Attila titul *magister militum*.[118] Panónske provincie teda boli z jurisdikčného hľadiska stále súčasťou Rímskeho impéria, ale prakticky patrili do Hunskej ríše.[119]

---

[106] Zosimos Historicus Historia Nova V, 46.2; Alföldi 1926, 72–83; Varády 1961, 250–252; Hoffmann 1970, 213–214; Soproni 1985, 103–105; Fitz 1991, 223; Burns 1994, 192; Ivanišević/Kazanski 2008, 190–192; Christie 2008, 553–554.
[107] Codex Theodosianus, XVI, Novellae Constitutiones V.7.1; Vingo 2010, 274.
[108] Iordanes Getica 163.
[109] Burns 1994, 256–260.
[110] Burns 1994, 261–263; 270–271.
[111] Kovács 2004b, 130–143; Heather 2008, 174–175; Christie 2008, 557–558; Poulter 2008, 13; Vingo 2010, 274.
[112] Bóna 1991, 47.
[113] Oost 1968, 189–190; Bóna 1991, 48.
[114] Hodgkin 1880, 251–252; Pohl 2004, 40, 98–99; Heather 2006, 198; Lee 2013, 116; Kulikowski 2019, 117.
[115] Tóth 1989, 197–226; Bóna 1991, 48–50; Kovács 2004a, 119.
[116] Bernhard 2007, 117–120; Vingo 2010, 274.
[117] Burns 1994, 46–47; Kiss 1999, 110–111; Tejral 2007a, 107–113; Vida 2007, 322; Liebeschuetz 2008, 104; Whitby 2008, 137–138; Heather 2008, 175–179; Poulter 2008, 5–7; Vingo 2010, 274.
[118] Varády 1969, 278–314; Mócsy 1974, 349–350; Soproni 1985, 105.
[119] Soproni 1985, 105–106.

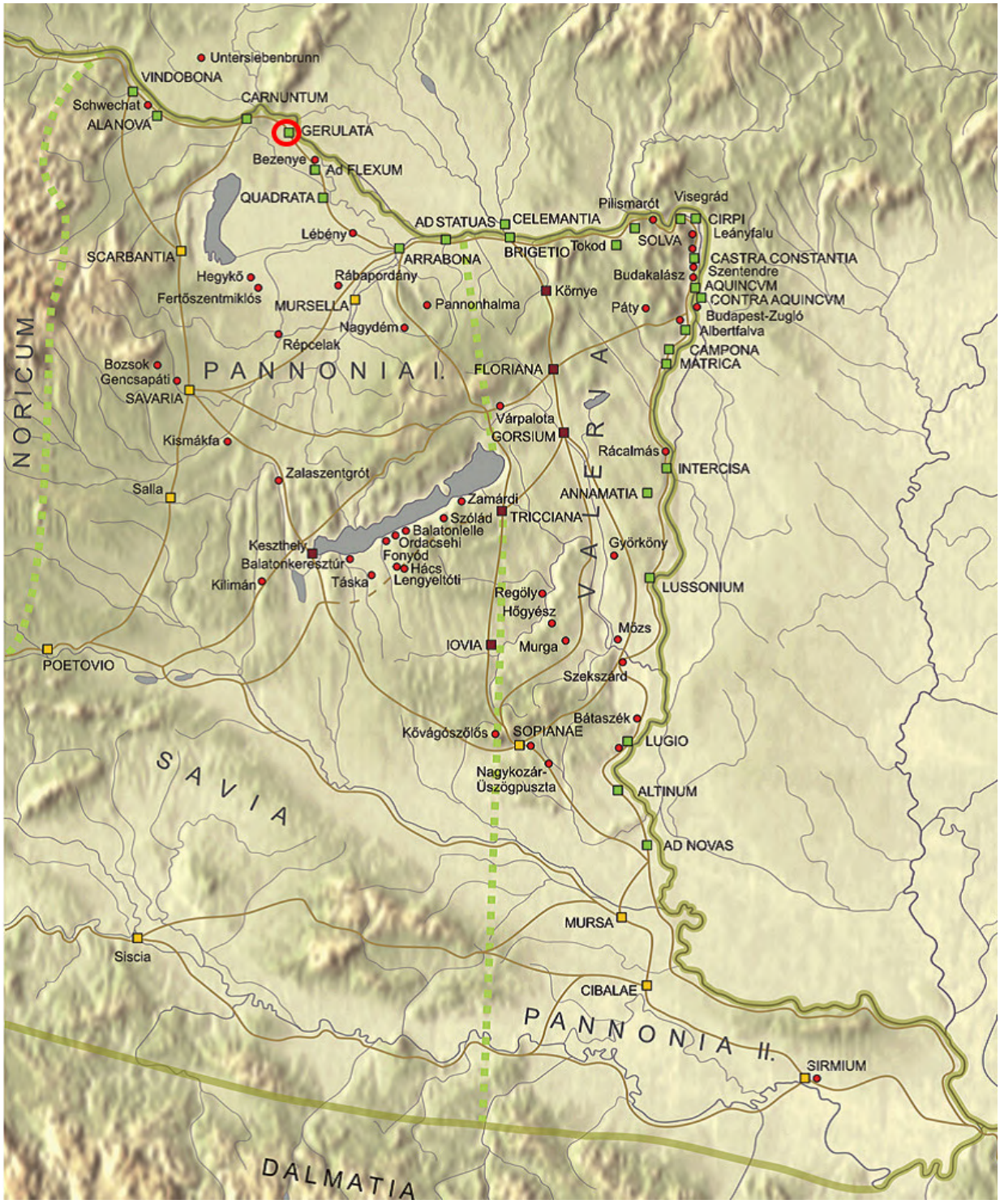

Obr. 1. Poloha kastela Gerulata na území panónskych provincií v 4. a 5. storočí (prevzaté a upravené podľa Vida 2011, 617, Fig. 1).
Fig. 1. Location of Gerulata on the territory of the Pannonian provinces in the 4th and 5th centuries (modified after Vida 2011, 617, Fig. 1).

Na začiatku roku 451 viedol Attila početnú armádu do Galie. Pozostávala z Gepidov, Ostrogótov, Rugiov, Skirov, Svébov, Alamanov, Herulov, Durinkov, ako aj spriatelených Burgundov a Frankov. K použitiu Germánov bol donútený, pretože väčšina mobilných hunských jednotiek bola nasadená na pomoc Arménom rebelujúcich proti Peržanom, kde však

aj tak nezabránili víťazstvu Sasánovcov. Attila teda vpadol do Galie, ktorú začal plieniť. Aetius hneď vyrazil s armádou z Itálie do Galie a postavil sa Attilovi na Katalaunských poliach.[120] Spolu s ním stáli spojenecké sily Alanov, Vizigótov, Frankov, Sarmatov, Burgundov, Sasov a ďalších kmeňov.[121] Bitka skončila nerozhodne, aj keď s mnohými stratami na oboch stranách. Attila sa stiahol naspäť na svoje územie. Na jar roku 452 opäť vyrazil z Panónie do Itálie, kde Huni plienili značné územie. Vtedy mu vyšiel naproti pápež Lev I., aby s ním vyjednal mier. Potom Attila opustil Itáliu a vrátil sa k Dunaju.[122]

Po Attilovej predčasnej smrti v roku 453 sa jeho ríša rozpadla do niekoľkých častí, ktoré sa neskôr sformovali do samostatných kráľovstiev: Rugiovia sa usadili v južnej časti Rakúska, Heruli obsadili južnú Moravu a Svébi, Alani a Ostrogóti obsadili oblasť Panónie.[123]

Po zavraždení cisára Valentiniana III. sa uzurpátor Petronius Maximus oženil s cisárovnou Liciniou Eudoxiou a jej dcéru Eudociu dal za ženu svojmu synovi. Tá bola prisľúbená Geiserichovmu synovi Hunerichovi. Geiserich zrušil zmluvu s Rimanmi a 21. mája 455 sa vylodil v Itálii. Vandali vpadli do Ríma, ktorý vyrabovali. Ako zajatcov so sebou zobrali cisárovnu Eudoxiu a jej dcéry Placidiu a Eudociu. Druhá menovaná sa stala Hunerichovou manželkou. Vpád Vandalov do Ríma na dlhý čas ochromil cisársku správu.[124]

V tom období Burgundi rozšírili svoje územie v údolí Rhôny a Vandali dobyli zvyšok diecézy Africa.[125] V roku 467 sa stal novým augustom Anthemius pochádzajúci z urodzenej rodiny. V tom čase východná časť ríše poslala na pomoc vojsko, aby opäť získali diecézu Africa. Po prvotných úspechoch však výprava stroskotala. Následne v roku 472 mal Anthemius spor s Ricimerom, ktorý bol *magister militum*. Ten ho obliehal v Ríme, kde ho po vyhladovaní zajal a nechal popraviť.[126] V roku 475 bol aristokrat Orestes povýšený do funkcie *magister militum* cisárom Iuliom Nepom. Zároveň hlavou germánskych foederatov v Itálii sa stal Odoakar. Ku koncu roka Orestes povstal proti Nepovi, ktorého donútil utiecť do Dalmácie. Potom prehlásil za augusta svojho syna Romula Augusta.[127] Odoakar prinútil 4. septembra roku 476 šestnásťročného chlapca k abdikácii, no nedal ho popraviť. Daroval mu 6 000 solidov a nechal ho usadiť v Kampánii. Odoakar sa potom vyhlásil za kráľa v Itálii a poslal cisárske insignie do Constantinopola.[128]

Dielo *Vita Sancti Severini* nám podáva správu, že okolo roku 460 zmiešaná skupina kmeňov pozostávajúca z Ostrogótov, Rugiov, Alamanov, Durinkov a Herulov kontrolovala Dunaj a nútila mestá platiť značné poplatky.[129] Tento dokument ilustruje scenár zrútenia obrany podunajského limitu z dôvodu neplatenia žoldu vojakom a s tým spojeného postupného opúšťania kastelov. Mestá sa chránili najímaním foederatov. Okrem toho zo spisu možno vyvodiť, že Odoakar stále považoval Dunaj za formálnu hranicu prinajmenšom do roku 488, kedy sa rozhodol natrvalo vzdať kontroly nad hranicou bývalých podunajských provincií.[130]

[120] Bóna 1991, 92–97.
[121] Iordanes De Origine Actibusque Getarum 36.191.
[122] Bóna 1991, 98.
[123] Kiss 1991, 115–123; Vida 2007, 323–324; Quast 2008, 197.
[124] Bury 1923, 283–290; Grant 1970, 432; Lançon 2001, 40; Kulikowski 2019, 215.
[125] Heather 2006, 382–383.
[126] Halsall 2007, 273; 276–278.
[127] Bury 1923, 405; Goldsworthy 2009, 367.
[128] Halsall 2007, 280–281.
[129] Lotter 1976, 56–58; Thompson 1982, 90–92; Dietz 1987, 36; Heather 2006, 497–498; Christie 2008, 554–555; Vingo 2010, 275.
[130] Eugippius Vita Sancti Severini, 44; Vingo 2010, 275.

2 SÚČASNÝ STAV BÁDANIA O ANTICKEJ GERULATE

2.1 História výskumu doby rímskej na lokalite Bratislava-Rusovce

O existencii rímskeho kastela Gerulata pred jeho lokalizáciou archeologickými výskumami informovali rímske písomné pramene a mapa s názvom *Tabula Peutingeriana*. Tá pôvodne pochádzala z druhej polovice 4. storočia, ale zachovala sa len v neskoršej kópii z 12. storočia. Slúžila ako itinerár pre štátnu dopravnú službu *cursus publicus.* Vďaka tomu ponúka svedectvo o cestnej sieti v Rímskej ríši.[131] To, že je Gerulata uvedená na tejto mape, môže naznačovať, že sa tu nachádzal poštový okrsok alebo stanica.[132] Tento kastel je na nej zaznačený ako prvá pevnosť v línii od légioveho tábora Carnuntum k nasledujúcej pevnosti Ad Flexum (Obr. 1).[133] Na základe ďalších prameňov, ako boli spisy rímskych zemepiscov, topografického diela *Itinerarium provinciarum Antonini Augusti* a zoznamu civilných a vojenských úradov *Notitia Dignitatum omnium tam civilium quam militarium,* sa dá predpokladať, že Gerulata mala dôležité strategické, vojenské, politické a hospodárske postavenie.[134]

Prvé pokusy o bližšiu lokalizáciu tábora Gerulata spadajú do renesancie. Zo začiatku išlo prevažne o kabinetné úvahy založené na interpretáciách itinerárov, meraní vzdialeností od iných s určitosťou identifikovaných lokalít a na lexikálnej či zvukovej podobnosti niekdajších názvov so súčasnými. Na základe týchto kritérií viacerí učenci stotožnili Gerulatu s Karlburgom, dnešnými Rusovcami. Takto ju aj zaznačili do dobových máp.[135]

Ako prví, kto sa podujali k overeniu danej situácie, boli anglickí cestovatelia R. Pococke a J. Milles, ktorí v rokoch 1735–1737 podnikli cestu po Európe. Vo svojom cestopise síce nespomínajú príchod do dnešných Rusoviec, ale dá sa s určitosťou povedať, že sa plavili na lodi v blízkosti Gerulaty. R. Pococke popisuje pešiu trasu dvoch míľ, po ktorých uvideli antickú Gerulatu.[136] Otázne však ostáva aké ruiny cestovatelia videli, keďže nad neskororantickou pevnosťou bol navŕšený umelý kopec, na ktorom stál stredoveký hrádok.[137] O Gerulate ako o dnešných Rusovciach hovorí aj Matej Bel vo svojom diele *Compendium Hungariae Geograficum* vydanom v roku 1777.[138]

Prvé archeologické výskumy v Rusovciach vykonal v rokoch 1889 a 1891 Á. Sőtér, ktorý bol jednateľom Historicko-archeologickej spoločnosti Mošonskej župy a kustód múzea v Magyaróvári. Odkryl 5 hrobov z toho dva v sarkofágoch pri výstavbe železničnej trate, avšak podľa opisu nálezov je možné ich datovať len rámcovo do doby rímskej. Odhalil aj ďalšie hroby, pričom narazil na známu tehlu s vyobrazením osoby s krížom. Okrem toho odhalil aj hrob a zvyšky nádob z doby rímskej v Čunove.[139] Taktiež kopal na návrší v polohe Bergl v severovýchodnej časti Rusoviec (Obr. 2, a, 1). Tu zistil, že pod stredovekými múrmi boli staršie múry, ktoré spájal s antickou Gerulatou.[140] Nálezový materiál z tohto výskumu sa nachádza v múzeu v Mosonmagyaróvári.[141]

[131] Schmidtová 2011b, 10.
[132] Schmidtová 2011b, 13.
[133] Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215.
[134] Hošek 1982, 141–148.
[135] Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215.
[136] Hošek 1984, 108–109.
[137] Schmidtová/Mathédesz 2018, 51, pozn. 7.
[138] Schmidtová/Mathédesz 2018, 51.
[139] Sőtér 1891, 253; Sőtér 1894, 306–308; Sőtér 1898, 246–248; Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215.
[140] Sőtér 1898, 240–245.
[141] Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215.

Obr. 2. Bratislava-Rusovce. a – najvýznamnejšie lokality z doby rímskej; b – rozsah kastela, táborovej osady (*vicus*) a hlavných pohrebísk, na území antickej Gerulaty
(prevzaté a upravené podľa Varsik 1996a 8, Abb. 1; Varsik 1996a, 31, Abb. 8).
Fig. 2. Bratislava-Rusovce. a – the most important sites from the Roman period; b – areas of castellum, vicus and main graveyards (modified after Varsik 1996a 8, Abb. 1; Varsik 1996a, 31, Abb. 8).

Ďalším bádateľom, ktorý sa venoval výskumu v Rusovciach, bol v rokoch 1932–1933 András Graf. Venoval sa hlavne topografii.[142] Po ňom v roku 1943 tu viedlo vykopávky Národné múzeum v Budapešti.[143] Tie koordinoval A. Radnóti, ktorý sa pokúsil prvýkrát vymedziť areál auxiliárneho tábora. V pivnici domu pani Pfeffermanovej na Maďarskej ulici (Obr. 2, a, 2) preskúmal jeho juhozápadný obvodový múr a určil aj jeho priebeh. Taktiež na Kovácsovej ulici číslo 81 odkryl hrob 9, ktorý bol na okraji pohrebiska v súčasnosti označeného číslom II (Obr. 2, a, 4). Na tej istej ulici sa mu podarilo odkryť exploatačnú jamu rámcovo datovanú od konca 1. po druhú polovicu 3. storočia. Z týchto výskumov sa zachovala len dokumentačná správa, ktorú publikoval D. Gabler.[144]

Po roku 1947 sa začali venovať výskumu Rusoviec slovenskí archeológovia. V. Ondrouch bol prvým, kto podal ucelenejší pohľad na rímske osídlenie Rusoviec a to na základe nálezov získaných pri poľnohospodárskych a stavebných prácach.[145]

V rokoch 1961 a 1964 sa pri zisťovacích výskumoch Slovenského národného múzea odkryli zvyšky základov obvodových múrov a pilierov spolu s torzom maltovej dlážky vo východnej časti polohy Bergl (Obr. 2, a, 1; Obr. 3).[146] Výskum pod vedením J. Dekana odkryl ďalšie fragmenty rímskych architektúr z rôznych etáp osídlenia a mnohé ďalšie predmety materiálnej kultúry.[147] Tieto výskumy trvali v rokoch 1965–1972.[148]

Medzitým v jeseni 1964 sa pri kopaní základov telocvične pri základnej škole našli kostrové hroby. V rokoch 1965 až 1969 pracovníci Slovenského národného múzea odkryli 167 žiarových

[142] Graf 1936, 15.
[143] Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215.
[144] Radnóti/Gabler 1982, 47–71.
[145] Ondrouch 1949–1951, 93-99; Varsik 2012, 258.
[146] Kraskovská 1967, 37–71.
[147] Dekan 1966, 143–149; Dekan 1967, 404–407; Dekan 1970, 9; Kraskovská 1988a, 133–140; Kraskovská 1991, 49–68; Kraskovská 1992, 67–82; Dekan/Kuzmová 1996, 145–192.
[148] Kraskovská 1990, 18.

Obr. 3. Bratislava-Rusovce. Pohľad na polohu „Bergl" po objavení nárožia pevnosti v roku 1961 (podľa Kraskovská 1981, 105, obr. 105).
Fig. 3. Bratislava-Rusovce. View of the site „Bergl" after the discovery of fortlet's corner in 1961 (after Kraskovská 1981, 105, Fig. 105).

a kostrových hrobov.[149] Vedúcou výskumu bola Ľ. Kraskovská. Datovanie hrobov spadá od 2. storočia až po neskorú antiku. Pohrebisko bolo označené číslom I. Jeho mladšia fáza dostala pomenovanie Ib a obsahuje inhumačné pohreby (Obr. 2, a, 3).[150] Pri výskume bola na juhovýchodnom okraji nekropoly odkrytá zahĺbená chata s podlahou zo žltej hliny. Pri jej juhovýchodnej stene bola malá jama s detskou kostrou. Objekt prešiel žiarom a v jeho výplni sa nachádzala terra sigillata zo severovského obdobia.[151]

V rokoch 1968–1973 M. Pichlerová skúmala časť pohrebiska v polohe Pri cintoríne. Na jeho existenciu odkazoval hrob odkrytý už v roku 1949.[152] Pohrebisko bolo neskôr označené číslom II a pozostávalo z 248 hrobov (Obr. 2, a, 4). Pochovávalo sa na ňom od konca 1. storočia až približne do konca 2. storočia. Zahŕňalo birituálne pohreby.[153] Tretie pohrebisko bolo odkryté na tzv. parcele JRD a jej okolí (Obr. 2, a, 5). Výskum tu nadviazal na staršie odkryvy A. Radnótiho, ktorý objavil niekoľko hrobov z poslednej tretiny 3. až prvej tretiny 4. storočia.[154] Výskum trval s prestávkami v rokoch 1970–1972. Počas neho bolo zistených 9 hrobov, ktoré časovo spadajú do neskorej doby rímskej.[155]

[149] Kraskovská 1974a, 10.
[150] Kraskovská 1974a, 124–130.
[151] Kraskovská 1973, 105–113.
[152] Kraskovská 1951, 160–161; 170.
[153] Pichlerová 1981, 7–8, 13–17.
[154] Radnóti/Gabler 1982, 49; Varsik 1996a, 22.
[155] Kraskovská 1974b, 81–82, 108–109.

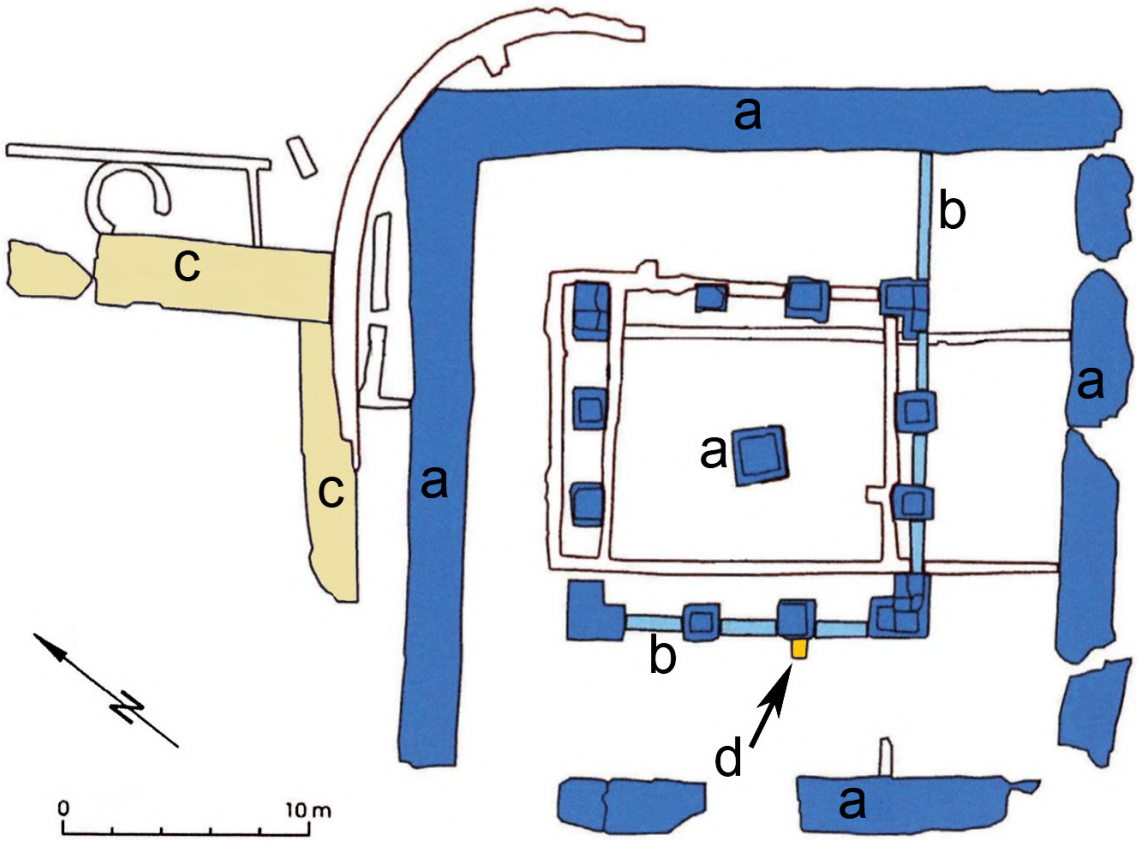

Obr. 4. Bratislava-Rusovce. Plán neskoroantickej pevnosti Gerulata. a – prvá stavebná fáza; b – druhá stavebná fáza; c – pravdepodobný neskoroantický múr; d – pravdepodobný zvyšok vstupu (prevzaté a upravené podľa Varsik 2012, 225, obr. 372).
Fig. 4. Bratislava-Rusovce. Plan of the Late Antique fortlet Gerulata: a – First construction phase; b – second construction phase; c – probable Late Roman wall; d – probable remnant of the entrance (modified picture after Varsik 2012, 225, Fig. 372).

V roku 1972 sa pod vedením Ľ. Kraskovskej konali krátkodobé vykopávky na Gerulatskej ulici za kostolom sv. Márie Magdalény (Obr. 2, a, 12). Bol tu objavený múr pochádzajúci z 2. storočia. Ďalej sa nad splanírovanými staršími budovami nachádzali kolové stavby s hlinenými dlážkami a s čiastočne kamennými základmi. Tie sú datované do 4. storočia. Našiel sa tu aj detský hrob spadajúci do toho istého obdobia ako stavby (Obr. 5).[156]

V máji 1976 sa začali ďalšie výkopové práce na polohe Bergl pod vedením L. Snopka, počas nich boli odkryté ďalšie murivá. Ich hlavnou úlohou bolo predovšetkým zistenie chronologického vzťahu jednotlivých architektonických častí a studne v strede nádvoria pevnosti. Výskum bol čiastočne rozšírený aj na plochu juhovýchodne od Berglu, pričom bola rozobraná neskororantická podlaha a bol preskúmaný priestor pod ňou. Okrem pokračujúcich výkopových prác boli odkryté torzá rímskych architektúr konzervované a pripravované na prezentáciu verejnosti.[157]

Na ulici Pohraničníkov (Obr. 2, a, 6) sa počas záchranného výskumu trvajúceho medzi rokmi 1978 a 1980 podarilo odkryť 5 zásobnicových jám, nad ktorými sa nachádzala štrková vrstva. Z výskumu pochádzalo aj veľké množstvo terry sigillaty, zlomky tehál a mlynské kamene.[158] V tom istom roku sa na Gerulatskej ulici č. 64 (Obr. 2, a, 7) neďaleko polohy Bergl našla v deštrukčnej vrstve honosná prilba rímskeho dôstojníka. Okrem toho bola odkrytá aj rímska

[156] Kraskovská 1977, 59–83.
[157] Snopko/Geržová/Ferus 1981, 271–275; Snopko 1985, 219–220; Snopko/Geržová/Ferus 1986, 446–452.
[158] Pichlerová 1980, 172–173.

architektúra, ktorá na základe sprievodných nálezov časovo spadá do 1. až 2. storočia.[159]V 70. a začiatkom 80. rokov bol vedený systematický výskum na Kovácsovej ulici na mieste detských jaslí (Obr. 2, a, 8). Odkryl časť remeselníckeho okrsku na okraji sídelnej časti Gerulaty. Doložené sú dve tehliarske a jedna pec na pálenie vápna.[160] Okrem toho sa pri výkope vodovodného potrubia podarilo zachytiť pokračovanie múru odkrytého už A. Radnótim v pivnici domu pani Pfeffermannovej (Obr. 2, a, 9).[161]

Na ulici Pohraničníkov pri výstavbe domov 511 a 512 (Obr. 2, a, 10) záchranný výskum doložil dvojitú priekopu narušenú studňou. Ďalšiu parcelu na tejto ulici pretínala tá istá priekopa. Na základe nálezov môže byť datovaná na prelom 2. a 3. storočia.[162]

M. Pichlerová viedla v druhej polovici 80. rokov vykopávky na Irkutskej ulici (Obr. 2, a, 11). Tu sa podarilo odkryť múry, ktoré boli súčasťou väčšej stavby. Časovo spadá do 2. storočia. Ide pravdepodobne o súčasť vidieckej osady (*vicus*).[163] Okrem toho tam boli odkryté ďalšie kolové stavby s hlinenými dlážkami a stenami z pozdĺžne kladených tehál. Ďalej sa podarilo zachytiť aj studne. Našli sa aj kolové jamy, ktoré patria do poslednej fázy osídlenia. Na základe sprievodných nálezov sú datované do neskorej antiky.[164]

V rokoch 1988–1989 pri výskume Kostola sv. Víta odkryl M. Slivka v parku prináležiacemu ku kaštieľu rímske pohrebisko IV datované do neskorej antiky (Obr. 2, a, 13).[165] Taktiež v záhrade pri dome na Gerulatskej ulici č. 64 sa našiel depot železných nástrojov a mince Faustiny Fillie a Constantia Chlora.[166]

V 90. rokoch sa uskutočňovali v Rusovciach rôzne záchranné výskumy prostredníctvom pracovníkov viacerých inštitúcií a to menovite J. Halagana (Archeologické múzeum SNM), J. Schmidtovej (Múzeum mesta Bratislavy), V. Varsika (Archeologický ústav SAV) a E. Krekoviča (Filozofická fakulta UK).[167] V tom čase sa na Balkánskej ulici č. 61 (Obr. 2, a, 14) podarilo odkryť sídliskové vrstvy z doby rímskej patriace k táborovej osade (*vicus*). Zachovala sa i budova s dlážkou, na ktorej bola silne prepálená vrstva.[168] Na tej istej ulici na pozemku pri dome číslo 220 sa pri kopaní odpadovej jamy podarilo naraziť na hrob datovaný sprievodnými nálezmi do 4. storočia.[169] Pri výstavbe vjazdu do garáže na Gerulatskej ulici (číslo parcely 46) bol objavený vyvrátený, pravdepodobne pevnostný múr. Časovo spadá do 2. polovice 2. storočia. Mladšie boli vrstvy so zlomkami glazovaných mortárii a skleneným náramkom zo 4. storočia.[170] Na Gerulatskej ulici č. 65 (Obr. 2, a, 15) sa podarilo naraziť na zvyšky barakov drevozemného tábora, ktoré datujú sprievodné nálezy do záveru 1. až začiatku 2. storočia.[171] O čosi neskôr bol na polohe Pri sýpke pri sledovaní plynofikačných prác (Obr. 2, a, 16) objavený zvyšok obvodového múru mladšej fázy kamenného kastela.[172]

V roku 1993 na Balkánskej ulici na parcele 516 (Obr. 2, a, 28) bola počas záchranného výskumu odkrytá skupinka troch hrobov. Kostený hrebeň, tri mince Valentiniana I., jedna razba Valenta a ďalšie nálezy ich datovali do 4. storočia. Tieto hroby narušili objekty z 2. storočia. Pri nich sa nachádzal aj hrob z 2. storočia. Podľa všetkého patrili k pohrebisku I.[173]

---

[159] Snopko 1980, 249–250.
[160] Pichlerová 1981, 11–13; Pichlerová 1983, 208–211; Pichlerová 1984, 182–183; Pichlerová 1990a, 37–39.
[161] Radnóti/Gabler 1982, 50; Pichlerová 1984, 183–184.
[162] Pichlerová 1983, 209; Pichlerová 1984, 184; Pichlerová 1985, 198–199.
[163] Pichlerová 1985, 199.; Pichlerová 1986, 194–196; Bazovský/Pichlerová 2015, 212.
[164] Pichlerová 1990b, 140–142.; Pichlerová 1990a, 37.; Pichlerová 1991, 81–83.
[165] Slivka 1990, 153–154.; Slivka 1991, 93–94.
[166] Pichlerová 1990b, 140–142.
[167] Slámová 2012, 13.
[168] Halagan/Krekovič/Schmidtová 1992, 40–41.
[169] Halagan/Schmidtová/Varsik 1992, 43.
[170] Halagan/Schmidtová/Varsik 1992, 41–42; Varsik 1996b, 537–538.
[171] Halagan/Schmidtová/Varsik 1992, 42–43; Varsik 1996b, 542–581.
[172] Krekovič/Schmidtová/Halagan/Varsik 1993, 73.
[173] Schmidtová 1995, 118–120; Schmidtová/Fiala 1995, 120.

V rokoch 1994 a 1995 nadviazal I. Bazovský na výskum M. Pichlerovej na Irkutskej ulici (Obr. 2, a, 11). Podarilo sa mu odkryť planírkové vrstvy z doby rímskej, pričom do nich bola zahĺbená jama z neskorej doby rímskej až začiatku sťahovania národov.[174]

V roku 1995 sa pri leteckej prospekcii na severovýchodnom okraji zastavanej časti Rusoviec objavili dve stavby. Na tomto mieste bol však vykonaný len povrchový zber a prieskum detektorom kovov. Odhalil početné zlomky rímskej strešnej krytiny, keramiky a dve rímske mince. Mohlo ísť o samostatnú sídliskovú jednotku typu villa rustica alebo o pokračovanie táborovej osady (*vicus*).[175]

Na jeseň toho istého roku sa uskutočnil predstihový záchranný výskum pred výstavbou diaľnice D2, ktorý pokračoval aj v nasledujúcej sezóne. Sústredil sa na dve polohy a to Lúčne polia a Horné pole. Počas neho boli objavené zlomky rímskej keramiky, tehál a dve mince z konca z 4. storočia a to razby Valentiniana I. a Gratiana na polohe Lúčne polia. Na polohe Horné pole boli odkryté dve stavby s fragmentami rímskeho stavebného materiálu a ďalšie sídliskové objekty (zemnice). Okrem obytných objektov boli zachytené i žľaby a studne. Išlo o sídlisko rustikálneho charakteru. Jeho vznik je datovaný do obdobia pred markomanskými vojnami a pretrvávalo i do 4. storočia. Výskum pokračoval až do roku 1997.[176]

V rokoch 1995–1997 bola taktiež preskúmaná poľnohospodárska usadlosť villa rustica v Čunove, ktorá časovo spadá do obdobia Severovcov. Pozostávala zo stavieb s kamennými základmi.[177] V roku 1996 na Balkánskej ulici boli v stenách stavebnej jamy preskúmané viaceré sídliskové objekty datované pomocou nálezov do prvej polovice 3. storočia.[178] Na jeseň v roku 1997 bol vykonaný predstihový výskum, ktorý odkryl časť táborovej osady Gerulaty, pričom sa podarilo identifikovať žľab, zemnicu s kolovou konštrukciou, sídliskové jamy a zásobnicu. Časovo spadá táto časť zástavby do 2. až 3. storočia.[179] V tom istom roku sa na ulici Pohraničníkov na parcele 679 (Obr. 2, a, 18) našli dva rímske objekty z 2. až prvej polovice 3. storočia. Tretí objekt datuje zlomok glazovaného mortária z 3. až 4. storočia.[180]

Počas výstavby kanalizácie Rusoviec v rokoch 1997–1998 boli na viacerých miestach odkryté nové plochy so sídliskovými objektmi na Kovácsovej ulici, pri križovatke s Maďarskou ulicou, na Spojnej ulici. Taktiež v južnej časti Rusoviec bolo odkryté nové pohrebisko. To sa nachádzalo na križovatke Gerulatskej a Kovácsovej ulice. Zahŕňalo kostrové hroby a bolo označené rímskou číslicou V. Pravdepodobne išlo o pokračovanie pohrebiska II.[181]

V tých rokoch bola pri výstavbe domu na Maďarskej ulici (parcela číslo 69) odkrytá dvojitá hrotitá priekopa kastela spolu s vlčími jamami. Nálezy z jej výplne pochádzajú z 1. až 2. storočia. Išlo o juhozápadný priebeh priekopy odkrytej na polohe Bergl vo vnútri neskoroantickej pevnosti. Bola súčasťou staršieho drevozemného tábora. Okrem toho na parcele číslo 460 boli v kanalizačnej ryhe odhalené sídliskové objekty zo staršej doby rímskej.[182]

V tomto období sa konal aj záchranný výskum na Kovácsovej ulici, kde boli preskúmané štyri objekty, medzi nimi aj studňa. Časovo spadajú na prelom 2. a 3. storočia.[183] V tom istom roku sa na Maďarskej ulici č. 68 (Obr. 2, a, 19) konal predstihový výskum kvôli stavbe rodinného domu, počas ktorého bolo odkryté pokračovanie priekopy drevozemného tábora. Nad ňou sa nachádzala jednopriestorová stavba so základovým murivom typu *opus spicatum*. K stavbe patril aj murovaný kanál. Na základe mince Valentiniana I. bol jej zánik posunutý do neskorej antiky.[184]

[174] Bazovský 1996, 29; Bazovský 1997, 28; Bazovský / Pichlerová 2015, 212.
[175] Hanzelyová / Kuzma / Rajtár 1997, 78; Varsik / Kovačiková / Ivan 1999b, 162–163.
[176] Varsik 1997, 182–185; Varsik / Kovačiková / Ivan 1998, 164–168; Varsik / Kovačiková / Ivan 1999a, 161–162.
[177] Schmidtová / Jezná 1999, 8; Baxa / Schmidtová 1999, 22–25; Varsik 2012, 229.
[178] Bazovský 1998, 24.
[179] Schmidtová / Baxa / Jezná 1999, 149–150.
[180] Bazovský 1999, 26–27.
[181] Schmidtová / Baxa / Jezná 2000, 147–148; Schmidtová 2008, 75.
[182] Schmidtová / Jezná 2000a, 148–149.
[183] Schmidtová / Jezná 2001a, 173.
[184] Schmidtová / Jezná 2001b, 173–174.

Pri výstavbe rodinných domov za parkom pri kaštieli sa podarilo počas rokov 1998–1999 odkryť sídliskové objekty z počiatku doby sťahovania národov, čiže z prvej tretiny 5. storočia. Jeden z objektov pravdepodobne slúžil na spracovanie kovov.[185]

V roku 1999 boli pri výstavbe rodinných domov na Balkánskej ulici č. 32 (Obr. 2, a, 20) a Kovácsovej ulici č. 91 (Obr. 2, a, 21) odkryté sídliskové objekty z doby rímskej.[186] Taktiež na polohe Horné pole boli objavené zvyšky strešnej krytiny a terry sigillaty. Výskum však neurčil či šlo o samostatnú sídliskovú jednotku alebo o pokračovanie vicusu.[187] Okrem toho na Maďarskej ulici na parcele 193 (Obr. 2, a, 22) sa pokračovalo vo výskume rímskych stavieb odkrytých v predchádzajúcej sezóne. Tu boli zachytené zvyšky troch budov, pričom najstaršia z nich časovo spadá na koniec 2. storočia. Pod ňou sa našli ešte vrstvy z 1. storočia. Celkovo však počas výskumu boli zachytené vrstvy od 1. až po 5. storočie. Budovy patrili k civilnej táborovej osade (vicus). Na tej istej ulici sa pri výkope žumpy narazilo na južné nárožie dvojitej hrotitej priekopy najstaršieho drevozemného tábora.[188]

V roku 2002 sa na Colníckej ulici (parcela 229) (Obr. 2, a, 23) podarilo odkryť pozostatky kamenných civilných budov patriacich k táborovej osade z doby prelomu 2. a 3. storočia a prelomu 3. a 4. storočia.[189] Taktiež blízko hlavnej cesty na Irkutskej ulici (parcela 186) (Obr. 2, a, 24) bola počas predstihového výskumu odkrytá kamenná stavba s podlahovým vykurovaním (*hypocaustum*). Časovo spadá na prelom 2. a 3. storočia a jej zánikový horizont určili mince z prelomu 3. a 4. storočia. V priestore stavby boli odkryté aj dva hroby patriace do neskoršieho obdobia. Budova súvisela, rovnako ako predchádzajúce z tejto časti Rusoviec, s civilnou osadou kastela. V októbri toho istého roku bola stavba vyhlásená za Národnú kultúrnu pamiatku.[190]

Nasledujúceho roku sa na Lesníckej ulici 302 (Obr. 2, a, 25) našiel kostrový hrob s kahancom a zlomkami keramiky datovaný do 2. storočia. Možno ešte prislúchal k pohrebisku I.[191] V tom istom období sa počas predstihového výskumu na novovzniknutej Ilýrskej ulici (na južnom, resp. juhovýchodnom okraji Rusoviec) podarilo naraziť na dva objekty z obdobia sťahovania národov, ktoré sú datované do 5. storočia.[192]

Pri budovaní kanalizácie sa na križovatke Kovácsovej a Gerulatskej ulice narazilo na zvyšok cesty zo štrkových okruhliakov. Ďalej boli odkryté štyri kostrové hroby patriace k pohrebisku II., ktoré sa nachádzajú na jeho severovýchodnom okraji. Ďalším dôležitým objavom bolo preskúmanie západnej a východnej časti priekopy dočasného tábora z 2. storočia. Okrem toho v okolí boli odkryté základy stavieb s kamennou konštrukciou patriace k civilnej osade, ktoré na základe nálezov časovo patrili do 2. až 3. storočia.[193]

V auguste 2004 sa na ulici Pohraničníkov konal archeologický výskum na mieste budúcej výstavby nájomného bytového domu. Počas neho bolo zachytené prvýkrát zemnicové sídlisko táborovej osady Gerulaty z 1. a 2. storočia.[194]

Taktiež v roku 2007 bola v polohe Bergl vykonaná konzervácia murív v rámci projektu „Obnova antického tábora Gerulata v Rusovciach" financovaného z európskych zdrojov ERDF. Predchádzal jej archeologický výskum realizovaný zisťovacími sondami. Tie zachytili dvojitú obrannú priekopu kamenného kastela ako aj severné nárožie najstaršej stavebnej etapy drevozemného tábora. V juhozápadnej časti neskoroantickej pevnosti bolo odkryté murivo staršej kamennej fázy kastela. V oblasti vicusu sondy narazili na časť kamenného domu zo 4.

[185] Bazovský 2000, 92–102; Bazovský/Bartík 2000, 22.
[186] Bazovský/Bartík 2000, 22.
[187] Schmidtová/Ridegová 2002, 180.
[188] Schmidtová/Ridegová 2002, 181; Schmidtová 2008, 76.
[189] Schmidtová/Weberová 2003, 131.
[190] Schmidtová/Jezná 2003, 127–129; Kovács/Schmidtová 2011, 311–314.
[191] Schmidtová/Weberová 2004, 168.
[192] Bazovský 2008, 131–138.
[193] Schmidtová/Vorlíčková 2006, 175–177.
[194] Schmidtová/Kozubová 2006, 179.

storočia. Okrem toho bolo zachytené pokračovanie už známeho kanála pri neskororantickej pevnosti.[195] Na Irkutskej ulici bol objavený kostrový hrob označený ako pohrebisko VI. Podľa všetkého časovo spadá do 2. storočia.[196]

V roku 2008 boli na Balkánskej ulici parcela 173/3 (Obr. 2, a, 26) odkryté stavby s kamennými základmi, ktoré boli súčasťou civilnej osady. Stáli pri ceste do Carnunta. Okrem nich sa v severovýchodnej časti objavili veľké fragmenty lomových kameňov, ktoré boli súčasťou ďalších rímskych stavieb. Na tej istej ulici, na parcelách 66 a 67, bol zachytený priebeh priekopy najstaršej fázy drevozemného kastelu. Nad ňou sa nachádzala kamenná stavba s mohutnými múrmi a murovanou kanalizáciou.[197] Tri nové neskororímske hroby patriace k pohrebisku III boli odkryté v roku 2008 počas záchranného výskumu pri stavbe rodinného domu.[198] Okrem nich bol ešte v roku 2014 odkrytý ďalší ženský hrob patriaci k tomuto pohrebisku.[199]

V roku 2009 sa konal výskum v areáli Múzea Antická Gerulata, počas ktorého sa podarilo zachytiť negatív muriva nachádzajúceho sa približne v strede severnej obvodovej línie pevnostného múru kamenného kastela a preto bol interpretovaný ako časť brány.[200]

Na polohe Tehelný hon boli vykonané v rokoch 2010–2012 archeologické prieskumy pod záštitou Slovenského archeologického a historického inštitútu (SAHI). Odkryli sa kamenné stavby, objavené v 90. rokoch leteckou prospekciou. Objekty boli predbežne datované do mladšej doby rímskej. Jedna skupina stavieb mohla predstavovať usadlosť typu villa rustica. Na tej istej lokalite bolo preskúmané aj pohrebisko VII, ktoré taktiež časovo spadá do mladšej doby rímskej. V rámci pohrebiska sa vyskytol aj hrob v kamennom sarkofágu. Okrem toho sa podarilo zachytiť úsek priekopy drevozemného tábora. V roku 2014 sa pracovníkom tej istej inštitúcie na Kovácsovej ulici za domom č. 95 podarilo zachytiť rímsku cestu.[201] V tom istom čase sa na novovzniknnutej ulici Jána Dekana na polohe Tehelný hon odkryli časti usadlosti z doby rímskej, ktorá nie je bližšie datovaná.[202]

V roku 2015 pokračovali výskumy Múzea mesta Bratislavy pod vedením J. Schmidtovej pri výskume domu s hypokaustom na Irkutskej ulici (Obr. 2, a, 24). Ten odkryl nové súvislosti a pomohol ozrejmiť chronológiu celej stavby.[203] Počas výskumu na Balkánskej ulici č. 67 (Obr. 2, a, 20) sa v roku 2016 podarilo naraziť na štrkovitú vrstvu so žľabom interpretovanú ako cesta, ktorá bola prostredníctvom nálezov datovaná do doby rímskej.[204] Záchranný výskum v roku 2016 pri výstavbe kanalizácie priniesol dôležité pozorovania o fortifikácii kastela v jeho severozápadnom nároží: línie pevnostného múru a úseky priekop.[205] Bez detailnejšej publikácie ich však zatiaľ nemožno zahrnúť do celkového obrazu o opevnení Gerulaty.

V rokoch 2017 a 2018 bol vykonaný ďalší výskum na polohe Bergl (Obr. 2, a, 1). Odkrytá bola ďalšia časť základovej ryhy a múru objektu interpretovaného ako brána kamenného kastela. Okrem toho bol zachytený negatív pokračovania pevnostného múru kamenného kastela. Taktiež výskum potvrdil už skoršie domnienky, že neskoroantická pevnosť bola postavená ako solitér teda samostane bez napojenia na obvodový múr pôvodného kamenného kastela.[206]

V roku 2018 uskutočnila Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity výskum v areáli rusoveckého kaštieľa (Obr. 2, a, 27). E. Hrnčiarik a T. Kolon preskúmali vrstvy z doby rímskej.[207]

---

[195] Schmidtová/Kozubová 2009, 171–172.
[196] Schmidtová/Kozubová 2009, 172–173; Slámová 2012, 67.
[197] Schmidtová 2010b, 240–241.
[198] Schmidtová 2010a, 706; Schmidtová 2011a, 243.
[199] Schmidtová/Daňová/Šefčáková 2016, 83–85.
[200] Schmidtová/Barta 2011, 491–500.
[201] Plachá/Jelínek/Kendrala/Beňová/Teslíková/Pastirčák 2015, 186–187; Kendrala 2015, 36–41.
[202] Bazovský/Turčan 2019, 14.
[203] Schmidtová/Mathédesz/Jezná 2017, 87–96.
[204] Bazovský 2019, 37–38.
[205] Žák Matyasowsky/ Dačiková/ Chmelo/ Krajčiová/ Ontko/ Šebesta/ Šútor/ Tamaškovič 2022, 161-162
[206] Schmidtová/Mathédesz 2020, 15–23.
[207] Hrnčiarik/Kolon 2018.

V tom istom roku sa podarilo odkryť tri objekty z doby rímskej na južnej strane Ulice Ľ. Kraskovskej na parcele 1224/457 (poloha Tehelný hon). Išlo o sídliskovú jamu, žľab a sekundárne narušený hrob s tehlovou konštrukciou. Ten mohol byť súčasťou pohrebiska VII. Sídliskový objekt a žľab spadali do obdobia prelomu 2. a 3. storočia a hrob bol predbežne datovaný do neskorej antiky.[208]

Medzi širšie zainteresované kruhy verejnosti uviedli antickú Gerulatu do povedomia aj dve významné publikácie. Prvou z nich je kniha s názvom *Najstaršie dejiny Bratislavy*, ktorá vyšla v roku 1993. Tu bola antickej Gerulate venovaná samostatná kapitola.[209] Obsažnejšia publikácia vyšla v roku 2012 pod názvom *Dejiny Bratislavy 1. Brezalauspurc na križovatke kultúr - Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia.* V nej sa nachádzajú príspevky V. Varsika a J. Schmidtovej týkajúce sa antickej Gerulaty, vývoja a charakteristiky jej vojenskej a civilnej sféry.[210]

2.2 Charakteristika antickej Gerulaty na základe doterajších poznatkov

Okrem terénnych odkryvov sú dôležité príspevky, v ktorých V. Varsik vymedzil na základe vtedajších poznatkov rozsah areálu táborovej osady a kastela. Taktiež charakterizoval jeho stavebno-historický vývoj.[211] Tábor Gerulata umiestňuje na západný breh Rusoveckého kanála Dunaja. Ako prvú stavebnú fázu definuje tábor postavený drevozemnou technikou. Dokladajú ho dve paralelné priekopy vzdialené od seba 5 m, ktoré boli odkryté na polohe Bergl (Obr. 2, a, 1). V ich výplni sa našla úžitková keramika z polovice 1. až polovice 2. storočia, ale aj juhogalská terra sigillata z rovnakého obdobia. V. Varsik určil šírku drevozemného tábora bez priekop na 113 m. Na Gerulatskej ulici č. 65 (Obr. 2, a, 15) sa podarilo naraziť na zvyšky barakov postavených hrazdenou technikou. Pozostávali zo štyroch miestností v dvoch rovnobežných radoch s omietnutým interiérom, zachovali sa aj vykurovacie pece. Sprievodné nálezy ich datujú do záveru 1. až začiatku 2. storočia. Na základe toho vznik tábora spadá do obdobia vlády Domitiana. Potvrdzuje to aj výrazne profilovaná spona zo žiarového hrobu 102 na pohrebisku II.[212]

V roku 1998 sa pri výstavbe domu na Maďarskej ulici (parcela číslo 69) podarilo odkryť dvojitú hrotitú priekopu spolu s vlčími jamami. Nálezy z jej výplne spadajú do 1. až 2. storočia. Išlo o juhozápadný priebeh dvojitej priekopy odkrytej na polohe Bergl vo vnútri neskoroantickej pevnosti pochádzajúcej z tejto stavebnej fázy.[213] Taktiež na Maďarskej ulici parcela č. 68 (Obr. 2, a, 19) sa podarilo odkryť časť juhovýchodnej priekopy drevozemného tábora.[214]

Tábor postavila pravdepodobne pešia jednotka cohors V Lucensium, ktorú v Gerulate dokladajú nálezy kolkovaných tehál s jej menom.[215] Prítomnosť tejto kohorty v Panónii uvádzajú diplomy z obdobia vlády Domitiana, ale jej neskorší stály tábor Crumerum (dnes Nyergesújfalu) obsadila až po roku 110. Preto je pravdepodobné, že od vlády Domitiana až do obdobia medzi rokmi 106 a 113 pôsobila v Gerulate. Potom ju vystriedala jednotka ala I Cannanefatium, ktorá tu potom aktívne pôsobila až do neskorej antiky. Jej príchod bol pravdepodobne spojený s celkovou reorganizáciou a prestavbou – tá môže predstavovať mladšiu fázu drevozemného tábora.[216]

Druhú stavebnú etapu predstavuje prestavba kastela do kameňa. Jeho východné ohraničenie tvorilo rameno Dunaja a prinajmenšom východné nárožie je zničené vodnou eróziou. Na Maďarskej ulici bol odkrytý zvyšok pevnostného múru širokého jeden meter a datovaného rheinzabernskou terrou sigillatou najneskôr do obdobia Antoninovcov. Ide o severovýchodnú

[208] Schmidtová/Mathédezs/Šefčáková/Sedlár 2019, 10, 12–13, 15–17, 20–21.
[209] Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215–236.
[210] Varsik 2012,223-231.; Schmidtová 2012, 256–271.
[211] Varsik 1996a, 24–36; Varsik 1996b, 534–542.
[212] Varsik 1996b, 534, 536, 542–568, 576–581; Varsik 1996a, 24–25; Pichlerová 1981, Taf. 121, 102, 1; Krekovič 1991, 450
[213] Schmidtová/Jezná 2000a, 148–149.
[214] Schmidtová/Jezná 2001b, 173–174.
[215] Kraskovská 1989a, 576–579; Varsik 1996a, 15; Schmidtová/Mathédesz 2016, 127.
[216] Dietz 1984, 239–241, 247; Strobel 1984, 126; Lőrincz/Visy 1987, 344; Varsik 1996a, 26; Varsik 1996b, 581–585.

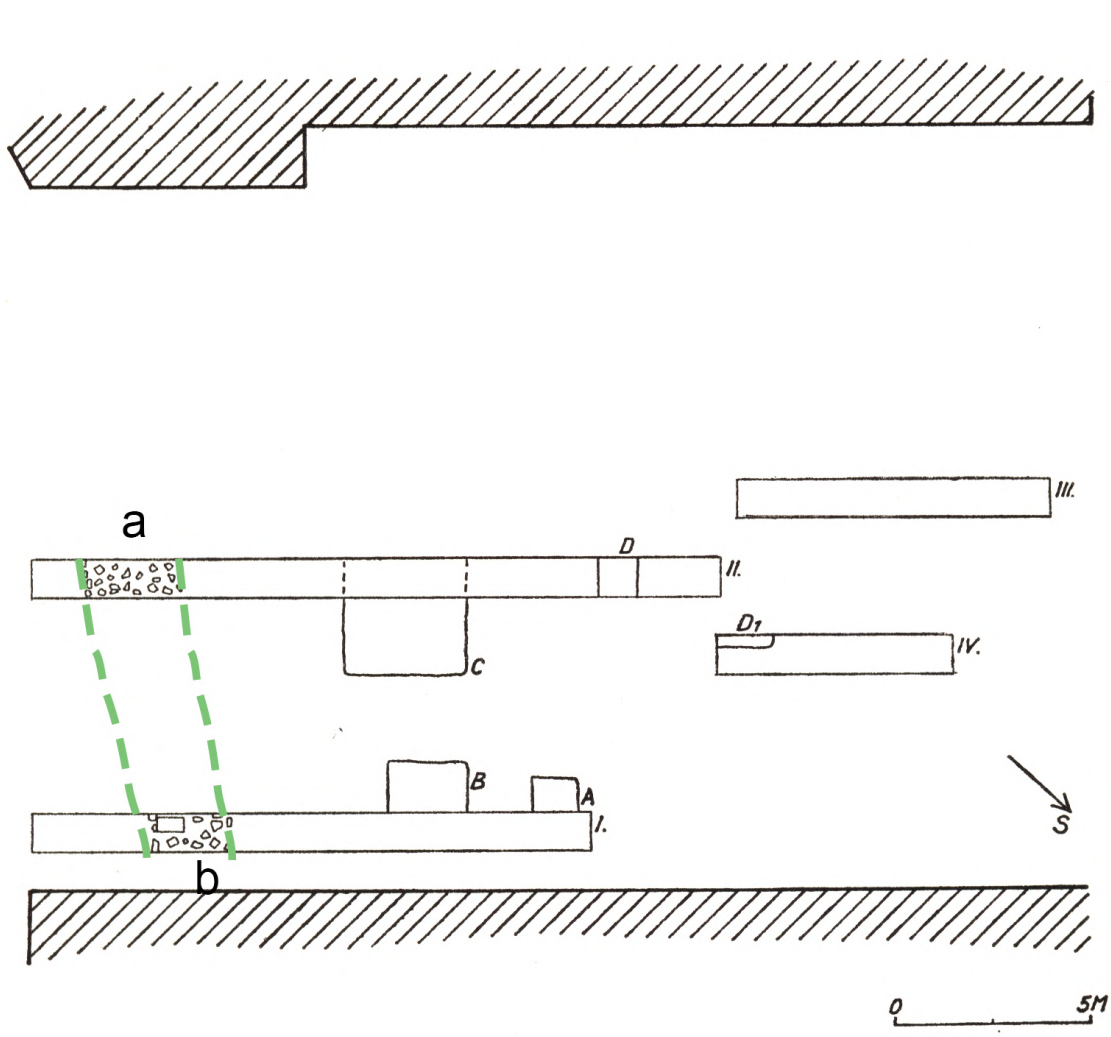

Obr. 5. Bratislava-Rusovce. Plán sond za kostolom sv. Márie Magdalény s vyznačenými odkrytými torzami múru patriacemu ku kamennému kastelu. (prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1977, 60, obr. 1).
Fig. 5. Bratislava-Rusovce. Plan of the trenches near the church of St. Mary Magdalene with the marked torsos of the wall belonging to the stone castellum (modified picture Kraskovská 1977, 60, obr. 1).

časť obvodového opevnenia kamenného kastela. Vykopávky na severozápadnej časti – na Gerulatskej ulici 68 na polohe „Za múzeom" – nepotvrdili žiadne opevnenie ani zástavbu, čo znamená že plocha kastela sem už nesiahala. Avšak na polohe Bergl sa zachoval zaoblený múr hrubý 0,9 až 1 m pri severnom okraji neskoroantickej pevnosti. Ide pravdepodobne o nárožie kamenného kastela. Južné ohraničenie kamenného kastela sa zatiaľ nepodarilo identifikovať, avšak na základe pozorovaní neskororímskeho pevnostného múru na polohe „Pri sýpke" (Obr. 2, a, 16) a v pivnici domu na Maďarskej ulici 46 (Obr. 2, a, 2) možno stanoviť, že plocha kastela pôvodne presahovala túto líniu.[217] Dôležité pozorovania k opevneniu kastela a jeho jednotlivých fáz prieniesol aj výskum pri sledovaní kanalizácie v roku 2016.[218] Po detailnejšom publikovaní bude možné jeho výsledky zahrnúť do celkového obrazu opevnenia Gerulaty.

Z vnútornej zástavby kamenného kastela sa zachovali zvyšky stavieb na polohe Bergl. Tie vykazujú minimálne dve stavebné fázy. Staršiu predstavuje múr dlhý 25 m so severojužnou orientáciou. Mladšiu prestavbu predstavujú múry bližšie neurčenej stavby, ktoré stoja s predchádzajúcim murivom v superpozícii. Okrem toho pri vykopávkach za kostolom sv. Márie Magdalény (obr. 2, a, 12) narazila Ľ. Kraskovská na 1,8 m hrubý múr s 0,5 m širokým negatívom,

[217] Varsik 1996a, 15, 26–28; Varsik 1996b, 537–538.
[218] Žák Matyasowsky/ Dačiková/ Chmelo/ Krajčiová/ Ontko/ Šebesta/ Šútor/ Tamaškovič 2022, 161-162.

nad ktorým po splanírovaní povrchu boli postavené v neskorej antike jednoduché civilné stavby s kolovou konštrukciou. Múr pravdepodobne súvisel s kamenným kastelom (obr. 5).[219]

V minulosti sa uvažovalo, že prestavba do kameňa sa uskutočnila už za vlády Traiana alebo Hadriana. Avšak základy stavieb kamenného tábora sa nachádzajú nad zasypanými priekopami patriacimi ešte do drevozemnej fázy. V nich sa našli zlomky terry sigillaty, ktoré sú datované do rozmedzia rokov 140–170. To znamená, že kamenný kastel musel byť vystavaný až po tomto období. Ostáva však otázne či murovanú prestavbu uskutočnili pred, počas alebo až po markomanských vojnách.[220] Okrem toho sa podarilo juhozápadne od stáleho tábora identifikovať aj dočasný tábor z obdobia markomanských vojen, kde sa vo výplni priekop našla aj minca Marca Aurelia.[221]

Prvé doklady mladšej fázy kamenného kastela objavil A. Radnóti v rokoch 1942–1943 v podobe pevnostného múru v pivnici na Maďarskej ulici (Obr. 2, a, 2). V rovnakej línii prechádzal ďalší múr, ktorý bol odkrytý pri sýpke v blízkosti kostola sv. Márie Magdalény (Obr. 2, a, 16). Jeho základy dosahovali hĺbku až 2 metre. Datovala ho minca cisára Aureliana, ktorá sa našla vo vrstve s kamenným odpadom, pochádzajúcim pravdepodobne z doby jeho výstavby. Múr porušoval staršie dlážky a sídliskové vrstvy čo svedčí o zmenšení plochy a o prestavbe auxiliárneho tábora v neskororímskom období, kedy vojsko opustilo časť retentury pôvodného tábora.[222]

Poslednú stavebnú fázu kastela v Gerulate predstavuje neskoroantická pevnosť (Obr. 4), ktorá bola postavená na starších základoch budov z 2. storočia. Pred jej výstavbou bol terén splanírovaný a upravený pomocou hrubej zemitej navážky. Predstavuje ju štvorcová stavba s rozmermi 30 x 29 metrov. Hrúbka obvodných múrov je 2,4 m. Ich základy boli postavené rímskou technikou *opus incertum*. Vnútorný dvor pevnosti má rozmery 12 x 12,4 m. V ňom bola asymetricky vykopaná studňa/cisterna. Jej šachta bola vyložená väčšími opracovanými kameňmi. Dvor vymedzuje 12 pilierov, ktorých základy siahajú do hĺbky 3 až 4 metre. Na základe tejto skutočnosti sa predpokladá, že stavba mohla mať až tri poschodia. Severovýchodný a severozápadný ohradný múr boli postavené v nároží staršieho tábora. Najmladšou stavebnou aktivitou bolo zamurovanie juhovýchodných krídel kvadratickej stavby smerom od dvora. Novovzniknutý priestor slúžil ako skladisko obilia.[223]

V. Varsik datuje túto stavbu do povalentiniánovského obdobia na základe podobnosti v architektúre s neskoroantickými pevnosťami postavenými v ohybe Dunaja v provincii Valeria.[224] S. Soproni taktiež uvádza, že na základe nálezov vlešťovanej keramiky a zmienke o jednotke z Gerulaty v spise *Notitia Dignitatum omnium tam civilium quam militarium* tábor existoval aj v tomto období.[225]

Ďalej V. Varsik vymedzil aj približné hranice a historický vývoj táborovej osady (*vicus*). Viacero fragmentov stavieb s kolovou ale aj kamennou konštrukciou bolo odkrytých juhozápadne od kastela. Tu sa na západnom konci obývanej plochy podarilo lokalizovať aj remeselný okrsok s pecami na výrobu tehál a pálenie vápna.[226]

---

[219] Varsik 1996a, 11, 15; Kraskovská 1977, 59; Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 221, 232.

[220] Varsik 1996a, 27–28; Varsik 2012, 223–224.

[221] Pichlerová 1985, 199; Varsik 2012, 224.

[222] Radnóti/Gabler 1982, 50; 61, 8. kép; Varsik 1996a, 15–16; 28; Varsik 1996b, 538; Varsik 2012, 224. Pozn. autora: Bližšej charakteristike tejto fázy sa bude autor venovať v kapitole 3.1.1.

[223] Kraskovská 1967, 44; Pichlerová 1990a, 47; Varsik 1996a, 11; 29–31; Varsik 1996b, 539; Schmidtová/Gáfriková/Pinčíková 2011, 10.

[224] Varsik 1996a, 29; Varsik 1996b, 539; Soproni 1985, 95–100; Soproni 1986, 409–415.

[225] Soproni 1985, 82. Pozn. autora: Podrobnejšej charakteristike architektúry neskoroantickej pevnosti, jej datovaniu a vyhodnoteniu nálezového fondu pochádzajúceho z jej areálu sa autor bude venovať v kapitole 3.1.2.

[226] Pichlerová 1980, 172–173; Pichlerová 1990a, 37–39; Halagan/Krekovič/Schmidtová 1992, 40–41; Varsik 1996b, 540–541; Bazovský 1998, 24; Schmidtová/Baxa/Jezná 1999, 149–150; Bazovský 1999, 26–27; Schmidtová/Jezná 2000a, 148–149; Bazovský/Bartík 2000, 22; Schmidtová/Vorlíčková 2006, 175–177; Schmidtová/Kozubová 2006, 179; Schmidtová 2010b, 240–241.

O rozlohe vicusu juhovýchodne od kastelu svedčí jednopriestorová stavba so základovým murivom typu *opus spicatum* na Maďarskej ulici 68 (Obr. 2, a, 19). K stavbe patril aj murovaný kanál. Na základe mince Valentiniana I. bol jej zánik určený na neskorú antiku.[227]

V oblasti severne od kastela boli odkryté stopy veľmi neskorého osídlenia na Irkutskej ulici. Objavili sa kolové stavby s hlinenými dlážkami a stenami z pozdĺžne kladených tehál a taktiež studne, ktoré prekrývali staršie stavby pochádzajúce z civilnej osady. Našli sa tu aj kolové jamy, ktoré patria do poslednej fázy osídlenia. Na základe sprievodných nálezov spadajú do neskorej antiky.[228] Na Colníckej ulici, parcele číslo 229 (Obr. 2, a, 23), sa podarilo odkryť pozostatky kamenných civilných budov patriacich k vicusu, ktoré sú datované na prelom 2. a 3. storočia. a prelom 3. a 4. storočia.[229] Taktiež blízko hlavnej cesty na Irkutskej ulici (parcela 186 – Obr. 2, a, 24) bola počas predstihového výskumu odkrytá kamenná stavba s podlahovým vykurovaním (*hypocaustum*). Časovo spadá na prelom 2. a 3. storočia a jej zánikový horizont určili mince z prelomu 3. a 4. storočia.[230]

Kolové stavby s hlinenými dlážkami nájdené za kostolom sv. Márie Magdalény predstavujú najmladšiu fázu už civilného osídlenia (Obr. 2, a, 12) vojskom opusteného kastela. Nachádzali sa nad splanírovanými staršími fázami v areáli pôvodného kamenného tábora po výstavbe neskoroantickej pevnosti.[231]

Ďalšou súčasťou antickej Gerulaty boli pohrebiská. Doposiaľ ich je zdokumentovaných šesť. Na západnom okraji táborovej osady bolo odkryté birituálne pohrebisko I (Obr. 2, a, 3), na ktorom sa pochovávalo od 2. storočia až po neskorú antiku. Jeho mladšia fáza je označená ako Ib.[232] Vicus na juhozápadnej strane ohraničovali dve pohrebiská. Na pohrebisku II (Obr. 2, a, 4) sa nachádzali žiarové a kostrové pohreby z obdobia od konca 1. až približne do konca 2. storočia.[233] Neďaleko sa nachádza menšie pohrebisko III (obr. 2, a, 5), na ktorom sa pochovávalo birituálne na konci 3. a v 4. storočí.[234] Uvažuje sa, či pôvodne netvorili celok jednej nekropoly. Táto skutočnosť sa však zatiaľ nedá overiť kvôli zastavanej ploche medzi nimi.[235]

Taktiež v južnej časti Rusoviec bolo odkryté nové kostrové pohrebisko na križovatke Gerulatskej a Kovácsovej ulice Bolo označené ako V, aj keď pravdepodobne išlo o pokračovanie pohrebiska II.[236] Severne od kastela sa na Irkutskej ulici podarilo odkryť kostrový hrob označený ako pohrebisko VI. Podľa všetkého časovo spadá do 2. storočia.[237] Južne od kastela a táborovej osady bolo pri kostole sv. Víta odkryté pohrebisko označené číslom IV (Obr. 2, a, 13). Pochovávalo sa tam 4. storočí.[238] Severozápadný okraj táborovej osady ohraničovalo pohrebisko VII, ktoré taktiež časovo spadá do mladšej až neskorej doby rímskej. Nachádza sa na polohe Tehelný hon.[239]

[227] Schmidtová/Jezná 2001b, 173–174.
[228] Pichlerová 1990b, 194–196.; Pichlerová 1990a, 37.; Pichlerová 1991, 81–83; Varsik 1996a, 32; Varsik 1996b; 541.
[229] Schmidtová/Weberová 2003, 131.
[230] Schmidtová/Jezná 2003, 127–129; Kovács/Schmidtová 2011, 311–314.
[231] Kraskovská 1977, 59–83; Varsik 1996a, 30–31.
[232] Kraskovská 1974a, 124–130; Varsik 1996a, 33–34; Varsik 1996b, 541–542; Schmidtová 1995, 118–120; Schmidtová/Fiala 1995, 120; Schmidtová/Weberová 2004, 168.
[233] Kraskovská 1951, 160–161; 170; Pichlerová 1981, 7–8, 13–17; Varsik 1996a, 34–35; Varsik 1996b, 542; Schmidtová/Vorlíčková 2006, 175–177.
[234] Radnóti/Gabler 1982, 47–50; Kraskovská 1974b, 81–82, 108–109; Varsik 1996a, 21–23, 35, 37; Varsik 1996b, 542; Schmidtová 2010a, 706; Schmidtová 2011a, 243; Schmidtová/Daňová/Šefčáková 2016, 83–85.
[235] Varsik 1996b 542.
[236] Schmidtová/Baxa/Jezná 2000, 147–148; Schmidtová 2008, 75.
[237] Schmidtová/Kozubová 2009, 172–173; Slámová 2012, 67.
[238] Slivka 1990, 153–154.; Slivka 1991, 93–94; Varsik 1996a, 36; Varsik 1996b, 542.
[239] Plachá/Jelínek/Kendrala/Beňová/Teslíková/Pastirčák 2015, 186–187. Kendrala 2015, 36–41.

3 LOKALITY VOJENSKEJ SFÉRY DATOVANÉ DO NESKOREJ ANTIKY NA ÚZEMÍ GERULATY

3.1 Zmenšený kamenný kastel

3.1.1 Všeobecná charakteristika

Zvyšky kamenného kastela boli zachytené na viacerých miestach. Jeho východné ohraničenie tvorilo rameno Dunaja a prinajmenšom východné nárožie zničila erózia vody. Na Maďarskej ulici (Obr. 2, a, 15) bol odkrytý zvyšok pevnostného múru širokého 1 m datovaného rheinzabernskou terrou sigillatou najneskôr do obdobia Antoninovcov. Predstavuje severovýchodnú líniu obvodového opevnenia. Vykopávky na severozápadnej časti na Gerulatskej ulici 68 na polohe „Za múzeom" nepotvrdili prítomnosť pevnostných stavieb, čo znamená, že plocha kastelu sem už nesiahala. Avšak na polohe Bergl sa zachoval zaoblený múr hrubý 0,9 až 1m pri severnom okraji neskoroantickej pevnosti (Obr. 4). Predstavuje nárožie kamenného kastela. Južnú hranicu kamenného kastela sa zatiaľ nepodarilo identifikovať.[240]

Z vnútornej zástavby kamenného kastelu sa zachovali zvyšky stavieb na polohe Bergl. Ako už bolo uvedené, tie vykazujú minimálne dve stavebné fázy. Tiež už bolo uvedené, že k výstavbe kamenného kastela mohlo dôjsť najskôr v druhej tretine 2. storočia. Otázne je, či sa tak udialo pred alebo až po markomanských vojnách.[241]

Dôkazy o mladšej prestavbe kamenného kastelu sú veľmi chudobné. V roku 1943 realizovalo vykopávky na území Rusoviec Národné múzeum v Budapešti pod vedením A. Radnótiho.[242] V pivnici domu pani Pfeffermanovej na Maďarskej ulici (Obr. 2, a, 2) identifikovali juhozápadný obvodový múr mladšej fázy kamenného kastela a určil aj jeho priebeh.[243] V roku 1992 sa pri sledovaní plynofikačných prác podarilo naraziť na zvyšok múru v rovnakej línii na polohe „Pri sýpke" pri r.-k. kostole sv. Magdalény (Obr. 2. a, 16).[244]

3.1.2 Interpretácia a datovanie

Vyššie spomenuté torzá múrov predstavujú mladšiu prestavbu kamenného kastelu, resp. jeho redukciu. Pri opise výskumu A. Radnótiho nie sú uvedené bližšie charakteristiky múru. D. Gabler na základe nálezovej správy uvádza, že by sa v týchto miestach mala nachádzať aj brána so vstupom do kastela. Tú by však mali chrániť z oboch strán veže.[245]

Múr objavený pri sýpke bol lepšie zdokumentovaný. Jeho základy dosahovali hĺbku dvoch metrov. Bol postavený z kameňov spojených maltou. Vo vrstve s kamenným odpadom bola nájdená minca Aureliana (270–275), ktorá ho datovala ako *terminus post quem* na koniec 3. respektíve začiatok 4. storočia. Odpad pochádzal podľa všetkého z doby výstavby múru. Ten navyše presekával staršie dlážky a sídliskové vrstvy, čo svedčí o zmenšení plochy a prestavbe auxiliárneho tábora v neskororímskom období, kedy vojsko opustilo časť retentury pôvodného tábora.[246]

Tento druh stavebnej aktivity bol pravdepodobne spojený s vojenskými reformami započatými cisárom Gallienom a dovŕšenými Diocletianom. Priniesli zníženie sily a zväčšenie počtu vojenských jednotiek. Z vojska boli vyčlenené pohyblivé oddiely *comitatenses*, ktorých

[240] Varsik 1996a, 15, 26–28; Varsik 1996b, 537–538.
[241] Varsik 1996a, 27–28; Varsik 2012, 223–224.
[242] Kolník/Krekovič/Snopko/Geržová/Ferus/Hečková 1993, 215.
[243] Radnóti/Gabler 1982, 50; 61, 8. kép.
[244] Krekovič/Schmidtová/Halagan/Varsik 1993, 73; Varsik 1996a, 15–16; 28; Varsik 1996b, 538; Varsik 2012, 224.
[245] Radnóti/Gabler 1982, 50; 61, 8. kép.
[246] Krekovič/Schmidtová/Halagan/Varsik 1993, 73; Varsik 1996a, 15–16; 28; Varsik 1996b, 538; Varsik 2012, 224.

úlohou bolo rýchlo zasiahnuť na ohrozených miestach. Z toho dôvodu sa počet légií z 33 z doby Septimia Severa zväčšil na 67. Ich sila z pôvodných 5000 sa zmenšila na asi 1000 mužov.[247]

Malo to určite vplyv na nároky života a prestavby v rímskych kasteloch, ktoré boli z tohto dôvodu zmenšované.[248] Dobrú analógiu k situácii v Gerulate predstavuje kastel Arrabona (dnes Győr). Časť plochy staršieho kastela bola opustená. Stavby zo začiatku 2. storočia boli zbúrané a prikryté 1,5 m hrubou planírkou. Na južnej strane kastela bol postavený nový pevnostný múr. Podľa charakteru základov a múru sa dá predpokladať, že na niektorých miestach dosahoval výšku cez 4 metre. Podarilo sa zachytiť aj zvyšky vystupujúcich murív, ktoré bolo možné interpretovať ako zvyšky veží pravdepodobne podkovovitého tvaru. E. Szőnyiová predpokladá, že nový kastel zaberal plochu asi 150x150 m. Pri odkryve sa ale nepodarilo zachytiť nárožné veže.[249] Prestavbu v Arrabone datovali nálezy mincí Maximina II. Dazu a Constantina I. na začiatok 4. storočia. E. Szőnyiová pokladá za pravdepodobné, že počas prestavby bola posilnená pevnostná štruktúra aj ďalších starších múrov. Južný pevnostný múr stál počas celého 4. storočia a pravdepodobne aj v 5. storočí. Z tohto obdobia pochádzajú doklady osídlenia domácim ale aj barbarským obyvateľstvom v priestore pevnosti.[250]

Približne rovnaké charakteristiky s veľkou pravdepodobnosťou platia aj pre spomenuté murivá v Rusovciach. Problematické je, že sa doposiaľ nepodarilo zachytiť žiadne pevnostné zariadenia ako rohové veže, medziveže alebo zvyšok brány. Z toho hľadiska môžeme len predpokladať, že ich výzor zodpovedal všeobecným črtám z obdobia 4. storočia. To znamená, že opevnenie bolo vybavené vejárovitými rohovými vežami a podkovovitými medzivežami. Tie však často odrážajú lokálnu situáciu a preto je obtiažne až nemožné rekonštruovať ich presný tvar a rozmery.

Okrem toho bol na polohe „Bergl" vedľa neskoroantickej pevnosti zachytený masívny múr v tvare L. Jeho funkcia je stále predmetom dohadov (Obr. 4, c). Hrúbka múru dosahuje 2,4 m a je zachytený v dĺžke 30 m. Na základe štruktúry však skôr spadá do neskoršieho obdobia ako do doby zmieňovanej redukcie kastela. Pri povrchnom pozorovaní by sa mohol javiť ako zvyšok rohovej veže, avšak táto hypotéza je vysoko nepravdepodobná. Existujú aj ďalšie možné interpretácie funkcie, ktorým sa autor bude venovať v kapitole o architektúre neskoroantickej pevnosti.

3.2 Neskoroantická pevnosť

3.2.1 Všeobecná charakteristika

Na severnom okraji Rusoviec sa pri vyschnutom ramene Dunaja nachádzalo pozdĺžne návršie s názvom „Bergl". Á. Sőtér tu konal prvý výskum v roku 1888. Vtedy odkryl múry zo stredovekej pevnosti. Ich základy ležali 10 m nad okolitým terénom. Odkryl aj múry a časť piliera, ktoré datoval do doby rímskej. Zistil, že kopec je umelo navŕšený. Keď dokončil vykopávky, grófka L. Henckelová nariadila postaviť na vrchole kopca letohrádok. Toto rozhodnutie bránilo nasledujúcemu výskumu „Berglu".[251]

V roku 1949 prezreli archeológovia severnú časť kopca, kde našli stredoveký múr z kameňa a tehál. Kopec bol v tom čase vysoký 10 m. V roku 1961 buldozér odvážal zeminu z kopca na spevnenie hrádzí. Pritom narazil na nárožie mohutnej stavby. Nasledoval systematický výskum v rokoch 1961 a 1964–1972 pod vedením Ľ. Kraskovskej a J. Dekana. Podarilo sa im odhaliť základy múrov a pilierov lemujúcich nádvorie so studňou/cisternou. Na východnej strane sa našla maltová dlážka. Okrem toho odkryli ďalšie časti rímskych architektúr a predmetov hmotnej kultúry z rôznych období osídlenia.[252]

[247] Gassner/Jilek/Ladstätter 2002, 274, 302–303.
[248] Varsik 2012, 224.
[249] Szőnyi 1981, 136, 138–139; 137, Abb. 2; 138, Abb. 3.
[250] Szőnyi 1981, 139.
[251] Sőtér 1898, 240–243; Snopko/Geržová/Ferus 1986, 446; Pichlerová 2004, 112.
[252] Nálezové správy uložené v SNM č. 10/1961a; 10/1961b; 16/1964; 27/1965; 28/1965; 29/1965; 22/1966; Dekan 1966, 143–149; Dekan 1967, 404–407; Dekan 1970, 9; Kraskovská 1967, 38–71; Kraskovská 1981, 104, 106; Kraskovská 1990, 18; Kraskovská 1991, 49–50.

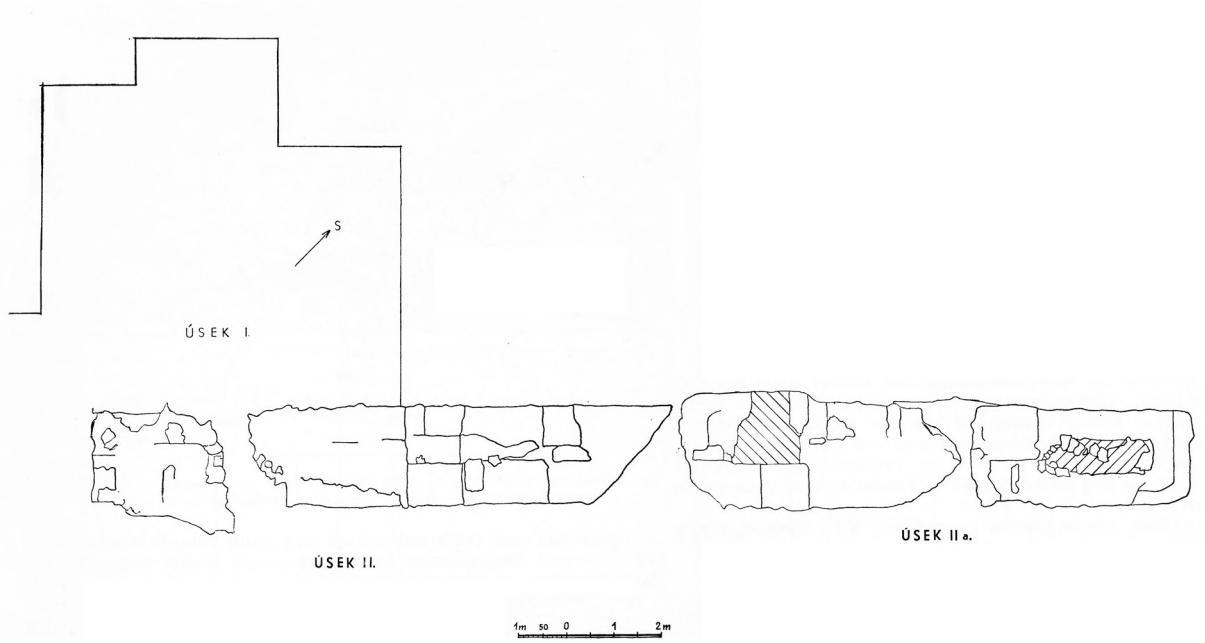

Obr. 6. Bratislava-Rusovce. Plán výskumných plôch neskoroantickej pevnosti v rokoch 1961 a 1964 (prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1967, 41, obr. 2).
Fig. 6. Bratislava-Rusovce. Plan of the excavation trenches of the Late Antique fortlet in 1961 and 1964 (modified picture Kraskovská 1967, 41, obr. 2).

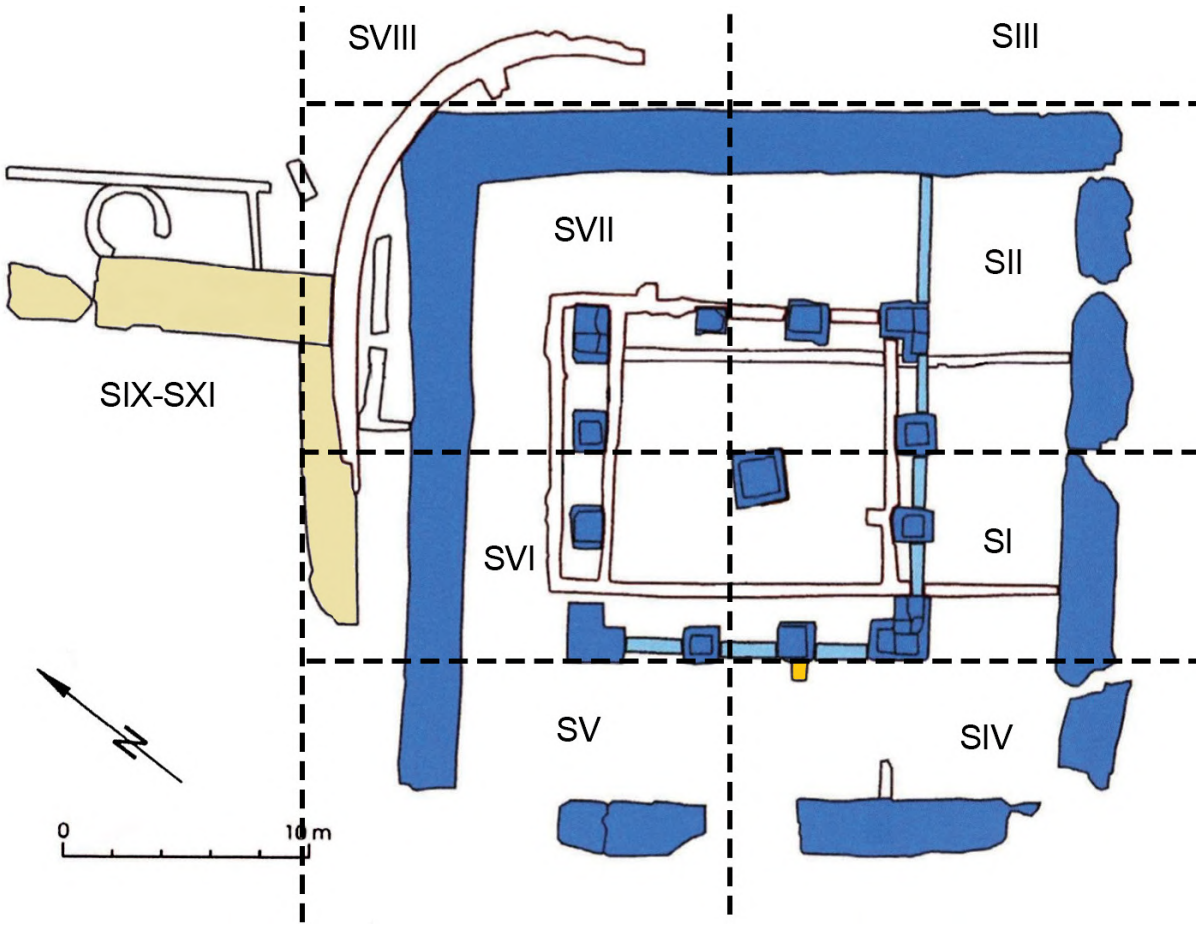

Obr. 7. Bratislava-Rusovce. Schematické načrtnutie sektorov počas výskumu neskoroantickej pevnosti v rokoch 1965 až 1972 (prevzaté a upravené podľa Varsik 2012, 225, obr. 372).
Fig. 7. Bratislava-Rusovce. Sketch of the sectors during the excavations of the Late Antique fortlet between 1965 and 1972 (modified picture after Varsik 2012, 225, Fig. 372).

V máji 1976 pokračovali vykopávky pod vedením L. Snopka. Odkryli ďalšiu architektúru, no sústredili sa predovšetkým na relatívnu chronológiu viacerých architektonických fáz. Ich ďalšou úlohou bola obnova a reštaurácia odkrytých murív. Taktiež bola výskumná plocha rozšírená na juhozápad od Berglu.[253]

Monumentálna architektúra odhalená týmito výskumami bola interpretovaná ako neskoroantická pevnosť (v nemeckej literatúre taktiež nazývaná ako Restkastell). Má rozmery 30 x 29 m a bola postavená v severozápadnom nároží staršieho kamenného kastela (Obr. 4; Príloha 1).[254]

3.2.2 Kritika prameňov a stratigrafia

Pri pokuse o vyhodnotenie a interpretáciu neskoroantickej pevnosti narazíme na niekoľko vážnych problémov. Na začiatku výskumu bol vykopaný úsek okolo východného obvodového múru, pričom bol rozdelený na dva celky (úsek I a úsek II - obr. 6). Potom bola na vrchole vyvýšeniny vykopaná sonda orientovaná S-J. Siahala do hĺbky 200 cm od vrcholu kopca. Do hĺbky 400 cm (hĺbky sú prevzaté z výskumnej dokumentácie) od pôvodného vrcholu kopca neboli odkryté žiadne stavebné zvyšky. Buldozér po túto úroveň odstránil neodkrytý zvyšok kopca. Následne bola celá plocha rozdelená na sektory. Vo východnej (resp. juhovýchodnej) časti plochy sa nachádzali sektory I-IV, pričom sektor III nebol skúmaný, lebo sa nachádzal na mieste vyschnutého ramena Dunaja. V západnej (resp. severozápadnej) časti plochy neskoroantickej pevnosti boli vyčlenené sektory VI-VIII, pričom sektor VIII nebol preskúmaný z rovnakého dôvodu ako III. Sektory IX-XI označovali plochy západnejšie od areálu pevnosti. Jednotlivé úseky boli kopané v mechanických vrstvách po 30 cm predovšetkým vo východnej časti (sektory I-II, IV).[255] Nezachoval sa však žiaden plán rozvrhnutia veľkosti jednotlivých sektorov na skúmanej ploche. Preto je potrebné sa opierať len o zachované opisy ich umiestnenia a popisov nálezových okolností artefaktov uvedených v inventárnych knihách. Na základe toho je možné len schematicky rekonštruovať rozloženie a hranice jednotlivých sektorov (Obr. 7).

Výskumy z rokov 1965–1972 nie sú dôkladne zdokumentované. Existuje len stručná dokumentácia. Zaznamenané údaje počas výskumu sú v mnohých ohľadoch neúplné. Neuvádzajú presné stratigrafické údaje väčšiny architektonických zvyškov a nálezov. Zvyčajne je uvedená len hĺbka, nie vrstva. Toto odráža skutočnosť odkrývania po mechanických vrstvách. Pri mnohých nálezoch nie sú uvedené informácie o nálezových okolnostiach (v akej vrstve, hĺbke alebo sektore boli nájdené) alebo ich poloha je opísaná len všeobecne (napríklad pod slovanskou vrstvou, pri studni alebo v areáli objektu a podobne).[256] Zdokumentované boli len dva profily a to vo východnej časti v oblasti sýpky (Obr. 8) a nárožia 1 (juhovýchod – Obr. 9). Obe kresby pochádzajú ešte z prvých výskumov v rokoch 1961 a 1964.

Ďalším problémom je umelo navŕšený kopec, ktorý vznikol navážaním zeminy po opustení objektu Rimanmi. Obsahoval množstvo sekundárne uložených predmetov z rôznych období, vrátane rímskych artefaktov pokrývajúcich obdobie od 1. až po 5. storočie. Kopec vznikol v troch nezávislých etapách od včasného stredoveku po novovek. Prvá bola spojená s opustením pevnosti Rimanmi a jej osídlením barbarskými etnikami. Po ich odchode objekt neskôr osídlili Slovania. V tomto období stavba chátrala a na nádvorie bola navezená hlina, ktorá vytvorila nízku plošinu. Neskôr v 13. storočí bol na nej postavený stredoveký hrádok, pričom zvyšky ruín rímskej pevnosti boli zasypané. Jeho torzá predstavujú druhú časť kopca. Nakoniec v 19. storočí nechala grófka L. Henckelová na vrchu kopca postaviť letohrádok.[257]

---

[253] Snopko 1985, 219–220; Snopko/Geržová/Ferus 1986, 446–452.

[254] Pichlerová 1990a, 47; Varsik 1996a, 11.

[255] Kraskovská 1967, 37–45; Kraskovská 1981, 106–109, 114, 116–117; Kraskovská 1991, 49; Pichlerová 2004, 109–117, 121–123; Nálezové správy 10/1961a–b; 16/64; 27–29/65; 43/65; 22/66; 43/85; AM SNM.

[256] Pichlerová 2004, 113–114.

[257] Sőtér 1898, 243; Stieborová 1974, 121–126; Kraskovská 1967, 37; Kraskovská 1981, 106–107, 114, 121–123; Kraskovská 1989b, 53; Pichlerová 1990, 49; Pichlerová 2004, 111–113.

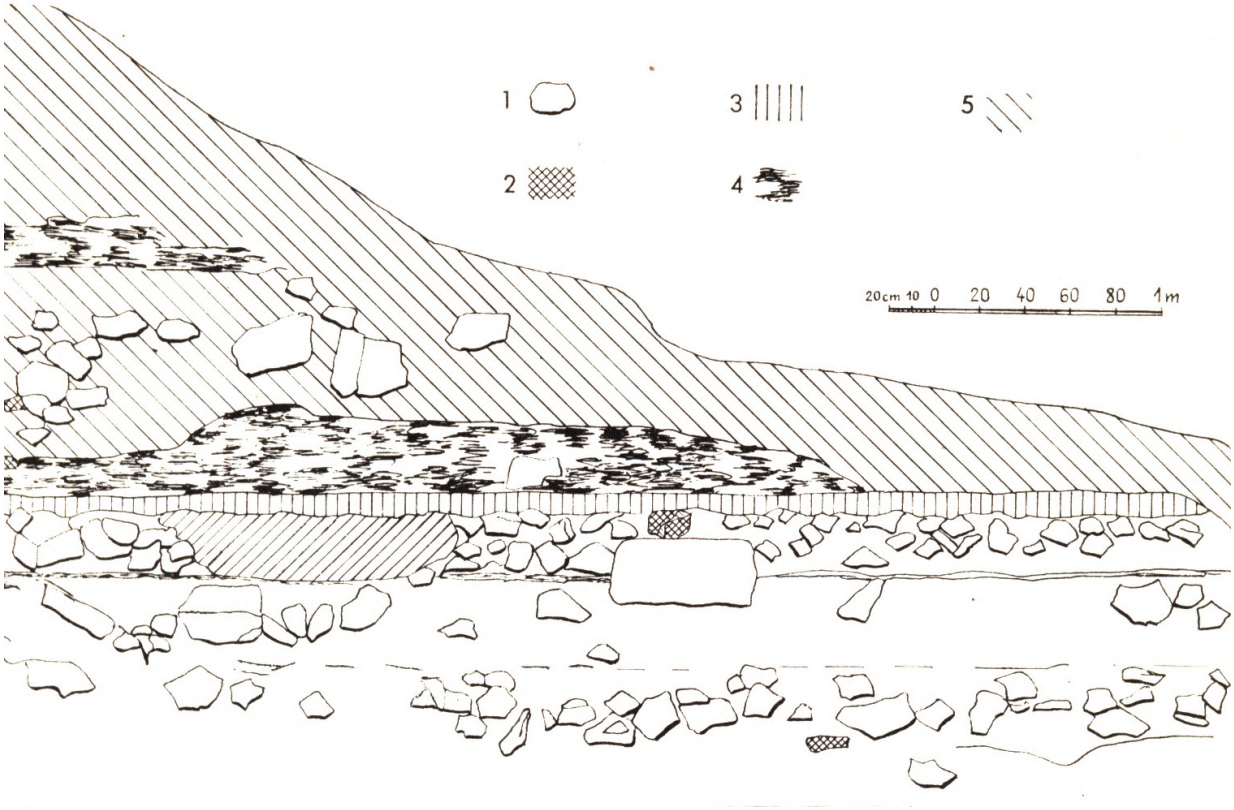

Obr. 8. Bratislava-Rusovce. Profil severného múru úseku I neskoroantickej pevnosti: 1 – kameň; 2 – tehla; 3 – maltová dlážka; 4 – spálené drevo a obilie; 5 – násyp (prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1967, 42, Obr. 3).
Fig. 8. Bratislava-Rusovce. Profile of the northern wall of Section I the Late Antique fortlet: 1 – stone; 2 – brick; 3 – mortar floor; 4 – burnt wood and grain; 5 – mound (modified picture after Kraskovská 1967, 42, Fig. 3).

Všetky uvedené skutočnosti značne sťažujú možnosti datovania a interpretácie nálezového fondu a architektúry pevnosti. V nasledujúcich kapitolách sa autor pokúsi jednotlivé fenomény a vzťahy medzi nimi osvetliť a časovo zaradiť.

3.2.3 Architektúra

Neskoroantická pevnosť bola postavená do severozápadneho nárožia staršieho kamenného kastela (Obr. 4). Jej rozmery sú 29 x 30 m. Bola postavená technikou *opus incertum*. Stavba mala vo vnútri nádvorie ohraničené 12 mohutnými piliermi. Ich základy siahali do hĺbky 3 až 4 m. Táto skutočnosť umožňuje predpoklad, že budova mohla mať až tri podlažia. V strede nádvoria sa nachádza asymetricky umiestnená studňa/cisterna. Na výstavbu pevnosti boli použité reliéfne stély, náhrobné kamene a votívne oltáre z predchádzajúcich období. Neskôr bol trakt medzi piliermi na juhovýchodnej strane nádvoria zamurovaný. Takto vznikol priestor využívaný ako skladisko.[258] Na základe tohto možno vyčleniť v rámci neskororímskej architektúry dve stavebné fázy.

Prvú predstavuje kvadratická pevnosť s piliermi ohraničeným nádvorím (Obr. 4, a). Bola postavená v severozápadnom nároží kamenného kastela teda v ľavej časti praetentury. Jej základnými črtami sú masívne múry a nádvorie so studňou a piliermi. Podobné pevnosti boli stavané v neskoroantickom období pozdĺž dunajskej hranice od provincie Raetia Secunda po

[258] Kraskovská 1967, 44; Pichlerová 1990a, 49; Pichlerová 1990b, 661; Snopko/Geržová /Ferus 1986, 446–450; Varsik 1996a, 11, 29–31; Varsik 1996b, 539.

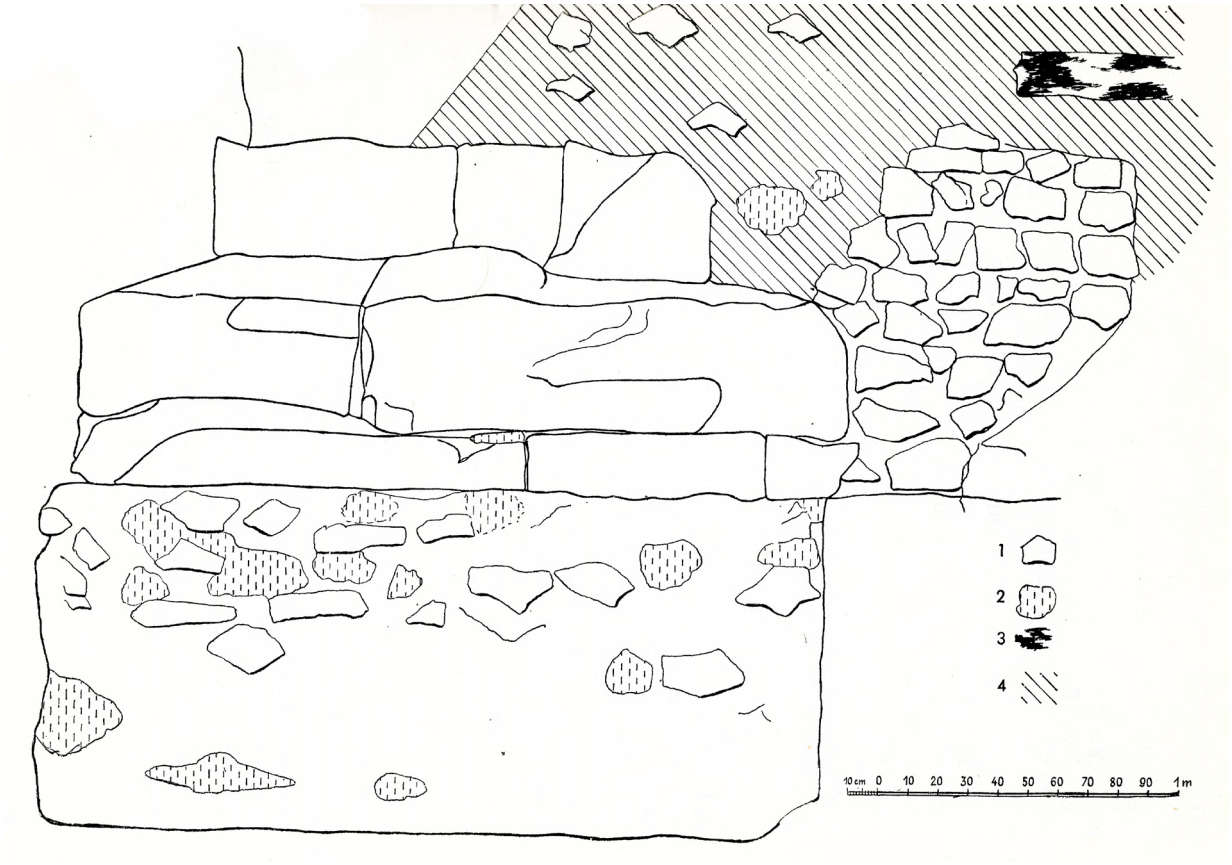

Obr. 9. Bratislava-Rusovce. Západná strana nárožia 1 (JV): 1 – kameň; 2 – malta; 3 – spálené drevo; 4 – násyp (prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1967, 43, Obr. 4).
Fig. 9. Bratislava-Rusovce. West side of the fortlet's corner 1 (SE): 1 – stone; 2 – mortar; 3 – burnt wood; 4 – mound (modified picture after Kraskovská 1967, 43, Fig. 4).

Scythia Minor. Doposiaľ nepanuje medzi odborníkmi jednota pri datovaní vzniku tohto typu stavieb.

V. Varsik identifikuje ako najbližšie paralely stavby v kasteloch Cirpi (Dunabogdány-Varádok – Obr. 10, b) a Azaum/Odiavum (Almásfüzitő – Obr. 10, a).[259] Prvá z menovaných bola odkrytá v juhovýchodnom rohu ľavej praetentury pôvodného auxiliárneho kastelu. Má rozmery 17 x 16,5 m a masívne múry hrubé 1,6 m, ktoré mali hlboké základy.[260] Pevnosť Azaum/Odiavum bola postavená v severovýchodnom nároží staršieho kastela. Jej rozmery sú 31,8 x 32 m a vonkajšie múry má hrubé 2,2 m. Na jej stavbu sekundárne použili náhrobné kamene, fragmenty pilastrov, sochársku architektúru a iné kamenné pamiatky. Vnútorné múry sú hrubé 0,5–0,7 m. Stavba mala pravdepodobne tri podlažia.[261] Obe lokality v neskorej antike územne patrili do provincie Valeria.[262]

Avšak v súčasnosti poznáme aj lepšie paralely. Prvou je pevnosť v Zeiselmaueri (antický Austuris/Cannabiaca?) (Obr. 11, a). Bola postavená v ľavej praetenture staršieho kastela, pričom bol zbúraný pôvodný pevnostný múr a vejárovitá rohová veža. Jej pôdorys pozostáva zo štvorcového pevnostného múru a mohutných pilierov v tvare L okolo otvoreného nádvoria. Rozmery sú 20 x 21 m a múry dosahujú hrúbku 1,9 m. Všetky ostatné stavebné konštrukcie

[259] Varsik 2012, 225.
[260] Soproni 1978, 62; Soproni 1985, 64–65; Soproni 1986, 409.
[261] Soproni 1985, 56–58; Soproni 1986, 409.
[262] Notitia Dignitatum occidentalis XXXIII, 29, 33.

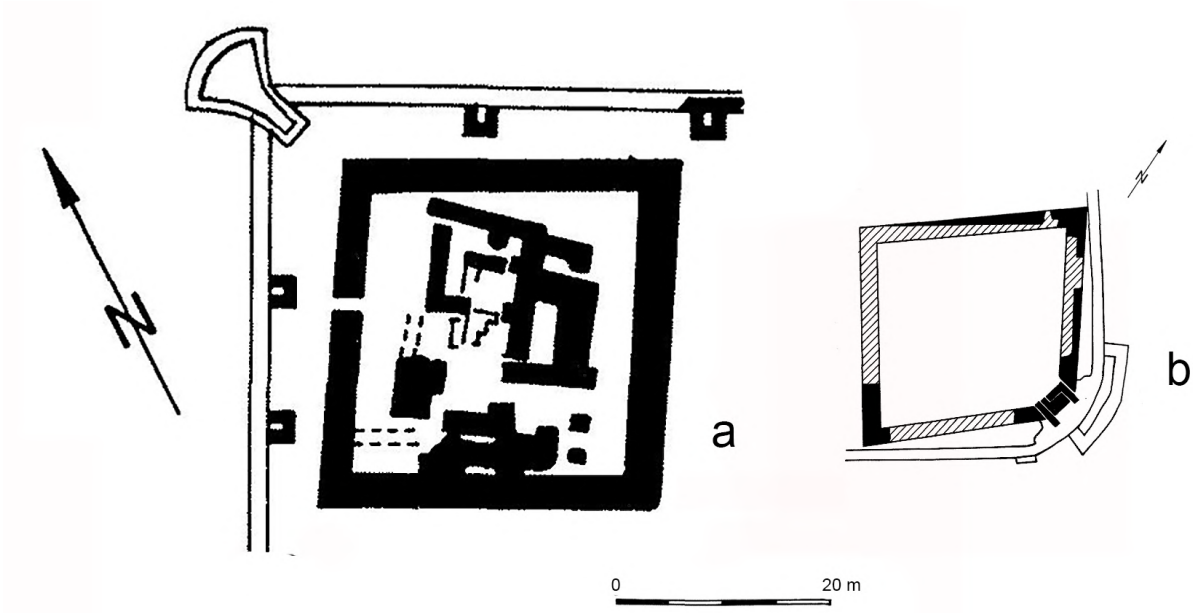

Obr. 10. Pôdorysy neskoroantických pevností z územia provincie Valeria: a – Azaum/Odiavum; b – Cirpi (prevzaté a upravené podľa Soproni 1986, 409, Abb. 1; Soproni 1986, 410, Abb. 2).
Fig. 10. Plans of the Late Antique fortlets in the province of Valeria: a – Azaum/Odiavum; b – Cirpi (modified pictures after Soproni 1986, 409, Fig. 1; Soproni 1986, 410, Fig. 2).

boli zhotovené z dreva. Predpokladá sa, že budova mala najmenej dve podlažia.[263] Druhý príklad predstavuje pevnosť Augustiana (Traismauer) (Obr. 11, b). Bola postavená rovnako v severovýchodnom nároží staršieho kastela, rozmery sú približne 30 x 30 m. Jej pôdorys je úplne zhodný s pevnosťou v Gerulate.[264] Iným príkladom je pevnosť z antického Locus Felix (Wallsee) (Obr. 11, c). Má rozmery 26 x 29 a múry hrubé 2,4 m. Postavili ju z kamenných blokov a spólií náhrobných kameňov, súčastí architektúry a oltárov. Vnútorné nádvorie so stĺporadím bolo podobné ako v Traismaueri a v Bratislave-Rusovciach.[265] Pevnosť v Gerulate má len jednu osobitú črtu oproti spomenutým analógiám – bola postavená v rámci múrov staršieho kastela bez ich zbúrania alebo zabudovania do samotnej stavby.

Spomínaná trojica pevností územne patrila do provincie Noricum ripense. Ich podobnosť v pôdoryse a konštrukcii môže byť spojená s faktom, že Gerulata, Locus Felix, Cannabiaca a Augustiana spadali všetky pod velenie vojenského veliteľa *dux Pannoniae Primae et Norici Ripensis*.[266] Tento vysokopostavený vojenský hodnostár mohol riadiť stavebné práce na príkaz cisára. Na tento predpoklad môže odkazovať edikt (*praeceptum*) Valentiniana I. z roku 364/365, ktorého adresátom bol *dux Daciae Ripensis*. Dokument spomína zodpovednosť veliteľa za obnovu strážnych veží a výstavbu nových.[267]

Základy neskoroantickej pevnosti v Gerulate boli postavené stavebnou technikou *opus incertum*. Pozostávali z nepravidelne opracovaných kameňov a fragmentov tehál, ktoré boli zapustené do hlinitého podložia. Ako spojivo bola použitá biela malta. Na ne boli kladené opracované kamenné bloky rôznych rozmerov spojené taktiež bielou maltou. Tieto bloky sa dochovali len na nárožiach stavby a pilieroch. Okrem toho boli ako stavebný materiál použité aj reliéfy, náhrobné kamene a votívne oltáre.[268] Technika *opus incertum* a používanie spólií bolo bežné vo vojenskej architektúre 4. storočia, najmä v dobe vlády Valentiniana I. (364–375).[269]

[263] Ubl 1977, 251–262; ten istý 1982, 74; Băjenaru 2010, 72.
[264] Ubl 1980, 596; Ubl 1997, 224; Ployer 2013, 76.
[265] Tscholl 1990, 35–79; Ployer 2013, 40; Beutler/Igl/Kremer 2018, 11–13.
[266] Notitia Dignitatum occidentalis XXXIV, 21, 33, 35, 45.
[267] Gróh 2001, 16; Băjenaru 2010, 35; Codex Theodosianus XV, 1, 13.
[268] Nálezové správy SNM, Inv č. 10/1961a; 10/1961b; 16/1964; 43/85?; Kraskovská 1967, 40–42, 44; Pichlerová 1990a, 47.
[269] Kuszinsky 1923, 28–29; Basler 1972, 47; Soproni 1978, 95.

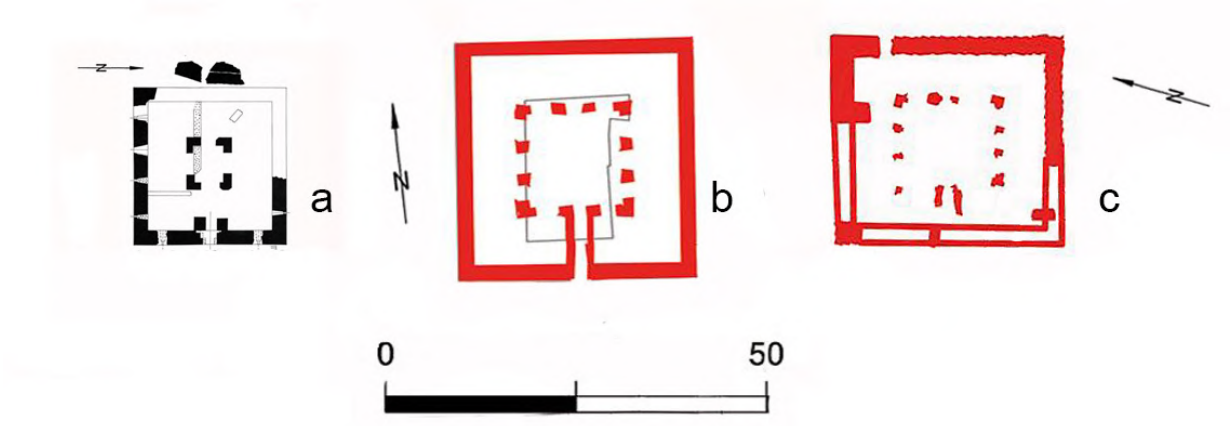

Obr. 11. Pôdorysy neskoroantických pevností z územia provincie Noricum Ripense: a – Asturis/Cannabiaca?; b – Augustiana; c – Locus Felix
(prevzaté a upravené podľa Ubl 1997b, 235, Fig. 86; Ployer 2013, 76, Fig. 48; Ployer 2013, 42, Fig. 21).
Fig. 11. Plans of the Late Antique fortlets in the province of Noricum Ripense: a – Asturis/Cannabiaca?; b – Augustiana; c – Locus Felix
(modified pictures after Ubl 1997b, 235, Fig. 86; Ployer 2013, 76, Fig. 48; Ployer 2013, 42, Fig. 21).

Základy a múry mnohých neskororímskych pevností a veží (*burgi*) boli často zosilnené kolmi a mrežovito uloženými drevenými trámami. Technológia stabilizovala základy, zabraňovala vzniku trhlín v múroch a urýchľovala výstavbu. Bola typická pre pevnosti z valentiniánovskeho obdobia ako sú napríklad Kleinbasel, Möhlin-Fahrgraben, Muttenz, Au-Hard,[270] Kloten,[271] Pilismarót-Malompatak,[272] Leányfalu,[273] Visegrád-Lepence[274] a mnoho ďalších. Avšak sú známe aj skoršie vojenské stavby postavené touto technikou. Napríklad konštantínovská pevnosť Eburodunum (Yverdon-les-Bains).[275] Technológia nebola použitá pri výstavbe všetkých vojenských stavieb.[276] Nanešťastie dokumentácia výskumu neskororantickej pevnosti Gerulata mlčí o indíciách, ktoré by mohli poukazovať na spomenutú technológiu. Asi tu nebola využitá. Chýbajúce informácie môžu byť aj dôsledkom nedostatočného zdokumentovania.

Vstup do pevnosti sa pravdepodobne nachádzal v juhozápadnom obvodovom múre, kde je múr prerušený. Možno sa na neho napájali kliešťovité múry. Pravdepodobný zvyšok jedného sa podarilo zachytiť ako viditeľne vystupujúce murivo na štvorcovom pilieri oproti vchodu (Obr. 4, d). Rovnaký vstup do pevnosti máme doložený vo Walsee[277] a v Traismaueri. V neskoroantickej pevnosti Zeiselmauer je zdokumentovaný prah, ktorý nesie otvory na závoru a uzamknutie krídel dverí.[278] Podobne mohol byť vybavený aj vstup v Gerulate.

Piliere pevností sú dvoch tvarov. Tie, čo sú umiestnené v rohoch majú formu písmena L. Zvyšných 10 má štvorcový tvar. V súčasnosti je ťažké posúdiť, či boli celé z kameňa alebo mali len kamenný podstavec. Ako už bolo spomenuté, kombinácia oboch typov pilierov je známa v pevnostiach Locus Felix a Augustiana. Napriek tomu poznáme aj malé veže (*burgi*) so samostatnými štvorcovými alebo piliermi v tvare písmena L. C. Băjenaru ich nazýva *burgi*

[270] Hächler/Näf/Schwarz 2020, 169–171, 254.
[271] Hedinger 1998, 114–115, Fig. 2–3.
[272] Soproni 1978, 41-42, Pl. 29, 2–3.
[273] Soproni 1978, 64.
[274] Gróf /Gróh 1999, 105–106.
[275] Curdy/Flutsch/Moulin/Schneiter 1995, 18
[276] Hächler/Näf/Schwarz 2020, 254.
[277] Beutler/Igl/Kremer 2018, 12.
[278] Ubl 1977, 255.

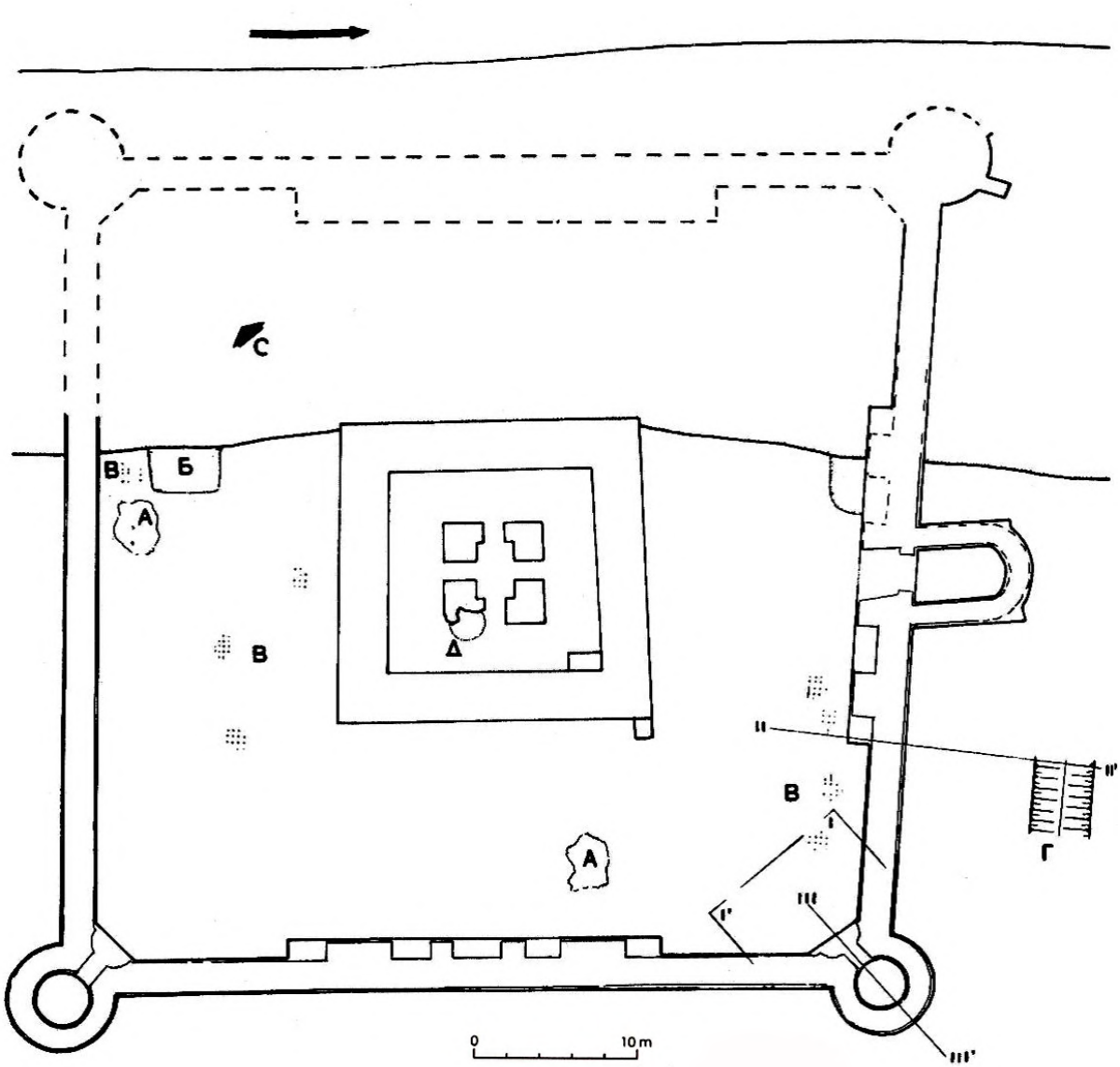

Obr. 12. Pôdorys tetrarchického burgusu Donje Butorke, ktorý je ohradený justiniánovským opevnením (prevzaté a upravené podľa Cermanović-Kuzmanović 1977, 128, Fig. 1).
Fig. 12. Groundplan of tetrarchic burgus of Donje Butorke, which is enclosed by Justinianic fortifications (modified picture after Cermanović-Kuzmanović 1977, 128, Fig. 1).

s tetrapylonom. Rozdeľuje ich na základe pilierov. Veže s piliermi v tvare L sa objavujú len na dolnom Dunaji. Tento typ je typický pre obdobie tetrarchie.[279] Najznámejším príkladom je burgus na lokalite Donje Butorke (Obr. 12). Má rozmery 18,5 x 19 m a 19,5 x 19 m. Jeho múry sú hrubé 3,3 m. Na základe stavebného nápisu ho možno datovať do obdobia medzi rokmi 294–300.[280]

Burgi s kvadratickými piliermi sa objavujú na porýnskom a podunajskom limite. Vo všeobecnosti ich možno datovať do obdobia vlády Valentiniana I. Najlepším príkladom je burgus na lokalite Visegrád-Lepence (Obr. 13, a), ktorý sa nachádza na území provincie Valeria. Jeho rozmery sú 18,3 x 18,3 m a múry hrubé 1,6–1,66 m. V jeho areáli sa našiel stavebný nápis, ktorý datuje výstavbu do roku 371.[281] Taktiež sa tu našli tehly s kolkami FRIGERIDVS DVX

[279] Băjenaru 2010, 165–166.
[280] Cermanović-Kuzmanović 1977, 29; Băjenaru 2010, 112–113.
[281] Gróf/Gróh 1996, 21–24; Gróf/Gróh 1999, 105–109; Gróf/Gróh 2001, 117.

a TERENTIVS DVX, ktoré boli používané vo valentiniánovskom období.[282] Najmladšie razby reprezentujú mince Valentiana I. a Valensa.[283] Ďalšími príkladmi z provincie Valeria sú *burgi* Leányfalu (Obr. 13, b) a Budakalász-Luppa csárda (Obr. 13, c). Ich rozmery aj hrúbka stien je takmer identická. Ich výstavba je taktiež datovaná mincami a kolkovanými tehlam do valentiniánovského obdobia.[284]

Na základe tohto pozorovania sa dá predpokladať, že pri výstavbe menších veží boli použité len štyri piliere jedného druhu a pri výstavbe väčších pevností, ako je tá v Gerulate, bola použitá kombinácia oboch.

Piliere niesli horné poschodia a strechu. Taktiež vytvárali galériu s miestnosťami okolo nádvoria. Všetky tieto komponenty boli vyrobené z dreva. Toto potvrdzujú spálené trámy, železné klince a skoby (Tab. 28,3–4 Tab. 31, 4–7; Tab. 66, 3–5) na maltovej dlážke a v jej okolí v juhovýchodnej časti neskoroantickej pevnosti,[285] ale aj roztrúsené exempláre po celej ploche v predpokladaných neskororímskych vrstvách.

Rekonštrukcia dlážok a miestností môže byť založená len na paralelách z iných lokalít. V kasteli Favianis (Mautern) je možné vo zvyškoch stien podkovovitej veže pozorovať otvory na vloženie trámov. Tie niesli horné podlažie.[286] Lepším príkladom je burgus z lokality Bacharnsdorf (Obr. 14), ktorý je datovaný do 2. polovice 4. storočia. Zachovala sa južná stena, v ktorej je možné pozorovať podobné otvory na trámy.[287]

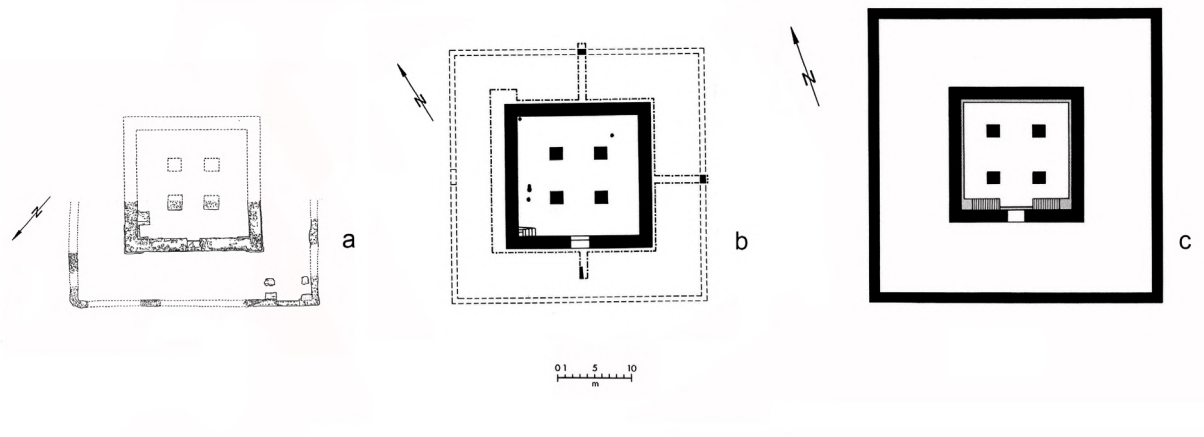

Obr. 13. Pôdorysy valentiniánovských burgov s tetrapylónom pochádzajúce z hranice provincie Valeria: a – Visegrád-Lepence; b – Leányfalu; c – Budakalász-Luppa csárda
(prevzaté a upravené podľa Gróf/Gróh 1999, 106, Abb. 2; Soproni 1985, 38, Abb. 19; Soproni 1985, 43, Abb. 26).
Fig. 13. Groundplans of Valentinianic burgi with tetrapylon from Valerian ripa: a – Visegrád-Lepence; b – Leányfalu; c – Budakalász-Luppa csárda
(modified pictures after Gróf/Gróh 1998-1999, 106, Fig. 2; Soproni 1985, 38, Fig. 19; Soproni 1985, 43, Fig. 26).

Schodisko sa nezachovalo, pretože bolo pravdepodobne taktiež z dreva. Napriek tomu sa dá predpokladať jeho umiestnenie na základe paralel z iných lokalít, kde býva neďaleko vchodu. V burguse Leányfalu (obr. 13, b) sa podarilo zachytiť štyri kamenné schody vo východnom rohu neďaleko vchodu. Na ne sa napájalo drevené schodisko.[288] Druhým príkladom je burgus Budakalász-Luppa csárda (Obr. 13, c). Schody boli umiestnené v oboch rohoch neďaleko

[282] Lőrincz 1999, 53–68.
[283] Gróf/Gróh 2001, 117.
[284] Soproni 1978, 63–66; Soproni 1985, 36.
[285] Nálezové správy AM SNM Inv. č. 10/61b; 16/64; 28/65; Kraskovská 1967, 40–42; Pichlerová 2004, 115.
[286] Pietsch 2000, 364.
[287] Ubl 1997c, 204–205; Ployer 2013, 58–59; Kos 2014, 118–119.
[288] Soproni 1978, 63–64; Taf. 67; 69: 4.

Obr. 14. Južná stena burgusu Bacharnsdorf so zachovanými otvormi na trámy, strieľňami a oknami (podľa Ployer 2013, 58, Fig. 31).
Fig. 14. South wall of the Bacharnsdorf burgus with preserved beam holes, loopholes and windows (picture after Ployer 2013, 58, Fig. 31).

vchodu.[289] Taktiež vo veži Visegrád-Lepence (Obr. 13, a) boli zdokumentované tri kamenné schody v severovýchodnom rohu neďaleko vchodu.[290]

Nálezová dokumentácia nespomína žiadnu maltovú dlážku v rámci prvej stavebnej fázy pevnosti. To poukazuje na to, že podlaha spodného podlažia mohla pozostávať z udupanej hliny. Tento element nie je vôbec neobvyklý. Možno ho doložiť napríklad vo valentiniánovských burgoch Kürnbergwald,[291] Őcsény-Soványtelek,[292] ale dokonca aj v juhovýchodnej veži neskororímskeho kastela Visegrád-Sibirik.[293] Hlinená dlážka mohla byť praktickým riešením aj z toho dôvodu, že prízemie pevnosti bolo využívané ako stajňa pre kone[294] a dielne. To

[289] Soproni 1976, 79.
[290] Gróf/Gróh 2001, 117.
[291] Schwanzar 1993, 25, 35.
[292] Péterfi 2001, 32.
[293] Gergely/Boruzs/Merva/Tolnai 2017, 204.
[294] Pozn. autora: jednotka *equites sagittarii* (jazdci lukostrelci) služila v neskorej antike v Gerulate. Notitia Dignitatum occidentalis XXXIV, 21.

Fig. 15. Zachované štrbinové okno z neskororímskeho burgusu Wallbach-Stelli (podľa Häseli/Schwarz 2020, 81, Abb. 15a).
Fig. 15. Preserved slit window from the Late Antique burgus Wallbach-Stelli (picture after Häseli/Schwarz 2020, 81, Fig. 15a).

naznačuje, že prvé podlažie slúžilo ako obytný priestor. Tento fakt bol potvrdený v pevnosti Augustiana (Traismauer).[295] Druhé podlažie tam slúžilo na bývanie alebo na stráženie.[296] Pevnosti v Zeiselmaueri a v Traismaueri boli vetrané a osvetľované prostredníctvom strieľní (úzkych okien) na prízemí. Vyššie poschodia osvetľovalo svetlo prenikajúce cez oblúkové okná, ktoré dopĺňali drevené okenice.[297] Túto skutočnosť možno pozorovať aj v prípade burgusu Bacharnsdorf.[298] Príklady celého štrbinového okna a častí oblúkov okien sa podarilo odkryť v neskororímskom burguse Wallbach-Stelli.[299] Okná v Gerulate boli pravdepodobne podobného typu (Obr. 15).

Dostupnosť pitnej a úžitkovej vody bola dôležitou zložkou pre komfort bývania. Túto potrebu zvyčajne zaobstarávali cisterny alebo studne.[300] V areáli neskoroantickej pevnosti v Gerulate sa studňa nachádza asymetricky v strede nádvoria. Jej obloženie tvorili veľké opracované bloky a *spolia* pochádzajúce zo skorších fáz osídlenia lokality.[301] Tento spôsob umiestnenia studne je primárne spojený s opevneniami na Blízkom Východe.[302] No poznáme prípady aj zo západných

[295] Ertel 1996, 80.
[296] Häseli/Schwarz 2020, 84–85.
[297] Ubl 2010, 435.
[298] Ubl 1997c, 205.
[299] Häseli/Schwarz 2020, 84, 81, Fig. 15a.
[300] Bürgi 2008, 71.
[301] Snopko/Geržová/Ferus 1986, 450; Pichlerová 1990a, 45, 47, 49; Pichlerová 1990b, 661; Pichlerová 2004, 104; Kraskovská 1990, 19.
[302] Lander 1984, 2.

provincií ako sú valentiniánovské *quadriburgia* Untersaal,[303] Kloten[304] alebo prístavisko/burgus Verőce[305] a ďalšie lokality.

S tým súvisí aj konštrukcia strechy. Bola vyrobená z drevených trámov a strešnej krytiny z pálených tehál. Jej časti boli skosené k centrálnemu otvoru nad nádvorím. Takto chránili obytnú časť pevnosti a zásobovali studňu/cisternu dažďovou vodou. Podobné rekonštrukcie poznáme z burgov Mösendorf (Obr. 16, a)[306] a Wallbach-Stelli (Obr. 16, b).[307]

Interpretačným problémom ostáva už spomínaný masívny múr v tvare písmena L na západnej strane pevnosti (Obr. 4, c). Dosahuje hrúbku 2,4 m a je zdokumentovaný v dĺžke 30 metrov. Spôsob murovania napovedá, že je čiastočne súčasný s pevnosťou.[308] Pri prvom pohľade pripomína časť krídlového múru typického pre prístaviská typu Verőce. Avšak existujú veľmi silné argumenty proti tejto interpretácii. V prvom rade múr sa nenapája priamo na vežovitú pevnosť ako to býva pri stavbách tohto druhu. Okrem toho vstup sa nachádza na opačnej strane od rieky. Ak by bola pevnosť prístaviskovým burgom táto skutočnosť by značne komplikovala prenos zásob a prechod vojenských jednotiek medzi pevnosťou a loďami. Posledným, ale nie menej dôležitým faktom je, že doposiaľ nepoznáme ani jeden prístaviskový burgus, ktorého pôdorys by zahŕňal 12 pilierov. Odkryté stavby tohto typu majú len 2 až 4 piliere centrálnej budovy.[309] Funkcia a interpretácia tohto múru naďalej ostáva neznáma.

Druhú fázu predstavuje zamurovanie priestoru medzi siedmimi piliermi v juhovýchodnej a juhozápadnej časti pevnosti (Obr. 4, b). V juhovýchodnom, teraz už uzavretom trakte bola zachytená žltá maltová dlážka. Múr medzi piliermi pozostával z malých neopracovaných kameňov spojených žltkastou drobivou maltou. Bol postavený v rovnakej výške ako rohové bloky obvodového múru, ale bol len napojený na ne. Jeho zachovaná výška siaha do 1,25 metra. Nad ním bol spálený trám, ktorý pochádzal z horného poschodia (Obr. 9). Dlážka sa nachádzala 35 cm nad základmi fázy I a bola hrubá 10–12 cm. Na viacerých miestach na dlážke boli zisťované kôpky zuhoľnateného obilia (proso, pšenica, raž). Priestor s maltovou dlážkou má rozmery 16 x 4 m. Spálené trámy v tomto priestore pochádzali pravdepodobne z horného podlažia a strechy (Obr. 8).[310] Popri keramických nálezoch boli nad dlážkou alebo na nej fragmenty kovaní, zbraní, vojenského postroja (Tab. 24, 3; Tab. 26, 1; Tab. 31, 2; Tab. 52, 3; Tab. 53, 2; Tab. 54, 1) a nástrojov (Tab. 31,3; Tab. 32, 1-2; Tab. 51, 3; Tab. 53, 1). Tieto nálezy nasvedčujú, že stavba slúžila ako sýpka (*horreum*) a prípadne sklad pre zbrane a nástroje.[311]

Podobná masívna stavba bola odkrytá v Carnunte, kde boli uložené zbrane, nástroje a obilie. Bádatelia ju interpretovali ako zbrojnicu.[312] Možno aj v prípade fázy II ide o podobný objekt.

Porovnateľná stavebná aktivita bola zistená aj v quadriburgiu Boiotro (Passau-Innstadt - Obr. 17). Tu bolo vybudované *horreum* rovnako zamurovaním priestoru medzi juhovýchodnými piliermi stavby. Priečku postavili tak, že uzavreli trakt medzi ôsmimi piliermi a pevnostným múrom. Novovzniknutý priestor mal rozmery 15 x 5 m. V južnej časti štruktúry boli zvyšky vyvýšenej drevenej dlážky na maltovom podloží. Táto prestavba je datovaná na koniec 4. storočia.[313] Rovnaká stavebná úprava je zdokumentovaná aj v neskoroantickej pevnosti Zeiselmauer (Obr. 11, a), kde bol zachytený 1,05 m hrubý múr orientovaný v smere východ-

[303] Garbsch 1967, 62-72.
[304] Hedinger 1998, 115.
[305] Schleiermacher 1942, 192; Soproni 1978, 78.
[306] Grabherr/Kainrath/Traxler 2018, 67, Fig. 13.
[307] Häseli/Schwarz 2020, 85, Abb. 19.
[308] Varsik 1996a, 11.
[309] Băjenaru 2010, 72–73, 165, 254, Pl. 24, 125–134.
[310] Nálezové správy AM SNM č. 10/61a; 10/61b; 16/64; 28/65; 29/65; 43/65; 43/85; Kraskovská 1967, 40–42, 44; Kraskovská 1990, 18–19; Pichlerová 1990a, 45, 47; Pichlerová2004, 115; Varsik 1996a, 11; 1996b, 539.
[311] Kraskovská 1992, 80; Pichlerová 2004, 115.
[312] Kandler 1977, 642.
[313] Christlein 1979, 102–112; Christlein 1980, 106–118.

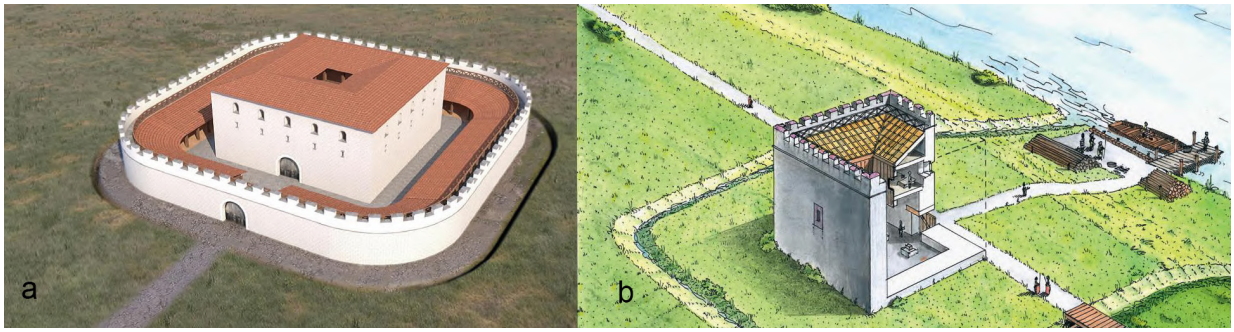

Obr. 16. Rekonštrukcie striech s otvorom v strede: a – burgus Mösendorf; b – burgus Wallbach-Stelli (prevzaté a upravené podľa Grabherr/Kainrath/Traxler 2018, 67, Abb. 13; Häseli/Schwarz 2020, 85, Abb. 19).
Fig. 16. Reconstruction of roofs with opening in the middle: a – burgus Mösendorf; b – burgus Wallbach-Stelli (modified pictures after Grabherr/Kainrath/Traxler 2018, 67, Fig. 13; Häseli/Schwarz 2020, 85, Fig. 19).

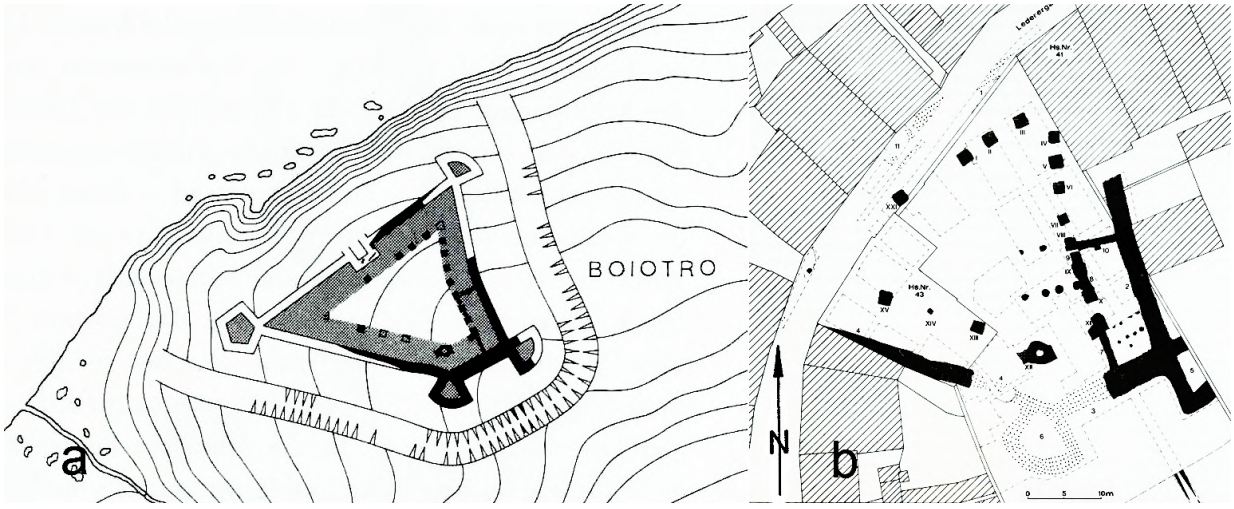

Obr. 17. Pôdorys quadriburgia Boiotro so sýpkou (horreum) v juhovýchodnom nároží stavby: a – plán s rekonštruovaným pôdorysom; b – detail so zvýraznenou sýpkou
(prevzaté a upravené podľa Christlein 1979, 101, Abb. 4; 103, Abb. 5).
Fig. 17. Groundplan of the quadriburgium Boiotro with granary (horreum) in the southeast corner part of the fort: a – reconstructed groundplan; b – detail with horreum highlighted
(modified pictures after Christlein 1979, 101, Fig. 4; 103, Fig. 5).

západ. Vzniknutý priestor nebol doposiaľ interpretovaný a bližšie datovaný.[314] Inú paralelu (Obr. 18) predstavuje prístavba k severnému obrannému múru neskororímskeho quadriburgia Abusina (Eining). Dlážku tu predstavoval maltový poter, ktorý neobsahoval žiadne stopy po vyvýšených subštruktúrach na odvetranie uskladneného obilia. To sa našlo priamo na dlážke. M. Mackensen sa domnieva, že bolo uložené vo vreciach na dlážke.[315]

Takýto typ sýpok mal pravdepodobne slúžiť ako zásobáreň potravín pre jednotku garnizovanú v pevnosti.[316] Toto vysvetlenie možno aplikovať aj na *horreum* postavené v juhovýchodnej časti neskoroantickej pevnosti v Gerulate (Obr. 18).

[314] Ubl 1977, 257, 259.
[315] Mackensen 1994, 503–505.
[316] Fuchs 2011, 63–64.

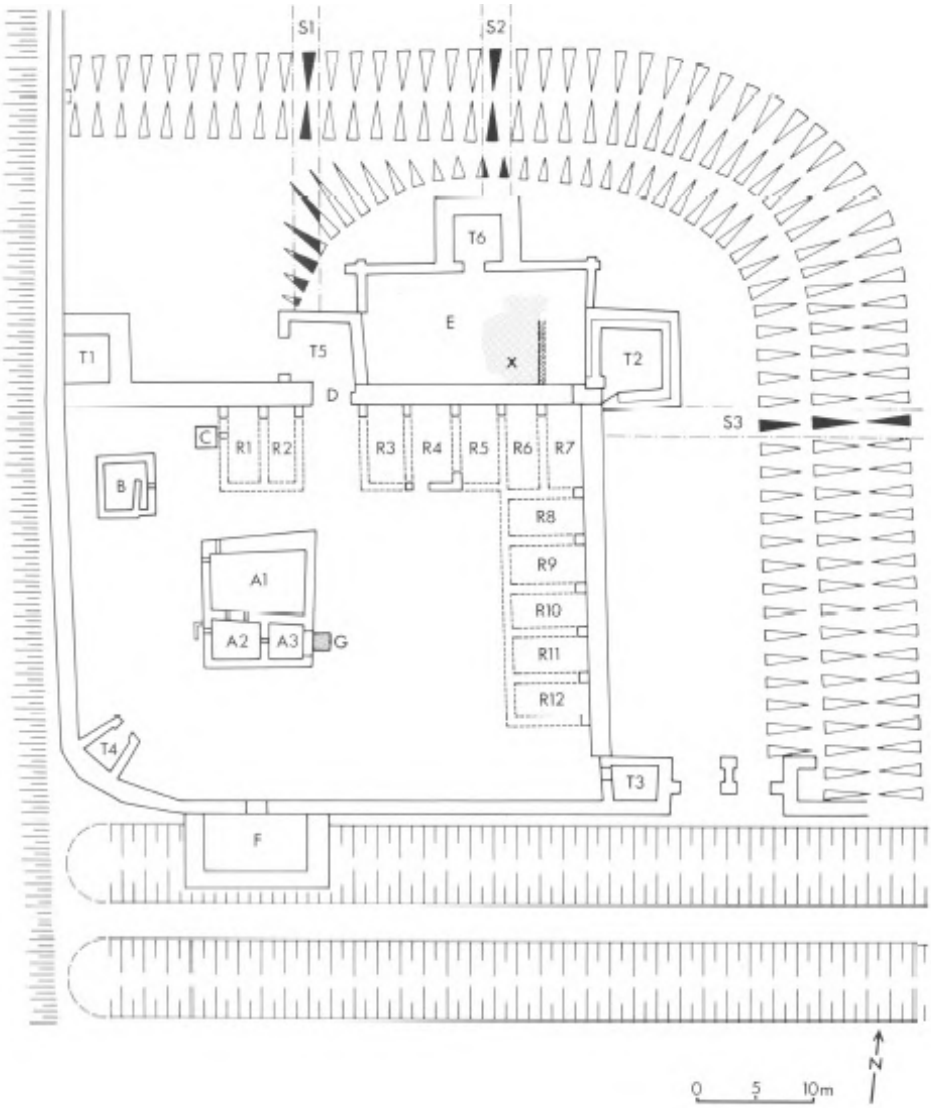

Obr. 18. Plán neskororímskej pevnosti Abusina s prístavbou horrea – stavba E (prevzaté a upravené podľa Mackensen 1994, 491, Abb. 9)**.**
Fig. 18. Plan of the Late Roman fortlet of Abusina with the addition of a horreum – building E (modified picture after Mackensen 1994, 491, Fig. 9).

3.2.4 Nálezový fond

3.2.4.1 Keramika

3.2.4.1.1 Terra sigillata

Tento druh keramiky má charakteristický hladký často reliéfne zdobený povrch s červeným až žltočerveným lesklým poťahom. Bol vyrábaný v rôznych dielňach v Itálii, Galii a Germánii ale aj vo východných a afrických regiónoch Rímskej ríše. V staršej dobe rímskej možno sledovať vplyvy helenistických predchodcov.[317] Nálezy terry sigillaty hrajú významnú rolu pri datovaní nálezových kontextov.[318] Prvé dielne začali vyrábať nádoby tohto druhu v 1. storočí pred Kr.[319] Následne v 1. až 3. storočí dosahuje ich produkcia vrchol, kedy sú výrobky masovo rozšírené nielen na rímskom území ale aj v barbariku.[320] Úpadok nastáva niekedy koncom 2. tretiny 3. storočia. Potom boli nádoby terra sigillata vyrábané len lokálne bez výrazného exportu.[321]

V nálezovom fonde z areálu neskoroantickej pevnosti sa nachádza veľké množstvo terry sigillaty. Všetky kusy pochádzajú zo starších období, avšak autor zahrnul do analýzy 5 črepov (Tab. 74, 2–6) pochádzajúcich zo sektoru V z hĺbky 240 cm. Táto vrstva by mala pravdepodobne zodpovedať dlážke pevnosti. Dva z nich (Tab. 76, 2–3) predstavujú zlomky zo stredogalskej dielne Lezoux z 2. storočia.[322] Zvyšné exempláre nenesú žiadne znaky typické pre isté výrobné centrum avšak podľa autorovho mienenia patria rovnako do staršej doby rímskej.

V rovnakej úrovni ako uvedené nálezy terry sigillaty pochádzajú aj zlomok tehly s kolkom (LEG)II(ITAL) – (TE)MP V(RS DVC) (Tab. 74, 1) z valentiniánovského obdobia a okrajový črep neskororímskej imitácie severoafrickej terry sigillaty (Tab. 75, 1). Tie sú svedectvom, že fragmenty terry sigillaty sa sem dostali ako intrúzia pri výstavbe pevnosti či navážaní umelého kopca nad jej ruinami vo včasnom stredoveku.

3.2.4.1.2 Imitácie neskororímskej terry sigillaty

V areáli neskororantickej pevnosti sa objavilo niekoľko kusov červenomaľovaných tanierov s horizontálnym okrajom imitujúcich svojím tvarom neskororímsku severoafrickú terru sigillatu. Možno ich rozdeliť do dvoch skupín.

K prvej možno priradiť päť exemplárov. Ide o taniere s horizontálnym okrajom a plytkým výrazne zaobleným telom so svetlooranžovým hladkým povrchom, ktorý bol zvonka i zvnútra celoplošne maľovaný červenou farbou. Táto charakteristika zodpovedá tvaru Hayes 65/67. H. Sedlmayerová ho určuje ako typ Im17/2 a na základe analógií datuje na koniec 3. až začiatok 4. storočia.[323] Tri z nich pochádzajú zo sektora VII z hĺbky 60 cm. (Tab. 88, 2–4). Môže ísť o zlomky tej istej nádoby. Pochádzajú z vrstvy patriacej do navážky a preto ich možno len rámcovo datovať od konca 3. až po polovicu 4. storočia. Zvyšné dva pochádzajú zo sektora V z hĺbky 240 cm (Tab. 75, 1; Tab. 78, 3). Ich uloženie by na základe približných stratigrafických údajov a kulminácie veľkého počtu neskorímskych nálezov malo zodpovedať úrovni dlážky neskoroantickej pevnosti. Na základe tejto interpretácie možno ich nálezový kontext zaradiť do obdobia poslednej tretiny 4. až 1. tretiny 5. storočia.

Druhú skupinu zastupuje exemplár pochádzajúci zo zberu. Ide o tvar Hayes 45 (Tab. 102, 1). H. Sedlmayerová ho stotožňuje so svojim typom Im17/1.[324] Má výraznejšie odsadený

[317] Oswald/Pryce 1920, 3–4.
[318] Gugl 2007, 193.
[319] Bémont/Jacob 1986, 96.
[320] Gabler 1983, 354–355; Gabler 2012a, 436–437; Gabler 2012b, 118, 122; Mees 1995, 52–55; Christlein/Czysz/Garbsch/Kellner/Schröter 1976, 79.
[321] Christlein/Czysz/Garbsch/Kellner/Schröter 1976, 79; Gabler 2014, 80; Gabler 2016, 137, 139; Mees 2002, 177–179; Gnade 2010, 242.
[322] Dekan/Kuzmová 1996, 152, 174, Taf. 5, 49; Dekan/Kuzmová 1996, 154, 177, Taf. 8, 73.
[323] Sedlmayer 2015, 422, 421, Taf. 3, Im. 17/2.
[324] Sedlmayer 2015, 422, 421, Taf. 3, Im. 17/1.

okraj oproti predchádzajúcim exemplárom. Tento tvar sa vyskytuje v Carnunte od konca 3. až začiatkom 4. storočia.[325] Taktiež v kasteli Ad Statuas sa podarilo nájsť imitáciu rovnakého tvaru. Tam je datovaný do 1. polovice 4. storočia.[326] Na základe uvedených paralel možno zlomok z Gerulaty časovo zaradiť do obdobia od konca 3. až po polovicu 4. storočia.

3.2.4.1.3 Keramika tehlovej farby

Tento druh keramiky bol vyrábaný na kruhu a vypaľovaný oxidačne, vďaka ktorému získal svoju typickú farbu pohybujúcu sa od bieložltej cez žltohnedú až oranžovočervenú. Povrch nádob býva zvyčajne hladší a v niektorých prípadoch opatrený čiastočným alebo celoplošným maľovaním v rôznych odtieňoch červenej farby. Táto keramika je priamym pokračovateľom tehlovej keramiky zo staršej doby rímskej. V neskorej antike sa však vyskytuje v oveľa menšom množstve oproti predchádzajúcim obdobiam.[327] V. Gassnerová vytvorila jej typologické triedenie na základe nálezov z Carnunta, keďže však vychádzala z oblasti auxiliárneho tábora, niektoré neskoré tvary v ňom nemá zahrnuté.[328]

Z areálu neskoroantickej pevnosti pochádza veľké množstvo tohto druhu keramiky ale väčšina sa nedala priamo spojiť s neskoroantickou pevnosťou či s neskorou dobou rímskou. Najpočetnejšu skupinu predstavujú zlomky troch krčahov s vajcovitým telom na nôžke, ktoré prechádza do úzkeho hrdla zakončeného lievikovitým členeným ústim. (Tab. 27, 1; Tab. 28, 6; Tab. 57, 1). Možno ich stotožniť s typom Gassner 5/Sedlmayer K13/4. V Carnunte sa objavujú od 1. tretiny 3. storočia. až do začiatku 4. storočia.[329] Dva exempláre (Tab. 27, 1 a Tab. 57, 1) sa našli na maltovej dlážke v sektoroch I a II, pričom dno (Tab. 27, 1) nesie stopy prepálenia, ktoré mohol spôsobiť požiar obilia v horreu. Na základe nálezových okolností by mali časovo spadať do obdobia konca 4. respektíve začiatku 5. storočia, no môže ísť aj o intrúzie z obdobia planírovania plochy vo včasnom stredoveku. Tretí zlomok okraja krčahu tohto typu (Tab. 28, 6) sa našiel na nádvorí v úrovni dlážky. Toto umiestnenie môže odkazovať na jeho datovanie do obdobia medzi poslednou tretinou 4. až 1. tretinou 5. storočia. Na základe všeobecného datovania tohto typu však netreba vylúčiť možnosť, že sa exemplár našiel v hlinenej dlážke a pochádza z obdobia existencie staršieho kamenného kastela.

Ďalším tvarom nádob sú taniere a misy. Tie možno rozlíšiť na viacero typov. Prvý predstavujú misy so zaobleným telom na nôžke zakončeným zosilneným von vyhnutým okrajom. Zodpovedajú typu Sedlmayer Im15/1, ktorý sa objavuje v 1. až 2. storočí.[330] V areáli neskoroantickej pevnosti sú zastúpené dvoma exemplármi. Jeden z nich sa našiel v sektore IV pozdĺž juhozápadného múru v hĺbke 270 cm. Tá zodpovedá úrovni základov stavby. Jeho povrch pokrývajú fľaky oranžovej glazúry (Tab. 65, 2). Na základe toho možno uvažovať o jeho súvislosti s mladšou fázou kamenného kastela. Ďalší zlomok (Tab. 79, 2) pochádza zo sektoru V v juhozápadnom nároží v hĺbke 240 cm. Táto vrstva by mala zodpovedať úrovni dlážky neskoroantickej pevnosti. V tomto prípade by ho bolo možné zaradiť do poslednej tretiny 4. až 1. tretiny 5. storočia, no opäť môže ísť o staršiu intrúziu.

Iný druh predstavuje maľovaný tanier so zosilneným a dovnútra zahnutým okrajom (Tab. 44, 4), ktorý zodpovedá typu Gassner 5 a Sedlmayer Te5/1.[331] V Carnunte patrí do periódy 4, ktorá zodpovedá časovému rozpätiu medzi rokmi 230–300.[332] V areáli légiového tábora Vindobona sa vyskytuje v závere fázy 4 (okolo 340/350) a vo fáze 5 (360/375–390/410 po Kr.).[333] V Mauterne

[325] Ladstätter 2007, 254, 256.
[326] Gabler 1989, 268, 470.
[327] Grünewald 1979, 43; Gassner 1990, 133; Krekovič 1981, 360; Krekovič 1998, 19; Gassner 2000, 244; Sedlmayer 2002, 300; Jančo 2003, 270.
[328] Gassner 1990, 133, 136.
[329] Gassner 1990, Taf. 1, 5; Sedlmayer 2015, 450, 451, Taf. 18, K13/4.
[330] Grünewald 1979, 41, Taf. 25, 9; Sedlmayer 2015, 420, 421, Taf. 3, Im15/1.
[331] Gassner 1990, 146, Taf. 5, 5; Sedlmayer 2015, 442, 443, Taf. 14, Te5/1.
[332] Gassner 1990, 136, 146; Sedlmayer 2015, 442, 443, Taf. 14, Te4/2.
[333] Adler-Wölfl 2010, 399–400.

je typ spojený s periódami 6 (360/370–450) a 7 (450–480/500).[334] Tvarovo zodpovedá aj typu Petznek 21.5–6, ktorý pri sivej drsnej keramike spadá do časového rozmedzia od konca 3. do polovice 4. storočia.[335] V kasteli Ad Statuas ho možno stotožniť s drsnostennými taniermi typu Ottományi-Ács 19.[336] Z tohto hľadiska je preto možné, že ide len o doznievanie obľúbeného tvaru v rámci tehlovej žltej keramiky, ktorý sa potom začal objavovať v podobe sivého drsného tovaru. Exemplár z neskoroantickej pevnosti sa našiel v hĺbke patriacej k navážke, preto ho možno len typologicky datovať do obdobia 2. tretiny 3. až poslednej tretiny 4., respektíve začiatku 5. storočia.

Zaujímavým prípadom je maľovaný tanier so zosilneným a zvonka i zvnútra odsadeným okrajom (Tab. 46, 3). Zodpovedá typom Sedlmayer Te7/1/Horváth K234.[337] Nádoby tohto tvaru majú zvyčajne povrch pokrytý glazovaním alebo vlešťovanou výzdobou.[338] H. Sedlmayerová uvádza, že ide pravdepodobne o tvar vyrábaný predovšetkým v norických lokálnych dielňach.[339] Časovo spadá do obdobia 4. storočia, avšak s ťažiskom na jeho konci a na začiatku 5. storočia.[340] Exemplár z Gerulaty sa našiel v navážke nad ruinami neskoroantickej pevnosti a tak pri jeho datovaní možno uvažovať len všeobecne o 4. storočí.

V sektore II na maltovej dlážke sýpky/skladiska ležal okrajový črep maľovanej prstencovej misky (Tab. 52, 2). Možno ho priradiť k typu Gassner 12/Sedlmayer Im11/1[341] Tento tvar je typický pre 2. tretinu 3. až začiatok 4. storočia.[342] F. Horváthová uvádza, že nie je častý v 4. storočí, ale objavujú sa príklady aj v neskororímskych kontextoch.[343] Vzhľadom na skutočnosť, že nádoba sa našla na dlážke zo začiatku 5. storočia, možno predpokladať, že išlo o veľmi neskorý a ojedinelý solitér. Treba mať však na pamäti, že môže ísť o intrúziu.

Rovnaký prípad predstavuje neglazované mortárium (Tab. 52, 1), ktoré sa našlo na rovnakom mieste. Exemplár zodpovedá typu Gassner 23. Ten sa v Carnunte vyskytuje v perióde 2 teda v 2. storočí.[344] V Mauterne ho možno sledovať počas 1. až začiatku 3. storočia.[345] Zaujímavú situáciu ukazuje nález z valentiniánovského burgusu Leányfalu, kde sa našlo neglazované mortárium rovnakého tvaru. K Ottományiová uvádza, že ide pravdepodobne o preživšiu staršiu formu. Rovnako dodáva, že nepozná žiadnu analógiu z konca 4. storočia.[346] Toto tvrdenie platí aj pre nález z Gerulaty.

Maľované mortárium (Tab. 65, 4) sa našlo v sektore IV pozdĺž juhozápadného múru v hĺbke 280 cm. Tvarovo ho možno stotožniť s typmi Gassner 26 a Sedlmayer Rsch4/3, ktoré sa vyskytovali v 2. tretine až do konca 3. storočia.[347] Exemplár sa našiel pod dlážkou neskoroantickej pevnosti, možno v mieste základov alebo v priestore starších stavieb kamenného kastela. Vzhľadom na to ho možno datovať len podľa všeobecnej chronológie tvaru.

Posledný typ predstavuje zlomok malej mištičky (Tab. 64, 3). Možno ho identifikovať s nádobami typu Gassner 5 a Sedlmayer Im1/4. Tie sa objavujú od 2. tretiny 3. až do poslednej tretiny 4. storočia.[348] Exemplár z Gerulaty pochádza zo sektoru IV z hĺbky 250 cm. Išlo o vrstvu

[334] Sedlmayer 2002, 236–237, 233, Abb. 134 („Teller mit verdicktem Rand“).
[335] Petznek 1998, 261–262.
[336] Ottományi 1989, 326, 550, Fig.115, 19
[337] Sedlmayer 2015, 444, 443,Taf. 14, Te7/1; Horváth 2011a, 211, 210, Abb. 94, K234.
[338] Grünewald 1979, 71–72, Taf. 68, 3; Taf. 74, 9; Sedlmayer 2002, 224.
[339] Sedlmayer 2002, 224.
[340] Grünewald 1979, 71–74; Sedlmayer 2002, 224; Sedlmayer 2007, 238, 251, Taf. 4, 0564-1.
[341] Gassner 1990, Taf. 3, 12; Sedlmayer 2015, 418, 419, Taf. 3, Im11/1.
[342] Gassner 1990, 142; Sedlmayer 2015, 418.
[343] Horváth 2011b, 602.
[344] Gassner 1990, Taf. 3, 23
[345] Sedlmayer 2002, 200, 202.
[346] Ottományi 1991, 17, 114, 13. tábla 72.
[347] Gassner 1990, Taf. 3, 26; Gassner/ Jilek 1999, 62, 61, Abb. 9; Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch4/3; Ottományi 2012a, 225.
[348] Gassner 1990, Taf. 4, 3; Sedlmayer 2015, 416, 417, Taf. 1, Im1/4;Adler-Wölfl 2010, 433, 437, Taf. 44, KE1156.

medzi dlážkou horrea a zvaleným múrom kamenného kastela. Na základe toho ho možno datovať do obdobia záveru kamenného kastela a výstavbou, respektíve fázou I neskoroantickej pevnosti a teda od 2. polovice/poslednej tretiny 4. až konca 4. storočia.

Okrem uvedených zlomkov nádob sa na maltovej dlážke sýpky v sektore I našiel zlomok maľovanej nádoby zdobenej radielkovými zárezmi (Tab. 27, 2). Tento druh výzdoby je typický pre tehlovú a červenomaľovanú keramiku predovšetkým v období 1. až 3. storočia.[349] V neskorej antike prechádza do repertoáru glazovanej keramiky.[350] Vzhľadom na stratigrafické umiestnenie exemplára možno uvažovať o jeho časovom zaradení na koniec 4. až začiatok 5. storočia, avšak môže ísť opäť o intrúziu v dôsledku navážky zo včasného stredoveku.

3.2.4.1.4 Neskoroantická glazovaná keramika

Technika glazovania nádob má korene hlboko v staroveku. Sklenený povlak na drobných predmetoch sa prvýkrát objavilo okolo 4000 pred Kr. v Hornom Egypte. Odtiaľ sa táto technika rozšírila do Mezopotámie, Indie a na Krétu. V 17. storočí pred Kr. sa v Mezopotámii začala používať olovená glazúra na väčších hlinených predmetoch.[351] Rímske glazované nádoby nadväzovali na helenistické predlohy. Počiatok ich výroby v Itálii siaha do augustovského obdobia, niekedy v poslednej tretine 1. storočia pred Kr.[352] V provinciách sa začala vyrábať keramika potiahnutá glazúrou v 1. storočí po Kr. Najprv sa glazovaná keramika dostávala do oblasti stredodunajských provincií ako import.[353] Jej výroba započala v Panónii niekedy koncom 1. storočia a pokračuje do 2. storočia.[354] Prostredníctvom publikovania početných nálezových komplexov z najrozmanitejších oblastí Rímskej ríše sa dnes vedci nazdávajú, že v 2. storočí existovala v Itálii a aj provinciách produkcia malej, ale kvalitnej skupiny nádob s olovenou glazúrou. Ďalšie dôkazy ukazujú na pokračovanie tejto tradície v 3. storočí prinajmenšom vo východných podunajských provinciách.[355]

Na základe toho možno predpokladať, že neskoroantická glazovaná keramika nadväzuje bez prerušenia na produkciu 3. storočia, pričom musí byť zohľadnený aj zánik veľkých dielní na terru sigillatu a s tým spojený nedostatok kvalitného stolového riadu.[356] Prvé formy neskoroantického druhu keramiky sa objavili v podobe glazovaných trecích misiek (mortáriá) v Carnunte v rámci areálu auxiliárneho kastela s materiálom z konca 3. storočia tesne pred začiatkom tetrarchie. Našli sa spolu s mincami končiacimi razbou Proba z roku 281 a rheinzabernskou sigillatou skupiny Bernhard II a III a-c. [357] V auxiliárnom kasteli v Carnunte sa našlo glazované mortárium pod padnutou strešnou krytinou v južnej časti budovy AII.1. Tá súvisí s opustením kastela okolo 250/270 po Kr.[358] Preto treba hľadať začiatok tejto keramiky v rámci panónskych provincií niekedy v závere 3. alebo na začiatku 4. storočia.[359] V nálezoch z Viedne-Judenplatz, teda z areálu légiového tábora Vindobona, sa prvýkrát objavuje glazovaná keramika ku koncu fázy 4 (280/320–350/360 po Kr.).[360] Za obdobie najväčšieho rozmachu produkcie možno považovať predovšetkým 2. polovicu 4. storočia.[361] Jej používanie je možné sledovať aj v 5. storočí, v závere

349 Sedlmayer 2002, 298; Doneus 2014a, 81.
350 Bónis 1991, 131, 133; Doneus 2014a, 80.
351 Harden 1957, 311–317; Cvjetićanin 2006, 17–18.
352 Krekovič 1981, 344; Jones 1945, 51.
353 Krekovič 1981, 344; Bónis 1990, 24.
354 Krekovič 1981, 344–345; Bónis 1990, 24–26, 28.
355 Picon/Desbat 1986, 125–127; Gassner 1992, 9–55; Maccabruni 1995, 49–62; Martin 1995, 63–69; Gudea 1995, 115–120; Lipovan/Valuta 1995, 137–146; Bolindet 1995, 147–154.
356 Gassner 2000, 235.
357 Gassner/Jilek 1999, 57, 62; 61, Abb. 9; Gassner 2009, 53.
358 Gassner/Jilek 1999, 53, 55, Abb. 4; Gassner 2009, 53, 59, Pl. I, 3a.
359 Gassner/Jilek 1999, 62.
360 Adler-Wölfl 2010, 314–315.
361 Cvjetnićanin 2006, 138.

neskorej antiky.[362] Podporuje to jej výskyt v spálenej vrstve v Boiotre[363] a v Klosterneuburgu (*cella mameoria*) spolu s keramikou zdobenou takzvaným Murga štýlom typickým hlavne pre obdobie po roku 400.[364] O použití tohto tovaru aj v 1. polovici 5. storočia svedčia aj nálezy z vicusu v Budaörsi.[365] Dokonca vo vnútrozemí – v Savarii – boli odkryté pece na produkciu glazovanej keramiky z polovice 5. storočia.[366] V tomto období výroba upadá, čo dokazuje pokles počtu nálezov a rovnako aj znížená kvalita ich spracovania.[367]

Neskoroantická glazovaná keramika sa objavila v období, keď Rímska ríša prechádzala mnohými významnými zmenami v politickom systéme, sociálnej štruktúre a etnickom zložení spoločnosti. V tomto čase sa v provinciách na severnej hranice ríše pomaly vytráca terra sigillata a nahrádza ju práve glazovaná keramika, ktorá lepšie zodpovedala ako ekvivalent k módnemu striebornému stolovému riadu.[368] Glazúra mala svojím leskom imitovať kov. Taktiež niektoré tvary mali svoje predobrazy práve v neskororímskej toreutike. Popri lesku hrala úlohu tiež ochrana povrchu prostredníctvom glazúry.[369] Jej farba pokrýva širokú škálu od svetlo až tmavozelenej, oranžovožltej, citrónovožltej, hnedočervenej a medenočervenej, pričom jednotlivé farby sú ťažiskové pre rozličné dielne.[370]

Mnohé z nich boli archeologicky preskúmané. Medzi najvýznamnejšie patria Gelduba (Krefeld-Gellep),[371] Boiotro (Passau),[372] Favianis (Mautern),[373] Gorsium/Herculia (Tác),[374] Savaria (Szombathely),[375] Castra ad Herculem (Pilismarót),[376] Cardabiaca (Tokod),[377] Emona (Ljubljana),[378] Sirmium (Sremska Mitrovica),[379] Taurunum (Progar pri Zemune),[380] Mursa (Osijek),[381] Certissia (Štrbinci pri Đakove)[382] a Cibalae (Vinkovici).[383]

Neskororímska glazovaná keramika nepredstavovala luxusný tovar na rozdiel od tej z predchádzajúcich období.[384] Hojne sa vyskytuje v hrobových ale aj sídliskových komplexoch či už vojenského alebo civilného charakteru. V hroboch dominujú kanvice, fľaše, šálky a taniere, zatiaľ čo na sídliskách ju zastupujú misky a mortáriá.[385] Mnohé tvary predstavujú tradičné rímske formy, no taktiež sa vyskytnú imitácie sklenených a kovových nádob, či neskororímskej terry sigillaty.[386] To potvrdzujú aj nálezy z Gerulaty.

V areáli neskoroantickej pevnosti sa nachádza hojný počet glazovanej keramiky. Väčšina z nej sa našla v sekundárnej polohe a preto datovanie nádob nemožno spresniť v rámci jej všeobecného výskytu od konca 3. storočia až po jej pretrvávanie v 5. storočí.

---

[362] Lányi 1972, 144; Grünewald 1979, 71; Ottományi 1996, 94.
[363] Fischer 1987, 125.
[364] Polaschek 1961, 341; Tejral 2007b, 101–111; Ottományi 2009, 179.
[365] Ottományi 2011, 276–277.
[366] Ottományi/Sosztarits 1998, 145-215.
[367] Ottományi/Sosztarits 1998, 147; Szőnyi 1984, 346.
[368] Gassner 2009, 56.
[369] Grünewald 1979, 72.
[370] Ottományi/Sosztarits 1998, 158; Horváth 2011a, 205.
[371] Pirling 1995, 11–14; Liesen/Pirling 1998, 728–745.
[372] Christlein 1979, 91–112.
[373] Friesinger/Kerchler 1981, 196–202, 264.
[374] Bónis 1990, 29–30.
[375] Ottományi/Sosztarits 1998, 155–179.
[376] Bónis 1990, 30.
[377] Bónis 1990, 33–35; Bónis 1991, 87–150.
[378] Vikić-Belančić 1970, 30; Bónis 1990, 30.
[379] Vikić-Belančić 1970, 31–32; Bónis 1990, 31.
[380] Bónis 1990, 32–33.
[381] Bónis 1990, 33.
[382] Bónis 1990, 31–32.
[383] Bónis 1990, 33.
[384] Cvjetićanin 2006, 19.
[385] Pollak 1992, 120–121.
[386] Grünewald 1979, 72–74; Ottományi 2015a, 708.

Najpočetnejšiu skupinu tvoria mortáriá, teda trecie misky. Tie možno rozdeliť na viacero skupín podľa tvaru okraja. Prvú predstavujú exempláre zhodné s typmi Ottományi-Leányfalu 68/Sedlmayer Rsch6/3/Ottományi-Ács 47. Ich typickou črtou je šikmo sa rozširujúce telo zakončené širším zaobleným von vyhnutým okrajom. Ten ohraničuje zvnútra nízka dovnútra zahnutá lišta. Takéto exempláre sú všeobecne datované od konca 3. až po začiatok 5. storočia.[387] Medzi analyzovanými nálezmi z neskoroantickej pevnosti sa nachádzajú štyri príklady (Tab. 24, 1; Tab. 33, 1; Tab. 75, 2; Tab. 97, 3). Dva exempláre (Tab. 24, 1 a Tab. 33, 1) sa našli v okolí dlážky horrea a tak ich možno zaradiť najskôr na začiatok 5. storočia. Zvyšné sa našli vo vrstvách navážky a tak spadajú rámcovo do obdobia konca 3. až začiatku 5. storočia.

Ďalšiu skupinu predstavujú trecie misky s masívnejším a výrazne šikmo vyhnutým okrajom zakončeným nízkou dovnútra zahnutou lištou. Táto charakteristika zodpovedá typom Cvjetićanin LRG8/Sedlmayer Rsch7/3/Ottományi-Ács 49. Časovo ich možno zaradiť od prelomu 3. a 4. storočia až do 1. polovice 5. storočia.[388] V areáli neskoroantickej pevnosti sú zastúpené piatimi zlomkami (Tab. 28, 2; Tab. 40, 1; Tab. 84, 1; Tab. 90, 2 a Tab. 101, 3), z ktorých len jeden je možné spojiť s bližšie datovateľným kontextom. Ide o črep z okraja (Tab. 28, 2), ktorý sa našiel v sektore I v úrovni dlážky na nádvorí. Vzhľadom na jeho polohu ho možno datovať do obdobia výstavby a existencie neskoroantickej pevnosti teda do poslednej tretiny 4. až 1. tretiny 5. storočia.

Mortáriá s viac-menej horizontálnym okrajom a vyššou kolmou lištou sú zastúpené dvoma exemplármi (Tab. 26, 2; Tab. 93, 3). Zodpovedajú typom Mautern 3/Ottományi-Ács 52/Sedlmayer Rsch5/1. Vyskytujú sa od konca 3. storočia až do 1. polovice 5. storočia.[389] Okrajový črep z dlážky horrea v sektore I (Tab. 26, 2) možno bližšie datovať do obdobia 1. tretiny 5. storočia.

Ďalšie exempláre možno časovo umiestniť len rámcovo od konca 3./začiatku 4. až do 1. polovice 5. storočia. Ide o typy Ottományi-Leányfalu 69/Ottományi-Ács 49/Sedlmayer Rsch62/Rsch6/3[390] zastúpený štyrmi exemplármi (Tab. 17, 6–7; Tab. 41, 1; Tab. 92, 1); Cvjetićanin LRG1b/Sedlmayer Rsch7/1,[391] ku ktorému možno priradiť taktiež štyri zlomky (Tab. 94, 3; Tab. 95, 1; Tab. 101, 2; Tab. 101, 4) a Cvjetićanin LRG1b/Sedlmayer Rsch5/1/Ottományi-Ács 46/Ottományi-Leányfalu 70,[392] ktorý zodpovedá trom nálezom (Tab. 96, 2; Tab. 97, 1; Tab. 100, 3).

Iný typ nádob predstavujú taniere s rovno vytiahnutým okrajom, ktorý môžu zdobiť zárezy/vpichy alebo sú členené žliabkami (Tab. 1, 3; Tab. 9, 1; Tab. 12, 3; Tab. 17, 4; Tab. 40, 3; Tab. 42, 2; Tab. 56; Tab. 67, 5; Tab. 99, 1; Tab. 101, 1; Tab. 103, 3). Predstavujú imitáciu neskororímskeho tvaru terra sigillata chiara Hayes 68 a 52.[393] Zodpovedajú typom Cvjetićanin LRG 71 a Sedlmayer Im17/3 či Im18/1.[394] Takéto taniere poznáme napríklad z táborov Carnuntum,[395] Favianis[396] ale aj z valentiniánovského burgusu Leányfalu.[397] Glazované taniere s rovným okrajom sú typické pre 4. storočie, ale na niektorých lokalitách pokračujú až do 6. storočia.[398] Hlavné ťažisko ich

[387] Ottományi 1991, 17, 115, 14. tábla 68; Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch6/3; Ottományi 1989, 508, 510.
[388] Cvjetićanin 2006, 29, Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch7/3; Ottományi 1989, 507, 508–509, 510, 552, Fig. 117, 49; Sedlmayer 2002, 108, 110.
[389] Gassner 2000, 220–221; Sedlmayer 2002, 205–207;Ottományi 1989, 508–509, 552–553, Fig.117, 52a; Fig. 118, 52; Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch5/1.
[390] Ottományi 1991, 17, 114, 13. tábla 69; Ottományi 1989, 507, 508–509, 510, 552, Fig. 117, 49; Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch6/2; Taf. 7, Rsch6/3.
[391] Cvjetićanin 2006, 21–24; Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch7/1.
[392] Cvjetićanin 2006, 21–24; Sedlmayer 2015, 428, 429, Taf. 7, Rsch5/1; Ottományi 1989, 508–509, 552, Fig. 117,46; Ottományi 1991, 17, 114, 13. tábla 70.
[393] Sedmayer 2002, 304.
[394] Cvjetićanin 2007, 53–55; Sedlmayer 2015, 420, 421, Taf. 3, Im17/3; Taf. 3, Im18/1.
[395] Grünewald 1979, 71; Taf. 67, 8–9.
[396] Gassner 2000, 217.
[397] Ottományi 1991, 16–17.
[398] Gassner 2000, 217; Ottományi 2015b, 27.

výskytu ale spadá do druhej polovice 4. až prvej polovice 5. storočia.[399] Len dva exempláre možno bližšie časovo zaradiť. Zlomok okraja zo sektoru IV sa našiel v hĺbke 250 cm medzi piliermi 1 a 2 (Tab. 67, 5). Vzhľadom na to by sa mal nachádzať pod alebo v úrovni dlážky fázy I neskoroantickej pevnosti a teda môže byť datovaný do obdobia 2. polovice/poslednej tretiny 4. storočia s možným presahom na začiatok 5. storočia. Naopak takmer kompletný tanier (Tab. 56) tohto typu sa našiel v sektore II priamo na maltovej dlážke sýpky, vďaka čomu ho možno časovo zaradiť do obdobia začiatku až 1. tretiny 5. storočia. Všetky ostatné exempláre je možné len rámcovo zaradiť do 4. až 5 storočia s možným ťažiskom v 2. polovici 4. storočia.

Ďalší tvar prestavujú taniere so zosilneným a zvnútra odsadeným okrajom, ktorý z vonkajšej strany v hornej časti člení jeden alebo viac žliabkov. Možno ich priradiť typom Ottományi-Ács 21/Ottományi-Leányfalu 9a.[400] V kasteloch Ad Statuas (Ács-Vaspuszta) a Favianis (Mautern) sa objavujú od 2. polovice 4. storočia a pokračujú až do polovice 5. storočia.[401] V Savarii a neskorej pevnosti Locus Felix (Wallsee) ich možno sledovať až od konca 4. storočia.[402] Všetky príklady tohto tvaru z areálu neskoroantickej pevnosti (Tab. 6, 2; Tab. 10, 3; Tab. 35, 3; Tab. 36, 4; Tab. 59, 6; Tab. 96, 1) sa našli v navážkových a nestratifikovaných vrstvách a preto ich možno datovať len typologicky od 2. polovice 4. až po 1. polovicu 5. storočia.

Iný typ predstavujú zlomky dvoch malých mištičiek s členeným okrajom (Tab. 4, 2; Tab. 103, 1). Tento tvar nádob je taktiež imitáciou neskororímskej terry sigillaty a to tvaru Hayes 52. Tvarovo zodpovedá predovšetkým typom Ottományi-Ács 37/38/39/Cvjetićanin LRG 27a/Sedlmayer Scha5/1.[403] V Carnunte sú nádoby tohto druhu doložené od valentiniánovského obdobia.[404] V kasteli Ad Statuas (Ács-Vaspuszta) sa objavujú až v 2. polovici 4. storočia a pokračujú do 5. storočia. Tam sa vyskytujú neskôr aj vlešťované verzie tohto tvaru.[405] Rovnakú situáciu aj časové zaradenie vykazuje materiál z kastela Cirpi (Dunabogdány-Varádok).[406] Vzhľadom na to možno aj exempláre z polohy Bergl zaradiť do rovnakého časového horizontu 2. polovice 4. až 5. storočia.

K nádobám na pitie patria zlomky dvoch šálok s uškom (Tab. 17, 3; 34, 1). V rámci glazovanej keramiky zodpovedajú typom Nádorfi 6b/Horváth K227.[407] Tento tvar je veľmi obľúbený v neskorej dobe rímskej, ale glazované exempláre sú zriedkavejšie.[408] Vo všeobecnosti ich možno datovať od konca 3. až 1. polovice 5. storočia.[409] Do tejto skupiny nádob možno z najväčšou pravdepodobnosťou zaradiť aj zlomok nôžky zo sektora VIII (Tab. 93, 4). Exempláre z polohy Bergl pochádzajú zo sekundárnych polôh.

Do skupiny stolového riadu možno priradiť aj zlomok ústia a tela oranžovo glazovaného pohára z SZ-JV profilu výkopu na vrchole kopca (Tab. 6, 3). Na základe tvaru okraja a tela ho možno charakterizovať ako prechodný tvar hrncov a pohárov s prežliabnutím vnútorného okraja – Sedlmayer To24/1/Cvjetićanin LRG 170/Ottományi-Ács 17a. Objavujú sa počas celého 4. a eventuálne aj v 5. storočí.[410] Keďže exemplár z Berglu sa našiel v navážke možno ho datovať typologicky do rovnakého obdobia.

Výnimočným tvarom pohárov na pitie je zlomok vajcovitej nádoby pokrytej zelenohnedou glazúrou. Telo pokrýva široké pásmo plastických podkovičiek/polmesiačikov (Tab. 36, 1). K. Póczyová sa domnievala, že plastická výzdoba v tvare polmesiačikov vychádzala z tradície

[399] Cvjetićanin 2007, 53–55.
[400] Ottományi 1989, 504–505; 550, Fig. 115, 21; Ottományi 1991, 24, 102, 2. tábla 9a.
[401] Ottományi 1989, 504–505; Gassner 2000, 224; Sedlmayer 2002, 236.
[402] Ottományi/Sosztarits 1998, 156, 188; Tscholl 1990, 48.
[403] Ottományi 1989, 505–507; 551, Fig. 116, 37–39; Cvjetićanin 2007, 34–39; Sedlmayer 2015, 422, 423, Taf. 4, Scha5/1.
[404] Sedlmayer 2007, 240–242.
[405] Ottományi 1989, 505–507.
[406] Ottományi 1999, 337.
[407] Nádorfi 1992, 51, 49, Taf. II, 6b; Horváth 2011a, 209–210.
[408] Lányi 1972, 70; Ottományi 2011, 269.
[409] Cvjetićanin 2006, 86; Horváth 2011b, 612–613.
[410] Sedlmayer 2015, 466, 467, Taf. 26, To24/1; Cvjetićanin 2006, 93; Ottományi 1989, 518–519, 564, Fig. 129, 17a.

raetskej keramiky.[411] E. Krekovič však uviedol možnosť, že tento typ ornamentu môže predstavovať samostatný vývoj v rámci glazovanej keramiky.[412] Na to poukazuje skutočnosť, že barbotinová výzdoba sa objavuje na tomto druhu keramiky počas 2. a 3. storočia na území provincie Dacia.[413] N. Doneusová dodáva, že výzdoba plastickými podkovičkami bola hlavným výzdobným prvkom na glazovaných pohároch, krčahoch a vázovitých nádobách v 4. storočí.[414] Prevláda názor, že nádoby zdobené týmto motívom boli rozšírené predovšetkým v západnej časti Panónie.[415] Z územia provincie Pannonia Prima poznáme okrem Gerulaty nálezy z Carnunta[416], Vindobony (Viedeň)[417] a ďalších lokalít. Taktiež sú známe príklady z provincie Valeria. Medzi najvýznamnejšie patria exempláre z pohrebiska v Intercise (Dunaujváros),[418] z areálov vojenských stavieb v Cirpi (Dunabogdány)[419] a z burgusu v Leányfalu.[420] Posledné dve lokality ukazujú na výskyt takto zdobenej keramiky aj v poslednej tretine 4. storočia.[421] Nález z kastela Arrabona (Győr) sa našiel vo vrstve s mincami Valentiniana I. a Valenta.[422] Naproti tomu v susednej provincii Noricum ripense je tento druh výzdoby oveľa menej častý. Napríklad z areálu kastelu Favianis (Mautern) pochádzajú len dva glazované zlomky zdobené plastickými podkovičkami. Časovo spadajú do periód 5 a 6 (270/280–450).[423] Podobne zdobené nádoby pochádzajú z územia Gerulaty z hrobu 29 na pohrebisku I a z hrobu 16 na pohrebisku III. [424] Všetky exempláre sa zhodujú aj tvarovo. Preto ich je možné spojiť s typmi Nádorfi 6a a Cvjetićanin LRG 129, ktoré pokrývajú obdobie od konca 3. až po koniec 4. storočia.[425] K nádobe podobného typu pravdepodobne patril aj zlomok dna poliaty hnedozelenou glazúrou (Tab. 7, 2).

Ďalším tvarom z areálu neskoroantickej pevnosti sú krčahy. Ide o zlomky dvoch úch, ktoré však nemožno priradiť k určitému typu nádoby (Tab. 82, 2; Tab. 89, 2). Oba sa našli v sekundárnej polohe.

Medzi výraznejšie príklady patrí hnedoglazovaný vyšší členený okraj krčahu (Tab. 30, 3). Krčah s rovnako tvarovaným okrajom pochádza aj z hrobu 5 na pohrebisku III v Bratislave-Rusovciach.[426] Tento tvar okraja zodpovedá typom Lányi 17/Nádorfi 9/Cvjetićanin LRG 80/LRG 116/Sedlmayer K25/1[427] Podobné krčahy sa na sídliskách vyskytujú v období 2. polovice 4. až začiatku 5. storočia. V hroboch bývajú uložené s mincami od konca prvej tretiny 4. storočia až po začiatok 5. storočia.[428] Zaujímavá je poloha nášho exemplára, pretože sa našiel v hĺbke 300 cm vo výkope. To naznačuje že bol v oblasti základov stavby. To by mohlo potvrdzovať jej výstavbu vo valentiniánovskom/povalentiniánovskom období.

V sektore VI bol medzi nálezmi aj črep z okraja a hrdla s napojením ucha z krčiažku alebo kanvičky s vyšším okrajom a užším hrdlom (Tab. 82, 3). V. Lányiová označuje podobné glazované krčahy ako typ 15,[429] G. Nádorfiová zas ako typ 8, ktorý delí na dva varianty na základe

[411] Póczy 1957, 72.
[412] Krekovič 1998, 39.
[413] Gudea 1995, 115–116.
[414] Doneus 2014a, 80.
[415] Bónis 1991, 133.
[416] Grünewald 1979, 69, 73, Taf. 64, 14–16; Gassner 2009, 54, 62, Fig. 4, 6.
[417] Adler-Wölfl 2010, 317, 322; Mosser 2010b, 433, Taf. 87, KE2522–2523; 436, Taf. 90, KE2601; 442, Taf. 96, KE2788.
[418] Bónis 1991, 133, 138, Abb. 26, 1-3; Horváth 2011a, 209; 2010, Abb. K223–224.
[419] Ottományi 1999, 341, 729, Pl. IV, 9.
[420] Ottományi 1991, 90, 144, Tab. 43, 1.
[421] Švaňa 2012, 140.
[422] Tomka 2004, 390–391, 397; 405, Taf. 4, 1.
[423] Sedlmayer 2002, 244–245; Groh/Sedlmayer 2002, Taf. 28, 438; Taf. 40, 747.
[424] Kraskovská 1974a, 28–29; Schmidtová/Daňová/Šefčáková 2016, 86–87, 89–90; Schmidtová/Štolcová 2017, 38.
[425] Nádorfi 1992, 50–51; 49, Taf. II, 6a; Cvjetićanin 2006, 82.
[426] Kraskovská 1974b, 88; Krekovič 1998, 39–40; Schmidtová/Štolcová 2017, 24.
[427] Lányi 1972, 144, Abb. 58, 17; Nádofi 1992, 48, 46, Taf. I, 9; Cvjetićanin 2006, 57–60, 76–77; Sedlmayer 2015, 454, 455, Taf. 20, K25/1.
[428] Harséghyi/Ottományi 2013, 493; Cvjetićanin 2006, 59–60.
[429] Lányi 1972, 172, 144, Abb. 38, 15.

menších rozdielov tvaru tela. Ako príklady uvádza nálezy z hrobov po polovici 4. storočia.[430] Neskoroantické príklady z hrobov uvádza M. H. Kelemenová neďaleko kastela Crumerum (Nyergesújfalu).[431] T. Cvjetićaninová pozná podobné glazované krčahy z oblasti provincií na dolnom Dunaji, pričom ich tam uvádza ako typ LRG 85. Datuje ich do 2. tretiny 4. storočia.[432] Podobné krčiažky máme v Gerulate doložené aj v hroboch 21 a 55 na pohrebisku Ib.[433] Exemplár z areálu neskoroantickej pevnosti sa našiel v sekundárnej polohe a preto ho možno rámcovo zaradiť do druhej tretiny 4. až začiatku 5. storočia.

Výnimočným prípadom je zachovaný glazovaný krčah, ktorý zodpovedá tvarovo vlešťovaným krčahom typu Murga (Tab. 27, 3) – typ Ottományi 13/14/Ottományi-Leányfalu 11/Sedlmayer K16/2.[434] Tento tvar má predlohy v Pričiernomorí a objavuje sa na strednom Dunaji na prelome 4. a 5. storočia.[435] Náš krčah sa našiel v priestore sektoru I v úrovni maltovej dlážky. To ho radí na začiatok až polovicu 5. storočia, podobne ako ďalšie príklady z oblasti podunajských provincií. Exemplár poukazuje na vzájomné ovplyvňovanie rímskeho a barbarského hrnčiarstva. Rovnako však môže byť poukazom romanizácie novousadlíkov, ktorí použili nerímsky tvar ale s povrchovou úpravou typickou pre rímske glazované nádoby. Krčahom patria aj zlomky z pliec nádob s rytou alebo radielkovou výzdobou, napríklad časť výdute so žliabkami a vlnovkou (Tab. 71, 1). Podľa J. Tejrala šlo pri tomto druhu výzdoby o imitáciu sklenených nádob.[436] Podobné prípady glazovaných nádob s rytou výzdobou poznáme z lokalít Carnuntum,[437] Cardabiaca (Tokod),[438] Leányfalu.[439] Vo všeobecnosti sa táto kombinácia objavuje od konca 4. až po začiatok 5. storočia.[440] Zlomok z areálu neskoroantickej pevnosti bol nestratifikovaný.

Ďalším príkladom je črep z hornej časti tela pokrytý tmavohnedou glazúrou. Nachádzajú sa na ňom dva rady horizontálnych radielkových zárezov, ktoré sú ohraničené zhora a zdola úzkymi žliabkami (Tab. 99, 3). Výzdoba tohto typu sa v repertoári neskororímskej glazovanej keramiky na území panónskych provincií objavuje predovšetkým od 2. polovice/poslednej tretiny 4. storočia a pokračuje i do 5. storočia.[441] Na krčahoch a kanviciach býva umiestnená na pleciach, hrdlách alebo na ich prechode.[442] Zlomok z areálu neskoroantickej pevnosti sa našiel v navážke a preto ho možno len rámcovo datovať do 2. polovice 4. až začiatku 5. storočia.

Posledným typom glazovaných nádob nájdených na Bergli sú fľašovité nádoby s valcovitým telom, úzkym hrdlom a s dvoma alebo len s jedným uchom. Tvar zastupuje zlomok dna nádoby so zvyškami glazúry na dne (Tab. 29, 1). Keďže sa nezachovala horná časť možno ho priradiť len s rezervou k typom Horváth K 215/216?; Nádorfi 2a a Cvjetićanin LRG 115/116?.[443] Tie sa vyskytujú od 2. polovice 4. a pokračujú až do 1. polovice 5. storočia.[444] Nález z Gerulaty sa našiel na nádvorí v úrovni jeho dlážky. Na základe toho je ho možné datovať do obdobia od poslednej tretiny 4. až do prvej tretiny 5. storočia.

[430] Nádorfi 1992, 47–48; 46, Taf. I, 8a–8b.
[431] Kelemen 1997, 405.
[432] Cvjetićanin 2006, 62.
[433] Kraskovská 1974a, 24–26; Krekovič 1998, 22, 40.
[434] Ottományi 1982, 49–51, Taf. VIII, 13–14; Ottományi 1991, 10–11; Sedlmayer 2015, 452, 453, Taf. 19, K16/2.
[435] Krekovič 1995, 97–98; Krekovič 1998, 41; Tejral 1985, 123–124, 126.
[436] Tejral 1982, 174, 176.
[437] Grünewald 1979, 70, Taf. 65, 1–2.
[438] Bónis 1991, 135–136.
[439] Ottományi 1991, 18–19, 119, 18. tablá 21; 121, 21. tablá, 33; Ottományi 2022, 365, 366, Taf. 3, 1–6, 367, Taf. 4, 1–3.
[440] Ottományi 1999, 341–342.
[441] Sedlmayer 2002, 304; Harséghyi/Ottományi 2013, 494; Ottományi 2015a, 715.
[442] Ottományi 2011, 275, 289, 4. tábla, 9; Ottományi 2015b, 65, 7. kép, 3; 69, 11. kép, 4.
[443] Horváth 2011a, 208; Nádorfi 1992, 48, 50, 49, Taf. II, 2; Cvjetićanin 2006, 75–77.
[444] Cvjetićanin 2006, 76, 77; Nádorfi 1992, 48, 50; Ottományi 2019, 162, 164.

3.2.4.1.5 Sivá drsná keramika

Ide o tvrdo vypálenú keramiku s drsným krupičkovitým povrchom sivej až čiernej farby. V oblasti Panónie sa objavuje od poslednej štvrtiny 1. storočia a pokračuje až do neskorej antiky. V neskororímskej dobe preberá úlohu tehlovožltej keramiky, ktorá bola dominantná ako stolová keramika v predchádzajúcom období. Nádoby patriace do tejto skupiny sú však po funkčnej a formálnej stránke úzko spojené so svojimi predchodcami z obdobia stredného cisárstva. Zmenu možno badať hlavne v objavení sa niektorých nových tvarov, ich proporcionálnom zastúpení, ako aj v niektorých technologických znakoch, napríklad výrazné drážky po obtáčaní na kruhu.[445] Kvalita materiálu sa ku koncu 4. storočia stále viac zhoršuje, pričom povrch nádob je čoraz drsnejší. Najmladšia skupina tejto keramiky z konca 4. až začiatku 5. storočia je dobre vypálená a tenkostenná s veľmi zrnitým povrchom.[446] B. Petzneková vytvorila vo svojich príspevkoch veľmi podrobnú typológiu sivého drsného riadu z celej doby rímskej na základe nálezov z Carnunta.[447] Autor sa jej z veľkej časti pridŕža, avšak dopĺňa ju o triedenia ďalších bádateľov.[448]

V areáli neskoroantickej pevnosti je zastúpený tento tovar najviac. Keďže ide o veľkú zložku, ktorej tvary majú pomerne široké rámcové datovanie, autor vybral len charakteristické alebo výnimočné, či stratigraficky dobre zaradené exempláre.

Najpočetnejšie sú hrnce prípadne šálky s uškom. Keďže ide výhradne o zlomky, dajú sa zaradiť len na základe tvaru okraja. Prvý predstavujú exempláre s von vyhnutým okrajom, ktorý je zvonka členený žliabkom (Tab. 3, 1–2; Tab. 8, 2; Tab. 42, 1; Tab. 48, 3; Tab. 65, 1; Tab. 91, 2; Tab. 92, 2). Možno ich priradiť k typom Ottományi-Ács 36/Ottományi-Leányfalu 36/ Sedlmayer To25/1.[449] Tvar sa objavuje od 1. polovice 4. až do 5. storočia.[450] Exemplár zo sektoru IV (Tab. 65, 1) sa nachádzal v hĺbke 270 cm, čo naznačuje, že pochádza z obdobia pred alebo počas výstavby pevnosti. Preto ho možno datovať do 1. až 2. tretiny 4. storočia.

Druhý typ predstavujú nádoby s vyšším a zvnútra odsadeným okrajom. Z vonkajšej strany ho člení viac či menej výrazný žliabok (Tab. 13, 3; Tab. 34, 4; Tab. 44, 1; Tab. 68, 4, 7). Toto stvárnenie zodpovedá typom Sedlmayer To25/2/ Ottományi-Ács 27.[451] Nádoby možno datovať do celého 4. až po polovicu 5. storočia.[452] Z uvedených exemplárov len zlomok šálky s uškom (Tab. 68, 7) možno bližšie časovo zaradiť, keďže sa našiel v hĺbke 230 cm, ktorá je pod úrovňou dlážky horrea. Na základe toho možno uvažovať o období pred začiatkom 5. storočia. Ostatné exempláre ležali v navážkových vrstvách.

Ďalším typom z tejto skupiny sú hrnce s plochým okrajom, ktorý býva z vnútornej strany odsadeným žliabkom. Na neho sa napája šikmo sa rozširujúce telo (Tab. 13, 4; Tab. 61, 5; Tab. 79, 1). Tieto črty nesú typy Petznek 12.2/Sedlmayer To12/2/Sedlmayer To14/1.[453] Všeobecne sa tvar vyskytuje v 2. a 3. storočí, ale existujú aj príklady z neskoroantických kontextov.[454] To potvrdzuje aj poloha okraja nádoby tohto druhu (Tab. 61, 5) zo sektoru IV v hĺbke 220 cm teda pod úrovňou dlážky horrea fázy II. Poukazuje to na datovanie do poslednej tretiny až konca 4. storočia. Ostatné exempláre sa našli v sekundárnych polohách.

Hrnce s vyšším okrajom, s ústím členeným žliabkom a šikmo sa rozširujúcim hrdlom predstavujú ďalší typ. Patria do skupiny takzvaných hrncov „typ Leányfalu“, ktoré majú rôzne spodobnené okraje ale ich spoločnou črtou je kužeľovité hrdlo odsadené od tela výraznými

[445] Lányi 1981a, 84; Zeman 2008, 74; Horváth 2011b, 614–615.
[446] Lányi 1981a, 73–87; Ottományi 1996, 78–94; Ottományi 2012a, 239; Hárshegyi/Ottományi 2013, 509, 512.
[447] Petznek 1998, 190–275.
[448] Pozn. autora: Ide predovšetkým o príspevky H. Sedlmayerovej ku keramike z lokalít Favianis a Carnuntum a K. Ottományiovej z kastelu Ad Statuas: Sedlmayer 2002; Sedlmayer 2015; Ottományi 1989.
[449] Ottományi 1989, 368–369, 566, Fig. 131, 36; Ottományi 1991, 129, 28. tábla 36; Sedlmayer 2015, 466, 467, Taf. 26, To25/1.
[450] Grünewald 1979, 60; Sedlmayer 2015, 466.
[451] Ottományi 1989, 518–519, 522; Sedlmayer 2015, 466, 467, Taf. 26, To25/2.
[452] Sedlmayer 2002, 280, 282.
[453] Petznek 1998, 224–225; Sedlmayer 2015, 462, 463, Taf. 24, To12/2, To14/1.
[454] Grünewald 1979, 57–58; Petznek 1998, 224–225; Sedlamyer 2015, 462.

plecami. Tieto nádoby sa objavujú v poslednej tretine 4. storočia a pokračujú až do poslednej tretiny nasledujúceho storočia.[455] Nevyskytujú sa však rovnomerne na celom území panónskych provincií. Ich produkcia je sústredená v ohybe Dunaja, okrem Leányfalu[456] aj na náleziskách ako Tokod[457] alebo Pilismarót-Malompatak[458]. Pozdĺž dunajskej hranice smerom na západ sú zriedkavé. Tento typ nevyrábala dielňa v Carnunte ani v Mauterne. Na druhej strane sú veľmi početné v barbariku, v moravskej oblasti, najmä od polovice 5. storočia.[459] V areáli neskorantickej pevnosti máme zachované dva exempláre (Tab. 48, 1 a Tab. 85, 2). Podľa tvaru okraja ich ešte možno porovnávať s typmi Ottományi-Leányfalu 56/Sedlmayer To24/1/Ottományi-Ács 17.[460] Keďže exempláre z Gerulaty nepochádzajú z navážky, možno ich rámcovo datovať do obdobia poslednej tretiny 4. až prvej polovice 5. storočia.

V sektore IV sa medzi dlážkou horrea a múrom kamenného kastela našiel zlomok hrnca s výrazne von vyhnutým okrajom (Tab. 64, 4). Možno ho priradiť k typom Ottományi-Ács 30/Sedlmayer 21/1.[461] V Mauterne možno tento tvar sledovať v 2. polovici 2. až v 3 storočí a potom v druhej polovici 4. až v prvej polovici 5. storočia.[462] V kasteli Ad Statuas sa vyskytuje vo valentiniánovskom a povalentiniánovskom období.[463] Na základe polohy nášho exemplára možno usudzovať, že pochádza z obdobia pred výstavbou neskoroantikej pevnosti alebo z jej fázy I, teda z druhej polovice až záveru 4. storočia.

V úrovni dlážky na nádvorí pevnosti ležal okraj pokrievky so zosilneným a mierne od tela odsadeným okrajom (Tab. 28, 1). Možno ho priradiť k typom Petznek 30/Sedlmayer De5.[464] Tento tvar má široký chronologický rámec od 2. do začiatku 5. storočia.[465] Uvedený zlomok sa našiel v úrovni dlážky fázy I neskoroantickej pevnosti, preto ho možno bližšie datovať do poslednej tretiny 4. storočia. Zlomok pokrievky rovnakého druhu sa podarilo odkryť na dne slovanskej chaty v sektore V (Tab. 73, 2). V tomto prípade ide o sekundárnu polohu.

V odhadovanej úrovni dlážky neskoroantickej pevnosti v sektore V bol nájdený okrajový črep pokrievky (Tab. 76, 4), ktorú možno stotožniť s typom Petznek 31, s datovaním do obdobia od konca 3. storočia.[466] F. Horváthová uvádza, že ide o tvar typický pre neskorú dobru rímsku.[467] Na základe polohy nálezu možno zlomok datovať do poslednej tretiny 4. až prvej tretiny 5. storočia.

Ďalšou kategóriou sú taniere, zastúpené dvoma typmi. Prvý predstavujú nádoby patriace k typom Petznek 21.5/Sedlmayer Te5/1/Ottományi-Ács12.[468] Vo všeobecnosti sa taniere tohto tvaru objavujú od 3. tretiny 3. storočia a pokračujú až do 1., resp. 2. tretiny 5. storočia.[469] Autor vybral tri reprezentatívne exempláre tohto typu (Tab. 20, 1; Tab. 40, 2; Tab. 60, 3). Všetky sa našli v sekundárnych polohách a preto je možné ich len rámcovo datovať od konca 3. po polovicu 5. storočia.

---

[455] Ottományi, 1991, 12–13.
[456] Ottományi 1991, 13.
[457] Lányi 1981a, 75.
[458] Ottományi 1996, 89-92.
[459] Ottományi 1991, 13.
[460] Ottományi 1991, 12–13, 131, 30. tábla, 56–56a; Sedlmayer 2015, 466, 467, Taf. 26, To24/1; Ottományi 1989, 518–519, 521, 564, Fig. 129, 17–17a.
[461] Ottományi 1989, 519, 561, Fig. 126, 30; Sedlmayer 2015, 464, 465, Taf. 25, To21/1.
[462] Sedlmayer 2002, 258, 257, Abb. 150.
[463] Ottományi 1989, 518–519, 521.
[464] Petznek 1998, 270; Sedlmayer 2015, 470, 471, Taf. 28, De5.
[465] Grünewald 1979, 64; Adler-Wölfl 2010, 441–442.
[466] Petznek 1998, 270–271.
[467] Horváth 2011b, 625, 612, Abb. 7, 5–6, 8.
[468] Petznek 1998, 261; Petznek 1999, 369, Taf. 50, 1001–1034; Sedlmayer 2015, 442, 443, Taf. 14, Te5/1; Ottományi 1989, 322–324, 502; 549, Fig. 114, 12.
[469] Grünewald 1979, 64, Taf. 58, 1, 3, 10; Petznek 1998, 261; Sedlmayer 2007, 236, 251, Taf. 4, 0429-2; Sedlmayer 2010, 172, 173, Taf. 18, 2071/8, Taf. 18, 2108/6; Sedlmayer 2015, 442; Doneus 2014d, Taf. 611, Taf. 613, 8; Taf. 637, Taf. 639, 9; Taf. 658, Taf. 659, 2; Ottományi 1989, 499-500;Ottományi 2015b, 17, 27.

Druhý typ tanierov predstavujú exempláre so zosilneným výrazne dovnútra zahnutým okrajom. Zodpovedajú tvaru Petznek 21.6/Sedlmayer Te6/1/Ottományi-Ács 15 a 16.[470] Rovnako ako predchádzajúci typ tanierov aj tento pokrýva široké časové obdobie od konca 3. až začiatku 4. storočia až do 1., resp. 2. tretiny 5. storočia.[471] Do tejto skupiny patrí päť exemplárov (Tab. 20, 4; Tab. 72, 4; Tab. 81, 2; Tab. 81, 4; Tab. 103, 5). Všetky pochádzajú z navážok alebo boli nestratifikované.

Veľkú skupinu tvoria misy s horizontálnym okrajom a lomeným telom. Možno ich rozdeliť na viacero typov. K prvému patria esovité exempláre zo širokým šikmo nadol vyhnutým okrajom. Niekedy bývajú zdobené rytými vlnovkami alebo vpichmi. Takáto výzdoba je typická predovšetkým pre produkciu v Tokode. Zodpovedajú typu Lányi XXIII.[472] Nádoby majú predchodcov vo včasnej dobe rímskej, no potom sa objavujú v povalentiniánovskom období a pokračujú až do 5. storočia.[473] Príklady poznáme z lokalít Visegrád-Gizellamajor,[474] Tokod[475] a ďalších. Z Rusoviec sú to tri exempláre (Tab. 85, 3; Tab. 87, 2; Tab. 91, 3). Exemplár zo sektoru VI (Tab. 85, 3) sa našiel na dlážke neskoroantickej pevnosti a preto ho možno datovať do obdobia poslednej tretiny 4. až 1. tretiny 5. storočia. Je zdobený radom vpichov na lome tela. To môže poukazovať na súvis s dielňou v Tokode, ktorá pracovala v rovnakom období.[476] Ostatné exempláre sa našli v navážkových vrstvách.

Ďalšiu skupinu tvoria nádoby s lomeným telom ale kratším zosilneným okrajom. Tie by zodpovedali okrem už spomenutého typu Lányi XIII[477] aj typom Ottományi-Pilismarót 11/Ottományi-Leányfalu 30a/Sedlmayer Schü20/2.[478] Tento typ nevychádza z včasnorímskych foriem. Objavuje sa od prelomu 4. a 5. storočia. Rozšírenie pokrýva oblasť ohybu Dunaja, okolie Carnunta a juhu panónskych provincií.[479] Z areálu neskorantickej pevnosti máme dochovaných šesť exemplárov. Z toho dva (Tab. 61, 2–3) sa našli v sektore IV, v hĺbke 220 cm, ktorá by mala predstavovať vrstvu pod dlážkou horrea, na základe čoho ich možno datovať na koniec 4. respektíve začiatok 5. storočia. Zvyšné zlomky sa našli v nestratifikovaných vrstvách.

Okrem toho sa medzi nálezmi vyskytlo pomerne veľké množstvo zlomkov horizontálnych okrajov zdobených vpichmi alebo rytými vlnovkami či ich kombináciou (Tab. 4, 4; Tab. 8, 3; Tab. 18, 1; Tab. 57, 3; Tab. 85, 4). Podobným spôsobom sú zdobené produkty tokodskej dielne. Paralely možno hľadať práve tam. Keďže zlomky sú veľmi malé, nemožno určiť presný tvar nádoby, no mohlo ísť o už spomínané esovité misy Lányi XXIII[480] alebo misy s horizontálnym okrajom typ Lányi XXV/XXVI.[481] Okrem nich prichádza do úvahy aj hrniec Ottományi-Pilismarót 7.[482] Všetky spadajú do obdobia od poslednej tretiny 4. storočia a neskôr.[483] Naše exempláre sa väčšinou našli v sekundárnych polohách. Prvý (Tab. 57, 3) zo stratifikovaných zlomkov pochádza z dlážky horrea a druhý (Tab. 85, 4) zase z dlážky v sektore VI. Oba exempláre majú dvojito zalomené telo, ktoré vykazuje aj jeden zlomok väčšej nádoby z Tokodu.[484] Exemplár

[470] Petznek 1998, 262; Petznek 1999, 371, Taf. 51, 1036–1038; Sedlmayer 2015, 442, 443, Taf. 14, Te6/1; Ottományi 1989, 324–325, 498–500, 502–503; 549, Fig. 114, 15–15b; 550, Fig. 115, 16.

[471] Grünewald 1979, 64, Taf. 58, 7–9, 11, 13; Ottományi 1989, 498–500;Petznek 1998, 262; Adler-Wölfl 2010, 399–400; Sedlmayer 2015, 442.

[472] Lányi 1981a, 77, 103, Abb. 11,1–25 (predovšetkým 23–25).

[473] Ottományi 2007, 133, Ottományi 2012b, 378, 389; Ottományi 2015a, 698.

[474] Ottományi 2012b, 399, 2. kép, 3; Ottományi 2015a, 696, Abb. 2, 2–3.

[475] Lányi 1981a, 7103, Abb. 11.

[476] Lányi 1981a, 86, 110, Abb. 18, 8–9.

[477] Lányi 1981a, 77, 103, Abb. 11,1–15 (predovšetkým 1–11).

[478] Ottományi 1996, 83, 81, Abb. 3, 11; Ottományi 1991, 69, 108, 7. tábla, 30a; Sedlmayer 2015, 436, 437. Taf. 11, Schü20/2.

[479] Sedlmayer 2007, 238, 240, 252, Taf. Taf. 5, 1167-8; 253, Taf. . 6, 0712-1; Ottományi 1996, 83; Ottományi 2012b, 378, 388–389; Ottományi 2015a, 698; Ottományi 2015b, 49.

[480] Lányi 1981a, 77, 103, Abb. 11,1–25

[481] Lányi 1981a, 78, 105, Abb. 13, 1–6; Lányi 1981a, 78, 105, Abb. 13, 7–12.

[482] Ottományi 1996, 89, 115, 88, Abb. 7, 7.

[483] Lányi 1981a, 86; Ottományi 1996, 89.

[484] Lányi 1981a, 110, Abb. 18, 4.

z horrea možno posunúť najskôr na začiatok 5. storočia. Druhý spomínaný exemplár časovo spadá do obdobia od poslednej tretiny 4. až prvej tretiny 5. storočia. Rovnako by mali byť datované aj nestratifikované kusy.

Zaujímavý prípad predstavuje nádoba so širším rovným okrajom, ktorý zhora člení dva žliabky. Nadol sa napája zaoblené telo (Tab. 81, 8). Tento tvar pripomína glazované šálky Ottományi-Ács 40/Cvjetićanin LRG 27a/Sedlmayer Scha5/1.[485] Doložené sú aj v areáli neskoroantickej pevnosti (Tab. 4, 3; Tab. 103, 1). V Carnunte sú glazované nádoby tohto druhu doložené od valentiniánovského obdobia.[486] V kasteli Ad Statuas (Ács-Vaspuszta) sa objavujú v 2. polovici 4. storočia a pokračujú až do 5. storočia. Tam sa vyskytujú neskôr aj vlešťované verzie tohto tvaru.[487] Rovnakú situáciu dokresľuje aj materiál z kastela Cirpi (Dunabogdány-Varádok).[488] Naša nádoba sa našla v nestratifikovanom kontexte a preto ju možno len rámcovo zasadiť do druhej polovice/poslednej tretiny 4. storočia až prvej tretiny 5. storočia.

Prstencové misy sa v rámci sivého drsného riadu zachovali v štyroch exemplároch (Tab. 81, 6–7; 98,1–2). Ich predobrazy možno hľadať v skorších formách v rámci tehlovej maľovanej keramiky.[489] Objavujú sa od prvej polovice 4. storočia ale nepresahujú poslednú tretinu 4. storočia. Vtedy ich nahrádzajú exempláre zdobené vlešťovaním. Nakoniec tento tvar mizne a nahrádzajú ich bikónické misy s lomeným telom.[490] H. Sedlmayerová označuje tento typ ako Schü12/1.[491]Exempláre z neskoroantickej pevnosti sa našli v sekundárnych polohách. Ďalší tvar reprezentujú zlomky dvoch mís so zosilneným okrajom a lomenými stenami pochádzajúce z nestratifikovanej pozície sektoru VI (Tab. 81, 3, 5). Možno ich priradiť k typom Mautern 2/Sedlmayer Schü12/3.[492] Tento tvar sa v rámci sivej drsnej keramiky objavuje od začiatku až po poslednú tretinu 4. storočia.[493] Neskôr sa tvar stal obľúbeným v rámci keramiky zdobenej vlešťovaním.

Posledným druhom nádob v rámci sivého drsného tovaru sú krčahy. Najvýznamnejším spomedzi nálezov je krčah, ktorý sa našiel na maltovej dlážke horrea v sektore II. Vajcovité telo s rovným dnom prechádza do širšieho kónického hrdla zakončeného lievikovito roztvoreným okrajom a zaobleným ústím. V hornej časti tela sa napája pásikové ucho, ktoré končí pod okrajom. Jeho povrch na prechode hrdla a tela člení rytá vlnovka. Nad ňou sa nachádza rytý žliabok prerušovaný vpichmi. Pod vlnovkou sa nachádza horizontálny žliabok (Tab. 55). Zodpovedá typom Ottományi-Leányfalu 2/2a/Lányi III/Ottományi-Ács 8.[494] Tvar patrí do skupiny výrobkov typických pre dielňu v Tokode.[495] Krčahy s rytými vlnovkami a vpichmi sú typické pre koniec 4./začiatok 5. až prvú polovicu 5. storočia.[496] Toto datovanie možno aplikovať aj na exemplár z horrea, kde patrí do kontextu z 5. storočia.

Takisto zlomok hrdla krčahu s plastickou lištou zo sektoru VI (Tab. 84, 2) možno priradiť k tomuto typu. Okrem toho sa našli tri zlomky z hornej časti pliec alebo prechodov tela a hrdla s rytou výzdobou (Tab. 16, 1; Tab. 85, 1; Tab. 88, 6), ktoré pravdepodobne taktiež patrili podobným nádobám. Jeden z nich (Tab. 85, 1) sa našiel na dlážke neskoroantickej pevnosti a teda patrí do kontextu poslednej tretiny 4. až prvej polovice 5. storočia. Zvyšné pochádzajú zo sekundárnych polôh.

[485] Ottományi 1989, 505–507; 552, Fig. 117, 40; Cvjetićanin 2007, 34–39; Sedlmayer 2015, 422, 423, Taf. 4, Scha5/1.
[486] Sedlmayer 2007, 240–242.
[487] Ottományi 1989, 505–507.
[488] Ottományi 1999, 337.
[489] Ottományi 2021, 50.
[490] Grünewald 1979, 59; Horváth 2011b, 617; Ottományi 2021, 58, 70.
[491] Sedlmayer 2015, 434, 435. Taf. 10, Schü12/1.
[492] Sedlmayer 2002, 220; Sedlmayer 2015, 434, 435, Taf. 10, Schü12/3.
[493] Grünewald 1979, 59.
[494] Lányi 1981a, 75–76; Ottományi 1991, 8–11; Ottományi 1989, 514–516.
[495] Lányi 1981a, 95, Abb. 3, 1–3; 97, Abb. 5, 7–12.
[496] Ottományi 1999, 355; Ottományi 2015b, 11, 20, 87, 9. kép, 8; Ottományi 111–112, 115, 118; 114, 8. tábla, 1–4.

3.2.4.1.6 „Horreum“ keramika

Táto skupina dostala pomenovanie na základe nálezov z deštrukčnej vrstvy sýpky (horreum) neskororímskeho quadriburgia Boiotro (Passau-Innstadt). R. Christlein ju prvý vyčlenil ako samostatný druh a datoval do obdobia okolo roku 460.[497] Vyskytuje sa na území provincií Noricum ripense a Pannonia prima.[498]

Nádoby patriace do tejto skupiny sú voľne formované alebo vytáčané na hrnčiarskom kruhu.[499] Ich charakteristickou črtou je úprava vonkajšej ale často aj vnútornej steny hrebeňovaním.[500] Okrem toho niektoré exempláre nesú na okrajoch zárezy a nedbalo vyryté vlnovky.[501] Na základe nálezov z územia medzi Pasovom a Klosterneuburgom bola uvedená presnejšia definícia základných znakov. Patrí k nim svetlosivá farba s výskytom bielych, červených a čiernych fľakov hliny spôsobených nerovnomerným výpalom, do hliny pridávali sľudu. Zároveň však možno sledovať rozdiely medzi jednotlivými lokalitami. Vzhľadom na túto skutočnosť sa dá predpokladať, že exempláre nepochádzali z jedného výrobného strediska, ale boli vyrábané lokálne s použitím istých spoločných znakov ako sú výzdobné prvky.[502] Tento druh keramiky vychádza z predlôh z doby stredného cisárstva. Nádoby s hrebeňovanou výzdobou sa vyskytujú v spektre sivej drsnej keramiky už v 2. a 3. storočí.[503] V nasledujúcom období neskorej antiky sa táto ornamentika z územia provincie Pannonia Prima vytratila a sústreďuje sa len v jej najzápadnejšej časti. Nepretržitý vývoj hrebeňovanej keramiky od včasnej do neskorej doby rímskej je možné sledovať len v juhoalpskej oblasti. H. Sedlmayerová sa domnieva, že indície poukazujúce na pokračovanie stredocisárskej tradície na niektorých lokalitách je spojené s úzkymi kontaktmi s juhoalpskou oblasťou alebo príchodom prisťahovalcov z tohto územia.[504]

Z areálu légiového tábora Vindobona pochádzajú prvé exempláre z konca periódy 4 (350/360) prípadne začiatku periódy 5 (360/375).[505] V kasteli Favianis sa tento druh keramiky objavuje medzi nálezmi pochádzajúcimi z periódy 5 (270/280–360/370) a pokračuje do nasledujúceho obdobia. Na základe nálezových kontextov z tejto lokality možno predpokladať, že „horreum“ keramika sa objavuje už niekedy po prelome 3. a 4. storočia.[506] Pre datovanie sú významné aj dva hroby z pohrebiska Halbturn, ktoré časovo spadajú do obdobia konca prvej tretiny 4. storočia.[507]

V Rusovciach je tento druh keramického riadu zastúpený vo veľmi malom počte, zvyčajne v podobe nevýrazných črepov. K reprezentatívnejším exemplárom patrí zlomok z navážky sektoru II. Má hnedosivý drsnejší sľudovitý povrch pokrytý hrebeňovaním a rytou horizontálnou vlnovkou (Tab. 35, 2). Žiaľ, opäť ide o nález zo sekundárnej polohy bez datovateľného kontextu.

Ďalší príklad predstavuje ústie s časťou tela hrnca s plochým okrajom. Povrch je hnedosivý a drsný. Pokrývajú ho aj nahusto ryté horizontálne žliabky (Tab. 64, 1). Tvarovo zodpovedá typom Petznek 12.2/Sedlmayer To12/2/Sedlmayer To14/1.[508] Nádoby tohto typu sa vo všeobecnosti vyskytujú v 2. a 3. storočí, ale existujú aj príklady z neskoroantických kontextov.[509] Zlomok nádoby z neskoroantickej pevnosti sa našiel v sektore IV pod úrovňou dlážky horrea a preto ho možno datovať do obdobia poslednej tretiny 4. až začiatku 5. storočia.

[497] Christlein 1979, 108–109, 111–112, 114.
[498] Sedlmayer 2002, 306.
[499] Groh/Sedlmayer 2015, 502; Adler-Wölfl 2010, 330.
[500] Christlein 1979, 109; Gassner 2000, 245; Sedlmayer 2002, 306.
[501] Christlein 1979, 112.
[502] Gassner 2000, 246.
[503] Petznek 1998, 194–195, Taf. 1, 3.1–3.2; 203–205, Taf. 2, 6.2, 6.4; 214–217, Taf. 2, 8.2–8.5; 221–222, Taf. 2, 10.1; Sedlmayer 2002, 312.
[504] Sedlmayer 2002, 312; Sedlmayer 2006, 531-532; Groh/Sedlmayer 2015, 503.
[505] Adler-Wölfl 2010, 331.
[506] Sedlmayer 2002, 306; Sedlmayer 2006, 531-532; Groh/Sedlmayer 2015, 502–503.
[507] Doneus 2014a, 105.
[508] Petznek 1998, 224–225; Sedlmayer 2015, 462, 463, Taf. 24, To12/2, To14/1.
[509] Grünewald 1979, 57–58; Petznek 1998, 224–225; Sedlamyer 2015, 462.

3.2.4.1.7 Keramika s vlešťovanou výzdobou

Tento druh keramiky charakterizuje typická výzdoba. Vznikla vhladzovaním na celkom nevysušený povrch nádoby pomocou dreveného alebo kosteného nástroja prípadne hladkým kameňom. Následným výpalom získali vyhladené plochy lesklý charakter. Ornamentika obsahuje veľmi širokú škálu motívov a výzdobných prvkov.[510]

V staršej literatúre dominuje názor, že tento druh keramiky je výrobkom barbarov, ktorí slúžili ako foederati na hraniciach Rímskej ríše. M. Grünewaldová však zdôrazňuje, že téza skôr odráža jej spojenie s vojenskými zväzmi východnej proveniencie, ktoré priniesli módnu vlnu vlešťovania do provincií.[511] K. Ottományiová upozorňuje na zásadnú skutočnosť, že veľké množstvo tohto druhu keramiky sa objavuje nielen v pohraničných pevnostiach, ale aj na sídliskách a pohrebiskách. Tiež sa dá nájsť v ženských hroboch. Sotva ju preto možno spájať s určitou etnickou skupinou, keďže ju zároveň používali Sarmati, Svébi, Góti, Alani, Huni, Langobardi a dokonca aj Rimania. Jej rozptyl na veľkom území v provinciách a barbariku skôr odkazuje na to, že išlo o módnu vlnu.[512]

Presne určiť časové obdobie, kedy sa keramika zdobená vlešťovaním objavila v oblasti stredného Dunaja je značne problematické. Prvé exempláre sa vyskytli okolo polovice 4. storočia. Najväčší rozmach zaznamenala koncom 4. až v 1. polovici 5. storočia.[513] Avšak pri hľadaní koreňov tejto keramiky treba zohľadniť skutočnosť, že má laténskych predchodcov. Prototypy mohli byť oživené pod vplyvom novo prichádzajúceho obyvateľstva do oblasti dunajského barbarika.[514] Do provincií na strednom Dunaji nová móda mohla preniknúť vďaka kontaktom Rimanov s barbarským obyvateľstvom. E. Tóth spája jej prvý výskyt s usídlením Karpov od konca 3. storočia na území Valerie.[515] Okrem toho treba brať do úvahy aj vzťahy Rimanov so Sarmatmi od konštantínovského obdobia.[516]

Z územia panónskych provincií poznáme niekoľko prípadov, kedy bola keramika zdobená vlešťovaním objavená s mincami z polovice alebo druhej polovice 4. storočia. Napríklad v Tricciane (Ságvár) sa v hrobe 234 našla nádoba tohto druhu spolu s mincou Conastantia II. A. Burgerová vysvetľuje túto skutočnosť tak, že po roku 375 sa na území stredodunajských provincií nedostávali nové mince do obehu a preto sa v hroboch neobjavujú veľmi často. Z tohto hľadiska mohol hrob patriť do neskoršieho obdobia.[517] V areáli kastela Ad Statuas sa našli najstaršie kusy vlešťovanej keramiky v deštrukčnej vrstve spolu s mincou Constantia II. razenej v roku 355. Nálezový súbor by mohol byť datovaný najneskôr do obdobia vlády Valentiniana I.[518] K. Ottományiová tiež tvrdí, že prvé exempláre zdobené vlešťovaním sa mohli objaviť okolo polovice 4. storočia. To potvrdzujú mince a ďalšie sprievodné nálezy.[519] V panónskych provinciách sa udomácňovala v niekoľkých vlnách a pod vplyvom viacerých etník. Miešala sa so základom ukotveným v domácich tvaroch nádob. Od poslednej tretiny 4. storočia ju vyrábali lokálne dielne, a tak začal byť tento druh keramiky bežný. Celý proces urýchľovalo usídlenie Alanov, Gótov a Hunov v provinciách. Jej výskyt potom pretrváva ďalej aj počas celého 5. storočia.[520] To je spojené – ako už bolo naznačené – s tým, že ju nepoužívali len novoprícházdzí usadlíci, ale aj pôvodní obyvatelia provincií.[521]

[510] Grünewald 1979, 74.
[511] Grünewald 1979, 80.
[512] Ottományi 1989, 531, 532, 534, 535.
[513] Ottományi 1998, 172, 173.
[514] Ottományi 1989, 535.
[515] Tóth 2005, 370–375, 379.
[516] Ottományi 2009, 178, 179.
[517] Burger 1966, 123, 153, 154.
[518] Ottományi 1989, 530, 531.
[519] Ottományi 2009, 178.
[520] Grünewald 1979, 78, 79, 81; Gassner 2000, 241; Conrad 2007, 234–236; Horváth 2011b, 625–630; Ottományi 2015b, 31–46; Ottományi 2018, 108.
[521] Tóth 2011, 307.

Medzi najznámejšie provinčné produkčné centrá nádob zdobených vlešťovanou výzdobou patria Pilismarót-Malompatak,[522] Savaria (Szombathely),[523] Leányfalu,[524] Favianis (Mautern)[525] a Carnuntum.[526]

Vlešťovanú keramiku možno rozdeliť na viacero skupín. M. Grünewaldová na základe nálezov z Carnunta vyčlenila tri takzvané fabrikáty A, B a C. Opierala sa o zloženie, farbu hliny, drsnosť povrchu a farbu vlešťovania.[527] Všetky tri skupiny je možné sledovať na území neskoroantickej Gerulaty

Fabrikát A reprezentuje nádoby vyrobené zo svetlosivej až sivej jemne plavenej hliny často s prímesou vápna. Ich povrch býva svetlo až tmavosivej farby. Nádoby zvyčajne pokrýva plošné vlešťovanie tvorené širokými vyhladenými pásmi alebo kombináciou horizontálneho a vertikálneho leštenia. Okrem toho sa objavujú ryté vlnovky. Pre túto skupinu sú typické tvary z okruhu rímsko-provinciálnej stolovej keramiky 4. storočia, vrátane neskororímskej glazovanej keramiky.[528]

Prvú skupinu z okruhu fabrikátu A predstavujú misy s lomenými stenami a zosilneným okrajom. Možno ich stotožniť s typmi Mautern 2/ Sedlmayer Schü12/3, ktoré sa najprv objavili v sivej drsnej keramike.[529] Vlešťované exempláre sa objavujú od poslednej tretiny 4. storočia a pokračujú ďalej do 5. storočia.[530] V areáli neskoroantickej pevnosti je najstarší stratifikovaný exemplár (Tab. 30, 1) zo sektoru I, ktorý sa našiel v hĺbke 300 cm, čo odkazuje na to, že bol v mieste základov. Na základe toho možno uvažovať, že sa tam dostal pred alebo počas výstavby pevnosti, niekedy okolo poslednej tretiny 4. storočia. Ďalší fragment sa našiel (Tab. 64, 2) v sektore IV pod úrovňou dlážky horrea a preto ho možno zaradiť do poslednej tretiny až konca 4. storočia. Ďalšie kusy (Tab. 51, 1–2) sa našli nad alebo na dlážke horrea. Preto by mali časovo spadať na začiatok 5. storočia. Ostatné zlomky pochádzajú zo zásypových vrstiev (Tab. 1, 1; Tab. 4, 1; Tab. 59, 1).

Iný typ nádob predstavujú hrnce/šálky s vyšším zvonka členeným okrajom (Tab. 15, 1; Tab. 30, 2; Tab. 33, 2; Tab. 44, 3; Tab. 87, 1). Tvarovo vychádzajú z charakteristických neskororímskych hrncov a šálok s uškom. Presnejšie zodpovedajú typom Sedlmayer To25/2/ Ottományi-Ács 27.[531] Tento tvar zdobený vlešťovanou výzdobu sa objavuje od 2. polovice/poslednej tretiny 4. storočia a pokračuje až do polovice 5. storočia.[532] Zvláštnosťou jedného z príkladov (Tab. 87, 1) je, že na jeho okraji badať malý fliačik tmavozelenej glazúry. Táto skutočnosť podporuje vyššie uvedené názory o spoločnej výrobe vlešťovanej keramiky spolu s inými hrnčiarskymi druhmi v provinciálnych dielňach. Exempláre nie sú stratifikované a preto je možné datovať ich len všeobecne od 2. polovice/3. tretiny 4. storočia až do 5 storočia.

Ďalší typ hrncov predstavujú nádoby so zosilneným a výrazne von vyhnutým okrajom. Možno ich stotožniť s typmi Ottományi-Ács 17/Ottományi-Ács 28/Ottományi-Leányfalu 13/ Sedlmayer To22/1.[533] Typickým výzdobným prvkom sú vertikálne vlešťované línie nachádzajúce sa pod okrajom. V niektorých prípadoch môžu prechádzať do mriežok.[534] Vyskytujú sa ale aj

[522] Soproni 1978, 36–45; Ottományi 1996, 71, 73–76, 78, 96–97, 112–113, 117–118.
[523] Ottományi/Sosztarits 1998, 145–147, 159–167, 174–178.
[524] Soproni 1985, 36; Ottományi 1991, 43.
[525] Friesinger/Kerchler 1981, 199–266.
[526] Grünewald 1979, 79.
[527] Grünewald 1979, 74, 75.
[528] Grünewald 1979, 74, 78–79.
[529] Sedlmayer 2002, 220; Sedlmayer 2015, 434, 435, Taf. 10, Schü12/3.
[530] Gassner 2000, 217–218; Sedlmayer 2002, 220; Adler-Wölfl 2010, 326, 420, 506–507.
[531] Ottományi 1989, 518–519, 522; Sedlmayer 2015, 466, 467, Taf. 26, To25/2.
[532] Adler-Wölfl 2010, 326, 329, 355–356, 507.
[533] Ottományi 1989, 518–519, 559, Fig. 124, 17; Ottományi 1989, 518–519, 560, Fig. 125, 28; Ottományi 1991, 11–12, 125, 24. tábla, 13; Sedlmayer 2015, 464, 465, Taf. 25, To22/1.
[534] Grünewald 1979, 75–76; Taf. 80, 1–2; Taf. 84, 11–12; Ottományi 1981, 59, Taf. XI, 1–3; Ottományi 2015a, 722, 719, Abb. 12, 9; Sedlmayer 2002, 260–261.

výlučne horizontálne vleštené pásy. V pevnosti Favianis sa vyskytujú v perióde 6 (360/370–450).[535] V kasteli Ad Statuas je zlomok vlešťovanej nádoby tohto typu zdokumentovaný v zásobnicovej jame z povalentiniánovského obdobia až 5. storočia.[536] V areáli neskoroantickej pevnosti sú doložené štyri exempláre (Tab. 6, 4; Tab. 20, 2; Tab. 68, 6; Tab. 77, 3). Všetky pochádzajú z navážkových vrstiev.

Samostatný prípad predstavuje zásobnica s celoleštěným povrchom pokrytým v hornej časti aj širokým pásom rytej dvojitej vlnovky ohraničenej zhora i zdola dvoma horizontálnymi ryhami (Tab. 58). Na základe tvaru a výzdoby ju možno priradiť k typom Sedlmayer To24/1/Cvjetićanin LRG 170/Ottományi-Ács 17a. Podobné nádoby sa objavujú počas celého 4. storočia a aj v 5. storočí v prevedení sivej drsnej a glazovanej keramiky.[537] Príklady kombinácie vlešťovanej výzdoby a rytých vlnoviek poznáme napríklad z Carnunta[538] a z Mauternu.[539] Nádoba z Berglu sa našla rozbitá v rôznych hĺbkach a v sekundárnych polohách. Nemožno ju datovať stratigraficky.

Zvláštnu skupinu tvoria tvary prebrané z neskororímskej glazovanej keramiky, napríklad malé misky s horizontálne členeným okrajom. V skúmanej polohe ju zastupuje celá nádobka zo sektoru XI (Tab. 100, 2) a zlomok okraja a tela zo sektoru IX (Tab. 94, 2). Zodpovedajú tvarom Ottományi-Ács 37/38/39/Cvjetićanin LRG 27a/Sedlmayer Scha5/1.[540] Glazované exempláre sú rozšírené od 2. polovice 4. storočia a pokračujú až do 5. storočia. Vtedy sa vyskytujú aj vlešťované verzie.[541] Doložené sú napríklad v Carnunte.[542] Poloha oboch exemlárov nebola v areáli pevnosti bližšie špecifikovaná.

Druhý tvar reprezentujú taniere so širším dovnútra zahnutým okrajom členeným zvonka ryhami. Zodpovedá typom Ottományi-Ács 21/Ottományi-Leányfalu 9a.[543] V kasteloch Ad Statuas (Ács-Vaspuszta), Favianis (Mautern) a Locus Felix (Wallsee) sa objavujú v rámci glazovanej keramiky.[544] Exempláre zdobené vlešťovaním sa vyskytujú od poslednej tretiny/konca 4. storočia až do prvej polovice 5. storočia.[545] V areáli neskoroantickej pevnosti je tento tvar zastúpený šiestimi kusmi (Tab. 7, 2; Tab. 29, 2; Tab. 37, 1; Tab. 38, 1; Tab. 103, 2; Tab. 105, 4).Všetky sa našli v navážkových vrstvách a preto ich nemožno stratigraficky datovať.

Ďalší tvar predstavuje tanier so širším zaobleným okrajom, ktorý je vnútri odsadený od tela (Tab. 10, 1). Zodpovedá typom Sedlmayer Te7/1/Horváth K234.[546] H. Sedlmayerová uvádza, že ide pravdepodobne o tvar vyrábaný predovšetkým v norických lokálnych dielňach.[547] Ťažisko výskytu spadá na koniec 4. a začiatok 5.storočia.[548] Tanier z Berglu sa našiel v sekundárnej polohe.

Nádoby patriace do okruhu fabrikátu B sú vyrobené zo svetlo až tmavosivej hliny, občasne hnedej alebo čiernej na lome. Obsahujú vyššiu prímes piesku a preto majú nádoby drsnejší pórovitý povrch. Ten spolu s vlešťovaním nesie všetky odtiene sivej, občasne aj žltkastej farby. Oproti predchádzajúcej skupine výzdobu zastupujú rôznorodé vzory ako vetvičky ihličnatých stromov, lístky, esovité slučky a hlavne mriežkový vzor. Môžu byť rôzne kombinované. Okrem

[535] Sedlmayer 2002, 261.
[536] Ottományi 1989, 356, 519, 560, Fig. 125, 28.
[537] Sedlmayer 2015, 466, 467, Taf. 26, To24/1; Cvjetićanin 2006, 93; Ottományi 1989, 518–519, 564, Fig. 129, 17a.
[538] Grünewald 1979, Taf. 87, 1–2, 10.
[539] Sedlmayer 2002, 259, Abb. 151, 759.
[540] Ottományi 1989, 505–507; 551, Fig. 116, 37–39; Cvjetićanin 2007, 34–39; Sedlmayer 2015, 422, 423, Taf. 4, Scha5/1.
[541] Ottományi 1989, 505–507.
[542] Grünewald 1979, 75, Taf. 70, 1–5.
[543] Ottományi 1989, 504–505; 550, Fig. 115, 21; Ottományi 1991, 24, 102, 2. tábla 9a.
[544] Ottományi 1989, 504–505; Gassner 2000, 224; Sedlmayer 2002, 236; Ottományi/Sosztarits 1998, 156, 188; Tscholl 1990, 48
[545] Sedlmayer 2002, 236; Ottományi 1991, 24; Ottományi 2015a, 718.
[546] Sedlmayer 2015, 444, 443,Taf. 14, Te7/1; Horváth 2011a, 211, 210, Abb. 94, K234.
[547] Sedlmayer 2002, 224.
[548] Grünewald 1979, 71–74; Sedlmayer 2002, 224; Sedlmayer 2007, 238, 251, Taf. 4, 0564-1.

nich sa objavujú aj ryté vlnovky ohraničené zhora aj zdola vlešťovaním.[549] Táto skupina je v areáli neskororímskej pevnosti najpočetnejšia. Väčšinu nálezov tvoria plecia a výdute krčahov či hrncovitých zásobníc zdobené vlešťovanou mriežkou (napríklad Tab. 1, 4; Tab. 4, 3; Tab. 11, 4; Tab. 14, 3; Tab. 31, 1; Tab. 37, 4; Tab. 45, 1 a ďalšie), vetvičkami (Tab. 30, 4; Tab. 72, 5; Tab. 72, 6), trojuholníkmi tvorenými viacnásobnými líniami (Tab. 3, 5; Tab. 8, 1; Tab. 43, 2), či viacnásobnými polkruhmi (Tab. 95, 2). Pri fragmentoch stien nie je možné určiť o aký tvar ide, avšak výzdobou, farbou a zložením hliny patria do tejto skupiny.

Výnimočný prípad predstavuje zlomok veľkej nádoby, pravdepodobne zásobnice, ktorá sa našla na dlážke horrea. Jej povrch zdobí široký pás vlešťovanej výzdoby svetlosivej farby zostavenej do tvaru vetvičiek ihličnatých stromov (Tab. 25). Pravdepodobne mohlo ísť o podobný tvar nádoby ako väčšie hrnce z légiového tábora Carnuntum[550] a osady Teuto (Budaörs)[551] Zaujímavým prípadom je aj zlomok hrdla a tela pravdepodobne z krčahu. Jeho povrch pokrýva tmavosivé vlešťovanie. Pozostáva na hrdle z celoleštených polí doplnených vertikálnymi vlnovkami/slučkami. Pod nimi sa nachádzajú vlešťované vetvičky ohraničujúce úzke pásmo mriežky. To dopĺňa v dolnej časti širší horizontálny pás mriežky. Medzi jednotlivými poľami sa nachádzajú ryté horizontálne ryhy (Tab. 23, 2). Podobný zlomok zdobený motívom slučiek poznáme z Carnunta.[552] Zlomky nádob s rôznymi kombináciami vlešťovných motívov boli objavené v areáli pevnostnej stavby Pilismarót-Malompatak.[553]

K podobnému tvaru patrila zlomkovito zachovaná väčšia zásobnica s von vyhnutým okrajom a vajcovitým telom. V ústí sa nachádzajú dva úzke horizontálne vlešťované pásy. Pod okrajom sa na tele nachádzajú vertikálne vlešťované pásy. Pod nimi je široký pás horizontálnych vpichov ohraničený zhora a zdola žliabkom. Nižšie sa nachádzajú vlešťované vetvičky, nasleduje široký pás rytých vlnoviek. Pod nimi sa nachádza široký pás vlešťovanej mriežky doplnený zdola horizontálnym pásom radielkovej výzdoby ohraničenej zhora jedným a zdola dvoma žliabkami (Tab. 86). Zlomky tejto nádoby sa našli pod slovanskou vrstvou roztrúsené v dvoch sektoroch, čo môže napovedať, že patrili už do planírkovej vrstvy. K rovnakému tvaru patril pravdepodobne aj zlomok okraja zo sektoru V (Tab. 80, 1). Ten sa našiel v hĺbke 240 cm zodpovedajúcej pravdepodobne úrovni dlážky a preto ho možno zaradiť do obdobia poslednej tretiny 4. až prvej tretiny 5. storočia. Do tejto skupiny patrí aj zlomok ústia a tela veľkej zásobnice zo sektoru IV. Jej hrdlo zdobí pás vlešťovaných šikmých línií v troch radoch, ktoré ohraničujú úzke horizontálne vlešťované línie. Vlešťovanie má sivohnedú farbu. Pod nimi sa na tele nachádza rad vpichov ohraničený zhora žliabkom. Nižšie je rytá vlnovka, pod ktorou nasleduje opäť rad vpichov ohraničený zhora i zdola žliabkom. Pod nimi sa nachádza rad horizontálnych rytých girlánd (Tab. 63). Tento exemplár sa našiel v úrovni pod dlážkou sýpky a preto ho možno datovať do poslednej tretiny až konca 4. storočia. Podobné zásobnice poznáme napríklad z kastela Dunabogdány[554] a z pevnosti Pilismarót-Malompatak. Posledný príklad je v kontexte od poslednej štvrtiny 4. až do prvej polovice 5. storočia.[555]

Osobitú skupinu reprezentujú väčšie krčahy jedným alebo dvoma uchami, členeným okrajom a plastickou lištou na hrdle (Tab. 2; Tab. 5, 2; Tab. 22; Tab. 47; Tab. 72, 3; Abb. 73, 1). Ich predlohy možno hľadať v glazovanej keramike.[556] Objavujú sa od poslednej tretiny 4. až do prvej polovice 5. storočia. V 4. storočí ich používalo provinciálne obyvateľstvo, ale v 5. storočí sú už v hroboch obyvateľov východogótskeho a hunskeho pôvodu.[557] Exempláre z dvoma uchami sa objavujú

[549] Grünewald 1979, 74, 79.
[550] Grünewald 1979, Taf. 80, 1; Taf. 81, 2.
[551] Ottományi 2012a, 263, 209. kép, 6.
[552] Grünewald 1979, Taf. 87, 10.
[553] Ottományi 1996, 110; 108, Abb. 17, 23-27.
[554] Ottományi 1999, 349, 733, VIII, 4.
[555] Ottományi 1996, 104, 127–128; 101, Abb. 12, 12; 103, Abb. 14, 23–23a.
[556] Grünewald 1979, 76–78; Tejral 2011, 240–242; Ottományi 2012b, 382, 392; Ottományi 2012a, 262.
[557] Ottományi 1991, 29–30.

koncom 4. storočia alebo začiatkom 5. storočia.[558] Datovanie potvrdzujú aj nálezové okolnosti zrekonštruovaného amforovitého krčahu, ktorý sa našiel na maltovej dlážke horrea, založenej niekedy začiatkom 5. storočia (Tab. 22). Takmer identická nádoba sa našla vo vicuse Teuto (Budaörs)[559] a v areáli kastela Szentendre.[560]

K predchádzajúcemu tvaru mohli pravdepodobne patriť aj dva zlomky okrajov z pozostatkami úch alebo ich napojení (Tab. 19, 1; Tab. 76, 3). Zaujímavý je exemplár z dlážky horrea (Tab. 57, 2) s členeným okrajom, ktorý má vyhladený povrch a zvyšky viacnásobných rytých vlnoviek. Pravdepodobne ide o krčah s členeným okrajom a širším hrdlom typu Sedlmayer K27/2.[561] Exemplár sa našiel na dlážke horrea preto ho možno časovo zaradiť do obdobia od začiatku až po prvú polovicu 5. storočia.

Fabrikát C predstavujú nádoby zo sivohnedej až čiernosivej hliny, ktorá obsahuje viac sľudy oproti predchádzajúcim dvom skupinám, avšak v hmote sa nevyskytuje žiaden piesok. Preto je povrch nádob hladký. Lesklé vlešťovanie má čiernu farbu a tvorí takzvaný Murga štýl. Predstavujú ho leštené horizontálne alebo vertikálne plochy kombinované spolu s pásmi vlešťovaných vlnoviek. Okrem nich sa objavujú aj ďalšie výzdobé prvky ako mriežky, slučky, vetvičky ihličnatých stromov či cikcaky.[562] Táto skupina už jasne vykazuje nerímske tvary nádob ako krčahy typu Murga a bikónicke nádoby či hrnce. Mimo provincií sa podobné nádoby objavujú hlavne na Morave a v Dolnom Rakúsku. V období nástupu fabrikátu C začínajú tvary známe z predchádzajúcich dvoch skupín miznúť.[563] J. Tejral ho spája s východogermánskou keramikou Sântana de Mureş-čerňachovskej kultúry a datuje ho do stupňa D2 (400–450). Tento druh výzdoby potom pokračuje až do konca 5. storočia.[564] K. Ottományiová vo vicuse Teuto (Budaörs) datuje tento hrnčiarsky riad do rozmedzia rokov 400–430.[565]

V areáli neskoroantickej pevnosti je skupina zastúpená v pomerne hojnom počte. Najpočetnejšie sú krčahy typu Murga. Majú kónické rozšírené telo s lievikovito roztvoreným ústím. Na hrdle sa nachádza plastický golier, na ktorý sa napája ucho. K. Ottományiová ich označuje ako typy 13 a 14.[566] H. Sedlmayerová zahŕňa nádoby tohto druhu do typu K16/2.[567] Tvar vychádza z predlôh s pôvodom v oblasti Čiernomoria. Neskôr sa objavuje v getodáckych hrnčiarskych centrách, kde sa spája s charakteristickou výzdobou vlešťovaných pásov s vodorovnými alebo zvislými vlnovkami. Odtiaľ tento tvar prenikol do okruhu sarmatskej na kruhu točenej keramiky. Na začiatku doby sťahovania národov sa podobné krčahy objavujú na strednom Dunaji v rámci keramického štýlu vytvoreného viacerými kultúrnymi zložkami prevažne juhovýchodnej proveniencie. Časovo sa vyskytujú od prvej polovice 5. po záver 5. storočia.[568] Z areálov vojenských stavieb ich poznáme napríklad z quadriburgia Visegrád-Gizellamajor[569] a z Carnunta.[570]

V Gerulate pochádza väčšina exemplárov z nestratifikovaných vrstiev a preto ich možno datovať len rámcovo do 5. storočia. Avšak sú nádoby, ktoré sa našli pod úrovňou dlážky fázy II v sektore IV (Tab. 61, 1; Tab. 62, 4–5). Tie napomáhajú k datovaniu výstavby horrea k začiatku 5. storočia. Rovnako ďalší zlomok (Tab. 23, 1) sa našiel v sektore I priamo na dlážke skladiska. Problematický je zlomok hrdla z krčahu typu Murga zo sektoru IV (Tab. 65, 3) z hĺbky 280 cm

[558] Vagalinski 2002, 92, 96;Ottományi 2012b, 382.
[559] Ottományi 2012a, 262; 263, 209. kép, 5.
[560] Ottományi 2006, 127, 141, I. tábla, 2.
[561] Sedlmayer 2015, 454, 455, Taf. 20, K27/2.
[562] Grünewald 1979, 74; Ottományi 1991, 37.
[563] Ottományi 1996, 114–115.
[564] Tejral 2007b, 101–111.
[565] Ottományi 2009, 179.
[566] Ottományi 1982, 49–50, Taf. VIII, 13–14.
[567] Sedlmayer 2015, 452, 453, Taf. 19, K16/2.
[568] Tejral 1982, 158–160.
[569] Ottományi 2012b, 408, 12. kép, 8.
[570] Grünewald 1979, Taf. 85, 8-10.

pri JZ múre. Táto situácia sťažuje interpretáciu kedy bola pevnosť postavená, no je možné, že ide o intrúziu z neskorších zásahov pri planírovaní plochy vo včasnom stredoveku.

Vázovité nádoby so šikmo vyhnutým okrajom sú zvyčajne zdobené vlešťovanou vlnovkou či cikcakom. B. Magomedov ich v rámci keramiky čerňachovskej kultúry označuje ako typ 2.[571] J. Tejral dodáva, že nádoby podobného tvaru na strednom Dunaji vychádzajú práve z týchto predlôh a datuje ich do 5. storočia.[572] Tvar je zriedkavejší oproti predchádzajúcemu džbánu. Dva zlomky (Tab. 62, 1–2) boli v rovnakej vrstve pod dlážkou horrea ako spomínané zlomky krčahov typu Murga. Toto posilňuje presvedčenie o datovaní výstavby horrea až v 5. storočí. Zvyšné exempláre sa našli v sekundárnych polohách.

Posledný typ nádob predstavujú bikónické teriny. Tento typ sa objavuje v čerňachovskej kultúre od stupňa C2 až po D1. Charakteristickou črtou je užšie dno, ktoré prechádza do lomeného tela zakončeného okrajom tvare S, T, Γ. Niekedy mávajú aj pripojené uchá.[573] V neskoroantickej pevnosti sa vyskytlo niekoľko exemplárov (Tab. 18, 3; Tab. 50; Tab. 96, 3). Z nich jeden predstavuje celú nádobu, ktorá sa našla rozbitá v úrovni dlážky horrea. Možno ju pravdepodobne spojiť s fázou II alebo s obdobím po opustení stavby Rimanmi.

Táto keramická skupina by mohla poukazovať na prítomnosť nerímskych elementov, resp. s usadením barbarských foederatov. Nádoby napomáhajú k datovaniu výstavby horrea na začiatok 5. storočia. Netreba však zabúdať na skutočnosť, že nestratifikované zlomky môžu byť oveľa mladšie a mohli by byť spojené s barbarským osídlením v neskorších fázach sťahovania národov, keď Gerulata už neplnila svoju vojenskú ani civilnú funkciu v rámci Rímskej ríše.

3.2.4.1.8 Ručne formovaná keramika

Ručne formovaný hrnčiarsky riad tvorí najmenej početnú zložku keramického materiálu z polohy Bergl. Navážkový kopec nad ruinami neskoroantickej pevnosti obsahoval mnoho nerímskych predmetov z obdobia od doby bronzovej až po včasný stredovek, kde sa mohla vyskytnúť keramika formovaná voľne v ruke. Z toho dôvodu autor vybral len exempláre z kontextov, ktoré sú jasne datované do skúmaného obdobia.

Keramika tohto druhu sa v objavuje vo vojenských stavbách na dunajskej hranici okolo polovice 4. storočia a pokračuje až do polovice 5. storočia.[574] S. Soproni zastával názor, že jej výskyt s keramikou zdobenou vlešťovanou výzdobou je priamo spojený s novousadenými skupinami barbarského obyvateľstva.[575] Avšak proti tomuto tvrdeniu svedčí veľmi nízke percento výskytu z celkového počtu materiálu z neskorej antiky na jednotlivých lokalitách.[576] K. Ottományiová v nej vidí skôr výrobu lokálneho obyvateľstva, ktoré postupným upadaním výrobných procesov prechádzala k jednoduchším technológiám. Tvarovo ide o formy nádob, ktoré sa používajú predovšetkým na varenie a podávanie jedál ako hrnce a misky. Tieto tvary nevykazujú žiadnu etnickú príslušnosť.[577]

Z areálu neskoroantickej pevnosti sú doložené dve formy ručne formovanej keramiky. Prvá zahŕňa esovité hrnce s rôzne formovanými von vyhnutými okrajmi (Tab. 26, 3–4; Tab. 83, 1; Tab. 105, 2). Nádoby podobného výzoru poznáme napríklad na náleziskách ako Carnuntum,[578] Visegrád-Gizellamajor,[579] Cirpi[580] a inde. Možno ich stotožniť s formou IV triedenia germánskej ručne formovanej keramiky podľa V.Varsika s výskytom počas celej doby rímskej.[581] Dva

[571] Magomedov 2001, 48–49; Petrauskas 2011, 407–408.
[572] Tejral 1982, 165; Tejral 1985, 130.
[573] Magomedov 2001, 48–49; Petrauskas 2011, 402–403.
[574] Grünewald 1979. 81; Ottományi 1996, 116; Ottományi 2020b, 104.
[575] Soproni 1985, 51.
[576] Ottományi 1991, 33, 40; Ottományi 1989, 540–543; Ottományi 1991, 40; Ottományi 1996, 116; Adler-Wölfl 2010, 334.
[577] Ottományi 1991, 40-41; Ottományi 1996, 116; Ottományi 2015b, 730; Ottományi 2020a, 58.
[578] Grünewald 1979, 81-82, Taf. 88, 1, 4.
[579] Ottományi 2012b, 376, 393, 412, 16. kép, 3-6.
[580] Ottományi 1999, 359-360, Pl. XIII, 4-8.
[581] Varsik 2011, 68-71.

okrajové črepy (Tab. 26, 3–4) sa našli na dlážke sýpky, a preto ich možno datovať od začiatku 5. až do prvej polovice 5. storočia. Zaujímavý je fakt, že jeden z nich (Tab. 26, 4) nesie zvyšok poliatia glazúrou. To môže poukazovať na skutočnosť, že nádoby v rímskej tradícii sa produkovali spolu s týmto jednoduchšími tvarmi v 5. storočí. Ostatné exempláre sa našli v navážke ale podľa tvaru okraja, by mali patriť do vyššie uvedeného obdobia.

Druhý tvar predstavuje polguľovitá šálka s rovným dnom, zaoblenými stenami a mierne von vyhnutým okrajom (Tab. 21, 1). Nádoba rovnakého tvaru pochádza z quadriburgia Visegrád-Gizellamajor, kde je datovaná do 2. polovice 4. storočia.[582] Exemplár z neskoroantickej pevnosti sa našiel v sekundárnej polohe.

3.2.4.2 Kolkované tehly

Na území Blízkeho Východu a v Stredomorí boli tehly využívané hlboko v staroveku. V severnejších oblastiach Európy sa s použitím nepálených tehál stretávame až na prelome 6. a 5. storočia pred Kr., no na rozmach tehliarstva mala rozhodujúci vplyv rímska architektúra.[583]

Steny väčšiny tehlových stavieb boli z nepálených tehál. Tvarovo a rozmermi neboli veľmi odlišné od tých, ktoré poznáme dnes. O ich výrobe a použití nás informuje vo svojom diele aj antický autor Marcus Vitruvius Pollio.[584] Naproti tomu pálené exempláre boli využívané viac pri budovách s podlahovým vykurovaním a na konštrukciu striech. Na ich výrobu sa používala jemne plavená hlina, ktorá bola tvrdo vypálená.[585] Výrobu tehál mali na starosti vo vojenskom prostredí jednotliví majstri (*magistri*), ktorí patrili k špecializovaným jednotkám v rámci rímskej armády. Nazývali sa *immunes*.[586]

Podľa tvaru a použitia vieme rozlíšiť štyri základné typy: *later*, *tegula*, *imbrex* a *tubulus*.[587] Podľa rozmerov môžeme tehly rozdeliť na niekoľko druhov a to: *later pedalis* (1x1 rímskej stopy), *later sesquipedalis* (1,5x1,5 rímskej stopy), *later bipedalis* (2x2 rímskej stopy) a *later bessalis* (2/3x2/3 rímskej stopy). Treba však dodať, že skutočné rozmery jednotlivých exemplárov sa mohli rôzniť. To bolo spôsobené skutočnosťou, že pri výrobe boli používané dva rozličné metrické systémy: *pes monetalis* = 29,5 cm a *pes drusianus* = 31 cm.[588]

Razidlá kolkov boli najčastejšie zhotovené z dreva. Z toho dôvodu sa nachádzajú medzi nálezmi veľmi zriedkavo. Ich tvar nebol štandardizovaný. Preto existovala široká škála rôznych tvarov razidiel aj v rámci dielne jednej vojenskej jednotky. Na základe tvaru je veľmi obtiažne zostaviť chronologickú typológiu, pretože rovnaké formy sa používali počas dlhších časových období. Z toho dôvodu veľké množstvo kolkovaných tehál možno datovať len rámcovo. To sa týka hlavne produkcie vojenských jednotiek.[589]

Na základe tvaru kolkov možno rozlíšiť jednoduché razidlá obdĺžnikového tvaru, kolky v tvare podošvy rímskeho sandála *calligae* (*planta pedis*), obdĺžnikové kolky s trojuholníkovými uchami (*tabula ansata*), kruhové kolky alebo kolky v tvare podkovy.[590]

Ploché tehly (*lateres*) a duté tehly (*tubuli*) slúžili pri konštrukcii vykurovania podláh a stien.[591] Na odvlhčenie stien boli používané ploché izolačné tehly s výstupkami alebo nožičkami na rohoch (*tegulae mammatae*, *tegulae hammatae*).[592] Pálená strešná krytina bola využívaná hlavne z dôvodu prevencie proti požiaru. Na drevenú konštrukciu strechy boli najprv ukladané ploché

[582] Ottományi 2012b, 383, 393, 412, 16. kép, 2.
[583] Bazovský 2011, 21.
[584] Bazovský 2011, 21; Marcus Vitruvius Pollio II, 3, 1–4; II, 8, 17–18.
[585] Bazovský 2011, 21.
[586] Koch 2012, 38.
[587] Bazovský 2011, 21.
[588] Janek 2014, 12.
[589] Janek 2014, 16.
[590] Hrabkovský 2021, 89.
[591] Bazovský 2011, 21; Marcus Vitruvius Pollio V, 10, 1–5.
[592] Bazovský 2011, 21; Marcus Vitruvius Pollio VII, 4, 1–3.

škridle s vystupujúcimi zosilnenými lištami (*tegulae*). Miesta ich spojov prekrývali oblé korýtka (*imbrices*). Tie boli v spodnej časti širšie, aby mohli nasadať na korýtka z nižšieho radu.[593] Plochými tehlami boli vykladané aj steny kanálov. Fragmenty tehál sa používali na spevnenie podkladu pre nové stavby. Tehlová drť sa primiešavala do omietok a malty.[594]

3.2.4.2.1 Legio X Gemina

Legio X gemina bola usídlená v oblasti Panónie v roku 62, keď nahradila v Carnunte legio XV Apollinaris. V roku 68 bola prevelená do Itálie. Cisár Domitianus jej udelil prívlastok *pia fidelis*. Do Panónie sa opäť vrátila okolo rokov 101–102. Jej sídlo bolo najprv Aquincum, ale okolo roku 118 bola prevelená do Vindobony, kde ostala do konca rímskej správy Panónie.[595]

Z neskororímskych kontexov máme doložený len jeden kolok tejto légie (Tab. 54, 2). Našiel sa na dlážke horrea. Ide o zlomok so zvyškom kolku PF pričom písmeno F má zdvihnuté ramená. Tento typ kolkov máme doložený v kasteli Ad Statuas, kde zodpovedá typu Lőrincz-Ács 1/3. Našli sa v spojitosti s prvou fázou kamenného kastela, ktorá je datovaná okolo roku 170.[596] Naznačuje to, že tehla z Rusoviec patrí do staršej doby rímskej a až sekundárne sa dostala na dlážku. Prípady sekundárneho využitia tehál poznáme tiež z kastela Ad Statuas, kde niektoré kolkované tehly zo starších období boli použité pri výstavbe juhovýchodnej a juhozápadnej vejárovitej veže.[597]

3.2.4.2.2 Legio XIIII Gemina Martia Victrix

Táto jednotka bola prevelená do Panónie koncom 1. storočia na nám neznáme miesto niekde v priestore medzi lokalitami Ad Flexum a Mursella. Po roku 100 pôsobila krátko vo Vindobone.[598] Okolo roku 118 vystriedala v Carnunte legio XV Apollinaris. Tu potom zostala až do opustenia Panónie Rimanmi.[599]

Z areálu neskoroantickej pevnosti možno presnejšie datovať jednu tegulu s kolkom LEGXIIIIG v kartuši (Tab. 57, 4). Našla sa pod dlážkou horrea v sektore II. Exemplár možno priradiť k typom Carnuntum D59/D61/D62/D63/Neumann 18.[600] A. Neumann časovo zaraďuje kolky tejto légie vo Vindobone najneskôr do obdobia rokov 107–114.[601] V Carnunte sa kolky tohto druhu vyskytujú vo vrstvách z 1. polovice 4. storočia.[602] V Iži a v Ad Statuas sú datované do obdobia od 2. až po 4. storočie.[603] Je možné, že tehla pochádza z obdobia kamenného kastela a dostala sa pod dlážku počas prestavby fázy II. Rovnako však mohla byť použitá sekundárne pri výstavbe fázy I ako možno aj predchádzajúci exemplár.

3.2.4.2.3 Legio II Italica Petroniana – Tempsonius Ursicinus dux

Z areálu neskoroantickej pevnosti máme jedenásť kolkovaných tehál, ktoré nesú meno vojenského veliteľa Tempsonia Ursicina. Ten zastával hodnosť s titulom *dux* pre provincie Pannonia Prima a Noricum ripense v prvej polovici 70. rokov 4. storočia, teda za vlády Valentiniana I.[604] Poznáme dva druhy kolkov. Prvý predstavujú dvojradové exempláre s textom LEG II ITAL PET – TEMP VRS DVC. [605] Medzi riadkami sa nachádza plastická lišta. Písmená sú bez interpunkcie a viacero písmen spojených v ligatúre. Po nápise LEG II ITAL pri kolkoch

[593] Bazovský 2011, 21; Marcus Vitruvius Pollio II, 8, 19.
[594] Bazovský 2011, 21-22.
[595] Mosser 2005, 140.
[596] Lőrincz 1989, 156, 417-418; 139, Fig. 53, 4.
[597] Lőrincz 1989, 418-419.
[598] Mosser 2005, 135.
[599] Brandl 1999, 150.
[600] Musil/Gugl/Mosser 2007, 262, 279, 295-296; Neumann 1973, 18-19, Taf. XLVII, 1631, 2631.
[601] Neumann 1973, 18–19, Taf. XLVII, 1631, 2631.
[602] Musil/Gugl/Mosser 2007, 262, 279, 295–296.
[603] Rajtár 1987, 55, 64; Lőrincz 1989, 421.
[604] Lőrincz 1976a, 102; 1976b, 262.
[605] Kraskovská 1967, 50; Kraskovská 1991, 50–51, 64.

tohto typu vždy nasleduje nejaká skratka. V prípade exemplárov z Gerulaty ide o značku PET. Tá odkazuje na neskororímsku tehliarsku dielňu (*figlina*) Petroniana.[606]

Tento druh kolkov je zastúpený ôsmimi exemplármi (Tab. 12, 1; Tab. 12, 4; Tab. 13, 1; Tab. 61, 6; Tab. 67, 1; Tab. 74, 1; Tab. 102, 3–4). Okrem dvoch (Tab. 62, 6, Abb. 74, 1) sa všetky našli v sekundárnych polohách. Prvý zo stratifikovaných zlomkov sa našiel v sektore IV v hĺbke 220 cm, ktorá bola pod úrovňou dlážky v horreu. To môže poukazovať na možnosť, že výstavba neskoroantickej pevnosti mohla započať najskôr za vlády Valentiniana I. Druhý zlomok sa našiel v sektore V v hĺbke 240 cm, ktorá pravdepodobne zodpovedala dlážke neskoroantickej pevnosti. Keďže nad ňou sa nachádzal slovanský objekt mohla sa tam dostať počas výstavby pevnosti alebo po preborení strechy pevnosti v tomto mieste, niekedy po strate jej funkcie.

Odkazuje na to aj situácia v neskoroantickej pevnosti Locus Felix (Wallsee), kde sa pri výskume taktiež podarilo odkryť niekoľko kolkov tohto typu.[607] E. Tscholl však vo svojom príspevku neuvádza nálezové okolnosti daných exemplárov, z toho dôvodu ostáva otvorená možnosť, že valentiniánovské kolky z areálu pevnosti mohli byť použité aj v neskoršom období.

3.2.4.2.4 Tempsonius Ursicinus dux

Druhý typ tehál s menom Tempsonia Ursicina predstavujú kolky v tvare *planta pedis* so znením TEMP · VRS.[608] Tieto kolky sú datované ešte presnejšie ako predchádzajúce. Boli objavené v areáloch valentiniánovských burgov Ybbs, Visegrád-Kőbánya a Esztergom spolu so stavebnými nápismi z rokov 370–372 po Kr. V tomto období prebiehali na hranici rozsiahle opevňovacie práce.[609] Z Gerulaty poznáme tri exempláre týchto kolkov (Tab. 60, 2; Tab. 88, 7; Tab. 102, 2). Všetky sa našli v sekundárnej polohe v násype kopca.

3.2.4.3 Mince

Cisár a jeho finanční úradníci stanovili portréty na averzoch, motívy na reverzoch a nápisy, ktoré sa mali vyskytovať na minciach. Potom poslali prototypy razieb do regionálnych mincovní. Následne *procurator monetae*, ktorý viedol určitú mincovňu, a *officinatores*, ktorí dohliadali na rôzne súčasti mincovne, vybrali kontrolné značky a umiestnili ich na reverz. Takto sa označilo vydanie každého typu mincí. Medzi označenia patrili vence, hviezdy, písmená, čísla a mnohé iné. V období, keď vymizli z razieb znázornenia pohanských bohov, začali sa na razbách používať kresťanské symboly. Niektoré regionálne mincovne ich začali používať ako kontrolné značky.[610]

Začiatok regulárneho prúdenia mincí v neskorej antike po období krízy v čase vojenských cisárov je spojené s Diocletianovými peňažnými reformami. Tie začali v roku 284 zmenou váhy zlatých mincí a boli ukončené v roku 296, kedy boli uvedené nové druhy strieborných a bronzových mincí.[611] Ďalším pozitívnym faktorom pre lepšie prúdenie mincí do panónskych provincií boli víťazné ťaženia Constantina I. proti Sarmatom v rokoch 322–323, a taktiež konsolidácia moci cisára po vnútorných nepokojoch. Medzi rokmi 324 a 346 mincovne neprodukovali mince uniformne.[612]

Peniaze v tomto období neznamenali len prostriedok platby ale aj nástroj ideológie a propagandy. Do roku 325 sa objavujú na reverze pohanské symboly a chrámy. Po tomto roku sa začínajú vyskytovať na reverze aj christogram a labarum. Na averze sa zobrazuje cisár s perlovým diadémom na hlave, ktorý ho má znázorňovať ako vládcu.[613]

[606] Winkler 1971, 119–121.
[607] Tscholl 1990, 55, 77, Taf. 21, 4–5.
[608] Kraskovská 1991, 50–51, 64.
[609] Soproni 1958, 54.
[610] Odahl 2008, 16.
[611] Sutherland 1955, 116–118.
[612] Burger 1981, 150.
[613] Burger 1981, 150.

Od roku 346 sa zmenila hodnota mincí spolu s typmi reverzov. Objavili sa stredne veľké bronzové mince s priemerom od 1,6 do 2,4 cm. V období rokov 355–364 sa hodnota a typy reverzu mincí opäť zmenili. Boli používané len malé a veľké bronzové mince.[614]

V období rokov 364–375 začínajú byť mince v hroboch vzácne a celkovo aj pohreby bývajú chudobné, čo je možno spojené aj s vplyvom včasného kresťanstva. Tu je jasný rozdiel medzi chudobnými pohrebmi v mestách a bohatšími na vidieku. To môže poukazovať na nesúmerné šírenie novej viery v týchto dvoch sférach.[615]

Po roku 375 je výskyt mincí na území panónskych provincií ešte vzácnejší a pravidelný obeh ustáva v dôsledku hospodárskej krízy. Mince z tohto obdobia sa vyskytujú prevažne v areáloch vojenských objektov. To môže odkazovať na skutočnosť, že išlo o žold pre vojakov na hraniciach.[616] Dane boli vyberané vo forme plodín alebo tovaru namiesto peňazí.[617] Depoty mincí pochádzajúce z poslednej tretiny 4. storočia obsahujú určitý počet predvalentiniánovských razieb. To naznačuje, že mince v neskoršom období stále platili. Možné je aj to, že nerímske barbarské obyvateľstvo, ktoré bolo len čiastočne romanizované, vedelo slabo čítať a písať, tým pádom aj ťažko rozumelo nápisom na minciach. Taktiež značne schematické portréty a malá rôznorodosť motívov na minciach v 4. storočí mohli spôsobiť, že priemerní obyvatelia provincie ich nevedeli dostatočne odlišovať. Ďalšou možnosťou je, že Valentinianus I. ponechal v obehu aj staršie razby spolu so svojimi novými mincami.[618]

Z areálu neskoroantickej pevnosti je z výskumov zaevidovaných 14 mincí. Najstaršie z nich pochádzajú z druhej polovice 3. storočia v počte päť kusov. Ide o razby Galliena, dvakrát Aureliana, Proba a Cara.[619] Tieto mince mohli byť v obehu minimálne do rokov 294–296, kedy Diocletianus dokončil svoje reformy mincovníctva.[620] Najmladšími razbami sú mince Iuliana Apostatu a Valentiniana I.[621] Sedem kusov sa našlo v sekundárnej polohe. Ide o dve mince Aureliana, Constantia I. Chlora, Constansa a Constantia II. Presné miesto nálezu neuvádza J. Rajtár ani pri minci Valentiniana I. a preto ju autor radí k tejto skupine.

Zaujímavú skupinu predstavuje päť mincí v sektore VI medzi piliermi 7 a 8. Našli sa v úrovni dlážky. Pravdepodobne mali autori výskumu na mysli dlážku na nádvorí. Ide o razby Galliena, Proba, Cara a dve mince Licinia.[622] Posledné menované sú najmladšie v tomto kontexte a pochádzajú z obdobia rokov 311–315.[623]

Významný nálezový kontext možno uviesť pri zvyšných troch minciach. Našli sa v sektore IV pod úrovňou dlážky horrea. Ide o dve razby Diocletiana a Iuliana Apostatu. Tá pochádza z rokov 361–363.[624] Udáva nám dôležité *terminus post quem*. Z rovnakej vrstvy sa našiel už skôr spomenutý zlomok tehly s kolkom LEG II ITAL PET – TEMP VRS DVC (Tab. 62, 6). Spoločne potvrdzujú, že neskoroantická pevnosť bola postavená najskôr vo valentiniánovskom období.

3.2.4.4 Sklenené nádoby

Jeden z najstarších nálezov z histórie skla pochádza z 21. storočia pred Kr. z Eridu v Mezopotámii.[625] Sklo sa používalo ako náhrada za drahé a vzácne drahokamy. Vo včasnom cisárstve bolo farbené sklo rovnako hodnotné ako drahý kameň. Bezfarebné sklo sa zas považovalo

[614] Burger 1981, 151–152.
[615] Burger 1981, 152–153.
[616] Burger 1981, 152–153; Soproni 1969, 69, 70–71.
[617] Rees 2004, 139–140; Boatwright / Gargola / Talbert 2012, 479–480; Corcoran 2012, 315–316.
[618] Soproni 1969, 75–76.
[619] Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1987, 101, 102, Tab. 1.
[620] Sutherland 1955, 118.
[621] Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1987, 101, 102, Tab. 1.
[622] Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1987, 101, 102, Tab. 1.
[623] Sutherland / Carson 1967, 483, no. 222a; 484, no. 229a; Sutherland / Carson 1966, 424, no. 4.
[624] Sutherland / Carson 1981, 380, no. 411–413; 417–419.
[625] Stern / Schlick-Nolte 1994, 19.

za náhradu horského krištáľu.[626] V rámci rímskej kultúry sa včasné sklo produkovalo rôznymi spôsobmi, technológia fúkania sa začala výrazne presadzovať od tibériovského obdobia.[627] Odvtedy výroba skla výrazne stúpala a rozšírila sa po celej Rímskej ríši. Politické konflikty podporené ekonomickou krízou Rímskej ríše v 3. storočí spôsobili zmeny, ktoré ovplyvnili aj výrobu skla. V Panónii sa znížil dopyt a preto bolo vyrábané v lokálnych dielňach pre domáci trh, zatiaľ čo importy z Porýnia ustupovali do úzadia. Drahé výrobky boli čoraz zriedkavejšie.[628] Problémy ovplyvňujúce sklársky priemysel v konečných fázach antiky dobre ilustrujú opatrenia proti poklesu výroby ako edikt na zrušenie daní pre sklárov vydaný Constantinom I. Aj vďaka nemu sklársky priemysel prežil počas transformácie ríše na prelome 3. a 4. storočia.[629] Výroba skleneného riadu sa podriadila kritériám funkčnosti ako náprotivok ku keramickému tovaru, zavádzali sa nové formy ako napríklad kužeľovité lampy.[630] Neskoroantické sklenené nádoby nemožno považovať za luxusný tovar ale za súčasť predmetov bežného použitia. Každá domácnosť z tohto obdobia mala prístup ku sklu.[631]

Na území panónskych provincií najväčší rozmach sklárstvo zaznamenalo v období od záveru 1. tretiny až do 3. tretiny 4. storočia.[632] Najvýznamnejšie dielne v neskorej antike pracovali na lokalitách Brigetio (Komárom), Intercisa (Dunaujváros), Tricciana (Ságvár), Kisárpás a Herculia (Tác).[633]

Všeobecným znakom sklárskej produkcie 4. a 5. storočia je postupné zhoršovanie kvality základných surovín. Výroba bola poznačená nedbanlivosťou, čo odzrkadľujú sklenené predmety vyrobené z nečistenej hmoty zafarbenej do zelena či žlta a výrazné vzduchové bubliny v materiáli. Nádoby majú často neopracované, zle vyhladené okraje a jednoduché väčšinou nezdobené steny.[634]

Výskum neskoroantickej pevnosti priniesol zlomky dvanástich sklenených nádob. Všetky okrem dvoch sa našli v sekundárnej polohe. Prvú skupinu predstavujú fragmenty dna a tela dvoch polguľovitých šálok zo zeleného skla (Tab. 11, 1; Tab. 91, 4).[635] Možno ich priradiť k typom Barkóczi 37b/Isings 96a/Dévai P5.1A.[636] Charakteristickými črtami sú vtlačené dno s polguľovitým a niekdy vyšším telom z tenkostenného skla svetlozelenej až machovozelenej, občasne i modrozelenej farby. Rôzne prevedenie okrajov nádob nenesie chronologický význam. Ide o veľmi obľúbenú neskororímsku formu, ktorá sa rozšírila do západnej časti ríše z Orientu prípadne z Pričiernomoria.[637] Tento tvar nádob sa vo všeobecnosti vyskytuje od druhej polovice/konca 3. storočia až do 5. storočia.[638] Na základe nálezových okolností ho v panónskych provinciách možno datovať od začiatku 4. až do prvej polovice 5. storočia.[639] Naše exempláre sa našli v navážke, preto ich možno posudzovať len typologicky.

Ďalší exemplár predstavuje spodnú časť nádoby z tmavozeleného priehľadného skla s mnohými bublinkami. Prstencovú nôžku tvorí dvojité vinutie sklenenej nite. Dno nádoby je stlačené dovnútra (Tab. 36, 2).[640] Ide o časť kalichovitého pohára s prstencovou nôžkou.

[626] Follman-Schultz 1992, 4–5.
[627] Fünfschilling 2015a, 25.
[628] Lazar 2006, 336–337.
[629] Perović 2015, 321; Harden 1936, 41; Codex Theodosianus, XIV, 4, 2.
[630] Stiaffini 1994, 207; Sternini 1995, 243-289; Perović 2015, 321.
[631] Dévai 2016, 256.
[632] Barkóczi/Salamon 1968, 29.
[633] Barkóczi 1988, 34–35, 37–38.
[634] Staffiani 1994, 207–219; Lazar 2006, 337; Perović 2015, 321.
[635] Kraskovská 1992, 70; 69, Obr. 2, 5.
[636] Barkóczi 1988, 75–76; Isings 157, 113–114; Dévai 2016, 260; 259, Fig. 1, P5.1A.
[637] Barkóczi 1988, 75, Pollak 1992, 125.
[638] Isings 1957, 113–114; Keller 1971, 137; Rütti 1991, 46; Lazar 2003, 120; Fünfschilling 2015a, 330–332.
[639] Barkóczi 1988, 75; Dévai 2016, 260.
[640] Kraskovská 1992, 70; 69, Obr. 2, 9.

Zodpovedá typom Barkóczi 47a/Isings 109c.[641] K. Dévaiová ich označuje ako typ P8, pričom rozoznáva viacero variantov na základe tvaru okrajov a výzdoby povrchu.[642] Vo všeobecnosti možno túto formu datovať od začiatku 4. až po začiatok 5. storočia, pričom ťažisko sa kladie do druhej polovice 4. storočia.[643] Podľa dvojitého vinutia nôžky možno ako analógiu uviesť pohár z Kisárpásu, ktorý je datovaný na koniec 4. až začiatok 5. storočia.[644] Exemplár z Rusoviec sa našiel v sekundárnej polohe,

Ďalšie dva okrajové zlomky s odsadeným okrajom a zaobleným ústím pochádzajú z kónických pohárov s rovným alebo zaobleným dnom (Tab. 83, 4; Tab. 91, 5). Keďže nejde o celé nádoby možno ich porovnávať s dvoma skupinami pohárov. Prvú predstavujú kónické exempláre bez nôžky so širším rovným alebo dovnútra vtlačeným dnom. Tento tvar zodpovedá tvaru Barkóczi 47b/Isings 106a/106b/Dévai P9.1A.[645] Časovo spadá do obdobia od konca 3./začiatku 4. storočia až po začiatok 5. storočia.[646] Druhú skupinu reprezentujú poháre s výrazne úzkym rovným a niekedy mierne vtlačeným dnom a kónickým telom zakončeným zaobleným alebo zrezaným okrajom. Možno ich zaradiť do typov Barkóczi 47c/Isings 106a/Dévai P9.1B.[647] Na území panónskych provincií sa vyskytujú od 2. polovice 4. storočia.[648] Kónické sklenené nádobky nemuseli slúžiť len ako poháriky na pitie ale aj ako lampy.[649] Zlomok zo sektoru VI (Tab. 83, 4)[650] sa našiel pod stredovekou navážkou a preto ho možno datovať širšie do obdobia konca 4./začiatku 5. storočia respektíve prvej tretiny 5. storočia. Druhý exemplár (Tab. 91, 5) sa našiel v sekundárnej polohe.

Zaujímavým je zlomok zaobleného tela nádoby so zvyškom troch plytko brúsených kruhov (Tab. 10, 4). Ide pravdepodobne o časť valcovitého pohára so zaobleným dnom s brúsenou výzdobou.[651] Tvar zodpovedá typom Eggers 230/Barkóczi 75/Dévai P12.2A/Straume I.[652] Ich hlavná oblasť rozšírenia sa nachádza v oblasti Pričiernomoria, vo východnej a severnej Európe,[653] pričom bývajú spájané predovšetkým s dielňami čerňachovskej kultúry.[654] Na území Rímskej ríše sú poháre tohto typu pomerne zriedkavé. Vzhľadom na to prevláda názor, že exempláre pochádzajúce z území provincií sú import.[655] Prototypy nádob sa objavili v stupni C2 (250/260–300/320)[656] a svoj vrchol obľúbenosti dosiahli v stupni C3 (300/320–350/370) s presahom do stupňa D1, kedy ich nahrádzajú poháre s plastickou výzdobou.[657] Exemplár z neskoroantickej pevnosti sa síce našiel v navážke, ale jeho hodnota by mohla spočívať v poukaze na kontakty s nerímskymi etnikami východného pôvodu, resp. na prítomnosť takýchto osadníkov na území Gerulaty.

Zlomok kónického pohára zo žltozeleného priehľadného skla a s plastickou výzdobou v podobe medových plástov pochádza zo sektora IX. V hornej časti sa nachádza horizontálny pás plastických krúžkov. Pod ním sú pásy charakteristickej výzdoby v tvare medového plástu. Telo malo kónický tvar zakončený lievikovito vyhnutým okrajom, ktorý sa však nezachoval (Tab. 95,

[641] Barkóczi 1988. 80-82; Isings 1957, 137–138.
[642] Dévai 2016, 260, 261, Fig. 2. P8.1A, P8.1B, P8.2A.
[643] Barkóczi 1988, 80–81; Isings 1957, 137–138; Lazar 2003, 119–120; Fünfschilling 2015a, 351–352; Dévai 2016, 260.
[644] Barkóczi 1988, 81, Taf. IX, 96.
[645] Barkóczi 1988, 80, 82; Isings 1957, 126–127; Dévai 2016, 260, 261, Fig. 2, P9.1A.
[646] Isings 1957, 126–127; Barkóczi 1988, 82; Rütti 1991, 47; Fünfschilling 2015a, 340.
[647] Barkóczi 1988, 82–83; Isings 1957, 126–127; Dévai 2016, 260, 262, Fig. 3, P9.1B.
[648] Barkóczi 1988, 80, 82–83.
[649] Isings 1957, 126; Borusz 2016, 376.
[650] Kraskovská 1992, 69, Obr. 2, 13; Varsik 1996a, 30, 37, Abb. 12, 1.
[651] Magomedov 2001, 65–66, 266, Рис. 65, 7–8; Croitoru 2009, 217.
[652] Eggers 1951, 62; Barkóczi 1988, 105; Dévai 2016, 263, 262, Fig. 2. P8.1A, P8.1B, P8.2A, Fig. 3, P12.2A; Straume 1987, 28–33.
[653] Rau 1972, 126; Magomedov 2001, 65–66.
[654] Rau 1972, 134; Jiřik 2007, 127; Croitoru 2009, 217; Petrauskas 2014, 91.
[655] Straume 1987, 61; Dévai 2016, 263.
[656] Petrauskas 2003, 239; Gavritukhin 2011, 46.
[657] Rau 1972, 161, 164, 166; Croitoru 2009, 217; Tejral 2011, 145, 296–297.

3).[658] Zodpovedá Barkócziho typu 65c, ktorý ich datuje do obdobia po roku 380 s presahom až do prvých desaťročí 5. storočia.[659] Pravdepodobne predstavuje pokračovanie tradície brúsených pohárov zo záverečnej fázy čerňachovskej kultúry. Ich výskyt v provinciách je jedným zo znakov prítomnosti foederatov, ktorí si niektoré z exemplárov mohli priniesť ako stolový riad. Po roku 380 mohli byť vyrábané aj v lokálnych provinciálnych dielňach.[660] Niekoľko pohárov poznáme z areálov burgov ako napríklad Budakalász Luppa-csárda.[661] Exemplár z Gerulaty sa našiel v násype a preto ho možno datovať len typologicky (posledné desaťročia 4. až prvé desaťročia 5.storočia).

V zásype v sektore II ležal okraj a hrdlo fľaše zo svetlozeleného skla (Tab. 36, 3).[662] Presný tvar nádoby sa nepodarilo určiť, avšak s určitosťou možno tvrdiť, že ide o typ fľaše zo záveru 3. až druhej polovice 4. storočia.[663] Medzi ďalšími nestratifikovanými sklenenými nálezmi sa objavili zlomky ucha fľaše (Tab. 43, 1).

Dva zlomky z tmavozeleného skla s bublinkami sa našli v sektore VI pod stredovekou navážkou. Mierne dovnútra vtlačené dno sa napája na zaoblené telo. Telo člení nevýrazné šikmé žliabky (Tab. 83,3). Zodpovedá fľašiam Barkóczi 118/Dévai Pa1.2B/Isings 133. Časovo sa vyskytujú od konca 3./začiatku 4. storočia až do prvej polovice 5. storočia.[664] Na základe jeho polohy pod slovanskou planírkou sa dá predpokladať, že artefakt by mohol pochádzať zo záveru 4./začiatku 5. storočia. Pravdepodobne k rovnakému typu patrí zlomok ústia zo svetlozeleného skla (Tab. 60, 1).[665] Našiel sa však v navážke a preto ho možno datovať len typologicky.

K fľaškám patrí aj časť úzkeho hrdla z bieleho priehľadného skla a s tenkými plastickými niťami (Tab. 88, 1).[666] Takto stvárnené hrdlá poznáme na nádobách z druhej polovice 4. storočia. L. Barkóczi ich uvádza ako typ 120.[667] K. Dévaiová pozná fľašu s rovnako zdobeným hrdlom z pohrebiska v Majse (typ Pa3.2B).[668] Aj na pohrebisku z konca 4. a začiatku 5. storočia v Csákvári sa podarilo nájsť rovnakú fľašu s plastickými niťami na hrdle.[669] Náš zlomok možno porovnávať aj s typom Isings 103 a Rütti AR 154.1, ktoré sú rámcovo datované do obdobia polovice 3. až polovice 5. storočia.[670] Exemplár z areálu neskoroantickej pevnosti bol nájdený v sekundárnej polohe.

3.2.4.5 Predmety vyrobené z parohoviny

Túto skupinu reprezentuje fragment trojvrstvového obojstranného hrebeňa. Jeho boky zdobia dva poloblúky lemujúce štvorcový výstupok. Vedľa nich sa nachádzajú poloblúkové zárezy. Zuby hrebeňa sa zachovali vo veľmi poškodenom stave. Stredovú lištu zdobia na bokoch zárezy, ktoré ilustrujú ako nahusto boli prítomné zuby. Okrem toho ju zdobia prekrížené ryté čiary ohraničené zhora ďalšou vodorovnou líniou. Boky stredovej lišty zdobí trojica širších rytých žliabkov (Tab. 18, 2).[671] Dvojstranné hrebene s profilovanými okrajmi sú bežné v Panónii a v Moesii, ale menej v barbariku. Objavujú sa v poslednej tretine 4. storočia.[672] V porýnskej

[658] Kraskovská 1992, 70; 68, Obr. 1, 9.
[659] Barkóczi 1971, 79–80; Barkóczi 1988, 95–96.
[660] Barkóczi 1971, 80–82; Tejral 2011, 145, 296–297.
[661] Barkóczi 1971, 72.
[662] Kraskovská 1992, 67, 68, Obr. 1, 11.
[663] Isings 1957, 150–152; Barkóczi 1988, 190–191; Dévai 2016, 260; 264, Fig. 4, K2.2A, K3.2B.
[664] Barkóczi 1988, 137–140; Isings 1957, 161; Dévai 2016, 263.
[665] Kraskovská 1992, 67, 68, Obr. 1,1.
[666] Kraskovská 1992 69, 68, Obr. 1,8.
[667] Barkóczi 1988, 141, Taf. XXV, 304–305.
[668] Dévai 2006, 263, 266, Fig. 5, Pa3.2B.
[669] Salamon/Barkóczi 1971, 41, 52, Abb. 16, 5.
[670] Isings 1957, 121–122; Rütti 1991, 54; Fünfschilling 2015a, 423.
[671] Kraskovská 1992, 78, Obr. 8, 1.
[672] Bíró 2002, 60, 67.

oblasti boli do hrobov vkladané ešte aj koncom 5. storočia. Väčšina hrebeňov s profilovanými okrajmi býva zdobená motívom koncentrických krúžkov, ale vyskytujú sa aj exempláre zdobené inými geometrickými motívmi. Na území panónskych provincií sa vyskytujú len v oblastiach, ktoré priamo hraničili s germánskym územím.[673] Identické exempláre poznáme z Tokodu[674] a z Rákoczifalvy.[675] Keďže exemplár z Gerulaty sa našiel v navážke, možno ho datovať len všeobecne na prelom 4. a 5. storočia.

3.2.4.6 Kovové predmety

3.2.4.6.1 Ramienkové cibuľkovité spony

Konštrukcia týchto spôn pozostávala z priečneho ramena, vysokého poloblúkového lúčika, nôžky so zachycovačom na ihlu. Na koncoch ramena a lúčika sa nachádzal gombík cibuľkovitého tvaru.[676] Vyrábané boli z kovov a kovových zliatin bez obsahu železa ako sú zlato, striebro a bronz. Niektoré z nich majú apliky z drahých kameňov. Diverzita materiálov, z ktorých boli vyrobené, odrážala rozlíšenie jednotlivých hodností či úradov. Exempláre vyrábané zo zlata nosili osoby zastávajúce najvyššie funkcie v cisárskej správe a armáde. Taktiež bývali darované zahraničným vyslancom a kráľom. Menej hodnotné spony dostávali nižšie postavení úradníci či vojaci. Nemožno však tvrdiť, že každý vojak nosil len tento druh spôn. Na rímskom území niet archeologických ani ikonografických dokladov o tom, že by ich nosili aj ženy. Slúžili na zopnutie plášťa (*chlamys*, *sagum*, *paludamentum*) a toto spojenie možno na základe archeologických aj ikonografických prameňov pokladať charakteristický znak neskororímskeho služobného odevu/uniformy. Z toho dôvodu možno vylúčiť ich interpretáciu ako módneho prvku.[677]

Podľa zobrazení vieme, že nôžka smerovala nahor a časť s priečnym ramenom a gombíkmi nadol. Túto skutočnosť možno overiť aj podľa nálezov v hroboch, kde boli podobne orientované. Napovedá to aj, že boli pravdepodobne aplikované na pohrebné oblečenie zosnulého.[678] V hroboch sa zvyčajne vyskytujú na pravom ramene zosnulého a len veľmi zriedka na opačnej strane. H. Kelemenová to vysvetľuje tým, že zosnulý mohol byť ľavák.[679]

Prvú klasifikáciu cibuľkovitých spôn uviedol O. Almgren,[680] avšak doposiaľ najpoužívanejšiu typológiu vytvoril E. Keller.[681] Neskôr ju modifikoval P. M. Pröttel.[682] Z areálu neskororímskej pevnosti máme doloženú len jednu cibuľkovitú sponu. Polovica jej priečneho ramena a ihla sa nezachovali. Exemplár je silne korodovaný a výzdoba je len nezreteľná. Má dlhšie, pravdepodobne facetované gombíky, pri ktorých sa nachádzajú dva plastické články. Priečne rameno má lichobežníkový prierez a nenesie žiadne výstupky. Nezdobený lúčik je dlhší ako nôžka a nad nôžkou sa na ňom nachádza plastický pás. Lúčik má lichobežníkový prierez. Na obdĺžnikovej nôžke sa nachádza lineárna výzdoba tvorená vystupujúcimi horizontálnymi a vertikálnymi pásmi a zošikmenými bokmi. V spodnej časti nôžky sa nachádzajú dva prelamované trojuholníky. Nízky zachycovač je vytvorený z prehnutého plechu (Tab. 97, 2). Spona je zhodná s typmi Keller 1A/Pröttel 1A, ktoré sa objavujú v období rokov 260/280–320.[683] Keďže exemplár sa našiel v sekundárnej polohe možno ho datovať len typologicky.

[673] Masek 2016, 113–114.
[674] Lányi 1981, 196, Abb. 5, 42.
[675] Masek 2016, 157, Fig. 35.
[676] Tybulewicz 2014, 442.
[677] Löhken 1982, 85; Theune-Grosskopf 1995, 83; Demandt 2007, 328; Collins 2010, 65; Müller 2010, 205; Petković 2010, 123; Gehn 2012, 317; Tybulewicz 2014, 442, 457–458; Zagermann 2014, 348.
[678] Vágó/Bóna 1976, 164–165; Lányi 1990, 249–250; Müller 2010, 205.
[679] Müller 2010, 205; Kelemen 2008, 99.
[680] Almgren 1923, 88–89, Taf. VIII, 187, 190–191.
[681] Keller 1971, 26–56.
[682] Pröttel 1991, 347-372.
[683] Keller 1971, 32–33; Pröttel 1991, 349–353.

3.2.4.6.2 Súčasti opaskov

Opasok predstavoval súčasť uniformy a výstroja, ktorý odlišoval jeho nositeľa od civilistov a tak ho vlastne definoval ako vojaka.[684] Niesol aj symbolickú funkciu a napríklad pri nečestnom chovaní bol opasok vojakovi odobraný. Rovnako však opasky nosili aj veteráni po skončení povinnej služby.[685] Pre pomenovanie bedrových vojenských opaskov sa od 3. storočia používalo pomenovanie *cingulum militare*. Tento termín sa bežne používa aj v archeológii.[686]

Jedným zo základných problémov pri skúmaní rímskych vojenských opaskov je ich rekonštrukcia a spôsob nosenia. Nálezy kompletných kusov sú pomerne zriedkavé. Zvyčajne ide len o ich časti. Bádatelia sa preto opierajú o ikonografické zobrazenia.[687] Tie sú avšak v období neskorej antiky zriedkavé v porovnaní so znázornením cibuľkovitých spôn.[688]

Vojenský opasok pozostával z koženého remeňa a zo zdobených kovaní, platničiek, nákončí a ďalších súčastí. Vďaka tomu bol ťažký, no zároveň pútavý pre oko diváka. Spolu s dunením sandálov obitých nitmi vyvolávalo cinkanie opaska charakteristický „zvuk", ktorý upozorňoval na prítomnosť vojaka.[689] Kovové súčasti opasku mali funkčnú ale aj dekoračnú úlohu. Vystužovali opasok, zabraňovali prehnutiu kožených častí, najmä ak boli na opasku zavesené ťažké predmety. Dekoračná funkcia mala poukazovať na príslušnosť osoby k určitej skupine.[690]

V 4. storočí sa začal nosiť meč na bedrovom opasku na rozdiel od predchádzajúcich období, kedy sa používali priečne pásy cez rameno. Existuje však pomerne málo vyobrazení z tohto obdobia.[691] V prvej polovici storočia sa opasky uzatvárali pomocou praciek často zdobenými delfíními hlavičkami. Okrem toho opasok vystužovali vrtuľkovité kovania a v dolnej časti okrúhle terčíky s krúžkami na zavesenie náčinia alebo kožených vreciek. Ukončenie opasku zdobilo nákončie amforovitého alebo lancetového tvaru.[692]

V priebehu druhej polovice 4. storočia sa opasky ešte výraznejšie rozšírili na 5–10 cm. Uzatvárali sa pomocou praciek umiestnených do veľkých pravouhlých alebo päťuholníkových kovaní. Koniec koženého opasku bol oveľa užší ako samotný zvyšok pásu. Často býval dosť dlhý, aby bol niekoľkokrát ovinutý okolo pásu. Všetky kovania boli zvyčajne zdobené puncovaným alebo vruborezovým štýlom často s intarziou technikou niello.[693] Takýto opasok býval dlho považovaný za prvok prinesený germánskymi vojakmi, ktorí buď slúžili v rímskej armáde priamo alebo ako spojenecký vojaci-farmári (*laeti*). Niektoré z opaskových kovaní však niesli klasické motívy, ktoré sa neobjavujú v germánskom prostredí, ale skôr v hroboch na území Rímskej ríše. Svedčí to, že opasky museli byť používané regulárnou rímskou armádou.[694] Neskôr sa ukázalo, že pracky s párom protistojacich zvierat sú známe z oblasti Iránu, a preto je možné, že tento štýl prišiel skôr z Východu ako zo Severu. Práve v tomto období bol Východ dejiskom vojen medzi Rimanmi a Peržanmi. Ďalšou alternatívou by mohlo byť, že tento štýl je spojením germánskych a iránskych vplyvov, ktoré priniesli germánski vojaci v rímskej armáde, ktorí mali kontakty s klasickým rímskym umením, ale aj partskými a sasánovskymi vojskami. Používanie týchto opaskov pretrvalo až do 5. storočia.[695]

Na ploche sektoru II sa medzi pilierom 5 a obvodovým múrom v zásype podarilo nájsť zlomok bronzového kovania neskororímskej opaskovej granitúry s astragálovou trubičkou. Ploché telo

[684] Hoss 2012, 30.
[685] Woods 1993, 55-65; von Schnurbein 1995, 147; Hoss 2012, 31.
[686] Bishop/Coulston 2006, 106; Hoss 2012, 30.
[687] Hoss 2012, 32.
[688] Eger 2012, 60.
[689] Bishop/Coulston 2006, 110.
[690] Hoss 2012, 34.
[691] Bishop/Coulston 2006, 218.
[692] Bishop/Coulston 2006, 218–220.
[693] Bishop/Coulston 2006, 220–224.
[694] Bishop/Coulston 2006, 224.
[695] Hoss 2012, 40.

nesie výrez na usadenie pracky. Jeho hrany zdobí presekávaný motív a ryté obvodové čiary (Tab. 42, 3). Tento exemplár možno priradiť do skupiny vruborezových opaskových garnitúr kombinovaných s prackami so zvieracími hlavičkami. W. Böhme ich označuje ako skupinu B, pričom exempláre s úzkymi kovaniami a astragálovými trubičkami pomenoval typ Chécy. Bývajú zvyčajne dvojdielne a ich okraje sú facetované.[696] M. Sommer ich zaradil do svojej skupiny 2, formy 1 a variantu C.[697] Objavujú sa po roku 360 a vyskytujú sa až do začiatku/prvej polovice 5. storočia.[698] Exemplár z areálu neskororantickej pevnosti ležal v navážke návršia, možno ho datovať len všeobecne do druhej tretiny 4. až prvej tretiny 5. storočia.

3.2.4.6.3 Súčasti jazdeckého výstroja

Medzi nálezmi v zásype ruín neskororantickej pevnosti sa podarilo odkryť zlomky jednej ramienkovej ostrohy. Kratší okrúhly tŕň nasadá na širšiu plochu, cez ktorú je prerazený nit na jeho upevnenie. Jedno čiastočne zachované úzke rameno má trojuholníkový/polkruhový prierez (Tab. 44, 2).[699] Ide pravdepobne o typ ostrôh Leuna C alebo D. Oba typy sa začali objavovať začiatkom 4. storočia a miznú okolo roku 400, respektíve v polovici 5. storočia.[700] Náš exemplár aj napriek sekundárnemu uloženiu môže byť považovaný za priamy dôkaz prítomnosti jednotky *equites sagittarii* v Gerulate v období neskorej antiky.

Na dlážke v horreu sa našiel zlomok závesku z kla diviaka so zvyškom bronzovej manžety a krúžkom na zavesenie (Tab. 24, 3). M. Bishop vo svojom príspevku o vojenskom jazdeckom postroji uvádza podobné prívesky z kančích klov spojených bronzovými kovaniami. Datuje ich do obdobia 1. až 2. storočia.[701] Na území panónskych provincií sa však objavujú vo valentiniánovskom období a neskôr. Taktiež sa vyskytujú v hroboch z 5. storočia. Bývajú interpretované ako časti heliem či konského postroja, ktorý používali polobarbarské jednotky v službách Rimanov.[702] Artefakt ležal na dlážke horrea, čo napovedá o jeho datovaní do 5. storočia. To môže poukazovať na prítomnosť germánskych foederatov v areáli pevnosti.

V sektore V pri dlážke neskoroantikej pevnosti sa našiel bronzový rozdeľovač ohlávky konského postroja pozostávajúci z masívneho krúžku a kovaní, ktoré zdobil plastický pás zdobený rebrovaním (Tab. 80, 2). E. Krekovič síce nepozná presnú analógiu k tomuto exemplári, ale ramená porovnáva s typom Bishop 8. Ten však spadá do 1. storočia. Z toho dôvodu sa domnieva, že v prípade nálezu z Gerulaty ide o mladší variant. [703] Podobné sú ale aj súčasti konského postroja z neskorej doby rímskej a sťahovania národov. Takéto ohlávky bývajú zvyčajne zdobené v polychrómnom štýle v kombinácii drahých kovov a kameňov.[704] V neskorej antike sú známe v regiónoch obývaných kmeňmi Alanov a Sarmatov, ale aj v pontskej oblasti a na území Bosporského kráľovstva.[705] Neskôr sa objavujú v bohatých hroboch jazdeckej elity obdobia Hunskej ríše, v barbariku ale aj na území Rímskej ríše.[706] Všeobecne ich možno datovať do záveru stupňa C3 až do stupňa D2 (350/370–440/450). V oblasti stredného Dunaja sa spájajú s horizontom Untersiebenbrunn.[707] Exemplár z neskoroantickej pevnosti vykazuje tvarovú podobnosť s uvedenými typmi, avšak nie je zhotovený zo vzácnych materiálov. Mohlo ísť o lacnejšiu imitáciu polychrómneho štýlu typického pre obdobie včasnej fázy sťahovania národov. Našiel sa na dlážke v juhozápadnej časti pevnosti, čo by mohlo napovedať podobné

[696] Böhme 1974, 57, 64–65.
[697] Sommer 1984, 6–9, 18, 25–30, 62–65.
[698] Böhme 1974, 83–85, 89; Sommer 1984, 76–78.
[699] Kraskovská 1988, 133, 135, Obr. 1, 12.
[700] Mackensen 2017, 180–182.
[701] Bishop 1988, 98, 154, Fig. 48, 9s.
[702] Neumayer 2000, 144–146, 149–152; Nagy 2005, 102–103; 125, 11. kép.
[703] Krekovič 1994, 217; Bishop 1988, 102–103, 105–106, 163, Fig. 51, 8.
[704] Kazanski 2010, 510, 512, 511, Fig. 10, 5–7.
[705] Ščukin/Kazanski/Sharov 2006, 124, 391, Fig. 106, 1–3,7–10, 14–15, 18–19.
[706] Kazanski/Mastykova 2016, 87, 93, Fig. 7, 5–7, 11–12.
[707] Kazanski/Akhmedov 2007, 252, 254, Fig. 4, 1–11.

datovanie ako drahšie paralely, a to do obdobia od poslednej tretiny 4. storočia až do prvej prípadne druhej polovice 5. storočia.

3.2.4.6.1.4 Lícnica neskororímskej helmy

Na dlážke horrea ležal aj veľký podlhovastý zlomok železného plechu so zeleno patinovaným povrchom, pravdepodobne zvyšok potiahnutia bronzovým/medeným plechom. Na dolnom a bočných okrajoch nie sú viditeľné stopy po ulomení. Tie nesie len horná časť, okrem malého polkruhového výrezu (Tab. 26, 1). S veľkou pravdepodobnosťou ide o zlomok lícnice neskororímskej helmy so zvyškom otvoru pre ucho.

V druhej polovici 3. storočia došlo v rímskej armáde k uvedeniu nových foriem heliem.[708] Tradičné typy z predchádzajúceho obdobia boli nahradené dvoma typmi, ktoré sa svojimi konštrukčnými vlastnosťami úplne líšili. Prvý typ sa vyznačuje prítomnosťou pozdĺžneho hrebeňa, ktorý spájal jednotlivé segmenty kaloty. Podľa počtu segmentov sa delí na niekoľko podtypov: nitované z dvoch polovíc (typ Intercisa), zo štyroch (typ Berkasovo 1) a dokonca zo šiestich častí (typ Deurne).[709] Zvyčajne majú jednoduchý štítový chránič krku, ktorý je oveľa menší než u prilieb zo skorších období. Lícnice predstavujú hladké profilované platničky. Aby vojaci dobre počuli, nachádzali sa v dolnej časti kaloty a v hornej časti lícnice polkruhové výrezy. Na zakrytie otvorov slúžili záklopky, z ktorých niektoré mali otvory, cez ktoré vojak počul zvuky okolo seba. Ku kalote sa nepripájali kovovými pántami, ale šnúrkami alebo koženými remienkami.[710]

Tieto prilby bádatelia pomenúvajú rôzne, pričom akcentujú nejakú ich špecifickú vlastnosť. Hovorí sa o nich ako o luxusných (Prunkhelme), pretože takmer všetky sú postriebrené alebo pozlátené.[711] Označujú ich ako „gardové" (Gardehelme), hoci ich nálezy poznáme aj v limitnej zóne.[712] Najvhodnejším pomenovaním je helmy s hrebeňom (Kammhelme).[713] Luxusné exempláre kladú dôraz na vzhľad pred vlastnou ochrannou funkciou.[714] Nálezy dvojdielnych prilieb sú zaznamenané v rôznych častiach Rímskej ríše. Viacero exemplárov sa podarilo nájsť v Intercise (Dunaújváros). V roku 1909 boli objavené zvyšky 15 až 20 prilieb, z ktorých boli zrekonštruované štyri celé exempláre. Zdobila ich strieborná tauzia (pár očí na prednej strane, štvorlúčovitými hviezdami – krížiky?, mesiačiky).[715] Medzi bádateľmi sa ustálil názor, že tieto prilby používala neskororímska pechota. Hlavný argument v prospech tejto domnienky sú trojuholníkové lícnice, ktoré sa podobajú na lícnice pechotných prilieb predchádzajúcich období.[716]

Prilby pre kavalériu (typ Deurne-Berkasovo) sú ozdobnejšie. Ich lícnice zakrývali líca, krk a uši. Okrem toho boli vybavené chráničom nosa. Otvor pre uši sa u tohto typu heliem vyskytuje len zriedkavo.[717]

Drvivá väčšina neskororímskych heliem bola vyrobená zo železných plátov, ktoré bývajú postriebrené, niekedy pozlátené a vykladané imitáciami drahokamov. Datované bývajú do 4. až začiatku 5. storočia.[718] Vo všeobecnosti sa príjma názor, že neskororímske helmy boli ovplyvnené z Perzie.[719] Perzské prototypy mali byť prebrané Rimanmi a v armáde sa rozšírili počas vlády Constantina I. Ten údajne takto zdobenú prilbu dostal pred bitkou na Milvijskom moste. Krátko nato ho niektoré mince znázorňujú s helmou na hlave.[720]

[708] Negin 2007, 336.
[709] Klumbach 1973, 9; James 1986, 108, 111, Negin 2007 336.
[710] James 1986, 111; Bishop/Coulston 2006, 169; Negin 2007, 338; Negin 2010, 347.
[711] Negin 2007 336.
[712] Negin 2007 336–337.
[713] Klumbach 1973, 10; Negin 2007 337.
[714] Negin 2007 337.
[715] Klumbach 1973, 103–109.
[716] Bishop/Coulston 2006, 169; Negin 2007, 338.
[717] James 1986, 112; Negin 2007, 339; Miks 2008, 450–451.
[718] James 1986, 112.
[719] James 1986, 113, 117–120.
[720] Alföldi 1932, 9–11.

Avšak novšie štúdie poukazujú na skutočnosť, že prvé exempláre sa objavili v závere druhej tretiny 3. storočia. Je možné, že podnetom k zavedeniu nových prilieb boli vojenské reformy cisára Galliena, ktoré výrazne navýšili počet ťažkej kavalérie (*cataphractarii* a *clibanarii)* podľa vzoru sasánovskej armády. Cisár Aurelianus podporoval tento trend a okrem výzbroje zavádzal niektoré prvky z taktiky a výzbroje jazdy svojich oponentov.[721] Začiatky sériovej výroby nového typu prilieb je pravdepodobne spojený až s reformami Diokleciána, ktorý zmenil systém výroby a dodávok zbraní v rímskej armáde prostredníctvom organizovaných centralizovaných dielní.[722]

Exemplár z Rusoviec (Tab. 26, 1) pochádza z dlážky horrea a vykazuje niektoré črty lícnic neskororímskych heliem ako je prehnutie, materiál a pravdepodobný výrez na ucho. Nie je však celkom isté, či ide o typ určený jazde alebo pechote. Treba tu uviesť, že v neskoroantickej Gerulate slúžila jazdecká jednotka lukostrelcov (*equites sagitarii*). Na druhej strane zlomok nie je taký masívny ako to býva v prípade heliem určených pre kavalériu a viac zodpovedá typu Intercisa, ktoré používali pešie jednotky. Vzhľadom na súčasný stav nekonzervovaného a koróziou silne poškodeného predmetu je táto otázka otvorená. Na základe jeho polohy ho možno datovať na začiatok až do prvej tretiny 5. storočia.

3.2.4.6.5 Ďalšie zbrane

Z areálu neskoroantickej pevnosti sa nám zachovalo viacero exemplárov hrotov kopijí alebo oštepov. Väčšina z nich (Tab. 52, 3; Tab. 53, 2; Tab. 54, 1) sa našla na dlážke v horreu, kde sa pravdepodobne nachádzal sklad nástrojov, zbraní a obilia. Je veľmi obtiažne určiť jednotlivé typy, lebo sú značne poškodené. V tomto prípade sú typologické určenia len približné. Exempláre z horrea predstavujú typ Gudea l3, l4 a l3. Ide o veľké alebo stredne veľké kopije s listovitými hrotmi, ktoré sa používali počas celého 4. storočia.[723] Na základe kontextu horrea ich možno datovať až do 5. storočia.

3.2.4.6.6 Pracovné nástroje

V areáli neskororímskej pevnosti sa našli štyri artefakty z kategórie pracovných nástrojov. Dva z nich predstavujú železné zvony pre dobytok alebo kone (Tab. 32, 1–2). Napovedá tomu ich veľkosť, vďaka ktorej bolo pasúce zvieratá počuť aj na väčšiu vzdialenosť. Železné exempláre sa objavujú hlavne v neskorej antike až po polovicu 5. storočia.[724] Bývali vyrobené z jedného kusu plechu, ktorého konce navzájom znitovali.[725] Platí to aj pre naše dva exempláre. Mohli byť zavesené na krku dobytka, alebo mohli byť súčasťou vojenského postroja, čo sa však zdá menej pravdepodobné.

Ďalším nástrojov je rúčka z kovlejárskej lyžice (Tab. 51, 3). Podobne stvárnenú rúčku má železná naberačka na roztavený kov z neskororímskeho depotu z Celje.[726] Ďalšia kovolejárska lyžica s identicky stvárnenou rúčkou sa našla na lokalite Radeberg-Lotzdorf. Časovo je zaradená do doby rímskej.[727] Exemplár z areálu pevnosti sa našiel na dlážke horrea a preto je možné ho datovať do 5. storočia.

Posledný nástroj predstavuje hrebeň na látku, ktorý taktiež pochádza z priestoru skladu vo východnej časti pevnosti. Má ploché trojuholníkové telo s prehnutými úzkymi ramenami. Tie sa rozširujú smerom k odlomenému tŕňu pre rukoväť, ktorá sa nezachovala. Dolnú časť tvorí čepeľ s čiastočne zachovanými trojuholníkovými zubmi (Tab. 53, 1). Podobné nástroje predstavujú pretiahnuté pravouhlé železné čepele dlhé 16–30 cm, zaopatrené na dlhšej strane krátkymi

[721] Alföldi 1967, 410; Negin 2010, 353.
[722] Negin 2010, 355.
[723] Gudea 2010, 268–269, 273, Abb. 3
[724] Nagy 2005, 98, 103–105; Busuladžić 2014, 85–86.
[725] Rupnik 2012, 577, 579.
[726] Gaspari/Lazar/Guštin/Trkman 2000, 188–190; 193, Fig. 6,5.
[727] Krause/Limpach 1966, 186–188, 189, Fig. 7.

zubmi v rozstupoch 1–2 na centimeter. Smerom nahor bol železný hrot na nasadenie rukoväte v pravom alebo tupom uhle. Na každom ukončení sa zvyčajne nachádzal tŕň ohnutý naspäť k ostriu s kruhom na jeho zavesenie. V Panónii sú tieto predmety doložené najmä v 2. až 3. storočí, poznáme ich ale aj zo 4. storočia. Paralely sú známe aj mimo provincie a to z 2. storočia, ale predovšetkým z 3.–7. storočia.[728] Pôvodné určenie funkcie týchto nástrojov ako škrabákov kože alebo hrebeňov na česanie koní je nesprávne. Viac je pravdepodobné, že sa používali ako trepačka na česanie vlny alebo na ubitie vlnených vlákien pri práci na dvojtrámovom krosne.[729] Exemplár z Gerulaty možno datovať do 5. storočia, keďže sa našiel na dlážke horrea.

3.2.5 Interpretácia a datovanie

Na základe architektonického vývoja a výpovede nálezov možno v neskoroantickej pevnosti vyvodiť dve základné chronologické a stavebné fázy, ktoré na seba nadväzujú. Prvú fázu reprezentuje takmer štvorcová pevnosť s piliermi, ktorú postavili do severozápadného nárožia staršieho kamenného kastela. Umelo navŕšený kopec nad pozostatkami stavby a nedostatočná dokumentácia výrazne sťažujú jej datovanie. Avšak samotnú stavbu je možné interpretovať ako pevnosť s mohutnými múrmi a dvanástimi piliermi okolo otvoreného nádvoria.

Napriek nedostatočnej dokumentácii a informáciam o výskume sa predsa podarilo vyčleniť vrstvy, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou patrili do skúmaného obdobia. K tomu autor dospel na základe pozorovaní a porovnania materiálového zloženia jednotlivých mechanických vrstiev a sektorov. V sektore I v hĺbke 110 cm od stiahnutia buldozérom (280 cm nad dlážkou horrea) bola zachytená kamenná konštrukcia. V jej okolí sa nachádzali okrem rímskych črepov aj nálezy z doby včasného stredoveku. Na základe toho by mohlo ísť o základy stredovekého hrádku alebo o horné časti múrov neskoroantickej pevnosti. Dlážka sýpky sa nachádzala vo vrstve 7 (hĺbka 180–210 cm). Na nej ležali kôpky obilia vysoké 10–20 cm, teda v hĺbke 190–200 cm. To by malo predstavovať vrstvu mladšej fázy II. Maltová dlážka fázy II mala hrúbku 10–12 cm, teda úroveň pod dlážkou bola od hĺbky približne 220 cm. V sektore I na nádvorí sa uvádza dlážka v hĺbke 250 cm. Ide pravdepodobne o pôvodnú dlážku fázy I z obdobia výstavby pevnosti, ktorá slúžila bez zmeny až do jej opustenia. Podľa toho by sa dala vymedziť fáza I v sektore I v hĺbkach 220–250 cm. Rovnakú situáciu možno sledovať aj v sektore II.

V sektore IV je uvedená úroveň pod dlážkou v hĺbke 220 cm, to by zodpovedalo úrovni pod dlážkou horrea, teda fázy II. Okrem toho je uvedená aj hĺbka 250 cm, kde sa spomína, že je to vrstva medzi dlážkou (horrea?) a zvaleným múrom. Ten by mohol predstavovať zvyšky kamenného kastela. Na základe toho sa dá predpokladať, že nálezy z úrovní pod 250 cm by mali predstavovať aspoň čiastočne obdobie z existencie a používania kamenného kastela a teda hlavne zo strednej doby rímskej.

V sektore V bola v hĺbkach 200–220 cm zaznamenaná slovanská chata, ktorá stála na úrovni terénu z 9. storočia. Výrazná kumulácia neskororímskych nálezov v tejto oblasti je zaznamenaná až v hĺbke 240 cm. Preto zhruba tu možno predpokladať úroveň dlážky neskoroantickej pevnosti. Sektor VI zodpovedá rovnakým parametrom.

Pri zaznamenávaní nálezov zo sektoru VIII je v dokumentácii uvedená kruhová stavba. Išlo pravdepoobne o nárožie pevnostného múru kamenného kastela. V sektoroch západne (IX–XI) od stavby boli pri masívnom múre v tvare písmena L vybudované tri slovanské chaty. V nich ale aj v ich okolí je zaznamenaná spálená vrstva. Pri analyzovaní nálezov sa zistilo, že vo vrstvách nad i pod ňou sa nachádzajú slovanské a stredoveké črepy. Z toho dôvodu ich možno spojiť s obdobím po opustení objektu Slovanmi. Mohli súvisieť aj so zánikom stredovekého hrádku.

Chronológiu neskororímskej pevnosti možno hodnotiť z piatich rôznych uhlov pohľadu. Prvým by mohlo byť porovnanie rôznych stavebných typov opevnení v jednotlivých oblastiach

[728] Pásztókai-Szeőke 2013, 291.
[729] Pásztókai-Szeőke 2013, 292.

a chronologických hraniciach.[730] Potom možno uvažovať o datovaní pevností rovnakého typu ako Gerulata. H.-J. Ubl datuje tento typ budov na základe stavebných elementov a kolkovaných tehál do obdobia vlády Valentiniana I.[731] S. Soproni zaraďuje tieto stavby až do povalentiniánovského obdobia, do doby okolo roku 380. Svoju teóriu zakladá na umiestnení pevností do nároží starších kastelov a na výskyte vlešťovanej keramiky.[732] Zs. Visy datuje vznik pevností do obdobia pôsobenia magistra militum Generida v roku 409. Svoje tvrdenie podopiera archeologickými pozorovaniami, poslednými fázami neskororímskych opevnení a zmienkou o nich v spise Notitia Dignitatum po roku 380, ako aj vojenskou históriou.[733] C. Băjenaru uvádza názor, že pevnosti s piliermi v tvare písmena L boli postavené v období tetrarchie. Opiera sa o burgus Donje Butorke, kde sa našiel stavebný nápis z rokov 294–300.[734] Takáto interpretácia ale nie je aplikovateľná na pevnosti postavené v nárožiach starších kastelov a to sa týka aj Gerulaty.

Druhou kategóriou sú stavebné nápisy.[735] V Gerulate sa žiaden nedochoval, no máme k dispozícii fragment oltára sekundárne použitého ako spóliu pri výstavbe pevnosti. Obsahuje zoznam mien (Tab. 38, 3). R. Hošek ho datuje do konštantínovského obdobia.[736] Toto je významný *terminus post quem* pre začiatok výstavby pevnosti.

Ďalšiu pomôcku predstavujú zmienky v dielach antických autorov.[737] Informácie od Ammiana Marcellina a Zosima Historica by mohli napomôcť pri datovaní založenia pevnosti v Gerulate. Prvý menovaný uvádza opevňovacie práce Valentiniana I. pozdĺž Rýna a Dunaja.[738] Zosimos zase spomína snahy magistra militum Generida o stabilizáciu dunajskej hranice.[739] To dokazuje, že Rimania hranice svojich provincií stále kontrolovali.[740]

Štvrtá kategória zahŕňa kolkované tehly.[741] Tu k datovaniu napomáha spomenutý exemplár tehly so zvyškom kolku LEG II ITAL PET – TEMP VRS DVC (Tab. 61, 6). Uložený bol pod úrovňou dlážky horrea a tak ponúka indíciu, že výstavba neskoroantickej pevnosti mohla začať najskôr za vlády Valentiniana I.

Poslednú skupinu predstavujú nálezy drobných predmetov.[742] Patria k nim mince, ktoré začínajú razbami z druhej polovice 3. storočia. Najmladším stratifikovaným exemplárom je minca Iuliana Apostatu z rokov 361–363. Pochádza z vrstvy pod úrovňou dlážky horrea. To je ďalší významný *terminus post quem* pre výstavbu pevnosti v období vlády Valentiniana I. No nesmieme zabudnúť na skutočnosť, že minca mohla byť v obehu dlhší čas.

Do tejto skupiny možno priradiť aj zlomky keramických nádob typu Murga (Tab. 61, 1; Tab.62, 1–2, 4–5; Tab. 60, 4–5), ktoré sa našli pod úrovňou dlážky horrea. Tie vedú k dvom možnostiam interpretácie. Prvá by naznačovala, že fáza I skončila v období okolo roku 400. Druhá možnosť by zas poukazovala, že pevnosť bola vystavaná až v tomto období.

Tieto keramické zlomky a kolkovaná tehla sa teda našli vo vrstvách datovaných pred začiatkom výstavby sýpky a skladiska vo východnom trakte pevnosti (= fáza II). Na jej dlážke sa tiež našiel zlomok nádoby zdobenej Murga štýlom (Tab. 23, 1), ktorý naznačuje na časové umiestnenie výstavby niekedy po roku 400. Pravdepodobne sa tak stalo za vojenskej správy magistra militum Generida v roku 409. Stále však treba brať túto hypotézu ako otvorenú.

---

[730] von Petrikovits 1971, 178.
[731] Ubl 1977, 262; Ubl 1982, 74; Ubl 2010, 434–435, hlavne poznámka 94.
[732] Soproni 1985, 95–100, Soproni 1986, 409–412.
[733] Visy 2004, 65–66.
[734] Cermanović-Kuzmanović 1977, 29; Băjenaru 2010, 112–113.
[735] von Petrikovits 1971, 178.
[736] Hošek 1984, 73–76, č. 34; Schmidtová/Jezná/Kozubová 2005, 61–62, č. 60.
[737] von Petrikovits 1971, 178.
[738] Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri. XXVIII, 2.1–4; XXIX, 6.1–16; XXX, 3.1; XXX, 7.5–6.
[739] Zosimos Historicus Historia Nova V, 46.2; V, 46.5.
[740] Soproni 1985, 103–105.
[741] von Petrikovits 1971, 178.
[742] von Petrikovits 1971, 178.

Niektoré nálezy z fázy II sú svedectvom, že novovzniknutý priestor slúžil nielen ako sklad zbraní (Tab. 52, 3; Tab. 53, 2; Tab. 54, 1), vojenského výstroja (Tab. 24, 3; Tab. 26, 1) a nástrojov (Tab. 31, 3; Tab. 32, 1–2; Tab. 51, 3; Tab. 53, 1), ale zároveň aj ako sýpka. To dosvedčujú hromady zuhoľnateného obilia na dlážke.

Okrem toho z areálu pevnosti pochádzajú predmety nerímskeho charakteru. Ide o spomínané zlomky keramiky zdobenej štýlom Murga, ručne formované hlinené nádoby, závesok z jazdeckého postroja, zlomok skleneného pohára s brúsenou výzdobou, kónická nádoba zdobená plastickou výzdobou v podobe medového plástu a dvojstranný kostený hrebeň. Aspoň niektoré z nich by mohli poukazovať na prítomnosť nerímskych usadlíkov v areáli alebo v okolí neskororantickej pevnosti. Môže ísť o nepriame dôkazy, že vo vojenskej jednotke v Gerulate slúžili aj barbarskí foederati. Silu hypotézy však oslabuje skutočnosť, že väčšina spomenutých exemplárov pochádza zo sekundárneho uloženia. Ďalšie nálezy sú zas svedectvom, že v Gerulate žilo romanizované obyvateľstvo aj v 5. storočí.

Osobitým problémom je, kedy neskororoantická pevnosť prestala plniť svoju funkciu. Dokument *Notitia dignitatum occidentalis* spomína jednotku *equites sagittarii Gerolatae* pod velením veliteľa *dux Pannoniae Primae et Noricum Ripense*. Posledná revízia spisu je datovaná do roku 420.[743] To znamená, že pevnosť slúžila vojenskému účelu minimálne do tohto dátumu. Avšak je veľmi pravdepodobné, že plnila svoju funkciu aj v nasledujúcich rokoch. Možno bola opustená v závere prvej tretiny 5. storočia, čo by mohlo súvisieť s historickými zmenami v roku 433, keď Rimania prenechali provinciu Pannonia Prima Hunom ako *foedus*.

[743] Mann 1991, 218–219.

ZÁVER

Predložená publikácia si kládla za cieľ aspoň čiastočne osvetliť situáciu Gerulaty v období neskorej antiky v rámci jej vojenskej sféry. Jej úlohou nebolo len zdokumentovať a vyhodnotiť relevantné nálezy patriace do skúmaného časového rámca z priestoru neskoroantickej pevnosti, ale získané poznatky zasadiť do širších kultúrno-historických súvislostí.

Na základe archeologických výskumov možno konštatovať, že Gerulata v neskorej antike neupadala, ba naopak prežívala relatívne priaznivé obdobie nových prestavieb a kultúrneho rozvoja. Naďalej plnila svoju civilnú ale aj vojenskú funkciu. Stála na významnom strategickom mieste na dunajskej hranici. Na to všetko poukazujú prestavby vojenských štruktúr, ktoré sú doposiaľ známe z výskumov tejto lokality. Okrem toho je možné sledovať vplyv historických udalostí na vývoj lokality. Hneď na začiatku neskoroantického vývoja sa udiala výrazná prestavba kamenného kastela s redukciou jeho celkovej plochy, čo odráža reformy z obdobia vlády Diocletiana a tetrarchie. Ukazuje to schopnosť stabilizovať ríšu po dlhom období chaosu v 3. storočí.

Obdobie poslednej tretiny 4. storočia sprevádzali ešte výraznejšie zmeny na území Gerulaty. Stavebný program cisára Valentininana I. a neskôr jeho smrť, rovnako ako aj katastrofálna porážka v bitke pri Hadrianopole, podnietili zásadné zmeny, ktoré sa podpísali nielen na celkovom vývoji Rímskeho impéria ale aj samotnej Gerulaty. V tomto období sa v okolí začalo postupne usádzať nerímske obyvateľstvo, ktoré prinieslo nové módne prvky, napríklad nové tvary nádob zdobených vlešťovaním.

Pre toto obdobie je lepšie spoznaná vojenská sféra Gerulaty, než civilný sektor. Pôvodný kamenný kastel vojsko opustilo a v jeho severozápadnom nároží vystavalo kvadratickú pevnosť s mohutnými murivami, ktorá mala pravdepodobne viacero podlaží. Tá bola vzhľadom na analógie a stratifikované nálezy – hlavne kolky na tehlách z valentiniánovského obdobia, minca cisára Iuliana Apostatu a vlešťovaná keramika – datovaná do obdobia vlády Valentiniana I. alebo krátko po jeho smrti. Ďalšia fáza poukazuje na výstavbu sýpky, možno spojenej so skladom náradia a zbraní vo východnej trakte prízemia stavby. Na základe nálezov na novej dlážke ju možno datovať niekedy na začiatok 5. storočia, pravdepodobne do obdobia úradovania magistra militum Generida (rok 409). V tejto fáze sa výraznejšie prejavujú barbarské vplyvy, ktoré môžu poukazovať na väčší prílev novousadlíkov, ktorí zrejme aj slúžili vo vojenskej jednotke v Gerulate ako foederati.

Po vydaní provincie Pannonia Prima Hunom opustila pravdepodobne väčšina romanizovaného obyvateľstva oblasť spolu s vojskom, no nemožno úplne vylúčiť možnosť, že jeho zvyšky prežívali i neskôr. Očividné dôkazy ich prítomnosti ale zatiaľ chýbajú.

Napriek vyhodnoteniu vybraných nálezov stále ostáva široká kolekcia nezverejneného materiálu, ktorý môže tvoriť základ pre budúci výskum otázok ohľadom neskoroantickej Gerulaty, ale aj širšieho okolia v danom období.

SUMMARY

The publication *Late Antique Military Fort in Gerulata* tries to focus on the analysis of architecture in the military sphere and the evaluation of a part of the archaeological material recorded and stored in the Slovak National Museum that originates from the period of Late Antiquity. In the territory of Pannonia, this period is dated from the beginning of the reign of Emperor Diocletian to the end of the Roman administration of the province of Pannonia Prima and its handover to the Huns in AD 433. The material comes from the excavations in the area of a Late Antique fort[744] at Bergl. The author tried to analyse an as representative as possible sample from the huge collection of finds.

Even though Gerulata and its surroundings represent the only part of the Slovak Republic that belonged directly to the territory of the Roman Empire, a comprehensive evaluation of several excavations is still lacking. This primarily concerns the area of the Late Antique fort, which is one of the best-preserved architectural monuments from the Roman Period in our territory. This Late Roman fortification also occupies an important place in comparison with other contemporary forts of the Norican-Pannonian Limes.

The Roman *castellum* of Gerulata was the first fort in the line from the legion camp Carnuntum to the next base Ad Flexum. Based on mentions in important period documents, it can be assumed that its position was important from a strategic, military, political and economic point of view.

Based on archaeological excavations and scientific knowledge, the area of the *castellum* and its extramural settlement (*vicus*) was defined. We also know the basic features of the architectural and historical development of the fort. The Gerulata camp was located on the south-western bank of the Rusovecký channel (a branch of the Danube). The first construction phase is represented by a wood-and-earth camp. Two parallel ditches 5 metres apart are known, which were uncovered at the site of Bergl (Fig. 2, a, 1). Their fill has yielded utilitarian pottery from the mid-1st to the mid-2nd century AD, as well as South Gaulish terra sigillata from the same period. The width of the wood-and-earth camp without ditches is estimated at 113 metres. In the Gerulatská Street No. 65 (Fig. 2, a, 15), the building remains of half-timbered barracks were discovered. They consisted of four rooms in two parallel rows with a plastered interior. Heating furnaces have also been preserved. Associated finds date them to the interval from the 1st century to the beginning of the 2nd century. Based on this, the founding of the camp falls under the reign of Domitian. On the plot number 69, a double V-shaped ditch was uncovered together with wolf holes (trous de loup). The finds from the ditch fill belong to the 1st to 2nd centuries. It was the south-western segment of the double ditch uncovered earlier at the site of Bergl. Also in the Maďarská Street No. 68 (Fig. 2, a, 19), a part of the south-eastern ditch of the wood-and-earth camp was captured. The camp was built by the infantry unit Cohors V Lucensium, which is evidenced in Gerulata by the finds of stamped bricks bearing its name. The presence of this cohort in Pannonia is documented by diplomas from the reign of Domitian, but the unit was not garrisoned in the later permanent camp of Crumerum (today's Nyergesújfalu) until after AD 110. It is therefore likely that it served in Gerulata from the reign of Domitian until the period between AD 106 and 113. Here it was then replaced by the cavalry unit Ala I Cannanefatium, which operated here until the Late Antiquity. Its arrival was probably connected with the overall reorganization and rebuilding of the barracks, which should represent the later phase of the wood-and-earth camp.

The second construction phase is represented by the build-up of a stone *castellum* fort. Its eastern boundary was defined by a branch of the Danube, and at least the north-eastern corner

[744] Author's note: In German literature, this type of forts is referred to as *Restkastell*. However, in this publication, this term is replaced by the term Late Antique fort.

of the fort is destroyed by water erosion. However, the rest of the fortification wall, one metre wide and dated by the Rheinzabern terra sigillata to the Antonine period at the latest, was uncovered further south in the Maďarská Street 135. It is the south-eastern part of the perimeter fortification. The excavations in the north-western part in the Gerulatská Street 68 at the site of "Za múzeom" did not confirm any fortification, which means that the fort has not extended to this area. However, at the site of Bergl, a rounded wall 0.9–1 m thick has been preserved near the northern edge of the more recent Late Antique fort. It is probably a corner of the stone *castellum*. The southern border of the stone fort has not yet been identified, but based on the observations from the excavation of the Late Roman fortification wall at the site of "Pri sýpke" (Fig. 2, a, 16) and in the cellar of the house in Maďarská Street 46 (Fig. 2, a, 2), it is possible to conclude that the area of the fort originally went beyond this line. Remains of the internal architecture of the stone *castellum* have been preserved at the site of Bergl. They show at least two construction phases. The older one is represented by a 25 m long wall with a north-south orientation. The later rebuilding is represented by the walls of an unspecified building, which stand in superposition with the previous masonry. In addition, during excavations behind the Church of St. Mary Magdalene (Fig. 2, a, 12), Ľ. Kraskovská has detected a 1.8 m thick wall with a 0.5 m wide negative, over which, after the surface was levelled to the ground, simple post-built buildings were erected in Late Antiquity. The wall was probably connected with the stone fort. In the past, it was thought that the rebuilding in stone already took place during the reign of Trajan or Hadrian. However, the stone foundations of the camp are located above the backfilled ditches of the wood-and-earth phase, in which fragments of terra sigillata dated to AD 140–170 have been found. This means that the stone *castellum* fort must have been built after this period. However, it remains questionable whether the Romans carried out the masonry reconstruction before, during or after the Marcomannic Wars.

The fortification wall of the later phase of the stone fort was detected by A. Radnóti in a cellar in the Maďarská Street (Fig. 2, a, 2) in 1942–1943. Another wall, which was uncovered near a granary in the vicinity of the Church of St. Mary Magdalene (Fig. 2, a, 16), ran along the same line. Its foundations were up to two metres deep. It was dated by a coin of Emperor Aurelian, which was found in a layer with stone waste, probably dating from the time of the wall's construction. The wall intersected older pavements and occupation layers, which testifies to a reduction of the area and a rebuilding of the auxiliary camp at the beginning of the Final Roman period, when the army renounced a part of the *retentura* of the original camp.

The last construction phase of the military base in Gerulata is represented by the Late Antique fort (Fig. 4), which was built on the older foundations of buildings from the 2nd century. Before its construction, the terrain was levelled to the ground and reinforced with a coarse earthen fill. It is a roughly square building with the dimensions of 30 x 29 metres. The thickness of the perimeter walls is 2.4 m. Their foundations were built using the Roman *opus incertum* technique. The inner courtyard of the fort has the dimensions of 12 x 12.4 metres. A water well/cistern was dug asymmetrically in the courtyard. Its shaft was lined with large dressed stones. The courtyard is delimited by 12 pillars, the foundations of which reach a depth of 3–4 metres. Based on this fact, it is assumed that the building could have had up to three storeys. The north-eastern and north-western perimeter walls are located in the corner of the older camp. The latest construction activity was the walling-in of the south-eastern wings of the square building towards the courtyard. The newly created space served as a granary. V. Varsik dates this building to the post-Valentinian period based on the architectural similarity with the Late Antique forts built at the Danube bend in the province of Valeria. S. Soproni also states that, based on the finds of burnished pottery and a mention of Gerulata in the treatise *Notitia Dignitatum omnium tam civilium quam militarium*, the camp has existed in this period as well.

In addition, to the southwest of this "main" camp, a temporary camp from the period of the Marcomannic Wars was also identified. Among other finds, a coin of Marcus Aurelius was also found in the fill of ditches.

Unlike the military sphere, the development of the extramural civil settlement (*vicus*) is less clear. Several areas with post-built buildings but also stone buildings were uncovered southwest of the *castellum* fort. Here, at the western end of the inhabited area, a craftsmen's district with two brick kilns and one lime kiln was located. The orientation of the *vicus* southeast of the fort is evidenced by a single-room building with *opus spicatum* type foundation masonry in the Maďarská Street 68 (Fig. 2, a, 19). The building also included a masonry channel. On the basis of a coin of Valentinian I, the building is supposed to have declined during the Late Antiquity. In the area north of the *castellum*, traces of later settlement were uncovered in the Irkutská Street, where post-built buildings with clay floors and also water wells were found. They overlaid the older foundations of buildings of the civilian settlement. Postholes were also found, which belong to the last phase of settlement. Based on associated finds, they fall within the Late Antiquity. In the Colnícka Street, plot number 229 (Fig. 2, a, 23), the remains of stone-built civilian buildings were uncovered. They belonged to the *vicus* from the turn of the 2nd and 3rd centuries and the turn of the 3rd and 4th centuries. Near the main road in the Irkutská Street, plot 186 (Fig. 2, a, 24), a stone building with underfloor heating (*hypocaustum*) was uncovered. It dates back to the turn of the 2nd and 3rd centuries, and the horizon of its decline was determined by coins from the turn of the 3rd and 4th centuries. On the site behind the Church of St. Maria Magdalene, post-built buildings with clay floors were discovered, which represent the latest stage of local settlement (Fig. 2, a, 12). They were located above the levelled older phases in the area of the original stone *castellum* after it was abandoned and the Late Antique fort was built.

Another part of the ancient Gerulata were cemeteries. Six of them have been documented so far. At the western edge of the extramural settlement, a biritual cemetery I (Fig. 2, a, 3) was uncovered with graves dating from the 2nd century to the Late Antiquity. Its later phase from the Final Roman period is designated as Ib. The *vicus* was bordered by two cemeteries on the south-western side. Cemetery II (Fig. 2, a, 4) was used for both cremation and inhumation burials from the end of the 1st century until about the end of the 2nd century AD. Nearby is a smaller biritual cemetery III (Fig. 2, a, 5), where burials were conducted at the end of the 3rd century and in the 4th century. It is considered that the burial grounds II and III originally formed a single unit. Also, in the southern part of Rusovce, a new inhumation cemetery was discovered at the intersection of Gerulatská and Kovácsova Streets. The site was numbered V, although it was probably a continuation of cemetery II. North of the *castellum*, in the Irkutská Street, an inhumation grave marked as cemetery VI was discovered. Apparently, it dates back to the 2nd century. South of the *castellum* and *vicus*, near the Church of St. Vitus, a cemetery marked as IV (Fig. 2, a, 13) was discovered. Burials were conducted here in the 4th century. The north-western edge of the extramural settlement of the fort was bordered by the cemetery VII, which also dates back to the Late to Final Roman period. It is located on the site of Tehelný hon.

In the presented publication, the two later development phases of the Gerulata military camp are characterized in more detail. The older one is represented by a reduction of the original stone *castellum* fort. The evidence thereof is very scarce so far. In 1943, A. Radnóti tried to define the area of the auxiliary camp for the first time. In the basement of Mrs. Pfefferman's house in the Maďarská Street (Fig. 2, a, 2), he examined the south-western perimeter wall and reconstructed its line. In 1992, while monitoring the gas installation works, archaeologists came across the rest of the same wall at the location "Pri sýpke" (Fig. 2, a, 16). The mentioned fragments give evidence of a rebuilding and reduction of the area of the stone *castellum*. The published report on A. Radnóti's excavations does not contain any detailed characteristics of the wall. Based on the excavation report, D. Gabler states that the gate to the *castellum* should also be located in these places and it should be flanked by two towers. The wall discovered on the site of "Pri sýpke" is better documented. Its foundations reached a depth of 2 metres. It was built of stones bound with mortar. In a layer with stone waste, a coin of Aurelian was found, which dated it as a *terminus post quem* to the end of the 3rd or the beginning of the 4th century. The waste apparently came from the time of the construction of this wall. The massive foundations of the wall intersected

older floors and occupation layers, which indicates a reduction of the area of the original auxiliary camp. At the beginning of the Final Roman period, the army thus renounced a part of the *retentura* of the original *castellum* fort. Such building activity may have been connected with the military reforms started by Emperor Gallienus and completed by Diocletian. They brought a reduction in force and an increase in the number of military units. Mobile units of *comitanenses* were set aside from the army. Their task was to quickly intervene in threatened areas. For this reason, the number of legions increased from 33 at the time of Septimius Severus to 67 in Late Antiquity. Their force was reduced from the original 5,000 to about 1,000 men. This had an impact on the architecture of military forts (*castella*), which were therefore reduced in size. The *castellum* in Arrabona (Győr) offers a good analogy to the situation in Gerulata. A part of the area of the older fort there was abandoned. Buildings from the beginning of the 2nd century were demolished and covered with a 1.5 m thick levelling layer. A new fortification wall was built on the southern side of the *castellum*. According to the observations of the foundations and the wall, it can be assumed that in some places it reached a height of over 4 metres. In addition to the wall, some protruding masonry remnants were also captured, which were interpreted as remains of maybe horseshoe-shaped towers. The new *castellum* probably covered an area of 150x150 m. However, the corner towers could not be uncovered. At Arrabona, the rebuilding is dated by coins to the beginning of the 4th century. It is likely that the fortification structure of the older walls was strengthened during the reconstruction. The southern fortification wall in Arrabona stood throughout the 4th century and probably also in the 5th century. The problem is that in Rusovce, it has not yet been possible to capture any fortification features such as corner towers, wall towers or the remains of a gate. From that point of view, we can only assume that the fortification architecture corresponded to the general characteristics of the 4th century, and that the fort was thus equipped with fan-shaped corner towers and horseshoe-shaped wall towers.

The last construction phase of Gerulata is represented by a Late Roman fort uncovered under a secondarily raised mound called "Bergl" at the northern edge of Rusovce near a former branch of the Danube (Fig. 2, a, 1). It is a monumental building with the dimensions of 30x29 m, which was located in the north-western corner of the previous stone *castellum* fort (Fig. 4; Appendix 1). It was built using the *opus incertum* technique. Inside the building, there was a courtyard bordered by 12 massive pillars. Their foundations reached a depth of 3–4 m, which allows us to assume that the building may have had up to three storeys. In the centre of the courtyard, there is an asymmetrically placed water well/cistern. Relief slabs, tombstones and votive altars from previous periods were used for the construction of the fort. Later, the space between the pillars in the south-eastern section of the courtyard was walled up and then used as a storehouse.

However, when interpreting the results of examination of the Late Antique fort, we encounter several serious problems. At the beginning of excavation on the site of Bergl, the area around the eastern perimeter wall was excavated and divided into two units (section I and section II) (Fig. 6). Then a test trench with a N–S orientation was dug on the top of the elevated ridge. It reached a depth of 200 cm from the top of the mound. No building remains were uncovered to the depth of 400 cm. A bulldozer has removed the unexposed remainder of the mound to this level. Subsequently, the entire area was divided into sectors. Sectors I–IV were located in the eastern part of the area. Sector III was not explored because it was located in the place of a dried-up branch of the Danube outside the Roman building. In the western part of the area of the Late Antique fort, sectors VI–VIII were defined, but sector VIII was not investigated for the same reason as sector III. Sectors IX–XI marked the areas north and west of the area of the Late Antique fort. Individual sections were deepened by mechanical layers 30 cm thick, especially in the eastern part (sectors I–II, IV). However, no plan showing the layout and size of individual sectors of the surveyed area has been preserved. Therefore, it is necessary to rely on the preserved descriptions of the location and the find contexts of artefacts listed in the inventory books.

Based on this, it is only possible to schematically reconstruct the distribution and boundaries of individual sectors (Fig. 7). The excavations of 1965–1972 are not documented in detail. They do not provide accurate stratigraphic data for most of the architectural remains and finds. Usually, only the depth is given, not the layer, which corresponds to exposure of the area using mechanical layers. For many finds, no information is given about the circumstances of their discovery (in what layer, depth or sector they were found) or their location is described only very broadly (for example, under the Slavic layer, near a well or in the area of a building feature, etc.). Only two profiles were documented, namely in the eastern part in the area of a granary (*horreum*) (Fig. 8) and at corner 1 (SE) (Fig. 9). Both drawings come from the first excavations in 1961 and 1964. Another problem is the artificially raised mound, which was created by heaping up earth after the Romans abandoned the facility. It contained a number of secondarily deposited objects from various different periods, including many Roman artefacts spanning the period from the 1st to the 5th century. The mound emerged during three independent phases from the Early Middle Ages to the end of the 19th century. All the mentioned facts make the possibilities of dating and interpretation of the finds and the architecture of the fort much more difficult.

Two phases can be distinguished in the architecture of the fort. The first phase is represented by a quadrangular feature with pillars delimiting the courtyard (Fig. 4, a). It was built in the north-western corner of the former stone *castellum*, i.e. in the left part of the *praetentura*. A water well is situated in the courtyard. Similar forts with massive walls were built in Late Antiquity along the Danubian border from the province of Raetia Secunda as far as Scythia Minor. There is still no complete agreement on the dating of this type of buildings. V. Varsik identifies as the closest parallels to the Late Antique fort in Gerulata the buildings in the *castella* of Azaum/Odiavum (Almásfüzitő) (Fig. 10, a) and Cirpi (Dunabogdány-Varádok) (Fig. 10, b). In the Late Antiquity, both locations territorially belonged to the province of Valeria. However, we also know better parallels from the province of Noricum ripense, namely the forts in Zeiselmauer (ancient Asturis/Cannabiaca?) (Fig. 11, a), Augustiana (today Traismauer) (Fig. 11, b) and Locus Felix (today Wallsee) (Fig. 11, c). All of them have an inner courtyard bordered by pillars. In the case of Zeiselmauer, there are four massive pillars in the shape of the letter L. In the other two cases, there is a combination of smaller L-shaped corner pillars and square pillars between them, similar to the case of Bratislava-Rusovce. The last mentioned fort has only one special characteristic: it was built within the walls of the older *castellum* without demolishing them or incorporating them into the building itself. The striking similarity of the forts Gerulata, Locus Felix, Cannabiaca and Augustiana – both in plan and in construction – may be connected with the fact that they all fell under the command of the same commander *dux Pannoniae Primae et Norici Ripensis*. He could have ordered construction works by command of the emperor. An edict (*praeceptum*) of Valentinian I from 364/365, addressed to the *dux Daciae Ripensis*, may refer to this assumption. The document mentions the commander's responsibility for the renovation of existing watchtowers and the construction of new ones.

The foundations of the Late Antique fort in Gerulata were built using the *opus incertum* construction technique. They consisted of irregularly worked stones and fragments of bricks, which were embedded in the clay subsoil. White mortar was used as a binder. Worked stone blocks of various sizes were placed above and were also bound with white mortar. These blocks were preserved only at the corners of the building and pillars. In addition, relief slabs, tombstones and votive altars from earlier periods were also used as building materials. The *opus incertum* technique and the use of spolia were very popular in the 4th century military architecture, especially during the reign of Valentinian I (364–375). On top of that, the foundations and walls of many Late Roman forts and towers (*burgi*) were usually reinforced with vertical and grid-like wooden beams. The technology stabilized the foundations, prevented the emergence of cracks in the walls and accelerated the construction. It was typical of forts from the Valentinian period, such as Kleinbasel, Möhlin-Fahrgraben, Muttenz, Au-Hard, Kloten, Pilismarót-Malompatak, Leányfalu, Visegrád-Lepence and many others. However, earlier military buildings using this

technique are also known. For example, the Constantinian fort of Eburodunum (Yverdon-les-Bains). The technique was not used in the construction of all military buildings. Unfortunately, the documentation of excavations of the Late Antique fort in Gerulata does not contain any indications of similar construction technique. Missing information can also be the result of insufficient documentation.

The entrance to the fort was probably located in the south-western perimeter wall, where its line is interrupted. Maybe it was adjoined by pincer walls. Supposed remains of one such wall were captured as a visibly protruding masonry on one of the square pillars opposite the entrance (Fig. 4, d). The same type of entrance to the fortress was documented in Wallsee and Traismauer.

The pillars in forts are usually of two shapes. Those placed in the corners are in the form of the letter L. The remaining 10 are square in shape. At present, it is difficult to judge whether they were entirely made of stone or only had a stone base. As already mentioned, the combination of both types of pillars is known from the forts in Locus Felix and Augustiana. Nevertheless, we also know small towers (*burgi*) with separate square or L-shaped pillars. Towers exclusively with L-shaped pillars are found only at the Lower Danube. This type is typical of the Tetrarchy period. *Burgi* with square pillars appear on the Rhine and Danube Limes. They can generally be dated to the reign of Valentinian I.

The pillars held up the upper storeys and the roof. They also created a gallery with rooms around the courtyard. All these components were built from wood. This is confirmed by burnt beams, iron nails and cramp irons (Pl. 28, 3–4; Pl. 31, 4–7; Pl. 66, 3–5) on the mortar floor in the north-eastern tract of the Late Antique fort, but also by other specimens scattered throughout the area.

The floors of the upper storeys were made of wood and rested on beams embedded in the walls, as can be observed, for example, on the southern wall of the *burgus* in Bacharnsdorf (Fig. 14) from the second half of the 4th century. The staircase was not preserved because it was probably also made of wood. Nevertheless, its location can be assumed based on parallels from sites such as Leányfalu (Fig. 13, b), Budakalász-Lupa csárda (Fig. 13, c) or Visegrád-Lepence (Fig. 13, a), where they are located near the entrance. The find documentation does not mention any mortar floor within the first construction phase of the fortress. This shows that the floor may have been made from rammed clay, as for example in the Valentinian *burgi* of Kürnbergwald, Őcsény-Soványtelek or in the south-eastern tower of the Late Roman *castellum* of Visegrád-Sibrik. The clay floor is probably connected with the fact that the ground floor of the fort was used as a stable for horses or as workshops. The first floor was used as living space. The second floor was also used for living or guarding purposes. The forts of Zeiselmauer and Traismauer were vented and lighted through narrow windows (embrasures) on the ground floor. The upper floors were lighted by light penetrating through arched windows complemented by wooden shutters. Examples of an entire slit window and part of the window arches can be seen in the Late Roman *burgus* of Wallbach-Stelli (Fig. 15). The windows in Gerulata were probably of a similar type.

The availability of drinking and supply water in forts was provided by cisterns or wells. In the area of the Late Antique fort in Gerulata, the well was located asymmetrically in the middle of the courtyard. Its lining consisted of large worked stone blocks and spolia originating from older settlement phases. Such location of the well is primarily associated with fortifications in the Near East. But we also know cases from the western provinces, such as the Valentinian *quadriburgia* of Untersaal, Kloten, or the port *burgus* at Verőce and other sites. The roof construction is also related to this. It was built from wooden beams and fired roof tiles. Its wings sloped down to a central opening above the courtyard. In this way, they protected the residential part of the fort and supplied the well/cistern with rainwater. Similar reconstructions are known from the *burgi* of Mösendorf (Fig. 16, a) and Wallbach-Stelli (Fig. 16, b). The massive L-shaped wall on the western side of the fort remains an interpretive problem (Fig. 4, c). It reaches a thickness of

2.4 m and is documented at a length of 30 m. The design of masonry indicates that it is partly contemporary with the fort. It is faintly reminiscent of the wing walls typical of the Verőce-type port *burgi*. However, there are strong arguments against this interpretation. First of all, the wall is not directly connected to the fort, as is otherwise the case with constructions of this type. Moreover, the entrance is located on the opposite side of the river. If the fort were a port *burgus*, it would greatly complicate the communication between the fort and the ships. The last, but not least important, fact is that so far we do not know a single port *burgus* whose floor plan would include 12 pillars. The uncovered buildings of this type have only 2 to 4 pillars of the central building. The function and interpretation of the above-mentioned wall still remain unknown.

The second phase is represented by walling up the space between the seven pillars in the south-western and south-eastern tracts of the fort (Fig. 4, b). In the eastern, now already closed tract, a yellow mortar floor was detected. The wall between the pillars consisted of small unworked stones bound with a yellowish crumbly mortar. It was built at the same height as the corner blocks of the perimeter wall, but was only connected to them. Its preserved height reaches up to 1.25 m. Above the wall was a burnt wooden beam that came from the upper storey (Fig. 9). The floor was located 35 cm above the foundations of phase I and was 10–12 cm thick. It was sunken in the north-eastern corner. The same situation was also detected in other places. The front parts were filled with cereals. Small piles of charred grain (millet, wheat, rye) were also found in other parts of the floor. The area with the mortar floor has the dimensions of 16x4 m. The burnt beams probably came from the upper storey and the roof (Fig. 8). In addition to ceramic finds, there were fragments of fittings, weapons, military equipment (Pl. 24, 3; Pl. 26, 1; Pl. 31, 2; Pl. 52, 3; Pl. 53, 2; Pl. 54, 1) and tools (Pl. 31, 3; Pl. 32, 1–2; Pl. 51, 3; Pl. 53, 1) found above the floor or directly on it. These finds indicate that the building served as a granary (*horreum*) and possibly also a storehouse for weapons and tools. A similar massive building, where weapons, tools and grain were stored, was uncovered at Carnuntum. Researchers interpreted it as an armoury. Perhaps also in the case of phase II, it is a related type of building. Similar construction work was carried out in the *quadriburgium* of Boiotro (Passau-Innstadt) (Fig. 17). The closed *horreum* emerged there after walling up the space between the south-eastern pillars of the building. The rebuilding is dated to the end of the 4th century. Constructional adaptation is also documented in the Late Antique fort of Zeiselmauer (Fig. 11, a), where a 1.05 m thick wall oriented in the east-west direction was detected. The resulting space has not yet been interpreted and dated in detail. Another parallel (Fig. 18) is represented by the extension to the northern defensive wall of the Late Roman *quadriburgium* of Abusina (Eining). The floor in Rusovce consisted of a mortar screed, which did not contain any traces of elevated substructures for venting the stored grain. It was lying directly on the floor, being probably stored in bags.

Archaeological excavation of the Late Antique fort has yielded a large amount of archaeological finds. The publication deals only with a selected sample, which should as good as possible reflect the studied period on the site. Most of the artefacts come from secondary positions and can be therefore dated only generally (typological classification).

Ceramics are the most numerous group of finds. Their spectrum includes the categories and forms typical of Late Antiquity. The most represented is grey coarse pottery, which gradually replaced the yellow brick pottery. The latter one is present in a small quantity, mainly in forms that survived from older periods. But there are also painted and glazed imitations of plates from the spectrum of North African terra sigillata or luxurious metal and glass vessels. Domestic Pannonian production prevails and imports are almost completely absent. Glazed pottery includes forms that were spread over a wider area during Late Antiquity. Among them are mainly mortars. In the area of the fort, very late forms from the end of the 4th or the first half of the 5th century were also found. They include stratified finds from the floor of the *horreum* (Pl. 24, 1; Pl. 26, 2; Pl. 27, 3; Pl. 33; Pl. 56 and others), but also from secondary positions (Pl. 71, 1). An important component is burnished pottery. It can be divided into three ceramic fabrics A, B, C according to the classification by M. Grünewald. The last mentioned type carries an

important chronological information. It includes fragments of vessels of type Murga (Pl. 60, 4–5; Pl. 61, 1; Pl. 62, 1–2, 4–5), which were found below the floor level of the *horreum* in layers dated before the beginning of the construction of the granary and storehouse in the eastern corner of the fort. They allow for two alternative explanations. The first one would indicate that phase I ended around AD 400. The second possibility would be that the Late Antique fort was built in this period. A vessel fragment decorated in the Murga style was found on the floor of the granary (Pl. 23, 1), which indicates that the floor originated after AD 400. The vessels of type Murga represent forms of non-Roman origin and may be associated with the settlement of barbarian *foederati*. They also help to date the construction of the *horreum* to the beginning of the 5th century. However, it should be kept in mind that the unstratified fragments may be much younger and could be associated with the barbarian settlement in the later phases of the Migration Period, when Gerulata no longer fulfilled its military or civil function within the Roman Empire. Hand-built pottery is the least numerous component in the collection of ceramic material. Two rim shards (Pl. 26, 3–4) were found on the floor of the granary and can therefore be dated to the beginning or the first half of the 5th century. This may refer to the fact that vessels in Roman tradition were produced alongside these simpler forms in the 5th century. The other specimens were found in secondary landfill.

An important group of finds is represented by stamped bricks. Eleven stamped bricks bearing the name of the military commander Tempsonius Ursicinus can be associated with the Late Antique fort. He held the rank of commander (*dux*) of the provinces of Pannonia Prima and Noricum ripense during the reign of Valentinian I. Nine of them come from secondary positions. A stratified specimen (Pl. 61, 6) was found in sector IV at a depth of 220 cm, which was below the level of the floor in the *horreum*. The second stratified fragment (Pl. 74, 1) was found in sector V at a depth of 240 cm, which probably corresponded to the floor of the Late Antique fort. According to these finds, the construction of the Late Antique fort should have started during the reign of Valentinian I.

Fourteen coins were found in the area of the Late Antique fort. They cover the time period from the second half of the 3rd to the last third of the 4th century. The most significant find context can be observed with three coins. They were found in sector IV below the floor level of the *horreum*. Among them are two coins of Diocletian and a coin of Julian the Apostate, dating from 361–363. It provides a *terminus post quem* for the construction of the Late Antique fort (at the earliest in the Valentinian period?).

In the analysed assemblage, glass vessels are represented by several forms typical of the Late Antiquity: hemispherical cups, conical beakers with or without a foot, bottles with a spherical body. Most of them were found in secondary positions and some specimens can be dated in more detail. This group includes the bottom of a goblet with foot rim made from a double-wound thread (Pl. 36, 2), which falls within the period from the end of the 4th to the beginning of the 5th century. A rim fragment of a conical beaker (Pl. 83, 4) from sector VI was found under a medieval landfill and it can be therefore dated to the turn of the 4th/5th centuries or the 1st third of the 5th century. Two fragments from the body of a bottle decorated with raised relief ribs come from the same location (Pl. 83, 3). An exceptional group is represented by fragments from a beaker with cut circles (Pl. 10, 4) and a conical beaker with relief decoration resembling a honeycomb (Pl. 95, 3). Both types of vessels are based on non-Roman traditions and may indicate the presence of a newcoming barbarian population in the territory of Gerulata.

Another group of finds is represented by militaria. Most of them were found in the landfill layers. The group comprises one crossbow brooch with onion-shaped knobs (Pl. 97, 2), fragments of a belt fitting (Pl. 42, 3), spearheads (Pl. 52, 3; Pl. 53, 2; Pl. 54, 1; Pl. 79, 3) and a fragment of the cheek flap of a Late Roman helmet (Pl. 26, 1). An important group of finds is represented by the components of horse gear. A Late Roman bow-shaped spur (Pl. 44, 2) indicates the presence of a unit of *equites sagittarii* serving in Gerulata according to the treatise *Notitia Dignitatum omnium tam civilium quam militarium*. A fragment of a boar tusk pendant with a suspension ring (Pl. 24,

3) may refer to Germanic *foederati* serving in Gerulata in the 5th century. A bronze divider from the halter of the horse harness consisted of a massive ring and four (?) longitudinal fittings (Pl. 80, 2).

The last component of the analysed collection of finds from the Late Antique fort includes work tools. All of them come from the floor of phase II. The tools cover the functional range from cattle care (Pl. 32, 1–2), metal founding (Pl. 51, 3) and textile processing (Pl. 53, 1). Based on their stratigraphic position, they can be dated to the beginning or the first half of the 5th century.

According to the analysis of finds and assessment of architectural relics, we can identify two basic follow-up chronological and construction phases of the Late Antique fort. The construction of a square fort with pillars in the north-western corner of the older stone *castellum* can be designated as phase I. The artificial mound built over the remains of the Roman building in the Middle Ages to the Modern Times and the insufficient documentation make its dating much more difficult. However, the building itself can be interpreted as a military fort with massive walls and twelve pillars around an open courtyard.

The chronology of the Late Roman fort can be considered from five different points of view. The first could be a comparison of different construction types of fortifications in individual areas and chronological boundaries. Analogically, we can consider the dating of forts of the same type as Gerulata. H.-J. Ubl dates this type of buildings on the basis of construction elements and stamped bricks to the reign of Valentinian I. S. Soproni puts them chronologically to the post-Valentinian period, to around AD 380. He bases his theory on the location of forts in the corners of older *castella* and on the occurrence of burnished pottery. Zs. Visy dates the emergence of the forts to the tenure of the magister militum Generidus in AD 409. He supports his statement with archaeological observations, mentions in the treatise Notitia Dignitatum, as well as with military history. C. Băjenaru gives the opinion that the forts with L-shaped pillars were built during the Tetrarchy period. He bases himself on the *burgus* of Donje Butorke, where a building inscription from the years 294–300 was found. However, such an interpretation is not applicable to forts built in the corners of older *castella*, which also applies to Gerulata.

The second category comprises building inscriptions. None is preserved in Gerulata, but we have a fragment of an altar secondarily used as a spolia during the construction of the fort. It contains a list of names (Pl. 38, 3) and R. Hošek dates it to the Constantinian period. This is an important *terminus post quem* for the beginning of the construction of the fort.

Another aid is provided by mentions in the works by ancient authors. Information from Ammianus Marcellinus and Zosimus Historicus could help to date the founding of the fort at Gerulata. The first mentioned author wrote about the fortification works of Valentinian I along the Rhine and Danube. Zosimus then mentions the efforts of magister militum Generidus to stabilize the Danube border. This is a proof that the Romans still controlled the borders of their provinces.

The fourth category includes stamped bricks. The mentioned example of a brick with a remnant of the stamp LEG II ITAL PET – TEMP VRS DVC (Pl. 61, 6) helps with dating. It was deposited below the floor level of the *horreum*, thus offering an indication that the construction of the Late Antique fort could have started during the reign of Valentinian I at the earliest.

The last group is represented by finds of small objects. These include coins that start with specimens minted in the second half of the 3rd century. The youngest stratified specimen is a coin of Julian the Apostate from AD 361–363. It comes from a layer below the floor level of the *horreum*. This is another important *terminus post quem* for the construction of the fort during the reign of Valentinian I. But we must not forget the fact that the coin may have been in circulation for a longer time.

Fragments of Murga-type ceramic vessels (Pl. 61, 1; Pl. 62, 1–2, 4–5; Pl. 60, 4–5), which were found below the floor level of the *horreum*, can also be assigned to this category. This fact gives rise to two possible interpretations. The first one would indicate that phase I ended around AD 400. The second possibility would indicate that the fort was built in this period.

These ceramic fragments and the stamped brick were thus found in layers dated to before the beginning of the construction of the granary and storehouse in the eastern tract of the fort (phase II). A fragment of a vessel decorated in the Murga style (Pl. 23, 1) was also found on its floor, which indicates that the construction can be dated to sometime after AD 400. It probably happened during the administrative tenure of the magister militum Generidus in AD 409. However, this hypothesis still must be considered open.

Some finds from phase II give evidence that the newly created space served not only as a storehouse for weapons (Pl. 52, 3; Pl. 53, 2; Pl. 54, 1), military equipment (Pl. 24, 3) and tools (Pl. 31, 3; Pl. 32, 1–2; Pl. 51, 3; Pl. 53, 1), but also as a granary. This is evidenced by piles of charred grain on the floor.

In addition, non-Roman objects also come from the area of the fort. Among them are the aforementioned fragments of pottery decorated in the Murga style, a pendant from the horse harness, a fragment of a glass beaker with cut decoration, a conical beaker with relief decoration reminding of a honeycomb, and a double-sided bone comb. All of them point to the presence of non-Roman settlers in the area of the Late Antique fort or in its surroundings. This may be indirect evidence that the barbarian *foederati* also served in the military unit garrisoned in Gerulata. However, the strength of the hypothesis is weakened by the fact that most of the mentioned specimens come from secondary positions. Other finds give evidence that a Romanised population lived in Gerulata also in the 5th century.

Based on the current state of research, it can be assumed that the fort was built during the reign of Emperor Valentinian I or shortly after his death (phase I). Its rebuilding, associated with the construction of a granary, possibly also connected with a store of tools and weapons in the eastern tract of the building's ground floor, dates back to the beginning of the 5th century (phase II), probably to the period of the tenure of magister militum Generidus (AD 409).

A special problem is when the Late Roman fort ceased to fulfil its function. The document *Notitia dignitatum occidentalis* mentions a unit *of equites sagittarii Gerolatae* under the command of *dux Pannoniae Primae et Noricum Ripense*. The last revision of the treatise is dated to AD 420. This means that the fort served a military purpose at least until this date. However, it is very likely that it performed its function in the following years as well. It may have been abandoned at the end of the first third of the 5th century, which could be related to the historical changes in AD 433, when the Romans ceded the province of Pannonia Prima to the Huns as a *foedus*. After this event, most of the Romanised population probably left the area together with the army. However, the possibility that some scattered population residues remained here cannot be completely ruled out, either. Nowadays, however, we have no tangible evidence of their presence.

Translation: Jana Kličová

BIBLIOGRAFIA

Adler-Wölfl, K. Keramik. In: Mosser, M. Die römischen Kasernen im Legionslager Vindobona. Die Ausgrabugen am Judenplatz in Wien in den Jahren 1995-1998. Band I. Wien 2010, 267-508.

Alföldi, A. Der Untergang der Römerherrschaft in Pannonien I. Berlin 1926.

Alföldi, A. The Helmet of Constantine with the Christian Monogram. The Journal of Roman Studies 22/1, 1932, 9-23.

Alföldi, A. Studien zur Geschichte der Weltkrise des 3. Jahrhunderts nach Christus. Darmstadt 1967.

Alföldi, M. Intercisa I. Budapest 1957.

Balogh, T. B./ Láng. O./ Vámos, P. Aquincum Aeternum. Studia in honorem Paula Zsidi. Budapest 2022.

Barbero, A. Barbari. Immigrati, profunghi, deportati nell´impero romano. Bari 2006.

Barkóczi, L. Plastisch verzierte spätrömische Glasfunde aus Pannonien. Folia Archaeologica 22, 1971, 71-83.

Barkóczi, L. Pannonische Glasfunde in Ungarn. Studia Achaologica IX. Budapest 1988.

Barkóczi, L./ Salamon, Á. IV. század végi eleji üvegleletek Magyarországról. In: Archaeologiai Értesítő 95, 1968, 29-39.

Barnes, T. D. Imperial Campaigns, AD 285-311. Phoenix XXX, 1976, 174-193.

Barret, A. A. Životy císarů. Praha 2012.

Basler, Đ. Arhitektura kasnoatičkog doba u Bosni i Hercegovini. Sarajevo 1972.

Baxa, P./Schmidtová, J. Záchranný výskum v Bratislave-Čunove. AVANS 1997, 1999, 24-26.

Bazovský, I. Zisťovacie výskumy v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1994, 1996, 28-29.

Bazovský, I. Zisťovací výskum v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1995, 1997, 28-29.

Bazovský, I. Záchranné výskumy v intraviláne Bratislavy-Rusoviec. AVANS 1996, 1998, 24-25.

Bazovský, I. Záchranné výskumy v Rusovciach. AVANS 1997, 1999, 26-27.

Bazovský, I. Sídlisko z obdobia sťahovania národov v Bratislave-Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 94 – Archeológia 10, 2000, 91-102.

Bazovský, I. Ďalšie sídliskové objekty z obdobia sťahovania národov z Bratislavy-Rusoviec. Zborník Slovenského národného múzea 102 – Archeológia 18, 2008, 131-138.

Bazovský, I. Tehla v dobe rímskej. Zborník Slovenského národného múzea – Archeológia supplementum 3, 2011, 21-24.

Bazovský, I. Nový nález rímskeho zrkadla z Bratislavy-Rusoviec. In: Mellnerová Šuteková, J./ Bača, M./ Pavúk, P. Salve Edvarde! A Toast to the Jubilee of Professor E. Krekovič. Studia Archaeologica et Mediaevalia, Tomus XII. Bratislava 2019, 37- 41.

Bazovský, I. Kolaps rímskeho obranného systému v stredodunajskej oblasti vo svetle nálezov z antickej Gerulaty. In: Kovár, B./ Ruttkay, M. Kolaps očami archeológie. Instituti Archaeologici Nitrensis Academiae Scientiarrum Slovacae. Tomus XXII. Nitra 2019, 151-157.

Bazovský, I./ Bartík, J. Záchranné výskumy v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1999, 2000, 22.

Bazovský, I./Pichlerová, M. Rímska kamenná architektúra pri Irkutskej ulici v Bratislave-Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 109 – Archeológia 25, 2015, 211-232.

Bazovský, I./ Turčan, V. Záchranné výskumy na stavbách rodinných domov v Bratislave-Rusovciach. In: AVANS 2014, 2019, 14.

Bánki, Z. Beiträge zum pannonischen spätrömischen glasierten Siedlungsmaterial. In: Bánki, Z./ Csérményi, V. Glasierte Keramik in Pannonien. Székesfehérvár 1992, 36-44.

Bánki, Z./ Csérményi, V. Glasierte Keramik in Pannonien. Székesfehérvár 1992.

Băjenaru, C. Minor fortifications in the Balkan-Danubian area from Diocletian to Justinian. Cluj-Napoca 2010.

Beljak, J./ Březinová, G./ Varsik, V. Archeológia Barbarov 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídliskové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek. Nitra 2010.

Bemmann, J./ Hegewisch, M./ Meyer, M./ Schmauder. M. Drehscheibentöpferei im Barbaricum. Technologischer und Professionalisierung eines Handwerks am Rande des Römischen Imperiums. Akten der Internationalen Tagung im Bonn von 11. bis 14. Juni 2009. Bonn 2011.

Bernhard, H. Germanische Funde der Spätantike zwischen Strassburg und Mainz. Saalburg Jahrbuch 38, 1982, 72-109.

Bernhard, H. Das Oberrheingebiet zwischen Strassburg und Bingen im 5. Jh. Historische Überlieferung und archäologischer Befund. In: Attila und die Hunnen. Begleitbuch zur Ausstellung im Historischen Museum der Pflaz Speyer 2007-2008. Stuttgart 2007.

Beutler, F./ Igl, R./ Kremer, G. Wiederverwendete Steindenkmäler im spätrömischen Burgus von Wallsee. In: Carnuntum Jahrbuch 2018, 2018, 11-37.

Bémont, C./ Jacob, J.-P. La terre sigillée gallo-rmaine. Lieux de production du Haut Empire: implantatios, produits, relations. Paris 1986.

Birchir, G. The Archaeology and History of the Carpi from the Second to the Fourth Century A.D. Oxford, 1976.

Birley, A. The Roman Government in Britain. Oxford 2005.

Bíró, SZ. Gorsium Bone Carvings. Alba Regia 23, 1987, 25-63.

Bíró, SZ. The Bone Objects of the Roman Collection. Budapest 1994.

Bíró, SZ. Combs and Comb-Making in Roman Pannonia. Ethnical and Historical Aspects. In: Tejral, J. Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonauraum. Brno 2002, 31-72.

Bíró, SZ. Ex officina... Studia in honorem Dénes Gabler. Győr 2009.

Bíró, SZ./ Teichner, F. Schmuck. In: Teichner, F. Die Gräberfelder von Intercisa II. Die Altfunde der Museumssammlungen in Berlin, Mainz und Wien. Berlin 2011, 147-173.

Bíró, SZ./ Vámos, P. Fiatal Római Koros Kutatók II. Konferenciakötete. 2007. október 9-10. Visegárd; 2009. november 20-22. Komárom. Győr 2012.

Bishop, M. Cavalry Equipment of the Roman Army on the First Century A. D.. In: Coulston, J. C. Military Equipment and the Identity of Roman Soldiers. Proceedings of the Fourth Roman Military Equipment Conference. Oxford 1988, 67-195.

Bishop, M. C./ Coulston, J. C. N. Roman Military Equipment from the Punic Wars to the Fall of Rome. Oxford 2006.

Boatwright, M. T./ Gargola, D. J./ Talbert, R. J. A. Dějiny římské říše od nejstarších časů po Konstantina Velikého. Praha 2012.

Bolinet, V. Céramiques Romaines à glaçure plombifere des fouilles de la Colonia Aurelia Apulensis et Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Alba Regia 25, 1995, 147-154.

Bóna, I. Das Hunnenreich. Budapest 1991.

Bónis, E. A mázas kerámia Pannóniában: előzmények és gyártási központok. Archaeologiai Értesítő 117, 1990, 24-38.

Bónis, E. Glasierte Keramik der Spätrömerzeit aus Tokod. Acta Archaeologica Academiae Scientarum Hungaricae 43, 1991, 87-150.

Böhme, H. W. Germanische Grabfunde des 4 bis 5. Jahrhunderts zwischen unterer Elbe und Loire. München 1974.

Böhme, H. W. Das Ende der Römerherrschaft in Britannien und die angelsächsiche Besiedlung Englands im 5. Jahrhundert. Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz 33, 1986, 469-575.

Böhme -Schönberger, A. Kleidung und Schmuck in Rom und den Provinzen. Aalen 1997.

Borusz, K. A budaörsi temető üveg és üvegpasta mellékletei. In: Ottományi, K. A Budaörsi Római Vicus Temetője. Régészeti Tanulmányok. Budapest 2016, 373-395.

Brandl, U. Untersuchungen zu den Ziegelstempeln römischer Legionen in den nordwestlichen Provinzen des Imperium Romanum. Katalog der Sammlung Julius B. Fritzemeier. Passauer Universitätsschriften zur Archäologie 6. 1999.

Bridges, C./ Gilles, K.-J. Spätrömische Befestigungsanlagen in den Rhein- und Donauprovinzen. Beiträge der Arbeitsgemeinschaft „Römische Archäologie" bei der Tagung des West- und Süddeutschen Verbandes der Altertumsforschung in Kempten 8.6.-9.6.1995. Oxfod 1998.

Britton, P. D. The military and administrative reforms of the emperor Gallienus. Nepublikovaná magisterská práca. Durham 1981.

Brockmeier, B. Der Große Friede 332. n. Chr. Zur Außenpolitik Konstantins d. Großen. Bonner Jahrbücher 187, 1987, 79-100.

Burger, A. SZ. The Late Roman Cemetery at Ságvár. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 18. 1966, 53-213.

Burger, A. SZ. Késő sírok Halimbán. Folia Archaeologica 19, 1968a, 87-98.

Burger, A. SZ. Terrakotta ex-voto Gödrekeresztúrról. Archaeologiai Értesitő 95, 1968b, 13-28.

Burger, A. SZ. Római temető Majson. Archaeologiai Értesitő 99, 1972, 64-100.

Burger, A. SZ. Rómaikori temető Somodor-pusztán (Komárom M.). Archaeologiai Értesitő 101, 1974, 64-101.

Burger, A. SZ. Das spätrömische Gräberfeld von Somogyszil. Budapest 1979.

Burger, A. SZ. Late Roman Money Circulation in South-Pannonia. Budapest 1981.

Bürgi, J. Brunnen und Gruben im Kastellareal. In: Brem, H./ Bürgi, J./ Hedinger B./ Fünfschilling, S./ Jacomet, S./ Janietz, B./ Leunzinger, U./ Riederer, J./ Schaltenbrand Obrecht, V./ Stefani, O. Ad Fines. Das spätrömische Kastell Pfyn. Beunde und Funde. Frauenfed 2008, 71.

Burns, T. Battle of Adrianopole: A Reconsideration. Historia 22, 1973, 336-345.

Burns, T. Barbarians within the Gates of Rome. A study of Roman military politicy and the Barbarians, ca. 375-425 AD. Bloomington 1994.

Bury, J. B. History of the Later Roman Empire: From the Death of Theodosius I to the Death of Justinian. Vol I. New York 1923.

Busuladžić, A. Iron Tools and Implemnts of the Roman Period in Bosnia and Herzegovina. Sarajevo 2014.

Cameron, A. The Last Pagans of Rome. Oxford 2010.

Cameron, A./ Gersney, P. The Cambridge Ancient History XIII: The Late Empire, A.D. 337-425. Cambridge 1998.

Cermanović-Kuzmanović, A. Rimsko utvrđenje kod Kladova. Starinar 28–29, 1978, 128-133.

Ciglenečki, S. Arheološki sledovi zatona antične Petovione. In: Lamut, V. Ptujski arheološki Zbornik. Ob 100-letnici muzeja in Muzejskega društva. Ptuj 1993, 505-520.

Clauss, M. Konstantin Veliký. Římsky cisář mezi pohanstvím a křesťanstvím. Praha 2005.

Collins, R. Brooch Use in the 4th- to 5th-century. In: Collins, R./ Allason-Jones, L. Finds from the Frontier: Material Culture in the 4th-5th Centuries. Oakville 2010, s. 64-77.

Collins, R./ Allason-Jones, L. Finds from the Frontier: Material Culture in the 4th-5th Centuries. Oakville 2010.

Conrad, S. Die Gefäßkeramik. In: Von Bülow, G./ Böttger, B./ Conrad, S./ Benecke, N./ Daszkiewicz, M. Iatrus-Krivina: Spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau. Band VI: Ergebnisse der Ausgrabungen 1992-2000. Mainz 2007, 209-264.

Corcoran, S. Diocletianus. In: Barret, A. A. 2012. *Životy císarů*. Praha 2012, 293-328.

Coulston, J. C. Military Equipment and the Identity of Roman Soldiers. Proceeding of the Fourth Roman Military Equipment Conference. Oxford 1988.

Croitoru, C. 2009. Short Considertation on Glass Beakers discovered in the Sântana de Mureş environment between the Carpathians and Pruth. In: Ţentea, O./ Matei-Popescu, F. Near and Beyond the Roman Frontier. Proceedings of a Colloquim Held in Târgovişte, 16–17 October 2008, Bucharest 2009, 213-245.

Csécs, T./Takács, M. Beatus homo qui invenit sapientiam. Ünnepi kötet Tomka Péter 75. születésnapjára. Győr 2016.

Csilla, B. Szarmata Temető Makó-Igási Járandobán. In: Türk, A. Hadak útján XXIV. A népvándorláskor fiatal kutatóinak XXIV. Konferenciája Esztergom, 2014. november 4-6. Budapes 2015, 257-320.

Csirke, O. Késő római sírok Balácán. Balácai Közlemények 8, 2004, 237-256.

Csysz, W./ Hüssen, C. M./ Kuhnen, H. P./ Sommer, C. S./ Weber, S. Provinzialrömische Forschungen. Festschrift für G. Ulbert. Espelkamp 1995.

Curdy, P./ Laurent, F./ Moulin, B./ Schneiter, A. Eburodunum vu de profil: coupe stratigraphique à Yverdon-les-Bains VD, Parc Piguet, 1992. Anuaire de la Société Suisse de Préhistoire et d´Archéologie 78, 1995, 7-56.

Cvjetićanin, T. Late Roman Glazed Pottery. Glazed Pottery from Moesia Prima, Dacia Ripensis, Dacia Mediterranea and Dardania. Belgrade 2006.

Dekan, J. Znovuobjavená Gerulata. Svet vedy 13, 1966, 143-149.

Dekan, J. Vykopeme v Rusovciach chrám Jupiterov?: Krásy Slovenska XLIV, 1967, 404-407.

Dekan, J. Kus Ríma neďaleko Bratislavy. Pamiatky a príroda 1, 1970, 9.

Dekan, J./ Kuzmová, K. Terra sigillata in Rusovce-Bergl reperta annis 1964-1969. In Memoriam Prof. Ing. Alfréd Piffl. In: Kuzmová, K./ Rajtár, J. Gerulata I. Nitra 1996, 164-192.

Demandt, A. Die Spätantike. Römische Geschichte von Diocletian bis Justinian 284-565 n. Chr. München 2007.

Demougeot, E. Les partages de l´Illyricum à la fin du IVe siècle. Revue Historique 198, 1947, 16-31.

Demougeot, E. A propos des partages de l´Illyricum en 386-395. In: Actes du VIe Congrès international d´études byzantines. Paris 1948.

Demougeot, E. Modalités d´établissement des fédérés barbares de Gratiene et de Théodose. In: Sorbonne Études 9, 1974, 43-60.

Demougeot, E. Constantin et la Dacie, in Crise et redressement dans les provinces européennes de l´Empire (milieu du IIIe-milieu du IVe siècle apr. J.-C.). Strasbourg 1983.

Deschler-Erb, S. Römische Beinartefakte aus Augusta Raurica. Rohmaterial, Technologie, Typologie und Chronologie. Text und Tafeln. Augst 1998.

Dévai, K. Késő római temetkezések üvegmellékletei Pannoniában. Nepublikovaná dizertačná práca. Budapest 2012.

Dévai, K. Glass Vessels from Late Roman Times Found in Pannonia. Acta Archaeologica Acadeiae Scientiarum Hungaricae 67, 2016, 255-286.

Dietz, K. Das älteste Militärdiplom für die Provinz Pannonia Superior. Bericht der Römisch-germanischen kommission 65, 1984, 160-268.

Dietz, K. Schriftquellen von Völkerwanderungszeit im pannonischen Raum (von 378-584 n. Chr.). In: Germanen, Hunnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit, Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg, 12. Dezember 1987 bis 21. Februar 1988, Museum für Vor- und Frühgeschichte der Stadt Frankfurt am Main, 13. März bis 15. Mai 1988. Nürnberg 1987, 27-67.

Dombay, J. Későrómai temetők Baranyában. Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 2, 1957, 181-330.

Doneus, N. Das kaiserzeitliche Gräberfeld von Halbturn, Burgenland. Teil 1: Archäologie, Geschichte und Grabbrauch. Mainz 2014a.

Doneus, N. Das kaiserzeitliche Gräberfeld von Halbturn, Burgenland. Teil 4: Tafeln/Katalog 399-810. Mainz 2014d.

Dragendorff, H. 1895. Terra sigillata. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik. Bonn 1895.

Dragun, T. Vlešťovaná keramika z neskoroantickej pevnosti v Bratislave Rusovciach. Zborník Slovenského Národného múzea CXII – Archeológia 28, 2018, 279-285.

Dragun, T. Late Antique Gerulata in the Light of Some Significant Finds. Anodos. Studies of the Ancient World 13/2013, 2019, 147-159.

Doyle, CH. Endgame of treason. Suppressing rebellion and usurpation in the Late Roman empire., AD 397-411. Nepublikovaná dizertačná práca. Galway 2014.

Eger, CH. Spätantikes Kleidungszubehör aus Nordafrika I. Trägerkreis, Mobilität und Ethnos im Spiegel der Funde der spätesten römischen Kaiserzeit und der vandalischen Zeit. Wiesbaden 2012.

Eggers, H. J. Der römische Import in Freien Germanien. Glückstadt 1951.

Eke, I./ Horváth, L. Késő római temetők Nagykaniszán (Anyagközlés). Zalai Múzeum 19, 2010, 155-254.

Ellis, L. Dacians, Sarmatians and Goths on the Roman-Carpathian frontier: second-fourth century. In: Shifting frontiers in Late Antiquity. Aldershot, 1996, 105-125.

Elschek, K. Bratislava-Dúbravka im 1. bis 4. Jahrhundert n. Chr. Germanischer Fürstensitz mit römischen Bauten und die germanische Besiedlung. Nitra 2017.

Ertel, CHR. Alte Befunde zu den Befestigungsanlagen in Mautern. Fundberichte aus Österreich 35, 1996, 69-82.

Facsády, A. R. Aquincumi ékszerek/Jewellery in Aquincum. Budapest 2009.

Fernandez, J. A. 1999. Late Roman Belts in Hispania. Journal of Roman Military Equipment Studies 10, 1999, 55-72.

Fillitz, H. Beiträge zur Kunstgeschichte und Archäologie des Frühmittelalters. Akten zum VII. Internationalen Kongreß für Frühmittelalterforschung, 21.-28. September 1958. Graz-Köln 1961.

Fischer, T. Passau im 5. Jahrhundert. Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums Nürnberg 1987, 1987, 57-61.

Fitz, J. Neue Ergebnisse in der Limes Forschung des Donau Gebiets. In: Roman Frontier Studies 1989. Proceedings of the 16th International Congress of Roman Frontier Studies. Exeter 1991, 219-224.

Follman-Schulz, A. B. Die römischen Gläser im Rheinischen Landesmuseum Bonn. Bonn 1992.

Foy, D. Le verre de l´antiquite tardive et du haut moyen age. Typologie-Chronologie-Diffusion. Guiry-en-Vexin 1995.

Friesinger, H./ Kerchler, H. Töpferöfen der Völkerwanderungszeit in Niederösterreich. Ein Beitrag zur völkerwanderungszeitlichen Keramik (2. Hälfe 4.-6. Jahrhundert) in Niederösterreich, Oberösterreich und dem Burgenland. Archaologia Austriaca 65, 1981, 193-266.

Friesinger, H./ Krinzinger, F. (eds.) Der römische Limes in Österreich. Wien 1997.

Friesinger, H./ Stuppner, A. Zentrum und Peripherie: Gesellschaftliche Phänomene in der Frühgeschichte: Materialien des 13 Internationalen Symposiums „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donaurau,“, Zwettl, 4.-8 Dezember 2000. Wien 2004.

Fuchs, J. Spätantike militärische horrea an Rhein und Donau. Eine Untersuchung der römischen Militäranlagen in den Provinzen Maxima Sequanorum, Raetia I, Raetia II, Noricum Ripense und Valeria. Nepublikovaná magisterská práca. Wien 2011.

Fülep, F. Sopianae. The History of Pécs During the Roman Era, and the Problem of the Continuity of the Late Roman Population. Budapest 1984.

Fünfschilling, S. Die römischen Gläser aus Augst und Kaiseraugst. Kommentierter Formenkatalog und ausgewählte Neufunde 1981-2010 aus Augusta Raurica. Text und Formenkatalog. Augst 2015.

Gabler, D. Későrómai éremlelet Ács-Vaspusztáról (Der spätrömische Münzfund von Ács-Vaspuszta. Archaeologiai Értesítő 99, 1972, 232-239.

Gabler, D. Die Westerndorfer Sigillata in Pannonien – Einige Besonderheiten ihrer Verbreitung. Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums 30, 1983, 349-358.

Gabler, D. Pottery. In: Gabler, D. The Roman Fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) on the Danubian Limes. Oxford 1989, 230-317; 453-491.

Gabler, D. The Roman Fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) on the Danubian Limes. Oxford 1989.

Gabler, D. A budaörsi terra sigillaták. In: Ottományi, K. Római Vicus Budaörsön I. Budapest 2012a, 409-453.

Gabler, D. Terra sigillaták Aquincum legkorábbi táborából és annak emelt későbbi római épületekből. Budapest Régiségei 45, 2012b, 111-150.

Gabler, D. Terra Sigillaten in einem Luxusgebäude im nördlichen Teil der canabae von Aquincum (Budapest III. Bez., Folyamőr-Strasse). Schriften zur Archäologie und Archäometrie der Paris Lodron-Universität Salzburg 7, 2014, 71-87.

Gabler, D. Terra sigillaten in der Siedlung Visegrád-Lepence. Zborník Slovenského Národného múzea – Archeológia Supplementum 11, 2016, 131-145.

Gaspari, A./ Guštin, M./ Lazar, I./ Trkman B. Late Roman tool Finds from Celje, Gradišče at Zbelovksa Gora and Sv. Paveô above Vrtovin (Slovenia). In: Fugère, M./ Guštin, M. Iron, Blacksmiths and Tools. Ancient European Crafts. Acts of the Instrumentum Conference at Podsreda (Slovenia) in April 1999. Montagnac 2000, 187-203.

Gassner, V. Gelbtonige Keramik aus datierten Fundkomplexen in Carnuntum. Ein Überblick über die Gefäßformen. Carnuntum Jahrbuch 1989, 1990, 133-161.

Gassner, V. Mittelkaiserzeitliche glasierte Keramik aus Pannonien. Carnuntum Jahrbuch 1991. 1992, 9-55.

Gassner, V. Die Keramik mit Ausnahme der Terra sigillata. In: Gassner, V./ Groh, S./ Jilek, S./ Kaltenberger, A./ Pietsch, W./ Sauer, R./ Stiglitz, H./ Zabehlicky, H. Das Kastell Mautern-Favianis. Wien 2000, 184-332.

Gassner, V. Pannonische Glanztonware in Carnuntum: Ein Befund aus der zweiten Hälfe des 3. Jhs. n. Chr. In: Koiner, G./ Lehner, M./ Lorenz, T./ Schwarz, G. Akten des 10. Österreichischen Archäologentages in Graz 7.-9. November 2003. Wien 2006, 31-38.

Gassner, V. Late Roman Lead-Glazed Pottery at Carnuntum. Contexts and Chronology. In: Magrini, C./ Sbarra, F. Late Roman Glazed Pottery Productions in Eastern Alpine Area and Danubian Provinces. First Results of an International Project in Carlino. First International Meeting of Archaeology in Carlino, Carlino, 14-15 Decemeber 2007. Carlino 2009, 51-62.

Gassner, V./ Jilek, S. Carnuntum zur Zeit der Soldatenkaiser – eine Bestandaufnahme. In: Tejral, J. Das mitteleuropäische Barbaricum und die Krise des römischen Weltreiches im 3. Jahrhundert. Brno 1999, 51-70.

Gassner, V./ Jilek, S./ Ladstätter, S. Am Rande des Reiches: die Römer in Österreich. Wien 2002.

Gassner, V./ Groh, S./ Jilek, S./Kaltenberger, A./ Pietsch, W./ Sauer, R./ Stiglitz, H./ Zabehlicky, H. Das Kastell Mautern-Favianis. Wien 2000.

Gaál, A. Pannóniai Kutatások. A Soproni Sándor emlékkonferencia előadásai, Bölcske. Szekszárd 1999.

Gaál, A. Tolna megye évszázadai a régészet tükrében. Válogatás az elmúlt tíz év ásatási anyagából. Szekszárd 2001.

Garbsch, J. Die Burgi von Meckatz und Untersaal und die valentinianische Grenzbefestigung zwischen Basel und Passau. Bayerische Vorgeschichtsblätter 32, 1967, 51-82.

Gavritukhin, I. Cut Glasss Beakers within the Context of Studies in the Connestions between the South of Eastern Europe and Scandinavia in the Late Period of Roman Influence and the Great Migration Periods. In: Khrapunov, I./ Stylegar F.-A. 2011. Inter Ambo Maria. Contacts between Scandinavia and the Crimea in the Roman period. Kristiansand-Symferopol 2011, 39-69.

Gáspár, D. Spätrömische Kästchenbeschläge in Pannonien. Textband. Szeged 1971.

Gehn, U. Ehrenstatuen in der Spätantike. Chlamydati und Togati. Wiesbaden 2012.

Geisler, H. Wandel durch Migration? Büchenbach 2016.

Gergely, N. P. Késő római temető Zamárdiban. Somogyi Múzeumok Közleményei 14, 2000, 29-39.

Gergely, B./ Borusz, K./ Merva, SZ./ Tolnai, K. Régészeti kutatások a Visegrádi Sibrik-Dombon. Commucationes Archaeologicae Hungariae 2017, 2017, 193-234.

Gibbon, E. Úpadok a zánik Rímskej ríše 1. Bratislava 1988.

Giesler, U. Jüngerkaiserzeitliche Nietknopfsporen mit Dreipunkthalterung vom Typ Leuna. Saalburg Jahrbuch 35, 1978, 5-56.

Gnade, B. Das römische Kastell Böhming am Ratischen Limes. Bericht der Bayerischen Bodenkmalpflege 51, 2010, 199-285.

Godlowski, K. The Chronology of the Late Roman and Early Migration Periods in Central Europe. Kraków 1970.

Goldsworthy, A. How Rom Fell: Death of a Superpower. New Haven/ Lodon 2009.

Goldsworthy, A. Armáda starého Říma. Praha 2010.

Gostenčnik, K. Die Kleinfunde aus Bein von Magdalensberg. Carinthia I, 1996, 105-137.

Grabherr, G./ Kainrath, B./ Traxler, S. AB IVVAO M XXXI. Der „Burgstall" von Mösendorf. In: Kastler, R./ Lang, F./ Holger, W. Faber Salisburgi. Festschrift für Wilfried K. Kovacsovics. Salzburg 2018, 57-70.

Graf, A. A pannonia ókori földrajzára vonatkozó kutatások áttekintö összefoglalása. Übersicht der antiken Geographie von Pannonien. Budapest 1936.

Grant, M. History of Rome. New York 1978.

Groh, S./ Sedlmayer, H. Forschungen im Kastell Mautern-Favianis. Die Grabungen der Jahre 1996 und 1997. Wien 2002.;

Groh, S./ Sedlmayer, H. Forschungen im Vicus Ost von Mautern-Favianis. Die Grabungen der Jahre 1997-1999. Wien 2006.

Groh, S./ Sedlmayer, H. Contextual Archaeology: The Late Antique Fort and Vicus Favianis/ Mautern. Methods and Results. In: Lavan, L./ Mulryan, M. Field Methods and Post-Excavation Techniques in Late Antique Archaeology. Leiden 2015, 483-509.

Groller, M. V. Der römische Limes in Österreich, Heft II. Wien 1901.

Gróf, P./Gróh, D. A Visegrád-Lepencei őrtorony és a későrómai szoborlelet. Savaria 22/3, 1996, 21-24.

Gróf, P./Gróh, D. Spätrömischer Wachtturm und Statuenfund zu Visegrád-Lepence. Folia Archaeologica 47, 1999, 103-116.

Gróf, P./Gróh, D. The watchtower of Visegrád-Lepence. Budapest régiségei 34, 2001, 117-121.

Gróh, D. A Visegrád-lepencei római őrtorony bejáratának átépítése. A Wosinsky Mór múzeum évkönyve XXIII, 2001, 15-23.

Grumel, V. L´Illyricum de la mort de Valentinian Ier (375) à la mort Stilicon (408). Revue de études byzantines 9, 1951, 5-46.

Grünewald, M. Die Gefäßkeramik des Legionslagers von Carnuntum (Grabungen 1968-1974. Wien 1979.

Gschwind, M. Abusina. Das römische Auxiliarkastell Eining an der Donau vom 1. bis 5. Jahrhundert n. Chr. München 2004.

Gudea, N. Über die Produktion von glasieten Gefäßen in den dakischen Provinzen. Alba Regia 25, 1995, 115-120.

Gudea, N. Beiträge zur Kenntnis des spätrömischen Heers (4. Jahrhundert). 1. Waffen für Fernkampf aus den Wehrlagen an der Nordgrenze von Dacia Ripensis. Revista Bistriţei XXIV, 2010, 267-284.

Gugl, CH. Stratifirzierte Fundkontexte des 1.-3. Jahrhunderts. In: Gugl, CH./ Kastler, R. Legionslager Carnuntum. Ausgrabungen 1968-1977. Wien 2007, 159-230.

Gugl, CH./ Kastler, R. Legionslager Carnuntum. Ausgrabungen 1968-1977. Wien 2007.

Haevernick, T. E. Gedanken zur frühesten Glasherstellung in Europa. Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 21, 1974, 205-209.

Halagan, J./ Krekovič, E./ Schmitová, J. Pokračovanie výskumu na Balkánskej ulici v Rusovciach. AVANS 1991, 1992, 40-41.

Halagan, J./ Schmidtová, J./ Varsik, V. Záchranné výskumy v Rusovciach. In: AVANS 1991, 1992, 41-43.

Halsall, G. Barbarian Migrations and the Roman West, 376-568. Cambridge 2007.

Hanzelyová, E./ Kuzma, I./ Rajtár, J. Pokračovanie leteckej prospekcie na juhozápadnom Slovensku. AVANS 1995, 1997, 77-81.

Hardt M./ Heinrich-Tamáska, O. Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donauraum. Forschungen zu Spätantike und Mittelalter Band 2. Weinstadt 2013.

Harden, D. B. Roman glass from Karanis. Ann Arbor 1936.

Harmadyová, K. Devín Veroniky Plachej. Zborník k životnému jubileu PhDr. V. Plachej. Bratislava 2017.

Haupt, D. Studien zu den Militärgrenzen Roms II. Wien 1977.

Hayes, J. W. Late Roman Pottery. London 1972.

Hárshegyi, P./ Ottományi, K. Imported and local Pottery in Late Roman Pannonia. In: Lavan, L. Local Economies? Production and Echange of Inland Region in Late Antiquity. Leiden 2013, 471-528.

Hächler, N./ Näf, B./ Schwarz, P. A. Mauern gegen Migration? Spätrömische Strategie, der Hochrhein-Limes und die Fortifikationen der Provinz Maxima Sequanorum – eine Auswertung der Quellenzeugnisse. Regensburg 2020.

Häseli, V./ Schwarz, P. A. Neue Forschungen zum spätantiken Hochrhein-Limes im Kanton Aargau IV. Die Kleinfestung Wallbach-Stelli und andere spätantike Wehranlagen in Wallbach. Jahresbericht der Gesellschaft Pro Vindonissa 2019, 2020, 65-87.

Heather, P. Goths and Romans 332-489. Oxford 1991.

Heather, P. La caduta dell´Impero Romano. Una nuova storia. Milan 2006.

Heather, P. Goths in the Roman Balkans c. 350-500. In: Poulter, A. The Transition to Late Antiquity. On the Danube and beyond. Oxford 2008, 162-180.

Hedinger, B. Der römischen Burgus von Kloten, Kanton Zürich. In: Bridges, C./ Gilles, K.-J. Spätrömische Befestigungsanlagen in den Rhein- und Donauprovinzen. Beiträge der Arbeitsgemeinschaft „Römische Archäologie" bei der Tagung des West- und Süddeutschen Verbandes der Altertumsforschung in Kempten 8.6.-9.6.1995. Oxfod 1998, 113-118.

Heinrich-Tamáska, O. Keszthely-Fenékpuszta im kontext spätantiker Kontinuitätsforschung zwischen Noricum und Moesia. Rahden 2011.

Henning, J. Südosteuropa zwischen Antike und Mittelater. Berlin 1987.

Heymans, H. Die Fibeln aus dem römerzeitlichen Vicus von Karlsdorf bei Graz. Fundberichte aus Österreich 36, 1997, 325-374.

Hodking, T. Italy and Her Invaders Voll. II. Oxford 1880.

Hoffmann, D. Das spätrömische Bewegungsheer und die Notitia Dignitatum. Düsseldorf 1970.

Horváth, F. Keramik. In: Teichner, F. Die Gräberfelder von Intercisa II. Die Altfunde der Museumssammlungen in Berlin, Mainz und Wien. Berlin 2011a, 193-229.

Horváth, F. Das spätantike Keramikspektrum in Keszthely-Fenékpuszta – erste Ergebnisse. In: Heinrich-Tamáska, O. Keszthely-Fenékpuszta im kontext spätantiker Kontinuitätsforschung zwischen Noricum und Moesia. Rahden 2011b, 597-652.

Hoss, S. The Roman Military Belt. In: Nosch, M.-L. Wearing the Cloak. Dressing the Soldier in Roman Times. Oxford 2012, 29-44.

Hošek, R. Kde ležala Gerulata. Pamiatky a príroda Bratislavy 7, 1982, 141-148.

Hošek, R. Tituli latini Pannoniae Superioris annis 1967-1982 in Slovacia reperti. Praha 1984.

Hrabkovský, M. Germánsky kniežací dvorec v Milanovciach/Veľkom Kýre a jeho neskoroantický kultúrny kontext. Trnava 2021.

Hrnčiarik, E. Rímske a germánske výrobky z kosti, parohoviny a slonoviny z auxiliárneho kastela v Iži v kontexte severopanónskej hraničnej zóny. Trnava – Nitra 2015.

Hrnčiarik, E./ Kolon T., Archeologická výskum na NKP Kaštieľ s areálom na Balkánskej ulici v Bratislave. Nepublikovaná nálezová správa č. 1/2018, Trnava 2018.

Humer, F./ Jobst, W./ Rauchenwald, A. Carnuntum – Zivilstadt 1989-1990. Bericht über die Ausgrabungen und Forschungen an der „Limesstraße." Carnuntum Jahrbuch 1990, 1991, 63-144.

Humphries, M. From Usurper to Emperor: The Politics of Legitimation in the Age of Constantine I. Journal of Late Antiquity 1, 2008, 82-100.

Charanis, P. Observations on the transformation of the Roman World in the Third Century. A.R.N.W. II.2, 1975, 551-559.

Christie, N. From the Danube to the Po: the defence of Pannonia and Italy in the fourth and fifth centuries AD. In: Poulter, A. The Transition to Late Antiquity. On the Danube and beyond. Oxford 2008, 547-578.

Christlein, R. Die spätrömische Kastel Boiotro zu Passau-Innstadt. Formen der Kontinuität am Donaulimes im raetisch-norischen Grenzbereich. In: Werner, J./ Ewig, E. Von der Spätantike zum frühen Mittelalter. Sigmaringen 1979, 91-123.

Christlein, R. Romanische und germanische Funde des fünften Jahrhunderts aus den Passauer Kastellen Batavis und Boiotro. Ostbairische Grenzmarken 22, 1980, 106-118.

Christlein, R./ Czysz, W./ Garbsch, J./ Kellner, H.-J./ Schröter, P. Die Ausgrabungen 1969-1974 in Pons Aeni. Bayerische Vorgeschichtsblätter 41, 1976, 2-106.

Chrysos, E. Gothia Romana: Zur Rechtslage des Föderatenlandes der Westgoten im 4. Jh. Dacoromania 1, 1973, 52-64.

Isings, C. Roman Glass from Dated Finds. Groningen/Djakarta 1957.

Istvánovits, E. Das Gräberfeld aus dem 4.-5. Jahrhundert von Tiszadob-Sziget. Acta Archaeologica Academiae Scientiarium Hungaricae 45, 1993, 91-146.

Ivanišević, V. The Danubian Limes of the Diocese of Dacia in the Fifth Century. In: Vida, T. Romania Gothica II. The Frontier World. Romans, Barbarians and Military Culture. Budapest 2015, 653-665.

Ivanišević, V./ Kazanski, M. Das nördliche Illyrien im 5. und 6. Jahrhundert. In: Rome und die Barbaren. Europe zur Zeit der Völkerwanderung. Von 22. August bis 7. December 2008 in der Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland in Bonn. Bonn 2008.

Ivanišević, V./ Kazanski, M. The Pontic-Danubian Realm in the Period of the Great Migration. Beograd 2012.

Jacobi, L. Das Römerkastell Saalburg bei Homburg vor der Höhe. Homburg 1897.

James, S. Evidence from Dura Europos for the Origins of Late Roman Helmets. Syria 63/1, 1986, 107-134.

Jančo, M. Rímsko-provinciálna úžitková keramika v Čechách. Archeologie ve středních Čechách 7, 2003, 261-318.

Janek, T. Rímske stavebné terakoty v oblasti medzi Vindobonou a Brigetiom a susednej nadlimitnej oblasti (1.-4. stor. n.l.). Nepublikovaná diplomová práca. Praha 2014.

Jäger-Wersonig, S. *Metall*. In: Mosser, M. Die römischen Kasernen im Legionslager Vindobona. Die Ausgrabugen am Judenplatz in Wien in den Jahren 1995-1998. Band I. Wien 2010a, 603-740.

Jelinčić, K. Glass Paste Bracelets from Late Antiquity from the Site of Vitrovitica-Kiškorija South. Prilozi Institut za arheologiju u Zagrebu 24, 2007, 213-220.

Jevremov, B./ Tomanič Jevremov, M./ Ciglenečki, S. Poznorimsko Grobišče na Ptujskem Gradu. Arheološki vestnik 44, 1993, 223-231.

Jiřík, J. Entstehung und Entwicklung der sogenannten Vinařice-Gruppe in Nordteil des Böhmischen Beckens, Forschungsstand und Interpretationsversuch. In: Tejral, J. Barbaren in Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsbildung in der Völkerwanderungszeit. Brno 2007, 121-146.

Jobst, W. Die römischen Fibeln aus Lauriacum. Linz 1975.

Jones, F. F. Rhosica Vasa. American Journal of Archaeology 49, 1945, 45-51.

Kaltoffen, A. Studien zur Chronologie der Völkerwanderungszeit im südostlichen Mitteleuropa. Oxford 1984.

Kandler, M. Legionslager und canabae von Carnuntum. In: Temporini, H. Aufstieg und Niedergang der römischen Welt II: 6: Politische Geschichte (Provinzen und Randvölker: Lateinischer Donau-Balkanraum). Berlin 1977, 626-700.

Kastler, R./ Lang, F./ Holger, W. Faber Salisburgi. Festschrift für Wilfried K. Kovacsovics. Salzburg 2018.

Kazanski, M. Barbarian Military Equipment and its Evolution in the Late Roman and Great Migration Periods. In: Sarantis, A./ Christie, N. War and Warfare in Late Antiquity: Current Perspectives. Leiden 2010, 493-521.

Kazanski, M./ Akhmedov, I. La tombe de Mundolsheim (Bas-Rhin): Un chef militaie Nomade au service de Rome. In: Tejral, J. Barbaren in Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsbildung in der Völkerwanderungszeit. Brno 2007, 249-262.

Kazanski, M./ Mastykova, A. „Princely" Finds and power centers in Eastern European Barbarium in the Hunnic Time. In: Geisler, H. 2016. Wandel durch Migration? Büchenbach 2016, 85-103.

Kelemen, M. H. Későrómai sírok a nyergesújfalui tábor temetőjéből. Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei 5, 1997, 399-414.

Kelemen, M. H. Solva. Esztergom későrómai temetői. Budapest 2008.

Keller, E. Die spätrömischen Grabfunde in Südbayern. München 1971.

Kendrala, D. Antická Gerulata odhaľuje nové svedectvá. Najvýznamnejšie objavy SAHI v Rusovciach. Historická revue 26/6, 2015, 21-27.

Khrapunov, I./ Stylegar, F.-A. Inter Ambo Maria. Contacts between Scandinavia and the Crimea in the Roman period. Kristiansand-Symferopol 2011.

Kiss, A. Die „Barbarischen" Könige des 4.-7. Jahrhunderts im Karpatenbecken, als verbündeten des Römischen bzw. Byzantischen Reiches. Communicationes Archaeologicae Hungariae, 1991, 115-128.

Kiss, A. Pannonie zur Zeit der Völkerwanderung – Ergebnisse und Probleme. In: Tejral, J./ Pilet, Ch./ Kazanski, M. L´Occident romain et l´Europe centrale au début de l´époque des Grandes Migrations. Brno 1999, 106-126.

Kiss, A. A zsámboki 5. szádi temető. Alapszakos szadolgozat. Budapest 2015.

Klumbach, H. Spätrömische Gardehelme. Münich 1973.

Kocsis, L. A new Late Roman Helmet from Hetény in the Hungarian National Museum. Libelli Archaeologici Seria Nova 2003/1, 2003, 521-552.

Kocztur, É. Rítusra vonatkozó megfigyeslések a solymári koracsászárkori temetőben. Budapest Régiségei 32, 1998, 83-86.

Koch, T. Die Ziegelstempel von Vindobona. Die Ziegelneufunde aus römischen Leegionslager von Wien. Nepublikovaná diplomová práca Wien 2012.

Koch, U. Die Glas- und Edelsteinfunde aus Plangrabunngen 1967-1983. Der Runde Berg bei Urach VI. Sigmaringen 1987.

Koiner, G./ Lehner, M./ Lorenz, T./ Schwarz, G. Akten des 10. Österreichischen Archäologentages in Graz 7.-9. November 2003. Wien 2006.

Kolendo, J. Les guerres des Carpes dans le dernières années de la Tétrarchie. Hommàges à M. Renard 2, 1969, 378-385.

Kolník, T./ Krekovič, E./ Snopko, L./ Geržová, I./ Ferus, V./ Hečková, I. Gerulata. In: Štefanovičová, T. a kol. Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava 1993, 210-261.

Kolník, T./ Varsik, V./ Vladár, J. Branč. Germánska osada z 2. až 4. storočia. Nitra 2007.

Kolníková, E./ Hunka, J. Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 1988. AVANS 1988, 1990, 94-99.

Konrad, M./ Witschel, CH. Römische Legionslager in den Rhein- und Donauprovinzen – Nuclei spätantik-frühmittelalterlichen Lebens? München 2010.

Kos, P. Ad Pirum (Hrušica) e i Claustra Alpiumm Iuliarum. Ljubljana 2014.

Kovács, P. The Late Roman army in Pannonia. Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungariae 44/1. 2004a, 115-122.

Kovács, P. Hunkori sír Száhalombattán. Communicationes Archaeologicae Hungariae. 2004b, 123-150.

Kovács, P./ Sschmidtová, J. Rímsky míľnik z Gerulaty. Slovenská archeológia 59/2, 2011, 311-318.

Kovár, B./ Ruttkay, M. Kolaps očami archeológie. Instituti Archaeologici Nitrensis Academiae Scientiarum Slovacae. Tomus XXII. Nitra 2019.

Kraskovská, Ľ. Nález rímskeho hrobu v Rusovciach. Archeologické rozhledy 3, 1951, 160-161.

Kraskovská, Ľ. Výskum rímskej stanice v Rusovciach v r. 1961 a 1964. Zborník Slovenského národného múzea 61 – História 7, 1967, 37-70.

Kraskovská, Ľ. Príbytok z doby rímskej v Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 67 – História 13, 1973, 35-47.

Kraskovská, Ľ. Gerulata - Rusovce: Rímske pohrebisko I. Bratislava 1974a.

Kraskovská, Ľ. Rímske pohrebisko na parcele JRD v Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 68 – História 14, 1974b, 81-110.

Kraskovská, Ľ. Rímske mince z výskumov v Rusovciach. Slovenská numizmatika IV, 1976, 36-45.

Kraskovská, Ľ. Objekty z doby rímskej pri kostole v Rusovciach-Bratislave. Zborník Slovenského národného múzea 71 – História 17, 1977, 59-83.

Kraskovská, Ľ. Slovanské osídlenie v Bratislave-Rusovciach v polohe Bergl. Zborník Slovenského národného múzea 75 – História 21, 1981, 104-124.

Kraskovská, Ľ. Zbrane a nástroje z polohy Bergl v Bratislave-Rusovciach. Slovenská Archeológia XXXVI – 1, 1988a, 133-140.

Kraskovská, Ľ. Typy perál z doby rímskej na Slovensku. Zborník Slovenského národného múzea 82 – História 28, 1988b, 93-104.

Kraskovská, Ľ. Nález tehly s kolkom Cohors V Lucensium v Bratislave-Rusovciach. Archeologické rozhledy 41, 1989a, 576-579.

Kraskovská, Ľ. Rímske kahance z Gerulaty. Zborník Slovenského národného múzea 83 – História 29, 1989b, 41-54.

Kraskovská, Ľ. Náleziská z doby rímskej v Bratislave-Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 84 – História 30, 1990, 17-29.

Kraskovská, Ľ. Kolkované tehly z polohy Bergl v Bratislave-Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 85 – Archeológia 1, 1991, 49-68.

Kraskovská, Ľ. Drobné predmety z polohy Bergl v Bratislave-Rusovciach. Zborník Slovenského národného múzea 86 – Archeológia 2, 1992, 67-82.

Krause, G./ Limpach, R. Ein spätkaiserzeitlich-völkerwanderungszeitlicher Hortfund mit Eisengeräten von Radeberg-Lotzdorf, Kreis Dresden. Arbeits- und Forschungsberichte zur Sächsischen Bodendenkmalpflege Band 14/15, 1966, 159-213.

Krekovič, E. Rímska importovaná keramika na Slovensku. Slovenská archeológia XXIX/2, 1981, 341-376.

Krekovič, E. Archäologische Nachweise zu Anfängen des Lagers Gerulata. Archeologickké rozhledy 43, 1991, 447-451.

Krekovič, E. Military Equipment on the territory of Slovakia. Journal of Roman Military Equipment Studies 5, 1994, 211-225.

Krekovič, E. Glasierte Keramik aus Gerulata. Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve 25, 1995, 95-100.

Krekovič, E. Römische Keramik aus Gerulata. Bratislava 1998.

Krekovič, E./ Schmidtová, J./ Halagan, J./ Varsik, V. *Záchranný výskum v Bratislave-Rusovciach*. *AVANS 1992*, 1993, 73.

Kronberger, M. Siedlungschronologische Forschungen zu den canabae legionis von Vindobona. Die Gräberfelder. Wien 2005.

Kuhoff, W. Diokletian und die Epoche der Tetrarchie. Das römische Reich zwischen Krisenbewaltigung und Neuaufbau (284-313 n. Chr.). Frankfut am Main 2001.

Kulikowski, M. The Tragedy of Empire: From Constantine to the Destruction of Roman Italy. Cambridge 2019.

Kuszinsky, B. A római határvédelem és a balhári erőd. Az Országos Magyar Regészeti Társulat Évkönyve 1, 1923, 19–29.

Kuzmová, K./ Rajtár, J. Gerulata I. Nitra 1996.

Ladstätter, S. Afrikanische Importe im Legionslager von Carnuntum und seinem näheren Umfeld. In: Gugl, CH./ Kastler, R. Legionslager Carnuntum. Ausgrabungen 1968-1977. Wien 2007, 254-256.

Labrousse, M. Toulouse antique des origines à l´étblissement des Wisigoths. Paris 1968.

Lamut, V. Ptujski arheološki Zbornik. Ob 100-letnici muzeja in Muzejskega društva. Ptuj 1993.

Lancon, B. Rome in Late Antiquity: AD 312-609. New York 2001.

Lander, J. Roman stone fortifications. Variation and change from the First century A.D. to the Fourth. Oxford 1984.

Lányi, V. The Late Roman Cemetery at Ságvár. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 18, 1966, 99-236.

Lányi, V. Die spätantike Gräberfelder von Pannonien. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 24, 1972, 53-213.

Lányi, V. Die graue spätrömische Keramik von Tokod. In: Mócsy, A. Die spätrömische Festung und das Gräberfeld von Tokod. Budapest 1981a, 73-120.

Lányi, V. Das spätrömische Gräberfeld. In: ócsy, A. Die spätrömische Festung und das Gräberfeld von Tokod. Budapest 1981b, 169-263.

Lavan, L. Local Economies? Production and Echange of Inland Region in Late Antiquity. Leiden 2013.

Lavan, L./ Mulryan, M. Field Methods and Post-Excavation Techniques in Late Antique Archaeology. Leiden 2015.

Lazar, I. Rimsko steklo Slovenije. Ljubljana 2003.

Lazar, I. Glass Finds in Slovenia and Neighbouring Areas. Journal of Roman Archaeology 19, 2006, 329-342.

Lazar, I. Annales du 19e Congrès de l´Association Internationale pour l´Histoire du Verre. Koper 2015.

Leadbetter, W. L. Galerius and the will of Diocletian. London 2009.

Lee, A. D. From Rome to Byzantium, AD 363-565: The Transformation of Ancient Rome. Edinburgh 2013.

Leleković, T. Cemeteries. In: Migotti, B. The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia. Oxford 2012, 313-356.

Lengyel, A./ Radan, G. The Archaeology of Roman Pannonia. Lexington 1980.

Lenski, N. Constantinus. In: Barret, A. A. Životy císarů. Praha 2012, 329-357.

Liebenshuetz, J. W. The Lower Danube region under pressure: from Valens to Heraclius. In: Poulter, A. The Transition to Late Antiquity. On the Danube and beyond. Oxford 2008, 100-134.

Liesen, B./ Pirling, R. Glasierte spätrömische Keramik aus Krefeld-Gellep. Germania 76/2, 1998, 721-746.

Lipovan, I. T./ Valuta, C. L. La céramique à glaçure plombifere d'Ampelum (Dacia). Alba Regia 25, 1995, 137-146.

Lotter, F. Severinus von Noricum. Legende und historische Wirklichkeit. Stuttgart 1976.

Löhken, H. Ordines Dignitatum. Untersuchungen zur formalen Konstituierung der spätantiken Führungsschicht. Köln 1982.

Lőrincz, B. Die Duces der Provinz Valeria unter Valentinian I. (364 – 375). Alba Regia 15, 1976a, 99-107.

Lőrincz, B. Zur Datierung der Stempelziegel von Vindobona. Alba Regia 15, 1976b, 261-262.

Lőrincz, B. Pannonische Stempelziegel II. Limes-Strecke Vetvs Salina-Intercisa. Budapest 1979.

Lőrincz, B. Pannonische Stempelziegel III. Limes-Strecke Ad Flexum-Ad Mures. Budapest 1981.

Lőrincz, B. Stamped tiles. In: Gabler, D. The Roman Fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) on the Danubian Limes. Oxford 1989, 121-164.

Lőrincz, B. A későrómai hídfőállások bélyeges téglai Valeriában. In: Gaál, A. Pannóniai Kutatások. A Soproni Sándor emlékkonferencia előadásai, Bölcske. Szekszárd 1999, 97-120.

Lőrincz, B./ Visy, Z. Die Hilfstruppen der Provinz Pannonia Superior unter Trajan. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 39, 1987, 337-345.

Lusuardi, S. S. Ad mensam – manufatti d´uso da contesti archeologici fra tarda antichita e medioveo. Udine 1994.

Maccabruni, C. Ceramica invetriata con decorazione a rilievo nuovi ritrovamenti dal territorio Pavase. Alba Regia 25, 1995, 49-61.

Mackensen, M. Das römische Gräberfeld auf der Keckwiese im Kempten. Kallmünz 1978.

Mackensen, M. Die Innenbebauung un der Nordvorbau des spätrömischen Kastells Abusina/ Eining. Germania 72, 1994, 479-513.

Mackensen, M. Das spätrömischen Grenzkastell Caelius Mons-Kellmünz. Stuttgart 1995.

Mackensen, M. Römische und spätantike Kleinfunde aus Simitthus/Chemtou (Nordwesttunisien). Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts. Römische Abteilung 114, 2008, 339-356.

Mackensen, M. Metallkleinfunde. In: Mackensen, M./ Schimmer, F. Der römische Militärplatz Submuntorium/Burghöfe an der oberen Donau. Archäologische Untersuchungen im spätrömischen Kastell und Vicus 2001-2007. Wiesbaden 2013, 281-318.

Mackensen, M. Neue Evidenz zur Ausrüstung der equites stablesiani iuniores im spätrömischen Kastell Submuntorium/Burghöfe (Bayerisch-Schwaben). Bayerische Vorgeschichtsblätter 82, 2017, 171-184.

Mackensen, M./ Schimmer, F. Der römische Militärplatz Submuntorium/Burghöfe an der oberen Donau. Archäologische Untersuchungen im spätrömischen Kastell und Vicus 2001-2007. Wiesbaden 2013.

Macmullen, R. Christianizing the Roman Empire 100-400 AD. New Haven 1984.

Magomedov, B. Черняховская кулътура. Проблема этноса. Lublin 2001.

Magrini, C./ Sbarra, F. Late Roman Glazed Pottery Productions in Eastern Alpine Area and Danubian Provinces. First Results of an International Project in Carlino. First International Meeting of Archaeology in Carlino, Carlino, 14-15 Decemeber 2007. Carlino 2009.

Manning, W. H. Catalogue of the Romano-British Iron Tools, Fittings and Weapons in the British Museum. London 1985.

Mattingly, H./ Sutherland, C. H. V./ Carson. R. A. G. The Roman Imperial Coinage. Vol. IX. Valentinian I. – Theodosius I. London 1951.

Mattingly, H./ Sydeham, E. A./ Webb, P. H. The Roman Imperial Coinage. Vol. 5., Part. 1. London 1968a.

Mattingly, H./ Sydeham, E. A./ Webb, P. H. The Roman Imperial Coinage. Vol. 5., Part. 2. London 1968b.

Martin, M. Das spätrömisch-frühmittelalterliche Gräberfeld von Kaiseraugst. Derendingen/ Solothurn 1991.

Martin, A. Central Italian lead-glazed Ware. Alba Regia 25, 1995, 63-68.

Másek, ZS. Die kulturellen Beziehungen der hunnenzeitlichen Eliten im östlichen Mitteldonaugebiet am Beispiel der einglättverzierten Drehscheibenkeramik. In: Hardt M./ Heinrich-Tamáska, O. Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donauraum. Forschungen zu Spätantike und Mittelalter Band 2. Weinstadt 2013, 229-250.

Másek, ZS. The Transformation of Late Antique Comb Types on the Frontier of the Roman and Germanic World. Early Medieval Antler Combs from Rákóczifalva (County Jász-Nagykun-Szolnok, Hungary). Antaeus 34, 2016, 105-172.

Mees, A. W. Modelsignierte Dekorationen auf südgallischer Terra Sigillata. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 54. Stuttgart 1995.

Mees, A. W. Organisationsformen römischer Töpfer-Manufakturen am Beispiel von Arezzo und Rheinzabern unter Berücksichtigung von Papyri, Inschriften und Rechtsquellen. Römisch-Germanischen Zentralmuseums Monographien 52. Mainz 2002.

Menghin, W. Die Völkerwanderungszeit in Karpatenbecken. In: Germanen, Hunnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit, Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg, 12. Dezember 1987 bis 21. Februar 1988, Museum für Vor- und Frühgeschichte der Stadt Frankfurt am Main, 13. März bis 15. Mai 1988. Nürnberg 1987.

Merczi, M. Római kori gyűrűfibulák Komárom-Esztergom megyéből. Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei 7, 2000, 253-287.

Merrillis, A. H. Vandals, Romans and Berbers. New Perspectives on Late Antique North Africa. Burlington 2004.

Migotti, B. Kasnoantičko groblje na Štrbincima kod Đakova – iskopavanja u 2004. i 2005. Arheološki radovi i rasprave 16, 2009, 107-224.

Migotti, B. The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia. Oxford 2012.

Miks, CH. Spätrömische Kammhelme mit hoher Kammscheibe. Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 55, 2008, 449-482.

Milavec, T. Kovinske najdbe. In: Modrijan, Z./ Milavec, T. Poznoantična utrjena naselbina Toncov Grad pri Kobaridu. Najdbe. Ljubljana 2011, 21-81.

Mócsy, A. A római-barbár szomszédság utolsó évszázada hazánk területén. Cumania 1, 1972, 94-102.

Mócsy, A. Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danubian Provinces of Roman Empire. London 1974.

Mócsy, A. Die spätrömische Festung und das Gräberfeld von Tokod. Budapest 1981.

Mócsy, A./ Fitz, J. Pannonia régészeti kézikönyve. Budapest 1990.

Modrijan, Z./ Milavec, T. Poznoantična utrjena naselbina Toncov Grad pri Kobaridu. Najdbe. Ljubljana 2011.

Modrijan, Z./ Novšak, M. Lonec z glajenim okrasom iz rimskodobnega vodnjaka v Dobovi. Arheološki vestnik 66, 2015, 23-45.

Mosing-Walburg, K. Römer und Perser vom 3. Jahrhundert bis zum Jahr 363 n. Chr. Gutenberg 2009.

Mosser, M. Die römischen Truppen in Vindobona. Fundort Wien 8, 2005, 126-153.

Mosser, M. Die römischen Kasernen im Legionslager Vindobona. Die Ausgrabugen am Judenplatz in Wien in den Jahren 1995-1998. Band I. Wien 2010a.

Mosser, M. Die römischen Kasernen im Legionslager Vindobona. Die Ausgrabugen am Judenplatz in Wien in den Jahren 1995-1998. Band II. Wien 2010b.

Musil, J./ Gugl, CH./ Mosser, M. Die Ziegelstempel der Ausgrabungen 1968-1977 im Legionslager Carnuntum. In: Gugl, CH./ Kastler, R. Legionslager Carnuntum. Ausgrabungen 1968-1977. Wien 2007, 257-343.

Müller, R. Die Gräberfelder vor der Südmauer der Befestigung von Keszthely-Fenékpuszta. Rahden 2010.

Nagy, T. Buda régészeti emlékei. In: Budapest Műemlékei II. Budapest 1962.

Nagy, T. Pannónia utolsó évszázada egy új moogrfia megítélésében. Antik Tanulmányok 18, 1971, 69-93.

Nagy, T. Kora népvándorlás kori gyermeksír amulettekkel Mártélyról (Csongrád megye). Zalai Múzeum 14, 2005, 97-128.

Nádorfi, G. Glasierte Keramik in spätrömischen Gräberfeldern Pannoniens. In: Bánki, Z./ Csérményi, V. Glasierte Keramik in Pannonien. Székesfehérvár 1992, 45-51.

Negin, A. E. Позднеримские шлемы: проблемы генезиса. Antiquitas Aeterna 2, 2007, 335-359.

Negin, A. E. Позднеримские шлемы с продольным гребнем. In: Scheglova, O. A./ Radyush, O. A./ Skortsov, K. N. Germania-Sarmatia II. Kursk 2011, 343-357.

Neumann, A. Ziegel aus Vindobona. Wien 1973.

Neumayer, H. Zur Eberzier aus dem Kriegergrab von Monceau-le-Neuf, Dép. Aisne. Praehistorica et Archeologica 32, 2000, 141-152.

Noll, R. Zwei römerzeitliche Grabfunde aus Rumänien in der Wiener Antikensammlung. Mit einem Exkurs: Goldene Herkuleskeulen. Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz 31, 1984, 453-454.

Nosch, M.-L. Wearing the Cloak. Dressing the Soldier in Roman Times. Oxford 2012.

Odahl, CH. M. Constantinian Arles and its Christian Minters. New England Clasical Journnal 35/1, 2008, 3-20.

Oldenstein, J. Zur Ausrüstung römischer Auxiliareinheiten. Bericht der Römisch-Germanischen Kommision des Deutschen Archäologischen Instituts 57 (1976), 1977, 51-284.

Ondrouch, V. K polohe a dejinám rimanskej Gerulaty. Sborník muzeálnej slovenskej spoločnosti 42-42, 1949-1951, 93-99.

Oost, S. I. Galla Placidia Augusta: A Biographical Essay. Chicago 1968.

Oswald, F./ Pryce, T. D. An Introduction to the Study of Terra Sigillata. Treated from a Chronological Standpoint. London 1920.

Ottományi, K. Fragen der spätrömischen eingeglätteten Keramik in Pannonien. Budapest 1982.

Ottományi, K. Late Roman Pottery. In: Gabler, D. The Roman Fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) on the Danubian Limes. Oxford 1989, 492-570.

Ottományi, K. Kesző római kerámia a leányfalui őrtotonyból. Studia Comitatensia 22, 1991, 5-144.

Ottományi, K. Eine Töpferwerkstatt der spätrömischen Keramik mit Glättverzierung in Pilismarót-Malompatak. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 48, 1996, 71-133.

Ottományi, K. Spätrömischer Töpferofen im südlichen Stadteil von Savaria. Savaria 23/3, 1998, 145-216.

Ottományi, K. Late Roman Pottery in the Dunabogdány camp. Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wisssenschaften 24, 1999, 333-373.

Ottományi, K. Késő római kutak, Szombathely-Fő tér. Savaria. A Vas Megyei Múzeumok Értesitője Szombathely 25/3, 2002, 133-154.

Ottományi, K. Szentendrei tábor besimított díszítésű kerámiája. Specima Nova Universitatis Quinqueecclesiensis XX, 2006, 121-146.

Ottományi, K. A Pátyi római telep újabb kutatási eredményei. Studia Comitanensia 30, 2007, 7-238.

Ottományi, K. Eingeglätettete Gefässe aus der letzten Periode der Siedlung von Budaörs. In: Bíró, SZ. Ex officina... Studia in honorem Dénes Gabler. Győr 2009, 159-189.

Ottományi, K. Késő római mázas kerámia a Budaörsi telepen. Arrabona 49/1, 2011, 263-290.

Ottományi, K. Római Vicus Budaörsön I. Budapest 2012a.

Ottományi, K. A visegrád-gizellamajori erőd NyII. Helyiségének késő római kerámiája. In: Bíró. S./ Vámos, P. Fiatal Római Koros Kutatók II. Konferenciakötete. 2007. október 9-10. Visegrád; 2009. november 20-22. Komárom. Győr 2012b, 375-412.

Ottományi, K. Veränderungen des Töpferhandwerks in der ersten Hälfe des 5. Jhs. Anhand der Keramik der Befestigung Visegrád-Gizellamajor. In: Vida, T. Romania Gothica II. The Frontier World Romans, Barbarians and Military Culture. Budapest 2015a, 691-740.

Ottományi, K. A Visegrád-Gizellamajorban feltárt késő római kiserőd keltezése a kerámia anyag alapján (déli épületszárny). Archaeologia – Altum Castrum Online. A Magyar Nemzeti Múzeum Visegrádi Mátyás Király Múzeumának Középkori régészeti online Magazinja, 2015b, 2-93

Ottományi, K. A Budaörsi Római Vicus Temetője. Régészeti Tanulmányok. Budapest 2016a.

Ottományi, K. A vezetőréteg sírjai a Budaörsi vicus késő római temetőjében. In: Csécs, T./ Takács, M. Beatus homo qui invenit sapientiam. Ünnepi kötet Tomka Péter 75. születésnapjára. Győr 2016b, 511-548.

Ottományi, K. A Visegrád-Gizellamajorban feltárt kiserőd udvarának késő római kerámiája. Studia Comitanensia 36, 2018, 94-133.

Ottományi, K. A Pátyi temető római sírjai (Malom-Dűlő). Szentedre 2019.

Ottományi, K. Late Roman Pottery from Room III/North at the Visegrád-Gizellamjor Fort. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 71, 2020a, 15-70.

Ottományi, K. Újabb adatok a Visegrád-Gizellamajorban feltárt, keső római erőd nyugati épületszáernyának kerámiájához. Studia comitanensia 38, 2020b, 68-118.

Ottományi, K. A pilisszántói keső római őrtony kerámiája. Studia comitanensia 39, 2021, 48-87.

Ottományi, K. Neue Angaben zur Keramik des spätrömischen Wachturms bei Leányfalu. In: Balogh, T. B./ Láng, O./ Vámos, P. Aquincum Aeternum. Studia in honorem Paula Zsidi. Budapest 2022, 359-382.

Ottományi, K./ Sosztarits, O. Spätrömischer Töpferofen im südlichen Stadtteil von Savaria. Savaria 23/3, 1998, 145-216.

Palanque, J.-R. La Préfecture du prétoire de l´Illyricum au IVe siècle. Byzantion 21, 1951, 5-14.

Paul, M. Fibeln und Gürtelzubehör der späten römischen Kaiserzeit aus Augusta Vindelicum/ Augsburg. Wiesbaden 2011.

Párducz, M. Beiträge zur Geschichte der Sarmaten in Ungarn in II. und III. Jahrhundert. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 7, 1956, 141-184.

Pásztókai-Szeöke, J. Curry-Comb or Toothed Weft Beater? The Serrated Iron Tools from the Roman Province of Pannonia. In: Andersson Strand, E ./ Gleba, M./ Mannering, U./ Munkholt, CH./ Ringaard, M. North European Symposium for Archaeological Textiles X. Oxford 2013, 187-188.

Perović, Š. Present State of Research of the Late Roman Glass Finds in Dalmatia. In: Lazar, I. Annales du 19e Congrès de l´Association Internationale pour l´Histoire du Verre. Koper 2015, 320-326.

Perrottet, T. The Naked Olympics: The True Story of the Ancient Games: The True Story of the Ancient Games. New York 2004.

Péterfi, ZS. Őcsény-Sovántelek későrómai őrtorony. In: Gaál, A. Tolna megye évszázadai a régészet tükrében. Válogatás az elmúlt tíz év ásatási anyagából. Szekszárd 2001, 161-200.

Petković, S. Crossbow Fibulae from Gamzigrad (Romuliana) Starinar 60, 2010, 111-136.

Petković, S./ Ružić, M. Roman necropolis. In: Petković, S./ Ružić, M./ Jovanovič, S./ Vuksan, M./ Zoffmann, ZS. K. Roman and Medieval Necropolis in Ravna near Knjaževac. Beograd 2005, 23-174.

Petković, S./ Ružić, M./ Jovanovič, S./ Vuksan, M./ Zoffmann, ZS. K. Roman and Medieval Necropolis in Ravna near Knjaževac. Beograd 2005.

Petrauskas, O. Die Gräberfelder der Černjachov-Kultur von Kosanovo und Gavrilovka – eine vergleichende Studie zu Chronologie, Bestattungssitten und ethnokulturellen Besonderheiten. Bericht der Römisch-Germanischen Komission 84, 2003, 223-351.

Petrauskas, O. V. Scheibengedrehte Keramik als chronologischer Anzeiger nach den Materialen des Gräberfeldes der Černjachov-Kultur bei Velikaja Bugaevka, Kievskaja Obl., Ukraine. In: Bemann, J./ Hegewisch, M./ Meyer, M./ Schmauder. M. Drehscheibentöpferei im Barbaricum. Technologietransfer und Professionalisierung eines Handwerks am Rande des Römischen Imperiums. Akten der Internationalen Tagung im Bonn von 11. bis 14. Juni 2009. Bonn 2011, 399-416.

Petrauskas, O. Komariv – ein Werkstattzentrum barbarischen Europas aus spätrömischer Zeit (Forschungsgeschichte, einige Ergebnisse und mögliche Perspektiven). Ephemeris Napocensis XXIV, 2014, 87-116.

Petznek, B. Römerzeitliche Gebrauchskeramik aus Carnuntum. Ausgrabungen des Bundesdenkmalamtes 1971 bis 1972. Teil 1. Carnuntum Jahrbuch 1997, 1998, 167-323.

Petznek, B. Römerzeitliche Gebrauchskeramik aus Carnuntum. Ausgrabungen des Bundesdenkmalamtes 1971 bis 1972. Teil 2. Carnuntum Jahrbuch 1997, 1999, 261-404.

Petznek, B. Römerzeitliche Gebrauchskeramik aus Carnuntum. Ausgrabungen des Bundesdenkmalamtes 1971 bis 1972. Teil 3. Carnuntum Jahrbuch 1999, 2000, 193-319.

Petznek, B./ Radbauer, S. Neue Ergebnisse zur Pannonischen Glanztonware aus dem späten 3. Jahrhundert n. Chr. Archäologie Österreichs 15/2, 2004, 45-49.

Pflaum, V. The Supposed Late Roman Hoard of Tools and a Steelyard from Vodice near Kalce. Arheološki vestnik 58, 2007, 285-332.

Pietsch, W. Spätantike Festungstürme in Mautern. In: Gassner, V./ Groh, S./ Jilek, S./ Kaltenberger, A./ Pietsch, W./ Sauer, R./ Stiglitz, H./ Zabehlicky, H. Das Kastell Mautern-Favianis. Wien 2000, 361-380.

Pichlerová, M. Ďalšie poznatky o rozlohe Gerulaty. AVANS 1979, 1980, 172-174.

Pichlerová, M. Gerulata - Rusovce: Rímske pohrebisko II. Bratislava 1981.

Pichlerová, M. Pokračovanie výskumu v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1982, 1983, 208-211.

Pichlerová, M. Výsledky systematického výskumu v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1983, 1984, 182-185.

Pichlerová, M. Výskum v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1984, 1985, 198-201.

Pichlerová, M. Výskum rímskej Gerulaty. AVANS 1985, 1986, 194-196.

Pichlerová, M. Kamenárske artefakty vo vývoji Gerulaty. Zborník Slovenského národného múzea 84 – História 30, 1990a, 31-72.

Pichlerová, M. Ďalšia sezóna výskumu v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1988, 1990b, 140-141.

Pichlerová, M. Výskum Gerulaty. AVANS 1989, 1991, 81-82.

Pichlerová, M. K problematike pevnostnej palácovej stavby v Gerulate-Bergli. Zborník Slovenského národného múzea – Archeológia 14, 2004, 109-128.

Pirling, R. Die glasierte Keramik des 4. Jahrhunderts aus Krefeld-Gellep – ein Überblick. In: Alba Regia 25, 1995, 11-14.

Plachá, V./ Jelínek, P./ Kendrala, D./ Beňová, H./ Teslíková, T./ Pastirčák, G. 2015. Prvá a druhá etapa záchranného archeologického výskumu v Bratislave-Rusovciach. AVANS 2010, 2015, 186-187.

Platnauer, M. The Life and Reign of the Emperor Lucius Septimius Severus. London 1918.

Ployer, R. Der norische Limes in Österreich. Wien 2013.

Pohl, W. The Vandals: Fragments of a Narrative. In: Merrills, A. H. Vandals, Romans and Berbers. New Perspectives on Late Antique North Africa. Burlington 2004, 31-49.

Polaschek, E. Die Sprache der Kleinfunde. In: Fillitz, H. Beiträge zur Kunstgeschichte und Archäologie des Frühmittelalters. Akten zum VII. Internationalen Kongreß für Frühmittelalterforschung, 21.-28. September 1958. Graz-Köln 1961, 336-348.

Pollak, M. Ein spätantiker Fundkomplex vom Wildpretmarkt in Wien. Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 8, 1992, 117-157.

Pomberger, B. M. Wiederentdeckte Klänge: Musikinstrumente und Klangobjekte vom Neolithikum bis zur römische Kaiserzeit im mittleren Donauraum. Bonn 2016.

Popović, I. Les Bijoux Romains du Musée National de Beograd. II: Les Bijoux d´or. Belgrade 1996.

Pröttel, P. M. Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln. Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz 35, 1991, 347-372.

Poulter, A. The Transition to Late Antiquity. On the Danube and beyond. Oxford 2008.

Poulter, A. The transition to Late Antiquity. In: Poulter, A. The Transition to Late Antiquity. On the Danube and beyond. Oxford 2008, 741-768.

Póczy, K. Keramik. In: Alföldi, M. Intercisa I. Budapest 1957, 34-98.

Quast, D. Pannonien im 5. Jahrhundert. In: Rom und die Barbaren. Europa zur Zeit der Völkerwanderung. Von 22. August bis 7. December 2008 in der Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland in Bonn. Bonn 2008.

Radman-Livaja, I. Militaria Sisciensia – Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkog muzeja u Zagrebu. Zagreb 2004.

Radnóti, A./ Gabler, D. Rusovcei (Oroszvár) átások (1942). Communicationes Archaeologicae Hungariae, 1982, 47-71.

Rajtár, J. Výskyt mincí v rímskych stavebných objektoch na Slovensku. Slovenská numizmatika IX, 1986, 99-121.

Rajtár, J. Nálezy kolkovaných tehál z výskumu rímskeho tábora v Iži v rokoch 1978-84. Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV 23, 1987, 53-94.

Rapan Papeša, A. Early Mediaeval Barbarian Elements in Late Antique Southern Pannonia. In: Migotti, B. The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and selected problems in the Croatian part of the Roman province of Pannonia. Oxford 2012, 415-439.

Rau, G. Körpergräber mit lasbeigaben des 4. nachchristlichen Jahrhunderts im Oder-Weichsel-Raum. Acta Praehistorica et Archaeologica 3, 1972, 109-215.

Redžić, S. T. Rimske pojasne garmiture na tlu Srbije od I do IV Veka. Nepublikovaná dizertačná práca. Beograd 2013.

Rees, R. Diocletian and the Tetrarchy. Edinburgh 2004.

Riemer, E. Romanische Grabfunde des 5.-8. Jahrhunderts in Italien. Rahden 2000.

Reuter, S. Glasierte Keramik. In: Mackensen, M./ Schimmer, F. Der römische Militärplatz Submuntorium/Burghöfe an der oberen Donau. Archäologische Untersuchungen im spätrömischen Kastell und Vicus 2001-2007. Wiesbaden 2013, 360-372.

Riha, E. Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst. Augst 1979.

Riha, E. Der römischen Schmuck aus Augst und Kaiseraugst. Augst 1990.

Ronke, J. Akten der 10. Internationalen Tagung über antike Bronze: Freiburg, 18.-22. Juli 1988. Stuttgart 1994.

Rupnik, L. Római kori vastárgyak Budaörs 2. lelőhelyről. In: Ottományi, K. Római Vicus Budaörsön I. Budapest2012, 553-584.

Ruprechtsberger, E. M. Die römische Bein- und Bronzenadeln aus den Museen Enns und Linz. Linz 1979.

Ruprechtsberger, E. M. Bemerkungen zur römerzeitlichen Keramik der österreichischen Limeszone: Anlässlich einer Keramikpublikation aus Carnuntum. Jahrbuch des OÖ. Musealvereines Gesellschaft für Landeskunde 125, 1980, 25-60.

Rütti, B. Die römischen Gläser aus Augst und Kaiseraugst. Text. Augst 1991.

Sagadin, M. Antičke pasne spone in garniture v Sloveniji. Arheološki vestnik XXX, 1979, 294-327.

Salamon, Á./ Barkóczi, L. Bestattungen von Csákvár aus dem Ende des 4. und Anfang des 5. Jahrhunderts. Alba Regia 11, 1971, 35-80.

Salamon, Á./ Barkóczi, L. Archäologische Angaben zur spätrömischen Geschichte des Pannonischen Limes – Gräberfelder von Intercisa I. Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wisssenschaften 4, 1973, 73-95.

Salamon, Á./ Barkóczi, L. Archäologische Angaben zur spätrömischen Periodisation Pannoniens (376-476). Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wisssenschaften 8-9, 1980, 73-95.

Sági, K. Die spätrömische Bevölkerung der Umgebung von Keszthely. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 12, 1960, 187-256.

Sági, K. Das römische Gräberfeld von Keszthely-Dobogó. Budapest 1981.

Sakl-Oberthalter, S./ Tarcsay, K. Römerzeitliche Glasobjekte aus Wien. Fundort Wien 5, 2002, 142-158.

Sarantis, A./ Christie, N. War and Warfare in Late Antiquity: Current Perspectives. Leiden 2010.

Sedlmayer, H. Römische Gebrauchskeramik. In: Groh, S./ Sedlmayer, H. Forschungen im Kastell Mautern-Favianis. Die Grabungen der Jahre 1996 und 1997. Wien 2002, 196-321.

Sedlmayer, H. Zur materiellen Kultur im Vicus Ost von Mautern-Favianis. In: Groh, S./ Sedlmayer, H. Forschungen im Vicus Ost von Mautern-Favianis. Die Grabungen der Jahre 1997-1999. Wien 2006, 444-540.

Sedlmayer, H. Fundbestände der Periode 5 in der Ost-praetentura des Legionslagers von Carnuntum. In: Gugl, CH./ Kastler, R. Legionslager Carnuntum. Ausgrabungen 1968-1977. Wien 2007, 231-253.

Sedlmayer, H. Katalog ausgewählter siginifikanter Surveyfunde. In: Groh, S./ Sedlmayer, H. Forschungen zum Kastell und Vicus von Zwentendorf am norischen Donaulimes. Luftbildauswertungen, geophysikalische Prospektionen, Surveys und Materialanalysen 2001 bis 2009. Wien 2010, 135-197.

Sedlmayer, H. Große Thermen, Palästra, Macellum und Schola im Zentrum der Colonia Carnuntum. Wien 2015.

Sedlmayer, H. Typensprache der Gebrauchskeramik mit Referenzen. In: Sedlmayer, H. Große Thermen, Palästra, Macellum und Schola im Zentrum der Colonia Carnuntum. Wien 2015, 416-471.

Sellye, I. Ringfibeln mit Ansatz aus Pannonien. Savaria – A Vas Megyei Múzeumok értesítője 19/1, 1990, 17-106.

Scheglova, O. A./ Radyush, O. A./ Skvortsov, K. N. Germania-Sarmatia II. Kursk 2011.

Schierl, T. Fibeln. In: Teichner, F. Die Gräberfelder von Intercisa II. Die Altfunde der Museumssammlungen in Berlin, Mainz und Wien. Berlin 2011.

Schmidt, W. Spätantike Gräberfelder in Nordprovinzen des Römischen Reiches und das Aufkommen christlichen Bestattungsbrauchtums. Tricciana (Ságvár) in der Provinz Valeria. Saalburg Jahrbuch 50, 2000, 213-442.

Schmidtová, J. Záchranné výskumy v Rusovciach. AVANS 1993, 1995, 118-119.

Schmidtová, J. Analýza archeologickej zbierky – Rusovce. Bratislava XX, 2008, 75-76.

Schmidtová, J. Nové hrobové nálezy z Bratislavy-Rusoviec s germánskymi nádobami. In: Beljak, J./ Březinová, G./ Varsik, V. Archeológia Barbarov 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídliskové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek. Nitra 2010a, 701-709.

Schmidtová, J. Výskumy na stavbách rodinných domov v Rusovciach. AVANS 2008, 2010b, 240-242.

Schmidtová, J. Výskum pohrebiska III na Kovácsovej ulici v Rusovciach. AVANS 2008, 2010, 243.

Schmidtová, J. Gerulata. O cestách, pošte, míľniku a mape. Tabula Peutingeriana. Zborník Múzea mesta Bratislavy 23, 2011, 9-18.

Schmidtová, J. Rusovce: rímsky vojenský kastel Gerulata a jeho zázemie. In: Šedivý, J./ Štefanovičová, T. Dejiny Bratislavy. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Brezalaspurc na križovatke kultúr. Bratislava 2012, 256-271.

Schmidtová, J./ Barta, P. Výskum v Gerulate v roku 2009 a otázka lokalizácie porty principalis sinistra. In: Droberjar, E. Archeologie Barbarů 2010: Hroby a pohřebište Germánů mezi Labem a Dunajem. Olomouc2011, 491-500.

Schmidtová, J./ Baxa, P./ Jezná, J. Záchranný výskum v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1997, 1999, 149-151.

Schmidtová, J./ Baxa, P./ Jezná, J. Záchranný výskum na stavbe odkanalizovania Rusoviec. AVANS 1998, 2000, 147-148.

Schmidtová, J./ Daňová, M./ Šefčáková. A. New Finds of Roman Rings from a Rich Grave in Cemetery III, Rusovce-Gerulata. Studia Hercynia XXI/1, 2016, 83-99.

Schmidtová, J./ Fiala, A. Nálezy mincí v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1993, 1995, 120.

Schmidtová, J./ Gáfriková, O./ Pinčíková, Ľ. Dunajský limes na Slovensku: Rímske antické pamiatky na strednom Dunaji – Rímsky vojenský kastel Gerulata v Bratislave – Rusovciach. Bratislava 2011.

Schmidtová, J./ Jezná, J. Villa rustica v Bratislave-Čunove. Bratislava XI, 1999, 5-12.

Schmidtová, J./ Jezná, J. Záchranné archeologické výskumy na stavbách domov v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1998, 2000, 148-149.

Schmidtová, J./ Jezná, J. Záchranný výskum na stavbe odkanalizovania Bratislavy-Rusoviec. AVANS 2000, 2001a., 173.

Schmidtová, J./ Jezná, J. Záchranný výskum na Maďarskej ulici v Bratislave-Rusovciach. AVANS 2000, 2001b, 173-174.

Schmidtová, J./ Jezná, J. Kamenná stavba s podlahovým vykurovaním z Bratislavy-Rusoviec. AVANS 2002, 2003, 127-128.

Schmidtová, J./ Jezná, J./ Kozubová, A. Rímske kamenné pamiatky. Gerulata. Bratislava – Nitra 2005.

Schmidtová, J./ Kozubová, A. Výskum na stavbe bytového domu v Bratislave-Rusovciach. AVANS 2004, 2006, 179.

Schmidtová, J./ Kozubová, A. Archeologický výskum na Bergli v Rusovciach. AVANS 2007, 2009, 171-172.

Schmidtová, J./ Mathédesz, Ľ. Nové nálezy jednotky piatej kohorty Lucensium. Zborník Slovenského národného múzea – Archeológia Supplementum 11, 2016, 125-130.

Schmidtová, J./ Mathédesz, Ľ. Rímsky kastel Gerulata In: Šenkirik, R./ Gembešová, L./ Bakaljarová, H./ Škrovina, M. Dunajský Limes a odkaz rímskej antiky na ľavom brehu Dunaja (zborník príspevkov z konferencie Bratislavského samosprávneho kraja). Bratislava 2018, 52-66.

Schmidtová, J./ Mathédesz, Ľ. Limes Romanus a doklady vojenstva v Gerulate. Bratislava 2019.

Schmidtová, J./ Mathédesz, Ľ. Výskumy v areáli Múzea mesta Bratislavy Antickej Gerulaty v rokoch 2017-2018. In: Bisták, P./ Maříková-Kubková, J./ Válová, K. S licenciou 007. Zborník k 70. narodeninám Petra Baxu. Praha 2020, 11-27.

Schmidtová, J./ Mathhédesz, Ľ./ Jezná, J. Pokračovanie výskumu na NKP Dom s hypocaustom 2. etapa, 2015. In: Harmadyová, K. Devín Veroniky Plachej. Zborník k životnému jubileu PhDr. V. Plachej. Brastislava 2017, 87-96.

Schmidtová, J./ Mathhédesz, Ľ./ Jezná, J./ Sedlár, M. Archeologický výskum v Rusovciach na Tehelnom hone v roku 2018: nález rímskej tehlovej hrobky. Zborník Múzea mesta Bratislavy 31, 2019, 7-27.

Schmidtová, J./ Ridegová, L. Zachranné výskumy Mestského múzea v Bratislave-Rusovciach. AVANS 2001, 2002, 180-182.

Schmidtová, J./ Štolcová, T. Skvosty z hrobov pohrebiska III. Bratislava 2017, 180-183.

Schmidtová, J./ Vorlíčková, B. Pokračovanie výskumu na stavbe odkanalizovania Rusoviec. In: AVANS 2004, 2006, 175-177.

Schmidtová, J./ Weberová, B. Ďalšie poznatky o rozlohy vicusu severozápadne od kastela Gerulata. In: AVANS 2002, 2003, 130.

Schmidtová, J./ Weberová, B. Archeologický výskum MMB pri stavbách rodinných domov v Bratislave-Rusovciach. AVANS 2003, 2004, 168-169.

Schleiermacher, W. Befestigte Schiffsländen Valentinians. Germania 26/2, 1942, 191-195.

Schwanzar, Ch. Der römische Wachturm im Kürnbergwald (Linz-Land). Jahrbuch des Oberösterreichischen Musemsvereines 138/1, 1993, 9-37.

Singer, C./ Holmyard, E. J./ Hall, A. R./ Williams, T. I. History of Technology II: The Mediterranean Civilizations and the Middle Ages. Oxford 1957.

Slivka, M. Výskum exteriéru kostola v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1988, 1990, 153.

Slivka, M. Výskum interiéru kostola v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1989, 1991, 93-94.

Slámová, M. Archeologická topografia Rusoviec: Aktuálny stav výskumu archeologických prameňov v mestskej časti Bratislava-Rusovce od praveku po záver doby sťahovania národov. Nepublikovaná diplomová práca. Bratislava 2012.

Snopko, L. Nález prilby rímskeho vojenského hodnostára v Rusovciach. AVANS 1978, 1980, 249-250.

Snopko, L. Archeologický výskum polohy Bergl v Rusovciach (Gerulate). AVANS 1984, 1985, 219-220.

Snopko, L./ Geržová, J./ Ferus, V. Nález ďalších antických reliéfov v Rusovciach-Gerulate. AVANS 1980, 1981, 271-274.

Snopko, L./ Geržová, J./ Ferus, V. Some remarks on the Development of the Roman Settlement in Rusovce-Bergl. Archeologické rozhledy 38, 1986, 446-452.

Sommer, M. Die Gürtel und Gürtelbeschläge des 4. und 5. Jahrhunderts im Römischen Reich. Bonn 1984.

Soproni, S. Adatok a Valentinianuskori bélyegestéglák időrendjéhez. Archaeologiai Értesítő 85, 1958, 52-55.

Soproni, S. Über den Münzumlauf in Pannnonien zu Ende des 4. Jahrhunderts. Folia Archaeologica 20, 1969, 69-78.

Soproni, S. Budakalász-Luppa csárda. In: Fitz, J. Der römische Limes in Ungarn. Székesfehérvár 1976, 79.

Soproni, S. Der spätrömische Limes zwischen Esztergom und Szentendre. Budapest 1978.

Soproni, S. Die letzten Jahrzehnte des pannonischen Limes. München 1985.

Soproni, S. Nachvalentinianische Festungen am Donaulimes. In: Unz, CH. Studien zu den Militärgrenzen Roms III. Vorträge des 13. International Limeskongresses. Aalen 1983. Stuttgart, 409-415.

Sőtér, Á. Római leletekről Oroszváron. Archaeologiai Értesitő 11, 1891, 253.

Sőtér, Á. Csunyi és oroszvári ásatasok. Archaeologiai Értesitő 14, 1894, 306-310.

Sőtér, Á. A Mosonymegyei történelmi és Régészeti egylet Emlékkönyve 1882-1892. Magyar-Óvár 1898.

Spaer, M. The Pre-Islamic Glass Bracelets of Palestine. Journal of Glass Studies 30. 1988, 51-61.

Steinklauber, U. Das spätantike Gräberfeld auf dem Frauenberg bei Leibnitz, Steiermark. Hom 2002.

Steppuhn, P. Die Glasfunde von Haithabu. Neumünster 1998.

Stern, E. M./ Schlick-Nolte, B. Early Glass of the Ancient World 1600 B. C.-A. D. 50. Ostfildern 1994.

Sternini, M. Il vetro in Italia fra V e IX secolo. In: Foy, D. Le verre de l´antiquite tardive et du haut moyen age. Typologie-Chronologie-Diffusion. Guiry-en-Vexin 1995, 243-289.

Stiaffini, D. La suppellettile in vetro. In: Lusuardi, S. S. Ad mensam – manufatti d´uso da contesti archeologici fra tarda antichita e medioveo. Udine 1994, 189-227.

Stieborová, M. Z minulosti Rusoviec. Vlastivedný časopis 10, 1974, 15-23.

Straub, D. Severin – zwischen Römerzeit und Völkerwanderung. Ausstellung des Landes Oberösterreich. 24. April bis 26. Oktober 1982 im Stadtmuseum Enns. Linz 1982.

Straub, J. Die Wirkung der Niederlage von Adrianopel auf die Diskussion über das Germanenproblem in der spätrömischen Literatur. Philologus 95, 1943, 265-296.

Straume, E. Gläser mit Faccettenschliff aus skandinavischen Gräbern de 4. und 5. Jahrhunderts n. Chr. Oslo 1987.

Strobel, K. Untersuchungen zu den Dakerkriegen Trajans. Studien zur Geschichte des mittleren und unteren Donauraumes in der Hohen Kaiserzeit. Bonn 1984.

Sutherland, C. H. V. Diocletian´s Reform of the Coinage: A Chronological Note. The Journal of Roman Studies 45/1-2, 1955, 116-118.

Sutherland, C. H. V./ Carson, R. A. G. The Roman Imperial Coinage Volume VII. Constantine and Licinius A. D. 313-337. London 1966.

Sutherland, C. H. V./ Carson, R. A. G. The Roman Imperial Coinage Volume VI. From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313). London 1967.

Sutherland, C. H. V./ Carson, R. A. G. The Roman Imperial Coinage Volume VIII. The Family of Constantine I A.D. 337-364. London 1981.

Swift, E. Regionality in Dress Accessories in the Late Roman West. Montagnac 2000.

Sydow, W. Die spätrömischen Körpergräber vom Lorenzi-Acker, Wilten, SG Innsbruck. Fundberichte aus Österreich 43, 2004, 551-620.

Szabó, K. Die 1977 freigelegten Gräber des westlichen Gräberfeldes von Intercisa. Alba Regia 18, 1980, 291-316.

Szabó, A. Some Notes on the Rings with Sacred Inscriptions from Pannonia. Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae Ser. 3. No. 2, 2014, 157-169.

Szilágyi, J. Inscriptiones Tegularum Pannonicarum. A pannoniai bélyeges téglák. Budapest 1933.

Szőnyi, E. Die Keramik des 4. und 5. Jahrhunderts n. Chr. aus Arrabona. Archaeologia Austriaca 68, 1984, 345-350.

Szőnyi, E. T. Forschungen im Auxilliarkastell von Arrabona. Alba Regia 19, 1981, 135-143.

Szőnyi, E. T. Arrabona késő római temetői II. Nádorváros. Arrabona 22-23, 1986, 5-34.

Šedivý, J./ Štefanovičová, T. Dejiny Bratislavy. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Brezalaspurc na križovatke kultúr. Bratislava 2012.

Šenkirik, R./ Gembešová, L./ Bakaljarová, H./ Škrovina, M. Dunajský Limes a odkaz rímskej antiky na ľavom brehu Dunaja (zborník príspevkov z konferencie Bratislavského samosprávneho kraja). Bratislava 2018.

Ščukin, M./ Kazanski, M./ Sharov, O. Des les goths aux huns: Le nord de la mer noire au Bas-empire et a l´epoque des grandes migrations. London 2006.

Švaňa, K. Glazovaná keramika z rímskeho tábora v Iži v kontexte severopanónskeho limitu. Nepublikovaná dizertačná práca. Trnava 2012.

Şovan, O. L. Necropola de tip Sântana de Mureş-Černjachov de la Mihălăşeni (jud. Botoşani). Târgovişte 2005.

Teichner, F. Die Gräberfelder von Intercisa II. Die Altfunde der Museumssammlungen in Berlin, Mainz und Wien. Berlin 2011.

Tejral, J. Morava na sklonku antiky. Praha 1982.

Tejral, J. Spätrömische und völkerwanderungszeitliche Drehscheibenkeramik in Mähren. Archeologia Austriaca 69, 1985, 105-145.

Tejral, J. Zur Chronologie der frühen Völkerwanderunszeit im mittleren Donauraum. Archaeologia Austriaca 72, 1988, 223-304.

Tejral, J. Neue Aspekte der frühvölkerwanderungszeitlichen Chronologie im Mitteldonauraum. In: Tejral, J./ Friesinger, H./ Kazanski, M. Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donauraum. Brno 2007, 321-392.

Tejral, J. Das mitteleuropäische Barbaricum und die Krise des römischen Weltreiches im 3. Jahrhundert. Brno 1999.

Tejral, J. Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonauraum. Brno 2002.

Tejral, J. Das Attilareich und die germanischen gentes im Mitteldonauraum. In: Attila und die Hunnen. Begleitbuch zur Ausstellung im Historischen Museum der Pflaz Speyer 2007-2008. Stuttgart: Theiss in Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2007a.

Tejral, J. Das Hunnenreich und die Identitätsfragen der barbarischen „gentes" im Mitteldonauraum aus der Sicht der Archäologie. In: Tejral, J. Barbaren in Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsbildung in der Völkerwanderungszeit. Brno 2007b, 55-119.

Tejral, J. Barbaren in Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsbildung in der Völkerwanderungszeit. Brno 2007.

Tejral, J. Einheimische und Fremde. Das norddanubische Gebiet zur Zeit der Völkerwanderung. Brno 2011.

Tejral, J./ Friesinger, H./ Kazanski, M. Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donauraum. Brno 2007c.

Tejral, J./ Pilet, Ch./ Kazanski, M. L´Occident romain et l´Europe centrale au début de l´époque des Grandes Migrations. Brno 1999.

Tempelmann-Maczyńska, M. Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum. Mainz 1985.

Temporini, H. Aufstieg und Niedergang der römischen Welt II: 6: Politische Geschichte (Provinzen und Randvölker: Lateinischer Donau-Balkanraum). Berlin 1977.

Ţentea, O./ Matei-Popescu, F. Near and Beyond the Roman Frontier. Proceedings of a Colloquium Held in Târgovişte, 16–17 October 2008, Bucharest 2009.

Theune-Grosskopf, B. Zwiebelknopffibeln und ihre Träger – Schmuck und Randabzeichen. In: Würth, R./ Planck, D. Die Schraube zwischen Macht und Pracht. Das Gewinde in der Antike. Ausstellungskatalog Konstanz. Sigmaringen 1995, 77-115.

Thomas E., B. Rómaikori mázas anyag díszedények a győri múzeumban. Arrabona 3, 1961, 17-32.

Thompson, E. A. Romans and Barbarians: the Decline of the Western Empire. Madison 1982.

Todd, M. Germáni. Praha 1999.

Tomka, P. Az avarkori tetkezési szokások kutatásának újabb eredményei. Kettős és többes temetkezések. Arrabona 41, 2003, 11-56.

Tomka, P. Kulturwechsel der spätantiken Bevölkerung eines Auxiliarkastells: Fallbeispiel Arrabona. In: Friesinger, H./ Stuppner, A. Zentrum und Peripherie: Gesellschaftliche Phänomene in der Frühgeschichte: Materialien des 13 Internationalen Symposiums „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum", Zwettl, 4.-8 Dezember 2000. Wien 2004, 389-409.

Topál, J. Roman Cemeteries of Aquincum, Pannonia. The Western Cemetery Bécsi Road I. Budapest 1993.

Topál, J. Roman Cemeteries of Aquincum, Pannonia. The Western Cemetery Bécsi Road II. Budapest 2003.

Tóth, E. Későrómai sír Tihanyból (A lemezből készült hagymafejes fibulák tipológiájához). Folia Archaeologica XLIII, 1994, 127-166.

Tóth, E. Karpen in der Provinz Valeria. Zur Frage der spätrömischen eingeglätteten Keramik in Transdanubien. Communicationes Archaeologicae Hungariae, 2005, 363-391.

Tóth, E. A pannoniai késő római besímitott kerámia erdetéről (Carpok a Dunántúlon). Molnár István Múzeum kiadványai 3. Erdély és kapcsolatai a kora népvándorlás korában, 2011, 293-320.

Tóth, E. Zu Kaiserkult und Volksglaube im Bereich der Bernsteinstraße. Carnuntum Jahrbuch 2009-2011, 2012, 81-97.

Tscholl, E. Das spätantike Restkastell von Wallsee. Jahrbuch des Oberösterreichischen Musemsvereines 135, 1990, 35-81.

Türk, A. Hadak útján XXIV. A népvándorláskor fiatal kutatóinak XXIV. Konferenciája Esztergom, 2014. november 4-6. Budapest 2015.

Tybulewicz, R. Iconography of „Zwiebelknopffibeln" in the Art of the Late Roman Empire. Études et Travaux (Institut des Cultures Méditerranéennes et Orientalees de l´Académie Polanaise des Sciences) XXVII, 2014, 441-458.

Ubl, H. Der spätrömische Burgus von Zeiselmauer, Grabung und Restaurierung. In: Haupt, D. Studien zu den Militärgrenzen Roms II. Wien 1977, 251-262.

Ubl, H. Die archäologische Erforschung der Severinsorte und das Ende der Römerzeit im Donau-Alpen-Raum. In: Straub, D. 1982. Severin – zwischen Römerzeit und Völkerwanderung. Ausstellung des Landes Oberösterreich. 24. April bis 26. Oktober 1982 im Stadtmuseum Enns. Linz 1982, 71-97.

Ubl, H. Traismauer – Augustiana. In: Friesinger, H./ Krinzinger, F. (eds.). Der römische Limes in Österreich. Wien, 1997a, 221-225.

Ubl, H. Zeiselmauer – Cannabiaca? In: Friesinger, H./ Krinzinger, F. (eds.). Der römische Limes in Österreich. Wien, 1997b, 231-236.

Ubl, H. Bacharnsdorf. In: Friesinger, H./ Krinzinger, F. (eds.). Der römische Limes in Österreich. Wien, 1997c, 203-206.

Ubl, H. Die Legionslager und Hilfstruppenkastelle von Noricum seit dem 2. Jahrhundert bis zum Abzug der Romanen aus Noricum Ripense und ihr Wiedererstehen als Städte des frühen Mittelalters. In: Konrad, M./ Witschel, CH. Römische Legionslager in den Rhein- und Donauprovinzen – Nuclei spätantik-frühmittelalterlichen Lebens? München 2010, 425-460.

Unz, CH. Studien zu den Militärgrenzen Roms III. Vorträge des 13. Internationalen Limeskongresses. Aalen 1983. Stuttgart 1986.

Vaday, A. Ein „barbarisches" Skelettgrab von Zagyvarélas (komitat Szolnok). Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wisssenschaften 5, 1976, 81-88.

Vagalinski, L. F. Burnished Pottery from the First Century to the Beginning of the Seventh Century AD from the Region South of the Lower Danube (Bulgaria). Sofia 2002.

Varády, L. Későrómai hadügyek és társadalmi alpjaik. Budapest 1961.

Varády, L. Das letzte Jahrhundert Pannoniens. Budapest 1969.

Varga, G. Roman mortaria from Salla. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 61, 2010, 145-184.

Varsik, V. Archäologische Topographie des antiken Gerulata. In: Kuzmová, K./ Rajtár, J. Gerulata I. Nitra 1996a, 7-43.

Varsik, V. Das römische Lager von Rusovce-Gerulata. Ein Beitrag zu Lokalisierung und Anfängen. Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz 43, 1996b, 531-600.

Varsik, V. Výsledky záchranného výskumu na trase diaľnice D2 v katastri Rusoviec. AVANS 1995, 1997, 182-184.

Varsik, V. Nálezové súbory z germánskych sídlisk na juhozápadnom Slovensku s prítomnosťou mincí z druhej polovice 3. stor. Bratislava-Trnávka, „Zadné", Objekt 44. Zborník Slovenského Národného múzea 99 – Archeológia 15, 2005, 275-292.

Varsik, V. Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy. Sídliská z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí. Nitra 2011.

Varsik, V. Kastel Gerulata a ala I Cannanefatium civium Romanorum. In: Šedivý, J./ Štefanvičová, T. Dejiny Bratislavy. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Brezalaspurc na križovatke kultúr. Bratislava 2012, 223-231.

Varsik, V./ Kovačiková, J./ Ivan, P. Pokračovanie záchranného výskumu na trase diaľnice D2 v Rusovciach. AVANS 1996, 1998, 164-167.

Varsik, V./ Kovačiková, J./ Ivan, P. Novoobjavené rímske (?) stavby z Rusoviec-Gerulaty. AVANS 1997, 1999, 162-163.

Varsik, V./ Kovačiková, J./ Ivan, P. Ukončenie záchranného výskumu na trase diaľnice D2 v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1997, 1999, 161-162.

Vasić, M. Osvrt na nalaz IV veka iz Starčeva. Zbornik Narodnog muzeja broj XVII-1, 2001, 175-201.

Vágó, B./ Bóna, I. Der spätrömische Südostfriedhof. Die Gräberfelder von Intercisa I. Budapest 1976.

Vida, T. Late Roman territorial organisation and the settlement of the barbarian gentes in Pannonia. Hortus Artium Mediavalium. Journal of the International Research Centre for Late Antiquity and Middle Ages 13/2, 2007, 319-331.

Vida, T. Die Zeit zwischen dem 4. und dem 6. Jahrhundert im mittleren Donauraum aus archäologischer Sicht. In: Konrad, M./ Witschel, CH. Römische Legionslager in den Rhein- und Donauprovinzen – Nuclei spätantik-frühmittelalterlichen Lebens? München 2010, 614-648.

Vida, T. Romania Gothica II. The Frontier World: Romans, Barbarians and Military Culture. Budapest 2015.

Vikić-Belančić, B. Beitrag zur Problematik der keramischen Werkstätten in Südpannonien in der römischen Kaiserzeit. Archaeologia Iugoslavica XI, 1970, 29-44.

Vingo, P. Shifting populations in Late Antiquity. Germanic populations, nomads and the transformation of the Pannonian limes. Acta Archaeologica Scientiarum Hungaricae 61, 2010, 261-282.

Visy, ZS. Adatok Valeria provincia katonai szervezetének kérdéséhez. A pécsi világörökség. *Örökségi Füzetek* 2, 2004, 1165-1170.

Von Bülow, G./ Böttger, B./ Conrad, S./ Benecke, N./ Daszkiewicz, M. Iatrus-Krivina: Spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung and der unteren Donau. Band VI: Ergebnisse der Ausgrabungen 1992-2000. Mainz 2007.

Von Schnurbein, S. Merkur als Soldat? Zur Gürtelmode des 3. Jahrhunderts n. Chr. In: Csysz, W./ Hüssen, C. M./ Kuhnen, H. P./ Sommer, C. S./ Weber, S. Provinzialrömische Forschungen. Festschrift für G. Ulbert. Espelkamp 1995, 139-148.

Von Petrikovits, H. Fortifications in the North-Western Roman Empire from the Third to the Fifth Centuries A.D. The Journal of Roman Studies 61, 1971, 178-218.

Vondráková, M. Kostrové zvyšky z doby rímskej z Bratislavy-Rusoviec: AVANS 1988, 1990, 172-173.

Wardman, A. E. Usurpers and Internal Conflicts in the Fourth Century AD. Historia 33, 1984, 220-237.

Webber, F. R. Christian Symbolism: An Explanation of the more Importat Symbols of the Old and New Testament, the Primitive, the Mediaeva and the Modern Church. Cleveland 1938.

Welker, E. Die römischen Gläser von Nida-Heddernheim. Frankfurt am Main 1974.

Werner, J./ Ewig, E. Von der Spätantike zum frühen Mittelalter. Sigmaringen 1979.

Whitby, M. The Late Roman army and the defence of Balkans. In: Poulter, A. The Transition to Late Antiquity. On the Danube and beyond. Oxford 2008, 135-161.

Winkler, G. Legio II Italica. Geschichte und Denkmäler. Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines 116, 1971, 85-138.

Wolfram, H. Geschichte der Goten. München 1979.

Wolfram, H. Das Reich und die Germanen. Zwischen Antike und Mittelalter. Berlin 1990.

Woods, D. The Ownership and Disposal of Military Equipment in the Late Roman Army. Journal Roman Military Equipment Studies 4, 1993, 55-65.

Würth, R./ Planck, D. Die Schraube zwischen Macht und Pracht. Das Gewinde in der Antike. Ausstellungskatalog Konstanz. Sigmaringen 1995.

Zagermann, M. Spätrömische Kleidungs- und Ausrüstungbestandteile entlang der via Claudia Augusta in Nordtirol, Südtirol und im Trentino. Militarisierung der Alpen in der Spätantike? Bericht der Römisch-Germanischen Kommision 95, 2014, 338-441.

Zeman, T. Zlechov. Sídliště ze závěru doby římské a počáteční fáze stěhováni národů a jeho postavení v rámci pozdního svébského osídlení Moravy. I. díl: Text. Nepublikovaná dizertačná práca. Brno 2008.

Zsidi, P. A Budapest XI. Kerületi Gazdagréten feltárt 4.-5. szádi temető. Communicationes Archaeologicae Hungariae 1987, 1987, 45-72.

Antické pramene

Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libri. Ammianus Marcellinus. Dějiny Římske říše za soumraku antiky. Preložil: Josef Češka. Praha: Arista Baset, 2002.

Claudius Claudianus De bello Gildonico. Claudian I. Preložil: Maurice Platnauer. London: William Heinemann Ltd., 1922.

Claudius Claudianus De bello Gothico. Claudian II. Preložil: Maurice Platnauer, London: William Heinemann Ltd., 1922.

Codex Theodosianus. The Theodosian Code and novels and the Sirmondian Constitutions. Preložil: Glyde Pharr. London: Oxford University Press, 1952.

Eunapius Historicus fragment 60. Philostratus and Eunapius. The lives of the Sophists. Preložil: Wilmer Cave Wright. London: William Heinemann, 1922.

Eutropius Breviarium Historiae Romanae. Eutropius´s Abrigment of Roman History. Preložil: John Selby Watson. London: George Bell and Sons, 1886.

Eugippius, Vita Sancti Severini. Eugippius. The Life of Saint Severinus. Preložil: George W. Robinson. London: Humphrey Milford, Oxford University Press, 1914.

Iordanes De Origine Actibusque Getarum. Jordanes. Gótske dějiny. Římske dějiny. Preložil: Stanislav Doležal. Praha: Argo, 2012.

Jerome Epistolae. Select Letters of St. Jerome. Preložil: F. A. Wright. London: William Heinemann Ltd., 1933.

Marcus Vitruvius Pollio De Architectura. Marcus Vitruvius Pollio. Deset knih o architektuře. Preložil: Alois Otoupalík. Praha: Arista, Maitrea a.s., TeMi CZ, s. r. o., 2009.

Notitia dignitatum omnium tam civilium quam militarium in partibus Occidentis. Notitia dignitatum or Register of Dignitaries. Preklad: William Fairley. Philadelphia: P. S. KING & SON, 1899.

Olympiodorus fragment 1. The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus. Vol. I. Preložil: R. C. Blockley; London: Francis Cairns Publications, 2009.

Olympiodorus fragment 5. The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus. Vol. I. Preložil: R. C. Blockley; London: Francis Cairns Publications, 2009.

Olympiodorus fragment 16. The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus. Vol. I. Preložil: R. C. Blockley; London: Francis Cairns Publications, 2009.

Pacatus Panegyrici Latini II. In Praise of Later Roman Emperors. The Panegyrici Latini. Preložili: R. A. B. Mynors/C. E. V. Nixon/ B. S. Rodgers. Los Angeles: University of California Press, 2015.

Paulus Orosius Historiarum Adversum Paganos. Paulus Orosius. The Seven Books of History against the Pagans. Preložil: Roy J. Deferrari. Washington DC: The Catholic University of America Press, Inc., 1964.

Plinius Naturalis Historia. Pliny the Elder. Naturalis Historia. Preložil: Henry Thomas Riley. London: Henry G. Bohn , 1855

Sozomenus Historia Ecclestiatica. The Ecclesiastical History of Sozomen: Comprising a History of Church from AD 324 to AD 440. Preložil: Edward Walford. London: Henry G. Bohn, 1855.

Zosimos Historicus Historia Nova. Zosimus Historicus. New History. Preložili: W. Green/T. Chaplin. London: Green & Chaplin , 1814.

PRÍLOHY

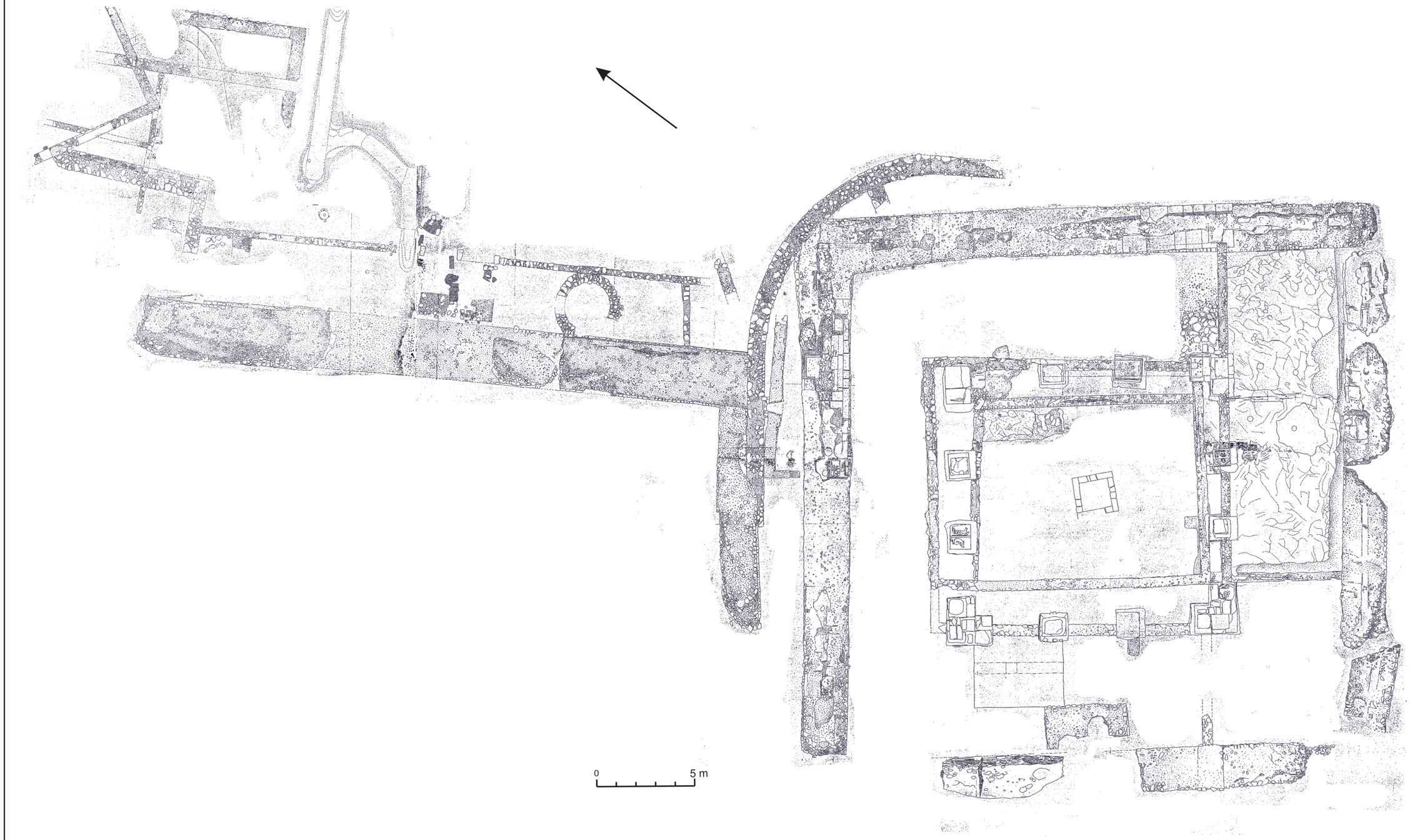

Príloha 1. Bratislava-Rusovce. Podrobný plán neskoroantickej pevnosti Gerulata (stav k roku 1969; plán A. Piffla podľa výskumu J. Dekana).
Appendix 1. Bratislava-Rusovce. Detailed plan of the Late Antique fortlet Gerulata (state as of 1969; plan by A. Piffl according to the excavations of J. Dekan).

KATALÓG

Vysvetlivky a poznámky ku katalógu

Do katalógu bola zahrnutá veľká (no nie úplná) časť významných neskoroantických nálezov z výskumov v polohe Bergl. Výber sa snažil zachytiť čo najreprezentatívnejšiu vzorku. Na začiatku je uvedený dochovaný opis nálezových situácií, informácií o postupe výskumu na základe publikovaných príspevkov a nálezových správ 10/1961a-b; 16/64; 27-29/65; 43/65; 22/66; 43/85 uložených v Archeologickom múzeu SNM.

Nálezy sú rozdelené na základe nálezových okolností do skupín podľa sektorov, vrstiev, hĺbok a podobne. V prvej pozícii je uvedený stručný popis a rovnako aj odkaz na tabuľku, ak sú na nich zobrazené. Nasledujú rozmery a odkaz na typ známy z literatúry. Potom nasleduje datovanie daného typu (normálnym písmom), ktoré je v niektorých prípadoch doplnené aj datovaním na základe nálezovej situácie z neskoroantickej pevnosti v Rusovciach (tučným písmom). Pri niektorých exemplároch sa nachádza odkaz na literatúru, ak bol artefakt v minulosti už publikovaný. Záverečnou informáciou je ich súčasné uloženie, ale len pri nálezoch pochádzajúcich zo zbierok Archeologického múzea SNM je uvedené aj inventárne číslo.

Vysvetlenie skratiek s odkazom na diela citované v súpise literatúry

Barkóczi = Barkóczi 1988
Bíró = Bíró 2002
Böhme = Böhme 1974
Carnuntum = Musil/Gugl/Mosser 2007
Cvjetićanin LRG = Cvjetićanin 2006
Dévai = Dévai 2012; Dévai 2016
Dragendorff = Dragendorff 1895
Eggers = Eggers 1951
Gassner = Gassner 1990
Groller = Groller 1901
Gudea = Gudea 2010
Hayes = Hayes 1972
Henning = Henning 1987
Horváth = Horváth 2011a
Isings = Isings 1957
Intercisa = Klumbach 1973
Keller = Keller 1971
Lazar = Lazar 2003
Lányi (arabské čísla) = Lányi 1972
Lányi (rímske čísla) = Lányi 1981a
Leuna = Giesler 1978
Lőrincz = Lőrincz 1979; Lőrincz 1981
Lőrincz-Ács = Lőrincz 1989
Magomedov = Magomedov 2001
Manning = Manning 1985
Mautern = Gassner 2000; Sedlmayer 2002
Masek = Masek 2013
Nádorfi = Nádorfi 1992
Neumann = Neumann 1973
Ottományi = Ottományi 1982
Ottományi-Ács = Ottományi 1989
Ottományi-Dunabogdány = Ottományi 1999
Ottományi-Leányfalu = Ottományi 1991
Ottományi-Pilismarót = Ottományi 1996
Petrauskas = Petrauskas 2003; Petrauskas 2011

Petznek = Petznek 1998; Petznek 1999
Pollak = Pollak 1992
Pomberger = Pomberger 2016
Pröttel = Pröttel 1991
RIC V.1 = Mattingly/Sydeham/Webb 1968a
RIC V.2 = Mattingly/Sydeham/Webb 1968b
RIC VI = Sutherland/Carson 1967
RIV VII = Sutherland/Carson 1966
RIC VIII = Sutherland/Carson 1981
Rütti AR = Rütti 1991
Sedlmayer = Sedlmayer 2015
Sommer = Sommer 1984
Straume = Straume 1987
Szilágyi = Szilágyi 1933
Şovan = Şovan 2005
Vagalinski = Vagalinski 2002
Varga = Varga 2010
Varsik = Varsik 2005; Varsik 2011

Neskoroantická pevnosť (Bergl)

Umelý kopec Bergl bol navŕšený päť až šesť metrov nad základmi neskoroantickej pevnosti (Obr. 3). Bol orientovaný v smere severozápad-juhovýchod, pričom mal rozmery približne 9 x 4 metre. Na vrchole vyvýšeniny bola najprv vykopaná sonda v smere S-J, ktorá bola postupne rozširovaná (úsek I – zodpovedal budúcim sektorom IV a I a úsek II – zodpovedal sektorom I a II – Obr. 6). Hĺbka sondy siahala do 200 cm od povrchu. Vo výplni bol štrk, ale na iných miestach aj tmavá hlina. V hĺbke 50-60 cm sa vyskytli črepy z 19. stor., zvyšky rímskych tehál a rímskej keramiky. Následne do hĺbky 400 cm od pôvodného vrcholu kopca neboli odkryté žiadne stavebné zvyšky. Potom buldozér do tejto hĺbky stiahol neodkrytý zvyšok kopca. V tejto úrovni sa nachádzali rímske črepy, zlomky tehál, zlomky novovekých nádob, keramika z 11. až 12. stor. a zvieracie kosti. Paralelne popri južnom svahu bola ešte vykopaná sonda I, ktorá bola dlhá 1000 cm a široká 100 cm. Jej hĺbka siahala do 70–120 cm. Nenarazilo sa v nej na stavebné zvyšky, len na rímsku keramiku.

Celá plocha potom bola rozdelená na sektory. V juhovýchodnej časti plochy sa nachádzali sektory I až IV, pričom sektor III nebol preskúmaný lebo sa nachádzal na mieste vyschnutého ramena Dunaja severne a severovýchodne od rímskej architektúry. V severozápadnej časti neskoroantickej pevnosti boli vyčlenené sektory V až VIII, pričom sektor VIII nebol preskúmaný z rovnakého dôvodu ako III. Sektory IX až XI označovali plochu ďalej severozápadne od areálu neskoroantickej pevnosti (Obr. 7). Vo výskumnej dokumentácii uloženej v AM SNM sú podrobnejšie opísané len sektory na juhovýchodnej strane, t. j. sektory I, II a IV. Nasledujúca pasáž predstavuje zhrnutie najdôležitejších pozorovaní v tejto časti výskumu

Na severnej strane v sektore IV boli odhalené múry s nádvorím. Na juhozápadnej strane bol odkrytý obvodový múr pevnosti. Približne v jeho tretine sa nachádzalo torzo priečneho múru, ktorý smeroval z chodby od vstupu smerom k nádvoriu pevnosti. Na juhovýchode bol odkrytý taktiež obvodový múr pevnosti (obr. 7). Na pilieroch nádvoria spočíval múr zachovaný do výšky 260 cm a s dĺžkou 1300 cm. Išlo pravdepodobne o časť stredovekého hrádku (tento stredoveký múr nie je zakreslený v pláne na obr. 7). V jeho okolí sa nachádzali črepy z 11. až 12. stor. ale i rímska keramika. Pri obvodovom múre bola „prepadnutá zem". V juhovýchodnej časti neskoroantickej pevnosti v sektoroch I a II sa zachovala maltová dlážka skladu/sýpky (*horreum*) a na nej spálené drevo z konštrukcie horného poschodia alebo strechy. Pod dlážkou vo vnútri chodby pevnosti sa nachádzal múr síce rovnako orientovaný ako obvodové múry pevnosti ale stratigraficky náležiaci staršiemu kastelu. Zdokumentované boli dve vrstvy dlážky nad sebou. Išlo pravdepodobne o jednu staršiu dlážku z udupanej hliny, nad ktorou sa nachádzala maltová dlážka z mladšej fázy stavby. V tejto časti sa kopalo v mechanických vrstvách po 30 cm. V sektore I v 1. vrstve (0-30 cm od odkryvu buldozérom) bol objavený slovanský/včasnostredoveký a rímsky materiál a v 2. vrstve (30-60 cm od vrstvy stiahnutej buldozérom) už len rímsky materiál. V tejto hĺbke sa vo východnej časti sýpky vyskytli zvyšky zuhoľnatených a spálených trámov drevenej konštrukcie. Pravdepodobne šlo o časti horných podlaží alebo strechy. V tej istej vrstve bol v juhozápadnej časti zachytený kamenný múr v smere západ-východ. Pravdepodobne predstavoval súčasť stredovekého hrádku. Vedľa neho bola deštrukcia spadnutých kameňov z jeho hornej časti. V tejto časti sa v hĺbke 70 cm našli aj ďalšie väčšie kamene. Z nich

šesť exemplárov nieslo latinské nápisy. Nachádzali sa tam zlomky kolkovaných tehál LEGXV, ATTILIAE FIRMAE, terra sigillata, „terra nigra“, maľované a glazované črepy. Okrem toho tam boli *tegulae* a imbr*ices*, no žiadne tehly zo stien. Rovnako tam boli prepálené kamene a kusy malty.

Vo vrstve 1 (0-30 cm od povrchu stiahnutého buldozérom) sektoru II (juhovýchodná časť plochy neskoroantickej pevnosti) boli zachytené zlomky tehál, rímske črepy a fragment kahanca. Na dne sektora sa objavili zvyšky múrov a maltová dlážka sýpky. Ďalej bola vykopaná vrstva 5 (120-150 cm od povrchu stiahnutého buldozérom) s kamennou deštrukciou a so zvyškami trámov vo východnej časti. Pod deštrukciou sa nachádzala vrstva čiernej zeminy. V nej boli slovanské črepy z 9. stor., nádobka a kostené šidlo. Pod tým sa nachádzala vrstva navezenej žltej hliny. Pod deštrukciou z drobných kamienkov sa nachádzali spadnuté kvádre. Tie pravdepodobne pochádzali z obvodového múru neskoroantickej pevnosti. Na dvoch z nich sa nachádzali nápisy. Na treťom bloku sa zachoval nápis na oboch stranách. Ide zrejme o zlomok datovaný do konštantínovského obdobia. Oproti východnému nárožiu a juhovýchodnému obvodovému múru sa nachádzali štyri skupiny kvádrov, tvoriace piliere okolo nádvoria. Priestor medzi nimi bol vyplnený mladším murivom z menších kameňov spojených žltkastou maltou. Tento múr predstavuje najmladšiu antickú stavebnú aktivitu. Napájal sa na obvodový múr pevnosti. Zachoval sa v šírke 70 cm a do výšky 30 cm. Na dne výkopu sa našli zvyšky ešte staršieho múru. Ide o pozostatky staršieho kamenného kastela. V tomto horizonte sa pri západnom okraji výkopu objavili zvyšky dlážky z tehál (pravdepodobne tiež súčasť staršieho kastela). V sektore II boli rozoznané štyri vrstvy. V západnej časti sa odhalila „vykrádačská“ chodba, ktorá smerovala k sektoru IV. Na kvádroch v jej okolí bol vyrytý rok 1907. Zásyp sektoru I a II obsahoval veľa rímskej keramiky, taktiež terru sigillatu, maľovanú omietku, zvyšky rímskych tehál a mincu Aureliana. V sektore II bola zachytená aj kamenná deštrukcia. Na severnej strane tejto časti sa zachoval stredoveký múr (nie je zakreslený v pláne na obr. 7). V jeho okolí bolo mnoho stredovekej keramiky vrátane množstva glazovaných črepov.

Na pomedzí sektorov IV, I a II sa zachytil juhovýchodný obvodový múr pevnosti v dĺžke 24 metrov, ktorý bol sekundárne rozpadnutý na viacero samostatných častí (obr. 7). Jeho šírka je priemerne 230 cm. Základy múru tvorili nepravidelne opracované kamene spojené bielou maltou. V hornej časti vytvárali súvislý rad. Na základoch sa nachádzala vrstva bielej malty, v ktorej boli viditeľné odtlačky veľkých kvádrov. Tie tvorili samotný múr. Kvádre mali rôzne rozmery: 60x120 cm; 80x120 cm; 60x80 cm. Pod základmi sa nachádzala biela ílovitá zem. Celkovo sa podarilo odkryť na základoch tri rady kvádrov. Okrem toho boli pod týmto neskoroantickým múrom zachytené zvyšky murív staršieho kamenného kastela s výškou 80 cm. Pri odkopávaní základov obvodového múru sa našlo mnoho zlomkov tehál (*tegulae* a *imbrices*), asi 40 exemplárov, niektoré boli kolkované. Z nich sa podarilo určiť kolky LEGXGPF; 1x LEGXIIII, 3x LEG II ITAL – VRSIC DVX. Získalo sa aj veľké množstvo keramiky.

Počas ďalšieho výskumu sa v sektore I medzi piliermi a obvodovým múrom podarilo zachytiť maltovú dlážku horrea. Na nej ležalo spálené obilie pozostávajúce z prosa, pšenice a raže. Podľa všetkého bolo uložené vo vreciach, keďže sa nachádzalo v hromadách s hrúbkou 10-20 cm. Spolu s obilím sa našli železné kovania. Mohlo ísť o časti truhlíc. Ďalej sa tam nachádzali zlomky mortárií, črepy veľkej nádoby zdobenej vlešťovaním a fragmenty džbánu. Zlomky nádob sú z tejto časti sekundárne prepálené. Pri rozoberaní spadnutých kvádrov a kameňov s nápismi sa objavili rímske črepy, tehly a železný škrabák. Dlážka horrea nesiahala až do južného nárožia neskoroantickej pevnosti, preto sa v tejto časti kopalo hlbšie pod jej niveletu. V tejto úrovni sa nachádzala čierna zemina a prepálené tehly. V sektore II bola pri severnej stene taktiež zachytená maltová dlážka, ktorá je pokračovaním tej zo sektoru I. Na nej bolo zuhoľnatené drevo, ktoré tvorilo vrstvu hrubú 20-40 cm. Celková dĺžka dlážky bola 940 cm a šírka 170-200 cm. Nezachovala sa však súvisle, ale bola rozpadnutá na niekoľko častí. Hrubá bola priemerne 10-12 cm. Nad dlážkou vo výške 105 cm sa nachádzal zuhoľnatený trám s priemerom 20 cm. V profile bolo vidno rôzne napadané kamene a tehly (Obr. 8-9).

Na nádvorí neskoroantickej pevnosti v sektore I medzi piliermi v hĺbke 180 cm (vrstva 6) sa nachádzal fľak čiernej zeminy. Obsahoval aj kolkované tehly LEGX a COHIAS, rímske a tiež slovanské črepy. Išlo o slovanskú chatu (CH 1) z 9. stor. orientovanú západ-východ s rozmermi 590x270 cm. Pri budovaní chaty sekundárne využili kamennú obvodovú konštrukciu v tej dobe už zasypanej neskoroantickej studne. Hĺbka chaty siahala asi 40 cm do planírky nad pôvodnou úrovňou nádvoria neskoroantickej pevnosti. V jej severovýchodnom rohu sa nachádzalo ohnisko s priemerom 160 cm. Tvorila ho vrstva prepálených kameňov, uhlíkov a zlomkov mazanice. V ohnisku sa nachádzali aj rímske tehly. Nad chatou bola deštrukcia múru neskoroantickej pevnosti. Vzhľadom na toto pozorovanie, musel múr aspoň čiastočne stáť až do začiatku 10. stor. Nad deštrukciou boli črepy z 11. a 12. stor. Pravdepodobne v 13. stor. sa na zvyšky pevnosti naviezli vo viacerých fázach hrubé navážky zo štrku a žltého piesku. Tie slúžili ako základ pre hrádok z 13. stor.

Približne v úrovni dlážky slovanskej chaty sa nachádzal horný rad kvádrov z plášťa studne prislúchajúcej k neskoroantickej pevnosti. Jej hĺbka dosahovala 600 cm. Z nej boli odobraté zlomky kameňov s rímskymi nápismi a reliéfmi. Okrem toho sa okolo nej nachádzali len výhradne rímske črepy. Pod základmi pilierov na nádvorí boli hlbšie múry zo staršej budovy, pravdepodobne kamenného kastela. Južne od pilierov sa objavila maltová dlážka tejto stavby. Na nádvorí bola zachytená staršia budova kamenného kastela v hĺbke 600 cm od vrcholu kopca. V tomto horizonte sa nachádzala tehlová dlážka súvisiaca s budovou. V nej boli zlomky reliéfov a nápisov, ktoré asi pochádzajú z náhrobných stél z predchádzajúceho obdobia. Pod tým bola na nádvorí odkrytá priekopa drevozemného kastela.

Pri severozápadnom obvodovom múre pevnosti bola zachytená ďalšia slovanská chata (CH 2) (sektory V-VII). Mala rozmery 270x270 cm. Nebola zahĺbená, ale stála na úrovni vtedajšieho terénu, čo predstavuje 200-220 cm od povrchu kopca po stiahnutí vrstvy buldozérom.

Na severozápad od neskoroantickej pevnosti boli objavené tri na seba nadväzujúce slovanské objekty so základmi z kameňov a rímskych tehál (CH 3-5). Nachádzali sa vedľa rímskeho múru v tvare písmena L. Vo východnej časti bol odkrytý kamenný kruhový objekt. V severozápadnom rohu sa nachádzalo ohnisko z kameňov a zlomkov rímskych tehál.

Rozmery kopca: Výška: 6 m

Rozmery pevnosti: 30 m x 29 m; šírka múrov: 2,2-2,4 m

Literatúra: Sőtér 1898, 240-245; Kraskovská 1967, 37-45; 39, Obr. 1; 41, Obr. 2; 42, Obr. 3; 43, Obr. 4; 52, Obr. 10; 1-2, 59, Obr. 11; 1-4; Kraskovská 1981, 106-109, 114, 116-117; 107, Obr. 2; Kraskovská 1991, 49; Pichlerová 2004, 109-117, 121-123; 109, Obr. 1; 110, Obr. 2; 112, Obr. 3; 113, Obr. 4; 122, Obr. 11; 123, Obr. 12; Nálezové správy 10/1961a-b; 16/64; 27-29/65; 43/65; 22/66; 43/85; AM SNM.

Bergl

Bergl

1. *Minca Valentiniana I.* Opis neuvedený.
Rozmery: –
Typ: –
Datovanie: 364 – 375 po Kr.
Publikovanie: Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Uloženie: AÚ SAV Nitra

2. (Tab. 1, 1) *Okrajový črep misy s lomenými stenami* s hnedosivým hladším povrchom, ktorý pokrýva z vonkajšej i vnútornej strany nádoby a na okraji zhora celoplošne horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Zaoblený zosilnený okraj odsadený zvonka i zvnútra od tela, ktoré sa v hornej štvrtine nádoby láme a výrazne zužuje ku dnu. Na tele pod okrajom sa nachádzajú dva horizontálne plastické pásy
Rozmery: hrúbka okraja: 1,2 cm; hrúbka steny: 0,6 cm; 1,2 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/3; Mautern 2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1.pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Uloženie: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave; bez inv. č.

3. (Tab. 1, 2) *Zlomok pásového ucha z pohára* s hnedým drsným povrchom. Z vonkajšej strany sa na ňom nachádza širší žliabok. Ide o časť ucha pri ústí
Rozmery: šírka ucha: 1,8 cm; hrúbka ucha: 1,2 cm
Typ: –
Datovanie: 4. stor.
Publikovanie: nepublikované
Uloženie: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave; bez inv. č.

4. (Tab. 1, 3) *Zlomok okraja misy s horizontálnym okrajom*. Nádoba má sivohnedý drsný povrch. Na jeho hornej strane sa nachádzajú zvyšky zelenej glazúry sekundárne sfarbenej dobiela. Zo spodnej strany ho zdobia hnedé vlešťované pásy. Okraj nádoby je mierne zaoblený širší členený radom výrazných vpichov
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; 0,45 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Uloženie: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave; bez inv. č.

JZ strana kopca, hĺbka 500 cm (cca. úroveň/pod úrovňou dlážky horrea?)

1. *Minca Constantia II.*, bronzová minca (*folles/centionalis*?). Opis neuvedený pôvodne v literatúre len nápisy na minci. Averz: hlava cisára (v brnení s vavrínovým a rozetovým diadémom/v brnení s plášťom a perlovým diadémom na hlave?). Okolo sa nachádza nápis DN CONSTANTIVS PF AVG. Reverz: (Roma stojí vľavo a píše na štít na stĺpe VOT XX/Victoria smeruje doľava. Drží víťazný veniec a *tropaeum* alebo palmu/Cisár bez venca na hlave v brnení otočný doľava drží *vexillum* s christogramom a kopiju?) Okolo nápis GLORIA ROMANORVM. Pod tým značka mincovne (R (Roma)/ASIS (Siscia)?).
Rozmery: –
Typ: RIC VIII Roma 393, 419; RIC VIII Siscia 355, 386
Datovanie: 347-350/351-355/352-354/355-361 po Kr.
Publikovanie: Sőtér 1898, 41; Kraskovská 1976, 40
Miesto uloženia: Múzeum Mosonmagyarorvár

SZ-JV profil

Hĺbka 60 cm

1. *Zlomok prechodu hrdla a tela vlešťovaného krčahu/kanvice (?)* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý je celoplošným vertikálnym vlešťovaním svetlosivej farby. Telo nádoby bolo asi vajcovité a mierne šikmo sa rozširovalo od neho hrdlo, ktoré sa asi lievikovito rozširovalo.
Rozmery: hrúbka steny hrdla: 0,5 cm; hrúbka steny tela: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

2. (Tab. 1, 4) *Zlomok výdute vlešťovanej nádoby* so sivočiernym drsnejším povrchom, ktorý pokrývajú v hornej časti vertikálne vlešťované pásy oddelené úzkou vodorovnou ryhou od širokého vlešťovaného mriežkového motívu. Vlešťovanie má tmavosivú farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

3. *Dva črepy z dolnej časti tela vlešťovanej bikónickej misy/teriny (?)* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý zvonka i zvnútra nádoby pokrýva celoplošné svetlosivé vlešťovanie. Telo sa šikmo rozširovalo od dna a v hornej časti sa kolmo hore napájalo.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

4. (Tab. 1, 5) *Okrajový črep vlešťovaného krčahu typ Murga (?)* s hnedým hladkým povrchom a prímesou sľudy. Zvonka na tele a časti okraja sa nachádza horizontálne vlešťovanie hnedej farby. Slabý výpal. Zaoblený zosilnený okraj je mierne vyhnutý von. Zvonka je odsadený od šikmo sa zužujúceho hrdla. Ústie nádoby bolo asi lievikovité
Rozmery: hrúbka okraja: 1,05 cm; výška okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 965

5. (Tab. 1, 6) *Okrajový črep vlešťovaného krčahu typ Murga* s hnedočiernym hladším povrchom. Vonkajšok nádoby pokrýva na hrdle horizontálne celoplošné vlešťovanie čiernej farby. V dolnej časti zlomku a sa nachádza vertikálne celoplošné vlešťovanie rovnakej farby. Von vyhnutý zaoblený širší okraj odsadený zvonka od lievikovitého hrdla, ktoré člení horizontálny plastický pás
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

6. (Tab. 1, 7) *Zlomok dna a tela nádoby robenej v ruke* s hnedosivým drsným povrchom. Ako prímes v hline sa nachádzajú väčšie kamienky a sľuda. Rovné dno prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela, ktoré bolo asi vajcovité/hruškovité?
Rozmery: hrúbka dna: 0,95 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: –

Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

7. (Tab. 2) *Tri zlomky z okraja, horného a dolného napojenia krčahu* so žltosivým drsným pórovitým povrchom. Okraj zhora a spredu a taktiež hrdlo pokrývajú horizontálne vlešťované pásy svetlosivej farby. Ucho z hornej a bočných strán pokrývajú vertikálne vlešťované široké línie rovnakej farby. Zosilnený lievikovito vyhnutý okraj prechádza do širšieho rovného hrdla členeného plastickým pásom. Pod ním sa pravdepodobne napájalo na okraj široké pásové ucho členené dvoma žliabkami.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; výška okraja: 1 cm; hrúbka steny hrdla: 0,3 cm; 0,4 cm
hrúbka steny výdute: 0,4 cm; šírka ucha: 3,7 cm; hrúbka ucha: 1,5 cm; 1,7 cm
Typ: Vagalinski I; Ottományi-Leányfalu 11; Másek IIIa/IIIb; Lányi III
Datovanie: koniec 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 965

8. (Tab. 3, 3) *Pásové ucho z krčahu/kanvice (?)* s hnedým a čiastočne čiernym hladkým povrchom, ktorý z vonkajšej strany ucha pokrývajú vertikálne vlešťované pásy hnedej a čiernej farby. Ucho z vonkajšej strany člení výrazný žliabok. Ucho pravdepodobne nepresahovalo okraj nádoby.
Rozmery: šírka ucha: 3,4 cm; hrúbka ucha: 1,4 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4. stor./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

9. (Tab. 3, 1) *Okrajový črep hrnca*/šálky *s uškom (?)* so svetlosivým drsným povrchom. Vyšší von vyhnutý okraj zvonka člení výrazný žliabok. Na neho sa napája šikmo vyhnuté telo.
Rozmery: výška okraja: 1,3 cm; hrúbka okraja: 1,2 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36a/36b; Sedlmayer To25/1; Pollak 2
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

10. (Tab. 3, 2) *Okrajový črep krčahu/kanvice/hrnca*/šálky *s uškom (?)* s tmavosivým drsným povrchom. Von vyhnutý vyšší okraj zvonka člení plytký žliabok. Na neho sa napája nízke hrdlo, ktoré prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela.
Rozmery: výška okraja: 1,1 cm; hrúbka okraja: 1,3 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36a/36b; Sedlmayer To25/1; Pollak 2
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

11. *Horná časť výdute pod hrdlom* z krčahu/kanvice *(?)* so sivočiernym hladkým povrchom, ktorý nesie stopy celoplošných vertikálnych vlešťovaných pásov čiernej farby. Telo nádoby zaoblené a malo asi guľovitý/hruškovitý tvar. Na neho sa kolmo napájalo hrdlo, ktoré sa nezachovalo.
Rozmery: hrúbka steny hrdla 0,8 cm; hrúbka steny tela: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4. stor./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

12. (Tab. 3, 4) *Zlomok hrdla a tela vlešťovaného krčahu s plastickým pásom typu Murga (?)* so svetlosivým drsnejším sľudovitým povrchom, ktorý pokrýva horizontálny vlešťovaný pás. Pod ním sa nachádzajú vertikálne vlešťované pásy. Leštenie má tmavosivú až čiernu farbu. Úzke hrdlo člení širší plastický pás. Nižšie prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela.
Rozmery: hrúbka steny hrdla: 0,5 cm; hrúbka steny tela: 0,7 cm; priemer hrdla: 3,8 cm

Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

13. (Tab. 3, 5) *Zlomok hornej časti výdute vlešťovanej nádoby pod okrajom/hrdlom* s hnedosivým hladkým povrchom, ktorý pokrývajú dva horizontálne vlešťované pásy. Na ne sa napájajú vlešťované trojuholníky tvorené dvojitou líniou. Vlešťovanie má hnedú farbu. Telo nádoby malo asi hruškovitý tvar
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 967

14. (Tab. 3, 6) *Črep z tela mortária* s hnedým hladkým čiastočne zodraným povrchom, ktorý je zvonka poliaty a pofŕkaný tmavooranžovou glazúrou. Vnútro nádoby celoplošne tmavozelená/olivovozelená glazúra a v dolnej časti črepu sa nachádzajú nahusto vložené drobné kamienky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,95 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 980

15. (Tab. 4, 1) *Okrajový črep taniera s profilovanými stenami* so svetlosivým hladkým povrchom, ktorý pokrývajú horizontálne vlešťované pásy svetlosivej farby. Na povrchu sa nachádza aj zvyšok vápna. Zosilnený okraj je zvonka i zvnútra odsadený od tela. Telo sa v dolnej časti začína pozvoľna zužovať ku dnu, ktoré sa nezachovalo
Rozmery: hrúbka okraja: 1,4 cm; výška okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/3; Mautern 2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1.pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 968

Hĺbka 120 cm

1. (Tab. 4, 2) *Zlomok z tela, s časťou okraja misy s horizontálnym okrajom* s ružovooranžovým hladším povrchom. Ten je zvonku pofŕkaný žltozelenou glazúrou. Okraj zhora a vnútro nádoby potiahnutý tmavozelenou glazúrou, ktorá je v ústí opotrebovaná. Rovný okraj prechádza do polguľovito zaobleného tela. Okraj zhora člení úzky žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Ács 37/38/39; Cvjetićanin LRG 27a; Ottományi-Leányfalu 51/55; Sedlmayer Im7/1; Sedlmayer Scha5/1; Nádorfi 5a/5b?
Datovanie: začiatok/2. tretina 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 962

2. (Tab. 4, 3) *Zlomok tela nádoby* s tmavo až svetlosivým drsnejším pórovitým povrchom, ktorý zvonka pokrýva vlešťovaný mriežkový vzor svetlosivej farby
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 960

3. (Tab. 4, 4) *Okrajový črep hrnca/misy (?)* s svetlosivým drsným krupičkovitým povrchom. Širší mierne šikmo hore vyhnutý okraj, na ktorý sa napája nevýrazne zaoblené hrdlo/telo? Okraj z prednej strany

zdobí rad vtlačení. Z hornej strany ho zdobí rytá vlnovka
Rozmery: šírka okraja: 1,3 cm; hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 7?; Lányi XXIII/ XXV/XXVI?
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 960

4. (Tab. 4, 5) *Zlomok tela glazovanej nádoby* s tmavooranžovým drsnejším povrchom, ktorý je zvonka poliaty oranžovočervenou glazúrou. Vnútro nádoby je pofŕkané oranžovou glazúrou. Telo má vajcovitý tvar a členia ho dva žliabky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,4 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 960

Hĺbka 200 cm

1. (Tab. 5, 1) *Zlomok výdute vlešťovaného krčahu/kanvice (?)* s čiernosivým hladším povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva vlešťovaná mriežka doplnená zhora šikmými vlešťovanými pásmi. Vlešťovanie má čiernosivú farbu. V hornej časti zlomku sa nachádza zvyšok horizontálneho žliabku.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

2. (Tab. 5, 2) *11 zlomkov z vlešťovaného krčahu/kanvice/amfory (?)* so svetlosivým drsnejším pórovitým povrchom, ktorý v hornej časti pokrýva široký pás vlešťovanej mriežky svetlosivej farby. Pod ňou sa nachádzajú dve rovnobežné ryté ryhy, za ktorými nasleduje rytá vlnovka a široká rytá ryha. Pod ňou sa na spodnej časti tela nachádzajú nepravidelné zaoblené horizontálne vlešťované pásy svetlosivej farby. Telo bolo hruškovité a v jeho hornej časti pri hrdle sa nachádza zvyšok pásového ucha, ak išlo amforu tak boli dve.
Rozmery: šírka ucha: cca. 1,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm; 0,5cm; 0,4 cm; 0,6 cm; 0,5 cm; 0,7 cm; 0,6 cm; 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976; AP 45 977; AP 46 183

3. (Tab. 6, 1) *Zlomok hrdla vlešťovaného krčahu typ Murga* so svetlosivým hladkým pórovitým povrchom a prímesou vápna v hline. Zdobia ho vertikálne vlešťované polia striedajúce sa vertikálnymi cik-cakmi. V dolnej časti to ohraničuje horizontálna línia. Vlešťovanie má čiernu farbu. Širšie hrdlo sa mierne lievikovito rozširovalo od tela, ktoré sa nezachovalo.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,9 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

4. (Tab. 6, 2) *Okrajový črep taniera* s tmavooranžovým drsným povrchom. Časť okraja spredu a zhora a vnútro nádoby pokrýva tmavozelená/olivovozelená glazúra, ktorá je sekundárne sfarbená dobiela. Široký dovnútra zaoblený okraj je zvnútra odsadený od tela. Pod okrajom zvonka sa nachádzajú dva výrazné horizontálne žliabky. Vo vnútri nádoby sa nachádza taktiež nevýrazný horizontálny žliabok
Rozmery: šírka okraja: 1,2 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.

Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 980

5. (Tab. 6, 3) *Ústie s telom hrnca/valcovitého pohára (?)* s tmavooranžovým drsným povrchom. V ústí, na okraji a telo pokrýva tmavooranžová glazúra sekundárne sfarbená dobiela. Širší šikmo dohora vyhnutý okraj je v ústí členený nevýrazným žliabkom. Z vonkajšej strany je okraj zrezaný. Valcovité hrdlo prechádza do mierne sa rozširujúceho tela. Na hrdle sa nachádza úzky horizontálny žliabok
Rozmery: priemer ústia zvonka: 9,2 cm; priemer ústia zvnútra: 7,7 cm; hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Sedlmayer To24/1; Cvjetićanin LRG 170; Ottományi-Leányfalu 56; Ottományi-Ács 17a
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 971

6. (Tab. 6, 4) *5 zlomkov z okraja a tela hrnca/zásobnice (?)* so svetlosivým hladším povrchom so stopami druhotného prepálenia. Povrch je značne poškodený a predraný. Pokrývalo ho celoplošné leštenie svetlosivej farby. Vyšší von vyhnutý okraj, na ktorý sa napája nízke hrdlo s plastickou lištou.
Rozmery: šírka okraja: 2,1 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Ács 28; Sedlmayer To22/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 974; AP 45 976

7. (Tab. 7, 1) *Okrajový črep taniera* s tmavosivým pórovitým povrchom, ktorý zvonka a na okraji pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby a vnútro nádoby je celoplošne leštené. Zaoblené telo zakončuje mierne dovnútra vtiahnutý okraj, zvnútra odsadený od tela. Zvonka sa pod ním nachádzajú dva výrazné rovnobežné horizontálne žliabky
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,95 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 975

8. (Tab. 7, 2) *Zlomok dna a tela krčahu/kanvice/pohára s uškom* s ružovooranžovým drsným sľudovitým povrchom. Vonkajšok nádoby a dno sú poliate tmavooranžovou až čiastočne zelenou glazúrou. Vnútro nádoby je poliate hnedozelenou glazúrou. Mierne dovnútra vtlačené dno zakončuje zaoblená kónická nôžka.
Rozmery: hrúbka dna: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: začiatok 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 970

9. *Dolná časť tela nádoby* so svetlosivým drsnejším povrchom so stopami prepálenia dočierna. V hline sa nachádza ako prímes vápno. Povrch nesie z vonkajšej strany horizontálne nepravidelné vlešťovanie tmavosivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 1 cm; 1,1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

10. (Tab. 8, 1) *Črep z výdute nádoby* s tmavosivým hladším pórovitým povrchom s prímesou sľudy, ktorý nesie dvojité vlešťované čiary. Tie vytvárajú trojuholníky sivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,5 cm
Typ: –

Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

11. *Črep z tela nádoby* s tmavosivým pórovitým povrchom s prímesou sľudy, ktorý z vonkajšej strany pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. V hornej časti sa nachádzajú zvyšky dvoch horizontálnych zárezov/žliabkov?
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

12. (Tab. 8, 2) *Okrajový črep hrnca/pohára s uškom (?)* s tmavosivým až čiernym drsným povrchom. Vyšší von vyhnutý okraj ktorý je zvonka členený žliabkom. Na neho sa šikmo napája telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36a/36b; Sedlmayer To25/1; Pollak 2
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

13. (Tab. 8, 3) *Okrajový črep misky/hrnca s horizontálnym okrajom (?)* s tmavosivým drsným krupičkovitým povrchom. Širší šikmo hore vyhnutý okraj zhora členený nevýrazným žliabkom. Z prednej strany sa na ňom nachádzajú zvyšky zárezov. Na okraji zhora sa nachádza rytá vlnovka. Taktiež telo nádoby nesie zvyšky horizontálnej nevýrazne rytej vlnovky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,55 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 7?; Lányi XXIII/ XXV/XXVI?
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

14. (Tab. 8, 4) *Zlomok dna a tela misy/taniera (?)* s tmavooranžovým vyhladeným povrchom. Dno a časť tela nádoby je poliate zelenooranžovou glazúrou a vnútro nádoby je celoplošne pokryté svetlozelenou glazúrou.
Rozmery: hrúbka dna: 1,2 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 980

15. (Tab. 9, 1) *Okrajový črep taniera* s červenooranžovým jemne drsným povrchom, ktorý na stenách zvonka a vnútra na tele a na okraji z hornej strany pokrýva tmavozelená/olivová/svetlozelená glazúra sekundárne čiastočne sfarbená dobiela. Hlina mala v lome čiernu farbu. Širší zaoblený okraj zdobí v prednej časti rad zárezov, ktorý je odsadený žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; 0,9 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

16. (Tab. 9, 2) *Horná časť výdute nádoby* s hnedočiernym drsným povrchom, ktorý nesie zvonka i zvnútra tmavohnedú glazúru. Materiálom nádoba pripomína sivú drsnú keramiku.
Rozmery: hrúbka steny: 1 cm; 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

17. (Tab. 9, 3) *2 zlomky z dna a tela hrnca/krčahu/kanvice (?)* s tmavosivým drsnejším pórovitým povrchom. Dno a telo zvonka pokrýva celoplošné tmavosivé leštenie. Dno nádoby je mierne vtlačené dovnútra.
Rozmery: hrúbka dna: 1,1 cm; hrúbka steny: 1,1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

18. (Tab. 10, 1) *Okrajový črep taniera* s tmavosivým hladkým povrchom. Telo zvonka, vnútro nádoby a okraj zhora pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Šikmo sa rozširujúce telo zakončuje širší zaoblený mierne dovnútra zhrubnutý okraj.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Horváth K234; Sedlmayer Te7/1
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 976

19. (Tab. 10, 2) *Zlomok výdute krčahu/kanvice (?)* z hnedooranžovej hliny. Vonkajšiu stranu pokrýva svetlozelená až hnedooranžová glazúra, ktorá je sekundárne sfarbená dobiela. V hornej časti zlomku sa nachádzajú dve horizontálne ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 980

20. (Tab. 10, 3) *Okrajový črep misky* s oranžovým drsnejším povrchom. Vonkajšok nádoby je poliaty fľakmi žltozelenej glazúry. Okraj zhora a vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra. Zaoblený okraj, ktorý je nevýrazne odsadený od tela. Pod okrajom sa zvonku na tele nachádzajú tri výrazné žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 0,85 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

21. (Tab. 10, 4) *Zlomok tela pohára typ Kowalk* z priehľadného skla s bublinkami. Telo nádoby bolo zaoblené. Nachádzajú sa na ňom časti troch plytko brúsených krúžkov.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Eggers 230; Straume I; Dévai Pa12.2A; Barkóczi 75
Datovanie: 2. polovica 3. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 018

22. (Tab. 11, 1) *2 zlomky z polguľovej šálky* z tmavozeleného priehľadného skla. Dno nevýrazne vtlačené dovnútra. Polguľovité telo zakončuje von vyhnutý/odsadený okraj, ktorý sa nezachoval. Na skle zvyšky korózie.
Rozmery: hrúbka dna: 0,3 cm; hrúbka steny: 0,2 cm; priemer dna: 3,9 cm
Typ: Barkóczi 37b; Isings 96a; Rütti AR 60.1; Dévai P5.1A, Lazar 3.10.1
Datovanie: 2. polovica 3. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 018-28 019

Pod stredovekou navážkou

1. (Tab. 11, 2) *Zlomok železného klinca* bez hlavičky so štvorcovým telom.
Rozmery: hrúbka/šírka tela: 0,6 cm

Typ: –
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 241

2. (Tab. 11, 3) Železný klinec s rovnou hlavičkou a štvorcovým telom.
Rozmery: dĺžka: 10,4 cm; hrúbka/šírka tela: 0,6 cm; priemer hlavičky: 1 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 241

Úsek II (**sektor** I a **sektor II**)

Úsek II

1. (Tab. 11, 4) *Zlomok tela nádoby* s tmavosivým drsnejším povrchom, zdobený šikmými vlešťovanými pásmi, ktoré sa navzájom pretínajú a tak vytvárajú mriežku. V hornej časti črepu sa nachádzajú dva žliabky.
Rozmery: hrúbka: 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2018, 280, 281, Obr. 2, 4.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

Úsek ***II, trať 9m, hĺbka 120 cm***

1. (Tab. 12, 1) *Zlomok tehly s kolkom* _ _ _ _TAL PET – _ _ _ _ _ _ _ _C DVC (LEG II ITAL PET – TEMP VRSC DVC). Je vyrobená zo svetlosivej hliny.
Rozmery: hrúbka tehly: 2,9 cm
Typ: Szilágyi 6; Lőrincz 6
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1967, 50, 51; 49, Obr. 7, 9; 62, Obr. 12, 3
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 205

Úsek ***II, trať 16 m, hĺbka 60 cm***

1. (Tab. 12, 2) *Črep z tela a časti hrdla vlešťovaného krčahu typ Murga* so svetlosivým hladkým sľudovitým povrchom. Vrchnú časť na mieste hrdla zdobia zvislé pásy ohraničené zdola horizontálnymi pásom. Pod ním sa nachádza cikcakovitý vlešťovaný vlnovka. Zo spodnej strany je ohraničená žliabkom. Nižšie sa nachádza horizontálne celoplošné leštenie.
Rozmery: hrúbka stien: 0,8 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1967, 60, 67, Obr. 17, 7
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 231

2. (Tab. 12, 3) *2 zlomky okraja* a časti tela glazovaného *taniera s horizontálnym zaobleným okrajom*. Vnútorná časť má oranžovozelenú glazúru. Z vonkajšej strany sa nachádzajú vodorovné vlešťované pásy zvyšky natavej žltozelenej glazúry. Okraj vyhnutý von a zdobený presekávanou výzdobou.
Rozmery: hrúbka stien: 0,8 cm; hrúbka okraja: 1 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

Úsek ***II, trať 22-24 m, hĺbka 100 cm***

1. (Tab. 12, 4) *Zlomok tehly s kolkom _ _ EG II_ _ _ _ _ – _ _ _ _ MP_ _ _ _* (LEGII ITALPET– TEMPVRSCDVC), oranžovohnedá farba.
Rozmery: hrúbka: 2,4 cm
Typ: Szilágyi 5/6; Lőrincz 6/7
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1967, 50; 43, Obr. 7, 11
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 267

2. (Tab. 13, 1) *Zlomok tehly s kolkom _ _ _ TALPET– _ _ _ _ CDVC* (LEGII ITALPET – TEMPVRSCDVC). Vyrobená z hnedočiernej hliny farby, pravdepodobne druhotne prepálená.
Rozmery: hrúbka: –
Typ: Szilágyi 6; Lőrincz 6
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1967, 50; 43, Obr. 7, 10; 62, Obr. 12, 4
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 266

Sektor I

Sektor I

1. (Tab. 13, 2) *Horná časť výdute s hrdlom z hrnca/krčahu/kanvice (?)* s tmavosivým čiastočne začadeným drsným pórovitým povrchom, ktorý pokrývajú vertikálne vlešťované pásy svetlosivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 019

Sektor I, vrstva 1 (0-30 cm)

1. (Tab. 13, 3) *Črep z okraja šálky s uškom/hrnca (?)* s drsným povrchom. Širší okraj slabo zahnutý dovnútra. Zvonka je čiastočne členený žliabkom. Okraj z vnútornej strany odsadený.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Sedlmayer To25/2; Ottományi-Ács 27/27a
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 478

2. (Tab. 13, 4) *Črep z hrnca* s rovným okrajom s čiernym drsným povrchom.
Rozmery: hrúbka steny: 0,45 cm
Typ: Petznek 12.2; Sedlmayer To14/1
Datovanie: koniec 2. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 478

Sektor I, vrstva 4 (90-120 cm)

1. (Tab. 13, 5) *Črep z tela nádoby* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom zdobeným vlešťovanou mriežkou rovnakej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 486

2. (Tab. 14, 1) *Dolná časť tela nádoby* s tmavosivým jemne drsným sľudovitým povrchom, ktorý pokrýva zvyšok tmavosivej vlešťovanej mriežky. V dolnej časti celoplošné horizontálne leštené pásy doplnené horizontálnym žliabkom.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 175

3. *Horná časť tela mortária pod okrajom* s tmavooranžovým čiastočne vyhladeným povrchom, ktorý nesie stopy svetlozelenej glazúry a vnútri sú vložené kamienky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

4. (Tab. 14, 2) *Časť hrdla krčahu typ Murga* so sivým povrchom zdobeným vlešťovaným pásom, ktorý ohraničujú zvislé vlešťované pásy
Rozmery: hrúbka steny: 0,7cm; 0,8 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 488

5. (Tab. 14, 3) *Črep z prechodu hrdla a tela krčahu/kanvice (?)* s tmavosivým povrchom zdobeným zvislými vlešťovanými pásmi na hrdle, ktoré na tele nádoby prechádzajú do mriežky.
Rozmery: hrúbka stien: 0,4 cm, 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/ posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: Krekovič 1998, 37, 73, Taf. 8, 7; Dragun 2018, 280; 281, Obr. 2, 6
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 486

6. (Tab. 15, 1) Časť *okraja* s pásovým uchom zo šálky s *uškom*. Nádoba má čiernosivý drsný povrch. Ucho pásikové so žliabkom z hornej strany. Rovný okraj je zvnútra odsadený a zvonku členený žliabkom. Povrch ucha a okraja leštený. Vnútro nesie vlešťované horizontálne pásy.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,5 cm; šírka ucha: 2,3 cm; hrúbka ucha: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: polovica/ posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 488

7. (Tab. 15, 2) *Zlomok hrdla a tela krčahu typ Murga* s čiernym povrchom a členeným dvoma vlešťovanými zónami, medzi ktorými sa nachádza vertikálny cik-cak. Tieto zóny sú z hornej strany ohraničené vlešťovaným horizontálnym pásom. Hrdlo bolo od tela pravdepodobne odsadené žliabkom. Telo leštené a čiernej farby.
Rozmery: hrúbka stien: 0,7 cm; 0,6 cm; 0,65cm; 0,7 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2018, 282; 281, Obr. 2, 8
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 486

8. (Tab. 16, 1) *Črep z tela väčšej nádoby* s čiernym drsným povrchom. Výzdobu tvorí pás vpichov, pod ktorým sa nachádza horizontálna vlnovka. Po ňou je opäť rad vpichov. Výzdobu ukončujú dva horizontálne žliabky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,5 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 2/2a; Lányi III; Ottományi-Ács 8

Datovanie: koniec 4. stor. až 2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 486

Sektor I, vrstva 5 (120-150 cm)

1. (Tab. 16, 2) *Zlomok z tela nádoby asi krčahu typ Murga* so sivočiernym povrchom. V hornej časti sa nachádza široký vlešťovaný vodorovný pás. Pod ním je pás cikcakov ohraničený zo spodnej strany vodorovnou líniou.
Rozmery: hrúbka steny: 0,45 cm; 0,4 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2019, 158, Fig. 18, 2
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 492

2. *Črep z tela nádoby* s tmavosivým drsnejším povrchom, ktorý zvonka pokrývajú široké tmavosivé vlešťované pásy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie:
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 501

3. *Črep z tela nádoby* so svetlosivým pórovitým povrchom, ktorý pokrýva celoplošne vertikálne leštenie.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie:
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 501

4. (Tab. 16, 3) *Okrajový črep vázovitej nádoby so šikmým širokým okrajom* so sivočiernym hladkým povrchom, ktorý na tele pokrýva široký pás horizontálneho čierneho leštenia. Okraj zhora pokrýva vlešťovaná vlnovka, ktorú ohraničujú vlešťované pásy. Širší leštený pás sa nachádza v ústí.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,45 cm
Typ: Magomedov 2a; Vagalinski VI variant 2
Datovanie: začiatok až 2. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 501

5. (Tab. 16, 4) *2 zlomky tela krčahu typ Murga* so sivočiernym hladkým povrchom. V hornej časti sa nachádza široký pás horizontálneho vlešťovania. Pod ním horizontálny vlešťovaný cikcak pretínajúci horizontálnu hladenú líniu. Vlešťovanie má čiernu farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 019; AP 45 501

6. (Tab. 16, 5) *Zlomok z hornej výdute* časti krčahu typ Murga s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý pokrýva celoplošné čierne leštenie, doplnené horizontálnym a vertikálnym pásom v hornej časti.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 501

7. (Tab. 17, 1) *Okrajový črep misy* s čiernym drsným povrchom. Von vyhnutý okraj a výrazný lom steny.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Lányi XXIII, Ottományi-Pilismarót 11; Ottományi-Leányfalu 30a; Sedlmayer Schü20/2
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 490

8. (Tab. 17, 2) Časť *hrdla s telom z krčahu typ Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý na hrdle zdobia široké vertikálne leštené polia ohraničené vertikálnymi líniami. Pod nimi sa nachádzajú celoplošné horizontálne vlešťované pásy. Vlešťovanie má čiernu farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 175

9. (Tab. 17, 3) *Okrajový črep* šálky s uškom s hnedooranžovým hladkým povrchom, ktorý je čiastočne začadený dočierna. Okraj zhora i spredu a aj ucho pokrýva žltozelená glazúra, ktorá je ale čiastočne prepálená. Zosilnený okraj je zvonka zrezaný a v ústí odsadený žliabkom. Na okraj sa napája pásové ucho, ktorého ho mierne presahuje.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,7 cm; šírka ucha: 1,7 cm; hrúbka ucha: 0,9 cm
Typ: Horváth K227; Nádorfi 6b
Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 176

10. (Tab. 17, 5) *Zlomok vázovitej nádoby so šikmým širokým okrajom*. Povrch nádoby je čiernosivý a hladký. Okraj zhora zdobí vlešťovaná výzdoba tvorená pásom cikcakov ohraničených na okrajoch horizontálnymi pásmi.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Magomedov 2a; Vagalinski VI variant 2
Datovanie: začiatok až 2. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 490

11. (Tab. 17, 4) *Okrajový črep z misy* so svetlosivým povrchom, z vonkajšej strany je povrch leštený okrem úzkeho pásu pod okrajom. Okraj bol taktiež pôvodne vyleštený, ale zachovali sa len malé zvyšky. Vnútro nádoby je poškodené a nesie zvyšky hnedej glazúry. Rovný široký okraj má štyri žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 490

Sektor I, vrstva 5 (120-150 cm), pri vchode

1. (Tab. 17, 6) *Okraj mortária* s červenooranžovým povrchom. Okraj a vnútorná stena sú pokryté zelenou glazúrou.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,75 cm
Typ: Mautern 3/Mautern 4?; Ottományi-Leányfalu 69; Sedlmayer Rsch6/2/Sedlmayer Rsch6/3?; Ottományi-Ács 49
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 490

2. (Tab. 17, 7) *4 zlomky z mortária*. Z vnútra je povrch nádoby pokrytý zelenou glazúrou. Z vonkajšej strany sa nachádzajú malé fľaky zelenej glazúry a leštené pásy. Povrch nádoby má čiernohnedú farbu.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Mautern 3/Mautern 4?; Ottományi-Leányfalu 69; Sedlmayer Rsch6/2/Sedlmayer Rsch6/3?; Ottományi-Ács 49
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 490

Sektor I, vrstva 5 (120-150 cm), nádvorie

1. (Tab. 18, 1) *Okrajový črep pravdepodobne bikónickej misy/hrnca s horizontálnym okrajom* s tmavosivým drsným krupičkovitým povrchom. Široký zhora zaoblený okraj zdobený z hornej strany rytou vlnovkou.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 7?; Lányi XXIII/ XXV/XXVI?
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 994

Sektor I, hĺbka 130 cm

1. (Tab. 18, 2) *Zlomky trojvrstvového dvojstranného hrebeňa*. Jeho boky zdobia dva poloblúky lemujúce štvorcový výstupok. Vedľa nich sa nachádzajú poloblúkové zárezy. Zuby hrebeňa sa takmer nezachovali. Stredovú lištu zdobia prekrížené ryté čiary ohraničené zhora ďalšou vodorovnou líniou. Boky stredovej lišty zdobí trojica širších rytých žliabkov. Jednotlivé vrstvy hrebeňa spájajú železné/bronzové? nity.
Rozmery: zachovaná šírka hrebeňa: cca. 4,2 cm
Typ: Bíró I/2.5
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 77, 78, Obr. 8, 1; Varsik 1996a, 30, 37, Abb. 12, 2; Dragun 2019, 159, Fig. 21
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 787

Sektor I, pod kamennou konštrukciou (základy stredovekého hrádku?)

1. (Tab. 18, 3) *2 črepy z okraja misky s roztvoreným ústím*. Okraj vyhnutý von, telo s výrazným lomom. Hladký čierny povrch zdobí vlešťovaná výzdoba. Pod okrajom sa nachádza horizontálny pás vlnovky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Şovan 6b/6c?; Petrauskas 2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2018, 282, 281, Obr. 2, 7
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

2. (Tab. 19, 1) *Ucho a časť ústia krčahu/kanvice (?)* s pieskovitým drsným povrchom. Z vnútornej strany ústia sa nachádzajú vlešťované pásy hnedosivej farby. Pásikové ucho so širším žliabkom z hornej strany.
Rozmery: šírka ucha: 2,8 cm; hrúbka ucha: 1,8 cm; hrúbka steny hrdla: 0,4 cm
Typ: Sedlmayer K3/1; Ottományi 9
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

3. (Tab. 19, 2) *Dno a časť tela hrnca/krčahu (?)* so sivým až tmavosivým povrchom zdobeným tmavosivými vlešťovanými pásmi tvoriacimi mriežku.
Rozmery: hrúbka dna: 1,4 cm; priemer dna: 7,5 cm; hrúbka steny: 0,55 cm; 0,65 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2018, 280, 281, Obr. 2, 5.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

4. *Črep z prechodu hrdla a tela krčahu (?)* s čiernym hladkým povrchom zdobeným zvislými a šikmými vlešťovanými pásmi čiernej farby. Telo nádoby bolo asi guľovité.
Rozmery: hrúbka hrdla: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

5. (Tab. 20, 1) *Okrajový črep taniera* s čiernym drsným povrchom. Okraj nádoby zaoblený dovnútra.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,55 cm
Typ: Petznek 21.5; Sedlmayer Te5/1; Ottományi-Ács 12
Datovanie: koniec 3. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

6. *Zlomok tela zásobnice* so sivým povrchom, ktorý je z vonkajšej strany celoplošne leštený.
Rozmery: hrúbka steny: 1,2 cm; 1,4 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

7. (Tab. 20, 2) *Okrajový črep z hrnca* so sivým drsnejším povrchom. Masívny okraj je vyhnutý von. Na prechode hrdla a okraja sa nachádzajú vertikálne sivé vlešťované pásy.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Ottományi-Ács 28; Sedlmayer To22/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

8. (Tab. 20, 3) *2 črepy z tela krčahu/hrnca (?)* s čiernosivým hladkým povrchom zdobeným pásom horizontálneho vlešťovania čiernej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 519

Sektor I, pod kamennou konštrukciou (základy stredovekého hrádku?), hĺbka 110 cm

1. (Tab. 20, 4) *Okrajový črep taniera* so svetlosivým drsným povrchom, na ktorom je malý fliačik svetlooranžovej glazúry. Okraj je výrazne zaoblený dovnútra nádoby, pričom je v ústí odsadený od tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,65 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Petznek 21.6; Sedlmayer Te6/1; Ottományi-Ács 15
Datovanie: 3. tretina 3. stor. až 1./2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 518

Sektor I, nádvorie pri nároží 1 (SV), hĺbka 170 cm

1. (Tab. 21, 1) Šálka *formovaná* v ruke s rovným dnom zaoblenými stenami, zaobleným nerovnomerným okrajom, ktorý je mierne vyhnutý von. Povrch nádoby je čierny a drsný.
Rozmery: výška: okolo 5,7 cm; priemer dna: 7,6 cm; priemer ústia zvonka: 11,8 cm; priemer ústia zvnútra: 10,7 cm; hrúbka okraja: 0,5 cm
Typ: Varsik III
Datovanie: polovica až posledná tretina 4. stor.

Publikovanie: Bazovský 2019b, 153, 154, Obr. 4, 2.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 464

Sektor I, od piliera 3, medzi múrmi, hĺbka 200 cm

1. Črep z *tela nádoby formovanej* v ruke s čiernohnedým drsným povrchom. V hline sa nachádza prímes drobných kamienkov a sľudy. Šikmo sa rozširujúce telo vajcovitého tvaru.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,95 cm
Typ: –
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 098

2. (Tab. 21, 2) *Horná časť výdute krčahu/kanvice (?)* s tmavosivým drsnejším pórovitým povrchom, ktorý pokrývajú vertikálne vlešťované pásy, na ktoré sa napájajú šikmé vlešťované pásy. Vlešťovanie je tmavosivé. Obe zóny oddeľujú dve horizontálne ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 996

Sektor I, nad dlážkou

1. (Tab. 21, 3) *Viacero zlomkov bronzových nádob*. Jeden z nich z dvoch plechov spojených pomocou troch nitov. Z vnútornej i vonkajšej strany v hornej časti zlomku sa nachádza výrazná železná korózia.
Rozmery: hrúbka steny: 0,05 cm – 0,1 cm
Typ: –
Datovanie: **začiatok 5. stor. až polovica 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1992, 77; 75, Obr. 6, 6
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 988

Sektor I, na dlážke

1. (Tab. 22) *Amforovitá* nádoba s tmavosivým pórovitým povrchom, ktorý pokrývajú vertikálne vlešťované pásy prechádzajúce do mriežky doplnenej celoplošným horizontálnym leštením až pod dno. Vlešťovanie má tmavosivú farbu. Povrch nádoby značne poškodený a rekonštruovaný. Rovné dno prechádza do mierne sa rozširujúceho tela hruškovitého tvaru, ktoré plynule prechádza do širokého kónicky sa zužujúceho hrdla. To zakončuje lievikovito rozšírené ústie s vyšším okrajom členeným z vonkajšej strany výrazným žliabkom. Na plecia nádoby sa napájajú dve pásové uchá, ktoré končia pod okrajom. Z vonkajšej strany ich členia dva žliabky a pokrýva ich plošné leštenie.
Rozmery: výška nádoby: 45,5 cm; priemer dna: 12,4 cm; hrúbka dna: 1,8 cm; priemer ústia zvonka: 14,3 cm; priemer ústia zvnútra: 12,2 cm; hrúbka okraja: 1 cm; výška okraja: 1,9 cm; hrúbka steny: 7 cm; 8 cm; šírka ucha: 3,5 cm; hrúbka ucha: 1,8 cm
Typ: Vagalinski II
Datovanie: posledná tretina/koniec 4. až polovica 5. stor./ začiatok 5. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: Pichlerová 2004, 136, Obr. 6
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 455

2. (Tab. 23, 1) *Horná časť tela nádoby* s tmavosivým hladkým sľudovitým povrchom, ktorý pokrýva čierne vlešťovanie. To pozostáva v hornej časti z vertikálneho cikcaku doplneného vľavo plošným vertikálnym pásmom. Pod ním sa nachádza horizontálna línia nasledovaná cikcakom a ďalšou líniou.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,45 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 3; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 174

3. (Tab. 23, 2) *Štyri zlomky z výdute a hrdla krčahu/kanvice/hrnca (?)* s tmavosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany nádoby pokrýva sivé vlešťovanie. To pozostáva na hrdle z leštených polí doplnených vertikálnymi vlnovkami/slučkami. Pod nimi sa nachádzajú vlešťované vetvičky ohraničujúce úzky pás mriežky. To dopĺňa v dolnej časti črepu širší horizontálny pás mriežky. Medzi jednotlivými poľami sa nachádzajú ryté horizontálne ryhy. Zaoblené telo prechádza do odsadeného širšieho kónicky sa zužujúceho hrdla.
Rozmery: hrúbka 0,35 cm; 0,4 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 505; AP 46 174

4. (Tab. 23, 3) *Zlomok tela nad dnom z mortária* so svetlo až tmavohnedým vyhladeným povrchom, na ktorom sa zvonku nachádzajú fľaky tmavohnedej glazúry. Vnútro nádoby pokrýva popraskaná tmavozelená a žltozelená glazúra, ktorá je druhotne prepálená dočierna. Vo vnútri sú sporadicky vložené väčšie kamienky.
Rozmery: hrúbka steny: 1,1 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až polovica 5. stor./**začiatok 5. stor. až polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 505

5. (Tab. 24, 1) *Okrajový črep mortária* s hnedočiernym drsným čiastočne vyhladeným povrchom so stopami vápna. Okraj spredu a zhora ako aj vnútro nádoby pokrýva svetlozelená čiastočne sekundárne dobiela sfarbená glazúra. Vo vnútri nádoby sa sporadicky nachádzajú väčšie kamienky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Mautern 1; Ottományi-Leányfalu 68; Sedlmayer Rsch6/3; Ottományi-Ács 47
Datovanie: posledná tretina 3.stor. až 1. polovica 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 505

6. (Tab. 24, 2) *Zlomok tela* nádoby s hnedožltým drsnejším povrchom s prímesou vápna a sľudy v hline. Povrch člení v hornej časti dva úzke žliabky. Okrem toho ho v hornej časti pokrýva širší horizontálny vlešťovaný pás. V dolnej časti sa nachádzajú šikmé vlešťované pásy, ktoré sa navzájom pretínajú a tak vytvárajú mriežku. Vlešťovanie je hnedožltej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretiny 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 505

7. *Tri zlomky z tela hrnca/krčahu/kanvice (?)* So svetlosivým drsným krupičkovitým povrchom, ktorý v hornej časti pokrývajú tri horizontálne vlešťované pásy svetlosivej farby. V hline je prímes vápenných hrudiek. V polovici zlomku sa nachádzajú dve ryhy/žliabky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; 0,65 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretiny 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 505

8. (Tab. 24, 3) *Závesok z kla diviaka*, ktorý je vsadený do objímky z bronzového plechu so širšími žliabky. V strede sa nachádza očko, v ktorom je upevnený väčší kruh na zavesenie. Kovanie je v dolnej časti poškodené.
Rozmery: dĺžka: 12,4 cm; hrúbka kla: 1,4 cm; šírka kovania: 3,6 cm; hrúbka kovania: 0,1 cm
Datovanie: 1.až 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 957

9. (Tab. 25) *Zlomky z väčšej hrncovitej nádoby asi zásobnice* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý v hornej časti člení dva žliabky, ktoré lemujú široký pás vlešťovanej výzdoby svetlosivej farby rozostavenej do podoby vetvičiek ihličnatých stromov. Vo vnútornej strane nádoby sa nachádza prikorodovaný štvorcový predmet.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 1,1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretiny 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 476

10. (Tab. 26, 1) *Zlomok lícnice z helmy typ Intercisa (?)*. Je vyrobená zo železného plechu s povrchom potiahnutým? bronzom. V hornej časti je zachovaný zvyšok výrezu pre ucho.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,3 cm; hrúbka steny: 0,1 cm
Typ: Intercisa?
Datovanie: 4. stor. až začiatok 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 958

11. (Tab. 26, 2) *Okrajový črep mortária* s tmavooranžovým drsnejším povrchom, ktorý je čiastočne vyhladený. Okraj zhora a vnútro nádoby pokrýva svetloozelená glazúra, ktorá je v prednej časti okraja oranžová.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Ács 52; Sedlmayer RSch 5/1; Mautern 3
Datovanie: 2.polovica/koniec 3. stor. až polovica 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

12. (Tab. 26, 3) *Okrajový črep hrncovitej nádoby formovanej* v ruke s hnedožltým drsným povrchom s prímesou väčších kamienkov v hline. Zrezaný von vyhnutý okraj, na ktorý sa napája guľovito zaoblené telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Varsik IV
Datovanie: polovica 4. stor. až začiatok 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

13. (Tab. 26, 4) *Okrajový črep hrncovitej nádoby formovanej* v ruke s čiernym drsným povrchom. V hline sa nachádza veľká prímes kamienkov. Okrem toho na tele sa nachádza malý fľak žltohnedej glazúry. Zaoblený okraj šikmo dohora von vyhnutý.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Varsik IV
Datovanie: polovica 4. stor. až začiatok 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

14. *Zlomok tela nádoby* s tmavooranžovým hladkým povrchom, ktorý mal pôvodne tmavočervené plošné maľovanie, ktoré je druhotne prepálené do čierna.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,55 cm
Typ: –
Datovanie: 1. až 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

15. *Zlomok tela nádoby* s tmavooranžovým hladkým povrchom. V hornej časti zlomku sa nachádza zvyšok tmavočerveného maľovaného pásu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,75 cm
Typ: –

Datovanie: 1. až 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

16. (Tab. 27, 1) *Dno a časť tela krčahu/kanvice(?)* so svetlooranžovým drsnejším povrchom, čiastočne druhotne prepálené dočierna. Dovnútra vtlačené dno člení kružnica a zakončuje oblá nôžka, na ktorú sa napája šikmo telo.
Rozmery: hrúbka dna: 0,4 cm; výška nôžky: 0,6 cm; priemer dna: 7 cm; hrúbka steny: 1 cm
Typ: Gassner 5; Sedlmayer K13/4
Datovanie: 2. tretina 3. stor. až 1. tretina 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

17. (Tab. 27, 2) *Zlomok tela nádoby* s tehlooranžovým hladkým povrchom, ktorý pokrývajú tmavočervené maľované pásy a horizontálne rady radielkových zárezov, ktoré od seba oddeľuje plytký širší žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,85 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 1. stor. až koniec 3./začiatok 4. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor**.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 504

Sektor I, úroveň dlážky

1. (Tab. 27, 3) *Krčah „typ Murga"* pokrytý hnedozelenou glazúrou, ktorý je čiastočne rekonštruovaný. Spodná časť nádoby nie je celkom glazovaná. Od rovného dna sa hruškovito rozširujú steny nádoby. Na tele sa nachádzajú nevýrazné plastické pásy. Širšie hrdlo sa lievikovito rozširuje. Ukončuje ho zaoblený vyhnutý okraj. Na hrdle sa nachádza široká vodorovná plastická lišta. Pásikové ucho začína asi v polovici nádoby a končí po okrajom. Z hornej strany ho zdobí plastický pás ohraničený z oboch strán žliabkom.
Rozmery: výška nádoby: 23,5 cm; výška ucha: 11,1 cm; šírka ucha: 3,3 cm; hrúbka ucha: 1,3 cm; priemer dna: 9 cm; priemer ústia zvonku: 9,8 cm; priemer ústia zvnútra: 9 cm; hrúbka okraja: 0,7 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor./ **koniec 4./ začiatok 5. stor.**
Publikovanie: Krekovič 1995, 97-98, 100, Abb. 2, 15; Krekovič 1998, 41, 97, Taf. 32, 6
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 468

Sektor I, nádvorie, úroveň dlážky, hĺbka 250 cm

1. *Dolná časť výdute nádoby* s horizontálne vyhladeným povrchom.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 098

2. (Tab. 28, 1) *Okrajový črep pokrievky* s čiernosivým drsným povrchom. Pretlačené šikmo sa rozširujúce telo zakončuje zaoblený zosilnený okraj, ktorý je zvnútra odsadený žliabkom.
Rozmery: hrúbka/šírka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Petznek 30; Sedlmayer De5
Datovanie: 2. až 1. polovica 5. stor./**4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 191

3. (Tab. 28, 2) *Okrajový črep glazovaného mortária* so sivým pórovitým povrchom, ktorý pokrýva tmavozelená až čierna glazúra celoplošne na okraji zhora a vo vnútri nádoby a je rozliata na tele z vonkajšej strany nádoby.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,8 cm

Typ: Cvjetićanin LRG 8; Mautern 4; Sedlmayer RSch7/3; Ottományi-Ács 49
Datovanie: **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 148

4. (Tab. 28, 3) *Zlomok železnej skoby* so širším pásovým telom a užším kratším ramenom.
Rozmery: šírka tela: 2,1 cm; hrúbka tela: 0,8 cm; dĺžka ramena: 2,9 cm; šírka ramena: 1 cm; hrúbka ramena: 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 230

5. (Tab. 28, 4) *Dlhší železný klinec* s plochou hlavičkou a telom štvorcového prierezu.
Rozmery: dĺžka: 7,6 cm; priemer hlavičky: 2,1 cm; hrúbka hlavičky: 0,3 cm; priemer tela: 0,5 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie: **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1992, 73; 72, Obr. 4, 10
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 230

6. *Zlomok výdute nádoby* s čiernohnedým drsným sľudovitým povrchom. V hline sa nachádzajú ako prímes drobné kamienky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 230

7. (Tab. 28, 5) *Okrajový črep bikónickej misy* s čiernym drsným povrchom. Široký šikmo nadol sklonený okraj prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela. Okraj zhora členia dva rovnobežné žliabky v prednej časti a dva v zadnej časti.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,6 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Petznek 17.5.1; Sedlmayer Schü25/2
Datovanie: 1. tretina 2. stor. až začiatok 3. stor./ **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 994

8. (Tab. 28, 6) *Okrajový črep krčahu* s tmavooranžovým hladším sľudovitým povrchom. Lievikovito vyhnuté ústie zakončené zosilneným oblým okrajom. Ten prechádzal do zužujúceho hrdla, na ktorom sa z vonkajšej strany nachádza plastická lišta.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Gassner 5; Sedlmayer K13/4
Datovanie: 2. tretina 3. stor. až 1. tretina 4. stor./ **4. až 1. polovica 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 002

9. (Tab. 29, 1) *Zlomok dna a tela nádoby* s hnedooranžovým drsnejším sľudovitým povrchom, čiastočne začadeným. Na dne nádoby sú zvyšky opadanej glazúry. Sú viditeľné len stopy po jej rozliatí na dne.
Rozmery: priemer dna: 9,3 cm; hrúbka dna: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Horváth K 215/216; Nádorfi 2a; Cvjetićanin LRG 115/116
Datovanie: **2. polovica 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 994

Sektor I, zo studne do 150 cm a hĺbka 270 cm

1. (Tab. 29, 2) *Tri okrajové črepy z taniera* so svetlosivým hladším povrchom, ktorý zvonka i zvnútra pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Zaoblený dovnútra zahnutý okraj prechádza do zaobleného tela. Pod okrajom sa nachádzajú dva horizontálne žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 990

Sektor I, medzi nárožím 1 (SV) a obvodovým múrom, hĺbka 300 cm

1. *Časť výdute nádoby formovanej v ruke* s čiernohnedým drsným povrchom. V hline sa nachádza prímes drobných kamienkov.
Rozmery: hrúbka steny: 1,1 cm
Typ: –
Datovanie: **4. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 098

2. (Tab. 30, 1) *Okrajový črep taniera* s tmavosivým, mierne drsným povrchom. Ten zvonka a zvnútra nádoby a na okraji zhora pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Širší zaoblený okraj je zvonka a zvnútra odsadený od zalomeného tela. Tvarovo ide o nádobu odvodenú z glazovanej keramiky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,5 cm; 0,8 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor./ **polovica/posledná tretina 4. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 995

3. (Tab. 30, 2) *Okrajový črep vlešťovaného hrnca/šálky s uškom (?)* so svetlosivým, mierne drsným povrchom, ktorý zvonka na tele nádoby a v ústí pokrývajú vertikálne tmavosivé vlešťované pásy. Vyšší zvnútra odsadený okraj z vonkajšej strany člení žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./**polovica/posledná tretina 4. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 019

Sektor I, pozdĺž JZ múru, hĺbka 300 cm

1. (Tab. 30, 3) *Okrajový črep glazovaného krčahu* s červenohnedým drsným povrchom, ktorý je z vonkajšej strany poliaty oranžovozelenou glazúrou a vo vnútri zas zelenooranžovou glazúrou. Vyšší okraj zvonka členený dvoma výraznými žliabkami je odsadený od výrazne sa zužujúceho hrdla.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 80/LRG 116b?; Sedlmayer K25/1; Lányi 17; Nádorfi 9
Datovanie: 4. stor./polovica 4. stor. až 1. tretina 5. stor./**začiatok 4. až 2. polovica 4. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 098

2. *Zlomok tela nádoby* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý zvonka plošne pokrýva horizontálne vlešťovanie svetlosivej farby
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **2. polovica 4. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 996

3. (Tab. 30, 5) *Zlomok dolnej časti ucha s napojením na výduť z vlešťovaného krčiažku/kanvičky/šálky s uškom (?)* s čiernosivým drsným povrchom, ktorý zhora a z bokov ucha pokrývajú čiernosivé vertikálne vlešťované pásy. Pásové ucho z vonkajšej strany členil výrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; šírka ucha: 2,8 cm; hrúbka ucha: 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **2. polovica 4. stor.**

Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 996

4. (Tab. 30, 4) *Zlomok výdute nádoby* s tmavosivým hladkým povrchom zvonka pokrytý šikmými vlešťovanými vetvičkami ihličnatých stromov ohraničených zhora šikmou líniou. Vlešťovanie má svetlo až tmavosivú farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,4 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **2. polovica 4. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 996

Sektor I a Sektor II, medzi múrmi

1. (Tab. 31, 1) *Horná časť výdute s hrdlom z krčahu/kanvice/hrnca (?)* s hnedosivým drsnejším sľudovitým a pórovitým povrchom. V hline sa nachádza prímes väčších kamienkov. Povrch zvonku pokrýva široký horizontálny pás ohraničený zhora i zdola horizontálnymi žliabkami a pod ním sa nachádza vlešťovaný mriežkový vzor tmavosivej farby. Širšie hrdlo prechádzalo do zaobleného tela hruškovitého/guľovitého tvaru, pričom bolo odsadené žliabkami od hrdla.
Rozmery: hrúbka steny hrdla: 0,6 cm; hrúbka steny tela: 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 018-AP 46 019

Na (post)valentinianovskej (?) dlážke (Sektor I a II)

1. (Tab. 31, 2) *Zlomok železnej tuľajky kopije/nástroja (?).*
Rozmery: dĺžka: 8,7 cm; hrúbka stien: 0,5 cm; priemer zvonka: 2,5 cm; priemer zvnútra: 1,5 cm
Typ: –
Datovanie: **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 995

2. (Tab. 31, 3) *Malý železný nožík so zvyškom tŕňa.*
Rozmery: dĺžka noža: 6,2 cm; dĺžka čepele: 5,2 cm
Typ: Lányi 4; Manning 10
Datovanie: 2. až 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 009

3. (Tab. 32, 1-2) *Zlomky dvoch železných zvoncov* so zaoblenou hornou časťou, na ktorú sa napájajú mierne šikmo sa rozširujúce steny. Na jednom zlomku sú viditeľné 4 nity, ktoré spájali dva železné plechy tela zvoncov.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; hrúbka okraja: 0,2 cm; výška zvoncov: 15,5 cm; šírka dna: 3,5 cm
Typ: Pomberger 1
Datovanie:1. až 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1988a, 138; 137, Obr. 2, 3-4
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 994

4. (Tab. 31, 4) *Železný klinec* s plochou hlavičkou a štvorcovým telom.
Rozmery: dĺžka klinca: 7,5 cm; hrúbka tela: 0,6 cm; priemer hlavičky: 2,2 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie:1. až 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 999

5. (Tab. 31, 5) *Zlomok železného klinca* so štvorcovým telom a plochou hlavičkou.
Rozmery: dĺžka klinca: 6 cm; priemer hlavičky: 1,9 cm; hrúbka tela: 0,8 cm; hrúbka hlavičky: ?
Typ: Manning 1B
Datovanie:1. až 5. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 000

6. (Tab. 31, 6) *Železný klinec* so širšou plochou hlavičkou a štvorcovým telom.
Rozmery: dĺžka klinca: 3,7 cm; hrúbka tela: 0,7 cm; priemer hlavičky: 2,2 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie:1. až 5. stor./*začiatok 5. stor. až polovica 5. stor.*
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 002

7. (Tab. 31, 7) *Zlomok malého železného klinca s plochou hlavičkou* a štvorcovým telom.
Rozmery: dĺžka klinca: 2,4 cm; hrúbka tela: 0,6 cm; priemer hlavičky: 1,5 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie:1. až 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1992, 73, 72, Obr. 4, 11.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 003

Sektor I, na dlážke a Sektor II, ***nad dlážkou a Sektor II, medzi pilierom 5 a obvodovým múrom 160 cm***

1. (Tab. 33, 1) *Zrekonštruované mortárium* s hnedoglazovaným jemne drsným a čiastočne vyhladeným povrchom, ktorý je v lome čierny. Vo vnútri boli v dolnej časti vložené veľké kamienky, ktoré sú v súčasnosti vypadané. Okraj s výlevkou zvonka a čiastočne zvnútra a vnútro nádoby pokrýva olivovozelená glazúra.
Rozmery: výška nádoby: 10,2 cm; priemer dna zvonka: 10,9 cm; hrúbka dna: 1 cm; priemer ústia zvonka: 26 cm; priemer ústia zvnútra: 20,75 cm
Typ: Mautern 1; Ottományi-Leányfalu 68; Sedlmayer Rsch6/3; Ottományi-Ács 47
Datovanie: posledná tretina 3.stor. až 1. polovica 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Krekovič 1995, 97, 100, Abb. 2, 11; Krekovič 1998, 41, 97, Taf. 32,3.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 463

Sektor II

Sektor II

1. *Horná časť výdute vlešťovanej nádoby* s hnedosivým až čiernym drsným pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany nádoby pokrýva celoplošné vertikálne vlešťovanie. To je doplnené v dolnej časti nádoby dvoma horizontálnymi rytými líniami
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,3 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 133

2. (Tab. 33, 2) *Okrajový črep vlešťovaného hrnca/šálky s uškom (?)* s tmavosivým jemne drsným povrchom, ktorý nesie zvonka i zvnútra svetlo až tmavosivé horizontálne vlešťovanie. Okrem toho je aj okraj zhora je leštený. Vyšší okraj zvonka člení úzky žliabok a v ústí je odsadený.

Rozmery: hrúbka okraja: 0,85 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Sedlmayer To25/2; Ottományi-Ács 27a
Datovanie: posledná tretina 4. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 133

3. (Tab. 34, 1) *Okrajový črep s napojením pásového ucha zo šálky s uškom* s tmavooranžovým hladkým povrchom poliatym zvonka na okraji, tele a uchu a v ústí oranžovohnedou glazúrou, ktorá je sekundárne sfarbená dobiela. Širší šikmo vyhnutý okraj člení z hornej strany plytký žliabok. Na okraj sa napája pásové ucho, ktoré ho mierne presahuje.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,55 cm; hrúbka steny: 0,4 cm; šírka ucha: 1,7 cm; hrúbka ucha: 1 cm
Typ: Horváth K227; Nádorfi 6b
Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 178

4. (Tab. 34, 2) *Časť výdute nádoby* so svetlo až tmavosivým jemne drsným povrchom, ktorý pokrýva tmavosivá vlešťovaná mriežka. V hornej časti sa nachádza horizontálny žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 134

5. (Tab. 34, 3) *Okrajový črep bikónickej misy* s čiernym drsným povrchom. Širší trojuholníkovitý okraj je z hornej strany zaoblený. Prechádza do mierne šikmo sa rozširujúceho tela a esovito zalomeného tela. Nad ním sa nachádza užší horizontálny plastický pás.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Lányi XXIII, Ottományi-Pilismarót 11; Ottományi-Leányfalu 30a; Sedlmayer Schü20/2
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 143

6. (Tab. 34, 4) *Okrajový črep z hrnca/šálky s uškom (?)* s tmavosivým čiastočne dočierna začadeným povrchom. Vyšší odsadený okraj je zvonka členený výrazným žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 143

Sektor II, navážka

1. (Tab. 35, 1) *Okrajový črep z bikónickej misy* so svetlým drsným krupičkovitým povrchom. Asi zle vypálená sivá drsná keramika. Širší von vyhnutý okraj, na ktorý sa napája bikónické telo s výrazným lomom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,25 cm
Typ: Lányi XXIII, Ottományi-Pilismarót 11; Ottományi-Leányfalu 30a; Sedlmayer Schü20/2
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 517

2. (Tab. 35, 2) *Zlomok tela nádoby* s hnedým drsným povrchom s prímesou kamienkov a sľudy v hline. Povrch zvonku pokrývajú úzke horizontálne ryhy, ktoré v hornej časti dopĺňa rytá vlnovka.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: začiatok 4. stor. až polovica 5. stor.

Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 517

3. (Tab. 35, 3) *Okrajový črep taniera* s tmavohnedým čiastočne vyhladeným povrchom. Okraj zhora a vnútro nádoby pokrýva čierny poťah. Širší zaoblený okraj zhora pri ústí člení nevýrazný žliabok. Na neho sa napája oblé telo, ktoré sa zužuje ku dnu. Pod okrajom sa na tele zvonka nachádzajú dva žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,3 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 517

Sektor II, vrstva 1 (0-30 cm)

1. (Tab. 35, 4) *Minca Aureliana*, *antoninianus*. Averz: Busta cisára v brnení a s lúčovitou korunou na hlave. Okolo sa nachádza nápis: IMP AVRELIANVS AVG, Reverz: Cisár stojaci vľavo so žezlom v ruke si podáva ruku s Concordiou stojacou vpravo Nápis: CONCORD · MILIT (·?). Pod tým značka mincovne: Γ - neurčená mincovňa.
Rozmery: priemer: 2,2 cm
Typ: RIC V.1 Aurelianus 391
Datovanie: 270-275 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 946

2. (Tab. 35, 5) *Minca Aurelianus*, *antoninianus*. Averz: Busta cisára s lúčovitou korunou oblečený v brnení a plášti otočená vpravo. Okolo sa nachádza nápis: IMP C AVRELIANVS AVG; Reverz: Sol stojaci otočený vľavo. V ľavej ruke drží glóbus. Pravú ruku má zdvihnutú pričom pravou nohou stojí na zajatcovi, ktorý sedí pri jeho nohách s frýgickou čiapkou na hlave. Okolo sa nachádza nápis: _ RIEN S AVG (ORIENS AVG), Pod tým sa nachádza značka mincovne: XX_(Tab. 35, 5) (XXI) - Cyzicus.
Rozmery: priemer: 2,2 cm
Typ: RIC V.1 Aurelianus 360
Datovanie: 270-275 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 947

3. (Tab. 35, 6) *Minca Constansa* malý bronz (*centenionalis*); Averz: busta cisára vpravo s diadémom tvoreným striedajúcimi sa diamantmi a vavrínovými lístkami. Oblečený je v plášti. Okolo sa nachádza nápis: CONSTANS PF AVG; Reverz: dvaja stojaci vojaci opierajúci sa o štít a držiaci kopiju. Medzi nimi sa nachádza *labarum* s christogramom vo vlajke (*vexillum*). Okolo sa nachádza nápis: GLORIA EXERCITVS: Pod tým je značka mincovne: ASIS – Siscia.
Rozmery: priemer: 1,8 cm
Typ: RIC VIII Siscia 88
Datovanie: 337-340 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 948

4. (Tab. 35, 7) *Minca Constantia I. Chlora*, stredný bronz (*follis*); Averz: Hlava cisára otočená vpravo ovenčená vavrínovým vencom. Okolo sa nachádza nápis _ O_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ CAES (CONSTANTIVS NOB CAES) Reverz: Ženská personifikácia Monety, ktorá drží v pravej ruke váhy a v ľavej *cornu copiae*. V poli pod váhami ležiaci polmesiac a vpravo od postavy písmeno B. Okolo je nápis: S _ CRA MONET AVGG ET CAESS _ _ _ _ _ (SACRA MONET AVGG ET CAESS NOSTR). Pod tým je značka mincovne: SIS – Siscia. Minca je značne poškodená.
Rozmery: priemer: 2,8 cm
Typ: RIC VI Siscia 141a
Datovanie: 303 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 949

5. (Tab. 36, 1) *Zlomok z tela vajcovitej glazovanej nádoby zdobenej plastickými podkovičkami* z oranžovočervenej hliny. Povrch celoplošne pokrýva zelenohnedá glazúra. V hornej časti zlomku sa nachádza nevýrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,65 cm
Typ: Keller 46; Cvjenićanin LRG 129/130?; Cvjenićanin LRG 129; Nádorfi 6a; Horváth K223/224?
Datovanie: koniec 3. stor. až koniec 4. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 015

6. (Tab. 36, 2) *Nôžka a časť tela kónického pohára* z tmavozeleného/olivovozeleného priehľadného skla s mnohými bublinkami. Prstencovú nôžku tvorí dvojité vinutie sklenenej nite. Dno nádoby je stlačené dovnútra.
Rozmery: hrúbka steny: 0,2 cm; hrúbka nôžky: 1,1 cm; výška nôžky: 1,9 cm; priemer nôžky: zvonku: 6,9 cm; priemer nôžky zvnútra: 7,7 cm
Typ: Barkóczi 47a; Isings 109c; Rütti AR 72.1; Dévai P8.1A; Lazar 3.9.2
Datovanie: 2. tretina 4. až 5. stor./**koniec 4. až 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1992, 70; 69, Obr. 2, 9
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 791

7. (Tab. 36, 3) *Zlomok hrdla, okraja* a časti ucha väčšej sklenenej kanvice vyrobenej z tmavozeleného priehľadného skla. Rovné valcovité hrdlo zdobia z vonkajšej strany obiehajúce natavené sklenené nite. Širšie lievikovité ústie člení z vonkajšej strany žliabok Pod okrajom začína pásikové ucho, ktoré člení dva žliabky. (Tab. 36, 3)
Rozmery: hrúbka stien: 0,3 cm; hrúbka okraja: 0,5 cm; priemer ústia zvonku: 6,9 cm; priemer ústia zvnútra: 5,8 cm; šírka ucha: cca. 3 cm
Typ: Barkóczi 170/172; Isings 120b/121; Rütti AR 172; Dévai K2.2A/K3.2B?
Datovanie: koniec 3./1. až 2. polovica 4. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 67, 68, Obr. 1, 11
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 949

Sektor II, vrstva 2 (30-60 cm)

1. (Tab. 36, 4) *Časť taniera* s oranžovým povrchom zvonka pokrytý leštenými pásmi. Okrem toho je zvonka a zvnútra poliaty nepravidelne zelenožltou glazúrou. Od rovného dna sa šikmo rozširujú steny nádoby, ktoré sú pod okrajom zdobené dvoma žliabkami. Zaoblený okraj je mierne vyhnutý von. Zvnútra je odsadený od tela. Na tele nádoby sa nachádza reparačný otvor na spojenie prasknutej steny.
Rozmery: hrúbka dna: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 512

Sektor II, vrstva 3 (60-90 cm)

1. (Tab. 37, 1) *Zlomok okraja taniera* so svetlosivým povrchom. Na zaoblenom tele sa pod okrajom nachádzajú dva širšie žliabky. Okraj a telo zvonku a zvnútra zdobia horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2018, 280, 281, Obr. 2, 3
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 514

2. (Tab. 37, 2) *Zlomok dna a tela krčahu/hrnca (?)* so svetlosivým pórovitým povrchom s horizontálnym vlešťovaním na nôžke a vertikálnym vlešťovaním na tele, ktoré je svetlosivej farby. Dno nádoby je rovné.
Rozmery: hrúbka dna: 0,5 cm; hrúbka tela: 0,7 cm
Typ: –

Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 514

3. (Tab. 37, 3) *Zlomok tela nádoby* zo sivočiernym povrchom. Povrch je z väčšej časti pokrytý tmavosivým celoplošným leštením. V hornej časti sa nachádzajú dva šikmé vlešťované pásy, ktoré vytvárali nejaký obrazec možno mriežku alebo cikcak. V strede črepu sa nachádza prevŕtaný otvor, ktorý je asi reparačný, no pravdepodobne skôr ide o druhotné prerobenie črepu na závažie?
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 514

Sektor II, hĺbka 120 cm

1. (Tab. 37, 4) *Zlomok výdute nádoby* so svetlosivým slabo drsným pórovitým povrchom, ktorý zvonka pokrýva široké pásmo značne poškodenej vlešťovanej mriežky tmavosivej farby. Z hornej strany ju ohraničujú dva rovnobežné horizontálne žliabky. Nad nimi sa nachádza zvyšok šikmého vlešťovaného pásu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 015

2. (Tab. 37, 5) *Zlomok výdute nádoby* s jemne drsným tmavosivým povrchom, ktorý pokrývajú šikmé vlešťované svetlosivé línie, ktoré tvoria mriežku. V dolnej časti zlomku sa nachádza zvyšok horizontálnej ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 1,1 cm; 1,3 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 013

Sektor II, vrstva 5 (120-150 cm)

1. (Tab. 38, 1) *Okrajový črep taniera* s čiernym drsným povrchom, ktorý zvonku v dolnej časti pokrývajú tmavosivé vlešťované pásy. Okraj zosilnený dovnútra je v ústí odsadený od tela. Zvonka ho člení širší plytký žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 516

Sektor II, hĺbka 160 cm

1. (Tab. 38, 2) *Zlomok výdute vlešťovanej nádoby* s čiernosivým hladším povrchom, ktorý zdobí vlešťovaná mriežka svetlosivej farby. Pod mriežkou sa nachádza horizontálny rytý žliabok. Ide asi o najširšiu časť nádoby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,95 cm; 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 012

Sektor II, hĺbka pod 150 cm

1. (Tab. 38, 3) *Fragment oltára* použitého ako spólia pri výstavbe neskoroantickej pevnosti. Obsahuje zoznam mien:
[.....]untus
Iustus Constans Sentilis
Victorinus Contarius
Bersolus Licinianus
Veteranus Titianus
Aulusanus Domitius
Brincasis Constans
[.....]IA[.....].
Rozmery: výška: 50 cm; šírka: 72 cm; hrúbka: 51 cm
Datovanie: 306-337 po Kr.
Publikovanie: Hošek 1984, 73-76, č. 34; Schmidtová/Jezná/Kozubová 2005, 61-62, č. 60.
Miesto uloženia: MM Bratislava-Rusovce

Sektor II, hĺbka 190 cm

1. (Tab. 39, 1) *Časť tela nádoby* so svetlosivým hladkým povrchom, ktorý pokrýva tmavosivá vlešťovaná mriežka. Tú členia dva horizontálne žliabky. Okrem toho v hornej časti zlomku sa nachádza zvyšok rytej horizontálnej vlnovky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 147

Sektor II, hĺbka 220 cm

1. (Tab. 39, 2) *Zlomok dna a tela taniera* s oranžovohnedým vyhladeným povrchom, ktorý je zvonka na tele a dne poliaty a pofŕkaný tmavozelenou/olivovou glazúrou. Vnútro nádoby pokrýva celoplošne olivovozelená glazúra. Hlina v lome je sčasti čierna. Na rovné dno sa šikmo napája telo, ktoré sa mierne zaobľovalo.
Rozmery: hrúbka dna: 0,65 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 011

Sektor II, z vonkajšej strany múru

1. (Tab. 40, 1) *Okrajový črep glazovaného mortária* s červenohnedým drsnejším povrchom. Na okraji spredu sa nachádza fľak žltej glazúry. Vnútro nádoby a lišta okraja sú poliate a pofŕkané žltohnedou glazúry. Široký šikmo dohora vyhnutý okraj zakončený výraznou hranatou lištou.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,75 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Cvjetićanin LRG8; Mautern 4; Sedlmayer RSch7/3; Ottományi-Ács 49
Datovanie: 3./4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 011

Sektor II, nárožie 3 (SV), hĺbka 100 cm

1. (Tab. 40, 2) *Okrajový črep taniera* s čiernym drsným sľudovitým povrchom. Šikmo sa rozširujúce telo zakončuje výrazne dovnútra zahnutý okraj, ktorý je odsadený od tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,55 cm; hrúbka steny: 0,6 cm

Typ: Petznek 21.5; Sedlmayer Te5/1; Ottományi-Ács 12
Datovanie: koniec 3. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 140

Sektor II, pilier 4, hĺbka 100 cm

1. (Tab. 40, 3) Časť *okraja taniera* so sivým drsným povrchom, ktorý z vonkajšej strany nádoby pokrývajú svetlosivé leštené/vlešťované? pásy a okraj zhora je poliaty tmavozelenou miestami sekundárne dobiela sfarbenou glazúrou. Zaoblený okraj vpredu zosilnený a z hornej strany členený výraznými pozdĺžnymi zárezmi/guľovitými pretlačeniami odsadenými od okraja žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,2 cm; 0,6 m
Typ: Cvjetićanin LRG 27/71?; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 147

2. (Tab. 41, 1) *Zlomok dna a tela mortária* s tmavooranžovým vyhladeným povrchom, ktorý nesie stopy druhotného prepálenia. Lom nádoby je fľakatý čierny a oranžový. Vo vnútri nádoby sú nahusto vložené drobné kamienky a svetlozelená glazúra. Glazúra a kamienky sú čiastočne predrané a vypadané. Dno nádoby zvonka nesie stopy zelenooranžovej glazúry. Na rovné dno sa napája mierne šikmo rozširujúce telo.
Rozmery: hrúbka dna: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Mautern 3/Mautern 4?; Ottományi-Leányfalu 69; Sedlmayer Rsch6/2/Sedlmayer Rsch6/3?; Ottományi-Ács 49
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 011

3. (Tab. 41, 2) *Tri zlomky z tela vlešťovanej nádoby* so sivočiernym drsným pórovitým sľudovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva vlešťovaná mriežka čiernosivej farby. V dolnej časti zlomku sa nachádzajú dva horizontálne žliabky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,55 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 136

Sektor II, pilier 5, hĺbka 100 cm

1. *Zlomok výdute glazovanej misy/mortária (?)* s oranžovým hladkým povrchom, ktorý je vo vnútri nádoby poliaty tmavozelenou čiastočne sekundárne dobiela sfarbenou glazúrou. Hlina je v lome čierna.
Rozmery: hrúbka steny: 0,75 cm; 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

Sektor II, medzi pilierom 5 a obvodovým múrom

1. (Tab. 42, 1) *Okrajový črep hrnca/šálky s uškom (?)* so svetlosivým drsným povrchom. Von vyhnutý okraj zvonka členený výrazným žliabkom. Od neho sa šikmo rozširuje telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,3 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36; Sedlmayer To25/1
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 143

Sektor II, medzi pilierom 5 a obvodovým múrom, hĺbka 150 cm

1. (Tab. 42, 2) *Zlomok taniera s horizontálnym okrajom* s hnedooranžovým drsným povrchom s leštenými pásmi, ktorý na okraji z hornej strany a vo vnútri nádoby pokrýva svetlozelená glazúra. Široký zaoblený okraj v prednej strane zdobí rad zárezov, ktorý je z vnútornej strany ohraničený žliabkom. Okraj je v ústí odsadený od zaobleného tela, ktoré prechádza do rovného dna. Hlina má v lome čiastočne čiernu farbu.
Rozmery: výška nádoby: 6,3 cm; hrúbka okraja: 0,95 cm; 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm; 0,8 cm; hrúbka dna: 0,7 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59, Sedlmayer Im17/3
Datovanie: začiatok 4. stor. až 6. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

2. (Tab. 42, 3) *Dva zlomky z okraja kovania opasku* z bronzového plechu. Väčší fragment má okraj zahnutý do trubičky a zdobený zárezmi. Ploché telo nesie pravdepodobne výrez, ktorý mohol slúžiť na usadenie pracky. Druhý zlomok má taktiež jeden okraj zahnutý, ale odlomený. Zdobia ho taktiež presekávané zárezy. Ten prechádza do plochého krátkeho pásu, ktorý v rohu nesie otvor na upevnenie pomocou nitu na opasok. Ide o opačnú stranu opaskovej garnitúry na druhom konci opasku. Hrany plochej strany plechu nesú stopy presekávania a taktiež sú orámované rytými obvodnými čiarami.
Rozmery: šírka okraja zaobleného: 0,7 cm; hrúbka plechu: 0,1 cm
Typ: Böhme B; Sommer skupina 2 Forma 1 Variant C
Datovanie: posledná tretina/štvrtina 4. stor. až začiatok/1. polovica 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 77; 75, Obr. 6, 7
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 256

Sektor II, medzi pilierom 5 a nárožím 3 (SV), hĺbka 150 cm

1. (Tab. 43, 1) *Zlomky širšieho ucha väčšej sklenenej nádoby* zo svetlozeleného priehľadného skla. Povrch zhora člení úzke vertikálne žliabky.
Rozmery: šírka ucha: 3,8 cm; hrúbka ucha: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica 1. až polovica 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 70; 69, Obr. 2, 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 040

Sektor II, medzi pilierom 5 a severným obvodovým múrom, hĺbka 150-170 cm a nárožie 3 (SV), hĺbka 100 cm

1. (Tab. 43, 2) *6 zlomkov tela nádoby* so svetlo až tmavosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrývajú viacnásobné vlešťované trojuholníky tvorené troma až piatimi líniami. Pod nimi sa nachádza horizontálny vlešťovaný pás, ktorý od trojuholníkov oddeľoval výrazný horizontálny žliabok. Horizontálny žliabok sa nachádza aj v hornej časti zlomku. Vlešťovanie má svetlosivú farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 136; AP 46 147

Sektor II, pilier 6, hĺbka 170 cm

1. (Tab. 44, 1) *Okrajový črep krčahu/hrnca/šálky s uškom (?)* so svetlosivým drsným sľudovitým povrchom. Vyšší zvnútra odsadený okraj zvonka člení výrazný žliabok. Na neho sa napája nízke hrdlo, od ktorého sa šikmo rozširuje telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 143

Sektor II, pilier 6, severná časť, hĺbka 150 cm

1. (Tab. 44, 2) *Zlomok železnej ramienkovej ostrohy*. Zachovala sa časť bodca a ramena. Kratší okrúhly bodec nasadá na širšiu plochu, cez ktorú zo spodnej časti presahuje nit (?) na jeho upevnenie. Z boku vychádza čiastočne zachované úzke rameno trojuholníkového/polkruhového prierezu.
Rozmery: dĺžka bodca: 1,5 cm; priemer bodca: 0,6 cm; hrúbka ramena: 0,6 cm
Typ: Leuna C/Leuna D?
Datovanie: 2. polovica 3./začiatok 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1988, 133; 135, Obr. 1, 12; Krekovič 1994, 212. 215, Fig. 4, 7
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

Sektor II, medzi pilierom 6 a severným obvodovým múrom, hĺbka 170 cm

1. (Tab. 44, 3) Črep z *okraja s napojením ucha zo šálky* so svetlosivým jemne drsným povrchom, ktorý na tele z vonkajšej strany nesie vertikálne vlešťované línie. Vyšší okraj člení výrazná ryha a v ústí je odsadený širším žliabkom. Na okraj sa napája pásové ucho, ktoré ho nepresahovalo. Z vonkajšej strany ho členil žliabok.
Rozmery: priemer ústia zvonka: cca. 10,8 cm; hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,7 cm; hrúbka steny: 0,35 cm; šírka ucha: cca. 3 cm; hrúbka ucha: 0,8 cm; 0,6 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 144

2. (Tab. 44, 4) *Okrajový črep taniera* s hnedooranžovým hladkým povrchom s prímesou sľudy v hline. Okraj zvonku a vnútro nádoby pokrýva svetločervené maľovanie, ktoré je sčasti zachované. Šikmo sa rozširujúce telo zakončuje výrazne dovnútra zahnutý okraj.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Gassner 5; Sedlmayer Te5/1; Ottományi-Ács 19
Datovanie: 3. stor. až posledná tretina 4. stor./začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 892

Sektor II, pilier 7, hĺbka 120 cm

1. (Tab. 45, 1) *10 zlomkov z výdute nádoby* s tmavosivým jemne drsným pórovitým a sľudovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva široké pásmo čiernej vlešťovanej mriežky ohraničenej zhora dvoma horizontálnymi ryhami a jednou zo spodnej strany. Pod ňou sa nachádza široké pásmo horizontálneho plošného leštenia.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm; 0,65 cm; 0,5 cm; 0,4 cm, 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 175; AP 46 012

2. (Tab. 45, 2) *Horná časť výdute hrnca/krčahu (?)* s tmavosivým jemný povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva čiernosivá vlešťovaná výzdoba. Tá pozostáva z troch horizontálnych vlešťovaných cikcakov, medzi ktorými sa nachádzajú horizontálne dvojité vlešťované línie.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 012

3. (Tab. 46, 1) *Zlomok hornej časti výdute nádoby* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrývajú vertikálne vlešťované pásy ohraničené z hornej a dolnej strany horizontálnou vlešťovanou

líniou. Okrem toho sa v dolnej časti zlomku nachádza celoplošné leštenie. Vlešťovanie má čiernosivú farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,55 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 012

4. (Tab. 46, 2) Črep z tela nádoby s tmavosivým hladkým jemne sľudovitým povrchom, ktorý je zvnútra a čiastočne zvonka hrebeňovaný. Okrem toho sa na vonkajšej strane nádoby nachádza tmavosivá vlešťovaná mriežka. V hline sa nachádza prímes drobných kamienkov.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 147

5. (Tab. 46, 3) Časť *taniera so zosilneným okrajom* so svetlooranžovým hladkým povrchom, ktorý zvnútra i zvonka pokrýva plošné tmavočervené maľovanie, čiastočne prepálené dočierna. Na dne sa tiež nachádza zvyšok maľovania. Na rovné dno sa napája šikmo sa rozširujúce telo zakončené zvonka i zvnútra odsadeným zaobleným okrajom. Zhora ho člení tri širšie žliabky. Telo v hornej časti člení dva plytké žliabky
Rozmery: hrúbka dna: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,6 cm; 0,9 cm; hrúbka okraja: 0,65 cm
Typ: Horváth K234; Sedlmayer Te7/1
Datovanie: 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 009

Sektor II, nad dlážkou 20 cm

1. (Tab. 47) *Črep z tela pravdepodobne amforovitej nádoby* s napojením pásového ucha s hnedožltým hladkým povrchom. Povrch pokrytý horizontálnymi vlešťovanými pásmi sivožltej farby. Na plecia nádoby medzi uchami sa nachádza široký pás troch horizontálnych vlešťovaných vlnoviek a na druhej strane širokých dvojitých vlešťovaných trojuholníkov. Vajcovité telo je plastickým pásom odsadené od mierne sa zužujúceho hrdla. To tiež pokrýva z vonkajšej strany plošné leštenie. Na odsadenie sa napája pásové ucho, ktoré člení z vonkajšej i vnútornej strany nevýrazný širší žliabok.
Rozmery: šírka ucha: 3,7 cm; hrúbka ucha: 1,4 cm; hrúbka steny hrdla: 0,6 cm; hrúbka steny tela: 0,8 cm 0,7 cm
Typ: Vagalinski II
Datovanie: posledná tretina/koniec 4. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 070; AP 46 136; AP 46 178

2. (Tab. 48, 1) *Okrajový črep hrnca*/šálky *s uškom (?)* s tmavooranžovým zle vypáleným drsným povrchom. Nádoba má širší zaoblený a von vyhnutý okraj, ktorý zhora člení výrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 170; Ottományi-Leányfalu 56; Sedlmayer To24/1; Ottományi-Ács 17a
Datovanie: 1. polovica 4. stor. až 5./6. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 899

3. (Tab. 48, 2) *Dolná časť pásového ucha* so svetlosivým pórovitým drsnejším povrchom, ktorý má z bokov a zhora horizontálne plošné tmavosivé leštenie. Ucho je zvonka členené dvoma výraznými žliabkami.
Rozmery: šírka ucha: 3,6 cm; hrúbka ucha: 1,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.

Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 904

4. (Tab. 48, 3) *Okrajový črep* šálky s uškom/kanvice/krčahu *(?)* so sivooranžovým drsným povrchom. Vyšší von vyhnutý okraj zvonka člení výrazný žliabok. Na neho sa napája šikmo telo, ktoré sa nižšie zaoblʼovalo.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,7 cm; hrúbka steny: 0,35 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36; Sedlmayer To25/1
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 907

5. (Tab. 48, 4) *Okrajový črep krčahu typ Murga* so žltohnedým hladším pórovitým povrchom, ktorý zvonku pokrývajú horizontálne vlešťované pásy, ktoré sú v spodnej časti doplnené vertikálnymi širšími vlešťovanými pásmi. Vlešťovanie má hnedožltú farbu. Širší zaoblený okraj je mierne vyhnutý von. Na neho sa napája kolmé hrdlo členené plastickým pásom. Pod ním sa šikmo rozširuje telo.
Rozmery: šírka/hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,45 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 898

Sektor II, nad dlážkou

1. (Tab. 48, 5) *Zlomok tela kónickej misy* s čiernym drsnejším povrchom a zalomeným telom, ktoré zvonka a zvnútra pokrývajú horizontálne vlešťované pásy čiernej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,9 cm; 1 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 901

2. (Tab. 49, 1) *Zlomok výdute nádoby asi krčahu/kanvice/hrnca (?)* s čiernosivým drsnejším povrchom, ktorý zvonka zdobia vlešťované mriežky čiernej až svetlosivej farby. Pod nimi sa nachádza horizontálne nepravidelné vlešťovanie. V spodnej časti telo člení úzky žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; 0,45 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 903

3. (Tab. 49, 2) *2 zlomky z hrdla a výdute krčahu/kanvice (?)* so žltosivým drsným pórovitým mierne sʼudovitým povrchom. Hrdlo pokrýva celoplošné vertikálne vlešťovanie žltohnedej farby. Pod ním nasleduje široké pásmo vlešťovanej mriežky svetlosivej farby, ktorú zhora a zdola oddeľuje širší horizontálny žliabok. Potom nasleduje širší pás plošného horizontálneho vlešťovania. Širšie hrdlo prechádzalo do guľovitého tela.
Rozmery: hrúbka steny hrdla: 0,4 cm; hrúbka steny tela: 0,4 cm; 0,3 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 907

Sektor II, pod stredovekou planírkou, úroveň dlážky z vnútra

1. (Tab. 50) *Terina* so širším dnom, od ktorého sa kónicky rozširuje telo nádoby. V druhej tretine nádoby sa steny lámu a prudko sa zužujú. Zakončuje ich širší rovný okraj, ktorý je vyhnutý von. Z vnútornej

strany je odsadený žliabkom. Nádoba je rekonštruovaná z viacerých zlomkov a jej časť je doplnená. Časť dna a stien je poškodená. Pod okrajom je tenký plastický pás. Nádoba má svetlosivý povrch zdobený vlešťovaným dekórom. Pod okrajom sú široké vlešťované metópy, ktoré striedajú dvojice vertikálnych cikcakov (vlnoviek). Medzi nimi je jeden alebo dva vlešťované vertikálne pásy. Tieto metópy sú zhora a zdola ohraničené horizontálnym pásom. Nižšie je súvislý vodorovný pás cikcakov. Horizontálny okraj je zhora zdobený dvoma pásmi cikcakov.
Rozmery: výška: 18 cm; priemer dna: 9,6 cm; priemer ústia zvonku: 20 cm; priemer ústia zvnútra: 16,1 cm; hrúbka okraja: 0,5 cm
Typ: Şovan 2; Petrauskas 1
Datovanie: koniec 3. stor./začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Dragun 2019, 157-158; 127, Fig. 17
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 475

Sektor II, nad dlážkou a na dlážke vo vrstve spáleného obilia

1. (Tab. 51, 1) *3 okrajové črepy z vlešťovanej kónickej misy s lomenými stenami* a so svetlosivým až čiernym hladším povrchom, ktorý pokývajú horizontálne tmavo až svetlosivé vlešťované pásy. Zalomené telo zakončuje širší oblý kraj. Pod ním sa na tele nachádzajú dva horizontálne žliabky. Na tele nádoby sa nachádza reparačný otvor (?).
Rozmery: hrúbka okraja: 1,2 cm; hrúbka steny: 1,2 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 900

2. (Tab. 51, 2) *2 zlomky z okraja vlešťovanej kónickej misy s lomenými stenami*. Má tmavosivý drsnejší pórovitým povrch, ktorý zvonka i zvnútra nádoby pokrýva tmavosivé horizontálne vlešťovanie, ktoré je usporiadané do pásov. Zosilnený okraj je mierne vyhnutý von. Na hornej strane okraja sú badateľné na jednej strane dva zárezy.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,95 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 901

Sektor II, na dlážke

1. (Tab. 51, 3) *Železná kovolejárska lyžica*. Na jednej strane rúčky má hák na zavesenie. Na druhej strane je prehnutá a rozširuje sa do trojuholníkového tvaru. Na samom konci sa opäť zužuje. Na trojuholníkovom rozšírení sa nachádza otvor na upevnenie pomocou nitu/malého klinca pre samotnú naberačku.
Rozmery: dĺžka: 43,5 cm; šírka tela: 0,8 cm; šírka tŕňu: 2 cm; šírka trojuholníka: 3,4 cm; hrúbka háku: 0,4 cm; hrúbka tela: 0,3 cm
Typ: –
Datovanie: 4. až 6. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1992, 73; 72, Obr. 4, 5.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 018-AP 46 019

2. (Tab. 52, 1) *Okrajový črep mortária* s tmavooranžovým hladším povrchom. Široký zaoblený von vyhnutý okraj, ktorý zvnútra v ústí člení výrazný žliabok. Vo vnútri nádoby sú nahusto vložené malé kamienky. Na tele je viditeľný zvyšok reparačného otvoru.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,2 cm; hrúbka steny: 1,2 cm
Typ: Gassner 23; Ottományi-Leányfalu 72; Sedlmayer Rsch3/2; Varga A
Datovanie: 1. stor. až začiatok 3. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 897

3. (Tab. 52, 2) *Okrajový črep prstencovej misky* svetlooranžovej sľudovitej hliny, ktorý zvonku i zvnútra pokrýva svetločervené maľovanie, ktoré je čiastočne ošúchané. Vyšší zaoblený okraj, na ktorý sa kolmo napája telo. V spodnej časti ho člení výrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,55 cm
Typ: Gassner 12 (imitácia Dragendorff 37); Sedlmayer Im11/1
Datovanie: 2. polovica 2. stor. až začiatok 4. stor./1. až 2. štvrtina 4. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 898

4. (Tab. 52, 3) *Hrot železnej kopije s tuľajkou*. Valcovitá tuľajka prechádza do dlhého listovitého hrotu. Koniec hrotu je odsadený.
Rozmery: dĺžka: 28,5 cm; dĺžka násady: 8,6 cm; dĺžka hrotu: 19,9 cm; priemer násady: 2,5 cm; šírka hrotu: 7,2 cm; hrúbka násady: 0,3 cm; hrúbka hrotu: 1,2 cm
Typ: Manning IIA/IIB; Gudea l4
Datovanie: 2. stor. až 5. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1988a, 133, 135, Obr. 1, 1; Krekovič 1994, 211, 214, Fig. 3, 10
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 520

5. (Tab. 53, 1) *Železný škrabák/hrebeň na látku (?), scalptorium,* ktorý je silne korodovaný. Ploché trojuholníkové telo s prehnutými úzkymi ramenami rozširujúcimi sa smerom k tŕňu na rúčku, ktorá sa nezachovala. Dolnú časť tvorí čepeľ s čiastočne zachovanými trojuholníkovými zubmi.
Rozmery: dĺžka: 27,6 cm; šírka ramien: 3,4 cm; šírka stredu tela: 6,6 cm; hrúbka tela: 0,8 cm
Typ: Lányi 42; Henning Q1
Datovanie: 2. až 5. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1988a, 133, 138, 137, Obr. 2, 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 523

6. (Tab. 53, 2) *Železný listovitý hrot kopije* s valcovitou tuľajkou.
Rozmery: dĺžka: 23,7 cm; dĺžka násady: 7 cm; dĺžka hrotu: 16,7 cm; šírka násady: 2,2 cm; šírka hrotu: 7,6 cm; hrúbka násady: 0,8 cm; hrúbka hrotu: 1,6 cm
Typ: Groller 2; Gudea L4
Datovanie: 2. až 4. stor./ z**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1988a, 133, 135, Obr. 1, 3; Krekovič 1994, 211, 214, Fig. 2, 14
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 521

7. (Tab. 54, 1) *Hrot železnej kopije*. Jej valcovitá tuľajka sa napája na listovitý hrot. Na násade sa nachádza otvor na upevnenie drevenej žrde pomocou klinca.
Rozmery: dĺžka: 22, 9 cm; dĺžka násady: 7,5 cm; dĺžka hrotu: 15,4 cm; priemer násady zvonku: 1,7 cm; priemer násady zvnútra: 1,2 cm; šírka hrotu: 6,4 cm; hrúbka tela násady: 0,3 cm; hrúbka hrotu: 0,6 cm
Typ: Gudea l3
Datovanie: 2. až 4. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1988a, 133, 135, Obr. 1, 2; Krekovič 1994, 211, 214, Fig. 2, 6
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 522

8. (Tab. 54, 2) *Zlomok tehly s kolkom _ _ _ _ _ _ _ _PF* (LEGXGPF) z oranžovosivej hliny.
Rozmery: hrúbka tehly: 2 cm
Typ: Lőrincz-Ács 1/3
Datovanie: 1. tretina 2. až koniec 2. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1991, 60, 61, Obr. 6, 4
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 729

9. (Tab. 55) *Krčah* so sivým drsným povrchom. Jeho široké dno prechádza do vajcovitého tela, odsadeného od širšieho kónického hrdla zakončeného lievikovito roztvoreným zaobleným okrajom. V hornej časti tela sa napája pásové ucho, ktoré končí pod okrajom. Na prechode hrdla a tela sa nachádza pás rytej vlnovky medzi dvoma žliabkami.
Rozmery: výška nádoby: cca. 33,3 cm; výška ucha: 14,3 cm; priemer dna: 11,5 cm; priemer ústia zvonku:

cca. 10,9 cm; priemer ústia zvnútra: cca. 9,3 cm; hrúbka okraja: 0,9 cm; šírka ucha: 3,4 cm; hrúbka ucha: 1,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm; hrúbka dna: 1,2 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 2/2a; Lányi III; Ottományi-Ács 8
Datovanie: koniec 4. stor. až 2. tretina 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 450

10. (Tab. 56) *Tanier* vyrobený zo sivooranžovej hliny. Jeho vnútro a okraj pokrýva tmavozelená glazúra. Dno nádoby je rovné. Od neho sa jemne zaoblené steny kužeľovito rozširujú k širokému horizontálnemu okraju, ktorého hornú časť člení dva žliabky.
Rozmery: priemer dna: 20,3 cm; výška nádoby: 6,7 cm; priemer ústia zvonku: 29,5 cm; priemer ústia zvnútra: 24,2 cm; hrúbka okraja: 1,1 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59, Sedlmayer Im17/3
Datovanie: začiatok 4. stor. až 6. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: Krekovič 1995, 97, 100, Abb. 2, 10; Krekovič 1998, 41, 97, Taf. 32, 1.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, . AP 27 479

11. (Tab. 57, 1) *Okrajový črep krčahu* s červenooranžovým drsnejším sľudovitým povrchom. Lievikovité ústie zakončoval zosilnený oblý okraj. Pod ním sa zvonku nachádza plastická lišta.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 0,8 cm; priemer ústia: 9,8 cm
Typ: Gassner 5; Sedlmayer K13/4
Datovanie: 2. tretina 3. stor. až 1. tretina 4. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 898

12. (Tab. 57, 2) *2 okrajové črepy vlešťovaného krčahu (?)* s oranžovohnedým drsnejším povrchom s veľkou prímesou kamienkov a sľudy. Horná časť tela je zvonka i zvnútra pokrytá horizontálnym hnedým vlešťovaním. V dolnej časti sa nachádza zvyšok horizontálnej rytej vlnovky. Vyšší von vyhnutý okraj, ktorý zvonka člení výrazný žliabok. Zvnútra je okraj odsadený plytkým žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Sedlmayer K27/2?
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor./**začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 907; AP 45 909

13. (Tab. 57, 3) *Okrajový črep misky s horizontálnym okrajom* so sivočiernym drsným pórovitým a krupičkovitým povrchom. Širší rovný okraj, na ktorý sa napája bikónické telo. Okraj zhora zdobí rytá vlnovka. Pod okrajom sa nachádza trojitá rytá vlnovka.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,65 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 7?; Lányi XXIII/ XXV/XXVI?
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor./ **začiatok 5. stor. až pol. 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 901

Sektor II, pod dlážkou

1. (Tab. 57, 4) *Zlomok tehly s kolkom LEGXIIIIG* v štvorcovej kartuši z ružovooranžovej hliny.
Rozmery: hrúbka: 2,6 cm
Typ: Carnuntum D59/D61/D62/D63; Neumann 18; Szilágyi 4; Lőrincz 17; Lőrincz 3/4?
Datovanie: 2.až 4. stor./**2. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1991, 62, Obr. 7, 5
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 769

Sektor II, pilier 4, hĺbka 100 cm a Sektor IV, pilier 1 a pilier 2, hĺbka 250 cm

1. (Tab. 58) *46 zlomkov zo zásobnice* s hnedosivým hladkým sľudovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrývajú horizontálne pásy. Tie v hornej časti výdute dopĺňa široký pás dvojitej pretínajúcej sa rytej vlnovky ohraničenej zhora i zdola dvoma horizontálnymi ryhami. Von vyhnutý zaoblený okraj, ktorý je zhora členený výrazným žliabkom. Na neho sa napája zaoblené súdkovité telo a na rovné dno. Na jednom zlomku z tela sa nachádzajú zvyšky prikorodovaného kovového predmetu.
Rozmery: výška nádoby: 39,5 cm; hrúbka dna: 0,9 cm; hrúbka steny: 1,1 cm; 0,7 cm; hrúbka okraja: 0,7 cm;
Typ: Ottományi-Ács 17; Sedlmayer To24/1; Ottományi-Leányfalu 56
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 180

Sektor II, pilier 5, hĺbka 100 cm a Sektor IV, pilier 1 a pilier 2, hĺbka 250 cm

1. (Tab. 59, 1) *Dva zlomky z okraja taniera so zalomeným telom,* s hnedosivým a dočierna začadeným jemne drsným povrchom, ktorý z vonkajšej a vnútornej strany nádoby i na okraji zhora pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Začadenie sa nachádza len na jednom zlomku druhý má čiastočne oranžovú farbu čo poukazuje na to, že nádoba bola rozbitá už pred druhotným prepálením.
Rozmery: hrúbka/šírka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 0,5 cm; 0,7 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 181 a AP 46 200

Sektor IV

Sektor IV

1. (Tab. 59, 2) *3 zlomky z hrdla vlešťovaného krčahu typ Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý pokrýva vlešťovaná výzdoba čiernej farby. Tá pozostáva zo širokého pásu horizontálneho vlešťovania. Naň sa napája široký pás vertikálneho vlešťovania, ktorý lemujú z oboch strán vlnovky. Široké kónické hrdlo člení v hornej časti horizontálna plastická lišta.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

2. (Tab. 59, 3) *Zlomok tela vlešťovaného krčahu typ Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý zdobí čierna vlešťovaná výzdoba. Tá pozostáva zo zvyšku širokého vertikálneho pásu s dvoma úzkymi horizontálnymi líniami na spodnej strane. Pod nimi sa nachádza zvyšok cikcaku. Telo člení horizontálna plastická lišta.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; 0,4 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

3. (Tab. 59, 4) *Horná časť výdute krčahu typ Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý pokrýva čierne vlešťovanie pozostávajúce zo širokého horizontálneho vlešťovania, pod ktorým sa nachádza horizontálna línia. Pod ňou nasleduje vodorovný cikcak.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

4. (Tab. 59, 5) *Zlomok hrdla krčahu typ Murga* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý pokrýva čierne vlešťovanie pozostávajúce z celoplošných vertikálnych pásov, vedľa ktorých sa nachádza zvyšok vertikálneho cik-caku. Hrdlo sa kónicky rozširuje k lievikovitému ústiu, ktoré sa nezachovalo.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

5. (Tab. 59, 6) *Zlomok taniera* s druhotne prepáleným povrchom hnedej farby, ktorý z vnútornej strany na okraji a časti tela pokrývajú zvyšky dočierna prepálenej glazúry (?), ktorá z väčšej časti opadala. Povrch nádoby bol pôvodne hnedosivý (?). Na rovné dno sa napája zaoblené telo, ktoré zakončuje širší zvonka i zvnútra odsadený oblý okraj. Zvonka sa pod okrajom nachádzajú dva horizontálne žliabky.
Rozmery: hrúbka dna: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm; hrúbka okraja: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 050

Sektor IV, hĺbka 40 cm

1. (Tab. 60, 1) Ústie nádoby z tmavozeleného priehľadného skla s mnohými bublinkami. Zosilnený dutý okraj vytvára lievikovité ústie.
Rozmery: priemer zvonka: 7 cm; priemer zvnútra: 4,9 cm
Typ: Barkóczi 118; Dévai Pa1.1B/Pa1.2B?; Rütti AR 148; Isings 133
Datovanie: koniec 3. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 67, 68, Obr. 1,1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 247

Sektor IV, zásyp (navážka), hĺbka 160 cm

1. (Tab. 60, 2) *Časť tehly* s kolkom TEMP · VRS *v planta pedis*.
Rozmery: 2,5 cm
Typ: Neumann 1; Szilágyi 9; Lőrincz-Ács 2
Datovanie: 371-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 15
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 536

Sektor IV, zásyp (navážka), hĺbka 200 cm

1. (Tab. 60, 3) *Okrajový črep taniera* s čiernosivým drsným povrchom. Mierne dovnútra zalomený, v ústí odsadený širším žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Petznek 21.5; Sedlmayer Te5/1; Ottományi-Ács 12
Datovanie: koniec 3. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 153

Sektor IV, hĺbka 220 cm (planírka pod dlážkou?)

1. (Tab. 60, 5) *Časť tela vlešťovanej nádoby* so svetlosivým hladším pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrývajú horizontálne a vertikálne pásy. Vlešťovanie má tmavosivú farbu.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ:–
Datovanie: posledná tretina 4. stor./koniec 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 125

2. (Tab. 60, 4) *Črep z výdute vlešťovaného krčahu typ Murga* s hnedosivým hladkým povrchom, ktorý zdobí sivočierne vlešťovanie. To pozostáva zo širokého vertikálneho pásu, pod ktorým nachádza horizontálna línia, nasleduje vlnovka s horizontálnym pasom. V spodnej časti sa nachádza plošné vodorovné leštenie.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

3. *Zlomok výdute nádoby formovanej* v ruke so sivočiernym drsnejším sľudovitým povrchom
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

4. *Dolná časť výdute nad dnom z krčahu/kanvice/hrnca?* s červeným drsným sľudovitým povrchom. Telo sa šikmo rozširovalo od dna, ktoré sa nezachovalo.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 131

5. *Zlomok tela nádoby* s hnedosivým jemne drsným sľudovitým povrchom, ktorý z vnútornej strany nádoby člení dve nerovnobežné ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,9 cm; 0,85 cm
Typ: – (horreum keramika?)
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 131

6. (Tab. 61, 1) *Okrajový črep krčahu typ Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, zvonka pokrytým vlešťovaním čiernosivej farby, ktoré tvoria dva vysoké horizontálne cik-caky, ktoré prerušujú horizontálne pásy. Zosilnený zvonka zaoblený okraj zakončuje mierne lievikovito rozšírené hrdlo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor./**koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 118

7. (Tab. 61, 2) *2 zlomky z tela a okraja misy* so zalomeným telom a s čiernym drsným povrchom. Široký trojuholníkový okraj je z hornej strany zaoblený. Na neho sa napája zalomené telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,45 cm; hrúbka steny: 0,35 cm
Typ: Lányi XXIII, Ottományi-Pilismarót 11; Ottományi-Leányfalu 30a; Sedlmayer Schü20/2
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor./**koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 118

8. (Tab. 61, 3) *Okrajový črep bikónickej misy* s čiernym drsným povrchom a širokým horizontálnym okrajom. Pod okrajom sa nachádza reparačný otvor.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 m; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Lányi XXIII, Ottományi-Pilismarót 11; Ottományi-Leányfalu 30a; Sedlmayer Schü20/2
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor./**koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 118

9. (Tab. 61, 4) *Prechod hrdla a tela vlešťovaného hrnca/krčahu/kanvice/bikónickej misy (?)* s hnedosivým hladkým pórovitým a sľudovitým povrchom. Ten z vonkajšej strany pokrývajú vertikálne a horizontálne vlešťované pásy. Vlešťovanie má hnedosivú farbu. Šikmo sa rozširujúce telo člení plastická lišta.
Rozmery: hrúbka steny hrdla: 0,6 cm; hrúbka steny tela: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: posledná tretina 4. stor./koniec 4. stor. až 5. stor./**koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 084

10. (Tab. 61, 5) *Okrajový črep hrnca s horizontálnym okrajom* a s čiernosivým drsným povrchom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Petznek 12.2; Sedlmayer To12/2
Datovanie: 2. polovica 2 stor. až 4.stor./**koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

Sektor IV, pod dlážkou, 220 cm

1. (Tab. 62, 1) *Okrajový črep* vázovitej nádoby *s horizontálnym alebo šikmým okrajom* so sivočiernym jemne drsným povrchom, ktorý zdobí čierne vlešťovanie. To pozostáva z cik-caku ohraničeného širšími vlešťovanými pásmi na okraji zhora a celoplošného vertikálneho vlešťovania ohraničeného zhora i zdola horizontálnou líniou. Širší šikmo hore vyhnutý okraj sa napája na šikmo sa rozširujúce telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Magomedov 2a; Vagalinski VI variant 2
Datovanie: **začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

2. (Tab. 62, 2) *Zlomok tela bikónickej misy/teriny vázovitej nádoby?* s čiernosivým hladším povrchom, ktorý zdobí čierne vlešťovanie. Pozostáva z horizontálnej línie, pod ktorou sa nachádza zvyšok vertikálneho cik-caku so širokým pásom vlešťovania.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Magomedov 2a?; Vagalinski VI variant 2?
Datovanie: **začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

3. *Časť tela nádoby* so svetlosivým hladkým sľudovitým povrchom, na ktorom sa na vonkajšej strane nádoby nachádza tmavosivá horizontálna vlešťovaná línia.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

4. (Tab. 62, 3) *Časť výdute nádoby* so svetlosivým hladkým povrchom s prímesou sľudy. Zvonka na tele sa nachádza vlešťovaná mriežka svetlosivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

5. (Tab. 62, 4) *Zlomok výdute vlešťovanej teriny/bikónickej nádoby/krčahu/kanvice typ Murga (?)* so sivočiernym hladkým povrchom zdobeným čiernym vlešťovaním. To pozostáva v hornej časti z dvoch vertikálnych cikcakov oddelených od seba širokým vertikálnym plošným vlešťovaním. Pod nimi sa nachádza

horizontálny cik-cak obklopený zhora a zdola užšou horizontálnou líniou.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,45 cm
Typ: Vagalinski IX?; Petrauskas 1/Petrauskas 2?; Ottományi-Ács 59?; Ottományi 13/14?; Ottományi-Leányfalu 11?; Sedlmayer K16/2?
Datovanie: **koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

6. (Tab. 62, 5) *Črep z výdute vlešťovaného krčahu typ Murga/bikónickej nádoby (?)* s čiernosivým hladkým povrchom zdobeným čiernym vlešťovaním. V hornej časti sa nachádza vertikálny cik-cak ohraničený z oboch strán širokým pásom vertikálneho vlešťovania. Pod ním sa nachádza užšia horizontálna vlešťovaná línia. Za ňou nasleduje horizontálny cik-cak. Nakoniec v spodnej časti zlomku sa nachádza zvyšok celoplošného vertikálneho vlešťovaného pásma.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm
Typ: Vagalinski IX?; Petrauskas 1/Petrauskas 2?; Ottományi-Ács 59?; Ottományi 13/14?; Ottományi-Leányfalu 11?; Sedlmayer K16/2?
Datovanie: **koniec 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

7. *Minca Diocletiana*, veľký bronz (*folles*). Averz: Hlava cisára s vavrínovým vencom otočená vpravo. Okolo sa nachádza nápis IMP C DIOCLETIANVS PF AVG. Reverz: Génius stojí vľavo a drží *corno cupiae* a pateru. V poli vpravo je A. Okolo sa nachádza nápis GENIO POPVLI ROMANI. Pod tým je značka mincovne SIS (Siscia).
Rozmery: –
Typ: RIC VI Siscia 107a
Datovanie: 299 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 061

8. *Minca Diocletiana*, malý bronz (*antoninianus?*). Averz: Busta cisára s lúčovou korunou otočená vpravo. Okolo sa nachádza nápis IMP C C VAL DIOCLETIANVS PF AVG. Reverz: Pri oltári stojí cisár a Jupiter. Okolo výjavu je nápis CONSECRATOR AVGG. Značka mincovne XX_ _ (XXIΓ/XXIA) (Siscia).
Rozmery: –
Typ: RIC V.2 Diocletianus 259
Datovanie: 288 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 062

9. *Minca Iuliana Apostatu*, veľký bronz (*maiorina/folles*). Averz: Busta cisára s poprsím s diadémom na hlave otočená vpravo. Okolo nápis DN FL CL IVLIANVS PF AVG. Reverz: býk stojaci vpravo. Okolo neho nápis SECVRITAS REIPVB. Pod tým značka mincovne ASISε (Siscia).
Rozmery: –
Typ: RIC VIII, Siscia 411,412,413, 417, 418, 419
Datovanie: 361-363 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 065

10. (Tab. 61, 6) *Fragment tehly s kolkom _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _L P_ _ - TEMP VRSC DVC* pričom P je dole hlavou (LEG II ITAL PET – TEMP VRSC DVC).
Rozmery: hrúbka: 2,5 cm
Typ: Szilágyi 6?; Lőrincz 7?;
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 14; Schmidtová/Mathédesz 2019, 86, 87, Fig. 4
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 535

11. (Tab. 63) *Časť ústia a tela zásobnice zreštaurovanej z viacerých črepov* so sivočiernym drsnejším povrchom s viditeľnou prímesou vápna v hline. Okraj zhora pokrýva na vonkajšom i vnútornom okraji širší vlešťovaný pás. Hrdlo zdobí zóna vlešťovaných šikmých pásov umiestnené v troch radoch, ktoré ohraničujú úzke horizontálne vlešťované pásy. Vlešťovanie má sivohnedú farbu. Pod nimi sa nachádza rad vpichov ohraničený zhora žliabkom. Pod nimi sa nachádza horizontálna rytá vlnovka, pod ktorou nasleduje opäť rad vpichov ohraničený zhora i zdola žliabkom. Pod nimi sa nachádza rad horizontálnych rytých girlánd. Širší von vyhnutý okraj, ktorý zhora člení plytký žliabok, prechádza esovito profilovanej nádoby.
Rozmery: priemer ústia zvonku: 22,7 cm; priemer ústia zvnútra: 17,2 cm; šírka okraja: 2,6 cm; hrúbka steny: 1,2 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 23; Ottományi-Dunabogdány 2; Ottományi 1; Sedlmayer To22/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 487; AP 46 126; AP 46 128

12. *Zlomok dna hrnca/krčahu/kanvice (?)* s hnedosivým jemne drsným povrchom, ktorý je na dne z vonkajšej strany celoplošne vyleštený.
Rozmery: hrúbka dna: 1 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

13. (Tab. 64, 1) *Okraj s časťou tela hrnca* s tmavosivým drsným povrchom. Vo vnútri nádoby sa nachádzajú zvyšky „hrdze". Široký von vyhnutý okraj je v ústí odsadený žliabkom. Na okraj sa napája zaoblené telo, ktoré nahusto pokrývajú úzke horizontálne ryté žliabky. Na pleciach sa nachádza plastické odsadenie.
Rozmery: priemer ústia zvonka: 18, 5 cm; priemer ústia zvnútra: 13,7 cm; šírka okraja: 2,4 cm; hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Petznek 12.2; Sedlmayer To12/2
Datovanie: 2. polovica 2. stor. až 4.stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 116

14. *Zlomok výdute nádoby* s tmavosivým drsnejším sľudovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrývajú plošné horizontálne leštené pásy tmavosivej farby. V hornej časti zlomku sa nachádza zvyšok horizontálneho žliabku.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 128

15. *Zlomok tela nádoby* so sivožltým jemne drsným pórovitým povrchom. V hornej časti sa nachádzajú horizontálne tmavožlté vlešťované pásy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 128
16. *Dolná časť tela nádoby* s čiernym jemne drsným povrchom, ktorý je z vonkajšej strany celoplošne pokrytý čiernym vlešťovaním.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,8 cm

Typ: –
Datovanie: koniec 4. stor./začiatok 5. stor. až 2. polovica 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 128

17. (Tab. 64, 2) *Okrajový črep misy* s tmavosivým jemne drsným povrchom, ktorý z vonkajšej i vnútornej strany na tele a okraji pokrývajú horizontálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Zaoblený okraj člení zvonka dva nevýrazné žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,3 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/3; Mautern 2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1.polovica 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 128

Sektor IV, medzi dlážkou a zvaleným múrom (kamenného kastelu?), 250 cm

1. (Tab. 64, 3) *Okrajový črep prstencovej misky* s hnedooranžovým hladkým povrchom, ktorý nesie z vonkajšej i vnútornej strany zvyšky plošného tmavočerveného maľovania. Zaoblené telo zakončoval oblý okraj. Pod ním sa nachádzal úzky horizontálny žliabok. Na mieste, kde sa telo bikónicky zalamuje, sa nachádza výrazná a šikmo dole sklonená lišta.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; hrúbka steny: 0,4 cm; 0,3 cm
Typ: Gassner 5; Sedlmayer Im1/4
Datovanie: 2. tretina 2. stor. až posledná tretina 4. stor. / **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 086

2. (Tab. 64, 4) *Okrajový črep hrnca* s čiernosivým drsným povrchom. Vyhnutý zaoblený okraj sa napája mierne šikmo sa zužujúce telo.
Rozmery: šírka/hrúbka okraja: 1,8 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Ács 30; Sedlmayer To21/1
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor. / **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 086

3. (Tab. 64, 5) *Zlomok výdute misy/taniera (?)* s hnedooranžovým čiastočne vyhladeným povrchom, ktorý je z vonkajšej strany pofŕkaný svetlooranžovou glazúrou a nesie stopy druhotného prepálenia. Vnútro nádoby celoplošne pokrýva svetlozelená glazúra. Lom nádoby pod glazúrou je čiernej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,65 cm; 1 cm
Typ: –
Datovanie: Datovanie: 4. až 5. stor./**posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 086

Sektor IV, pozdĺž JZ múru, hĺbka 270 cm

1. (Tab. 65, 1) *Tri okrajové črepy z hrnca/šálky s uškom (?)* s tmavosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý je čiastočne začadený dočierna. Vyšší von vyhnutý okraj členený žliabkom z vonkajšej strany. V dolnej časti črepu sa nachádza horizontálny žliabok.
Rozmery: šírka/hrúbka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36; Sedlmayer To25/1
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 118

2. (Tab. 65, 2) *Okrajový črep misy/taniera* s červenohnedým jemne drsným sľudovitým povrchom, ktorý nesie z vonkajšej strany na okraji a tele fľaky tmavohnedej glazúry. Zaoblené telo zakončuje výrazne von vyhnutý oblý okraj.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Sedlmayer Im15/1
Datovanie: 1. až 3. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 105

Sektor IV, JZ múr, hĺbka 280 cm

1. (Tab. 65, 3) *Časť hrdla* s *plastickou lištou z krčahu typu Murga* so sivočiernym hladkým povrchom zdobeným sivočiernym vlešťovaním. To pozostáva z dvoch horizontálnych vlnoviek oddelených širším horizontálnym pásom. Lievikovito sa rozširujúce hrdlo člení výrazná plastická lišta.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,65 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

2. (Tab. 65, 4) *Okrajový črep mortária* s tmavooranžovým drsným povrchom. Na okraji z hornej a prednej strany a v ústí sa nachádza tmavočervené maľovanie.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm
Typ: Gassner 26; Sedlmayer Rsch4/3
Datovanie: 1. tretina 3. stor. až koniec 3./začiatok 4. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 112

Sektor IV, nárožie 1 (JV), hĺbka 100 cm

1. (Tab. 66, 1) *Okrajový črep vázovitej nádoby so šikmým okrajom* a so sivočiernym hladkým povrchom. Na širší zaoblený okraj sa šikmo napájalo telo. Okraj z hornej strany pokrýva vlešťovaný cikcak ohraničený širším vlešťovaným pásom. Taktiež v ústí sa nachádza širší vlešťovaný pás. Vlešťovanie má čiernu farbu.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; 0,9 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Magomedov 2a; Vagalinski VI variant 2
Datovanie: koniec 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048

2. (Tab. 66, 2) *Zlomok tela vlešťovanej nádoby* s tmavosivým a slabo drsným povrchom, ktorý zvonka pokrýva široký pás vlešťovanej mriežky tmavosivej farby. V hornej časti zlomku sa nachádza zvyšok horizontálneho žliabku.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 012

Sektor IV, nárožie 1 (JV), hĺbka 220 cm

1. (Tab. 66, 3) *Železný klinec* so štvorcovým telom bez zachovanej hlavičky, fragment.
Rozmery: hrúbka tela: 0,75 cm
Typ: –
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 231

2. (Tab. 66, 4) *Železný klinec s hríbovitou hlavičkou* a štvorcovým telom. Hrot sa nezachoval.
Rozmery: dĺžka: 7,3 cm; priemer hlavičky: 2,3 cm; hrúbka hlavičky: 0,4 cm; hrúbka tela: 0,5 cm
Typ: Manning 6
Datovanie: **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 231

3. (Tab. 66, 5) *Dlhší železný klinec s plochou okrúhlou hlavičkou* a širším štvorcovým telom, fragment.
Rozmery: priemer hlavičky: 2,6 cm; hrúbka hlavičky: 0,4 cm; hrúbka tela: 0,7 cm
Typ: Manning 1A
Datovanie: **posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 231

4. (Tab. 66, 6) *2 zlomky z výdute nádoby* s čiernohnedým jemne drsným sľudovitým pórovitým povrchom. Hnedosivé vlešťovanie predstavuje široký pás mriežky. Tú zhora a zdola ohraničuje plošné horizontálne vlešťovanie doplnené horizontálnymi ryhami – zhora jednou a zdola dvoma.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/**posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor. posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

Sektor IV, nárožie 1 (JV), zber

1. (Tab. 67, 1) *Tehla s dvojriadkovým kolkom _ _ _ _ _TAL_ _ _ - _ _ _ _ _ _ RSCDVC (LEGII ITAL PET-TEMP VRSC DVC)* vyrobená z hliny tmavooranžovej farby.
Rozmery: hrúbka: –
Typ: Szilágyi 6; Lőrincz 6
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 12

Sektor IV, medzi nárožím 1 (JV) a pilierom 1, hĺbka 170 cm

1. (Tab. 67, 2) *Zlomok dlhšieho železného klinca* bez hlavičky so štvorcovým telom.
Rozmery: dĺžka zachovaného tela: 8,6 cm; šírka tela: 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

2. (Tab. 67, 3) *Zlomok železného klinca* bez hlavičky so zahnutým telom, ktoré má štvorcový prierez.
Rozmery: hrúbka tela: 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

Sektor IV, pilier 1 a pilier 2, hĺbka 250 cm

1. (Tab. 67, 4) *Zlomok dna glazovaného taniera/misy (?)* s hnedým hladkým povrchom, ktorý vo vnútri nádoby pokrýva tmavozelená/olivová glazúra. Na rovné dno sa šikmo napája zaoblené telo. Hlina v lome je čierna.
Rozmery: hrúbka dna: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: –

Datovanie: koniec 3. až 5. stor./ **4. stor. až koniec 4./začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

2. (Tab. 67, 5) *Okrajový črep glazovaného taniera s horizontálnym okrajom* a s oranžovohnedým jemne drsným povrchom, ktorý je čiastočne vyhladený a z vonkajšej strany nesie stopy tmavočerveného poťahu. Z hornej strany na okraji a vo vnútri nádoby ho pokrýva tmavozelená/olivová glazúra. Široký zaoblený okraj zdobí v prednej časti rad štvorcových zárezov, ktorý ohraničuje výrazný žliabok. Okrem sa pri ústí nachádza plastický pás.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1cm; 0,9 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: začiatok 4. stor. až 6. stor./ **4. stor. až koniec 4./začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

3. (Tab. 68, 1) *Horná časť výdute nádoby* so svetlosivým jemne drsným pórovitým a sľudovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva tmavosivé vlešťovanie z vertikálnych vlešťovaných pásov a vlešťovanej mriežky. Medzi mriežkou a vertikálnymi pásmi sa nachádzajú dva horizontálne žliabky. V keramickej hmote sú stopy vápna.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,4 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor. / **polovica 4. stor. až koniec 4./začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 084

4. (Tab. 68, 2) *Zlomok tela nádoby* so svetlosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva vlešťovaná mriežka svetlosivej farby. V spodnej časti črepu sa nachádza zvyšok horizontálneho žliabku.
Rozmery: hrúbka steny: 0,35 cm; 0,3 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor./**polovica 4. stor. až koniec 4./začiatok 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 136

Sektor IV, pilier 2, hĺbka 130 cm

1. (Tab. 68, 3) *Zlomok pásového ucha zo šálky s uškom/krčahu (?)* so sivočiernym drsným povrchom. Ucho z vonkajšej strany na kraji člení úzky žliabok a zo spodnej strany širší nevýrazný žliabok.
Rozmery: šírka ucha: 3,4 cm; hrúbka ucha: 1 cm
Typ: –
Datovanie: 4. až 5 .stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

2. (Tab. 68, 4) *Okrajový črep šálky s uškom/hrnca (?)* so svetlosivým drsným povrchom. Vyšší von vyhnutý okraj v ústi zvnútra odsadený širším plytkým žliabkom a zvonka ho člení výrazný úzky žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

3. *Zlomok výdute krčahu/kanvice (?)* so sivým vyhladeným povrchom, ktorý nesie zvyšky plošného horizontálneho vlešťovania čiernej farby. Na výduti vidno nevýrazný zvyšok napojenia ucha (?).

Rozmery: hrúbka steny: 1 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129
4. (Tab. 68, 5) *2 zlomky okraja vlešťovaného krčahu typ Murga* so sivočiernym hladkým povrchom, ktorý z vonkajšej strany zdobí výrazný vlešťovaný cik-cak tmavosivej farby, zvnútra v ústí sa nachádza horizontálny vlešťovaný pás a na okraji zvonka sa nachádzajú úzke horizontálne vlešťované línie. Zosilnený zaoblený okraj je vyhnutý von a tvorí lievikovito roztvorené ústie. Okraj je zvnútra v ústí odsadený žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

5. (Tab. 68, 6) *2 okrajové črepy z vlešťovaného hrnca* so svetlosivým drsným povrchom a pórovitým povrchom, ktorý na tele pokrývajú úzke horizontálne vlešťované línie svetlosivej farby. Vyhnutý okraj je zvonka zrezaný. Naň sa šikmo napája telo, ktoré malo pravdepodobne hruškovitý tvar. Na tele sa nachádza horizontálny žliabok.
Rozmery: priemer ústia zvonka: 12,1 cm; priemer ústia zvnútra: 7,7 cm; hrúbka okraja: 0,8cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Ács 28; Sedlmayer To22/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 129

6. (Tab. 69) *25 zlomkov z hrdla, tela a dna vlešťovaného krčahu typu Murga* s čiernosivým hladkým a pórovitým povrchom, zdobeným čiernohnedým vlešťovaním. To pozostáva na hrdle zo širokých pásov vertikálneho vlešťovania, medzi ktorými sa nachádza zvislý cikcak. Zo spodnej strany sa na pleciach nádoby nachádza horizontálna vlešťovaná línia. Pod ňou nasleduje vodorovný cikcak a horizontálna línia. Nižšie nadväzuje plošné horizontálne leštenie. Široké zľahka dovnútra naklonené hrdlo prechádza do hruškovitého tela, ktoré sa napája na nízku oblú nôžku s rovným dnom.
Rozmery: hrúbka dna: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,7 cm; 0,4 cm; 0,7 cm; 0,7 cm; 0,4 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 048 a AP 46 050

Sektor IV, pilier 2, hĺbka 230 cm

1. (Tab. 68, 7) *Okrajový črep šálky s uškom* s tmavosivým drsným povrchom. Široké hrdlo/telo s von vyhnutým okrajom, ktorý je v ústí členený výrazným žliabkom. Na neho sa napája pásové ucho, ktoré ho mierne presahuje. Z vonkajšej strany ucho člení široký nevýrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,4 cm; šírka ucha: 3,4 cm; hrúbka ucha: 1 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 118
Sektor V

Sektor V

1. (Tab. 70, 1) *Časť hrdla krčahu typu Murga* so žltočiernym hladkým pórovitým povrchom, ktorý pokrýva žltý vertikálny cikcak, vedľa ktorého sa nachádza široký vertikálny leštený pás svetlosivej farby. Nádoba nebola dobre vypálená.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm

Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 171

2. (Tab. 70, 2) *Časť výdute nádoby* s tmavosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva tmavosivá vlešťovaná mriežka, ktorú v dolnej časti dopĺňa plošne leštený pás. Okrem toho telo člení dve úzke vodorovné rovnobežné ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,45 cm; 0,4 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 169

3. (Tab. 70, 3) *8 zlomkov z hornej časti výdute pod hrdlom z krčahu/kanvice/hrnca (?)* so svetlosivým čiastočne začadeným a jemne drsným pórovitým povrchom. Z vonkajšej strany ho pokrýva svetlosivá vlešťovaná mriežka. Výrazne zaoblené telo, ktoré malo guľovitý/hruškovitý? tvar.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 168

4. *Dolná časť tela nádoby* s tmavosivým jemne drsným povrchom pokrytým z vonkajšej strany horizontálnymi vlešťovanými pásmi tmavosivej farby. Telo sa šikmo rozširovalo od dna/nôžky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 168

5. (Tab. 71, 1) *Horná časť výdute z glazovaného krčahu/kanvice (?)* s čiernym drsným krupičkovitým a pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany nádoby pokrýva tmavozelená glazúra sekundárne sfarbená dobiela. Taktiež vo vnútri nádoby sa nachádzajú fľaky tmavozelenej (?) glazúry sfarbenej dobiela. Telo zdobí rytá výzdoba pozostávajúca zo žliabkov vlnovky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 169

Sektor V, hĺbka 220 cm

1. (Tab. 71, 2) *Zlomok hrdla vlešťovaného krčahu typu Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý zdobí široký pás plošného čierneho leštenia. Naľavo od neho sa nachádza zvyšok vertikálneho vlešťovaného cik-caku.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,3 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 025

2. (Tab. 72, 2) *Horná časť výdute vlešťovaného krčahu typu Murga* s čiernosivým hladkým povrchom. V hornej časti zlomku je vertikálny leštený pás, pod ním širší horizontálny leštený pás, za ktorým nasleduje výrazný vertikálny vlešťovaný cikcak.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,9 cm

Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 025

3. (Tab. 72, 1) *Okrajový črep misy/vázovitej nádoby s rovným okrajom* s tmavým hladším povrchom. Ten zvonka pokrýva plošný vertikálny leštený pás, ktorý v hornej časti pretína horizontálna úzka vyhladená línia. Okrem toho je vlešťovaná výzdoba aj na okraji z prednej a hornej strany. Pozostáva z cikcaku ohraničeného vlešťovaným pásom. V ústí sa nachádzajú dve horizontálne vlešťované línie. Vlešťovanie má čiernu farbu. Široký zhora zaoblený okraj sa napája na šikmo sa rozširujúceho tela.
Typ: Magomedov 2a; Vagalinski VI variant 2
Datovanie: koniec 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 127

4. (Tab. 72, 4) *Okrajový črep taniera* s tmavosivým sľudovitým a jemne drsným povrchom so stopami druhotného prepálenia. Výrazne dovnútra zaoblený kraj je v ústí odsadený od tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Petznek 21.6; Sedlmayer Te6/1; Ottományi-Ács 15
Datovanie: 3. tretina 3. stor. až 1./2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 026

5. (Tab. 72, 3) *Okrajový črep krčahu/kanvice s plastickou lištou* so sivožltým drsnejším a pórovitým povrchom, ktorý pod okrajom zvonka pokrýva horizontálny sivožltý vlešťovaný pás a na hrdle sa nachádzajú zvyšky vertikálnych vlešťovaných pásov. Zosilnený von vyhnutý okraj zvonka odsadený od hrdla, na ktorom sa nachádza výrazná plastická lišta.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Vagalinski I; Ottományi-Leányfalu 11; Másek IIIa/IIIb; Lányi III; Sedlmayer K16/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 028

6. (Tab. 72, 6) *Zlomok hrdla a tela krčahu/kanvice (?)* so svetlosivým mierne drsným povrchom pokrytým zvislými a šikmými vlešťovanými pásmi tmavosivej farby. V hornej časti zlomku sa nachádza úzky horizontálny žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 025

7. (Tab. 72, 5) *Horná časť výdute hrnca/zásobnice/krčahu/kanvice (?)* so svetlosivým a mierne drsným povrchom, ktorý nesie stopy druhotného prepálenia. Z vonkajšej strany nádoby ho zdobia motívy vlešťovaných nepravidelných vetvičiek ihličnatých stromov. Jednotlivé motívy sa navzájom pretínajú. Vlešťovanie má svetlosivú farbu. V dolnej časti zlomku sa nachádza široký horizontálny rytý žliabok.
Rozmery: hrúbka steny: 1,2 cm; 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 025

8. (Tab. 73, 1) *Zlomok hrdla a tela krčahu/kanvice (?)* s plastickou lištou a s tmavosivým drsným pórovitým povrchom, na ktorom sa zvonka nachádzajú vertikálne vlešťované pásy tmavosivej farby. Na vnútornej strane črepu sa nachádzajú viditeľné zvyšky „hrdze".
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; 0,7 cm

Rozmery: hrúbka steny: 1,2 cm; 1 cm
Typ: Vagalinski I; Ottományi-Leányfalu 11; Másek IIIa/IIIb; Lányi III; Sedlmayer K16/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 025

Sektor V, hĺbka 220 cm, objekt (slovanská chata CH2)

1. (Tab. 73, 2) *Okrajový črep pokrievky* so svetlo až tmavosivým drsným sľudovitým povrchom. Kónicky sa rozširujúce telo zakončuje širší zaoblený okraj odsadený zvnútra od tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm
Typ: Petznek 30; Sedlmayer De5
Datovanie: koniec 2. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 020

2. (Tab. 73, 3) *Horná časť výdute väčšej nádoby* so svetlosivým hladším povrchom so stopami druhotného prepálenia. Zvonka vertikálne a šikmé vlešťované pásy svetlosivej farby, pravdepodobne zvyšok motívu vetvičiek. V spodnej časti črepu sa nachádza horizontálna rytá línia.
Rozmery: hrúbka steny: 1,2cm; 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 026

Sektor V, hĺbka 240 cm (úroveň dlážky?)

1. (Tab. 74, 1) *Zlomok tehly s kolkom _ _EG II _ _ _ _ _ _ - _ EMP V_ _ _ _ _* (LEG II ITAL PET – TEMP VRSC DVC).
Rozmery: hrúbka 1,5 cm
Typ: Szilágyi 6; Lőrincz 6
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 13
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 537

2. (Tab. 74, 2) *Zlomok tela nádoby terra sigillata Drag. 37*. Zachovala sa spodná časť okraja, ktorý bol odsadený zvonka od tela nevýrazným žliabkom. V dolnej časti mierne zaobleného tela sa nachádza výzdoba z pásu girlánd vajcovca a zvislého perlovca. Pod ním je horizontálny pás perlovca. Výzdoba je odsadená z hornej strany od nezdobeného tela.
Rozmery: hrúbka okraja: cca. 0,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Dragendorff 37; Lezoux, majster Sacer
Datovanie: Hadrianus až Antoninus Pius (1.-2. tretina 2. stor.)/ posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: Dekan/Kuzmová 1996, 152, 174, Taf. 5, 49
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 286

3. (Tab. 74, 3) *Zlomok tela nádoby terra sigillata Drag. 37*. V dolnej časti sa nachádza žliabok. Nad ním sa nachádzajú dva vertikálne perlovce, ktoré lemujú postavy dvoch delfínov skákajúcich oproti sebe. Nad nimi sa nachádza oltár.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,55 cm
Typ: Dragendorff 37; Lezoux; majter Cinnamus
Datovanie: Antoninus Pius až Marcus Aurelius (2.-3. tretina 2. stor.)/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: Dekan/Kuzmová 1996, 154, 177, Taf. 8, 73
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 594

4. (Tab. 74, 4) *Okrajový črep misy terra sigillata Drag. 37*. Výrazne von zaoblený okraj, ktorý je z vonkajšej strany odsadený od tela. V dolnej časti zlomku sa na ňom nachádza vodorovný pás girland
Rozmery: hrúbka okraja: 0,85 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Dragendorff 37
Datovanie: 2. až 3. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 285

5. (Tab. 74, 5) *Okrajový črep misy terra sigillata Drag. 18/31?* Oblý von vyhnutý okraj, ktorý je z vonkajšej strany odsadený od oblého tela. To sa v spodnej časti šikmejšie zužovalo ku dnu, ktoré sa nezachovalo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,35 cm
Typ: Dragendorff 18/31?
Datovanie: 2. až 3. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 285

6. (Tab. 74, 6) *Okrajový črep nádoby terra sigillata Dragendorff 37*. Zaoblený von vyhnutý okraj, ktorý je spredu odsadený od tela hlbším žliabkom. V dolnej časti zlomku sa nachádza pás girland, ktorý je zhora odsadený od nezdobenej časti tela žliabkom.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,7 cm; 0,55 cm
Typ: Dragendorff 37
Datovanie: 2. až 3. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 285

7. (Tab. 75, 1) *Okrajový črep taniera* s tmavooranžovým hladkým povrchom, ktorý nesie z vonkajšej i vnútornej strany zvyšky plošného svetločerveného maľovania. Široký šikmo nahor vyhnutý okraj sa napája na zaoblené telo. Okraj z hornej strany člení dva úzke žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,6 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Hayes 65/67; Sedlmayer Im17/2
Datovanie: koniec 3. až 3. tretina 5. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 035

Sektor V, pri obvodovom múre, hĺbka 200 cm

1. (Tab. 75, 2) *Okrajový črep mortária* s tmavooranžovým, čiastočne vyhladeným povrchom. Telo nesie zvyšok svetlooranžovej glazúry, okraj spredu pokrýva zelenooranžová glazúra a na okraji zhora a vo vnútri nádoby sa nachádza tmavozelená/olivová glazúra. Lom je oranžový a na povrchu čierny.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,75 cm
Typ: Mautern 1; Ottományi-Leányfalu 68; Sedlmayer Rsch6/3; Ottományi-Ács 47
Datovanie: posledná tretina 3.stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 031

Sektor V, pri obvodovom múre, hĺbka 200-220 cm

1. (Tab. 76, 1) *Zlomok tela mortária* s oranžovohnedým čiastočne vyhladeným povrchom, ktorý je zvonka pofŕkaný oranžovohnedou glazúrou. Vnútro nádoby je poliate tmavozelenou/olivovou glazúrou. Povrch vnútra nádoby v dolnej časti značne poškodený.
Rozmery: hrúbka steny: 0,9 cm; 1,2 cm
Typ: Mautern 3/Mautern 4?; Ottományi-Leányfalu 69; Sedlmayer Rsch6/2/Sedlmayer Rsch6/3?; Ottományi-Ács 49
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 031

Sektor V, pri obvodovom múre, hĺbka 240 cm (úroveň dlážky?)

1. (Tab. 76, 2) *Horná časť výdute mortária* s hnedooranžovým jemne vyhladeným povrchom, ktorý je z vonkajšej strany poliaty svetlozelenou glazúrou. Vnútro nádoby je po celej ploche pokryté svetlozelenou glazúrou. Okrem toho sú tam vložené väčšie aj menšie kamienky. Lom je čiastočne čierny.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 132

2. (Tab. 76, 3) *Okrajový črep vlešťovanej kanvice/krčahu so zvyškom napojenia ucha (?)* a so svetlosivým pórovitým drsnejším povrchom, ktorý na hrdle zvonku pokrývajú vertikálne vlešťované pásy svetlosivej farby. Zosilnený oblý okraj je mierne vyhnutý von a tvorí lievikovité ústie. Na neho sa napája zužujúce hrdlo.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Sedlmayer K3/1; Ottományi 9
Datovanie: polovica /posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor. /**p**osledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 026

3. (Tab. 76, 4) *Okrajový črep pokrievky* so sivočiernym drsným povrchom. Šikmo sa rozširujúce telo zakončuje výrazne dovnútra zhrubnutý a hranatý okraj.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Petznek 31
Datovanie: 4. až 5. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 922

Sektor V, nárožie 2 (JZ), hĺbka 170 cm

1. (Tab. 77, 1) *Zlomok výdute nádoby* s hnedooranžovým drsným povrchom, ktorý z vonkajšej strany pokrýva olivovozelená glazúra, ktorá je sčasti ošúchaná. Hlina je v lome čiastočne čierna. V hline sa nachádza prímes drobných kamienkov.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,55 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 031

Sektor V, nárožie 2 (JZ), hĺbka 220 cm

1. (Tab. 77, 2) *Železný klinec s plochou hlavičkou*. Dlhé štvorcové telo je pri hrote zahnuté.
Rozmery: dĺžka: 7,8 cm; priemer hlavičky: 2 cm; hrúbka hlavičky: 0,9 cm; hrúbka tela: 0,5 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 094
2. (Tab. 77, 3) *Okrajový črep hrnca* s tmavosivým a jemne drsným povrchom, ktorý z vnútornej strany a na hranách nesie stopy druhotného prepálenia. Na tele sa nachádzajú vertikálne vlešťované línie tmavosivej farby. Širší von vyhnutý okraj prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 1,2 cm
Typ: Ottományi-Ács 28; Ottományi-Leányfalu 13;
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 025

Sektor V, nárožie 2 (JZ), hĺbka 240 cm (úroveň dlážky?)

1. *Rovné dno z misy/taniera (?)* s tmavooranžovým hladkým sľudovitým povrchom. Vo vnútri nádoby sa nachádza lesklý tmavooranžový poťah. Okrem toho sa na dne zvnútra nádoby nachádza v strede a na okraji rytá kružnica.
Rozmery: hrúbka dna v strede: 0,8 cm; hrúbka dna na okraji: 0,7 cm; priemer dna: cca. 16,4 cm
Typ: –
Datovanie: neskorá antika?/**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 933

2. (Tab. 78, 1) *Okrajový črep taniera* s hladkým povrchom, ktorý bol z vonkajšej i vnútornej strany horizontálne plošne maľovaný tmavočervenou farbou prepálenou dočierna. Zaoblené telo zakončuje oblý okraj.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Gassner 3; Sedlmayer Te4/1
Datovanie: koniec 1. stor. až koniec 2. stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 152

3. (Tab. 78, 2) *Časť tela mortária* s tmavooranžovým jemne drsným povrchom, ktoré je z vonkajšej strany poliate a pofŕkané oranžovožltou glazúrou a vnútro nádoby celoplošne pokrýva svetlo až tmavozelená/olivová glazúra. V dolnej časti zlomku vo vnútri sú vložené nahusto drobné kamienky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 152

4. (Tab. 78, 3) *Okrajový črep taniera* s horizontálnym okrajom a s tmavooranžovým hladkým povrchom, ktorý nesie zvonka i zvnútra zvyšky plošného svetločerveného maľovania. Na širší šikmo nahor vyhnutý okraj sa napája zaoblené telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Hayes 65/67; Sedlmayer Im17/2
Datovanie: koniec 3. až 3. tretina 5. stor. /**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 035

5. (Tab. 79, 1) *Okrajový črep hrnca* so svetlosivým drsným povrchom. Široký mierne von vyhnutý trojuholníkovitý okraj je v ústí členený výrazným žliabkom. Nižšie sa napája šikmo sa rozširujúce telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Petznek 12.3; Sedlmayer To12/2
Datovanie: 2. polovica 2 stor. až 4.stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 152

6. (Tab. 79, 2) *Okrajový črep misy* s tmavooranžovým hladkým a sľudovitým povrchom. Zaoblené telo sa pravdepodobne napájalo na nôžku, ktorá sa nezachovala. Zaoblený a von vyhnutý okraj je z vonkajšej strany odsadený od tela.
Rozmery: šírka/hrúbka okraja: 1,3 cm; hrúbka steny: 1,1 cm
Typ: Sedlmayer Im15/1
Datovanie: 1. až 2. stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 159

Sektor V, medzi Z obvodovým múrom a nárožím 2, hĺbka 220 cm

1. (Tab. 79, 3) *Kopija s úzkou listovitou čepeľou a dlhšou tuľajkou*. V súčasnosti zlomená na dva kusy.
Rozmery: dĺžka: 17, 8 cm; priemer násady zvonka: 2,1 cm; priemer násady zvnútra: 0,9 cm; hrúbka tela: 0,5 cm; šírka hrotu: 2,8 cm; hrúbka hrotu: 1,3 cm
Typ: Gudea l4; Groller 2
Datovanie: 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1988, 133-134, 135, Obr. 1, 6; Krekovič 1994, 211, 214, Fig. 3, 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 090; AP 28 088

Sektor V, nádvorie, hĺbka 240 cm (v okolí dlážky?)

1. (Tab. 80, 1) *Okrajový črep krčahu/kanvice/hrnca (?)* so svetlosivým a mierne drsným povrchom, ktorý zvonka na tele a na okraji pokrývajú tmavosivé horizontálne vlešťované pásy. V hline sa nachádza prímes vápna. Von vyhnutý zaoblený okraj, na ktorý sa napája mierne sa rozširujúce telo/hrdlo.
Rozmery: šírka/hrúbka okraja: 1,6 cm; hrúbka steny: 0,45 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 12/14; Ottományi-Dunabogdány 2; Ottományi 1; Sedlmayer To18/1
Datovanie: **posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 024

Sektor V, pri dlážke

1. (Tab. 80, 2) *Bronzový rozdeľovač ohlávky konského postroja.* Masívny bronzový kruh, ktorý z vnútornej strany zdobí plastický pás zdobený rebrovaním. Naň sú pripevnené tri (pôvodne štyri) kovania tvorené z ohnutého plechu so slučkou v prednej časti. Na spodnej časti majú otvory na nity, ktorými sa v nich upevňovali kožené pásy z ohlávky. Hornú časť ramien zdobí v prednej časti priečny plastický pás, ktorý tvorí rám. Za ním sa v strede po dĺžke ramena nachádza plastický pás zdobený rebrovaním.
Rozmery: priemer kruhu zvonka: 4,5 cm; priemer kruhu zvnútra: 2 cm; šírka kruhu: 1,1 cm; hrúbka kruhu: 1 cm; dĺžka ramena: 7,4 cm; šírka ramena: 1,3 cm; hrúbka hornej časti: 0,6 cm; hrúbka dolnej časti: 0,1 cm
Typ: –
Datovanie: začiatok 4. stor. až 2. polovica 5. stor./**posledná tretina 4. stor. až 2. polovica 5. stor.**
Publikovanie: Kraskovská 1992, 73, 74, Obr. 5, 6; Krekovič 1994, 217, 216, Fig. 5, 12
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 711

Sektor VI

Sektor VI

1. (Tab. 81, 1) *Zlomok výdute s dolnou časťou pásového ucha krčahu/kanvice (?)* so svetlosivým a drsným pórovitým povrchom. Na guľovité telo sa napája pásové ucho, ktoré člení z hornej strany dva žliabky. Ucho zhora a z bočných strán pokrývajú plošne vertikálne vlešťované pásy svetlosivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,4 cm; šírka ucha: 3,9 cm; hrúbka ucha: 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916
2. (Tab. 81, 3) *Zlomok okraja taniera* s čiernosivým krupičkovitým povrchom. Mierne šikmo sa rozširujúce telo zakončuje širší zaoblený okraj odsadený zvonka i zvnútra.
Rozmery: šírka/hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3; Cvjetićanin LRG 33
Datovanie: koniec 3. stor. až 2. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

3. (Tab. 81, 2) *Okrajový črep taniera* s tmavohnedým zle vypáleným drsným povrchom. Na rovné dno sa šikmo napája telo, ktoré zakončuje výrazne dovnútra zahnutý okraj. Ten je v ústí odsadený od tela.
Rozmery: hrúbka dna: 0,55 cm; hrúbka steny: 0,7 cm; hrúbka okraja: 0,8 cm;
Typ: Petznek 21.6; Sedlmayer Te 6/1; Ottományi-Ács 15
Datovanie: 3. tretina 3. stor. až 1./2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

4. (Tab. 81, 4) *Okrajový črep taniera* s červenočiernym zle vypáleným drsným povrchom. Šikmo sa rozširujúce telo zakončuje dovnútra zahnutý zosilnený okraj. Ten je zvnútra odsadený od tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Petznek 21.6; Sedlmayer Te 6/1; Ottományi-Ács 16
Datovanie: 3. tretina 3. stor. až 1./2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

5. (Tab. 81, 5) *2 okrajové črepy z bikónickej misy* so svetlosivým drsným povrchom. Širší oblý okraj je zvnútra a zvonka odsadený od kolmého tela, ktoré sa nižšie bikónicky láme. Telo v hornej časti člení dva širšie žliabky. Vo vnútri nádoby sa nachádzajú stopy druhotného prepálenia.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Mautern 2; Sedlmayer Schü12/3; Cvjetićanin LRG 33
Datovanie: koniec 3. stor. až 2. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

6. (Tab. 81, 6) *Okrajový črep misy s profilovanými stenami, plastickým prstencom* a so svetlosivým krupičkovitým drsným povrchom. Vyšší zaoblený okraj, ktorý prechádza do oblého tela členeného dvoma žliabkami a plastickým prstencom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/1
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5.stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

7. (Tab. 81, 7) *Okrajový črep misy s profilovanými stenami a plastickým prstencom (?)* s tmavosivým pórovitým krupičkovitým povrchom. Na širší oblý okraj sa napája oblé telo členené dvoma výraznými žliabkami a plastickým prstencom.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/1
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5.stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

8. (Tab. 81, 8) *Okrajový črep misy/taniera (?)* s tmavosivým drsným krupičkovitým povrchom, ktorý je zvnútra pórovitý. Široký horizontálny okra zhora člení dva žliabky. Na neho sa napája zaoblené telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Ács 40; Cvjetićanin LRG27; Ottományi-Leányfalu 54; Sedlmayer Scha5/1
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

9. *Zlomok rovného dna misy/taniera (?)* s červenohnedým povrchom a čiernym lomom. Vnútro nádoby pokrýva tmavozelená/olivová glazúra. Zvonku na dne sa nachádzajú fľaky oranžovej glazúry, ktorá je sekundárne sfarbená dobiela.
Rozmery: hrúbka dna: 0,6 cm; 0,5 cm
Typ: –

Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 910

10. (Tab. 82, 1) *Dolná časť pásového vlešťovaného ucha z krčahu typ Murga (?)* s tmavosivým hladkým povrchom, ktorý pokrýva vertikálny vlešťovaný cikcak čiernej farby. Z bočných strán ho ohraničujú vertikálne plošne leštené zóny. Ucho z vonkajšej i vnútornej strany člení široký plytký žliabok.
Rozmery: šírka ucha: 3,4 cm; hrúbka ucha: 1,6 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 919

11. (Tab. 82, 2) *Horná časť pásového ucha krčahu/kanvice (?)* so svetlooranžovým drsnejším povrchom so stopami dobiela sekundárne sfarbenej glazúry. Ucho zvonka člení širší žliabok.
Rozmery: šírka ucha: 3,6 cm; hrúbka ucha: 1 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

12. (Tab. 82, 3) *Črep z okraja a hrdla s napojením ucha z krčiažku/kanvičky (?)* s dočierna prepáleným povrchom, ktorý pokrýva zvonka i zvnútra tmavozelená/olivová glazúra. Širší zvislý okraj je zvonka odsadený od úzkeho lievikovitého hrdla. To prechádzalo do vajcovitého/hruškovitého tela. Na okraj sa napája úzke pásové ucho.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny hrdla: 0,5 cm; hrúbka steny tela: 0,4 cm; šírka ucha: 2,4 cm; hrúbka ucha: 1,7 cm
Typ: Nádorfi 8a/8b; Cvjetićanin LRG 85; Lányi 15
Datovanie: 1. polovica 4. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

13. (Tab. 83, 1) *Okrajový črep hrncovitej nádoby* formovanej v ruke s tmavosivým drsným sľudovitým povrchom. V hline je prímes malých kamienkov. Nepravidelný von vyhnutý zaoblený okraj.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Varsik IV
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 917

14. (Tab. 83, 2) *Okrajový črep s napojením ucha z krčahu typu Murga (?)* s čiernym hladkým sľudovitým povrchom, ktorý je v súčasnosti z väčšej časti zodraný. Vo vnútri nádoby sú zachované úzke horizontálne vlešťované pásy čiernej farby. Vyšší von vyhnutý zosilnený okraj prechádza do lievikovitého hrdla. To sa plynule napája na širšie telo. Pod okrajom sa napája širšie pásové ucho, ktoré ho pravdepodobne nepresahovalo. Ucho zhora členili pravdepodobne dva širšie žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,85 cm; hrúbka steny: 0,7 cm; šírka ucha: cca. 4 cm; hrúbka ucha: 1,7 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

Sektor VI, pod stredovekou navážkou

1. (Tab. 83, 3) *Dva zlomky z dna a tela fľaše/unguentaria (?)* z tmavozeleného skla s bublinkami. Zaoblené dno, v strede mierne vtlačené dovnútra. Na neho sa napája zaoblené telo. Telo členia nevýrazné šikmé žliabky.

Rozmery: hrúbka dna: 0,4 cm; hrúbka steny: 0,2 cm
Typ: Barkóczi 118; Dévai Pa1.2B; Rütti AR 148; Isings 133
Datovanie: koniec 3. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 69, Obr. 2, 14.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 033

2. (Tab. 83, 4) *Okrajový črep skleneného kónického pohára* z tmavozeleného/machového priehľadného skla s bublinkami. Na odsadený rovný okraj sa napája kónické telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,25 cm; hrúbka steny: 0,2 cm
Typ: Barkóczi 47c; Lazar 3.9.1; Dévai P9.1A; Isings 106c; Rütti AR 68
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až začiatok 5 stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 69, Obr. 2, 13; Varsik 1996a, 30, 37, Abb. 12, 1.
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 033

Sektor VI, planírka pod stredovekou navážkou

1. (Tab. 84, 1) *Okrajový črep mortária* s tmavooranžovým čiastočne vyhladeným povrchom, ktorý je zvonka pofŕkaný oranžovozelenou glazúrou. Okraj zhora pokrýva oranžová glazúra, ktorá prechádza do svetlozelenej farby. Vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; 0,95 cm; hrúbka steny: 0,8 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 8; Ottományi-Ács 49; Sedlmayer Rsch7/3
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

2. (Tab. 84, 2) *2 okrajové črepy z krčahu/kanvice (?)* so sivočiernym drsným povrchom, miestami zle vypálenej do svetlosivej farby. Nádoba mala lievikovité ústie zakončené zosilneným von vyhnutým okrajom. Na neho sa napájalo mierne sa zužujúce hrdlo s plastickou lištou.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Ottományi-Leáyfalu 2/2a; Lányi III; Ottományi-Ács 8
Datovanie: koniec 4. stor. až 2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

3. (Tab. 84, 3) *Horná časť pásového ucha šálky* s tmavším drsnejším povrchom. Z vonkajšej strany sa nachádzajú vlešťované pásy tmavosivej farby. Ucho členení výrazný žliabok.
Rozmery: šírka ucha: 2,7 cm; hrúbka ucha: 1,15 cm
Typ: –
Datovanie: polovica 4./posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 916

Sektor VI, okruh piliera 7

1. (Tab. 84, 4) *Železný klinec* s hríbovitou hlavičkou a štvorcovým telom. Dolná časť je ohnutá.
Rozmery: dĺžka: cca. 10 cm; priemer hlavičky: 2,6 cm; hrúbka hlavičky: 1 cm; hrúbka/šírka tela: 0,7 cm
Typ: Manning 6
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 235

2. (Tab. 84, 5) *Železný klinec* so širšou plochou hlavičkou a štvorcovým telom, fragment.
Rozmery: priemer hlavičky: 2,7 cm; hrúbka hlavičkou: 0,6 cm; hrúbka tela: 0,85 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 235

3. (Tab. 84, 6) *Dlhší železný klinec* s plochou hlavičkou a štvorcovým telom, fragment.
Rozmery: dĺžka: –; priemer hlavičky: 2,4 cm; hrúbka hlavičky: 0,8 cm; hrúbka/šírka tela: 1 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 235

4. (Tab. 84, 7) *Železný klinec* s plochou hlavičkou a štvorcovým telom.
Rozmery: dĺžka: 7 cm; priemer hlavičky: 2,1 cm; hrúbka hlavičky: 0,5 cm; šírka tela: 0,7 cm
Typ: Manning 1B
Datovanie: neskorá antika?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 237

Sektor VI, medzi pilierom 7 a 8, úroveň dlážky (?)

1. *Minca, Gallienus,* malý bronz (*antoninianus*). Averz: busta cisára s poprsím a lúčovou korunou na hlave otočená vpravo. Okolo nápis GALLIENVS _ _ _ _ (GALLIENUS AVG). Reverz: *Libertas* stojí vľavo a drží žezlo a čiapku. Vedľa nej v poli XI. Okolo nápis LIBER _ _ S AVG. Mincovňa: Rím.
Rozmery: –
Typ: RIC V.1 Gallienus 233
Datovanie: 260-268 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 058

2. *Minca, Probus*, malý bronz (*antoninianus*). Averz: busta cisára s poprsím, oblečený v brnení a s lúčovou korunou na hlave otočený vľavo. Okolo sa nachádza nápis PROBVS PF AVG. Reverz: chrám so sochou Romy. Okolo toho sa nachádza nápis ROMAE AETER. Mincovňa: Rím.
Rozmery: –
Typ: RIC V.2 Probus 187
Datovanie: 282 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 059

3. *Minca, Carus*, malý bronz (*antonianus*). Averz: busta cisára s poprsím, oblečený v brnení a s lúčovitou korunou na hlave. Je otočená doprava. Okolo sa nachádza nápis IMP CM AVR CARVS PF AVG. Reverz: personifikácia mieru drží olivovú ratolesť. Okolo nápis PAX AUGUSTI? Pod tým značka mincovne ?
Rozmery: –
Typ: RIC V.2 Carus 103?
Datovanie: 282-283 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 060

4. *Minca, Licinius I.*, malý bronz (*folles?*). Averz: hlava cisára ovenčená vavrínovým vencom otočná vpravo. Okolo sa nachádza nápis IMP LIC LICINIVS PF AVG. Reverz: Jupiter stojí vľavo, drží v ruke na glóbe Victoriu a v druhej ruke žezlo. Pri nohách má orla. V poli vpravo sa nachádza Γ. Okolo je nápis IOVI CONSERVATORI. Pod tým je značka mincovne SIS (Siscia).
Rozmery: –
Typ: RIC VI Siscia 222a; 229a; RIC VII Siscia 4
Datovanie: 311-313/313-315 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 063

5. *Minca, Licinius I.*, malý bronz (*folles?*). Averz: hlava cisára ovenčená vavrínovým vencom otočná vpravo. Okolo sa nachádza nápis IMP LIC LICINIVS PF AVG. Reverz: Jupiter stojí vľavo, drží v ruke na glóbe Victoriu a v druhej ruke žezlo. Pri nohách má orla. V poli vpravo sa nachádza A. Okolo je nápis IOVI

CONSERVATORI. Pod tým je značka mincovne SIS (Siscia).
Rozmery: –
Typ: RIC VI Siscia 222a; 229a; RIC VII Siscia 4
Datovanie: 311-313/313-315 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1976, 40; Rajtár 1986, 101, 102, Tab. 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 064

Sektor VI, na dlážke

1. *Zlomok tela nádoby* s tmavosivým drsným povrchom, ktorý pokrývajú tri horizontálne úzke ryhy. Pravdepodobne ide o telo z misy s horizontálnym okrajom alebo hrnca.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,45 cm
Typ: –
Datovanie: **posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 915

2. (Tab. 85, 1) *Zlomok hornej časti výdute nádoby* so svetlosivým drsným krupičkovitým povrchom. Zdobia ho dve horizontálne ryté vlnovky, ktoré oddeľuje ryha. Pod spodnou vlnovkou sú dve horizontálne ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,4 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 2/2a?; Lányi III?; Ottományi-Ács 8?
Datovanie: koniec 4. stor. až 2. tretina 5. stor./ **posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 915

3. (Tab. 85, 2) *Okrajový črep hrnca/pohára s uškom (?)* so svetlosivým drsným krupičkovitým povrchom. Širší šikmo von vyhnutý okraj členený zhora plytkým žliabkom. Na neho sa napája šikmo telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,55 cm; hrúbka steny: 0,35 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 170; Ottományi-Leányfalu 56; Sedlmayer To24/1; Ottományi-Ács 17a
Datovanie: 1. polovica 4. stor. až 5./6. stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 915

3. (Tab. 85, 3) *Črep z výdute bikónickej misy* s tmavosivým drsným povrchom. Telo zakončoval von vyhnutým okrajom, ktorý sa nezachoval. Na lome výdute sa nachádza rad výrazných jamiek.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,45 cm
Typ: Lányi XXIII
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 915

4. (Tab. 85, 4) *Okrajový črep misky s horizontálnym okrajom,* so svetlo až tmavosivým drsným krupičkovitým povrchom, ktorý nesie stopy „hrdze". Na širší horizontálny okraj sa napája bikónické telo. Na okraji zhora sa nachádza dvojitá rytá vlnovka. Podobná vlnovka je pod okrajom, zhora ju dopĺňa rad rytých poloblúčikov.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až polovica 5. stor./**posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.**
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 915

Sektor VI, pod slovanskou vrstvou a Sektor VII

1. (Tab. 86) *Okraj a časti výdute vlešťovaného hrnca/zásobnice* so sivohnedým hladším pórovitým povrchom. Von vyhnutý zaoblený okraj sa napája na vajcovité telo. V ústí a nachádzajú dva úzke horizontálne vlešťované pásy. Pod okrajom sú na tele vertikálne vlešťované pásy, pod nimi široký pás vertikálnych horizontálnych vpichov ohraničený zhora a zdola žliabkom. Pod nimi sú zas vlešťované vetvičky

ihličnatých stromov, pod ktorými nasleduje pás vertikálnych rytých vlnoviek, ďalej široký pás vlešťovanej mriežky, doplnenej zdola horizontálnym pásom radielkovej výzdoby ohraničenej zhora jedným a zdola dvoma žliabkami.
Rozmery: priemer ústia zvonka: 13,6 cm; priemer ústia zvnútra: 12,3 cm; hrúbka okraja: 1,1 cm; 0,7 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Pilismarót 12/14; Ottományi-Dunabogdány 2; Ottományi 1; Sedlmayer To18/1
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 911, AP 45 944-AP 45 945, AP 46 060

Sektor VII

Sektor VII

1. (Tab. 87, 1) *Okrajový črep vlešťovanej* šálky s uškom/hrnca *(?)* s tmavosivým drsným povrchom. Na tele sa nachádzajú tmavosivé vertikálne vlešťované pásy. Okraj zvonka a zhora pokrývajú horizontálne vlešťované pásy rovnakej farby. Na okraji zhora sa nachádza fľak olivovo/tmavozelenej glazúry. Vyšší okraj zvonka člení výrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 27a; Sedlmayer To25/2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

2. (Tab. 87, 2) *Okrajový črep misy s horizontálnym okrajom* a s tmavosivým až čiernym drsným povrchom so stopami „hrdze". Širší zaoblený okraj prechádza do esovito zaobleného tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,6 cm; 0,35 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Lányi XXIII
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

3. (Tab. 87, 3) *Črep z hrdla krčahu typu Murga* s čiernosivým hladkým povrchom, ktorý zvonka pokrýva plošný horizontálny leštený pás. Pod ním sa nachádza užší horizontálny vlešťovaný pás. V dolnej časti sa nachádzali šikmé vertikálne úzke vlešťované pásy. Vlešťovanie má čiernu farbu. Lievikovito roztvorené hrdlo s plastickou lištou a bez zachovaného okraja prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,3 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 959

4. *Zlomok tela nádoby* so svetlo až tmavosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý plošne pokrýva vertikálne leštenie čiernosivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 1 cm; 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

5. (Tab. 87, 4) *Okrajový črep bikónickej misy* so svetlosivým drsným krupičkovitým povrchom, s drobnými kamienkami na povrchu. Širší okraj je zhora zaoblený, v ústí člení nevýrazný žliabok. Na neho sa napája bikónické telo s výrazným lomom.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; 0,4 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Lányi XXIII, Ottományi-Pilismarót 11; Ottományi-Leányfalu 30a; Sedlmayer Schü20/2
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.

Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

Sektor VII, pozdĺž západného obvodového múru

1. (Tab. 88, 1) *Zlomok hrdla fľaše* z bieleho priehľadného skla. Zaoblený okraj je nevýrazne odsadený od úzkeho hrdla. Na ňom sa nachádzajú úzke natáčané sklenené nite.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,3 cm; priemer ústia zvonku: 2,1 cm; priemer ústia zvnútra: 1,6 cm; hrúbka steny: 0,1 cm
Typ: Barkóczi 120, Isings 103, Lazar 6.2.5/6.2.6; Dévai Pa3.2B; Rütti AR 154.1
Datovanie: 2. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992 69, 68, Obr. 1,8
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 024

Sektor VII, 60 cm

1. (Tab. 88, 2) *Okrajový črep taniera* s horizontálnym okrajom a so svetlooranžovým hladkým povrchom, ktorý bol zvonka i zvnútra plošne maľovaný svetločervenou (čiastočne ošúchanou) farbou. Mierne šikmo vyhnutý okraj člení zhora i zdola žliabok. Na neho sa napája šikmo sa zužujúce telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Hayes 65/67; Sedlmayer Im17/2
Datovanie: koniec 3. až 3. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 931

2. (Tab. 88, 3) *Zlomok tela taniera* z červenooranžovej hliny s hladkým lesklým povrchom, ktorý je pokrytý plošným tmavočerveným maľovaním zvonka i zvnútra nádoby. Polguľovité telo zakončoval pravdepodobne širší von vyhnutý okraj, ktorý sa nezachoval. Možno ide o časť z predchádzajúcej nádoby.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Hayes 65/67; Sedlmayer Im17/2
Datovanie: koniec 3. až 3. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 930

3. (Tab. 88, 4) *Okrajový črep taniera s* s takmer horizontálnym *okrajom* a s tmavooranžovým drsným povrchom, ktorý zvonka pokrývajú zvyšky červenooranžového maľovania. Šikmo vyhnutý široký okraj je zvonka zaoblený. Okraj zhora člení úzky žliabok. Možno ide o časť predchádzajúcej nádoby.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,55 cm
Typ: Hayes 65/67; Sedlmayer Im17/2
Datovanie: koniec 3. až 3. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 930

Sektor VII, 130 cm

1. (Tab. 88, 5) *Horná časť tela z vlešťovaného krčahu/kanvice/amfory (?)* s tmavosivým hladším povrchom, ktorý pokrývajú vertikálne tmavosivé vlešťované pásy. Telo sa mierne šikmo rozširuje.
Rozmery: hrúbka steny: 1 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 921

2. *Horná časť výdute nádoby* s čiernosivým a hladkým sľudovitým povrchom, ktorý pokrýva horizontálne tmavosivé/čierne vlešťovanie.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,7 cm

Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 921

3. (Tab. 88, 6) *Horná časť z tela krčahu/kanvice (?)* s tmavosivým drsným povrchom. Zaoblené telo je odsadené od hrdla žliabkom. Pod ním sa nachádza horizontálna rytá dvojitá vlnovka, ktorú dopĺňa rad vpichov v tvare písmena V.
Rozmery: hrúbka steny: 0,3 cm; 0,4 cm
Typ: Lányi III; Ottományi-Leányfalu 2/2a; Ottományi-Ács 8
Datovanie: koniec 4. stor. až 2. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

4. (Tab. 88, 7) *Zlomok tehly* s kolkom TEMP · VRS retrográdne v *planta pedis.*
Rozmery: hrúbka: 3,2 cm
Typ: Neumann 2; Lőrincz-Ács 1
Datovanie: Datovanie: 371-372 po Kr.?
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 16
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 738

5. (Tab. 89, 1) *11 črepov z tela väčšieho vlešťovaného hrnca/amfory/krčahu/kanvice (?)* so svetlosivým až tmavosivým drsným povrchom, ktorý zdobí široký pás vlešťovanej mriežky tmavosivej farby, ktorú v spodnej časti dopĺňajú dva horizontálne ryté žliabky. Pod nimi sa nachádza plošné nepravidelné vertikálne vlešťovanie. Telo má hruškovitý/vajcovitý tvar.
Rozmery: hrúbka steny: 1,4 cm; 0,8 cm; 0,6 cm; 0,7 cm; 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 921

6. (Tab. 89, 2) *Zlomok pásového ucha z glazovaného krčahu/kanvice (?)* s červenooranžovým drsnejším povrchom, ktorý pokrýva olivovozelená až čiastočne hnedá glazúra. Ucho z vonkajšej strany člení dva plytké žliabky.
Rozmery: šírka ucha: 3,75 cm; hrúbka ucha: 1,3 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 928

7. (Tab. 90, 1) *Črep z výdute vlešťovaného krčahu typ Murga* s čiernosivým hladkým pórovitým povrchom, ktorý pokrýva čierne vlešťovanie. To pozostáva v hornej časti zlomku zo zvyšku vertikálneho cikcaku a vertikálneho lešteného pásu. Pod ním sa nachádza horizontálna línia nasledovaná cikcakom a leštený horizontálnym pásom. Hruškovito sa rozširujúce telo sa na najširšom mieste nádoby láme a prudko zužuje nadol.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 183

8. (Tab. 90, 2) *Zlomok hornej časti tela s okrajom z mortária* s hnedooranžovým a čiastočne vyhladeným povrchom. Vnútro nádoby a okraj zhora pokrýva tmavozelená/olivová glazúra, ktorá je čiastočne sekundárne sfarbená dobiela.
Rozmery: hrúbka steny: 0,9 cm; hrúbka okraja: 0,9 cm;
Typ: Cvjetićanin LRG 8; Ottományi-Ács 49; Sedlmayer Rsch7/3

Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 985

9. (Tab. 90, 3) *Okrajový črep hrnca* s hnedým drsným sľudovitým a krupičkovitým povrchom. V hline sa nachádza prímes drobných kamienkov. Von vyhnutý zosilnený okraj v ústí člení dva žliabky.
Rozmery: hrúbka/výška okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 19a
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 985

10. (Tab. 91, 1) *Okrajový črep hrnca* s tmavosivým drsným krupičkovitým povrchom a s prímesou sľudy. Zosilnený von vyhnutý okraj prechádza do šikmo sa rozširujúceho tela.
Rozmery: hrúbka/výška okraja: 1,2 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 19; Sedlmayer To22/1; Ottományi-Ács 17
Datovanie: 1. polovica 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 922

11. (Tab. 91, 2) *Okrajový črep z hrnca* s čiernosivým drsným povrchom. Vyšší von vyhnutý okraj zvonka člení širší nevýrazný žliabok. Na neho sa šikmo napája telo s hruškovitým alebo vajcovitým tvarom. V keramickej hmote sú hrudky vápna.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 0,3 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36a/36b; Sedlmayer To25/1; Pollak 2
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 923

12. (Tab. 91, 3) *2 okrajové črepy z esovitej misy* so širokým okrajom a s čiernym drsným povrchom. Širší zhora zaoblený okraj je vyhnutý šikmo nadol. Na neho sa napája esovite profilované telo. Na okraji sa zo spodnej strany nachádzajú stopy glazúry (?) hnedozelenej farby.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Lányi XXIII
Datovanie: posledná tretina 4. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 922

Sektor VII, hĺbka 160 cm

1. (Tab. 91, 4) *Zlomok dna sklenenej polguľovitej šálky* z tmavozeleného priehľadného skla s mnohými bublinami. Rovné dno je mierne vtlačené dovnútra.
Rozmery: hrúbka dna: 0,2 cm; hrúbka steny: 0,1 cm
Typ: Barkóczi 37b; Isings 96a; Rütti AR 60.1; Dévai P5.1A, Lazar 3.10.1
Datovanie: 2. polovica 3. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 70; 69, Obr. 2, 5
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 28 032

Sektor VII, hĺbka 170 cm

1. (Tab. 91, 5) *Okrajový črep kónického pohára* z tmavozeleného priehľadného skla. Zrezaný okraj je zľahka vyhnutý a odsadený od mierne sa rozširujúceho tela.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,2 cm; hrúbka steny: 0,1 cm
Typ: Barkóczi 47c; Lazar 3.9.1; Dévai P9.1A; Isings 106c; Rütti AR 68
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až začiatok 5 stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 800

2. (Tab. 92, 1) *Okrajový črep mortária* s ružovo-oranžovým drsným povrchom. Vnútro nádoby a okraj zhora pokrýva čierno-zelená glazúra. Vonkajšok nádoby je poliaty medovožltou glazúrou. Na okraji zvyšky výlevky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,4 cm; 0,7 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 69; Ottományi-Ács 49; Sedlmayer Rsch6/2/Sedlmayer Rsch6/3
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 985

3. (Tab. 92, 2) *Okrajový črep hrnca/šálky s uškom/krčahu/kanvice (*?) s tmavosivým drsným povrchom. Von vyhnutý okraj zvonka člení výrazný žliabok. Na okraj sa šikmo napája rozširujúce telo.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,15 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36a/36b; Sedlmayer To25/1; Pollak 2
Datovanie: začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 942

4. (Tab. 92, 3) *Horná časť výdute krčahu typ Murga* s tmavosivým drsným povrchom, ktorý zvonka zdobí čierne vlešťovanie tvorené vertikálnymi leštenými pásmi, ktoré ohraničujú vertikálny vlešťovaný cik-cak. Pod tým sa nachádza horizontálny vlešťovaný cik-cak/vlnovka, ktorý zo spodnej strany ohraničuje horizontálny leštený pás. Zaoblené telo sa napája na nevýrazne odsadené hrdlo, ktoré sa pravdepodobne lievikovito rozširovalo.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,5 cm
Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

5. (Tab. 92, 4) *Okrajový črep hrnca* s tmavosivým drsnejším pórovitým povrchom s prímesou sľudy, ktorý pokrývajú v dolnej časti horizontálne nepravidelné vlešťované pásy tmavosivej farby. Vyšší von vyhnutý okraj zvonka člení výrazný žliabok. Na neho sa napája zaoblené telo, ktoré bolo pravdepodobne hruškovité.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,5 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Ottományi-Ács 36; Ottományi-Leányfalu 36a/36b; Sedlmayer To25/1; Pollak 2
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 942

6. (Tab. 92, 5) *Zlomok výdute nádoby* so svetlosivým pórovitým povrchom, ktorý je celkom zošúchaný. Vidno zvyšky vlešťovaných mriežok, ktoré ohraničujú zhora i zdola dvojice rytých horizontálnych žliabkov. V hline je prímes kamienkov. V jednej časti nesie zlomok stopy sekundárneho prepálenia.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 922

Sektor VIII

Sektor VIII, vonkajší okruh kruhovej stavby (nárožie múru kamenného kastelu?)

1. (Tab. 93, 1) *Zlomok tela nádoby* s červenooranžovým drsnejším povrchom, ktorý je poliaty svetlozelenou až hnedou glazúrou.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

2. (Tab. 93, 2) *Zlomok tela z mortária* s oranžovo maľovaným hladkým povrchom, ktorý je zvonka pofŕkaný hnedooranžovou/medovou glazúrou. Vo vnútri nádoby sú vložené väčšie kamienky a tmavozelená/olivová glazúra.
Rozmery: hrúbka steny: 1,4 cm; 0,8 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

3. (Tab. 93, 3) *Okrajový črep mortária* so svetlooranžovým povrchom, ktorý na ústí pokrývajú zvyšky prepálenej svetlozelenej glazúry. Širší zaoblený okraj zakončený výraznou von vyhnutou lištou.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,7 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Ács 52; Sedlmayer RSch 5/1; Mautern 3
Datovanie: 2.polovica/koniec 3. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

4. (Tab. 93, 4) *Dno s nôžkou vázovitej nádoby/pohára s uškom/krčiažku/kanvičky (?)* z tmavohnedej hliny. Mierne dovnútra vtlačené dno. Časť nôžky a dna pokrýva hnedozelená glazúra.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; hrúbka dna: 1,05 cm; priemer dna: 5,4 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, bez inv. č.

Sektor IX

Sektor IX

1. (Tab. 94, 1) *Dno a časť tela nádoby* s hnedooranžovým drsnejším povrchom a so stopami druhotného prepálenia. Na vonkajšej strane nádoby sa nachádzajú stopy po poliatí olivovozelenou a svetložltou až zelenou glazúrou.
Rozmery: hrúbka dna: 1 cm; hrúbka steny: 0,65 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 551

2. (Tab. 94, 2) *Okrajový črep misky* so svetlosivým povrchom so stopami sekundárneho prepálenia. Nádobu pokrývajú sivé horizontálne vlešťované pásy. V hline je prímes kamienkov. Okraj horizontálne rozšírený von, zhora ho členia dva žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: cca. 0,7 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Hayes 52, Ottományi-Ács 37/38/39; Cvjetićanin LRG 27a/27d; Ottományi-Leányfalu 51/52; Sedlmayer Scha5/1; Nádorfi 5b
Datovanie: 2. tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 551

Sektor IX, nad spálenou vrstvou

1. (Tab. 94, 3) *Okrajový črep mortária* s oranžovohnedým vyhladeným povrchom. Okraj zhora a vnútro nádoby pokrýva tmavozelená/olivová glazúra, vo vnútri sú sporadicky vložené malé kamienky. Široký okraj je vyhnutý šikmo dohora.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Mautern 4; Cvjetićanin LRG 1b; Sedlmayer Rsch7/1
Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.

Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 770

2. (Tab. 95, 1) *Okrajový črep mortária s* časťou výlevky so svetlohnedým povrchom, ktorý je druhotne prepálený do hnedočierna. Telo nádoby pokrýva pôvodne červené maľovanie, tiež prepálené dohneda. Okraj a vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra, sekundárne sfarbená dobiela. Zaoblený okraj je vyhnutý von, v prednej časti ho zhora člení tri rovnobežné žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Mautern 4; Cvjetićanin LRG 1b; Sedlmayer Rsch7/1
Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 770

3. (Tab. 95, 2) *3 zlomky z väčšieho hrnca/zásobnice/krčahu (?)*. Vlešťované poloblúky, ktoré sa navzájom pretínajú, z hornej a dolnej strany ich lemujú široké plochy horizontálneho leštenia sivohnedej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,8 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 547

Sektor IX, pod spálenou vrstvou

1. (Tab. 95, 3) *Zlomok hornej časti tela skleneného kónického pohára* zo žltozeleného priehľadného skla. V hornej časti sa nachádza horizontálny pás plastických krúžkov. Pod ním sa nachádzajú pásy výzdoby v tvare medového plástu. Telo bolo kónického tvaru zakončené lievikovito vyhnutým okrajom, ktorý sa však nezachoval.
Rozmery: hrúbka steny: 0,2 cm; 0,35 cm
Typ: Barkóczi 65c; Isings 107a;
Datovanie: posledná tretina 4. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 70; 68, Obr. 1, 9
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 945

2. (Tab. 96, 1) *Okrajový črep taniera* z oranžovohnedej hliny. Nádoba má širší dovnútra zaoblený okraj, pod ním sa z vonkajšej strany nachádzajú tri úzke žliabky. Okraj zhora a vnútro nádoby pokrýva zelenooranžová glazúra.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 556

3. (Tab. 96, 2) *Okrajový črep mortária* z tmavooranžovej hliny. Zvonku na tele a okraji stopy oranžovej glazúry, vnútro nádoby je pokryté zelenou glazúrou. Vo vnútri nádoby sa sporadicky nachádzajú väčšie kamienky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Mautern 2/Mautern 3; Cvjetićanin LRG 1b; Ottományi-Leányfalu 70; Sedlmayer RSch 5/1; Ottományi-Ács 46
Datovanie: 2. polovica/koniec 3. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 556

Sektor IX, pod deštrukciou spálenej vrstvy

1. (Tab. 96, 3) *2 zlomky z výdute vlešťovanej bikónickej nádoby/teriny* so svetlosivým sľudovitým mierne pórovitým povrchom. Zvonku ho zdobí tmavosivé až svetlosivé vlešťovanie. V hornej časti sú to

vertikálne cikcaky oddelené vertikálnym pásom, ktoré sa striedali s plošnými leštenými pásmi. Pod nimi sa nachádzajú horizontálne pásy, ktoré lemujú vodorovné oblúky. Na jednom zlomku je vidno zvyšok reparačného otvoru.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Şovan 2; Petrauskas 1
Datovanie: koniec 3. stor./začiatok 4. stor. až 1. tretina 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 766

Sektor IX, obytná budova č. 2 (slovanská chata CH4)

1. (Tab. 97, 1) *Okrajový črep mortária* z červenooranžovej hliny. Vnútro nádoby a hornú časť okraja pokrýva zelenooranžová glazúra. Vonkajšia strana je poliata hnedooranžovou a svetlozelenou glazúrou.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Mautern 2/Mautern 3; Cvjetićanin LRG 1b; Ottományi-Leányfalu 70; Sedlmayer RSch 5/1; Ottományi-Ács 46
Datovanie: 2. polovica/koniec 3. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 559

Sektor X

Sektor X, hĺbka 100 cm

1. (Tab. 97, 2) *Bronzová cibuľkovitá* spona, zachovala sa len jedna polovica priečneho ramena, lúčik s dvoma gombíkmi a nôžka. Dlhšie fazetované (?) gombíky s dvoma plastickými pásmi. Priečne rameno má lichobežníkový prierez a nenesie žiadne výstupky. Nezdobený lúčik je dlhší ako nôžka, od ktorej ho oddeľuje plastický pás. Lúčik má lichobežníkový prierez. Na obdĺžnikovej nôžke sa nachádza lineárna výzdoba tvorená vystupujúcimi horizontálnymi a vertikálnymi pásmi a zošikmenými bokmi. V spodnej časti nôžky sa nachádzajú dva prelamované trojuholníky; nízky plechový zachycovač. Ihla sa nezachovala.
Rozmery: dĺžka spony: 6,5 cm; dĺžka nôžky: 2,8 cm; dĺžka lúčiku: 3,4 cm; dĺžka priečneho ramena: cca. 5 cm; dĺžka gombíku: cca. 0,9 cm; šírka gombíku: 0,8 cm
Typ: Keller 1A; Pröttel 1A
Datovanie: 260/280-320 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1992, 73, 74, Obr. 5, 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 706

2. (Tab. 97, 3) *Okrajový črep mortária* s hnedooranžovým povrchom. Okraj z vonkajšej strany pofŕkaný oranžovozelenou glazúrou, vnútro poliate zelenožltou glazúrou. Vo vnútri boli vložené pôvodne väčšie kamienky, ktoré sa nezachovali.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; 1,4 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Mautern 3/Mautern 4?; Ottományi-Leányfalu 69; Sedlmayer Rsch6/2/Sedlmayer Rsch6/3?; Ottományi-Ács 49
Datovanie: posledná tretina 3. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 664

3. (Tab. 98, 1) *Okrajový črep prstencovej misky* so svetlosivým pórovitým krupičkovitým povrchom. Širší zaoblený okraj, ktorý prechádza do zaobleného tela členeného dvoma plastickými lištami.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,5 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/1
Datovanie: koniec 3. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 668

4. (Tab. 98, 2) *Okrajový črep prstencovej misky* s tmavosivým pórovitým krupičkovitým drsným povrchom. Na širší zaoblený okraj sa napájalo zaoblené telo, ktoré člení dve plastické lišty.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,65 cm
Typ: Sedlmayer Schü12/1
Datovanie: koniec 3. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 668

5. (Tab. 98, 3) *4 črepy z hrdla a tela vlešťovaného hrnca/krčahu/kanvice (?)* s tmavosivým drsným povrchom. Povrch zdobilo tmavosivé vlešťovanie v podobe vertikálnych línií, mriežky a šikmých línií. Pod nimi sa nachádza horizontálne plošné leštenie.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm; 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 668

Sektor X, pod spálenou vrstvou

1. (Tab. 99, 1) *Okrajový črep taniera* s červenooranžovým povrchom. Z vonkajšej strany sú na povrchu svetlosivé vlešťované pásy. Okraj zvonka je poliaty žltozelenou glazúrou, okraj zhora a vnútro nádoby pokryté svetlozelenou glazúrou. Horizontálny okraj členený žliabkami.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,65 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59, Sedlmayer Im17/3
Datovanie: začiatok 4. stor. až 6. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 571

2. (Tab. 99, 2) *Časť hrdla a tela krčahu/kanvice* so sivočiernym drsným pórovitým povrchom. Hrdlo od guľovitého tela oddeľujú dva rovnobežné úzke žliabky. Hrdlo zdobia vertikálne vlešťované pásy, nižšie je vlešťovaná mriežka. Vlešťovanie je svetlosivej farby.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,4 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1 polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 569

Sektor X?

1. (Tab. 99, 3) *Črep z hornej časti tela krčahu/kanvice/vázovitej nádoby (?)* z hnedočervenej hliny. Vonkajšok nádoby je pokrytý tmavohnedou glazúrou. V hornej časti zlomku sa nachádzajú dva rady horizontálnych vpichov ohraničené zhora a zdola úzkymi žliabkami.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,45 cm
Typ: –
Datovanie: polovica/posledná tretina 4. stor. až 1 polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 765

Sektor XI

Sektor XI

1. (Tab. 100, 1) *Okrajový črep krčahu typ Murga* so sivým hladkým povrchom. Zaoblený okraj vyhnutý von. Na neho sa napája šikmé hrdlo s plastickým golierom. Pod okrajom sa na hrdle nachádzajú širšie horizontálne pásy, pod nimi zas širšie vertikálne vlešťované pásy.
Rozmery: šírka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,5 cm

Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 954

2. (Tab. 100, 2) *Malá miska na nôžke*, na horizontálnom okraji zhora dva žliabky. Povrch tela a okraja zdobia vodorovné vlešťované pásy.
Rozmery: priemer nôžky: 4,4 cm; výška nádoby: 5,6 cm; hrúbka okraja: 0,6 cm; priemer ústia zvonku: 12,5 cm; priemer ústia zvnútra: 9,4 cm
Typ: Hayes 52, Ottományi-Ács 37/38/39; Cvjetićanin LRG 27a/27d; Ottományi-Leányfalu 51/52; Sedlmayer Scha5/1; Nádorfi 5b
Datovanie: 2. tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 27 483

Sektor XI, vrstva 1 (0-30 cm)

1. (Tab. 100, 3) *Okrajový črep mortária* s červenohnedým povrchom. Okraj a povrch zvonka i zvnútra pokrývala svetlo až tmavohnedá glazúra. Vo vnútri nádoby sú v glazúre vložené malé kamienky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Mautern 2/Mautern 3; Cvjetićanin LRG 1b; Ottományi-Leányfalu 70; Sedlmayer RSch 5/1; Ottományi-Ács 46
Datovanie: 2. polovica/koniec 3. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 620

2. (Tab. 101, 1) *Okrajový črep taniera* zo svetlooranžovej hliny. Okraj a telo zvonku pofŕkané žltozelenou glazúrou. Okraj zhora a vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra. Široký okraj zhora člení štyri žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,9 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59, Sedlmayer Im17/3
Datovanie: začiatok 4. stor. až 6. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 620

3. (Tab. 101, 2) *Okrajový črep mortária* z oranžovohnedej hliny. Horná časť okraja a vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: Mautern 4; Cvjetićanin LRG 1b; Sedlmayer Rsch7/1
Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 620

4. (Tab. 101, 3) *Okrajový črep mortária* zo sivohnedej hliny. Povrch tela a okraja zvonka pokrýva žltozelená glazúra, vo vnútri je svetlozelená glazúra.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,65 cm
Typ: Cvjetićanin LRG8; Mautern 4; Sedlmayer RSch7/3; Ottományi-Ács 49
Datovanie: 3./4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 620

5. (Tab. 101, 4) *Okrajový črep mortária* z červenooranžovej hliny. Povrch je zvonka poliaty žltozelenou glazúrou a zvnútra svetlozelenou glazúrou. Taktiež zvnútra sú nahusto vložené malé kamienky. Vo vnútri sú aj zvyšky vápna.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,4 cm; hrúbka steny: 1,2 cm
Typ: Mautern 4; Cvjetićanin LRG 1b; Sedlmayer Rsch7/1

Datovanie: koniec 3. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 620

Zber

1. (Tab. 102, 1) *Rovný okraj z taniera/misy* so svetlooranžovým sľudovitým vyhladeným povrchom, ktorý je obojstranne a plošne svetločerveno maľovaná. Okraj z hornej strany člení úzky žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,8 cm; 0,7 cm
Typ: Hayes 45A/B; Cvjetićanin LRG 27/LRG 71?; Sedlmayer Im17/1
Datovanie: koniec 3. stor. až 1 polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 091

2. (Tab. 102, 2) *Zlomok tehly s kolkom in planta pedis T _ _ _ _ _ VRS* (TEMP · VRS) z hnedooranžovej hliny.
Rozmery: hrúbka: 3,4 cm
Typ: Neumann 1; Szilágyi 9; Lőrincz-Ács 2
Datovanie: 371-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64, 65, Obr. 9, 1
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 754

3. (Tab. 102, 3) *Malý zlomok tehly s kolkom II IT-P VRSC* (LEGIIITAL PET – TEMPSVRSCDVC) z oranžovej hliny.
Rozmery: –
Typ: Szilágyi 6; Lőrincz 6
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 10
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 753

4. (Tab. 102, 4) *Fragment tehly s kolkom LEG II ITAL _ _ _ - TEMP VR8CDV_ _ (LEG II ITAL PET– TEMP VRSCDVC).*
Rozmery: hrúbka: 2,7 cm
Typ: Neumann 1a; Szilágyi 5; Lőrincz 7;
Datovanie: 369-372 po Kr.
Publikovanie: Kraskovská 1991, 64; 63, Obr. 8, 11
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 11 751

5. (Tab. 103, 2) Časť dna a tela *taniera* s tmavosivým hladkým povrchom, ktorý je z vonkajšej a vnútornej strany plošne pokrytý tmavosivým horizontálnym leštením.
Rozmery: hrúbka dna: 1 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 091

6. (Tab. 103, 3) *Okraj misy s horizontálnym okrajom* a s hnedočerveným drsným povrchom. Hlina je v lome čierna. Okraj z hornej strany pokrýva tmavozelená glazúra. Zaoblený okraj je v prednej časti zosilnený a s trojuholníkovými/štvorcovými zárezmi. Tie ohraničuje z vnútornej strany výrazný žliabok.
Rozmery: hrúbka okraja: 1 cm; 0,8 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 091

7. (Tab. 103, 1) *Črep hornej časti tela z misy*, dočierna sekundárne prepálený a hladký povrch, z vonkajšej strany pofŕkaný a zvnútra plošne poliaty tmavozelenou/olivovou glazúrou, sekundárne prepálenou.

Rozmery: hrúbka okraja: 0,35 cm; hrúbka steny: 0,55 cm
Typ: Ottomáyni-Ács 37/38/39; Ottományi-Leányfalu 51/55; Cvjetićanin LRG 27a; Sedlmayer Im7/1; Sedlamyer Scha5/1; Nádorfi 5a/5b?
Datovanie: začiatok/2.tretina 4. stor. až začiatok 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 091

Zber 1965

1. (Tab. 103, 4) *Zlomok okraja* a tela bikónickej misky s bielosivým drsným povrchom. Zaoblený okraj je zahnutý dovnútra nádoby, zvonka ho člení tri úzke žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,5 cm; 0,8 cm
Typ: Lányi XXVII; Ottományi-Ács 22; Sedlmayer Schü17/1/Schü18/1/Schü18/2?
Datovanie: 2. tretina 3. stor. až 4./5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

2. (Tab. 103, 5) *Okraj taniera* s čiernym drsným povrchom, zaoblený okraj je výrazne zahnutý dovnútra nádoby.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,5 cm; hrúbka steny: 0,4 cm
Typ: Petznek 21.6; Sedlmayer Te6/1; Ottományi - Ács 16
Datovanie: 1. až 2. pol. 4. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

3. (Tab. 103, 6) *Črep z tela nádoby* s čiernosivým hladkým povrchom zdobeným vertikálnymi vlešťovanými pásmi. Vlešťovanie má čiernu farbu.
Rozmery: hrúbka stien: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

4. (Tab. 103, 7) *Zlomok nádoby* so sivohnedým hrubším povrchom. Povrch zdobia zvislé vlešťované pásy hnedej farby, ktoré boli zo spodnej strany ohraničené horizontálnym pásom.
Rozmery: hrúbka steny: 0,55 cm; 0,5 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. pol 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

5. (Tab. 104, 1) *Črep z tela mortária s*o svetlooranžovým hladkým povrchom, ktorý zvonka nesie zvyšky poliatia hnedooranžovou glazúrou. Vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra, do ktorej sú sporadicky vložené väčšie kamienky.
Rozmery: hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

6. (Tab. 104, 3) *3 zlomky z dna a tela misy/taniera (?)* s tmavooranžovým hladkým povrchom. Vnútro nádoby pokrýva svetlozelená glazúra.
Rozmery: hrúbka dna: 1 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: –
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

7. (Tab. 104, 2) *Zlomok tela mortária* s červenohnedým hladším povrchom, so stopami vápna a malým fľakom žltohnedej glazúry na vonkajšej strane. Vo vnútri sú vložené väčšie kamienky, ktoré sú z veľkej časti vypadané, vnútro plošne pokryté zelenou glazúrou
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,85 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3. stor. až polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

8. (Tab. 105, 1) *Dno a časť tela misy/taniera (?)* s hnedooranžovým hladkým povrchom, zvonka zvyšky svetlozelenej glazúry.
Rozmery: hrúbka dna: 1 cm; priemer dna: 9,5 cm; hrúbka steny: 3,8 cm
Typ: –
Datovanie: 4. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

9. (Tab. 105, 2) *Okrajový črep hrncovitej nádoby formovanej* v ruke zo žltohnedej hliny s prímesou kamienkov a sľudy. Okraj šikmo zrezaný a vyhnutý von.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,85 cm
Typ: Varsik IV
Datovanie: 2. polovica 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 522

10. (Tab. 105, 3) *Zlomok tela krčahu/hrnca (?)* so svetlosivým drsnejším pórovitým povrchom. V hornej časti črepu sa nachádzajú dva hlbšie žliabky, ktoré sú zhora ohraničené horizontálnymi svetlosivými vlešťovanými pásmi. Pod žliabkami sa nachádzajú vlešťované pásy kombinované s výstupkami, ktoré mali pripomínať asi vlny.
Rozmery: hrúbka steny: 0,7 cm; 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

11. (Tab. 105, 4) Časť *taniera* s čiernosivým drsným povrchom zdobeným zvonka i zvnútra horizontálnymi tmavosivými vlešťovanými pásmi. Okrem toho bol vonkajšok pofŕkaný zelenou glazúrou. Z vonkajšej strany sa pod okrajom nachádzajú dva širšie horizontálne žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 0,95 cm; hrúbka steny: 0,75 cm; hrúbka dna: 0,95 cm; výška nádoby: 5,3 cm
Typ: Ottományi-Leányfalu 9a; Ottományi-Ács 21; Ottományi 16a
Datovanie: 2. polovica/koniec 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: Dragun 2018, 280, 281, Obr. 2, 2
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

12. (Tab. 105, 5) *Horná časť výdute nádoby* s tmavosivým drsným pórovitým povrchom, ktorý z vonkajšej strany zdobí vlešťovaná mriežka, doplnená v hornej časti širokými vlešťovaných pásmi. Medzi nimi sa nachádzajú dve horizontálne ryhy.
Rozmery: hrúbka steny: 0,5 cm; 0,45 cm
Typ: –
Datovanie: 2. polovica/posledná tretina 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 177

13. (Tab. 106, 1) *2 zlomky z výdute krčahu typ Murga* so sivočiernym hladším sľudovitým povrchom, zvonka zdobený čiernym vlešťovaným cik-cakom.
Rozmery: hrúbka steny: 0,4 cm; 0,45 cm

Typ: Ottományi 13/14; Ottományi-Leányfalu 11; Sedlmayer K16/2
Datovanie: koniec 4./začiatok 5. stor. až 2. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 46 177

14. (Tab. 106, 2) *Okrajový črep taniera* s tmavooranžovým drsnejším. Hornú časť pokrýva svetlozelená glazúra. Na okraji z prednej časti plastický pás s radom vertikálnych zárezov.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,1 cm; 0,8 cm
Typ: Cvjetićanin LRG 71; Ottományi-Leányfalu 59; Sedlmayer Im17/3
Datovanie: 2. pol. 4. stor. až 1. pol. 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

15. (Tab. 106, 3) *Dno a spodná časť mortária* s hnedooranžovým hladkým, čiastočne zodraným povrchom. Vonkajšok nádoby je poliaty tmavohnedou glazúrou. Vnútro nádoby pokrýva prepálená glazúra, ktorá bola pôvodne pravdepodobne zelenej farby (?). Vo vnútri nádoby sú vložené kamienky.
Rozmery: priemer dna: cca. 9 cm; hrúbka dna: 0,8 cm; hrúbka steny: 0,6 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

16. (Tab. 106, 4) *Okrajový črep taniera* so svetlohnedým vyhladeným povrchom. Vnútro nádoby a čiastočne i okraj zvonku pokrýva svetlozelená glazúra. Zosilnený guľovitý okraj, pod ním sa na vonkajšej strane nachádzajú tri horizontálne úzke žliabky.
Rozmery: hrúbka okraja: 1,45 cm; hrúbka steny: 0,9 cm
Typ: Mautern 2?; Sedlmayer Schü12/3?; Cvjetićanin LRG 33?
Datovanie: koniec 3. stor. až 1. tretina 5. stor.?
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

17. (Tab. 106, 5) *Zlomok dna mortária* so svetlooranžovým hladkým povrchom. Povrch je zvonka pofŕkaný svetlooranžovou glazúrou. Vo vnútri nádoby sa nachádzajú zvyšky tmavozelenej/olivovej glazúry, ktorá je z väčšej časti zošúchaná, sporadicky vložené väčšie kamienky, ktoré sú tiež z väčšej časti vypadané.
Rozmery: hrúbka dna: 1 cm; hrúbka steny: 1 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

18. (Tab. 106, 6) *Dno mortária* so svetlooranžovým drsnejším povrchom. Z vonkajšej strany sa na tele v dolnej časti nachádza fľak žltozelenej glazúry. Vo vnútri nádoby sú nahusto vložené väčšie kamienky do tmavozelenej/olivovej glazúry.
Rozmery: hrúbka dna: 1,1 cm; hrúbka steny: 0,7 cm
Typ: –
Datovanie: koniec 3./začiatok 4. stor. až 1. polovica 5. stor.
Publikovanie: nepublikované
Miesto uloženia: SNM – Archeologické múzeum v Bratislave, AP 45 525

KATALÓG

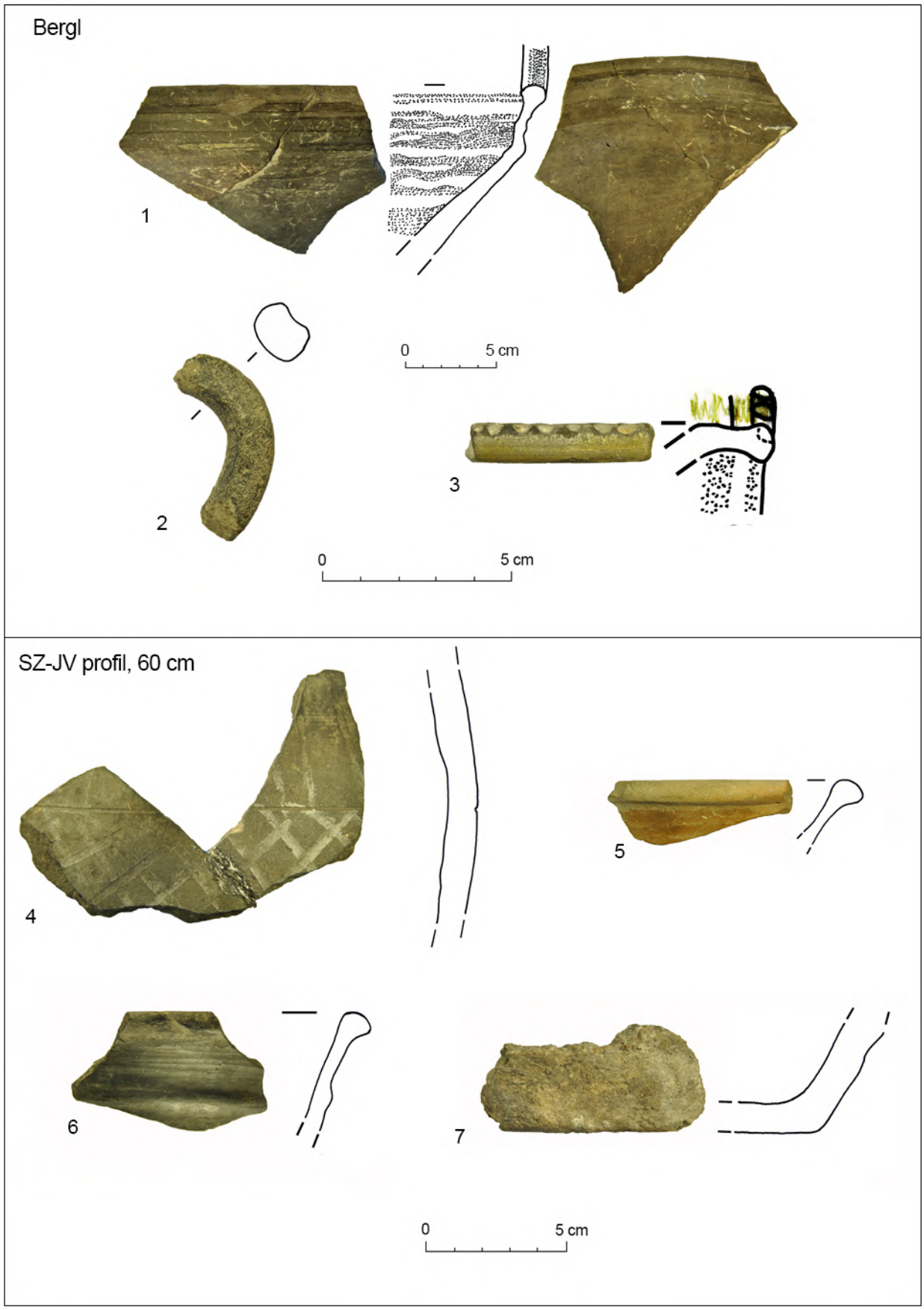

Tab. 1. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–7 keramika.

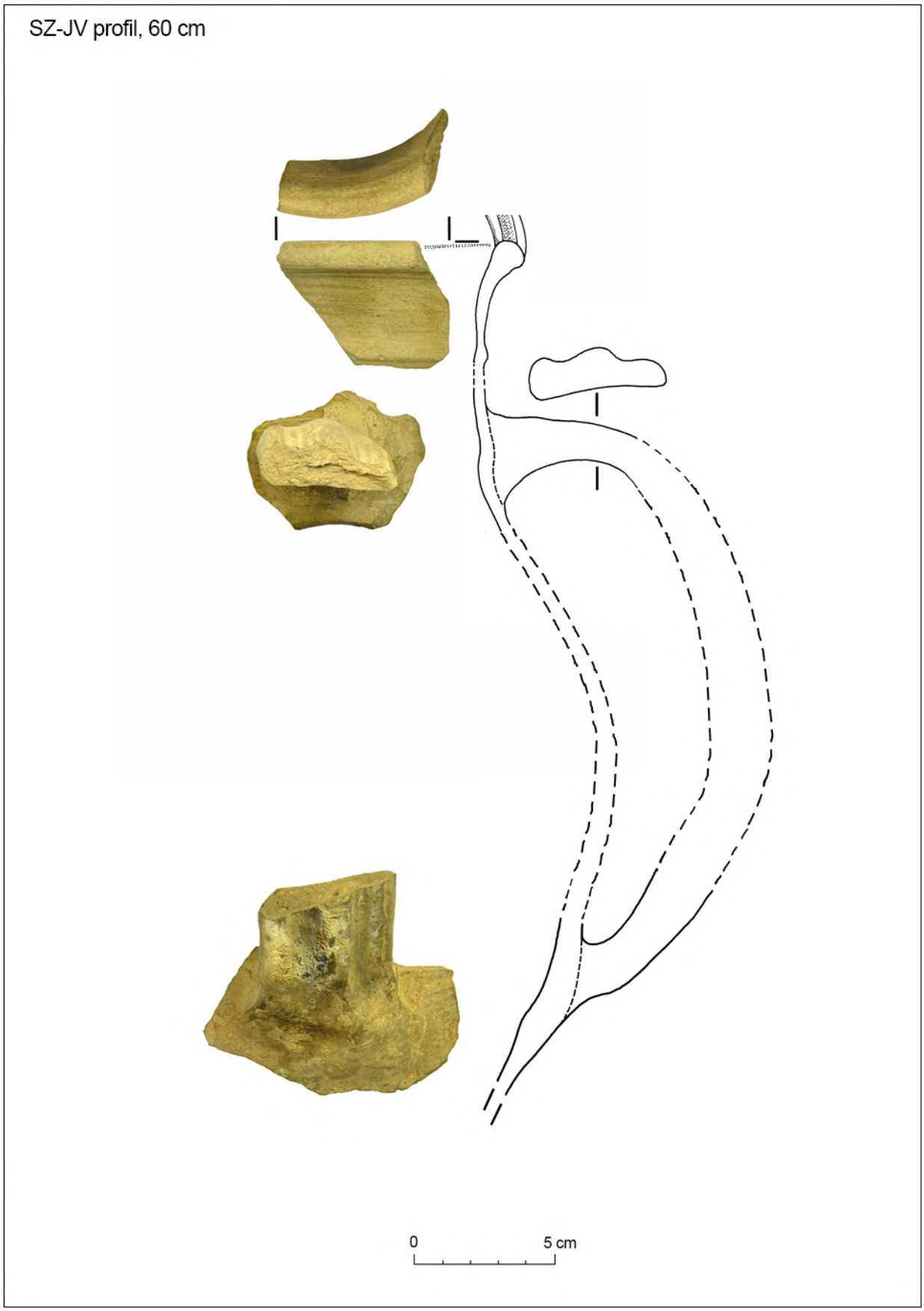

Tab. 2. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

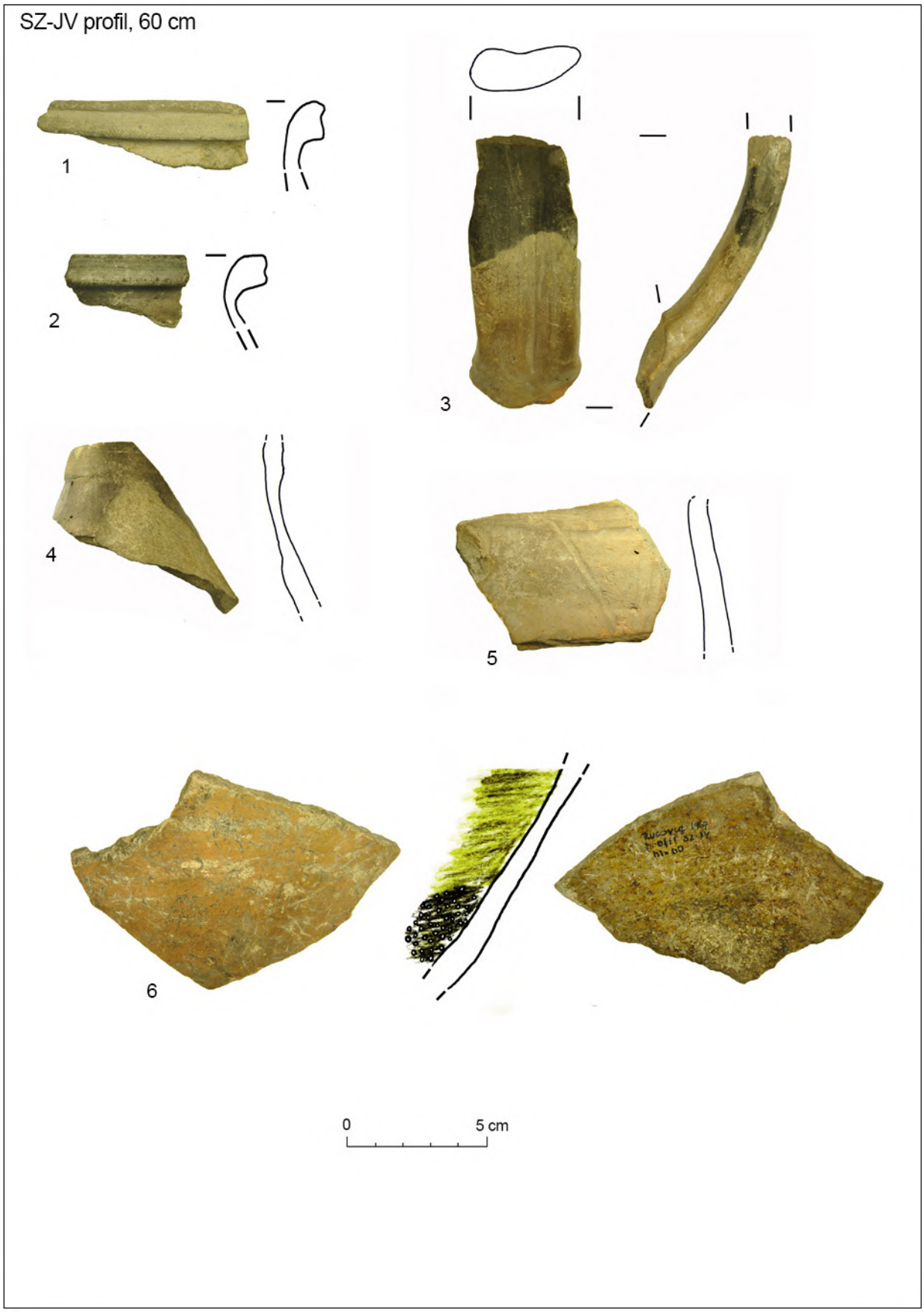

Tab. 3. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–6 keramika.

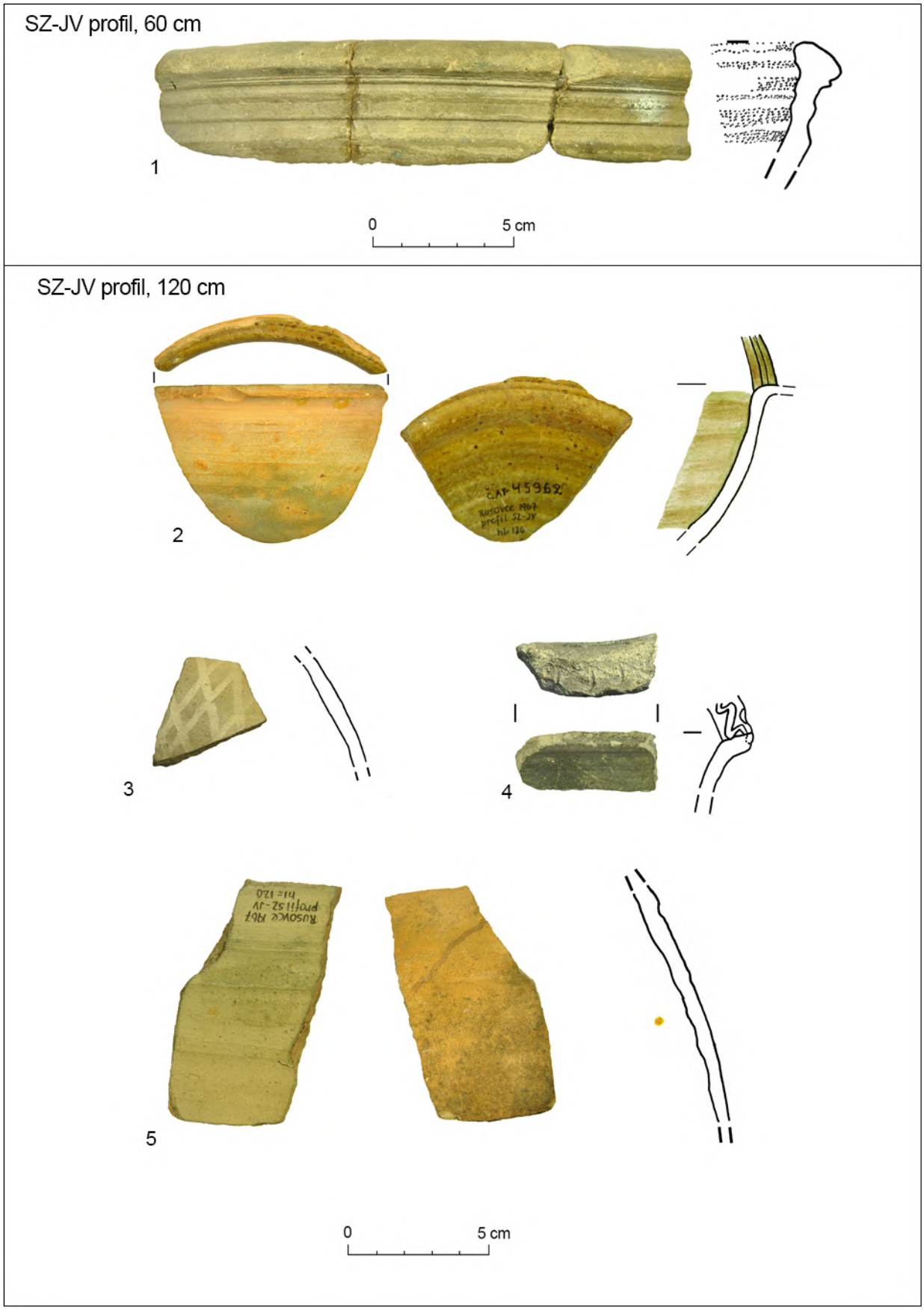

Tab. 4. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

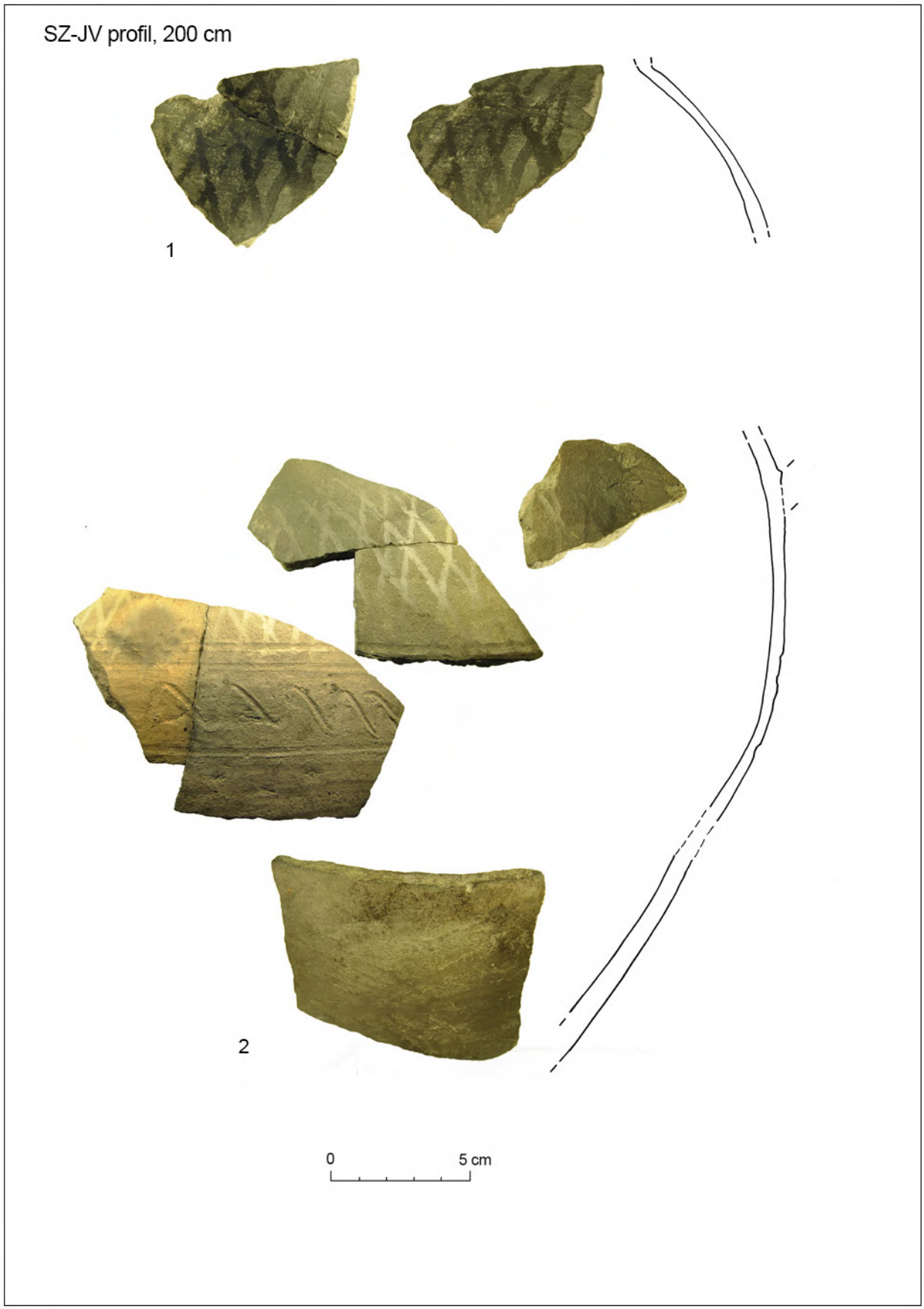

Tab. 5. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

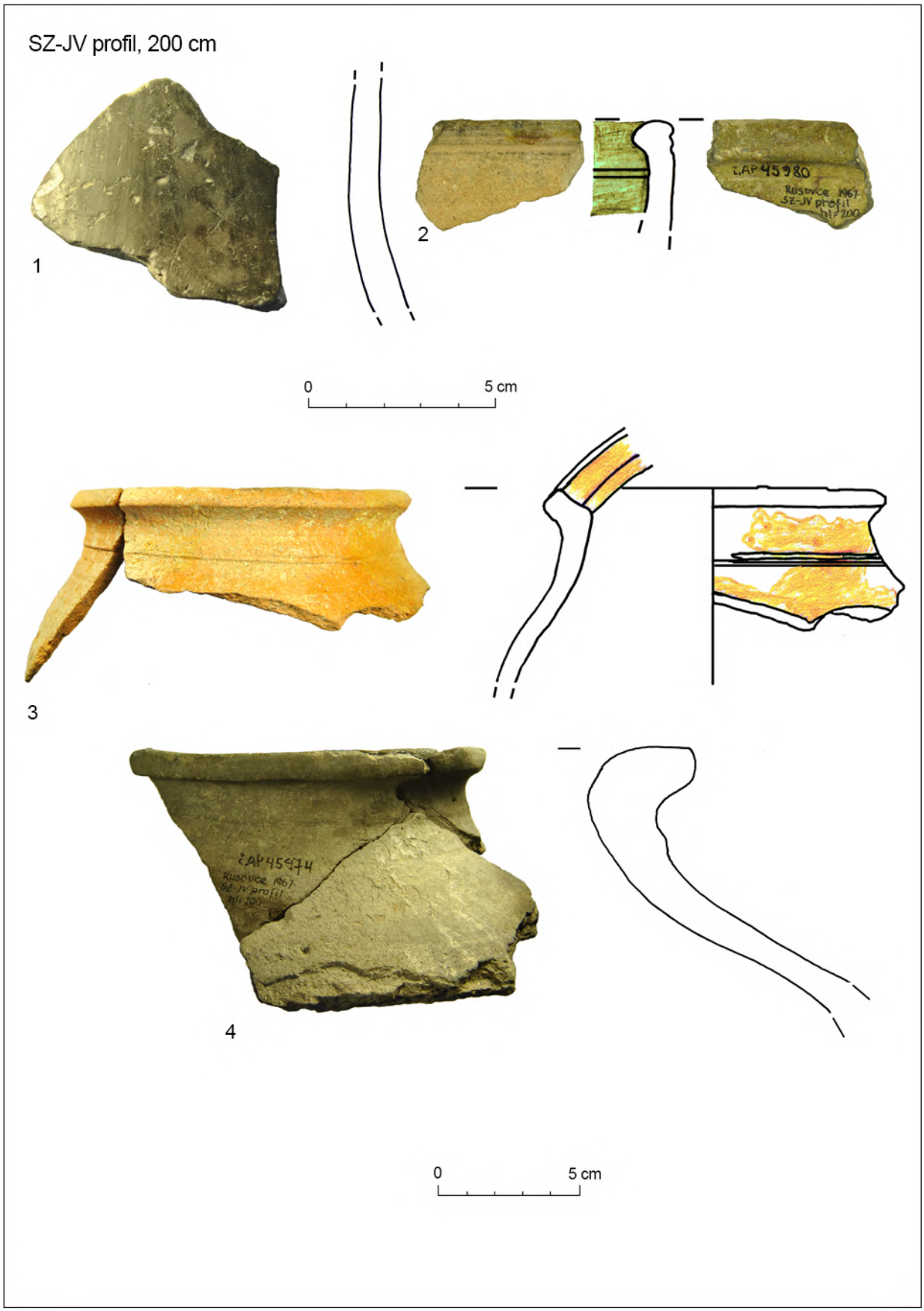

Tab. 6. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

Tab. 7. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

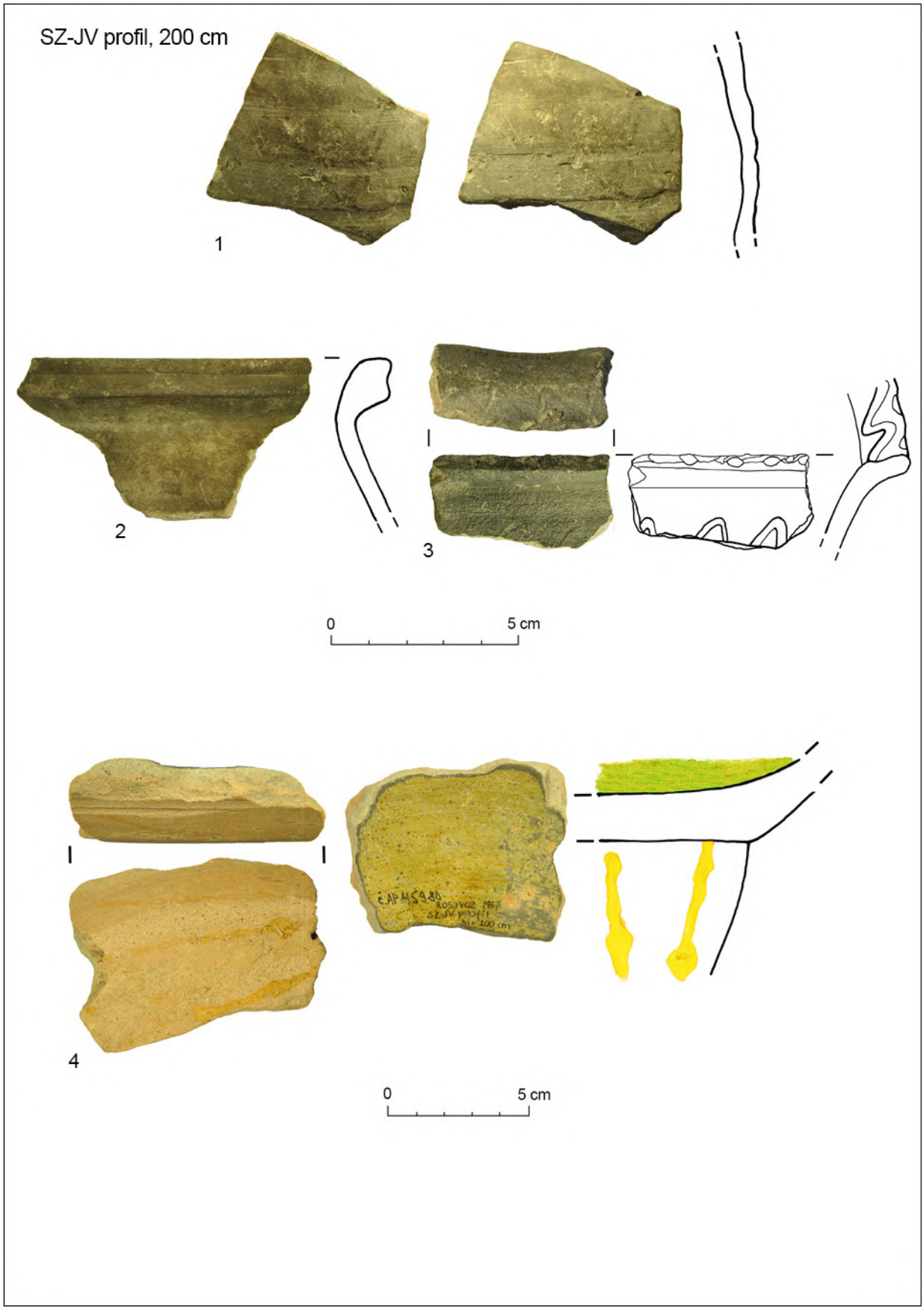

Tab. 8. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

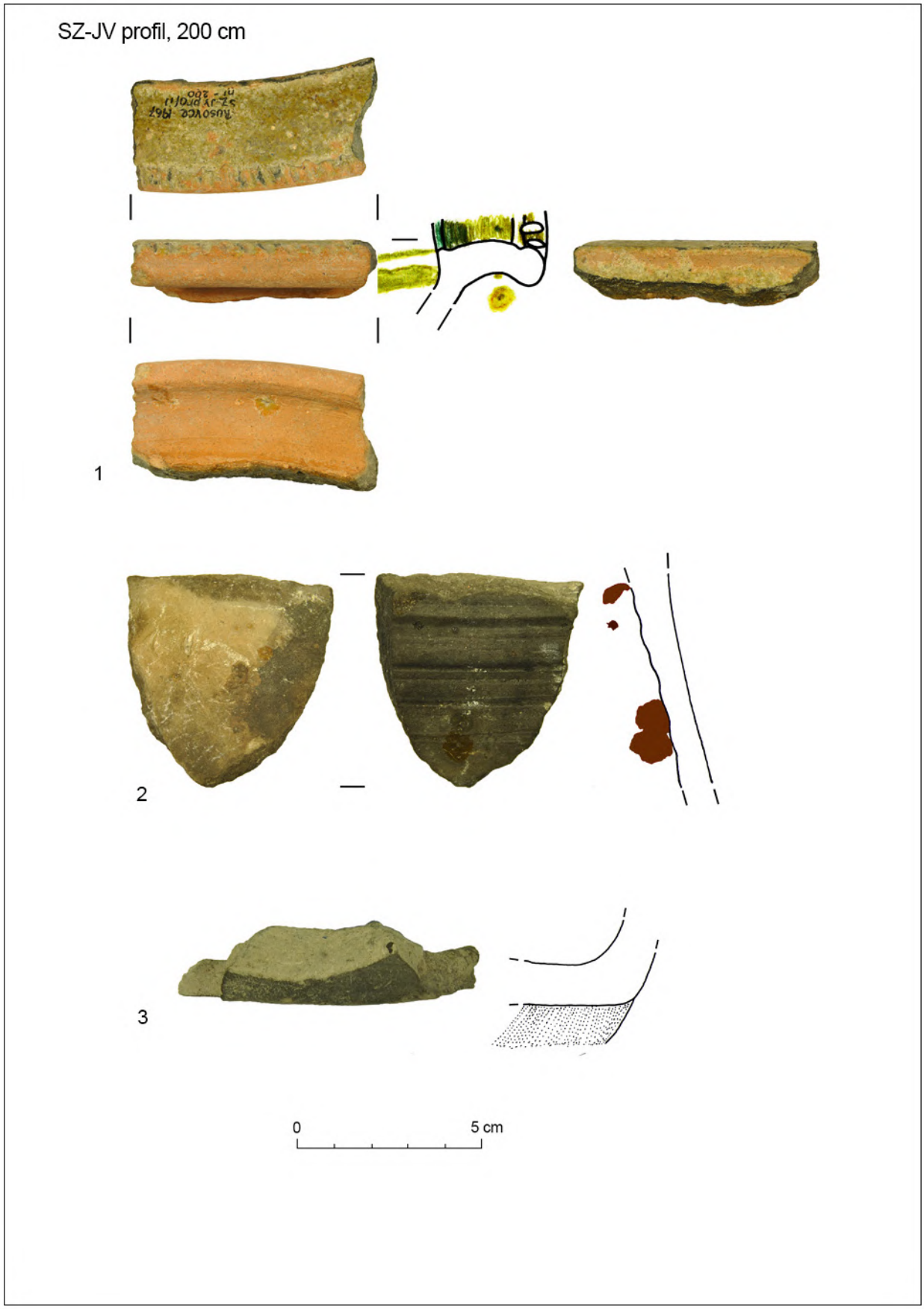

Tab. 9. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika

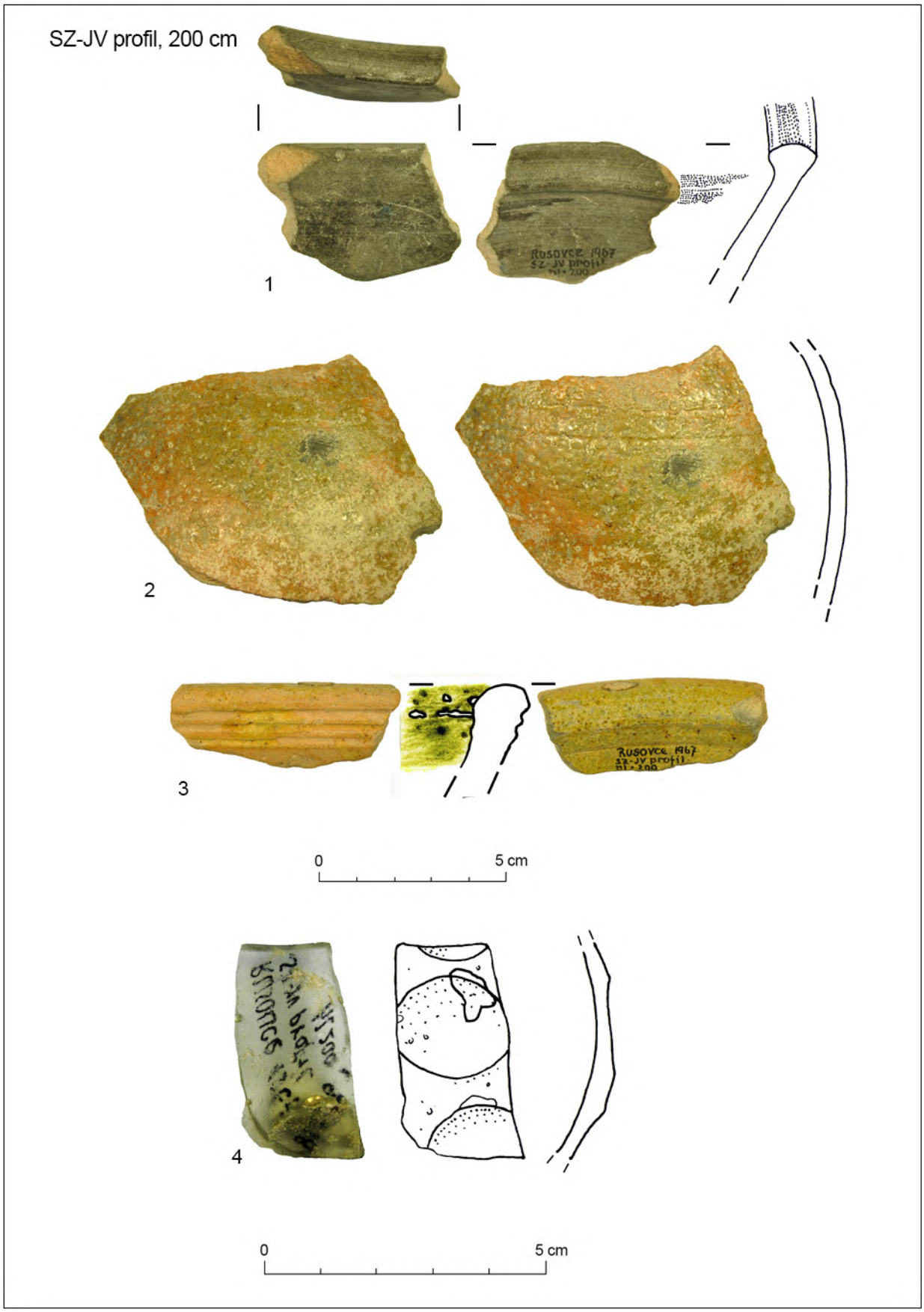

Tab. 10. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika; 4 sklo.

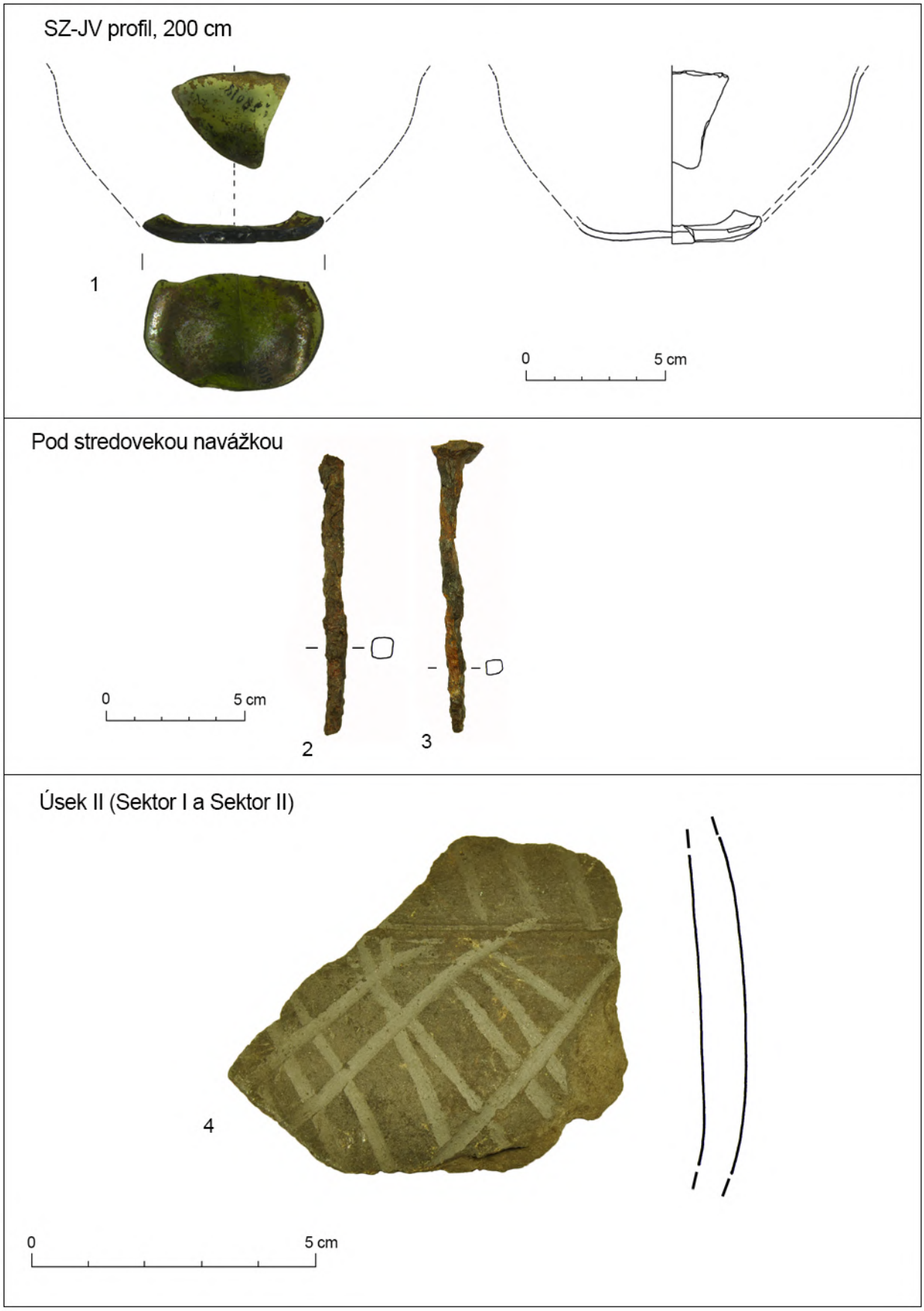

Tab. 11. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 sklo; 2–3 železo; 4 keramika.

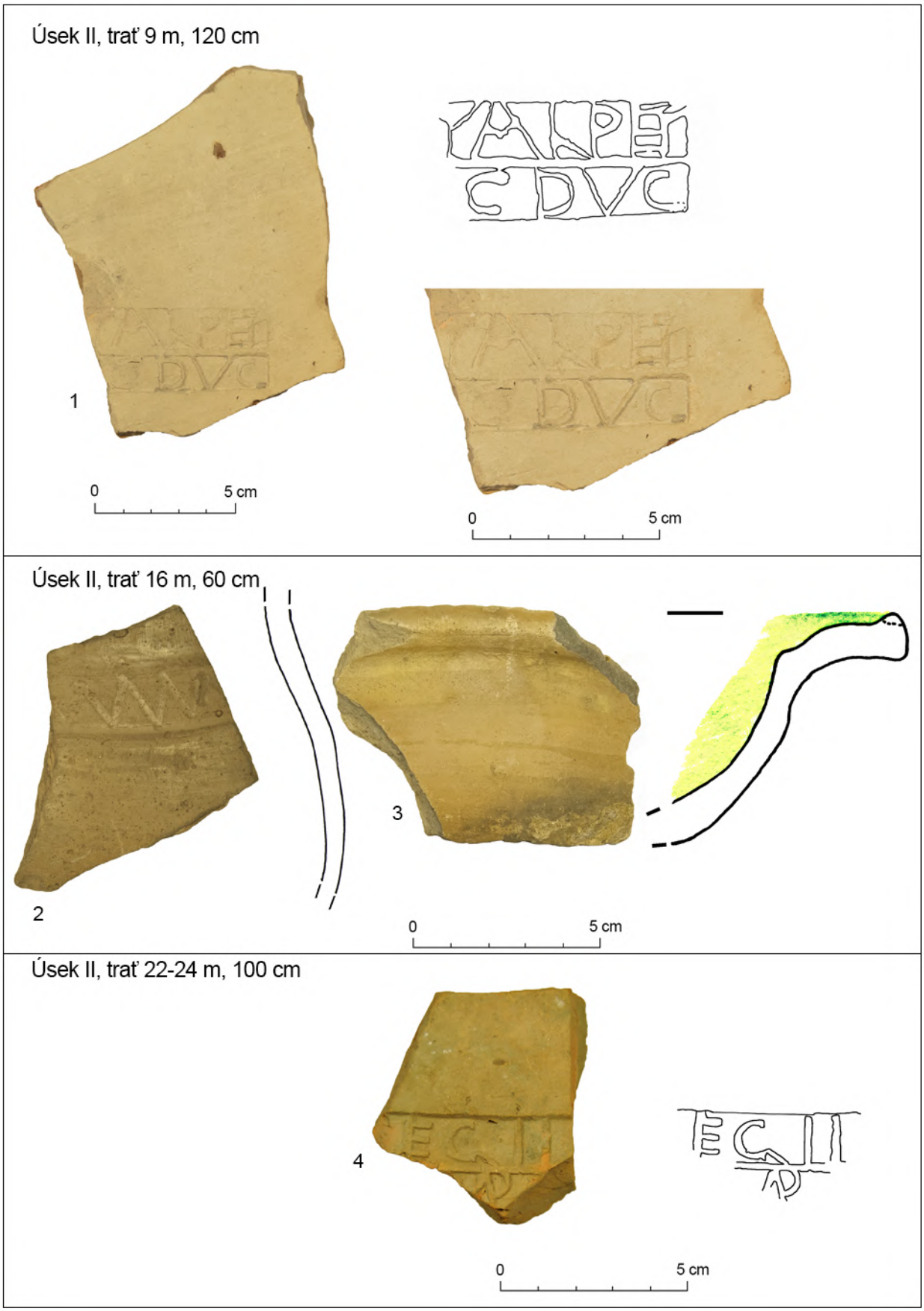

Tab. 12. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 tehla; 2–3 keramika; 4 tehla.

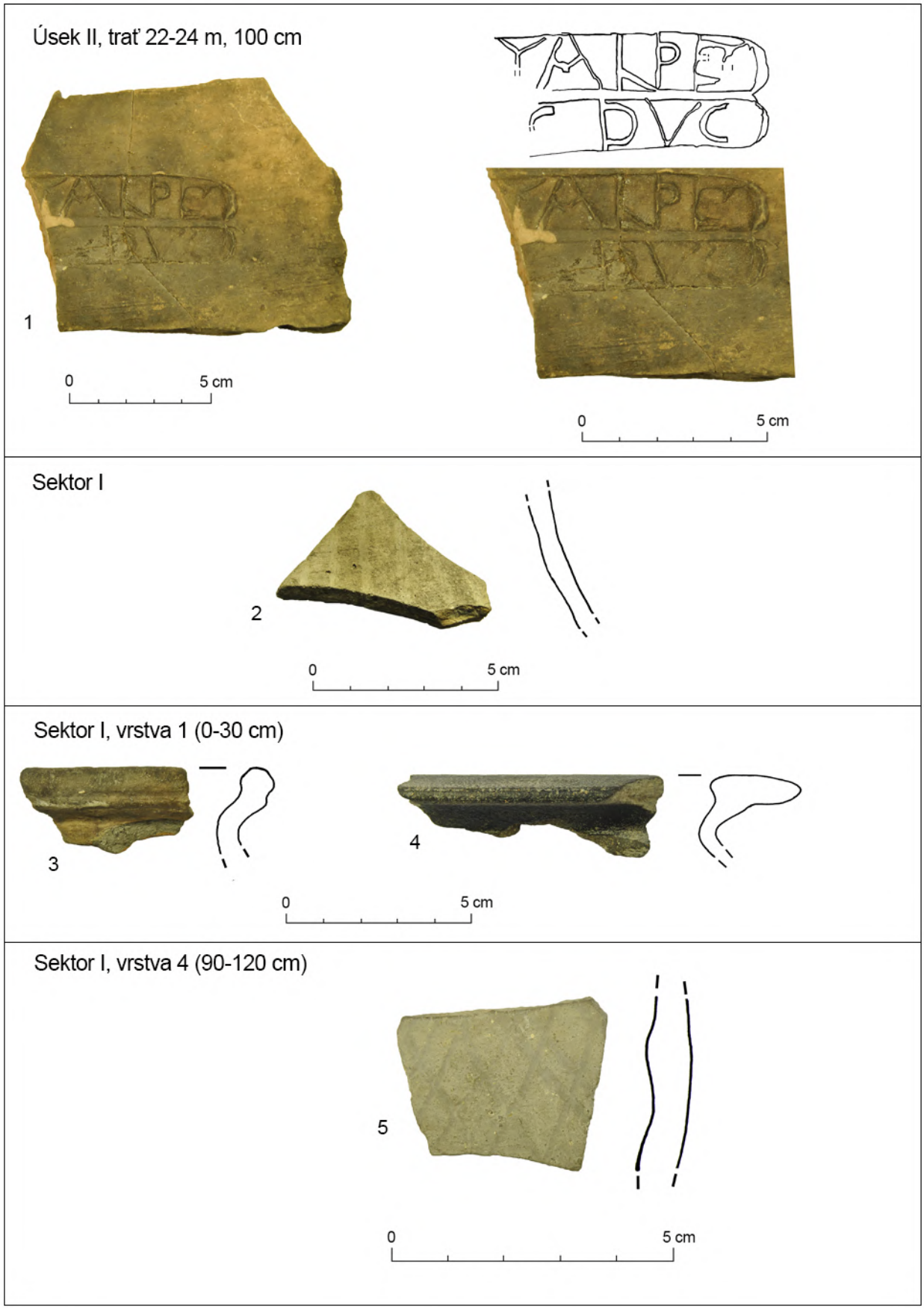

Tab. 13. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 tehla; 2–5 keramika.

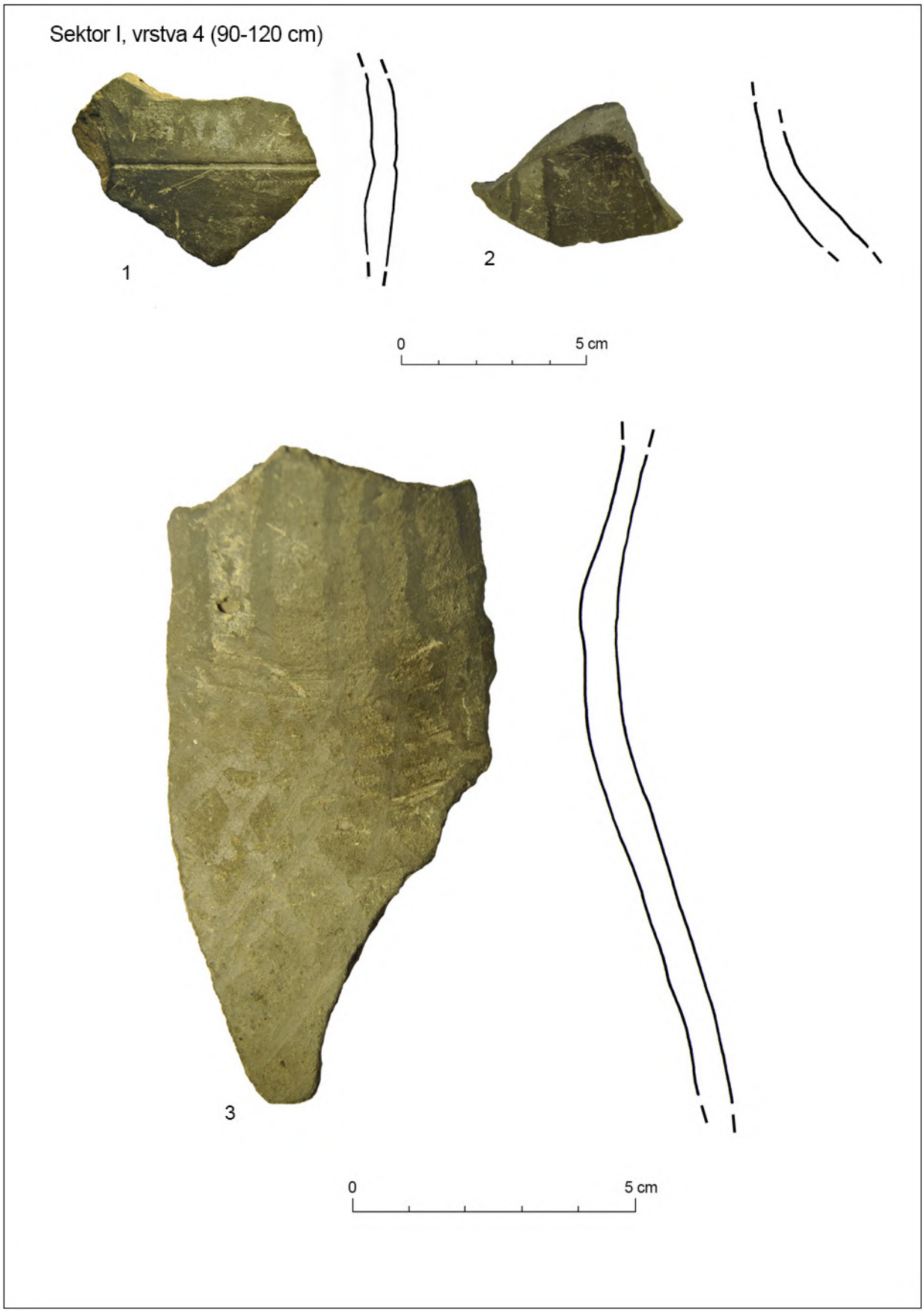

Tab. 14. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

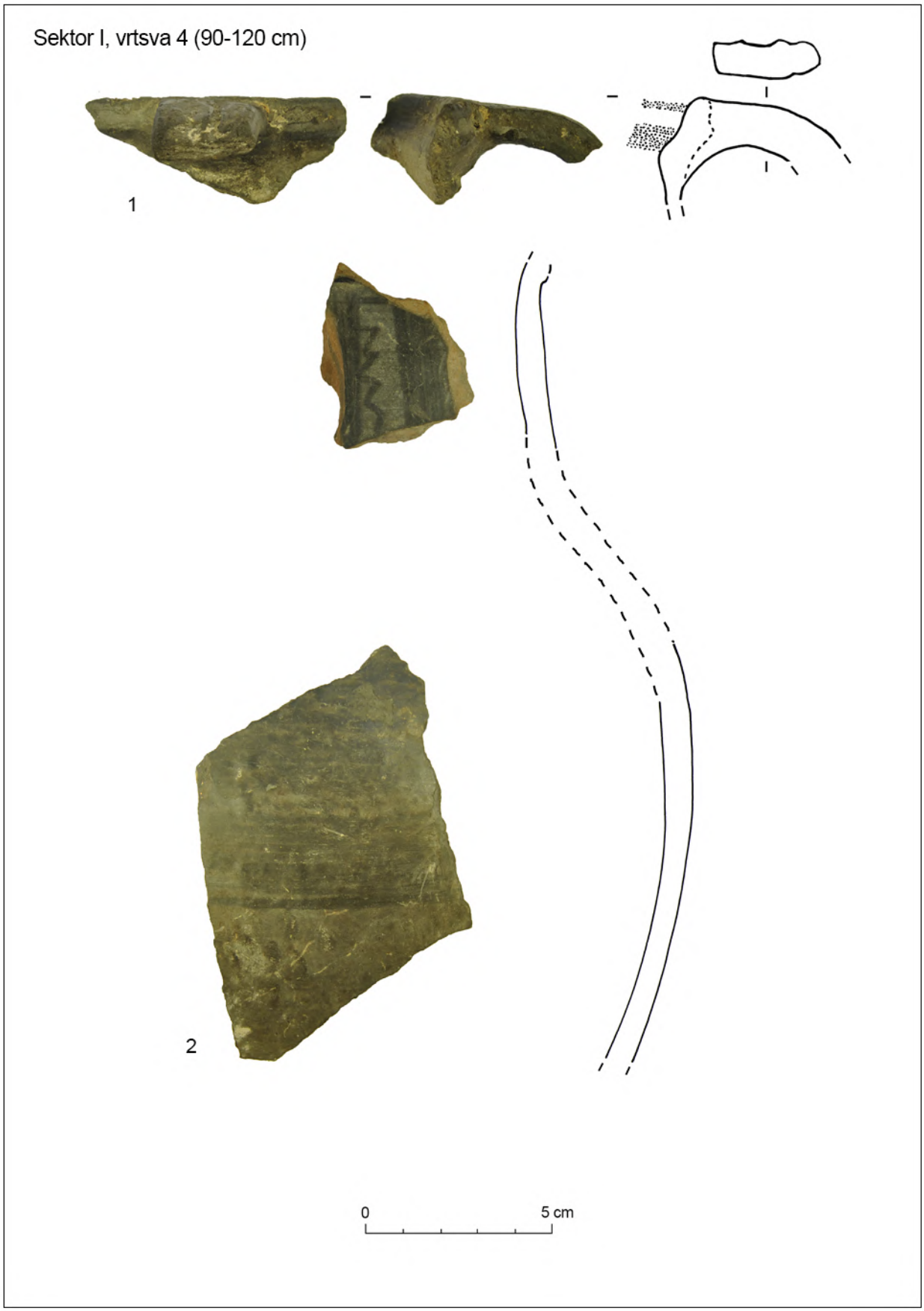

Tab. 15. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

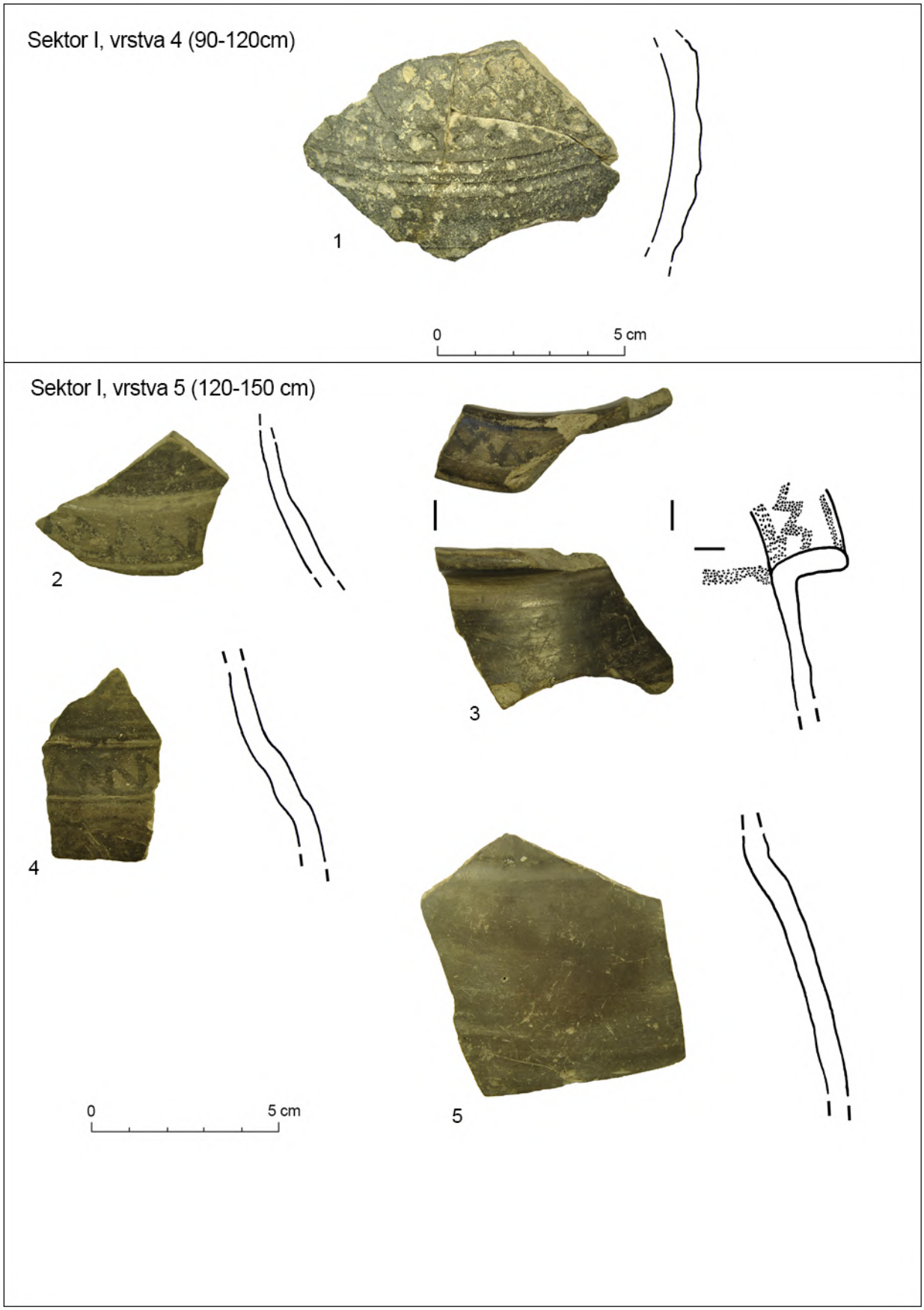

Tab. 16. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

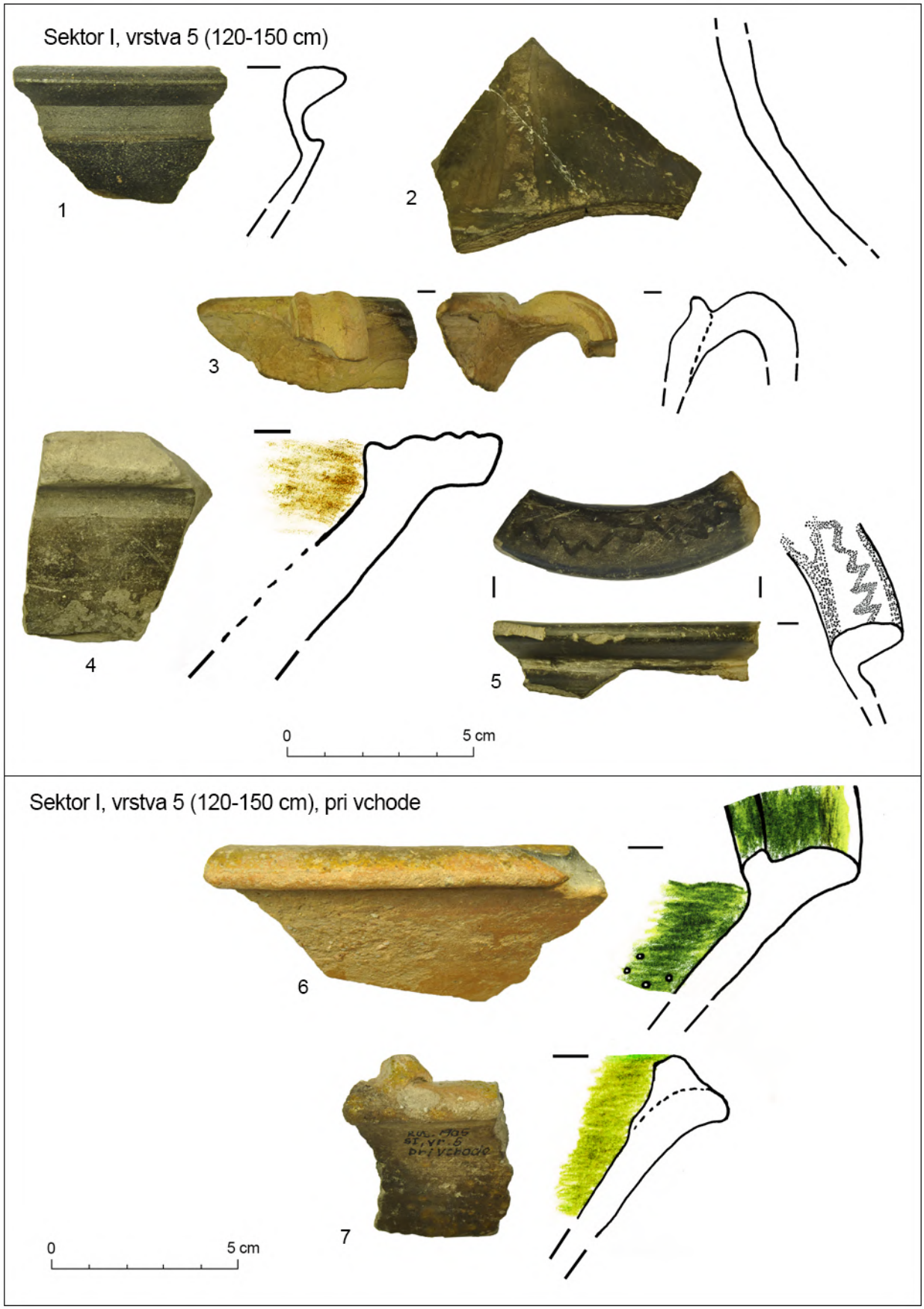

Tab. 17. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–7 keramika.

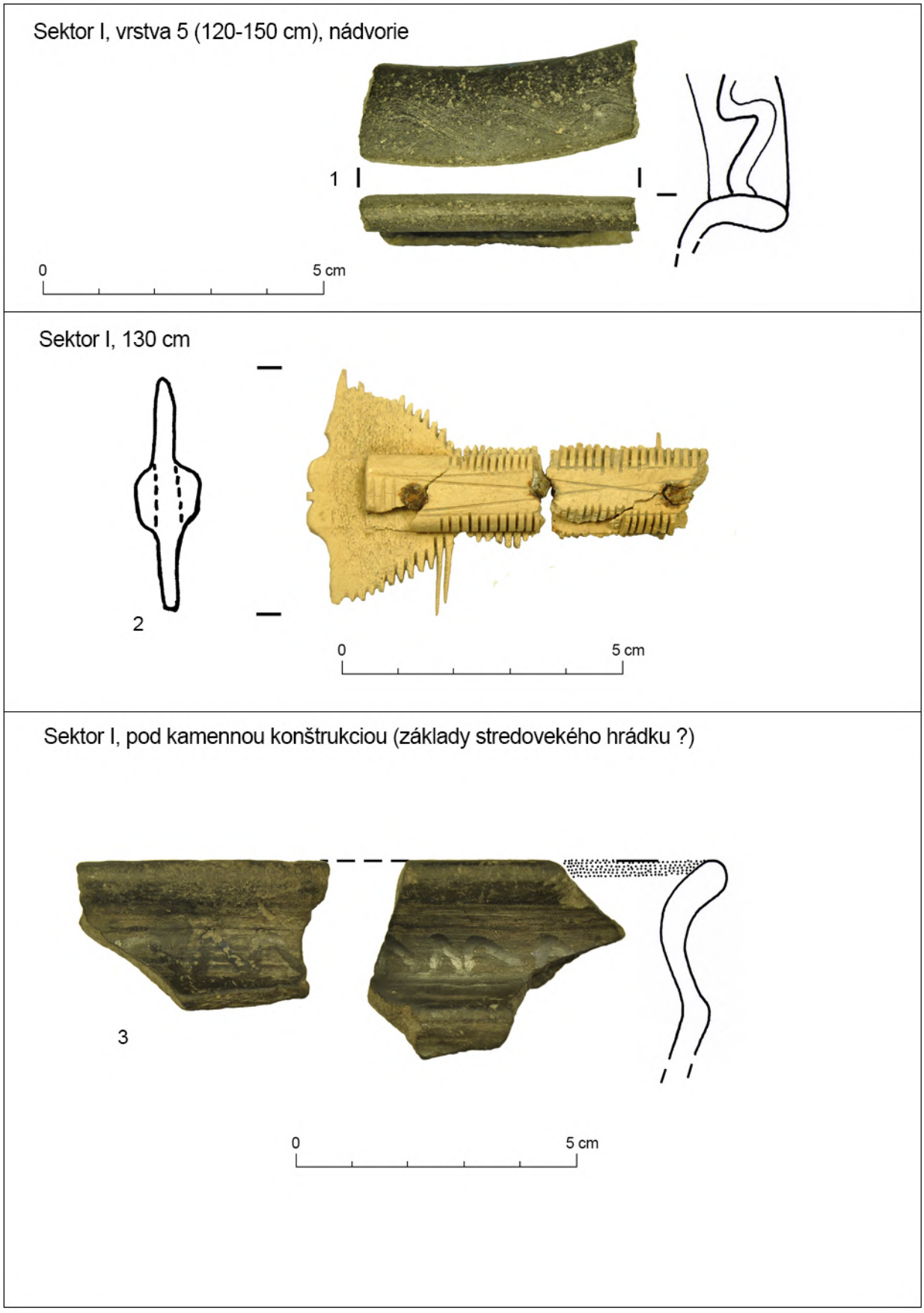

Tab. 18. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2 paroh; 3 keramika.

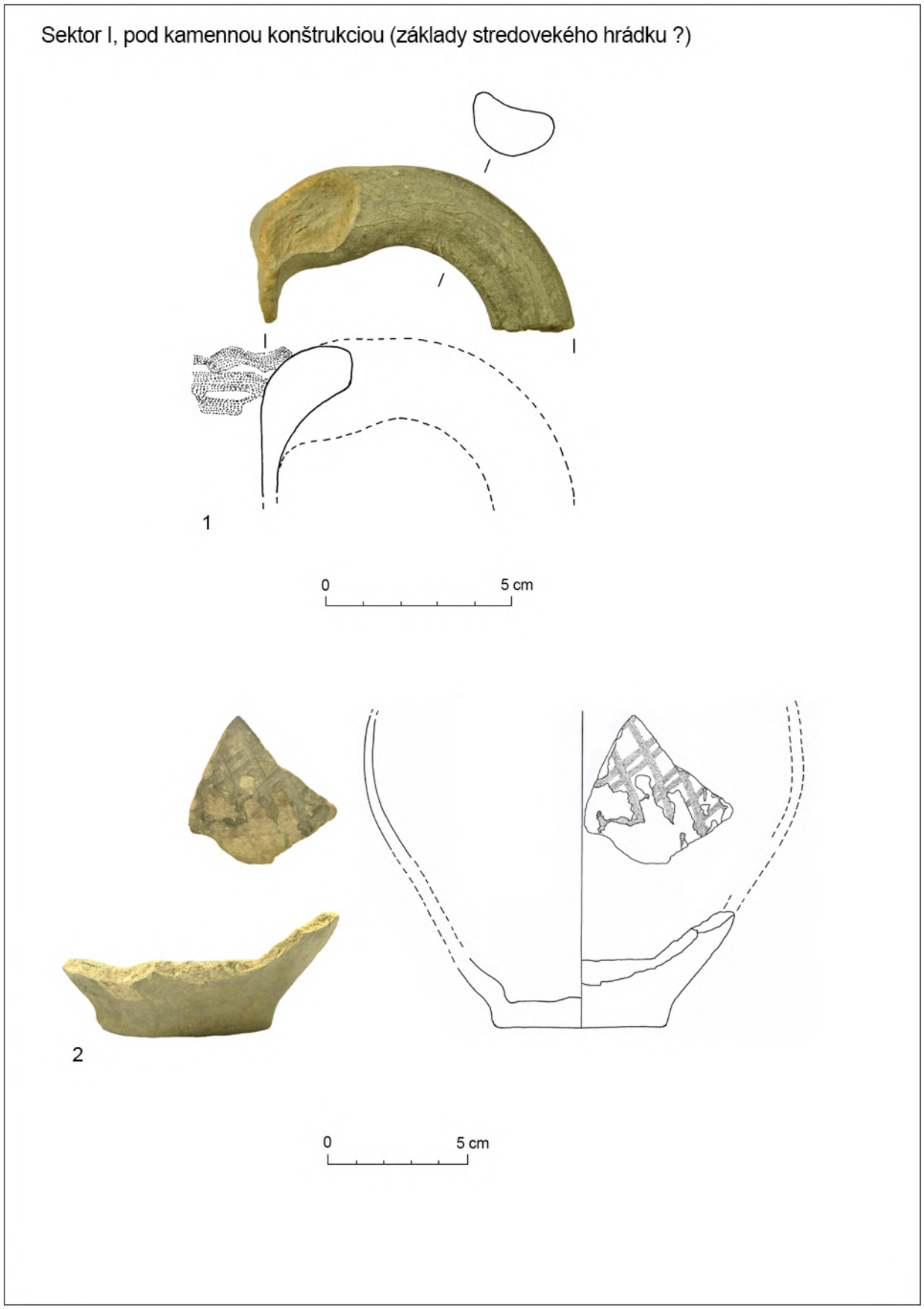

Tab. 19. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

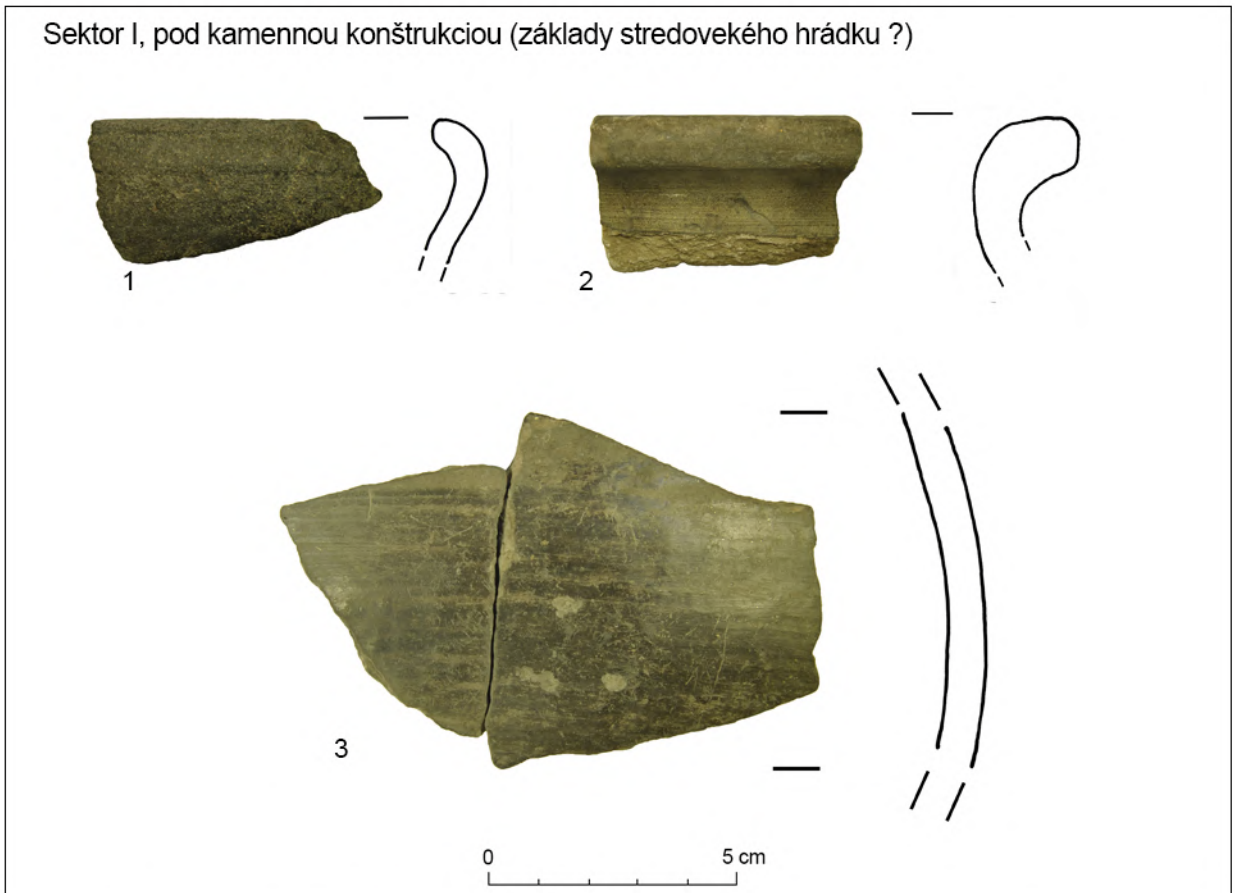

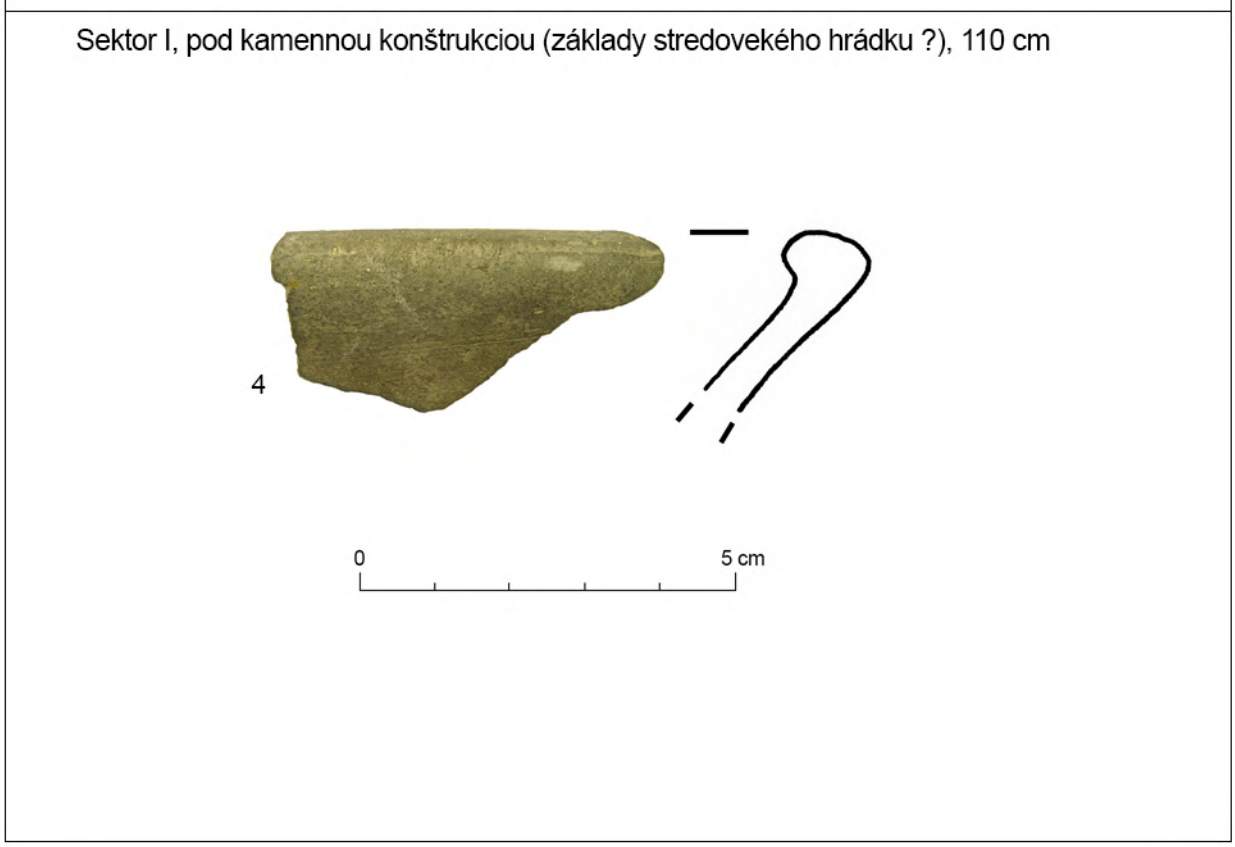

Tab. 20. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

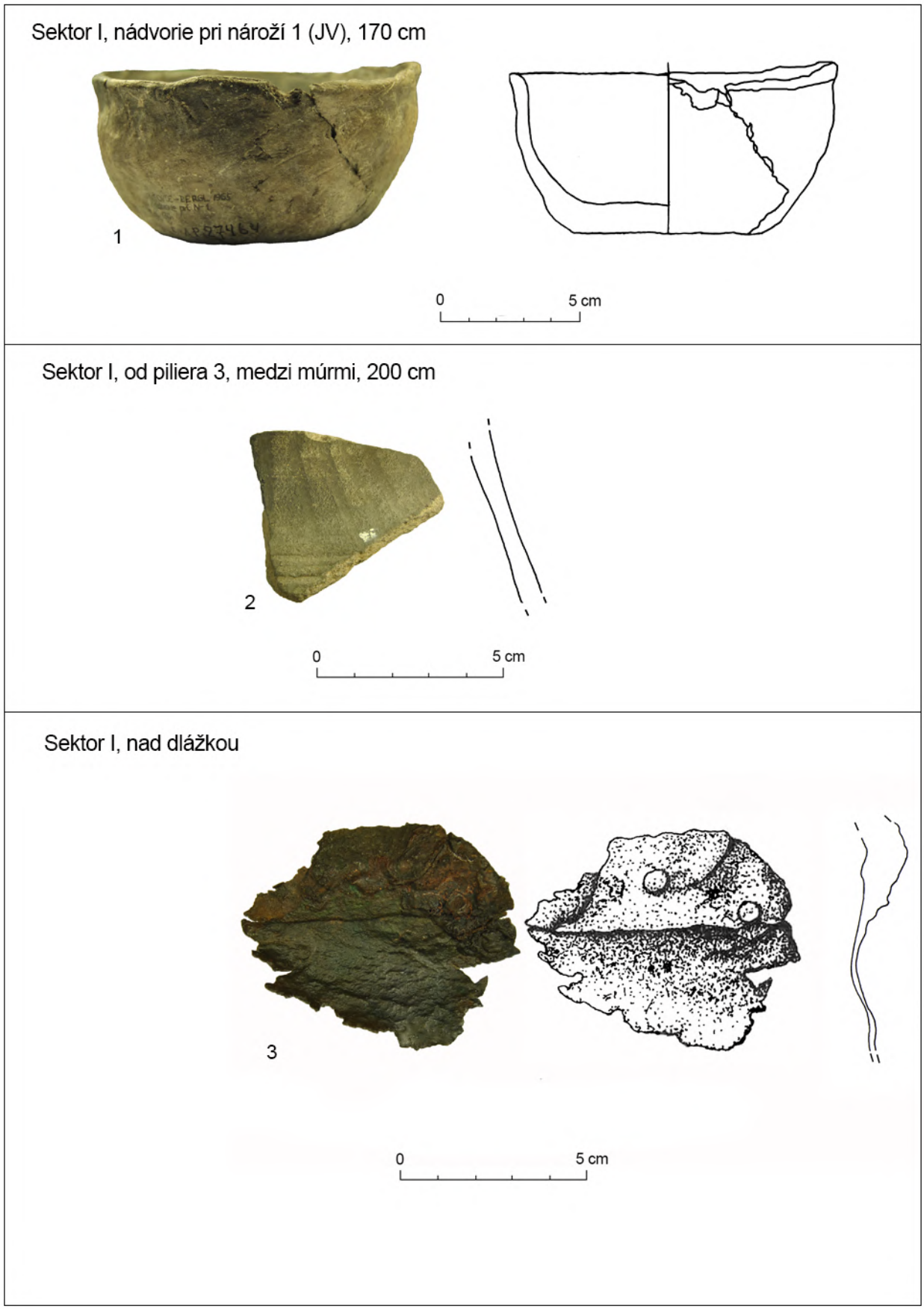

Tab. 21. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 bronz
(3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 75, Obr. 6, 6).

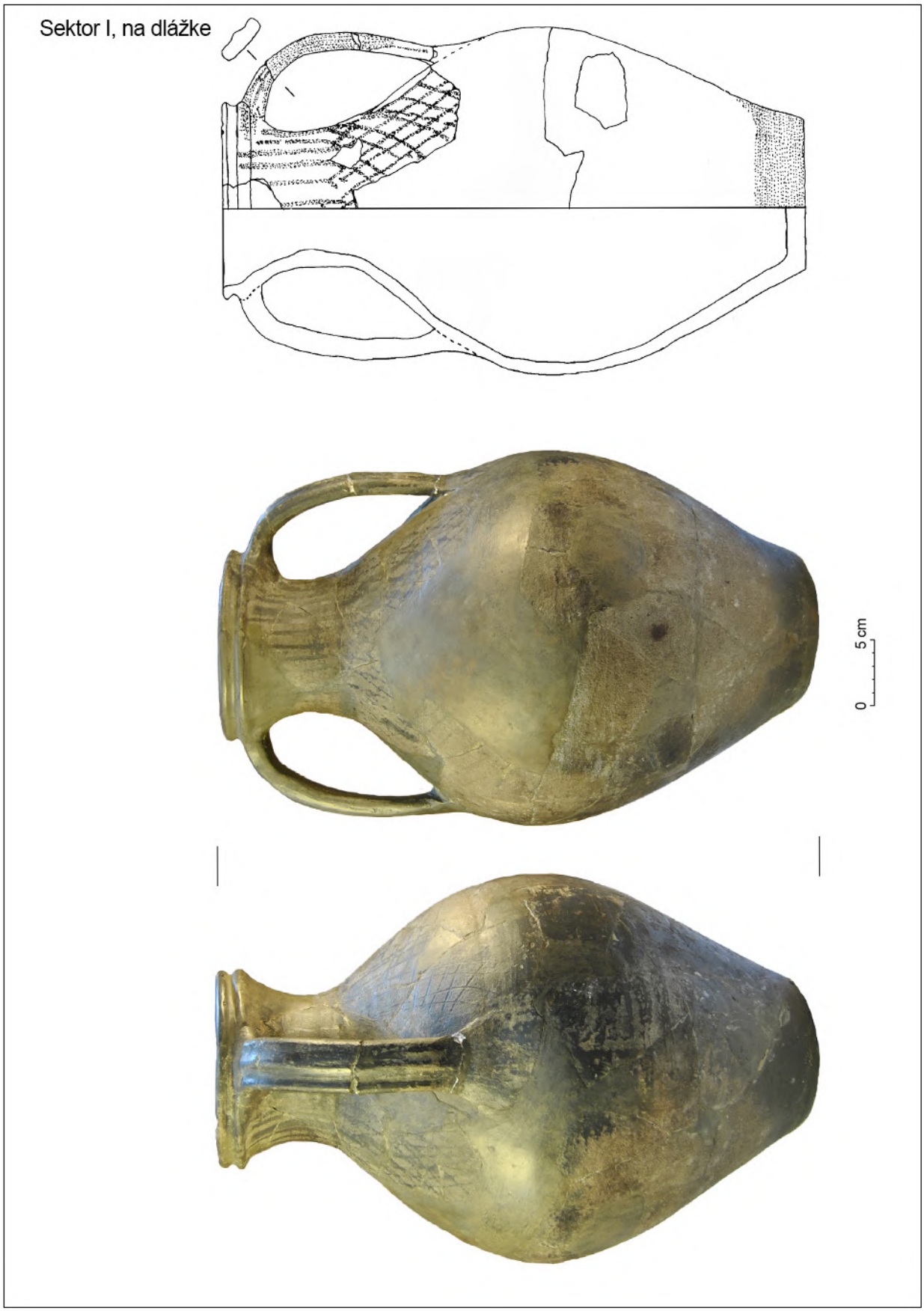

Tab. 22. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

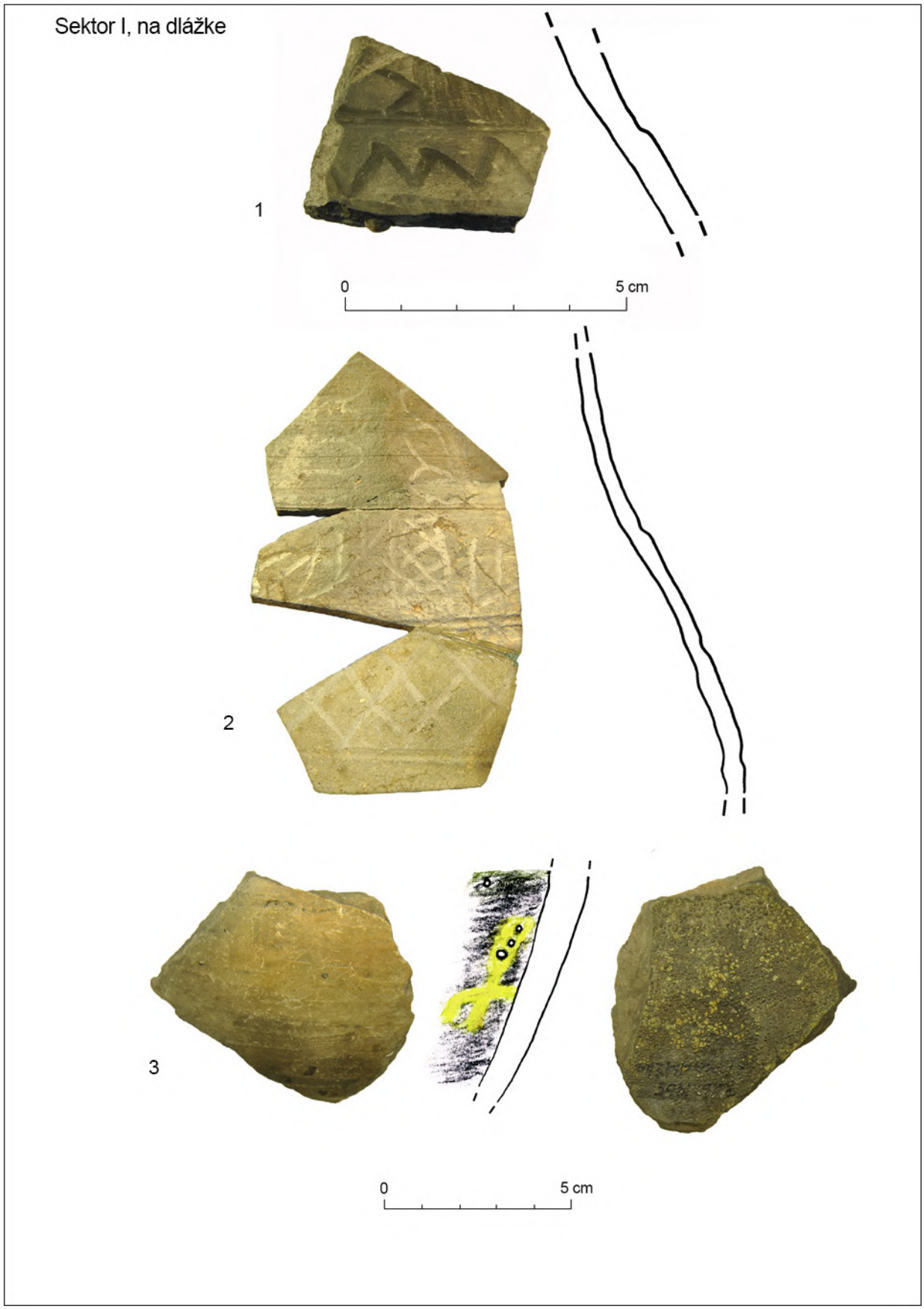

Tab. 23. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

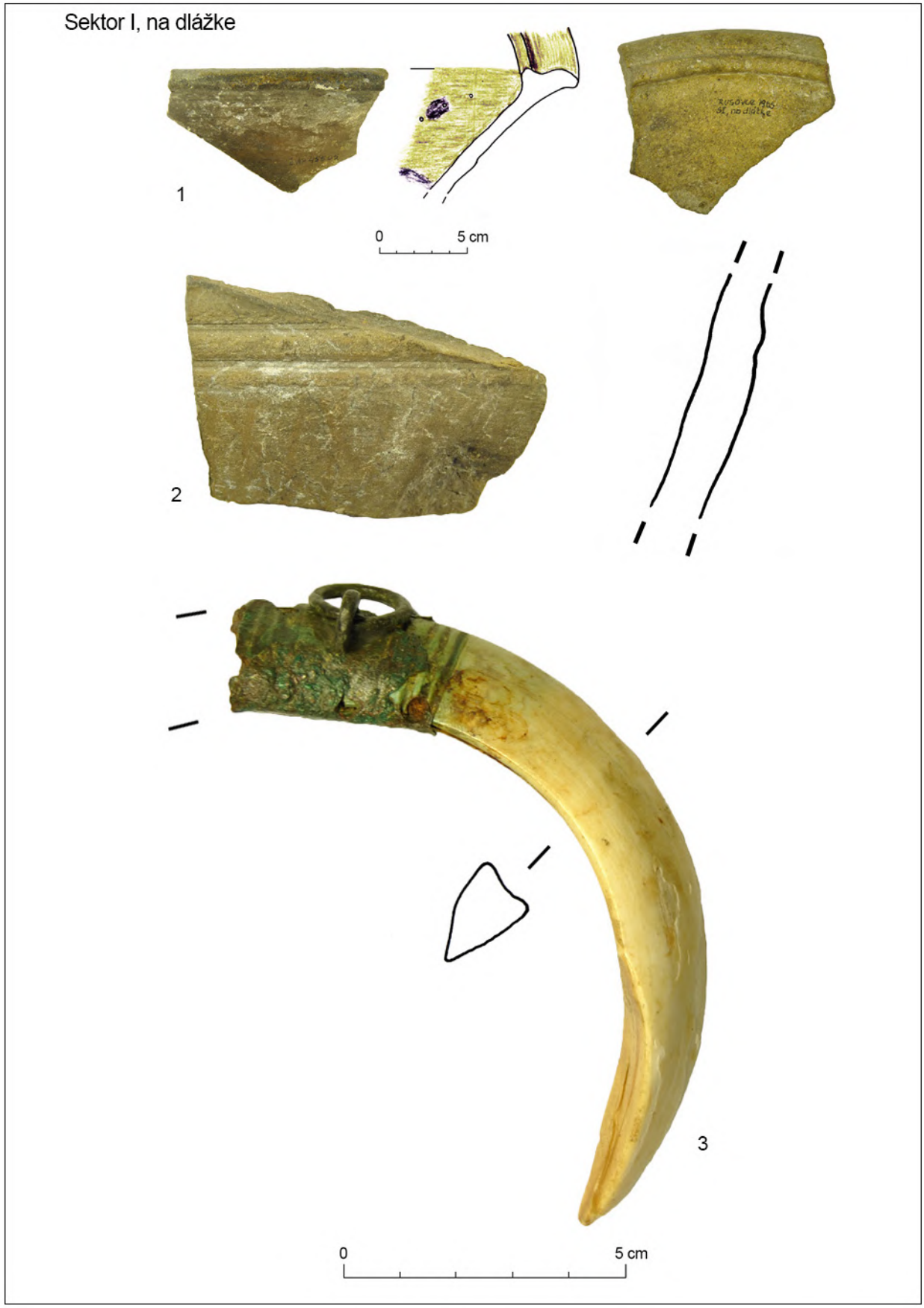

Tab. 24. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 kel a bronz.

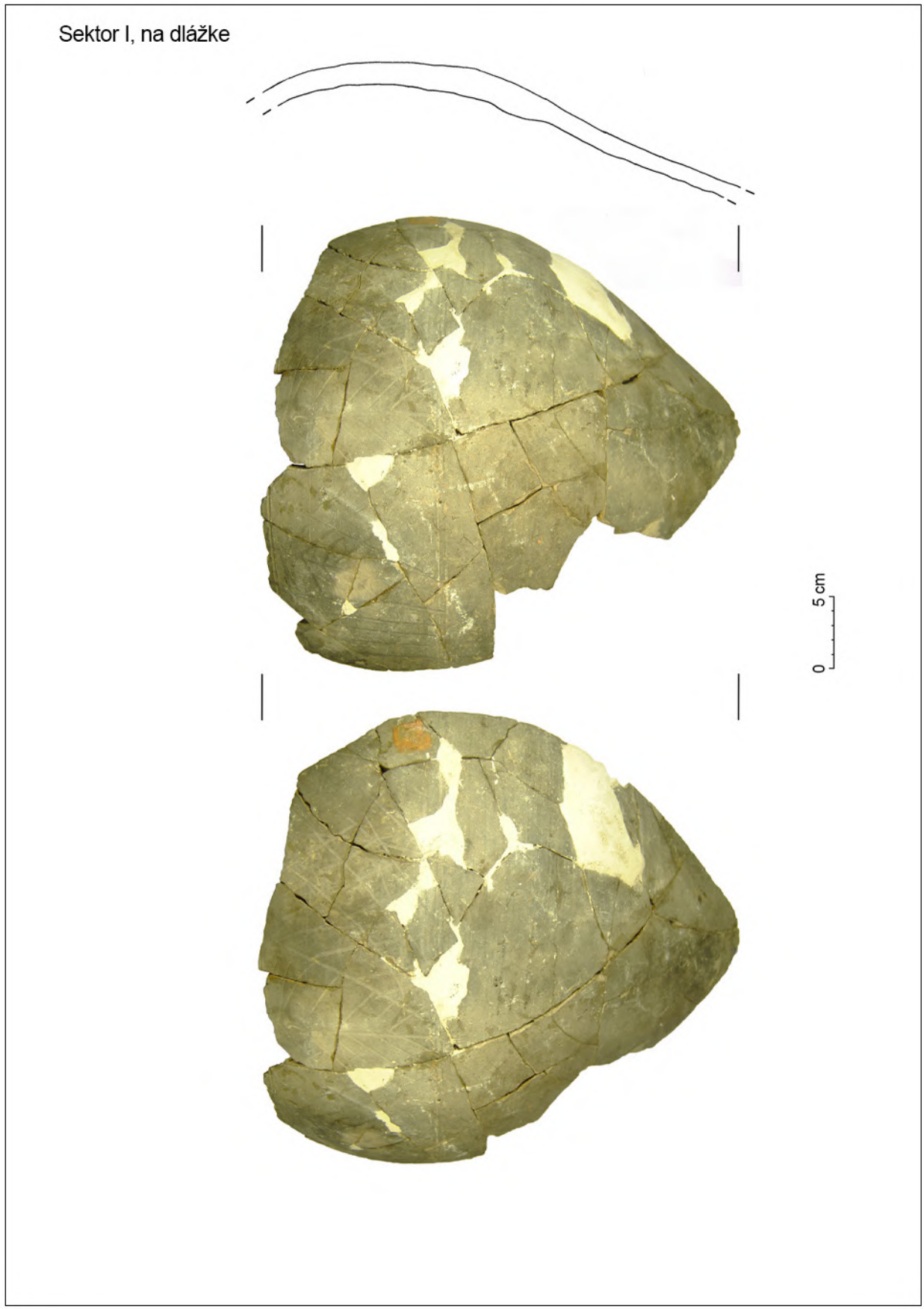

Tab. 25. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

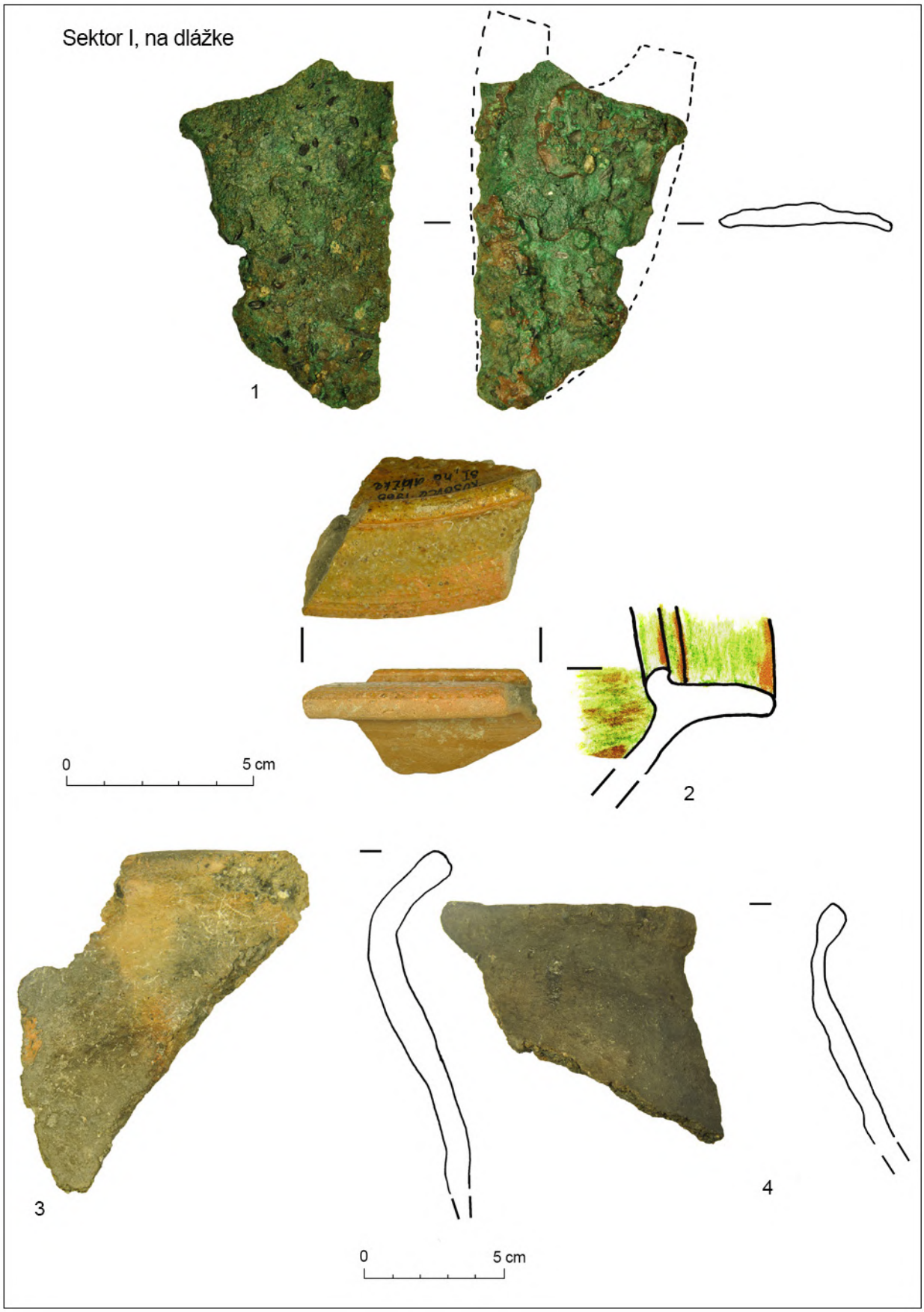

Tab. 26. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 bronz a železo; 2–4 keramika.

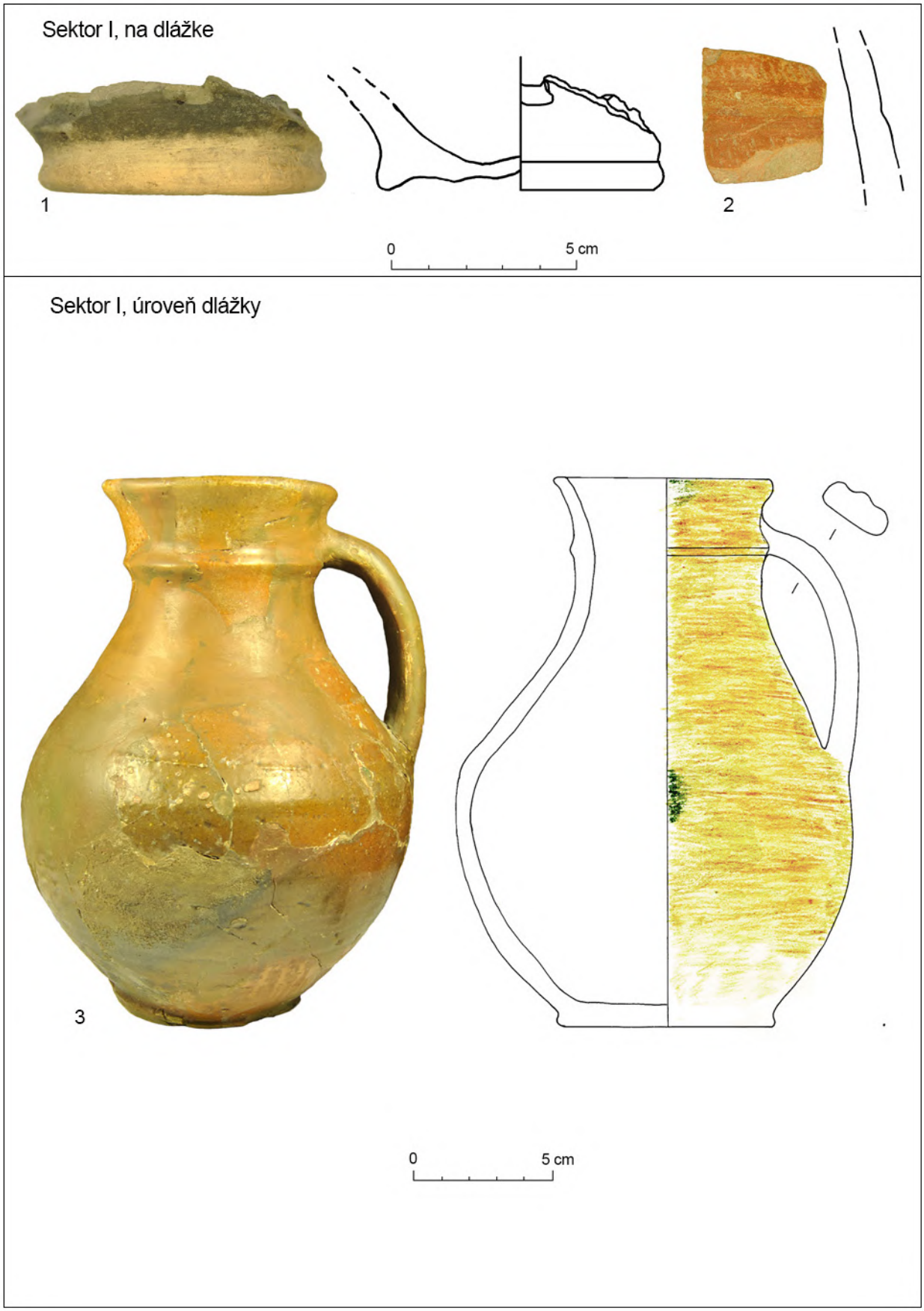

Tab. 27. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

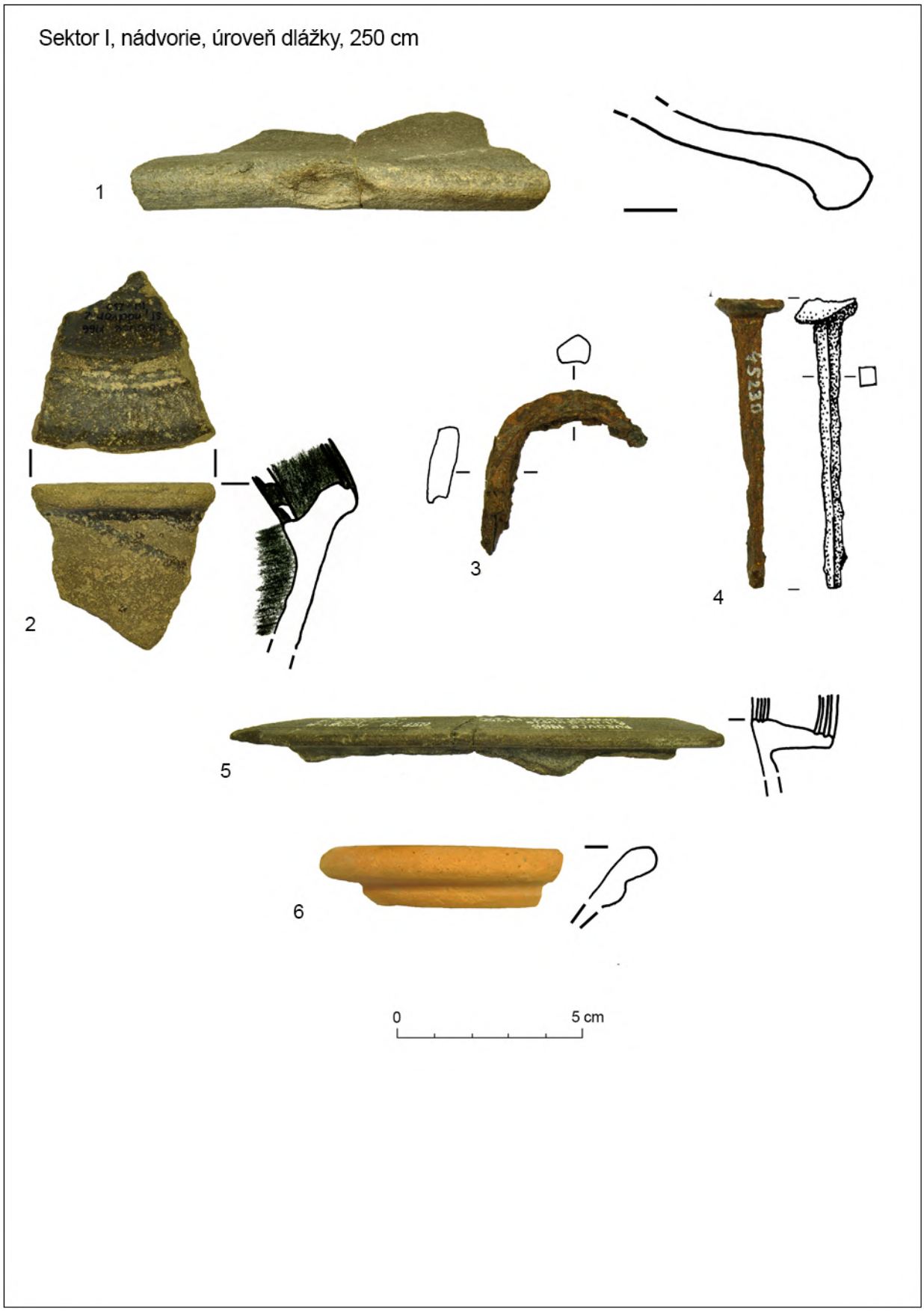

Tab. 28. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3–4 železo
(4 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 72, Obr. 4, 10); 5–6 keramika.

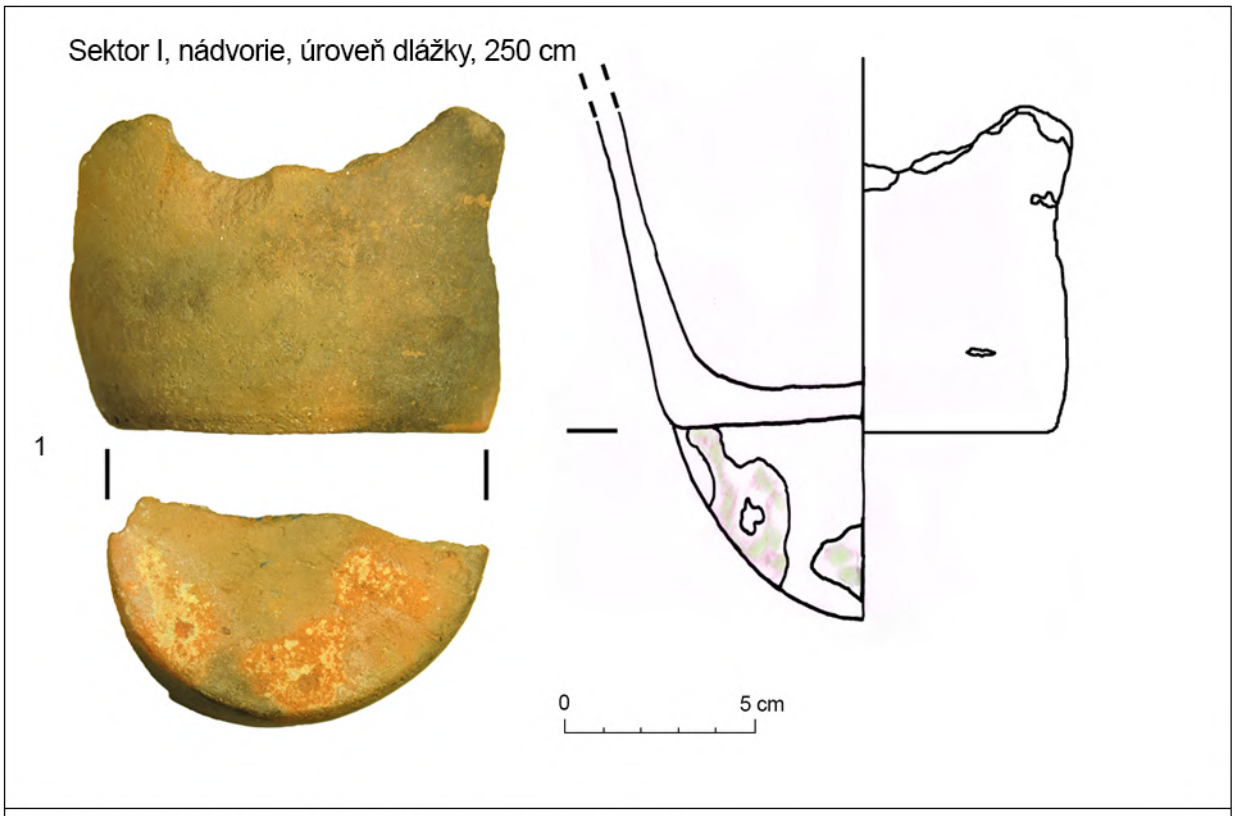

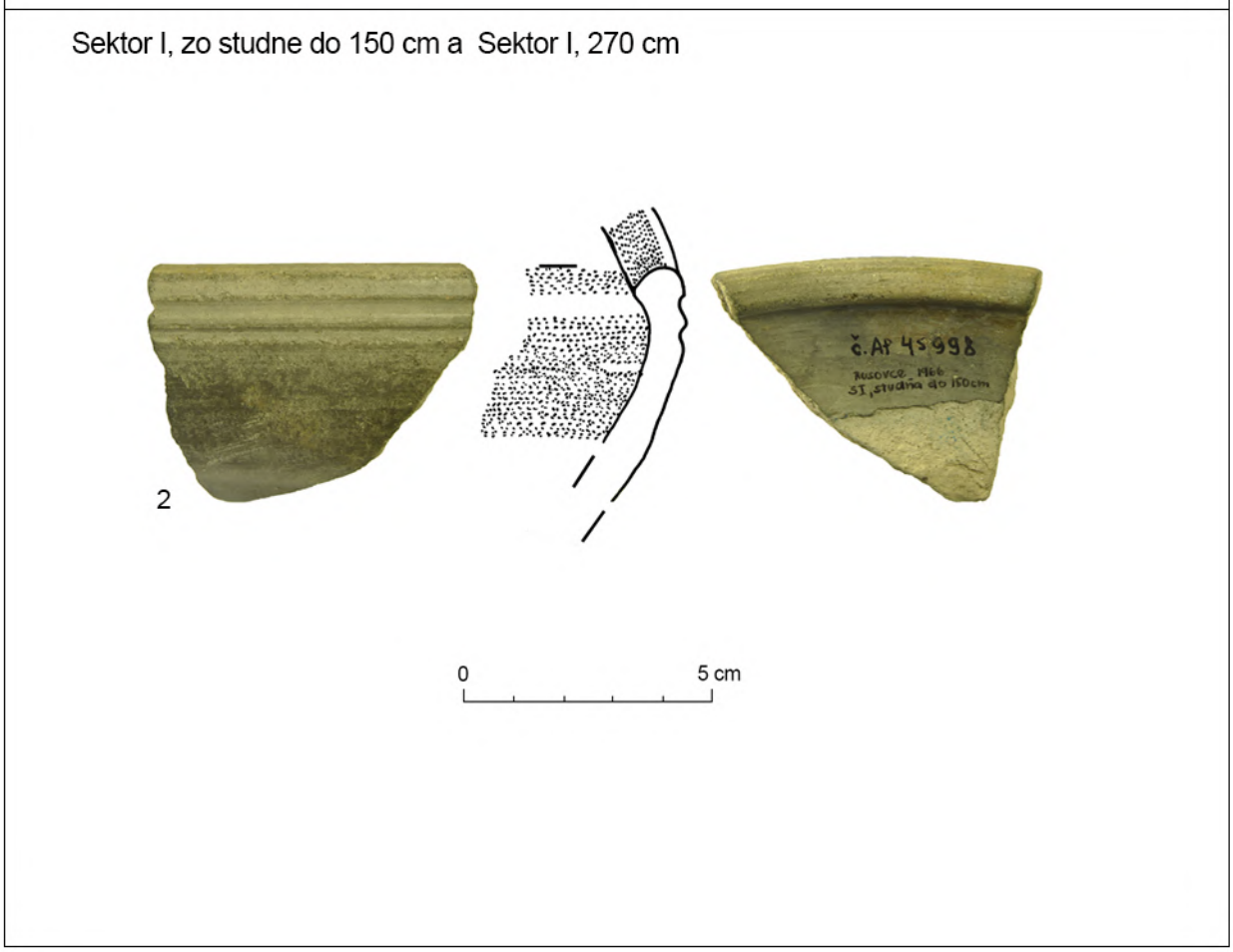

Tab. 29. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

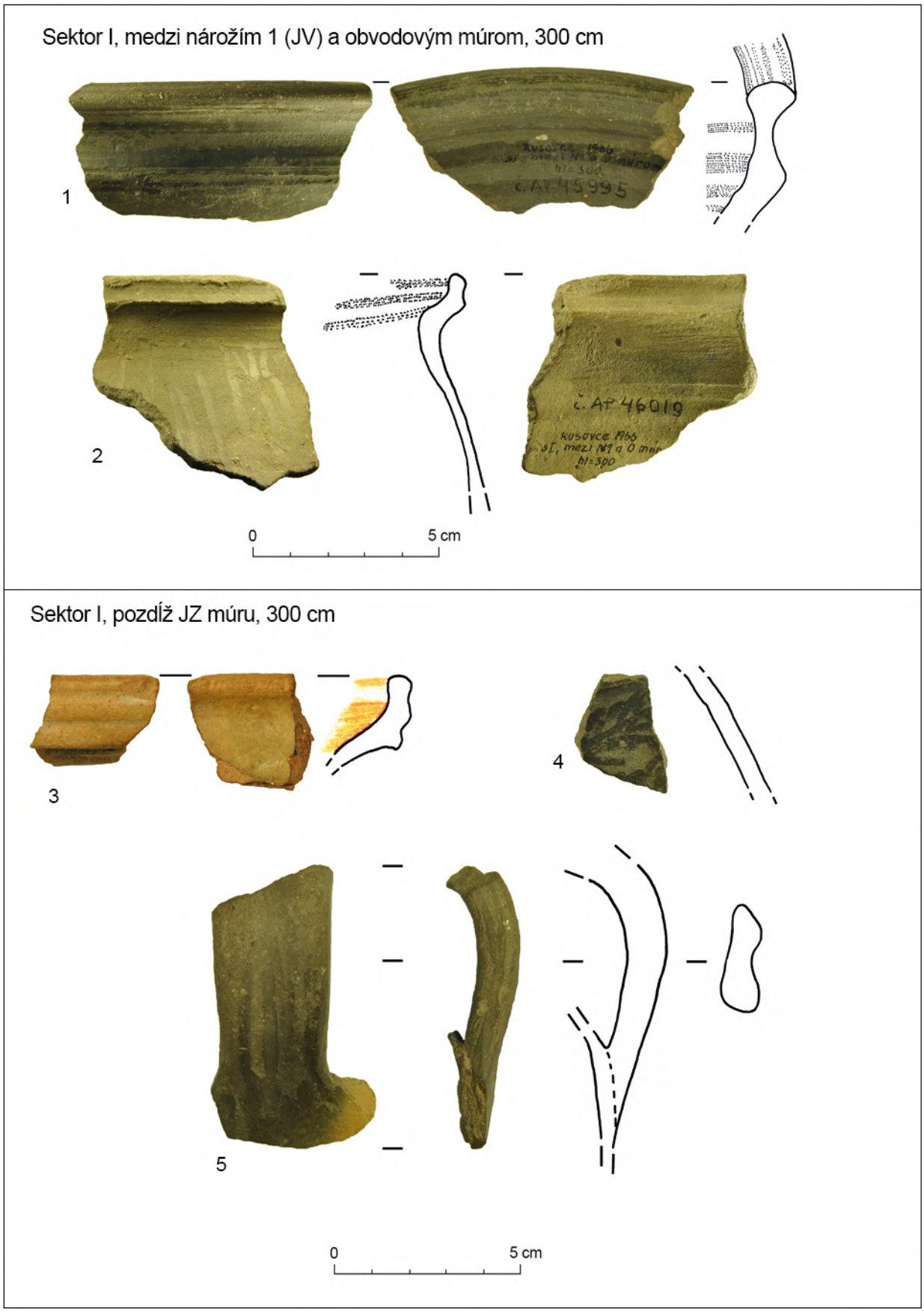

Tab. 30. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

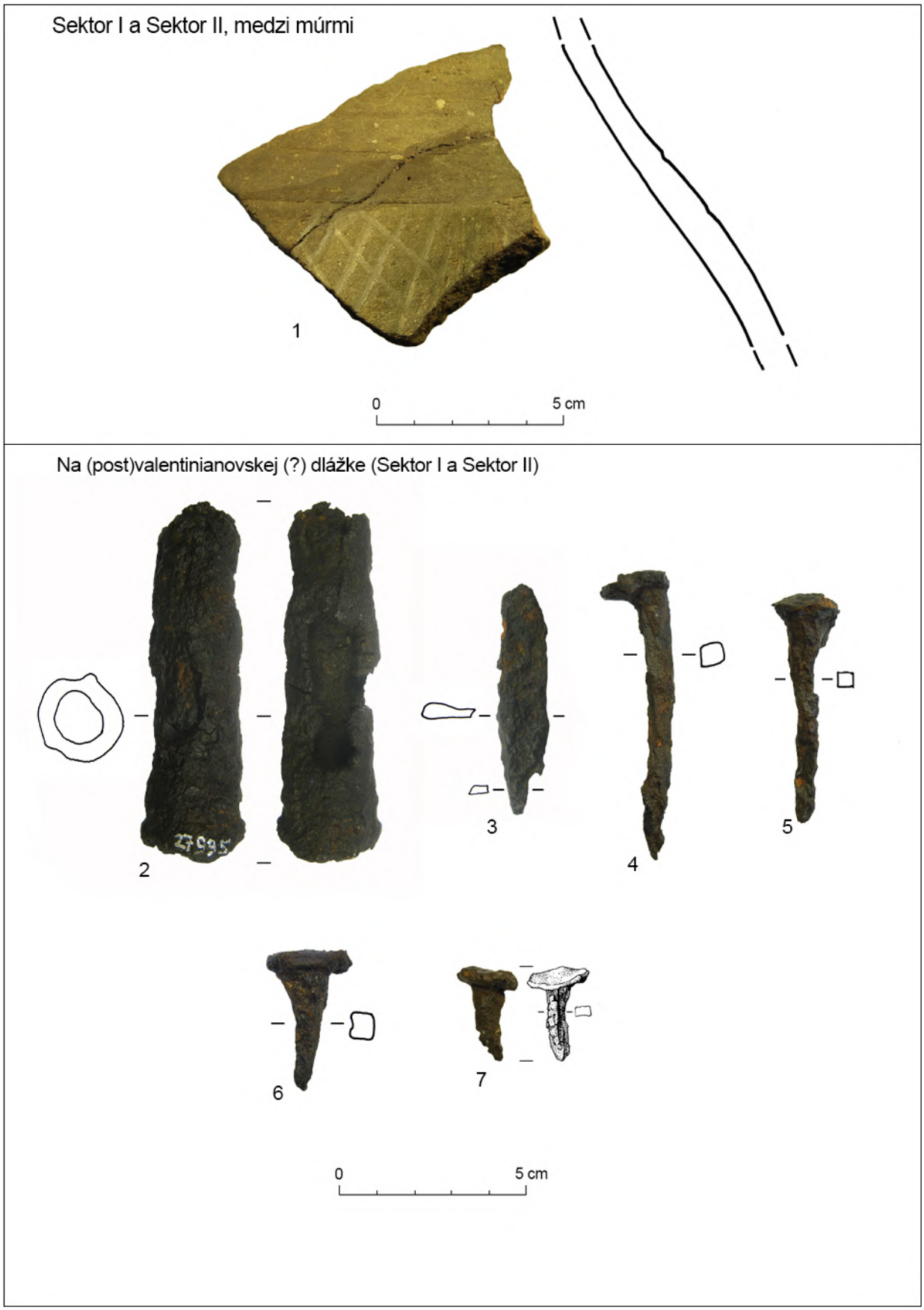

Tab. 31. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2–7 železo
(7 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, Obr. 4, 11).

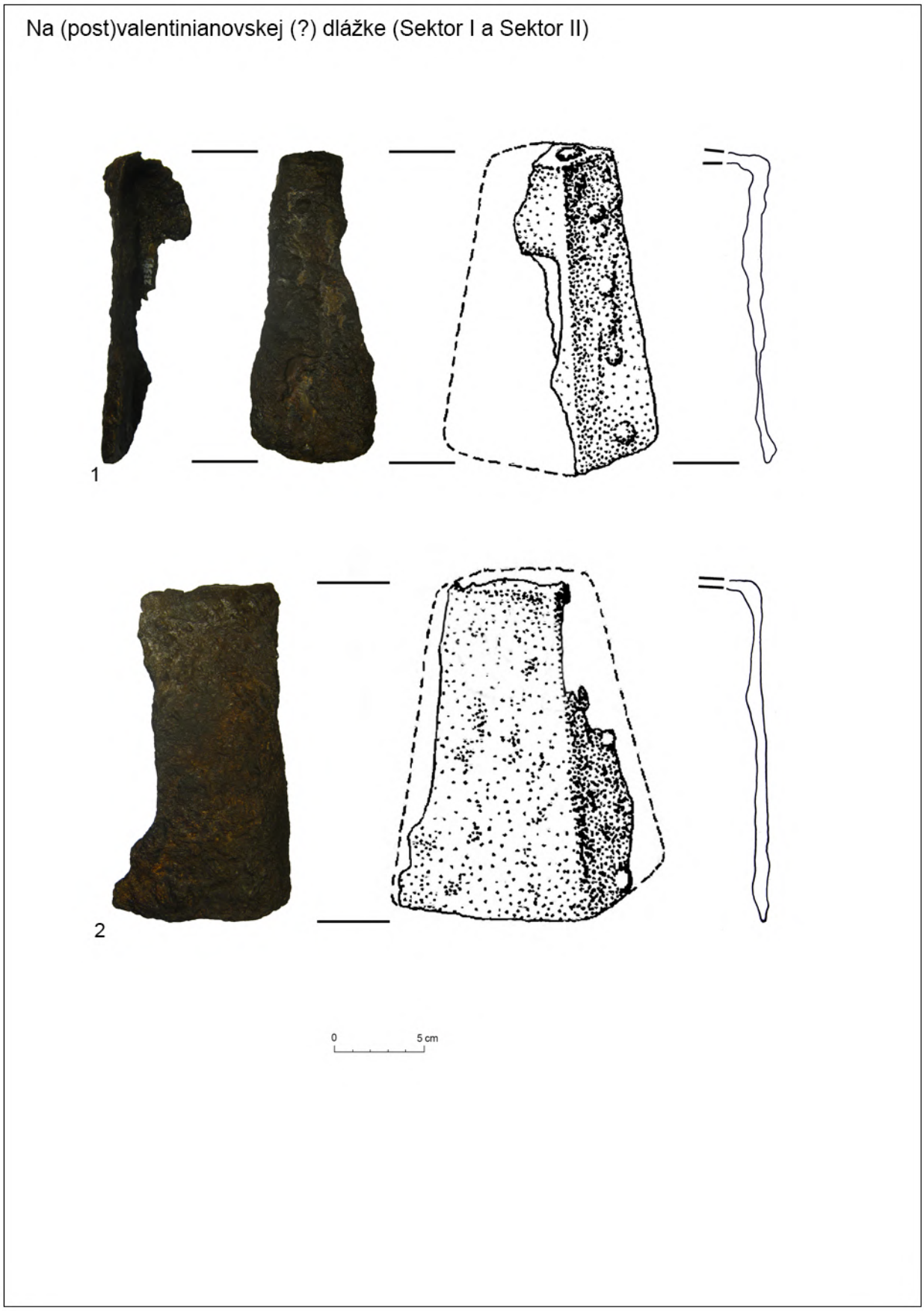

Tab. 32. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 železo
(1–2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1998, 137, obr. 2, 3–4).

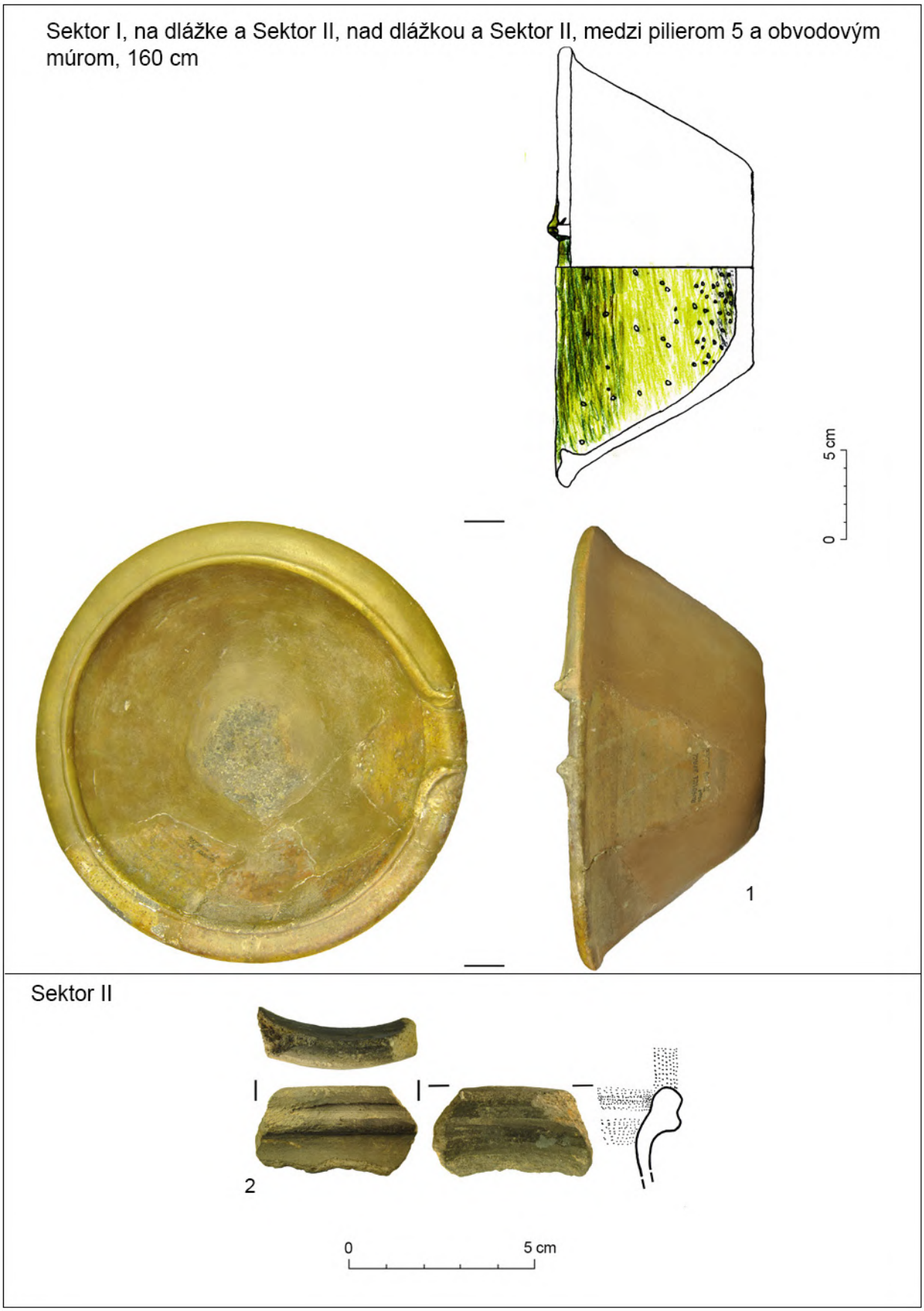

Tab. 33. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

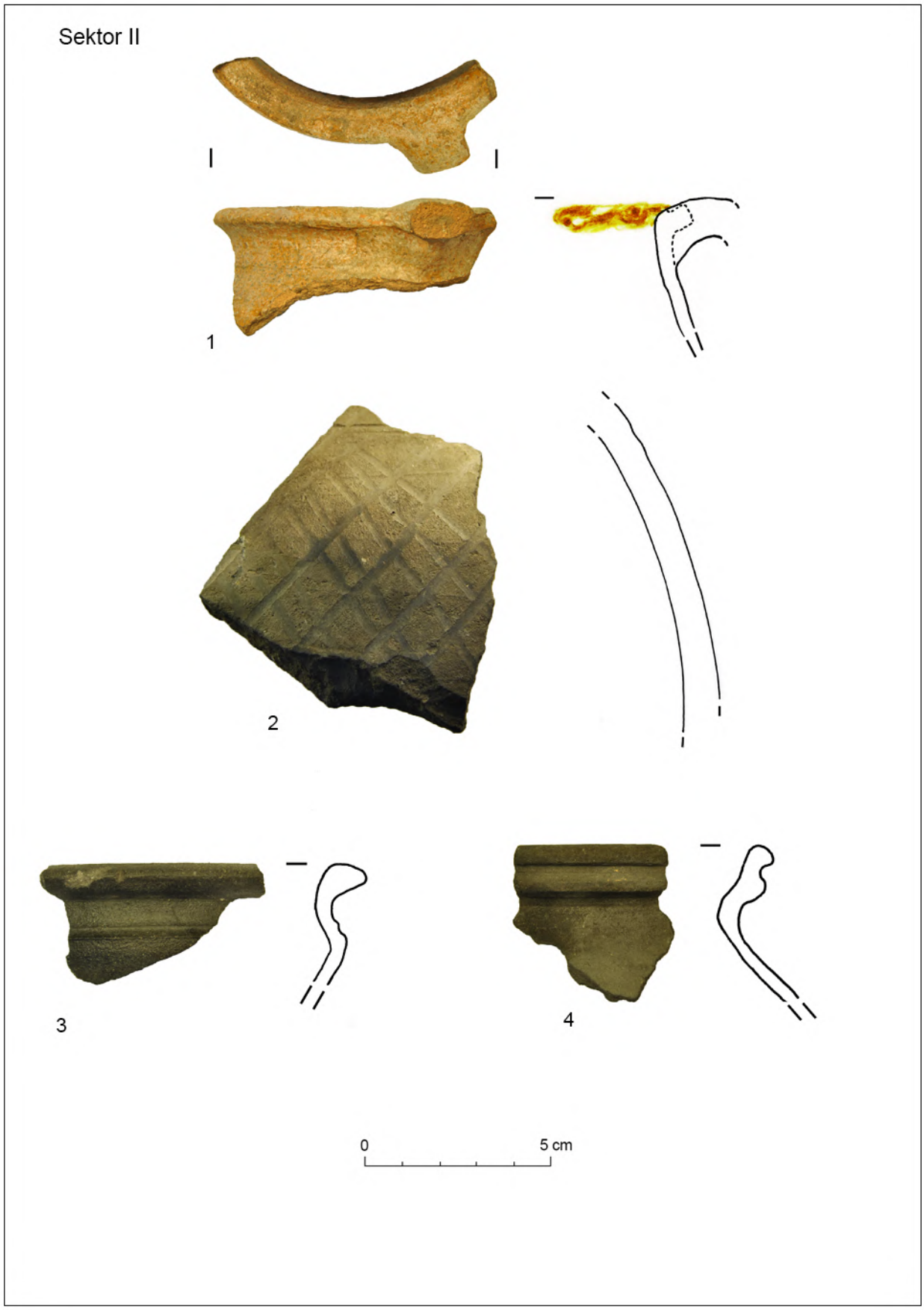

Tab. 34. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

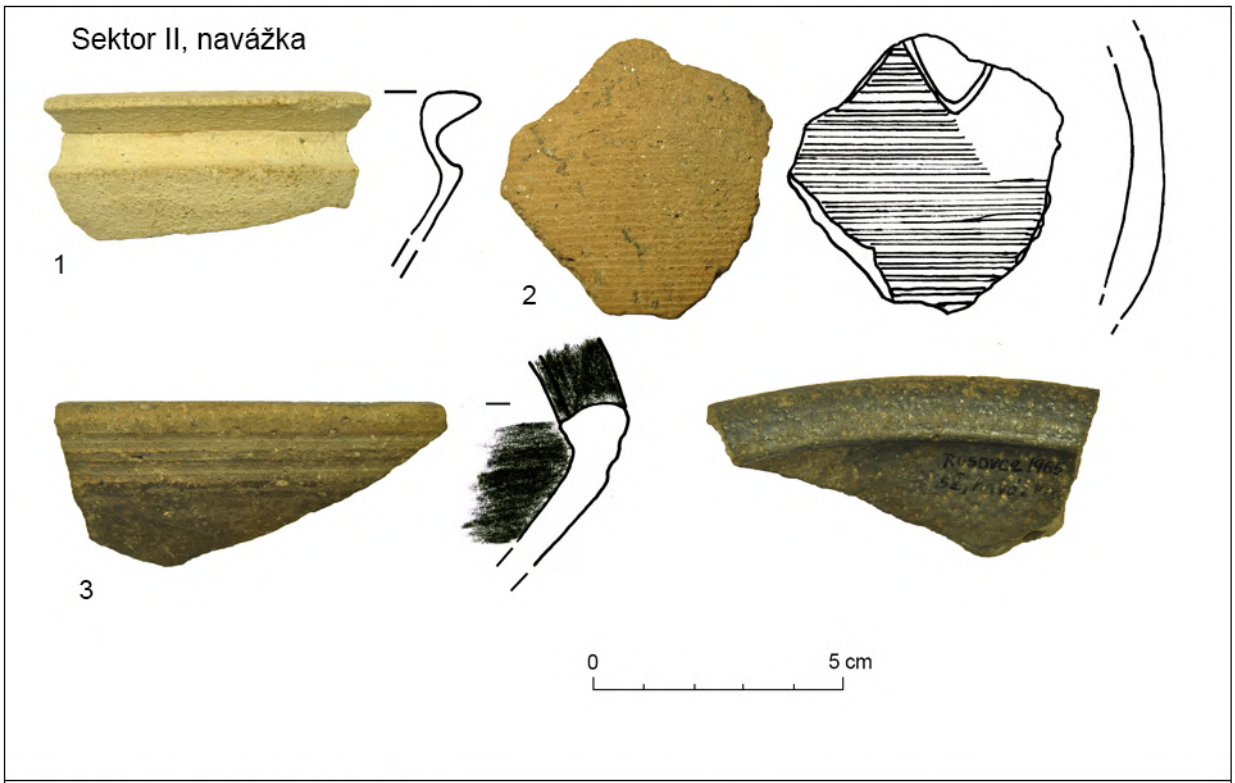

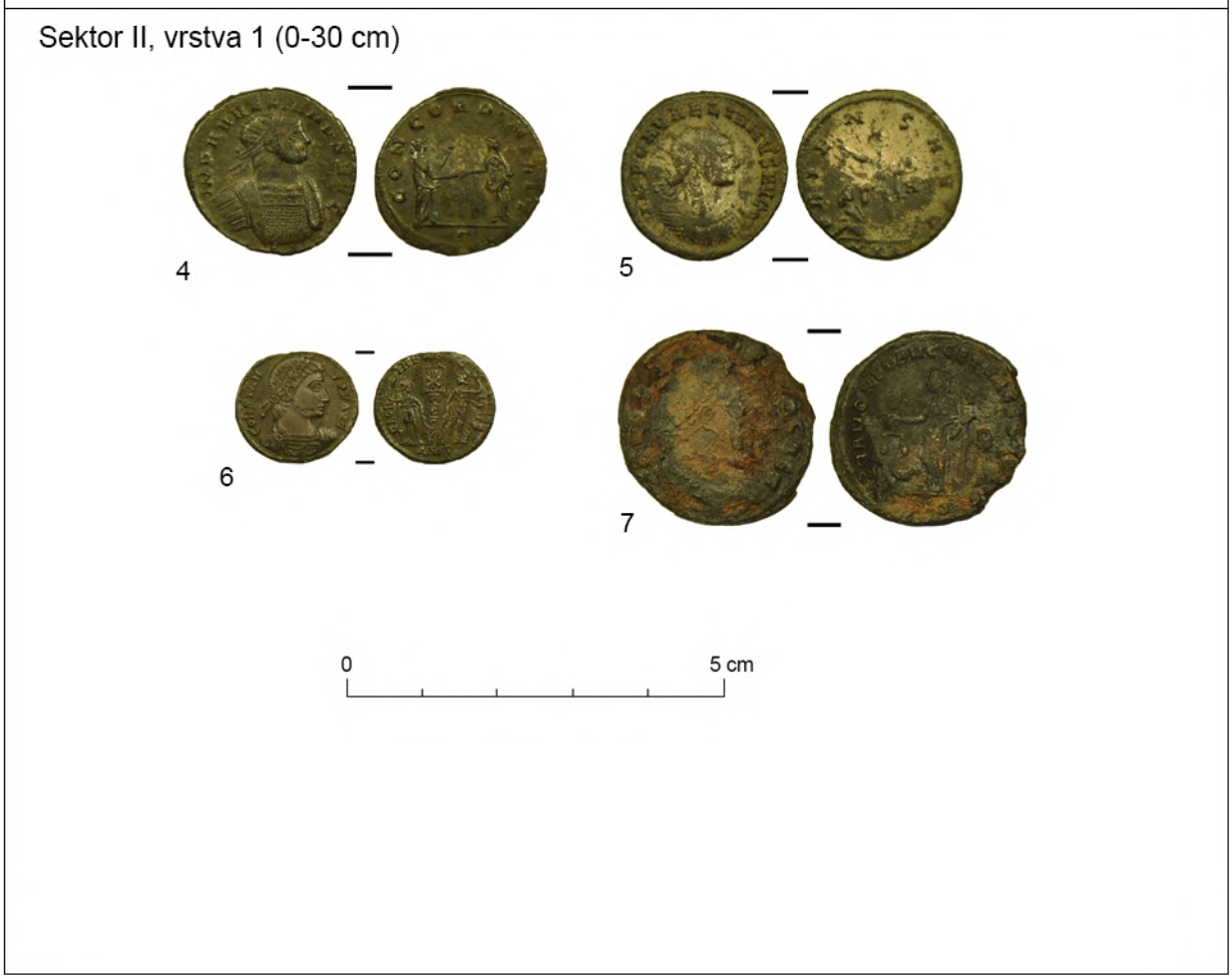

Tab. 35. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika; 4–7 minca.

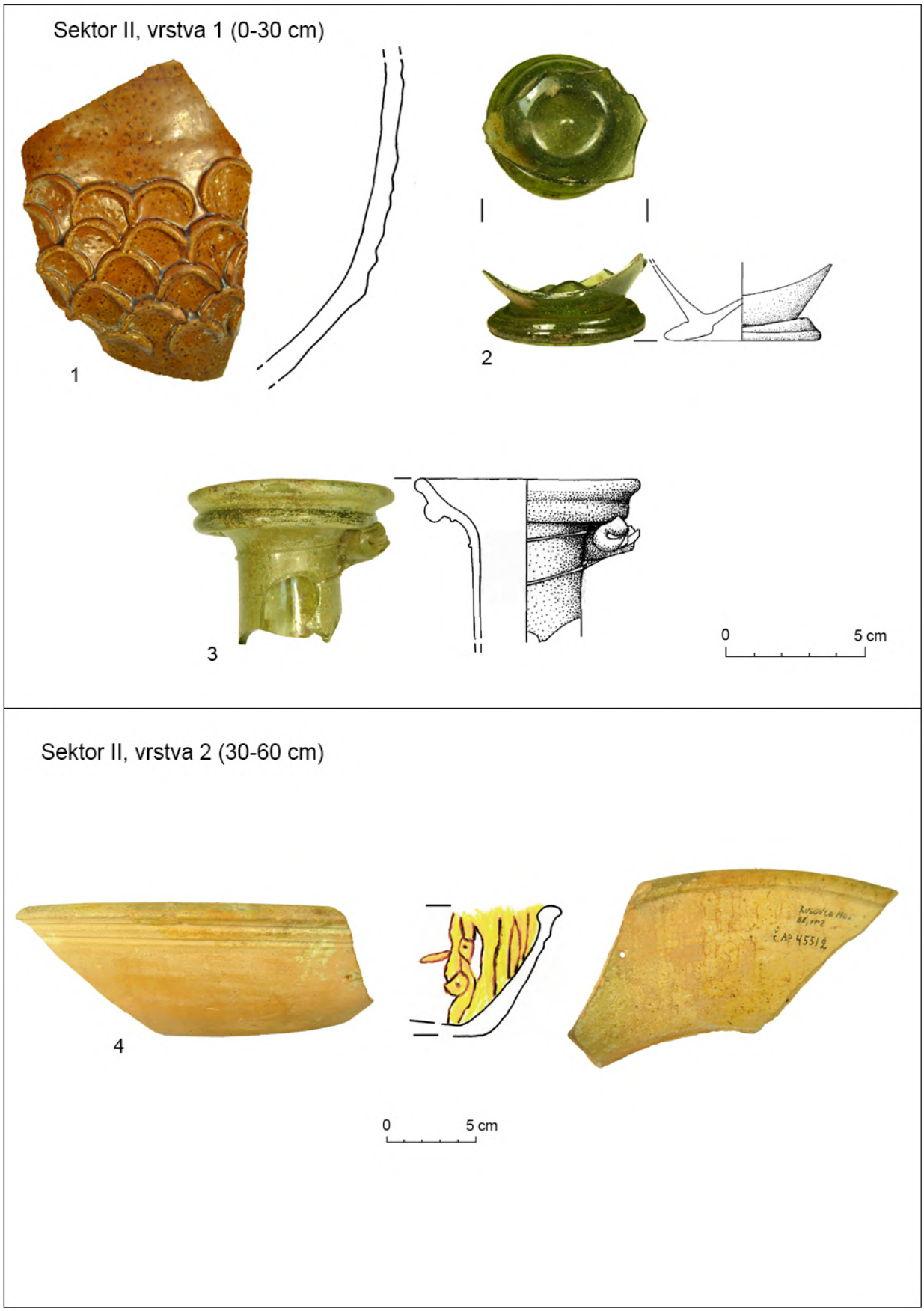

Tab. 36. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2–3 sklo (2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 68, obr. 1, 11; 3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 69, obr. 2, 9); 4 keramika.

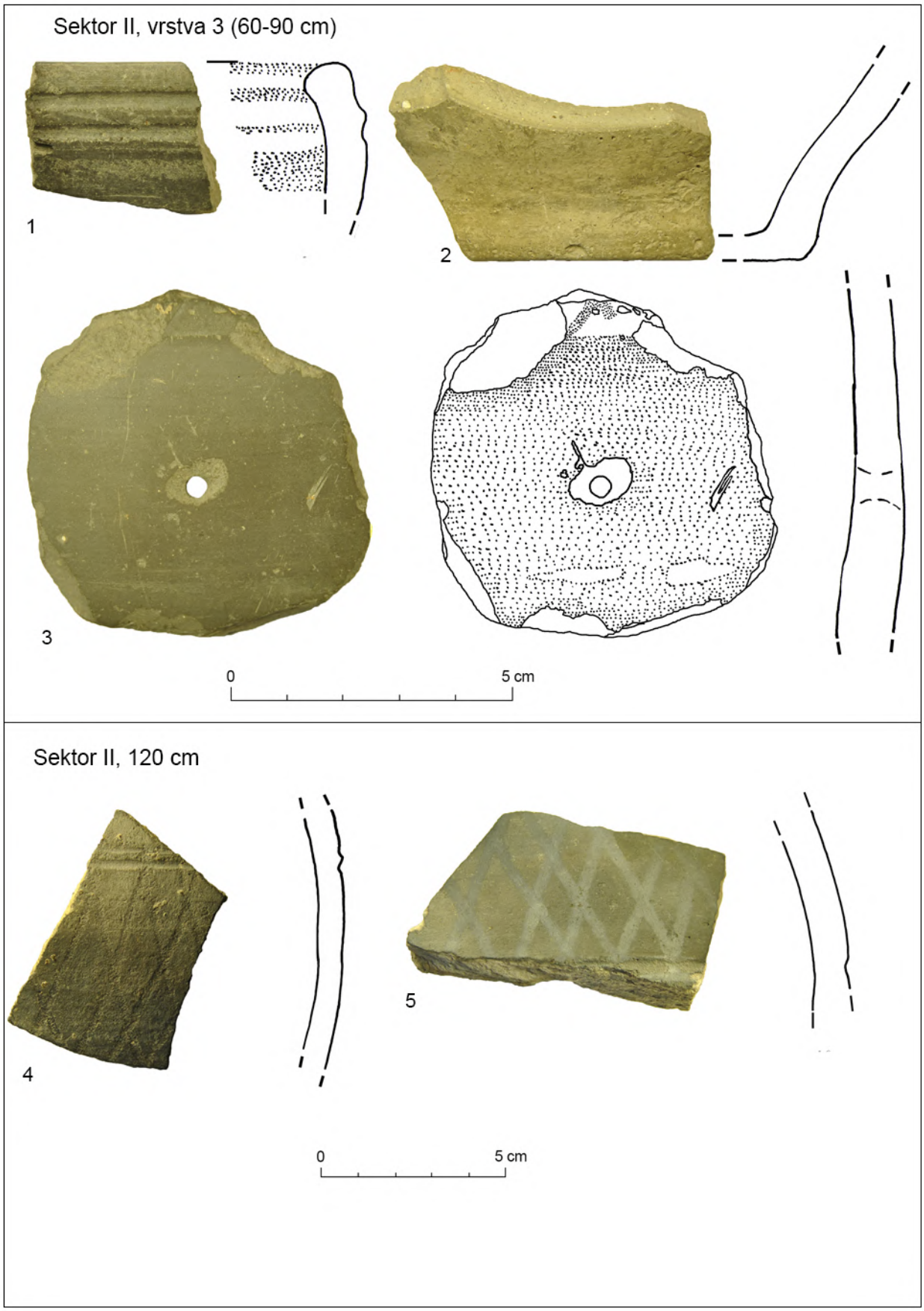

Tab. 37. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

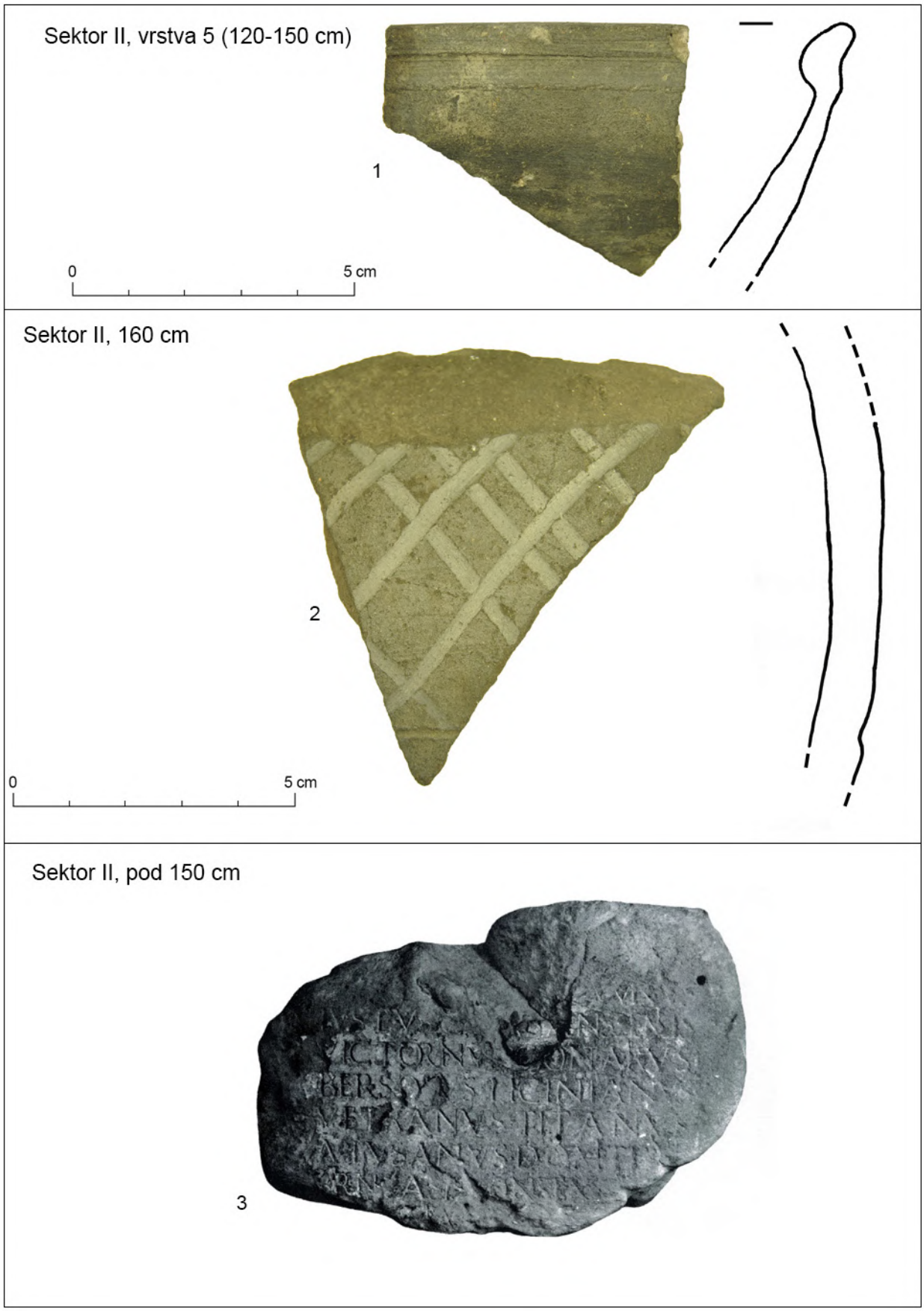

Tab. 38. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 kameň
(3 – prevzaté a upravené podľa Schmidtová/Jezná/Kozubová 2005, č. 60).

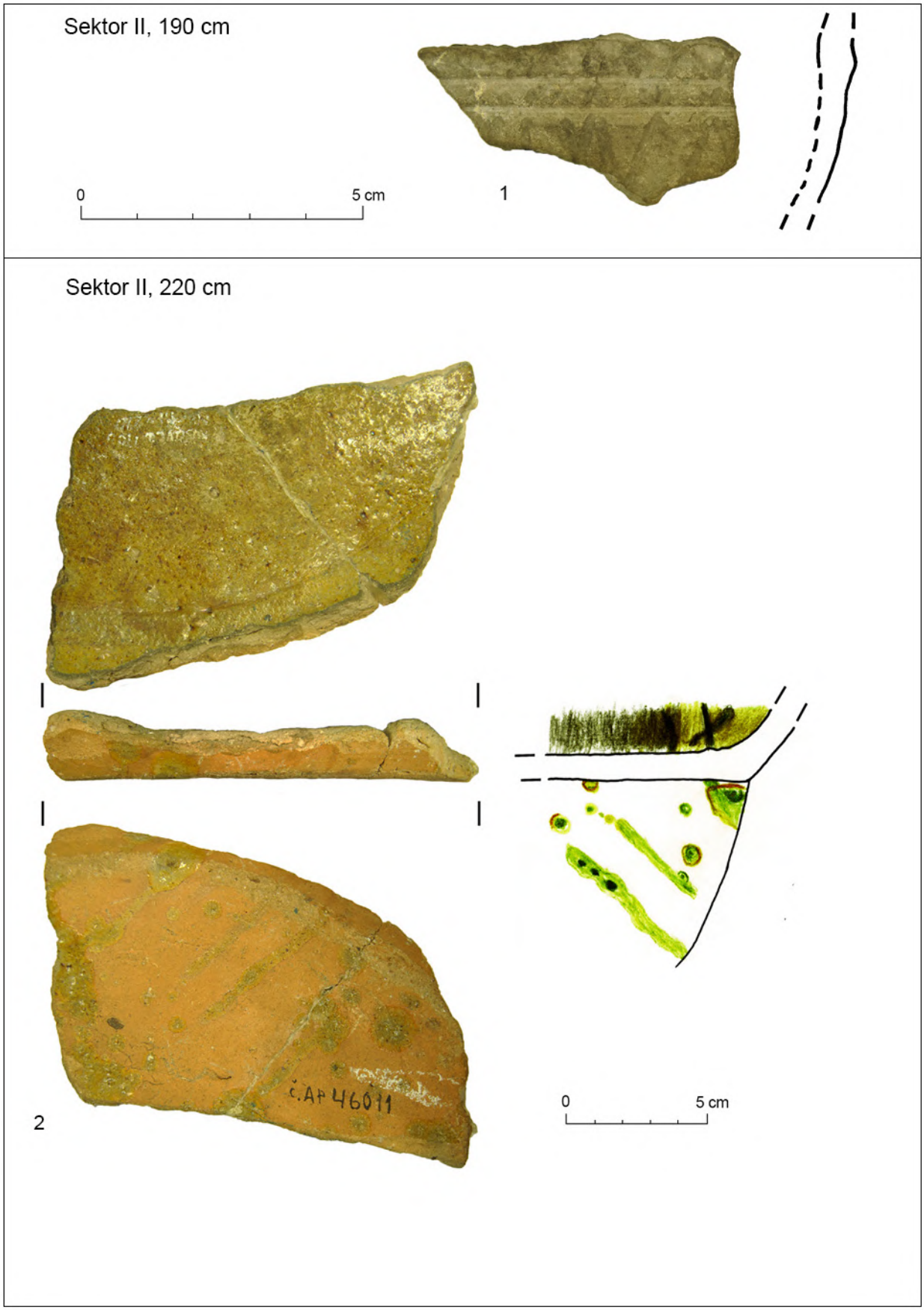

Tab. 39. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

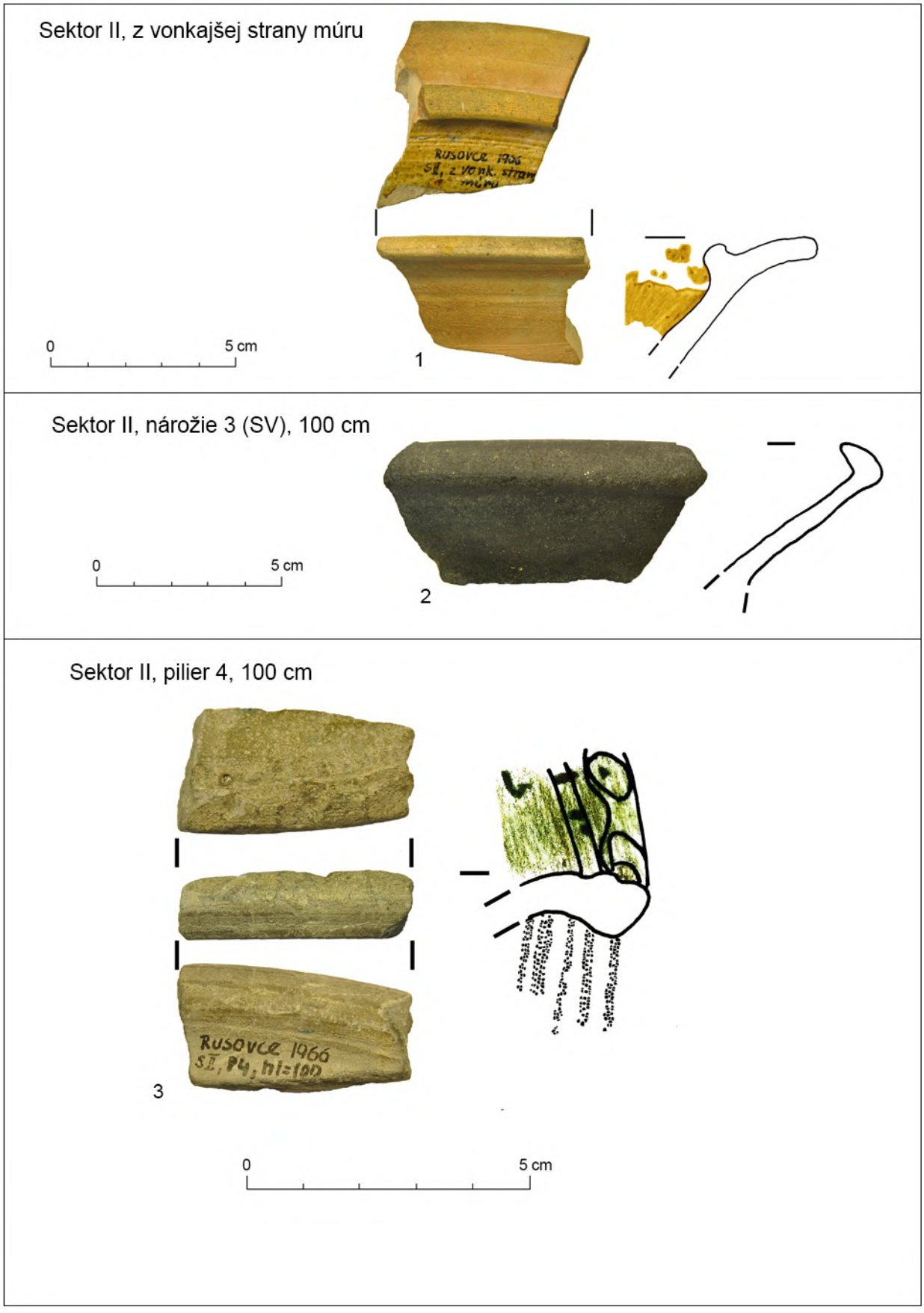

Tab. 40. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

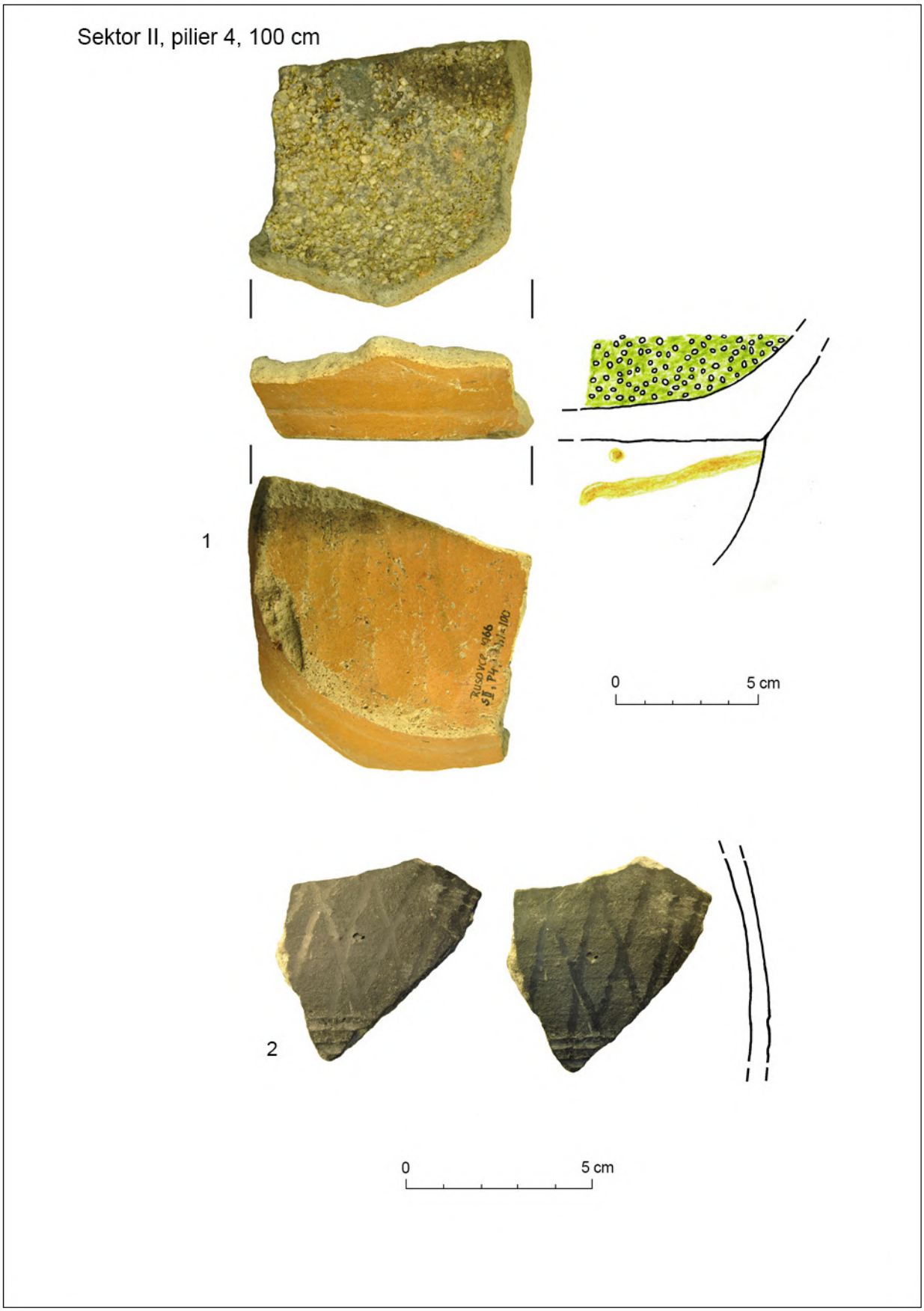

Tab. 41. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

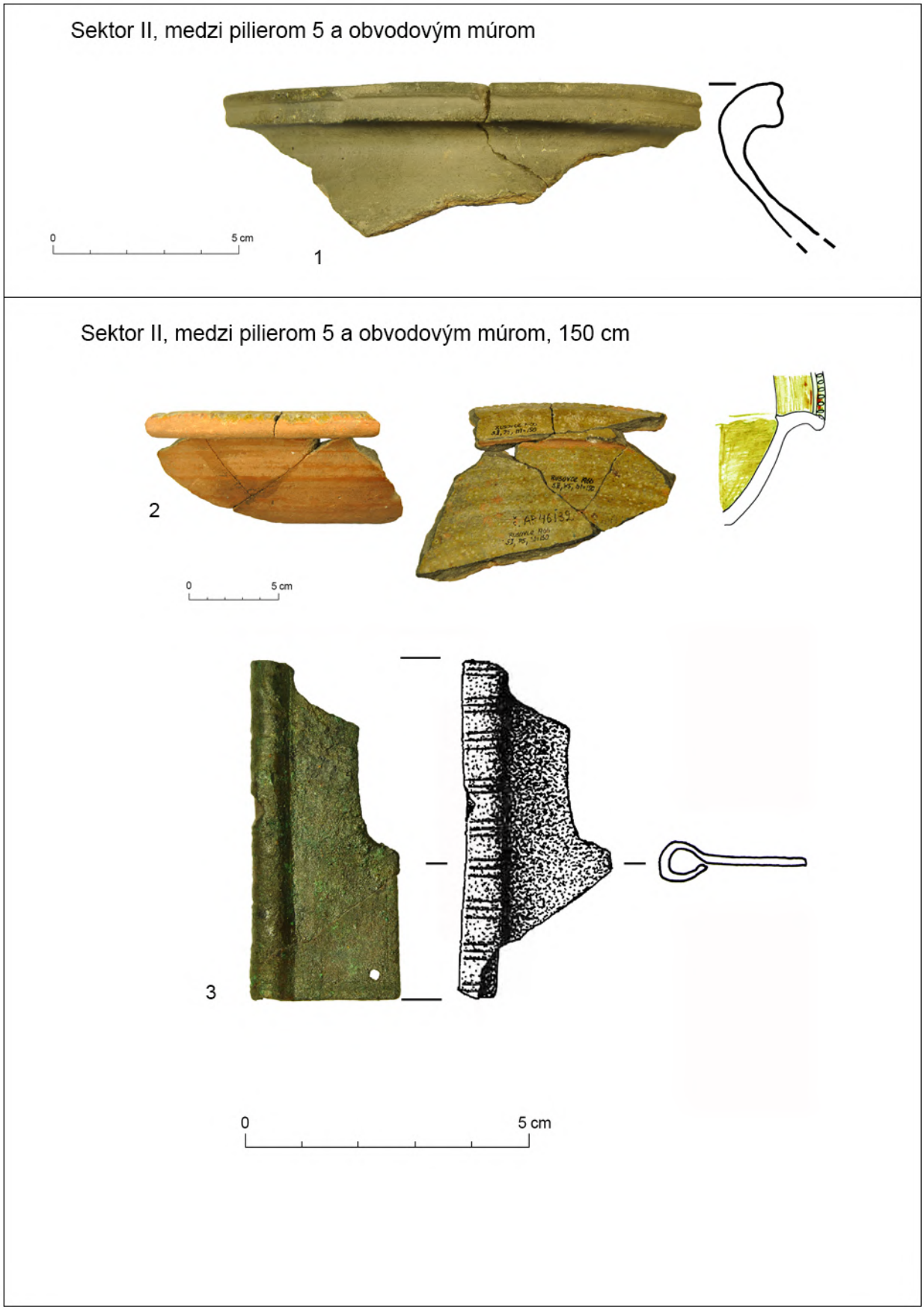

Tab. 42 Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 bronz
(3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 75, obr. 6, 7).

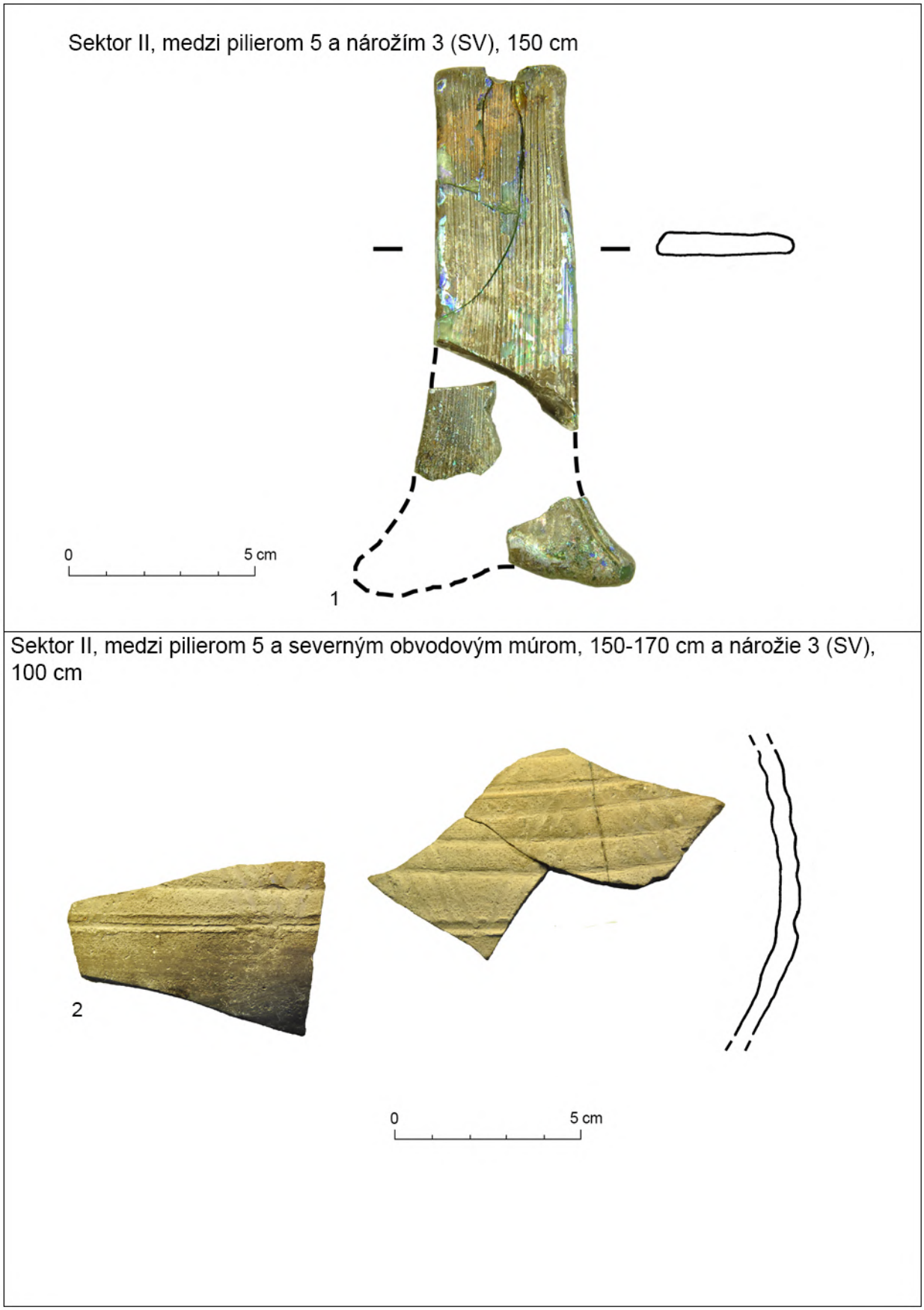

Tab. 43. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 sklo; 2 keramika.

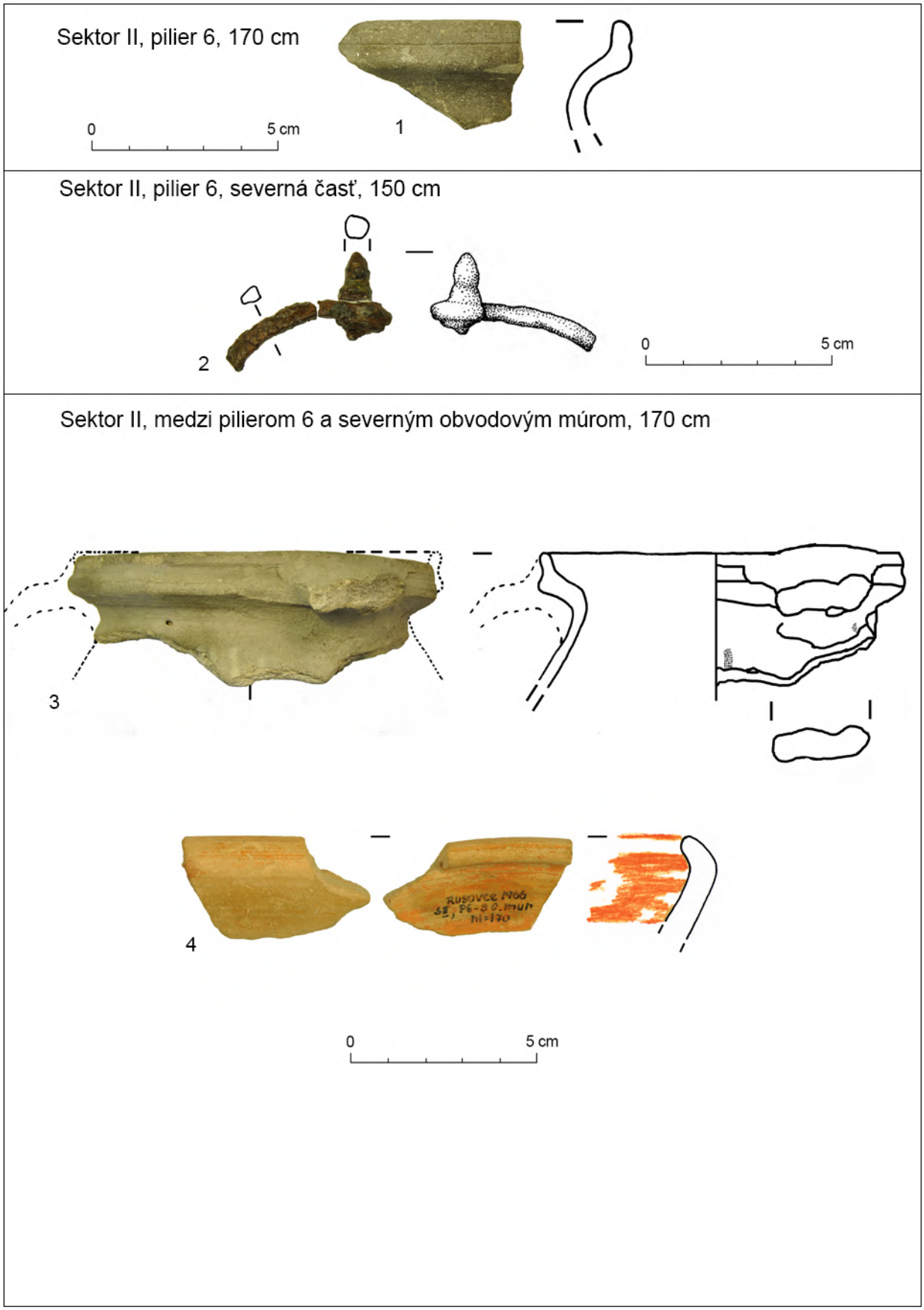

Tab. 44. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2 železo
(2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 135, obr. 1, 12); 3–4 keramika.

Tab. 45. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

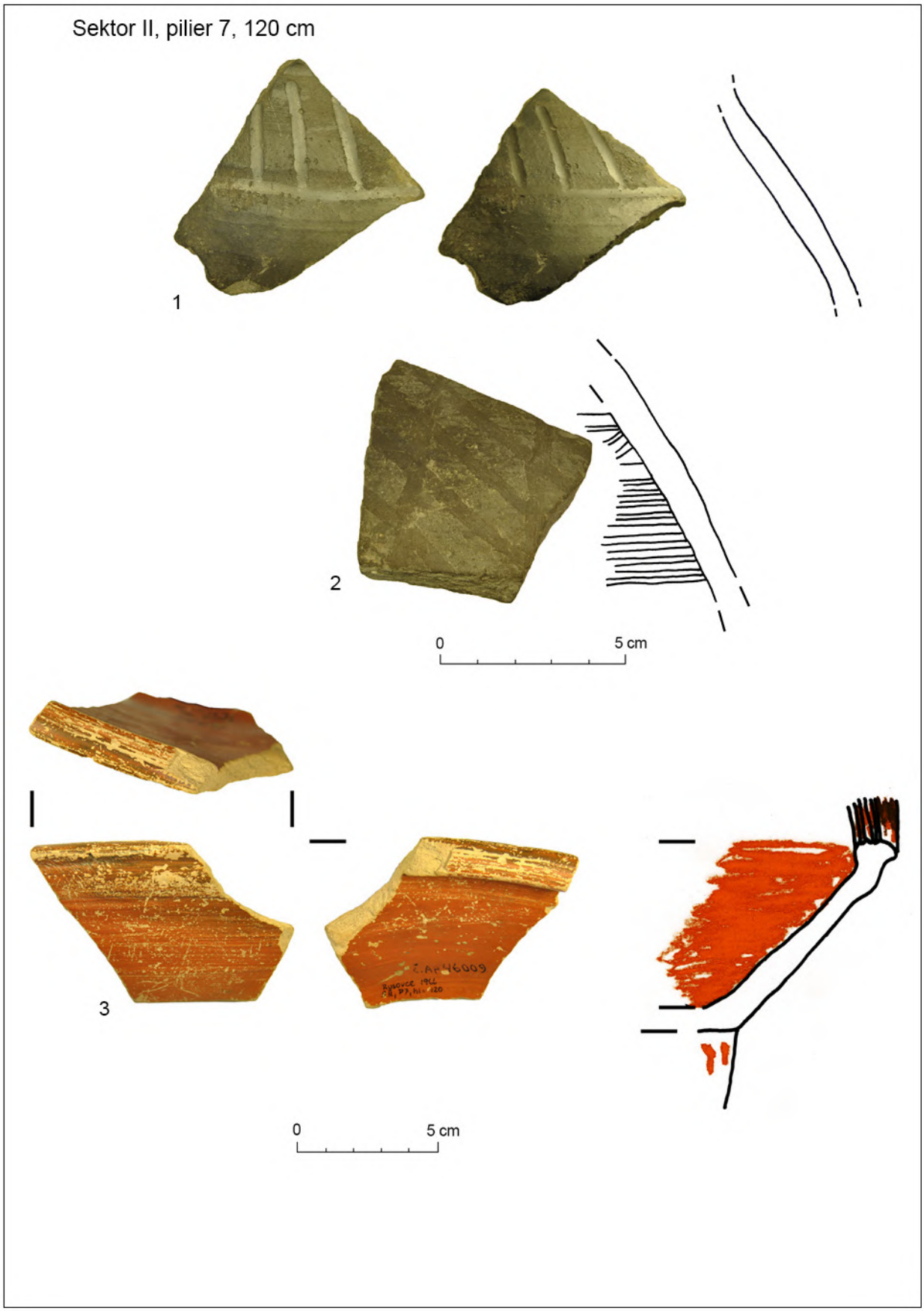

Tab. 46. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

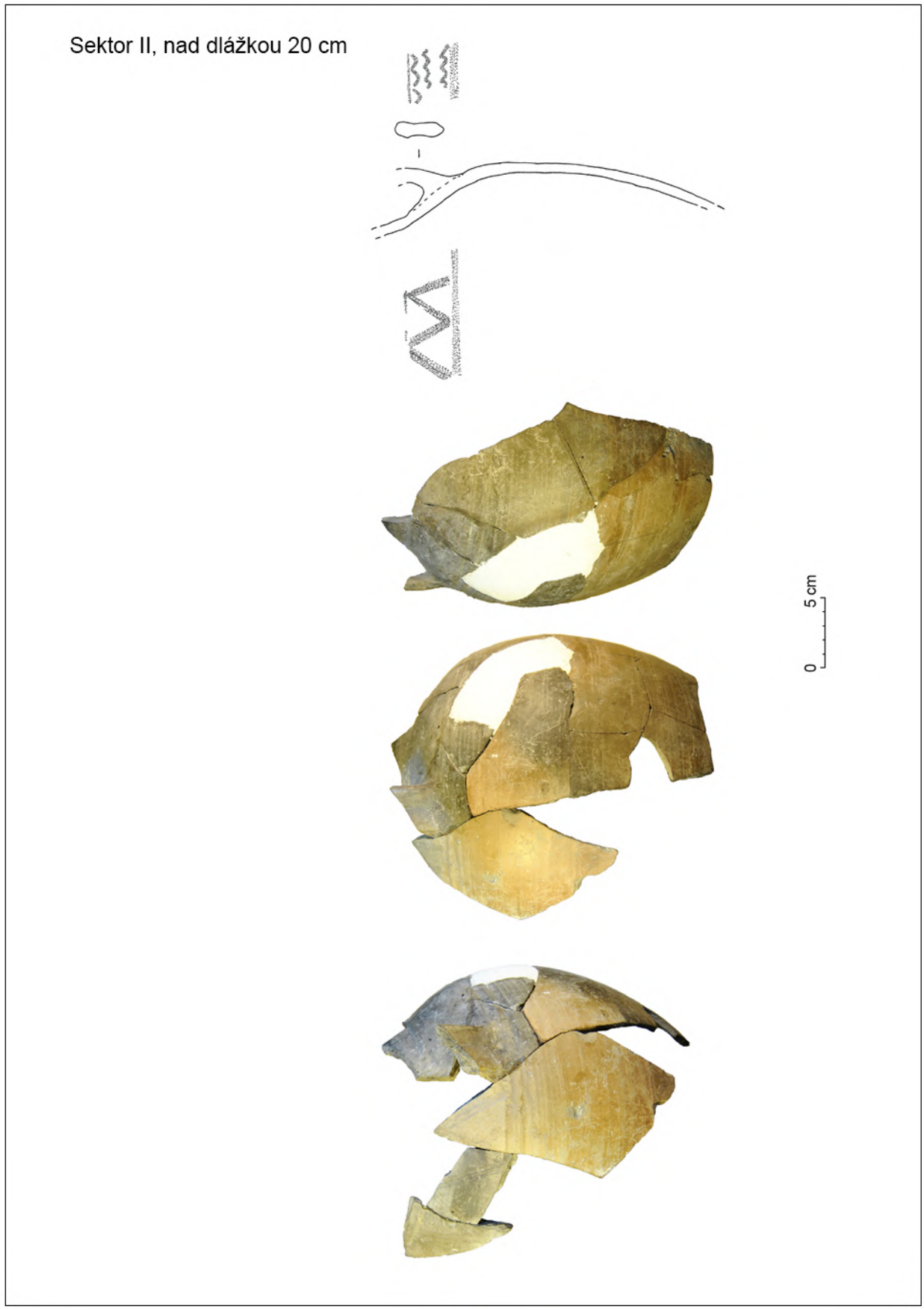

Tab. 47. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

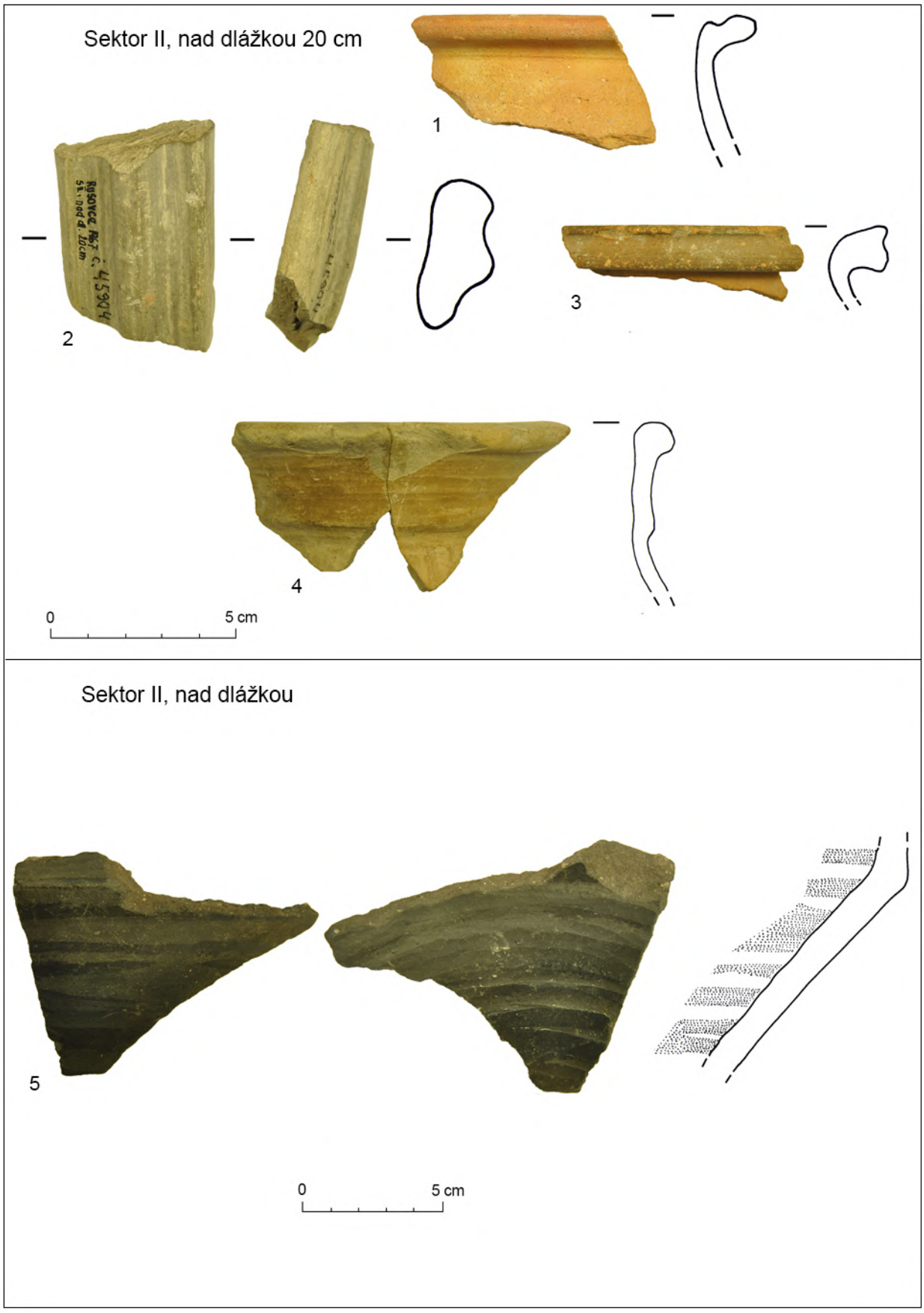

Tab. 48. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

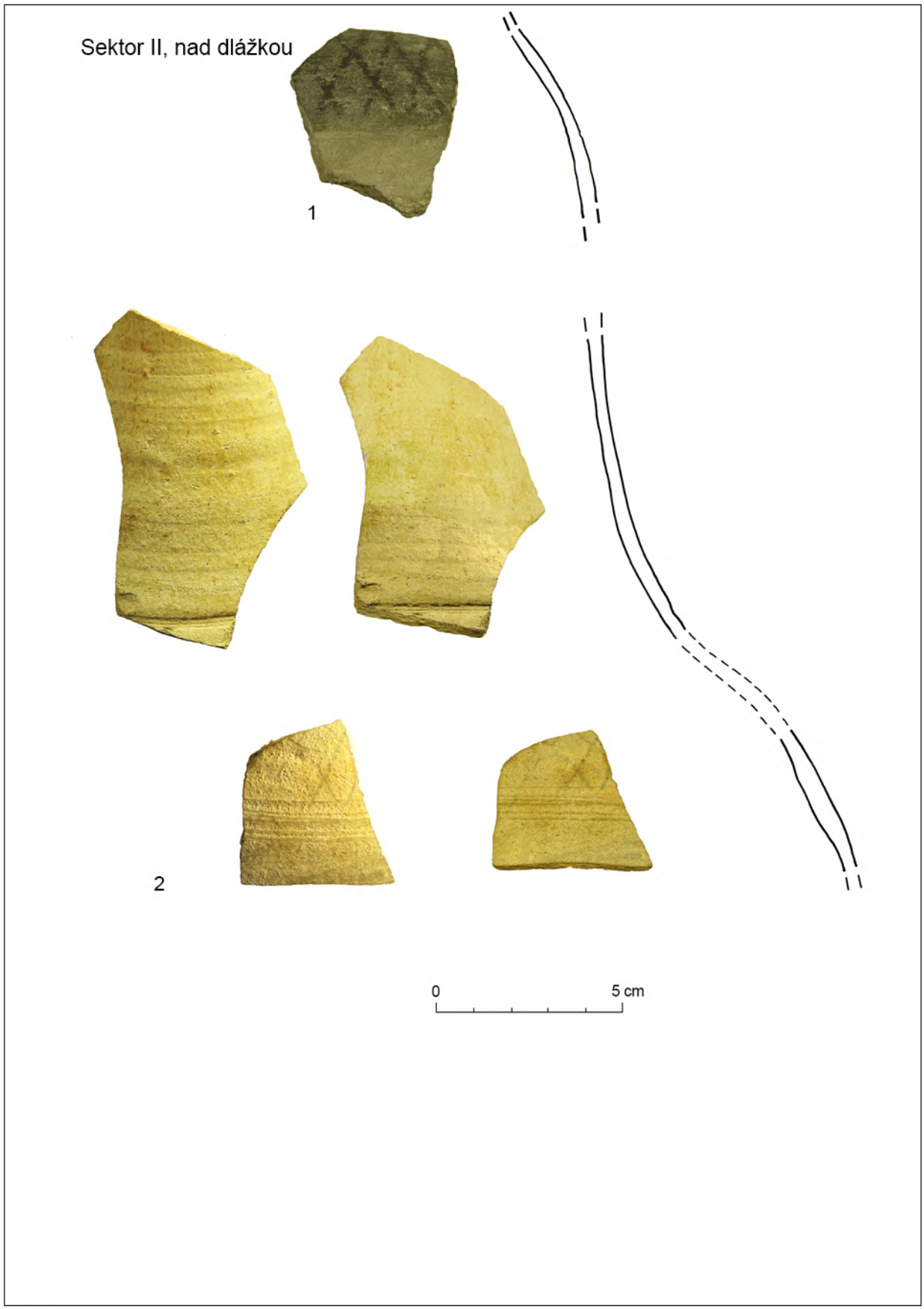

Tab. 49. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

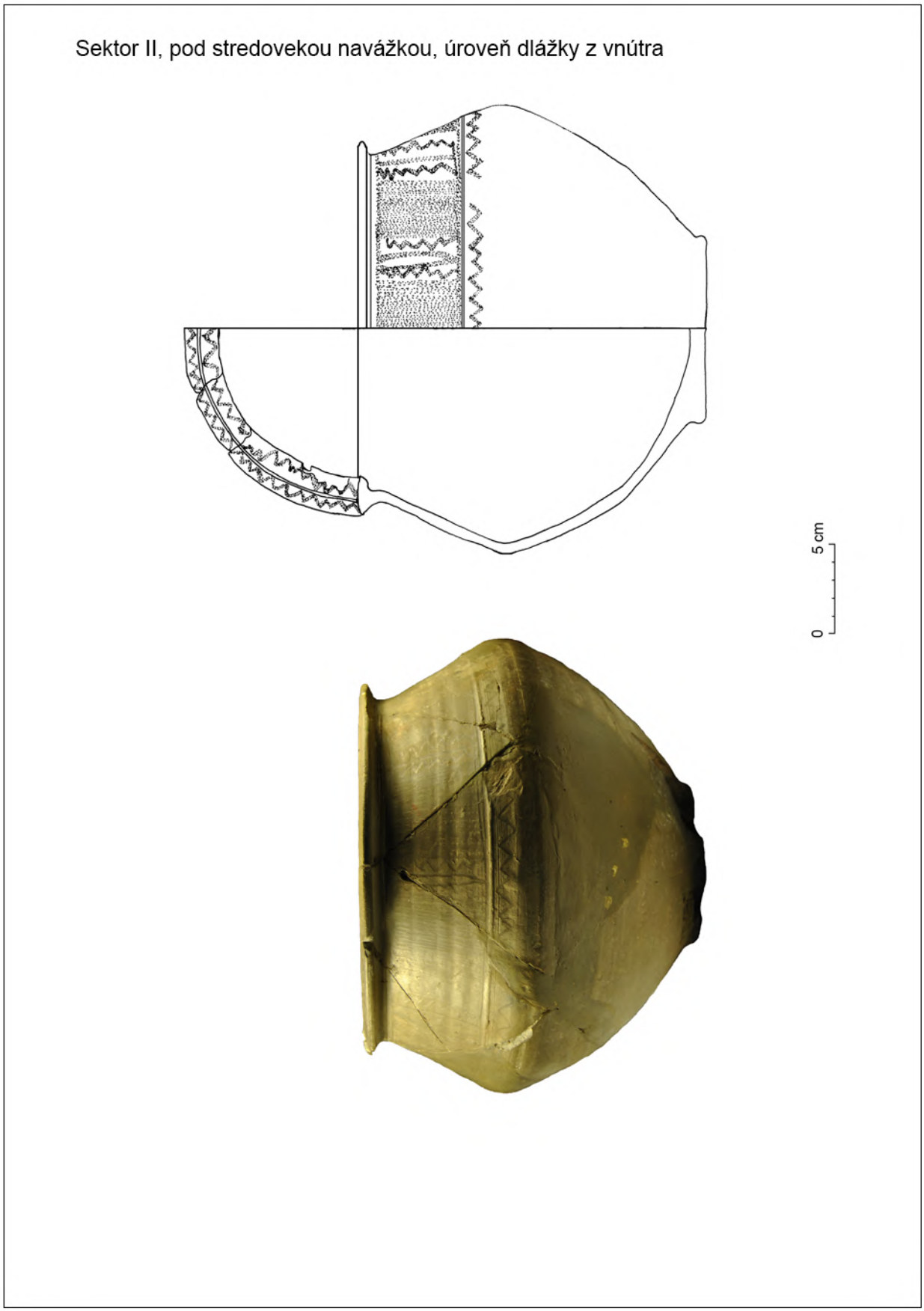

Tab. 50. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

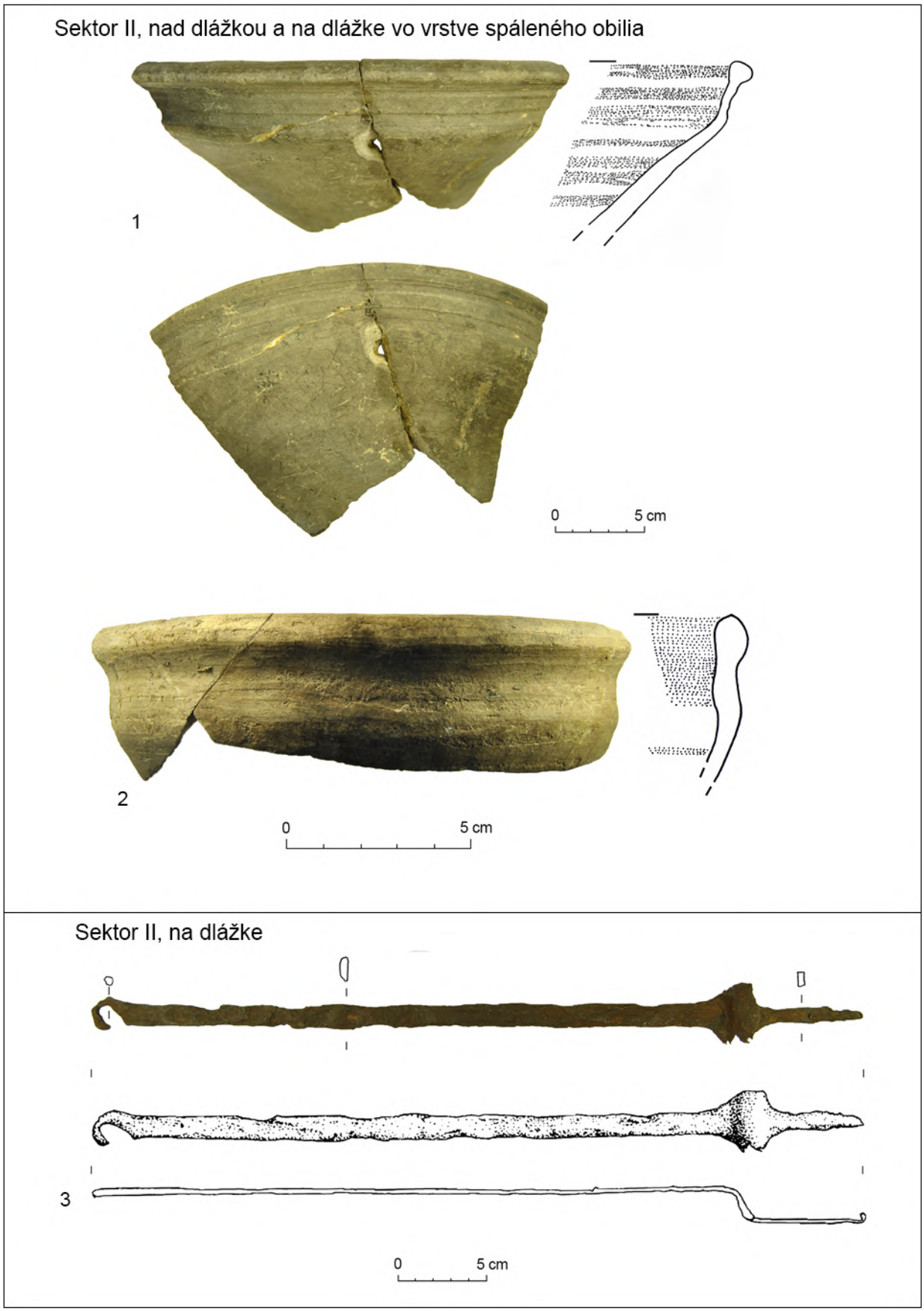

Tab. 51. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 železo
(3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 72, obr. 4, 5).

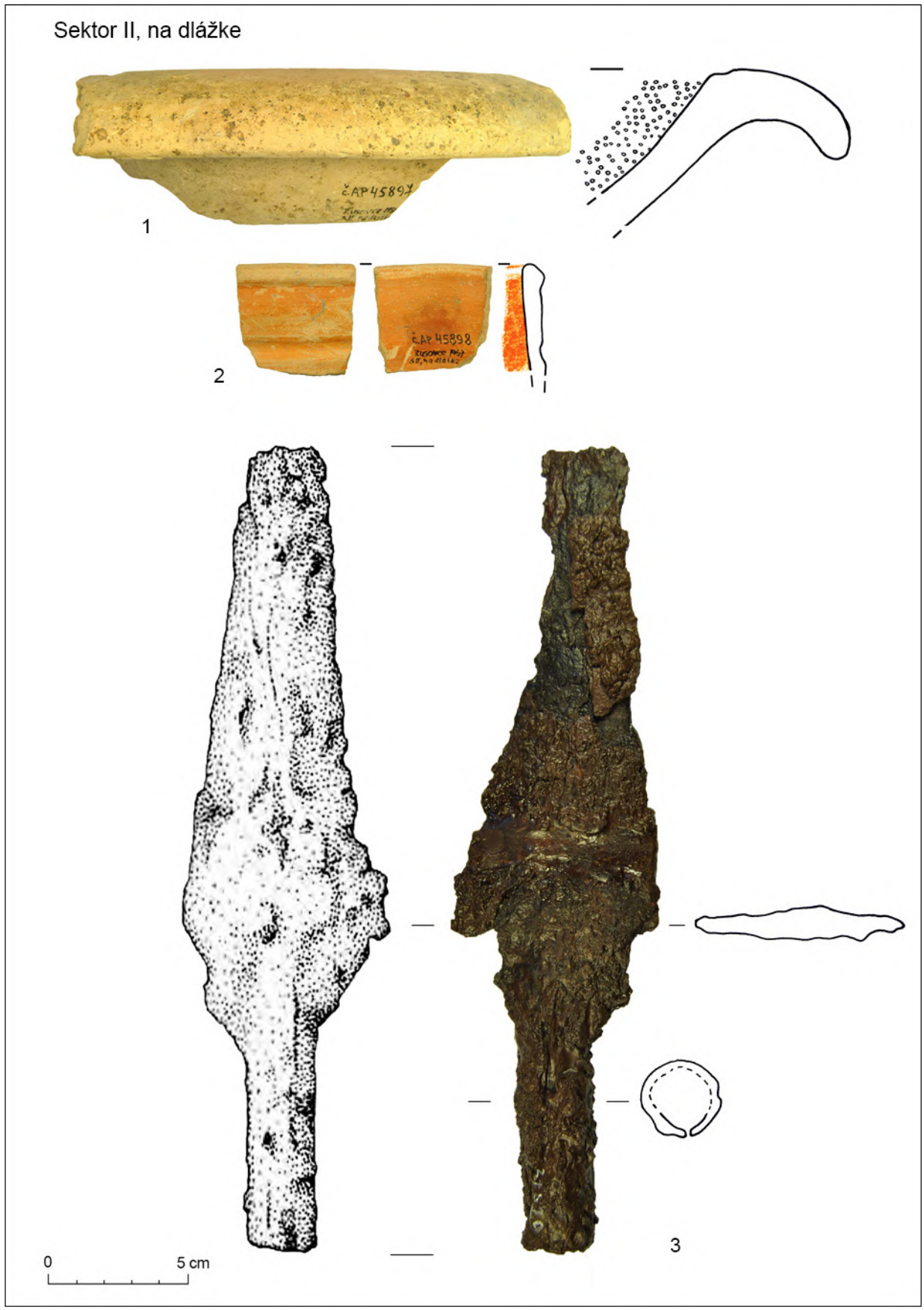

Tab. 52. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 železo
(3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 135, obr. 1, 1).

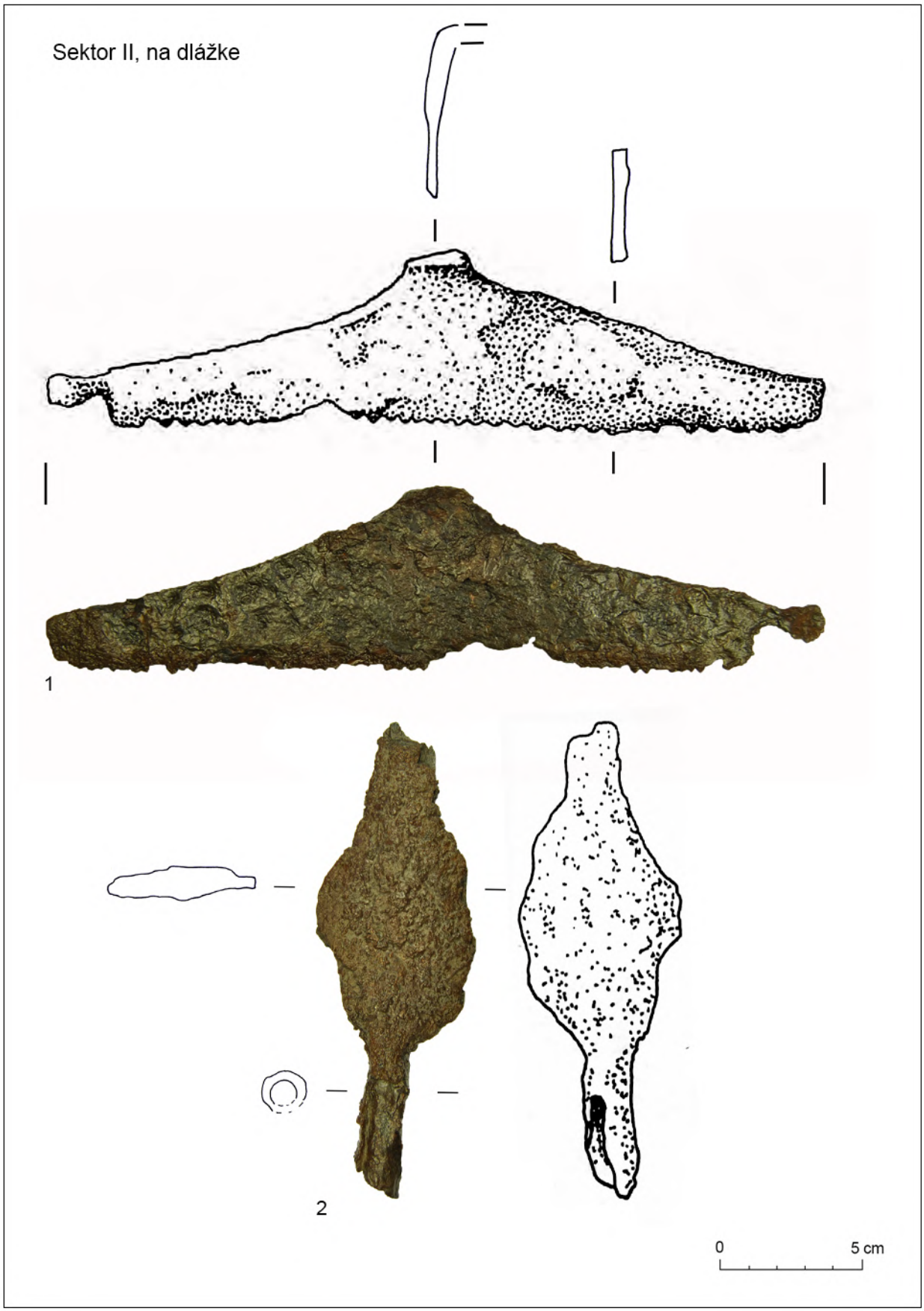

Tab. 53. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 železo (1 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 137, obr. 2, 1; 2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 135, obr. 1, 3).

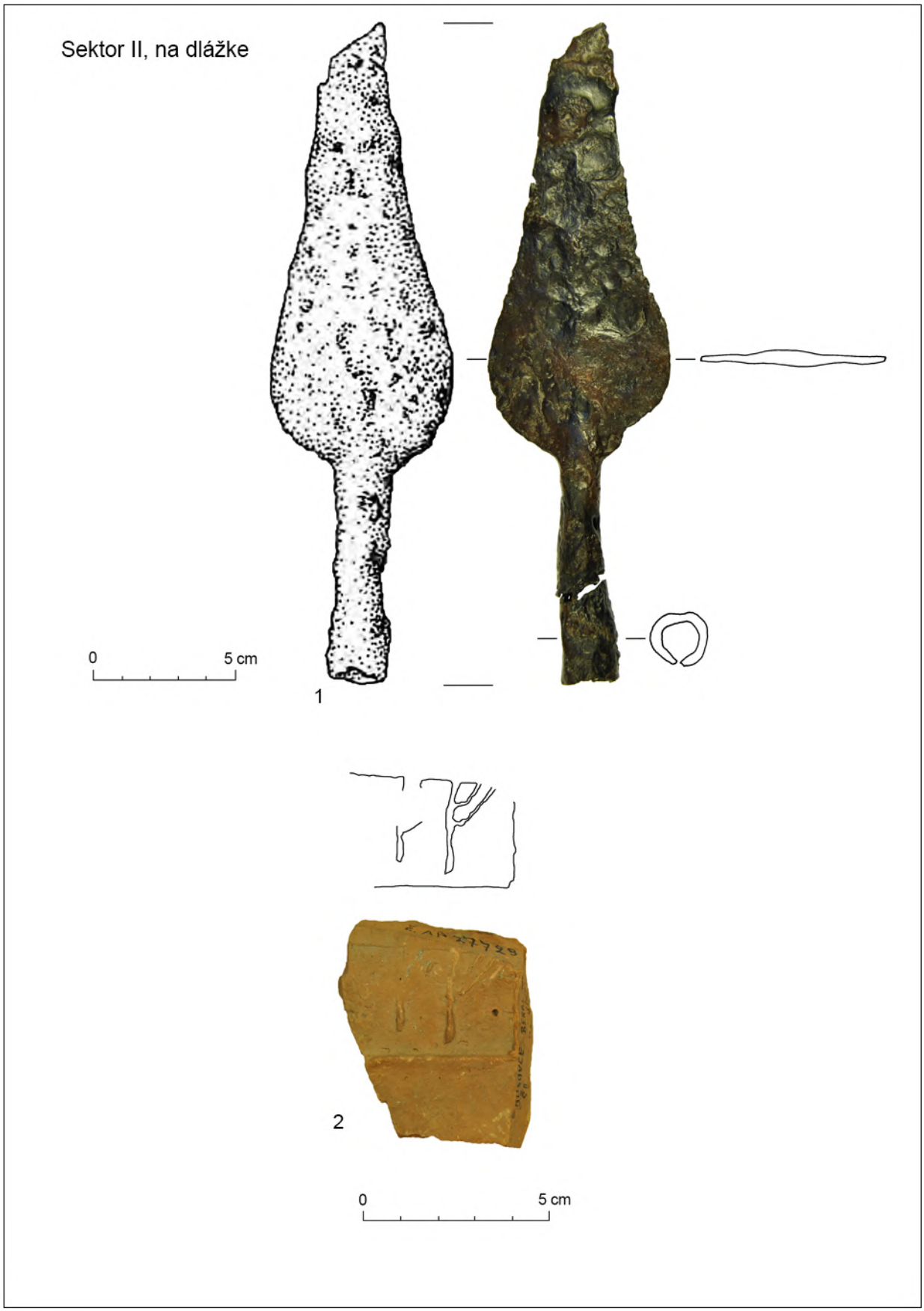

Tab. 54. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 železo
(1 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 135, obr. 1, 2); 2 tehla.

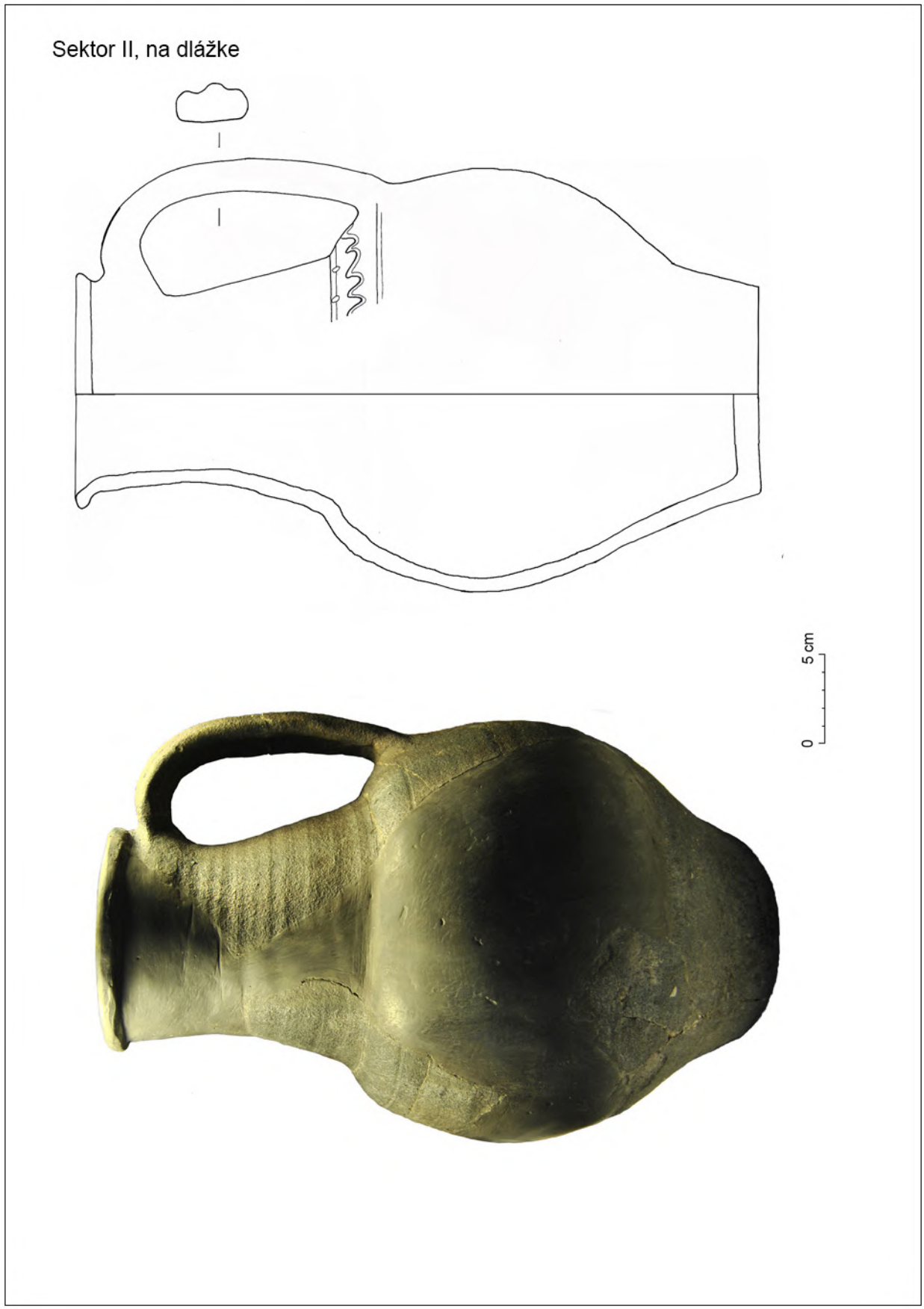

Tab. 55. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

Tab. 56. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

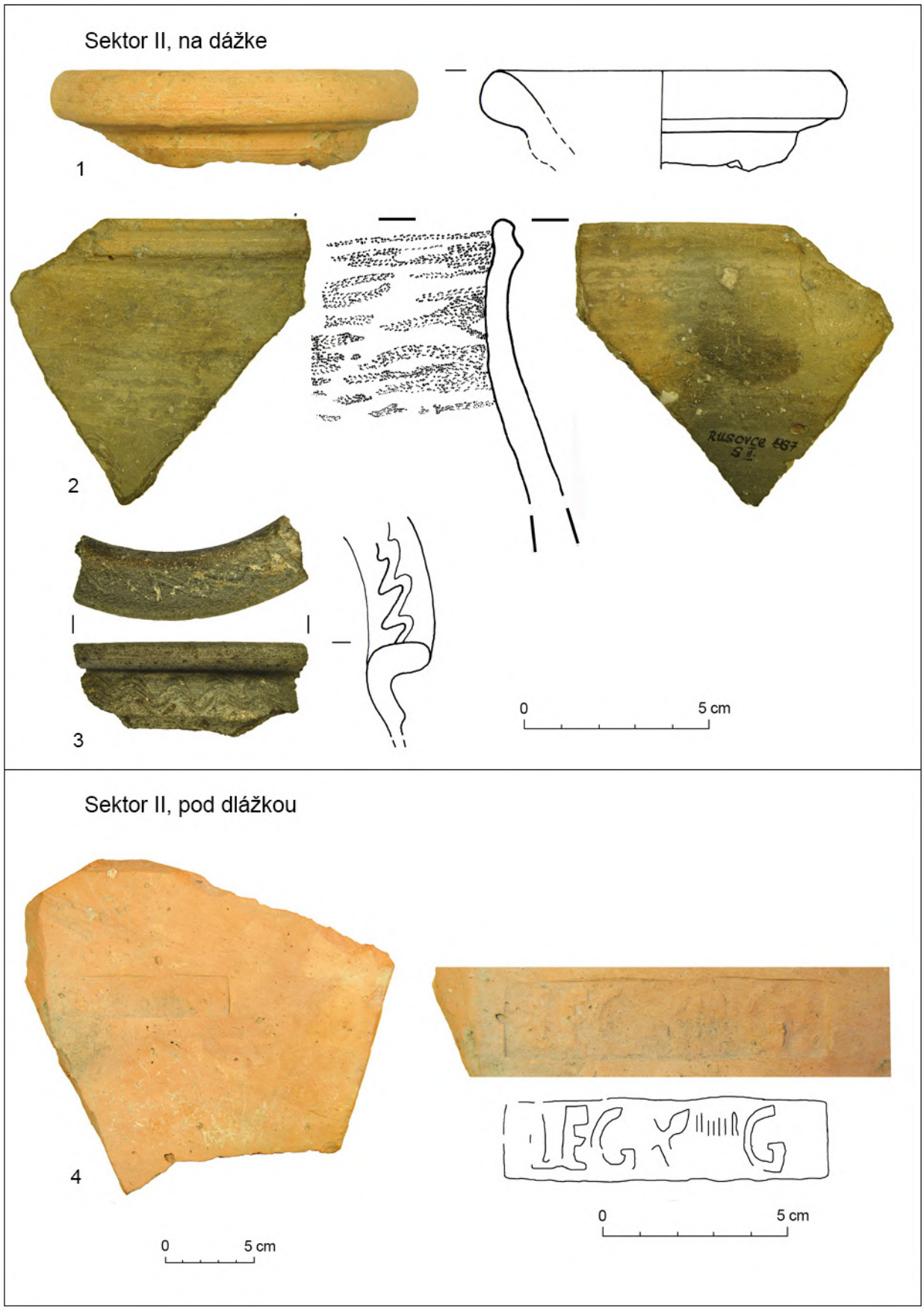

Tab. 57. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika; 4 tehla.

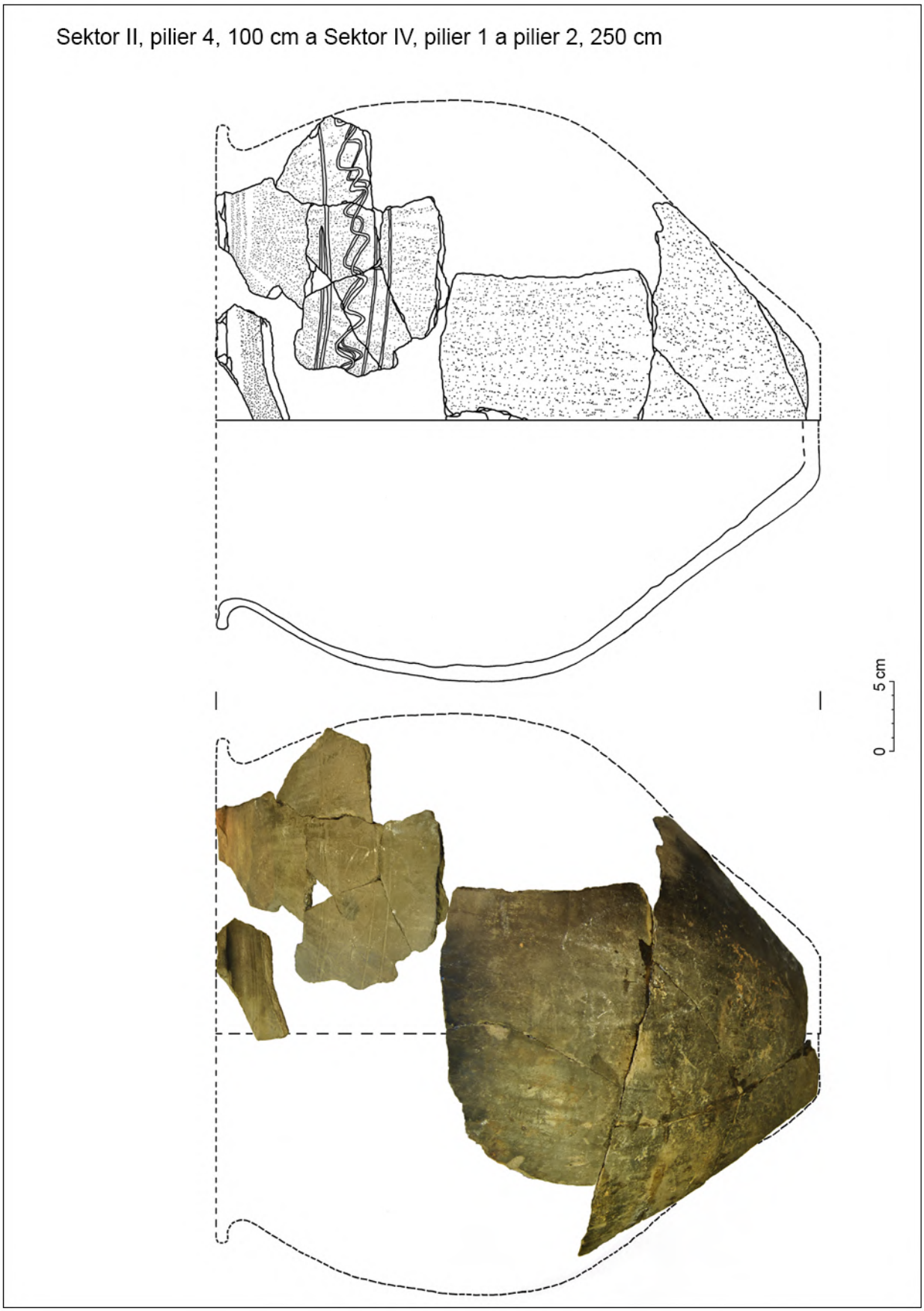

Tab. 58. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

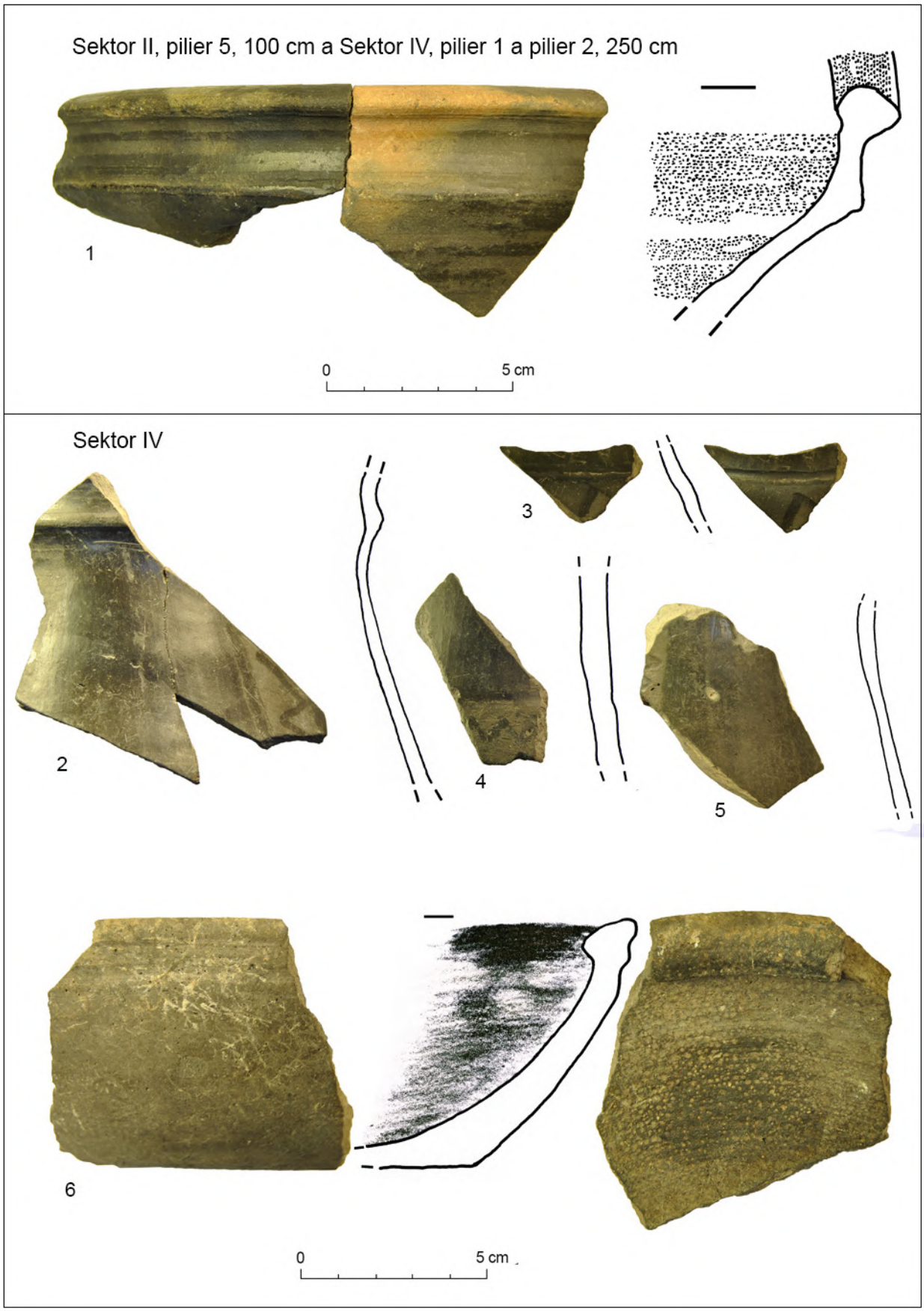

Tab. 59. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–6 keramika.

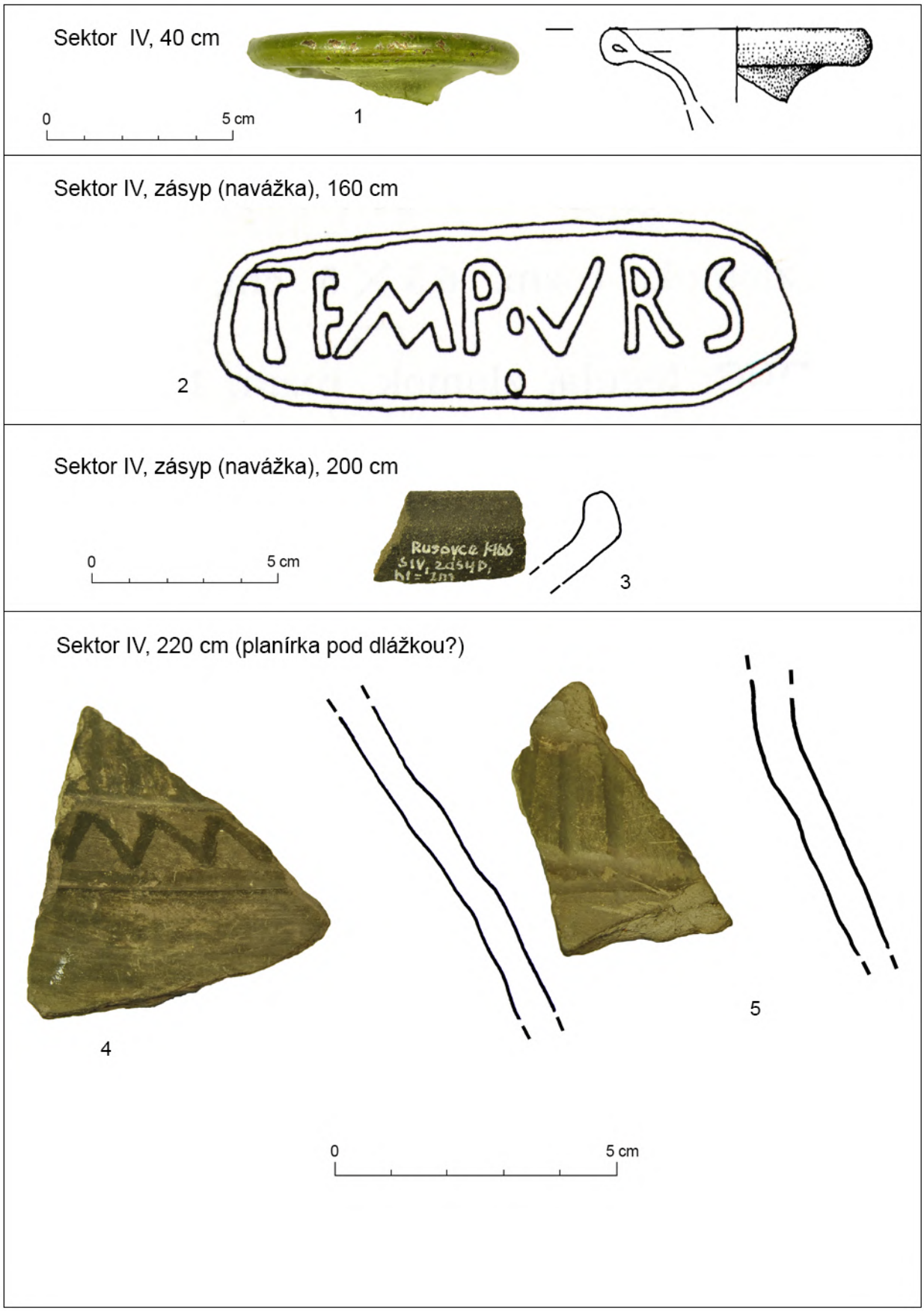

Tab. 60. Bratislava-Rusovce, „Bergl". 1 sklo (1 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 68, Obr. 1,1); 2 tehla (2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1991, 63, obr. 8, 15); 3–5 keramika.

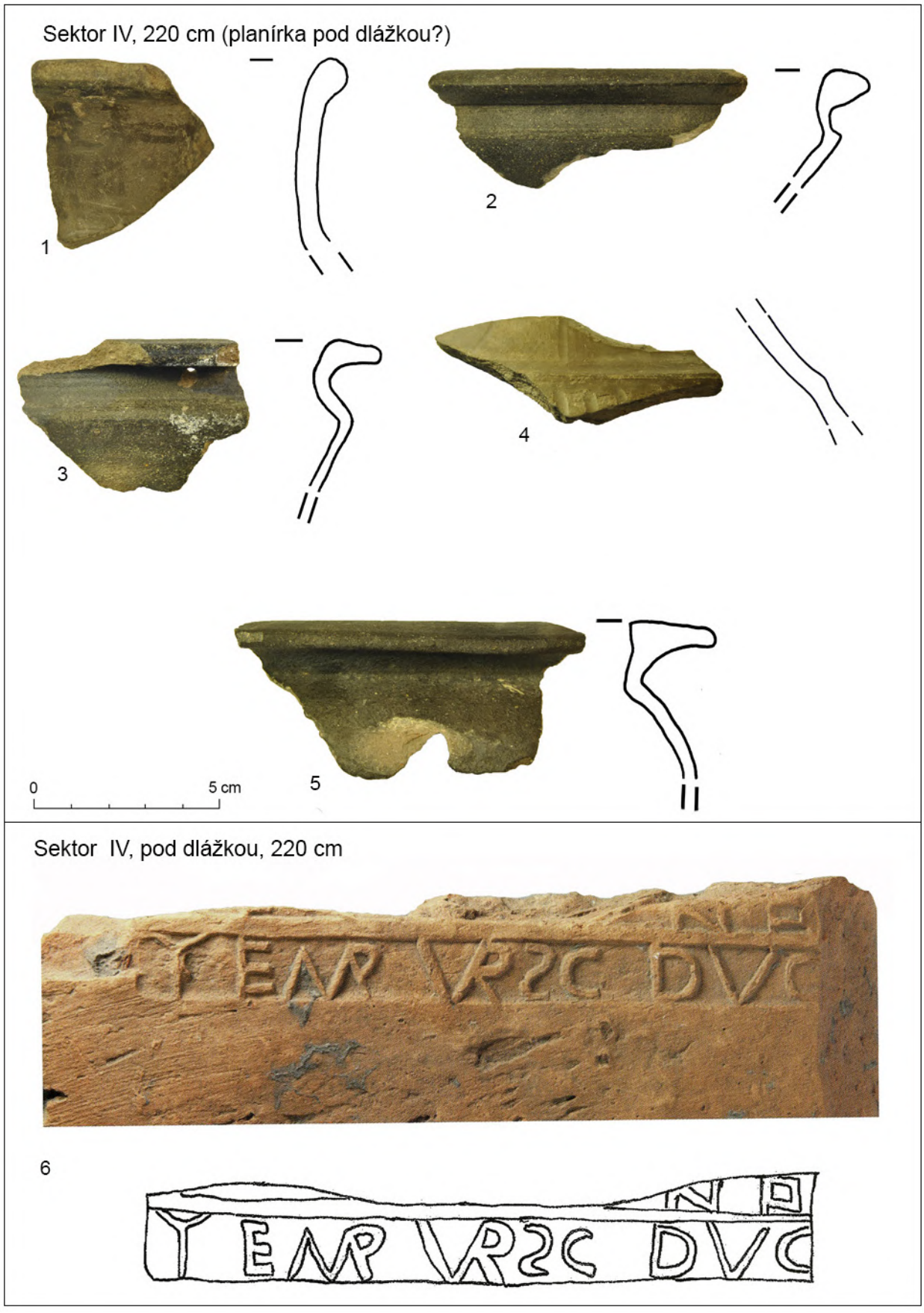

Tab. 61. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika; 6 tehla
(6 – prevzaté a upravené podľa Schmidtová/Mathédesz 2019, 87, obr. 4).

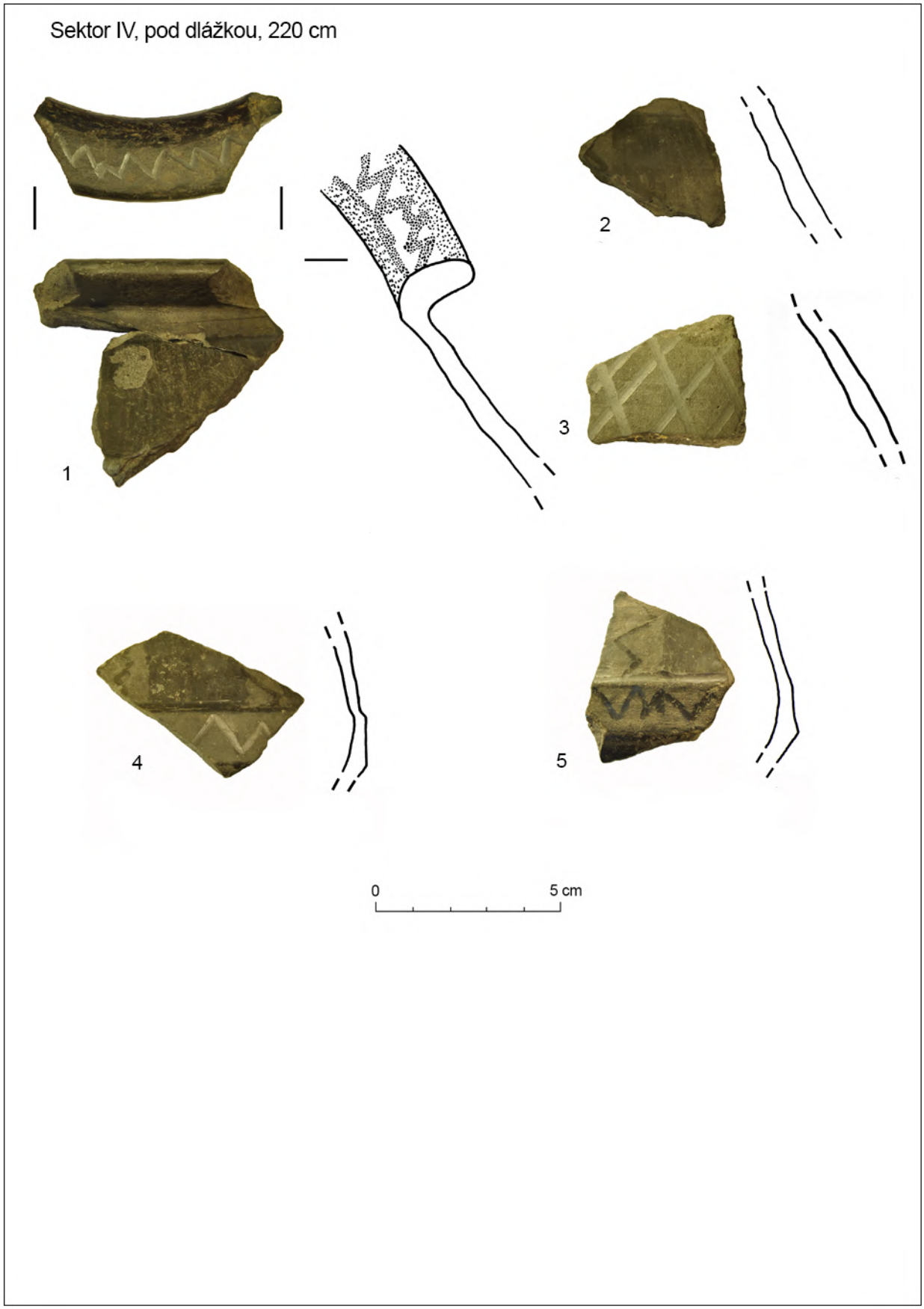

Tab. 62. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

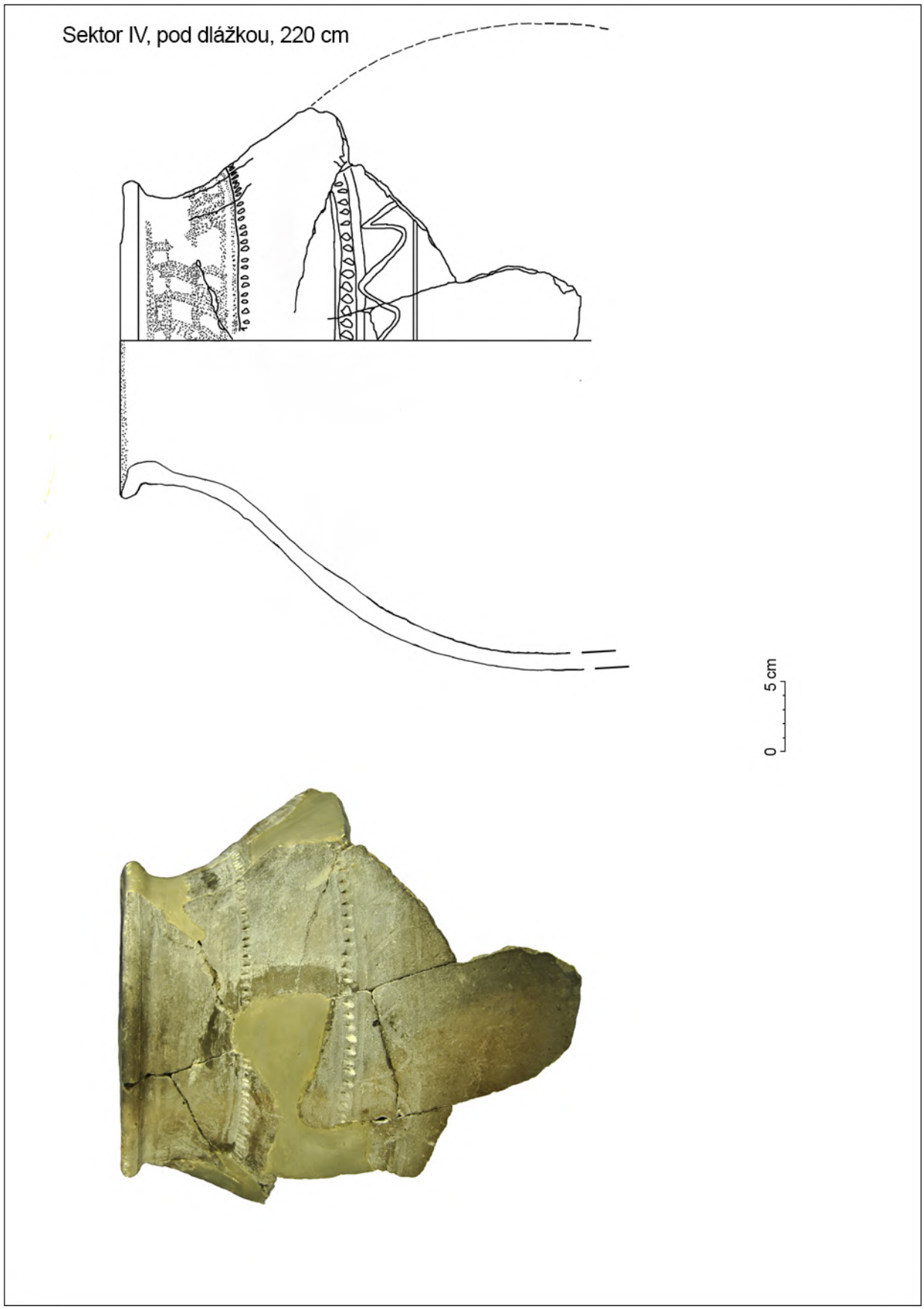

Tab. 63. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

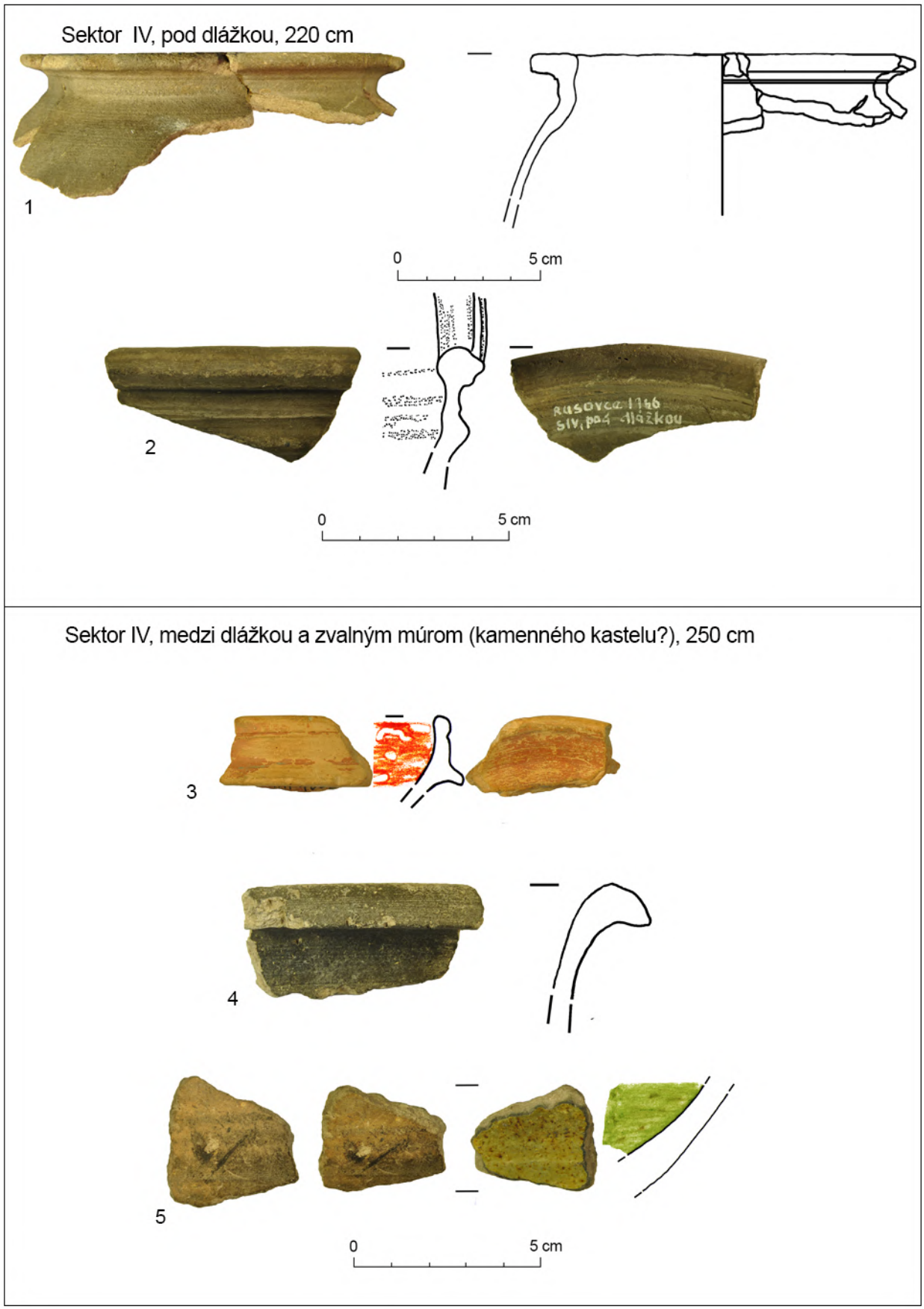

Tab. 64. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

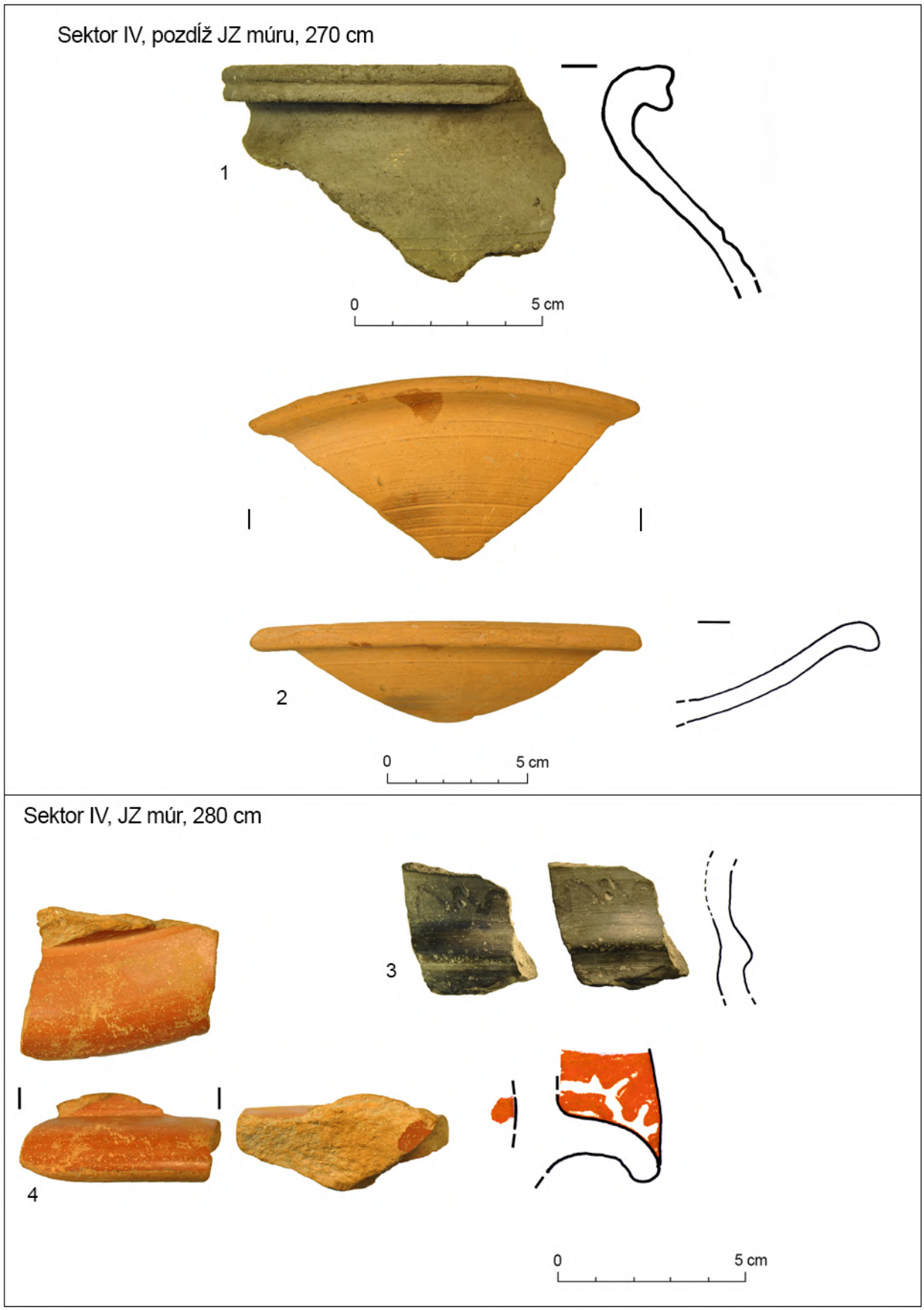

Tab. 65. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

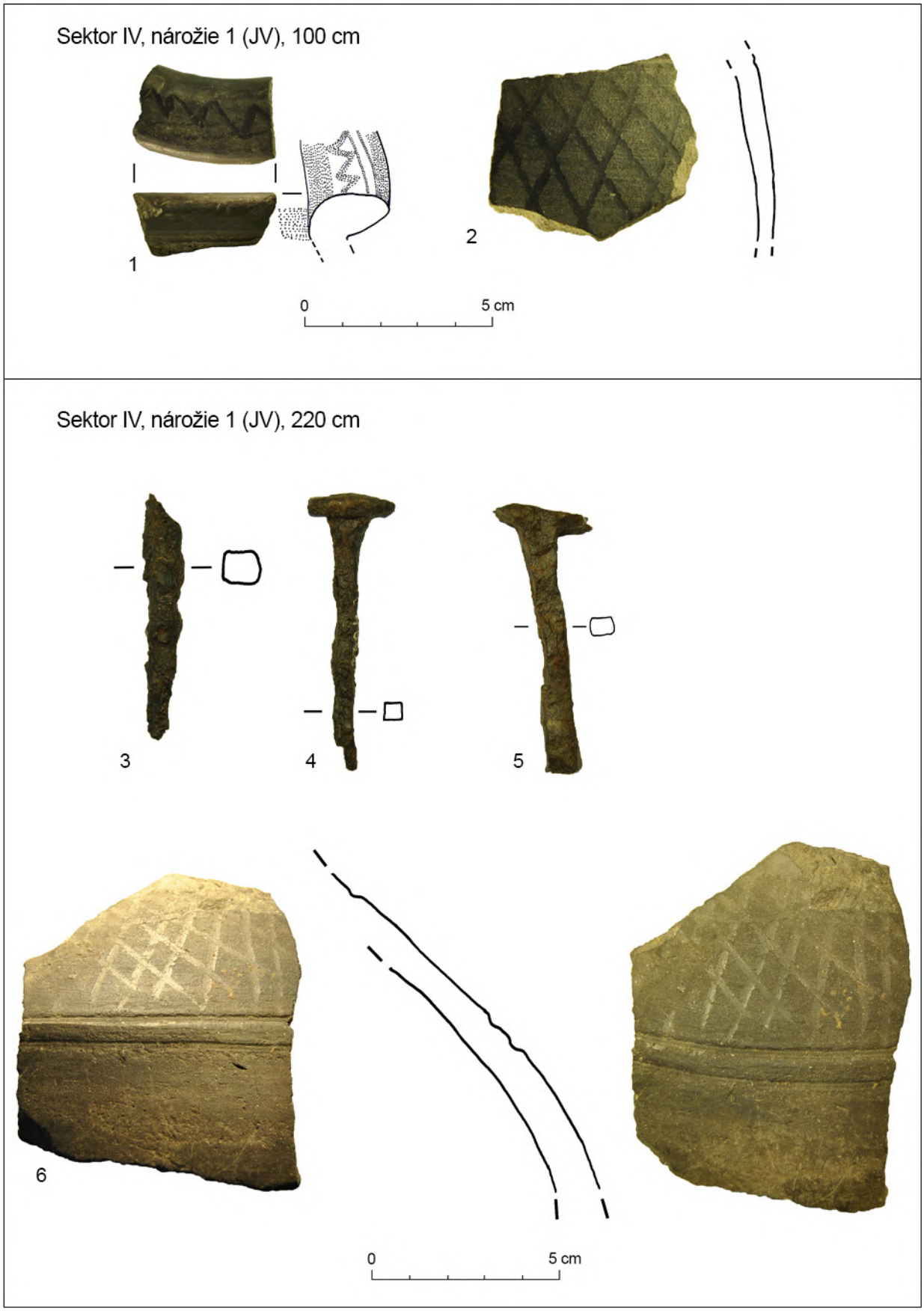

Tab. 66. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3–5 železo; 6 keramika.

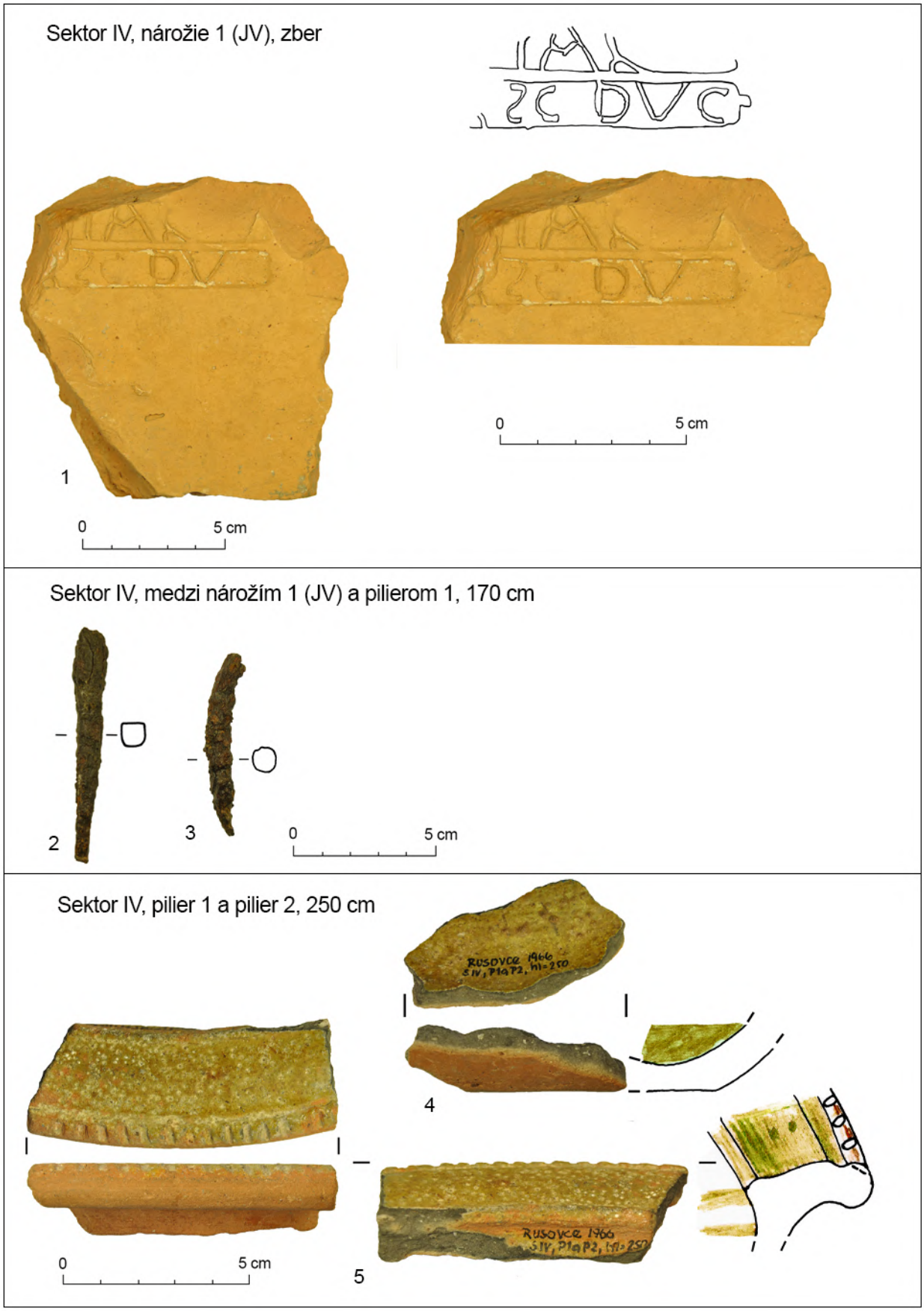

Tab. 67. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 tehla; 2–3 železo; 4–5 keramika.

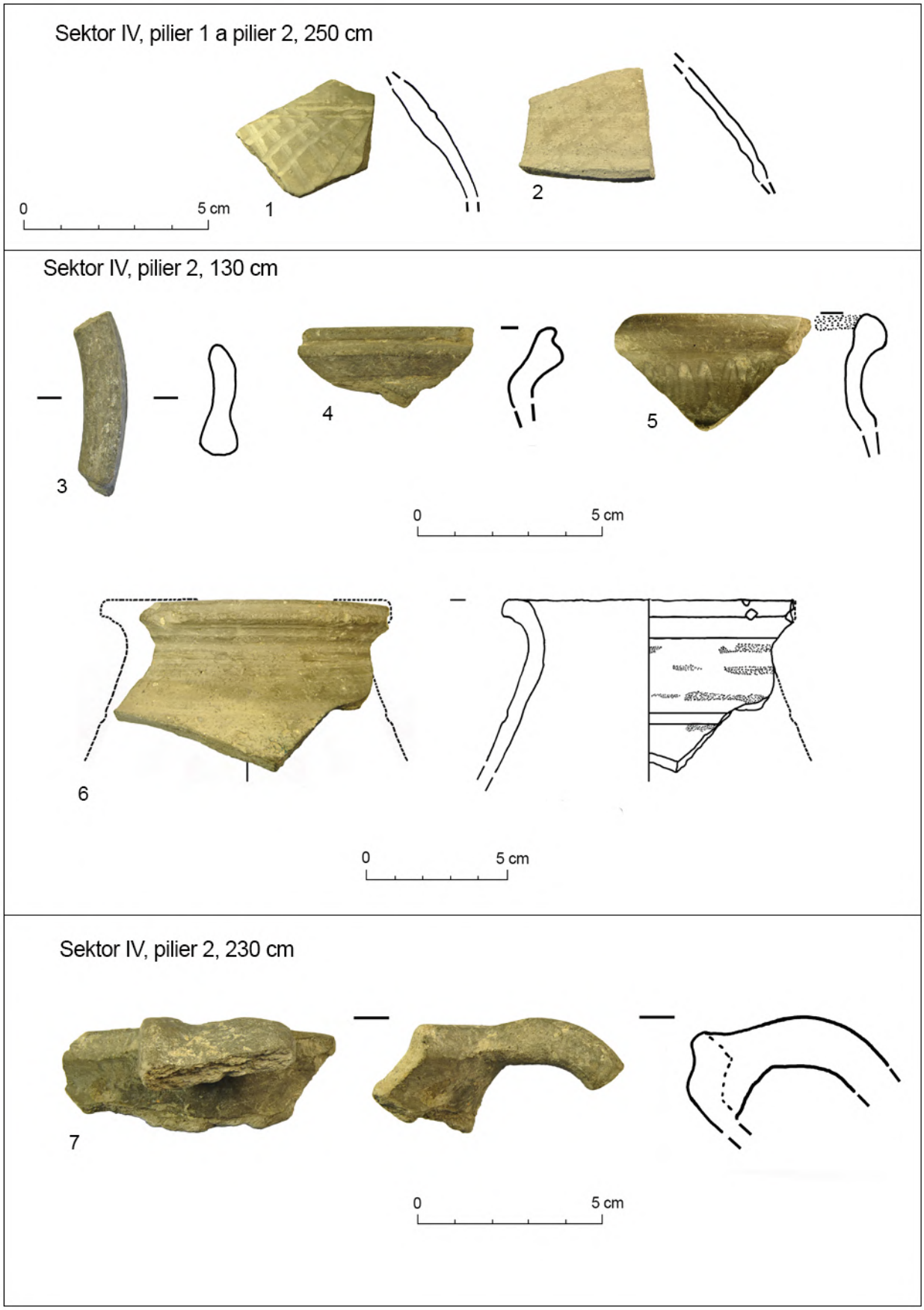

Tab. 68. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–7 keramika.

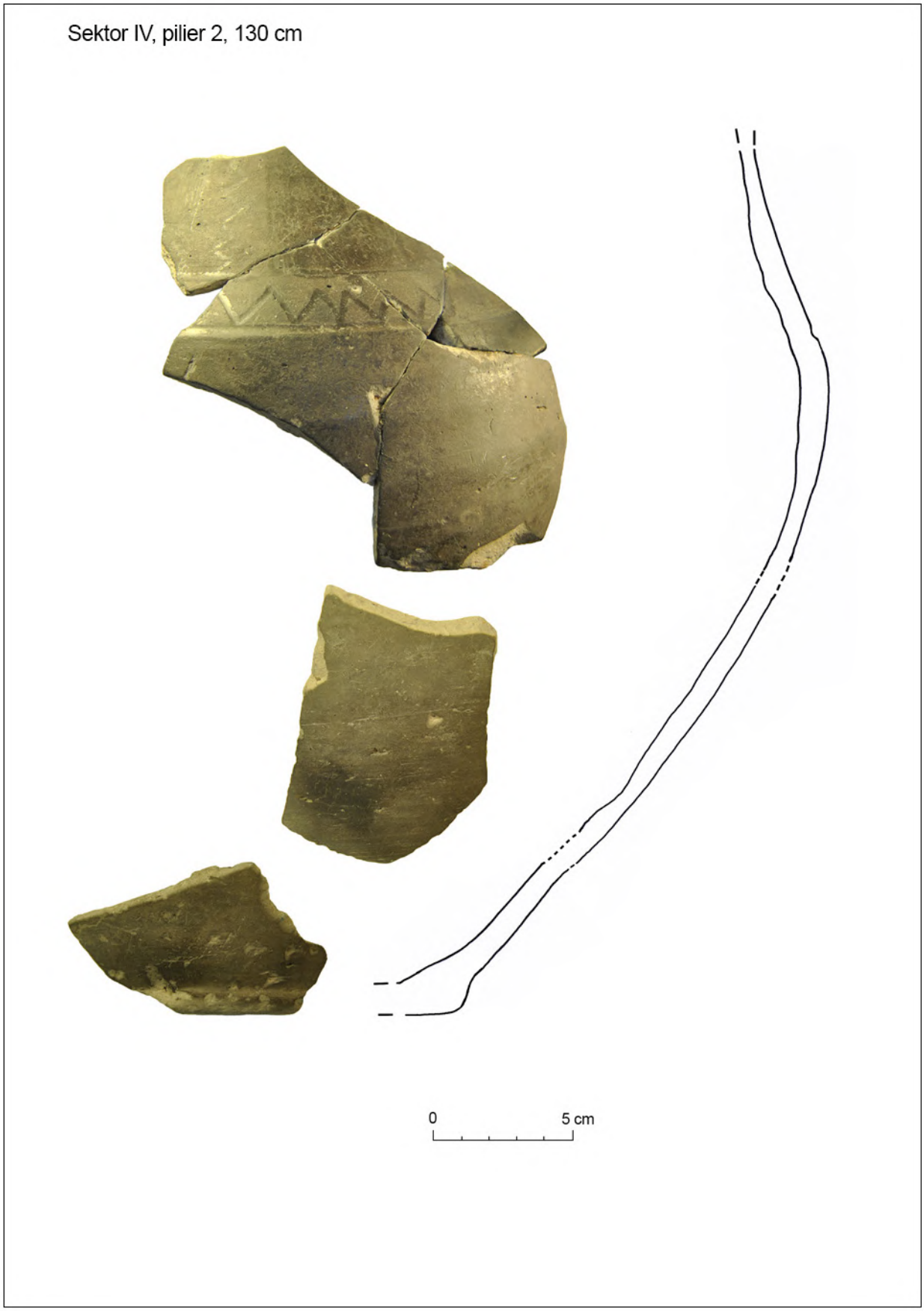

Tab. 69. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

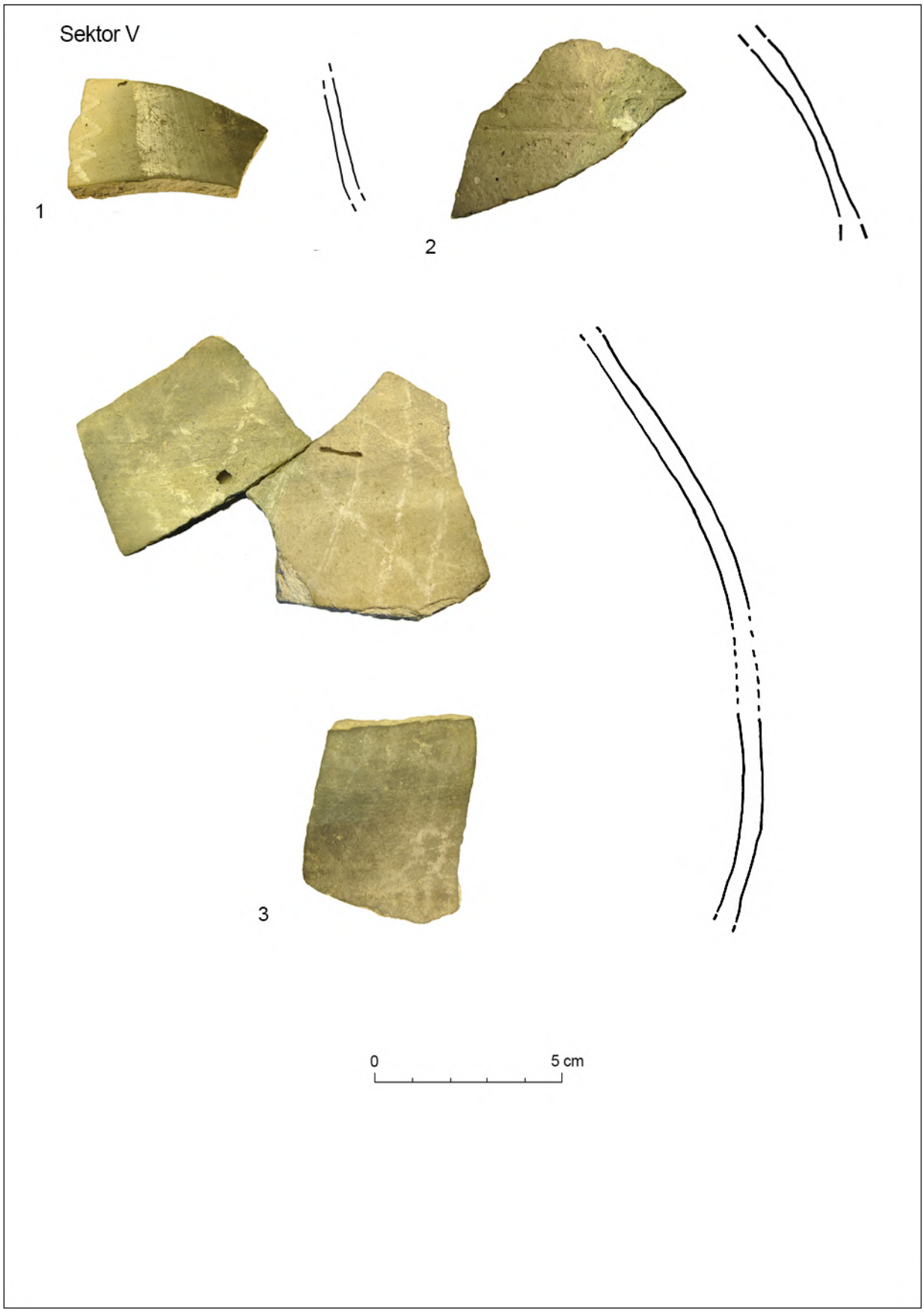

Tab. 70. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

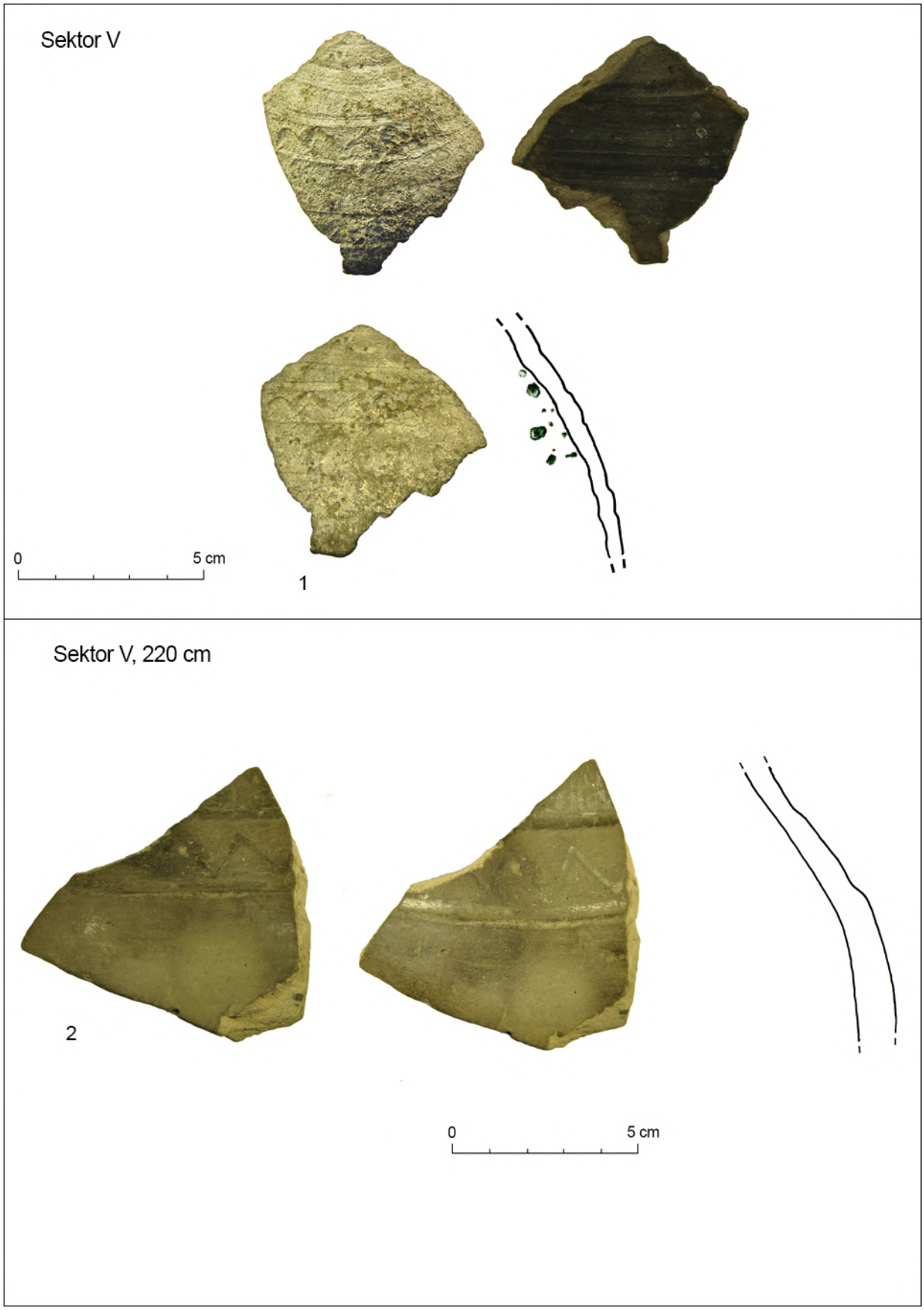

Tab. 71. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

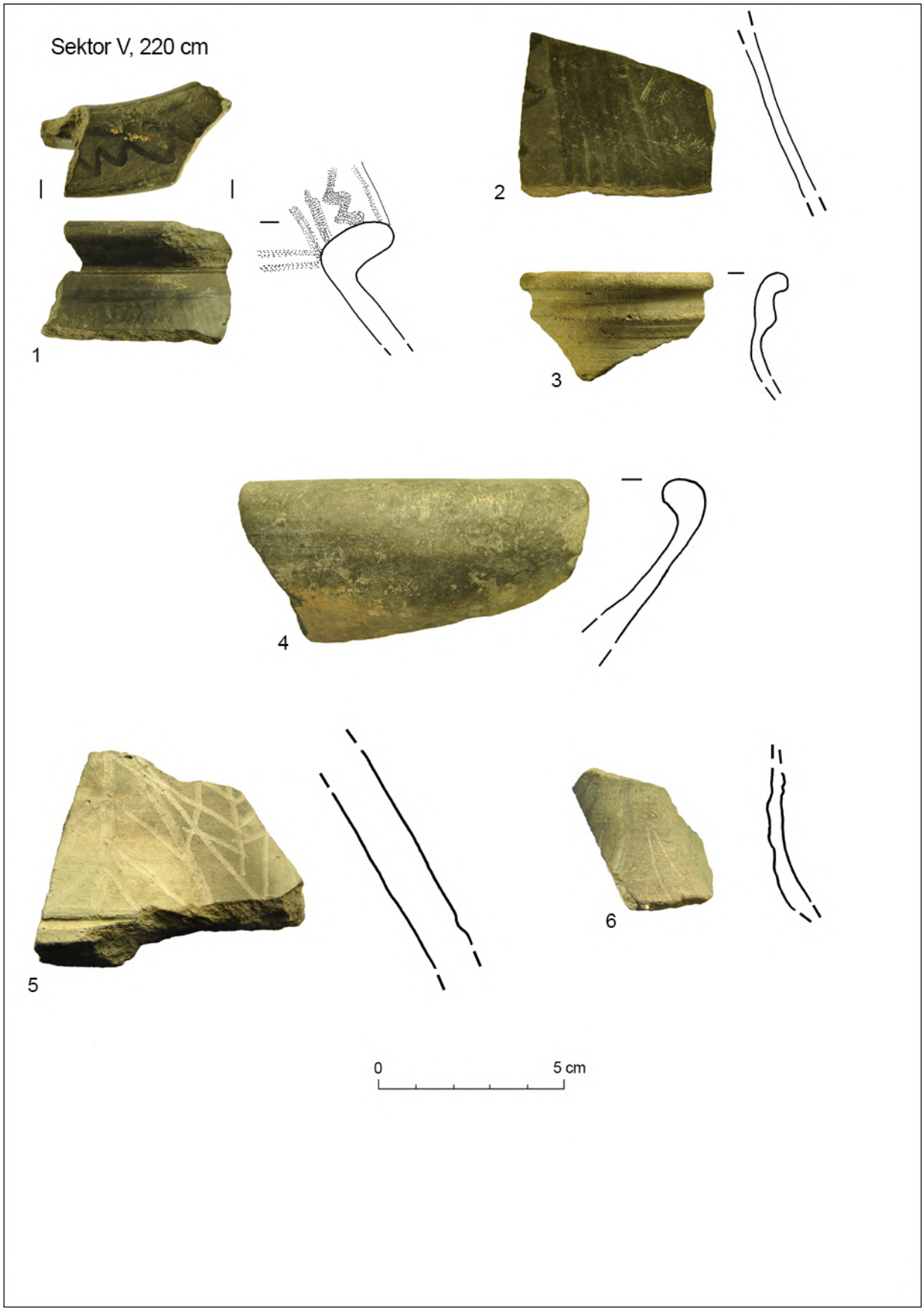

Tab. 72. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–6 keramika.

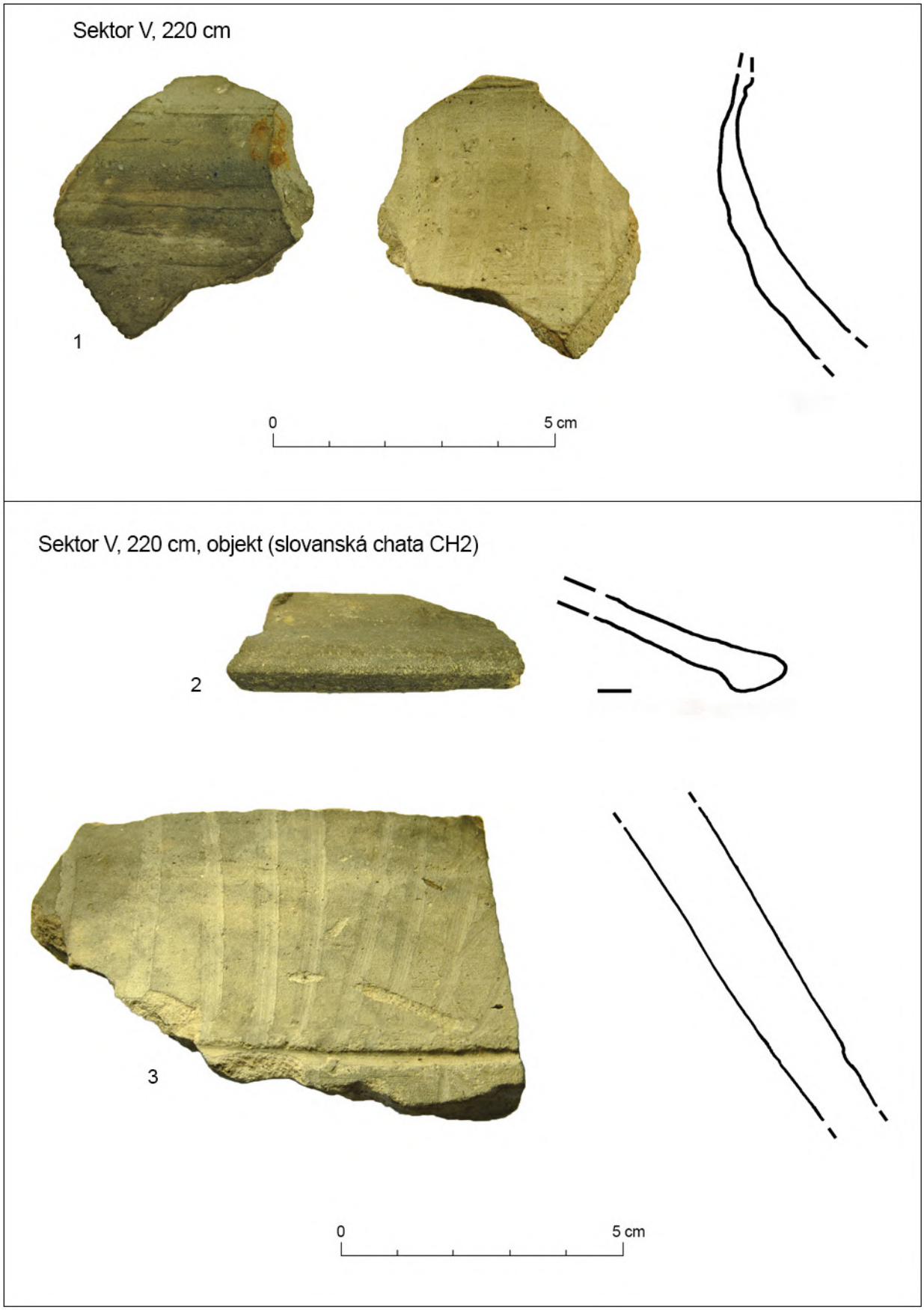

Tab. 73. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

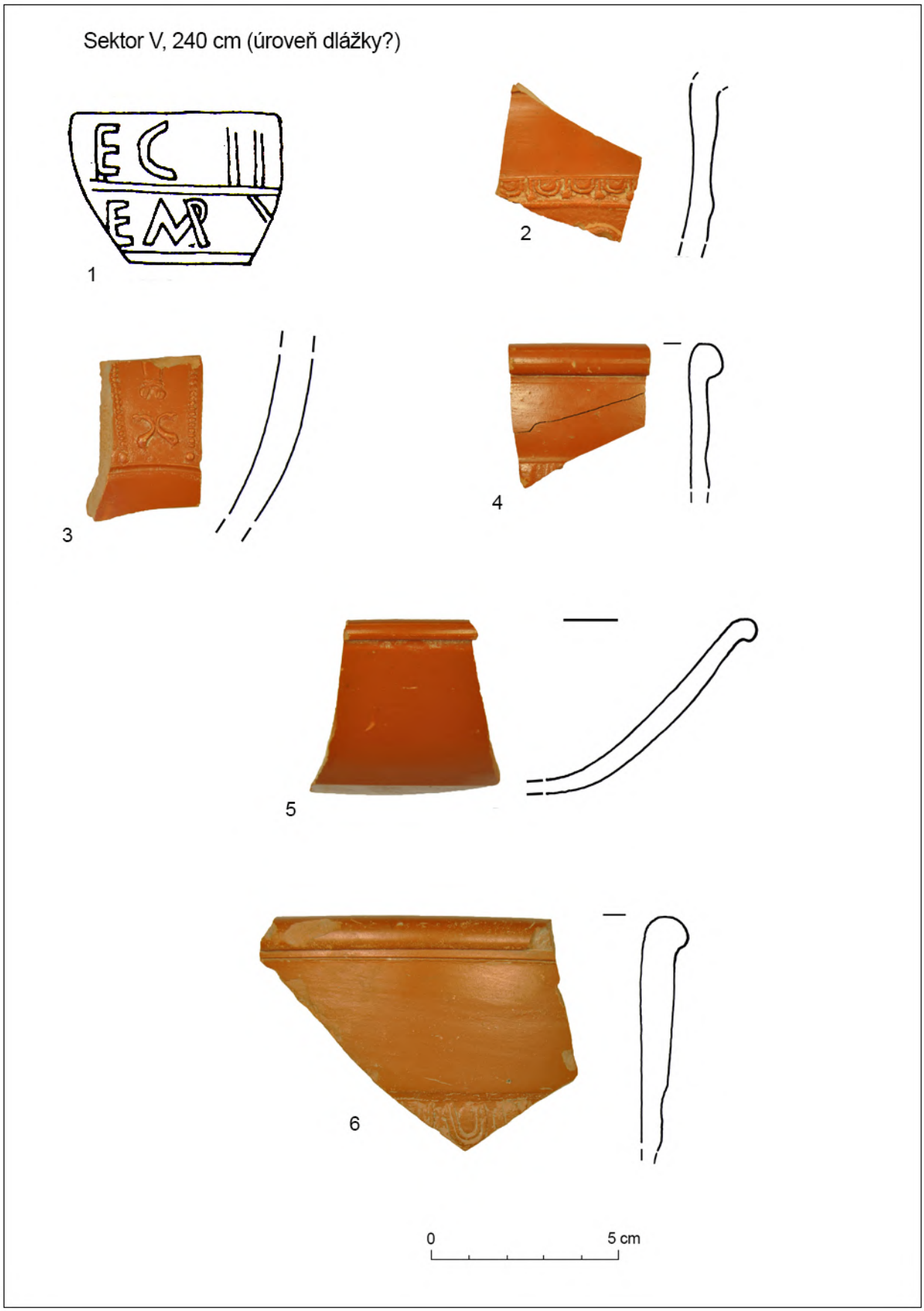

Tab. 74. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 tehla
(1 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1991, 63 obr. 8, 13); 2–6 keramika.

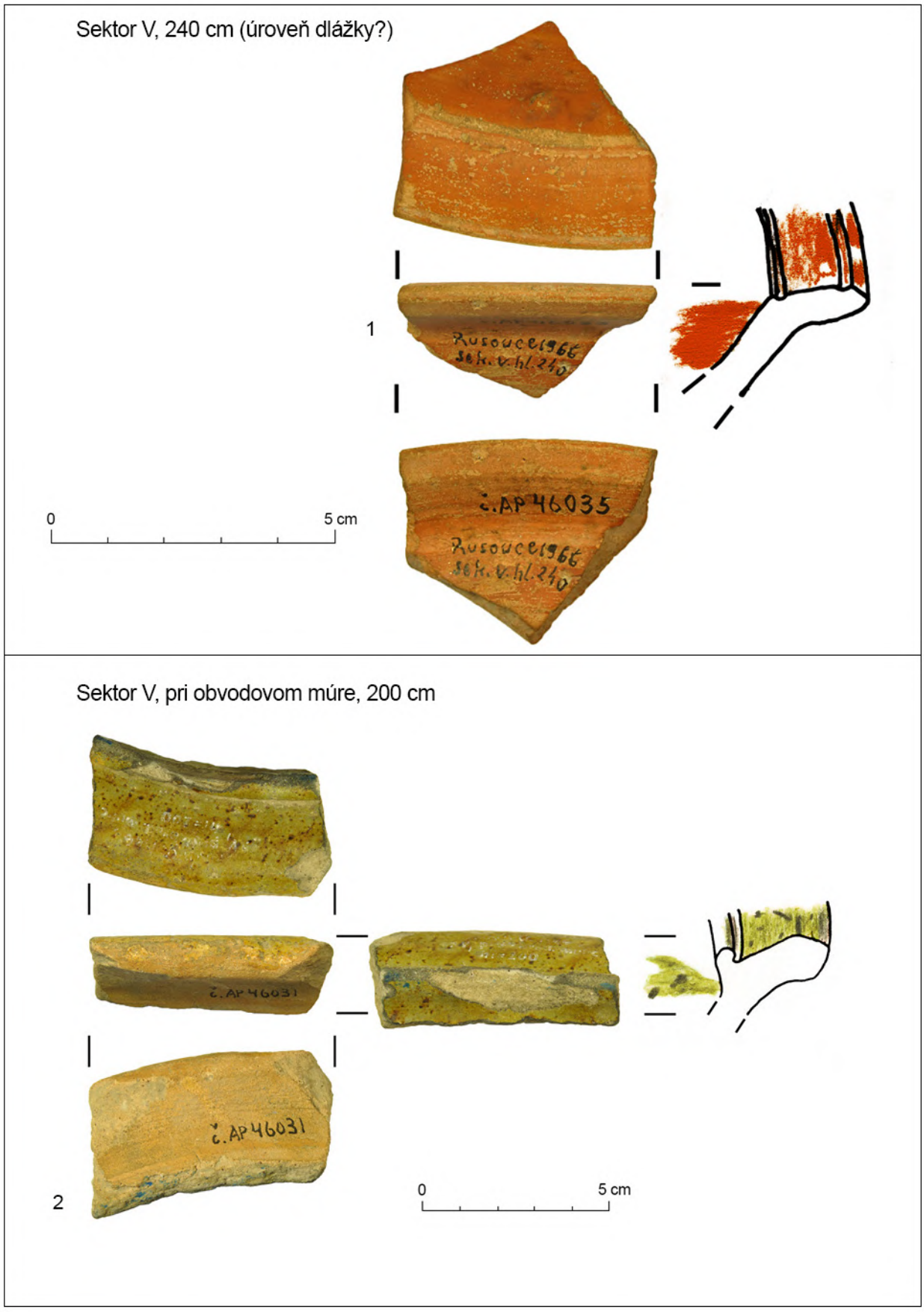

Tab. 75. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

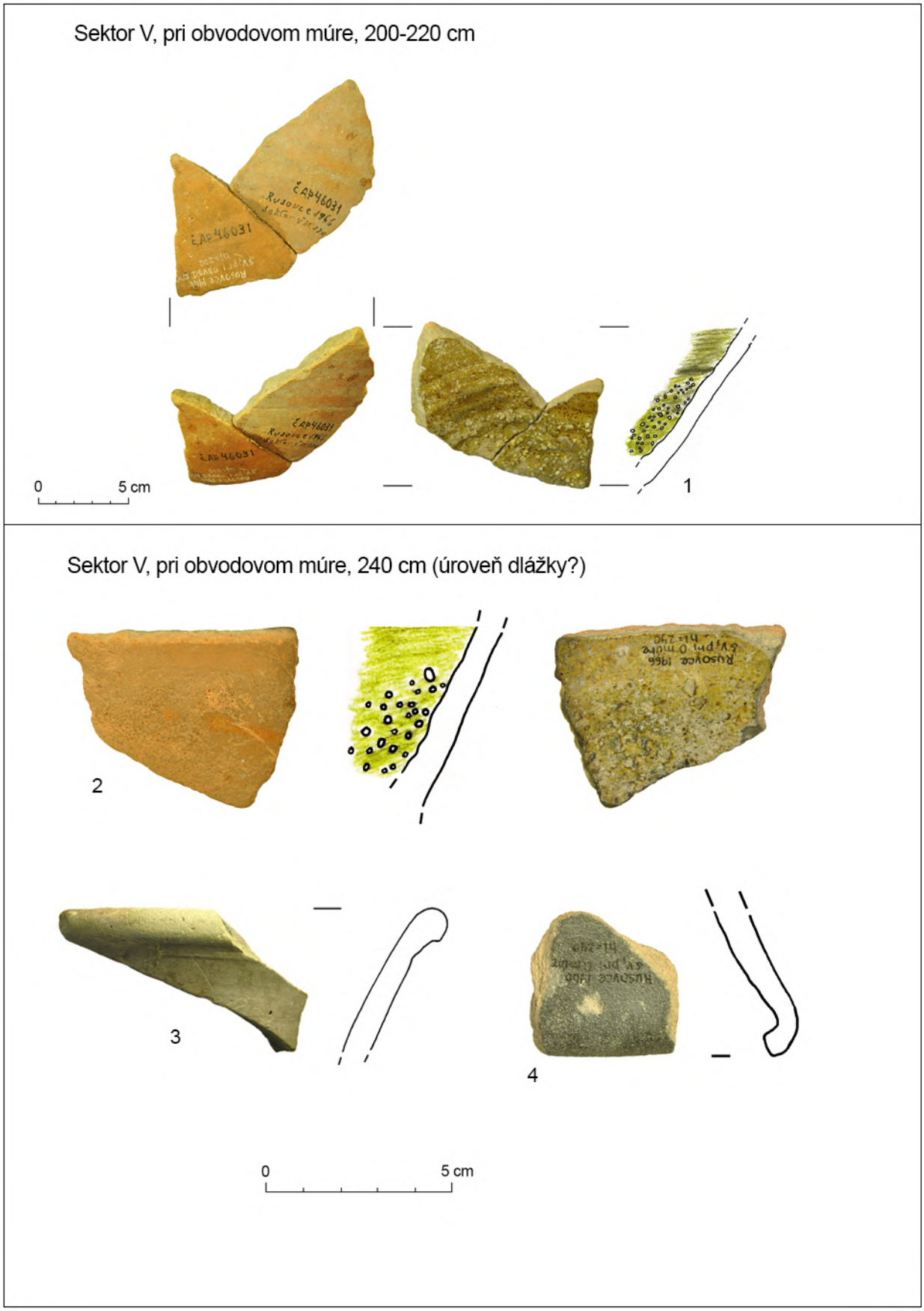

Tab. 76. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

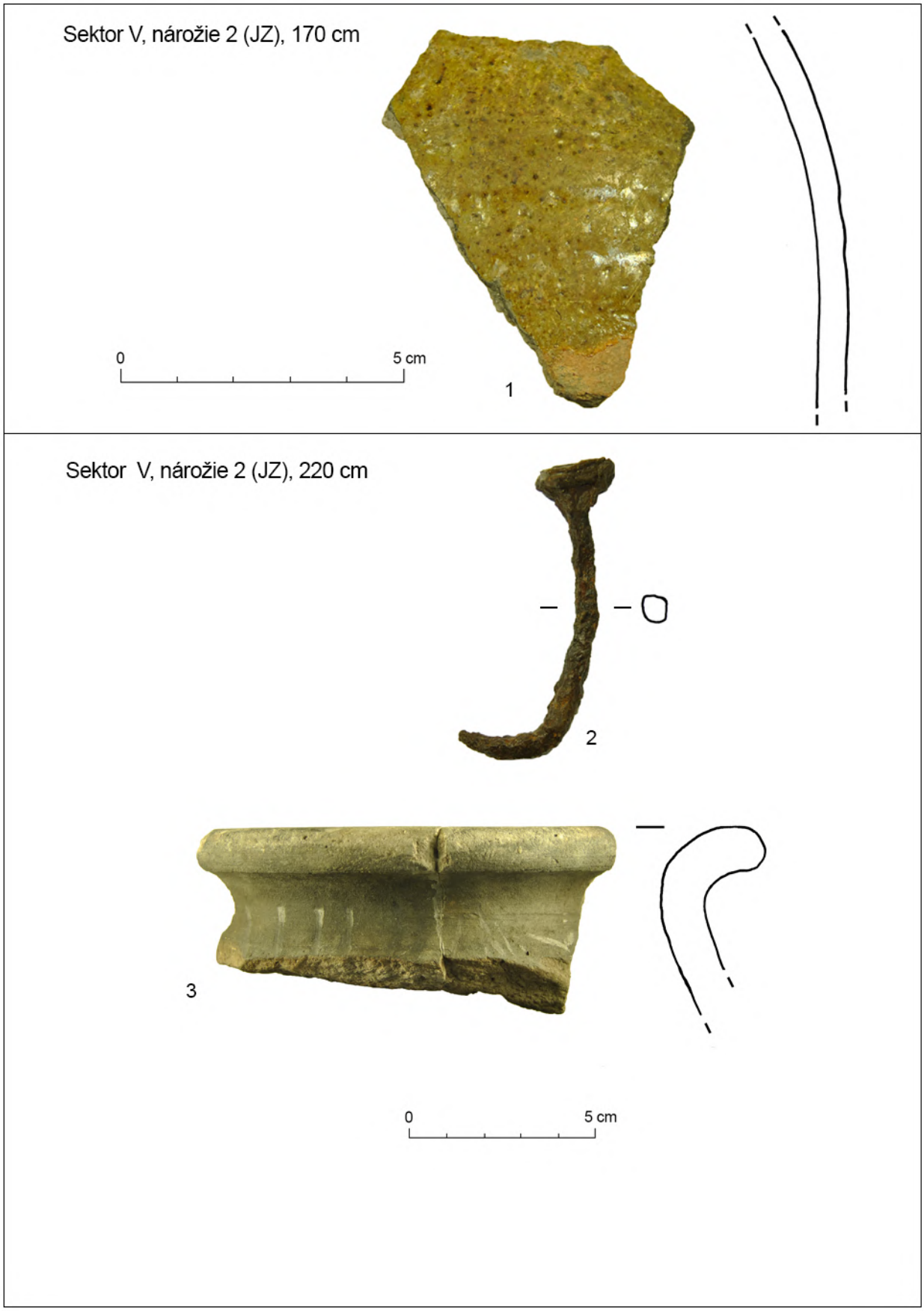

Tab. 77. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2 železo; 3 keramika.

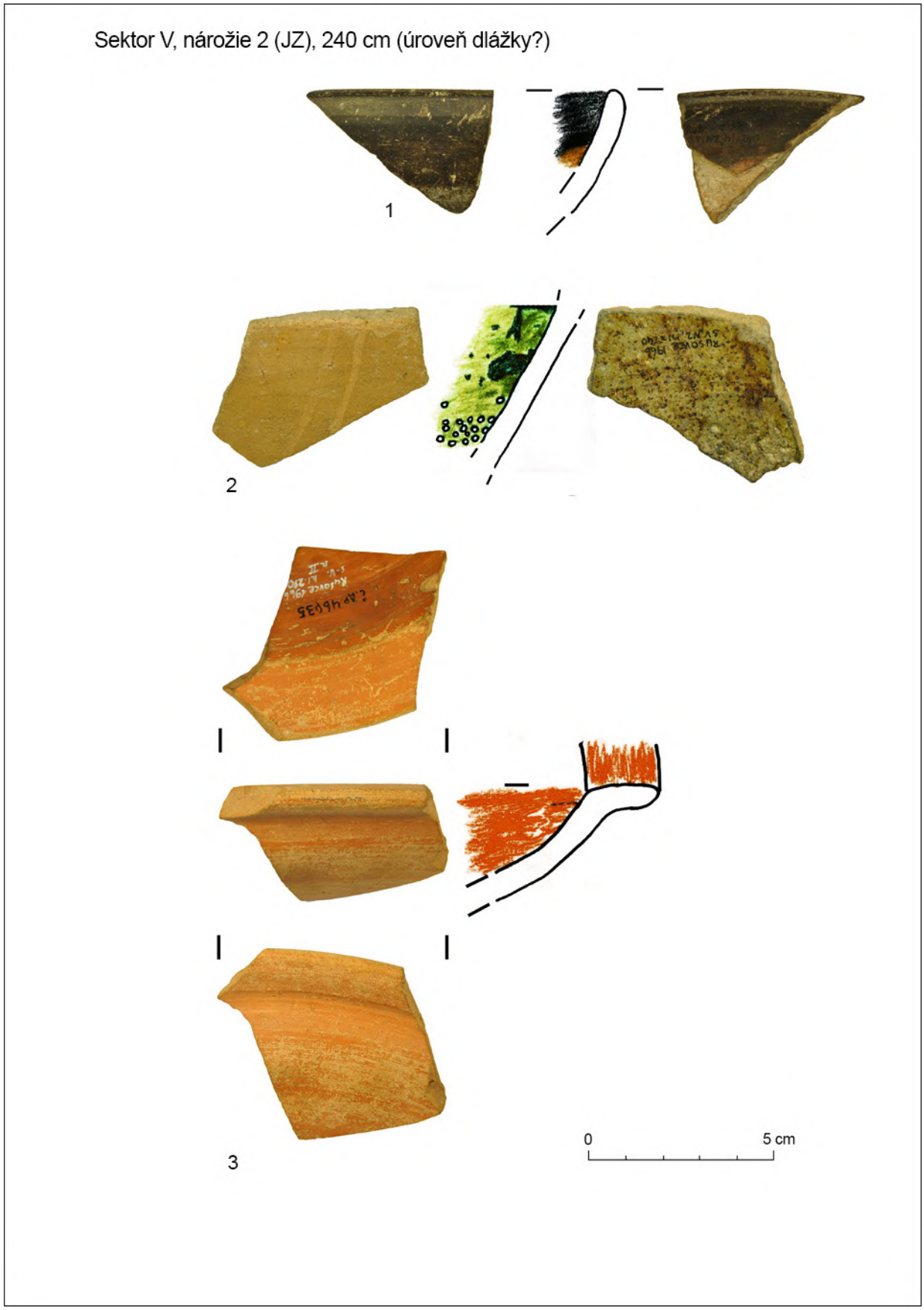

Tab. 78. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

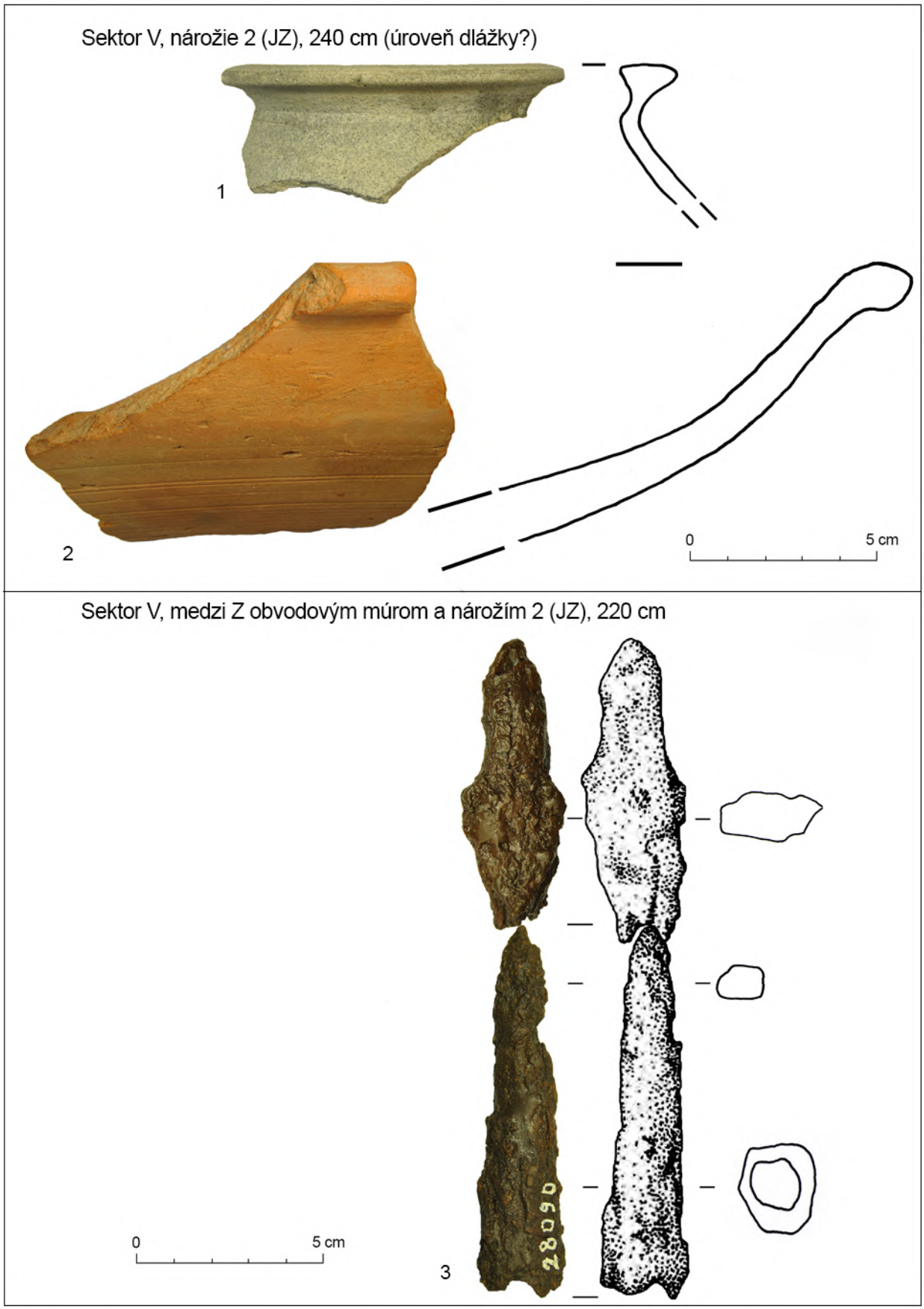

Tab. 79. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 železo
(3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 135, obr. 1, 6).

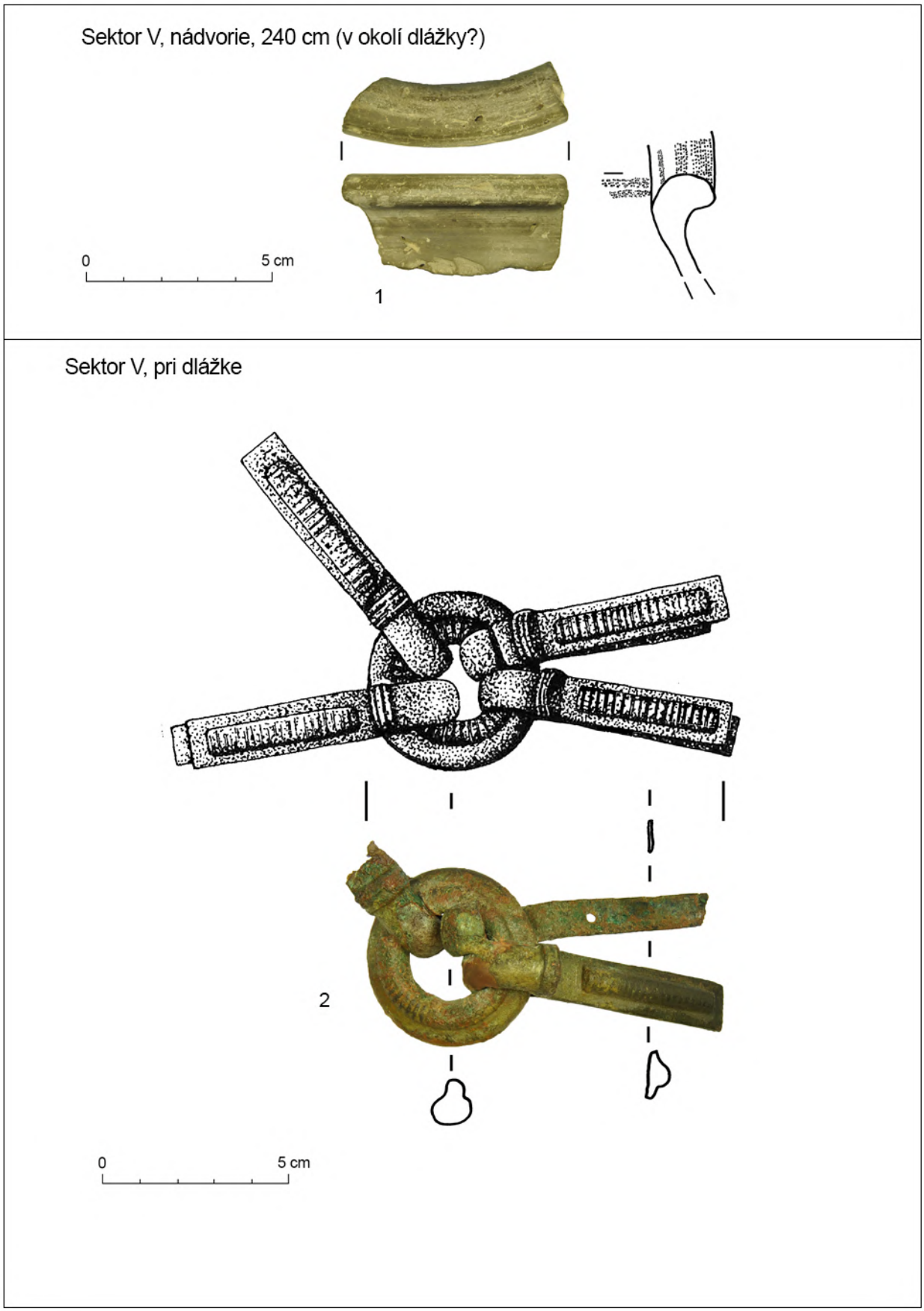

Tab. 80. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2 bronz
(2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1988, 74, Obr. 5, 6).

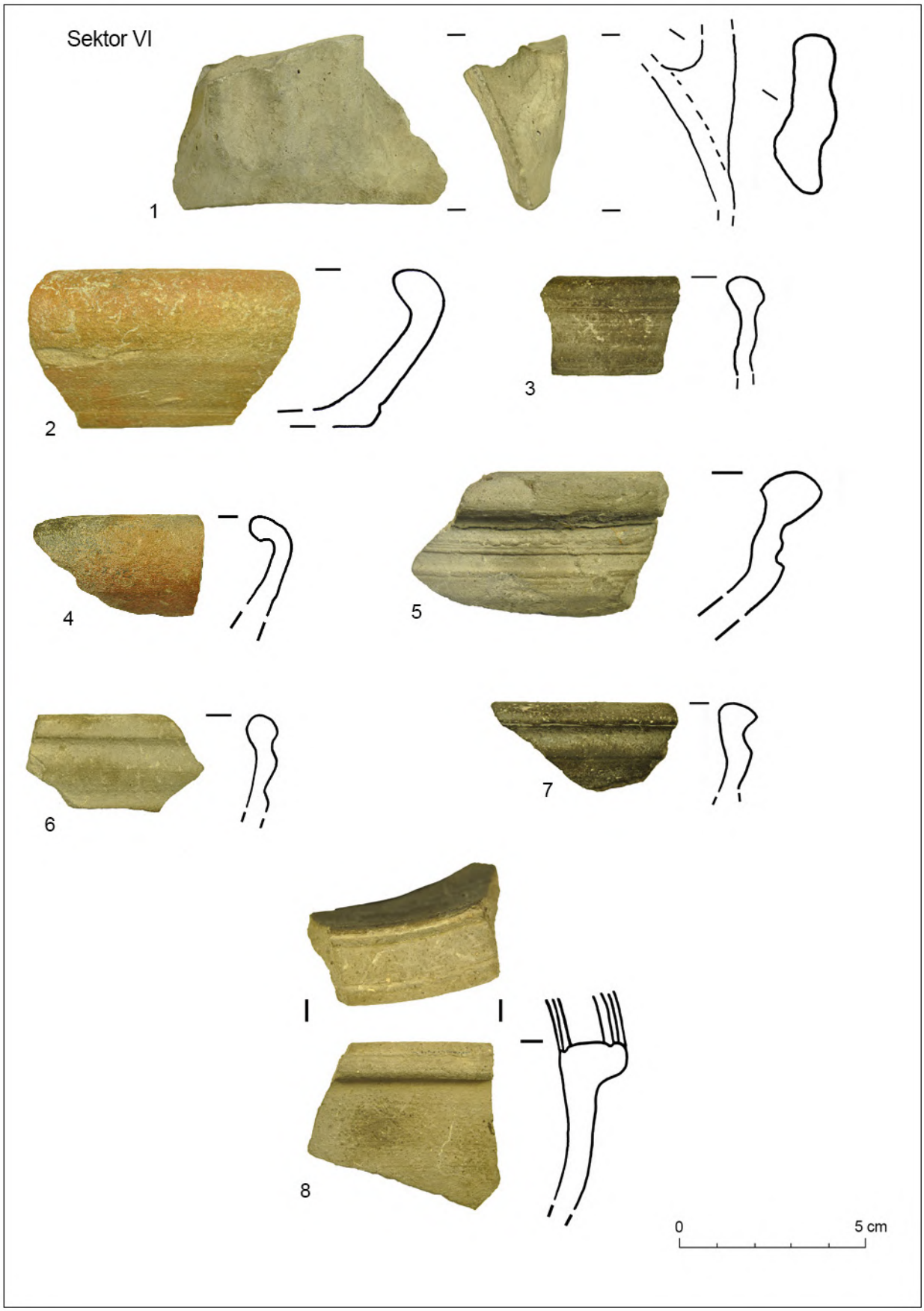

Tab. 81. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–8 keramika.

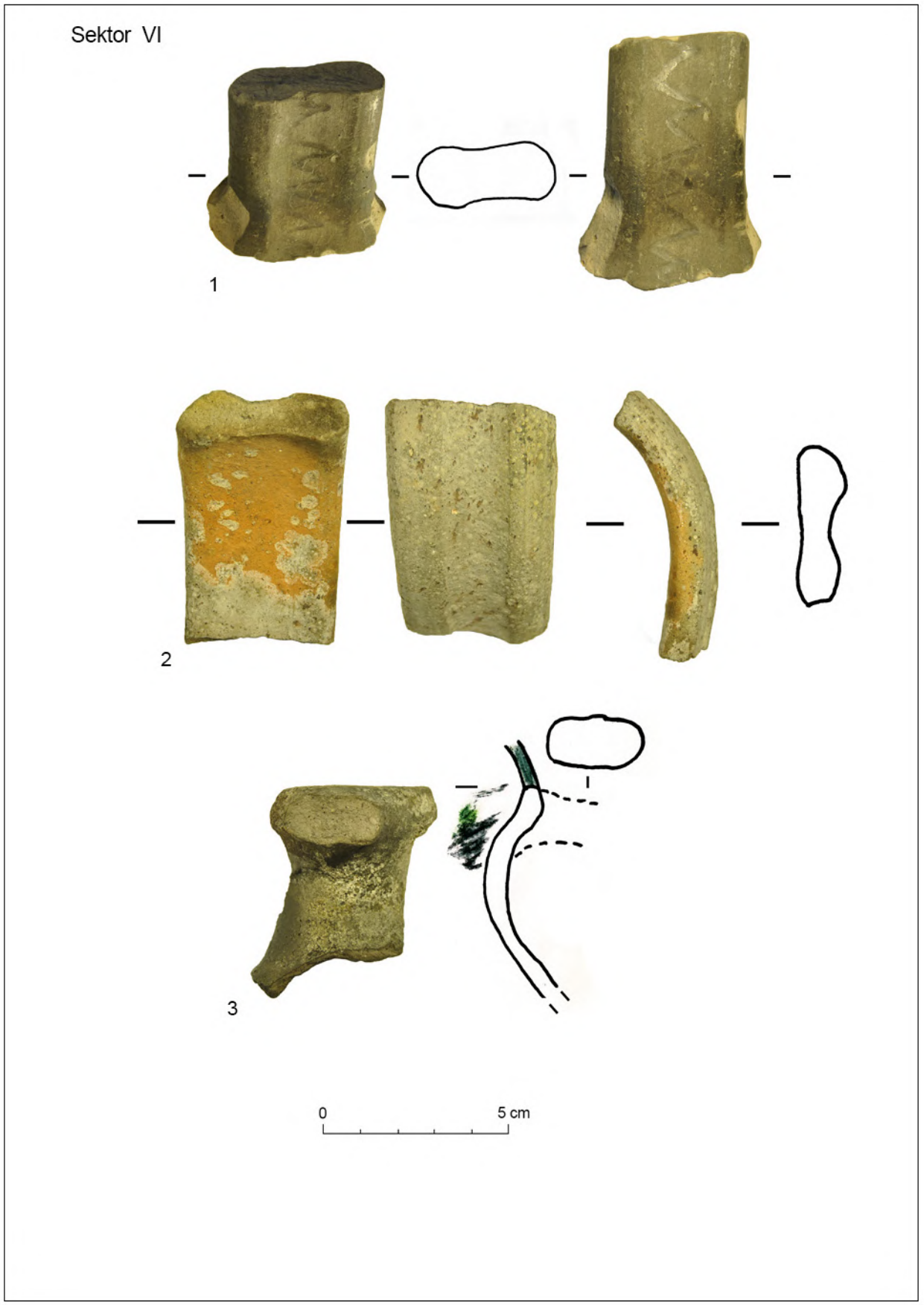

Tab. 82. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

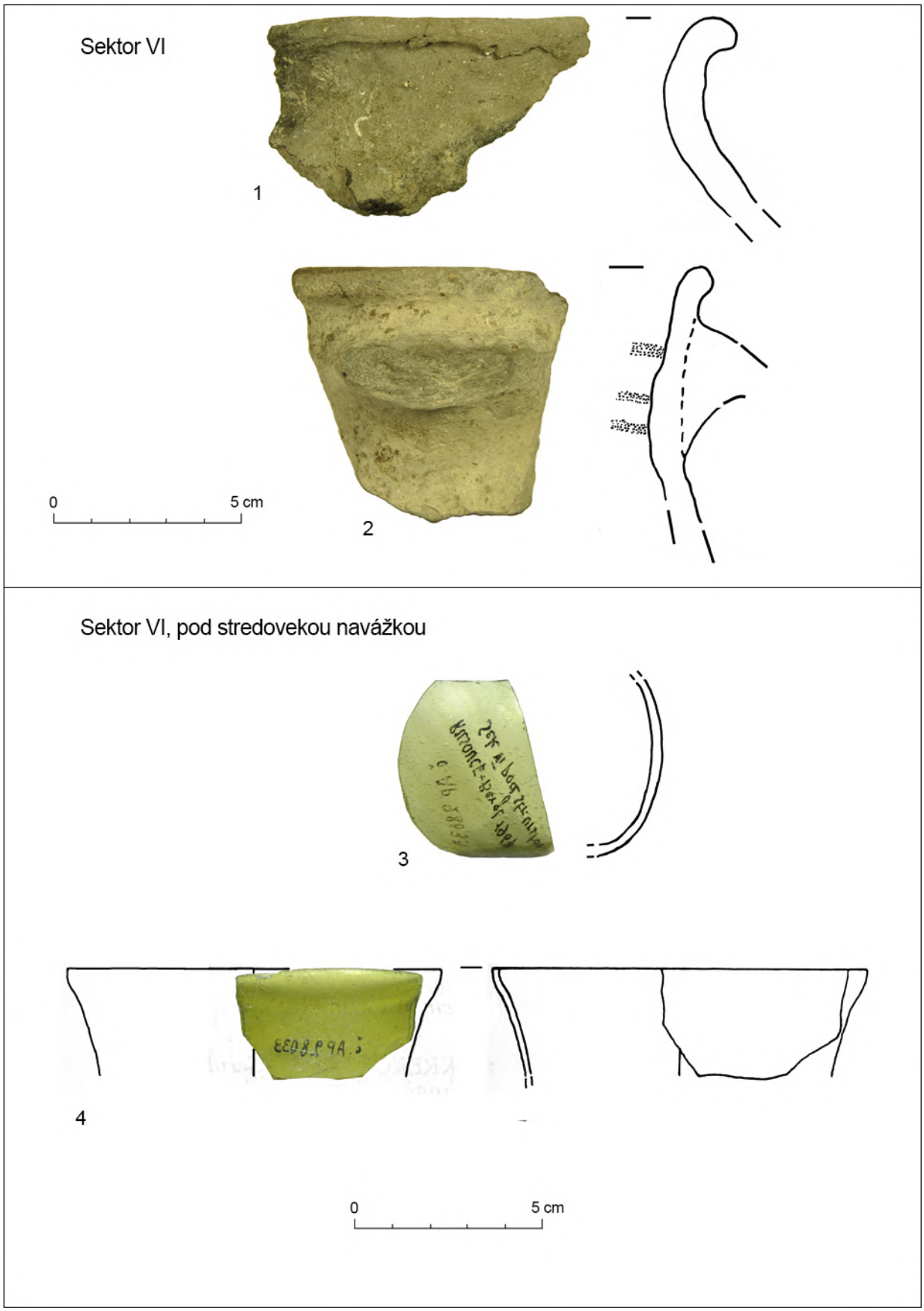

Tab. 83. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3–4 sklo (4 – prevzaté a upravené podľa Varsik 1996a, 37, Abb. 12, 1).

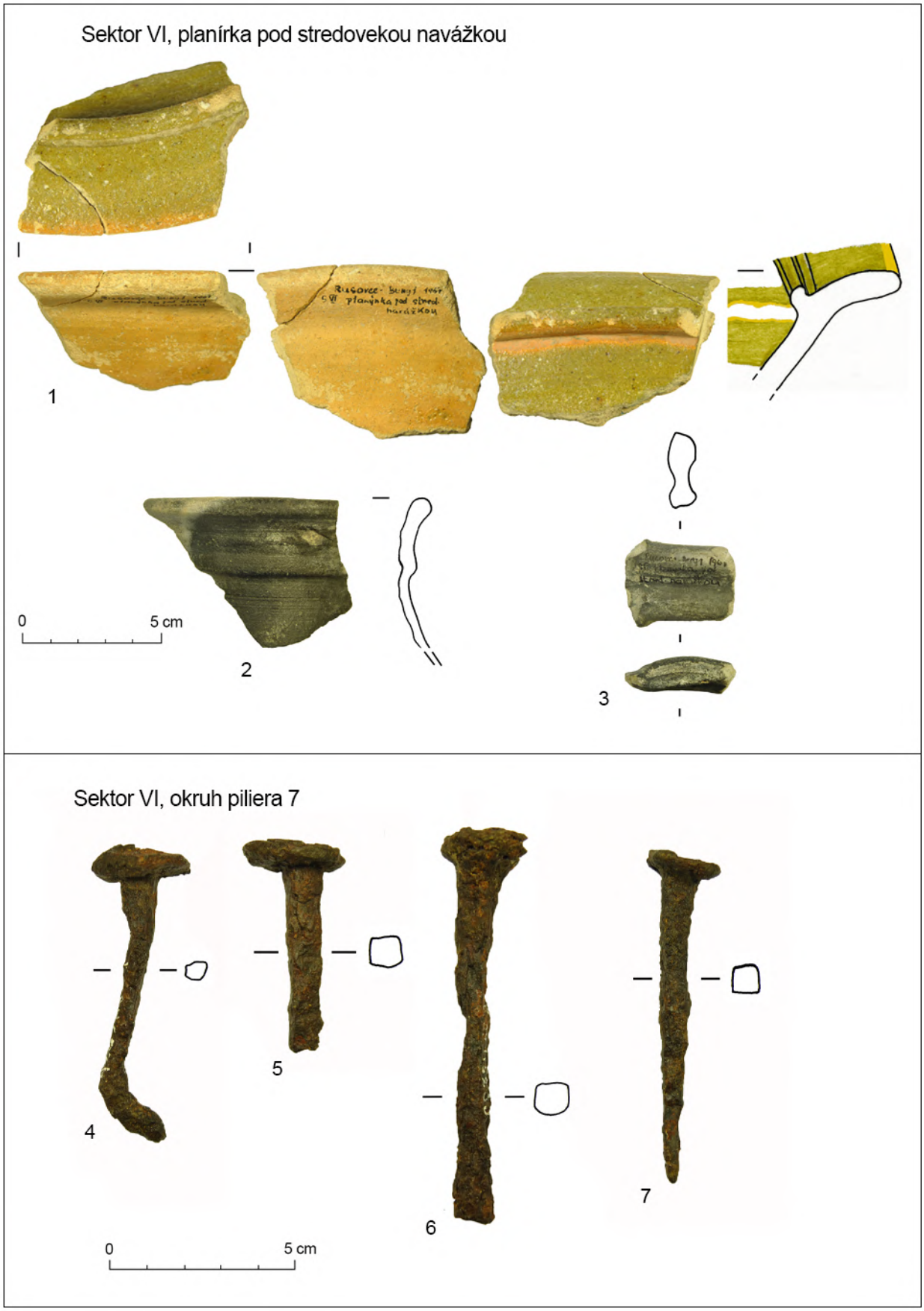

Tab. 84. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika; 4–7 železo.

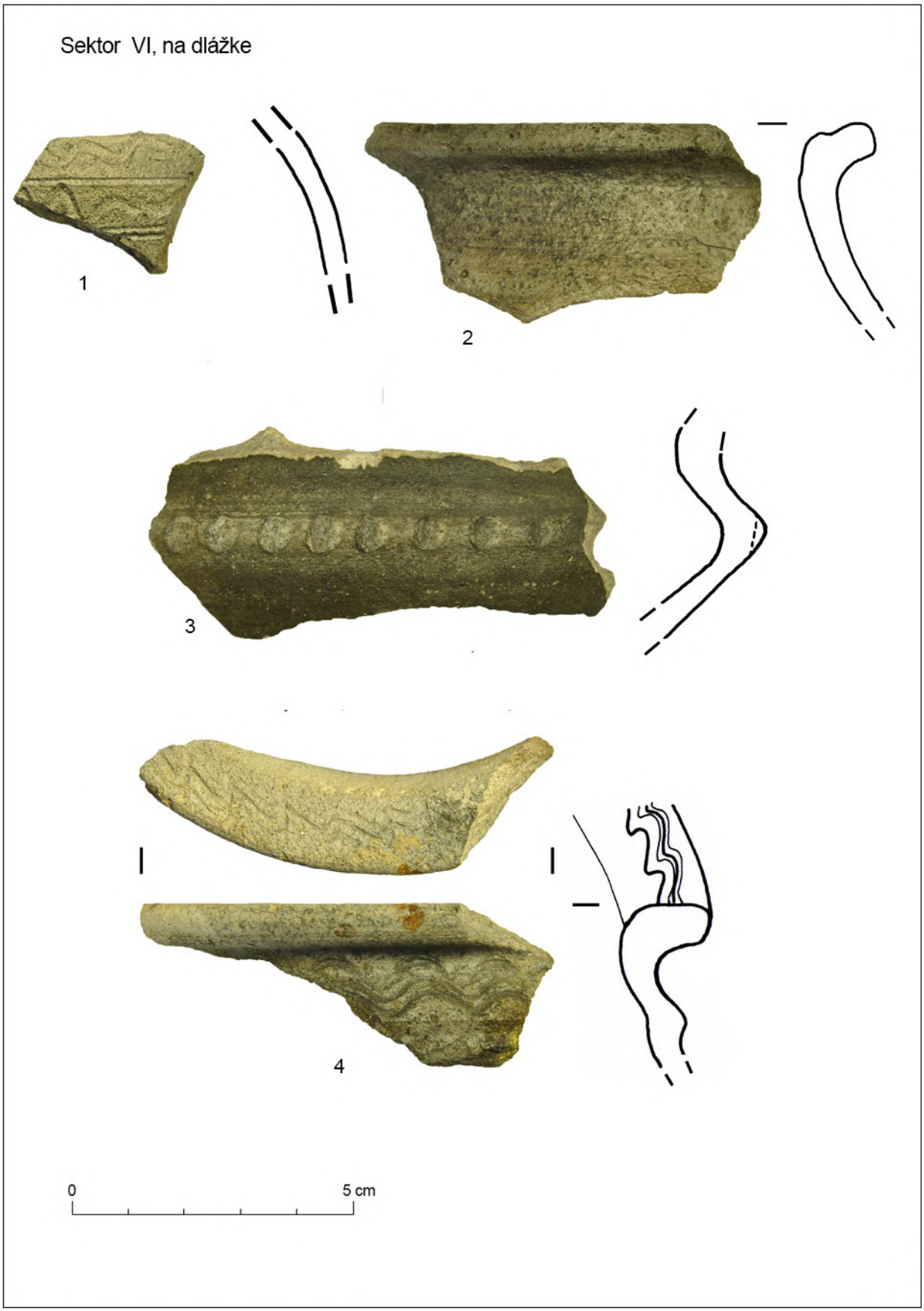

Tab. 85. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

Sektor VI, pod slovanskou vrstvou a Sektor VII

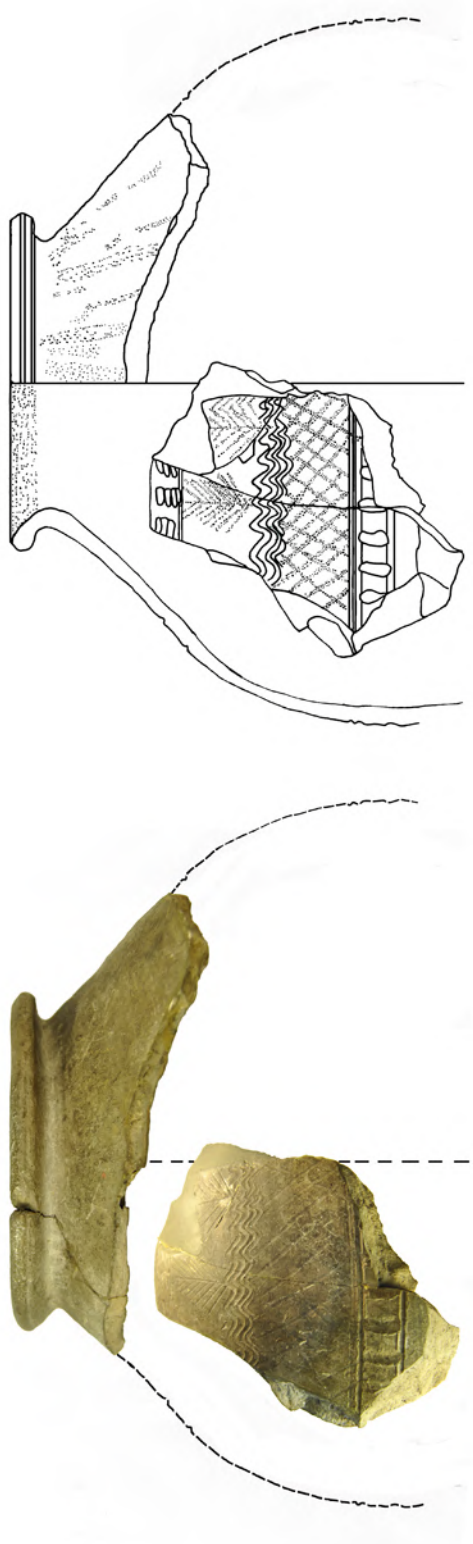

Tab. 86. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. Keramika.

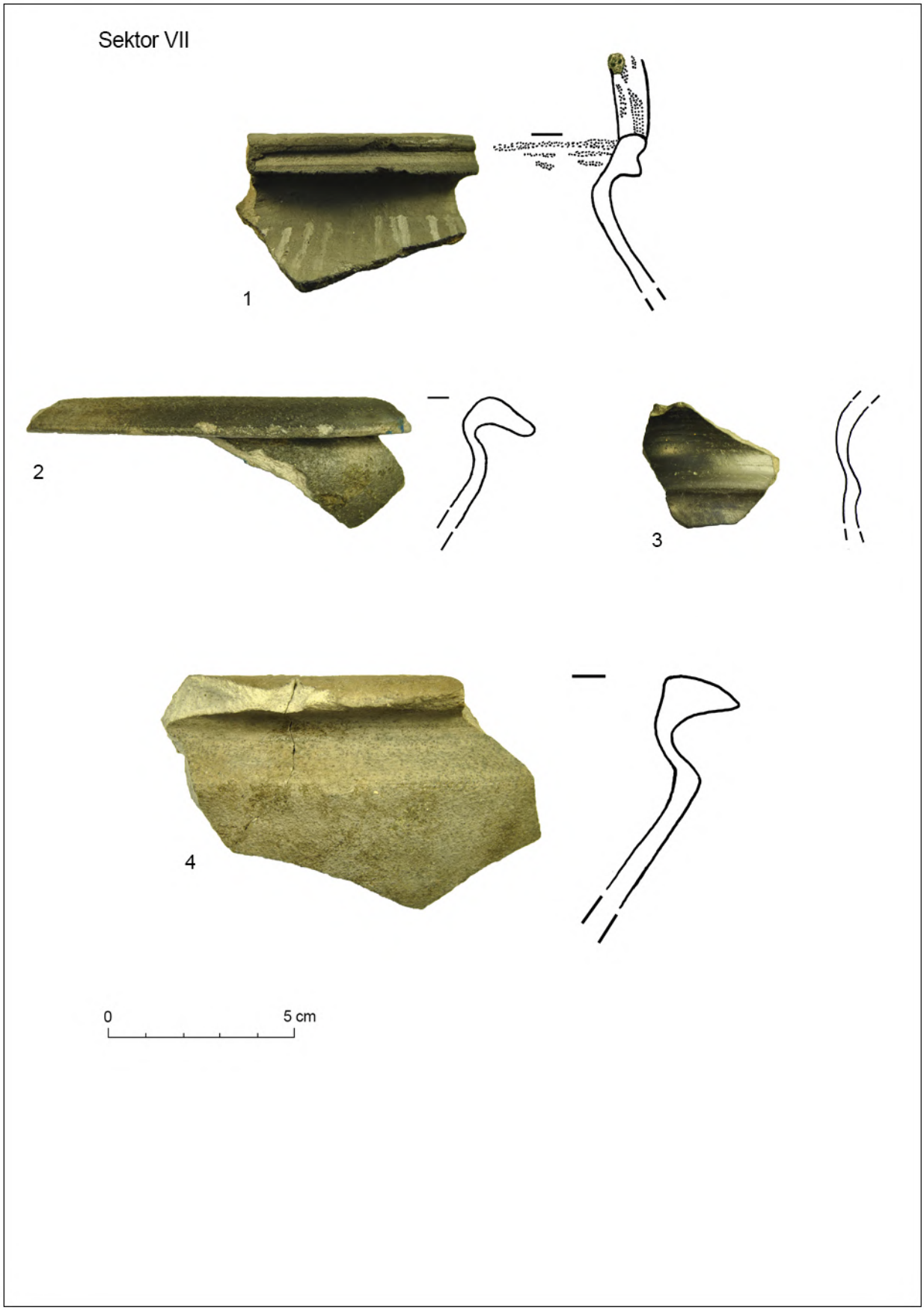

Tab. 87. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

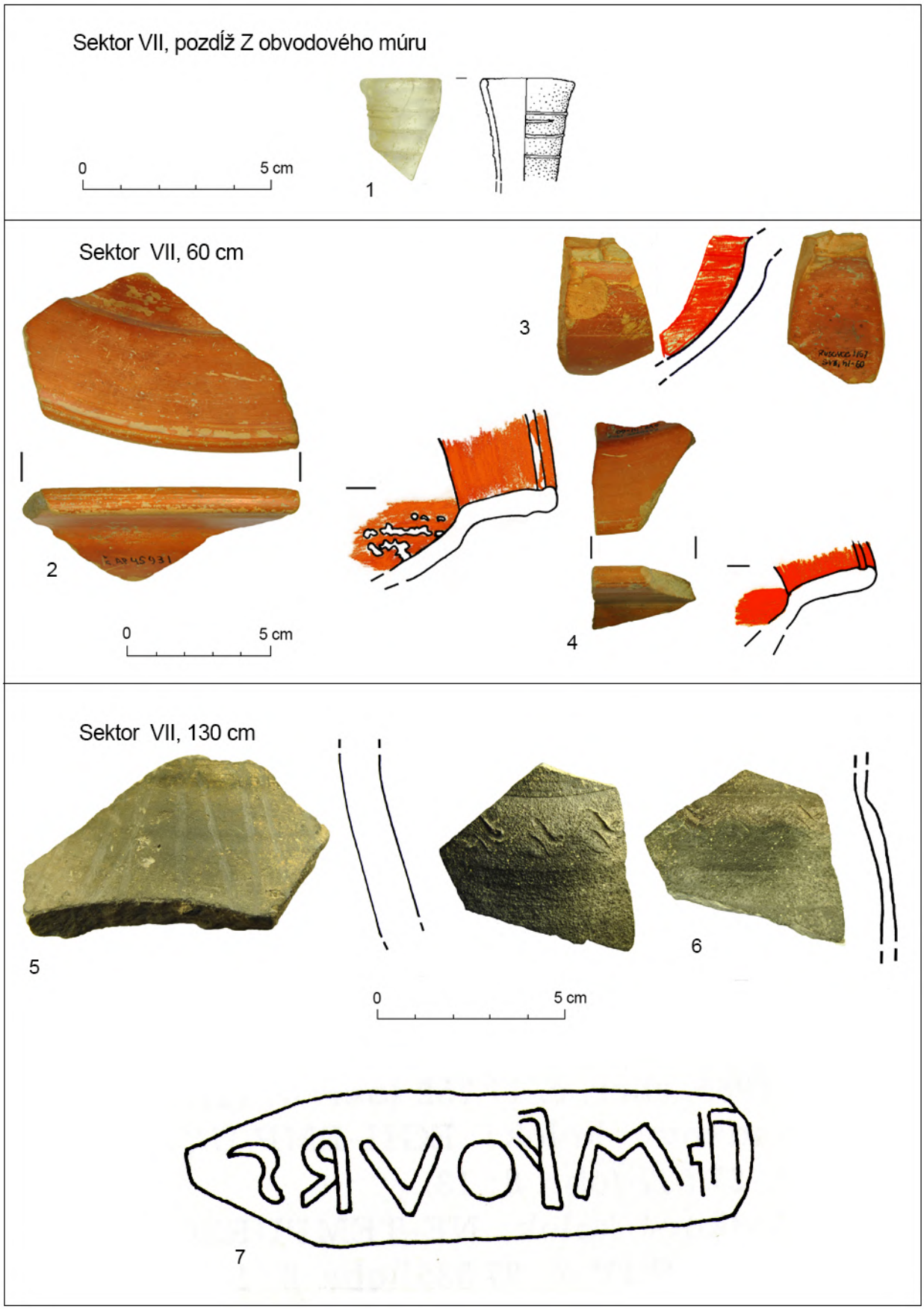

Tab. 88. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 sklo (1 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 68, Obr. 1,8); 2–6 keramika; 7 tehla (7 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1991, 63, Obr. 8, 16).

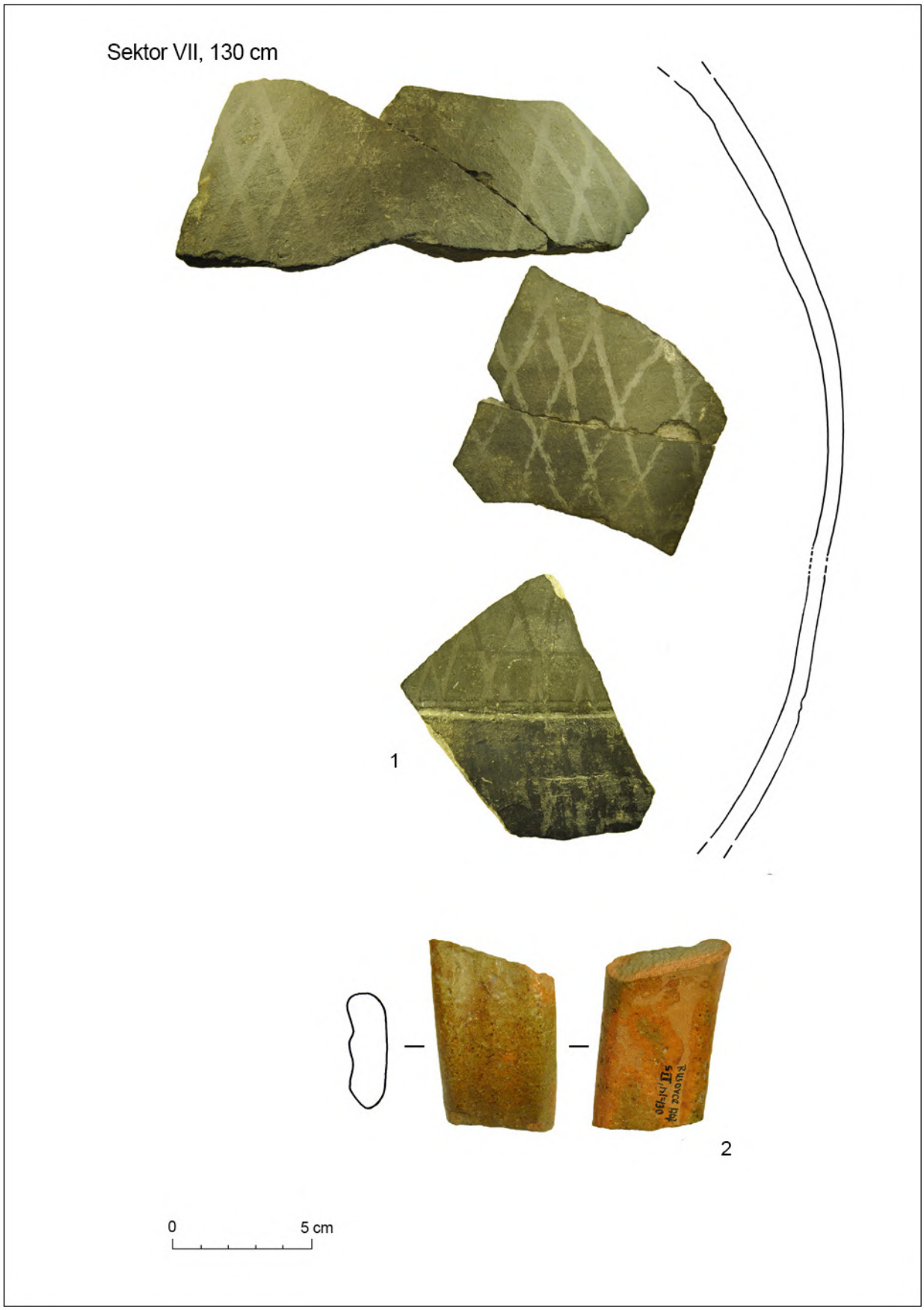

Tab. 89. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika.

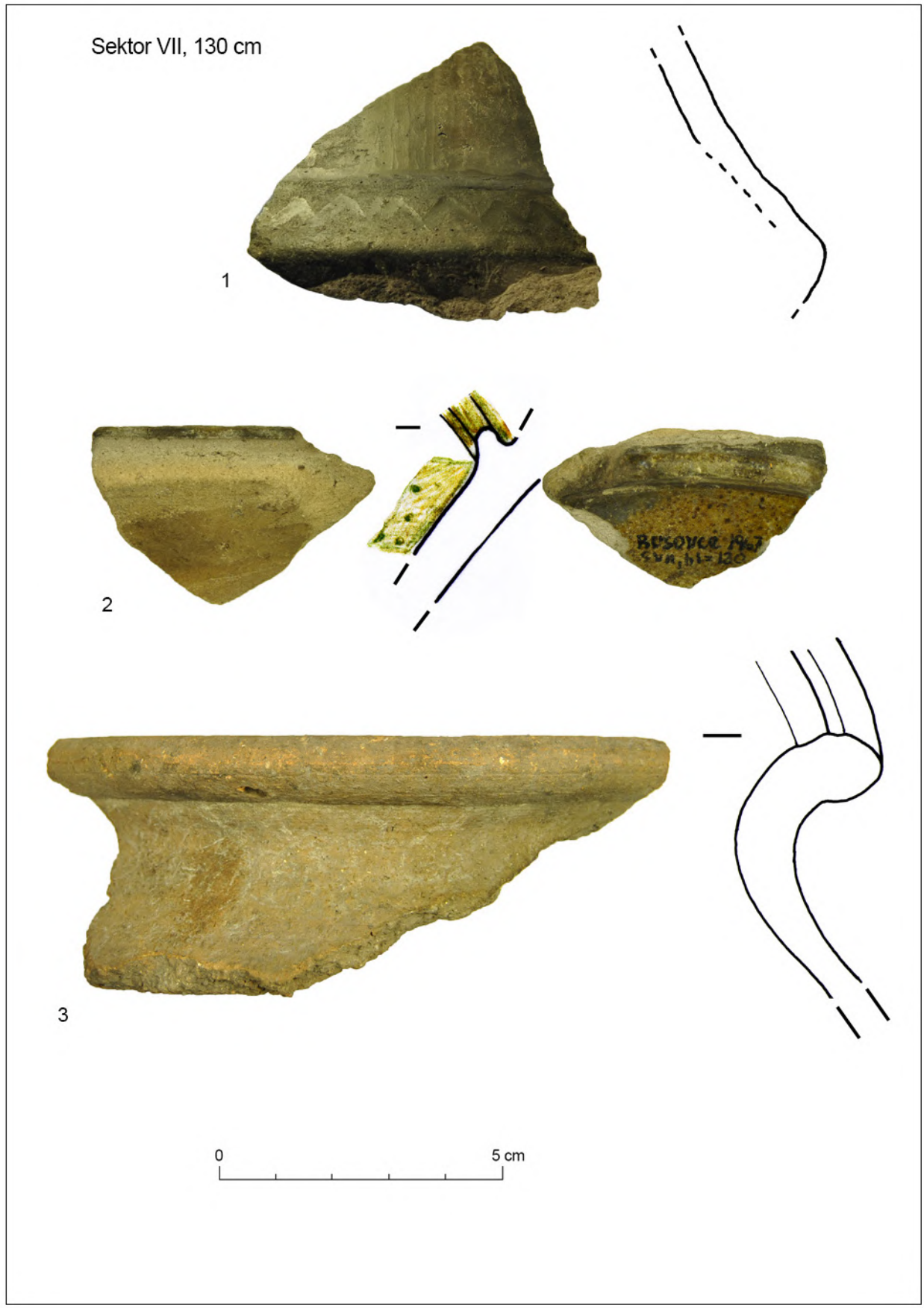

Tab. 90. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

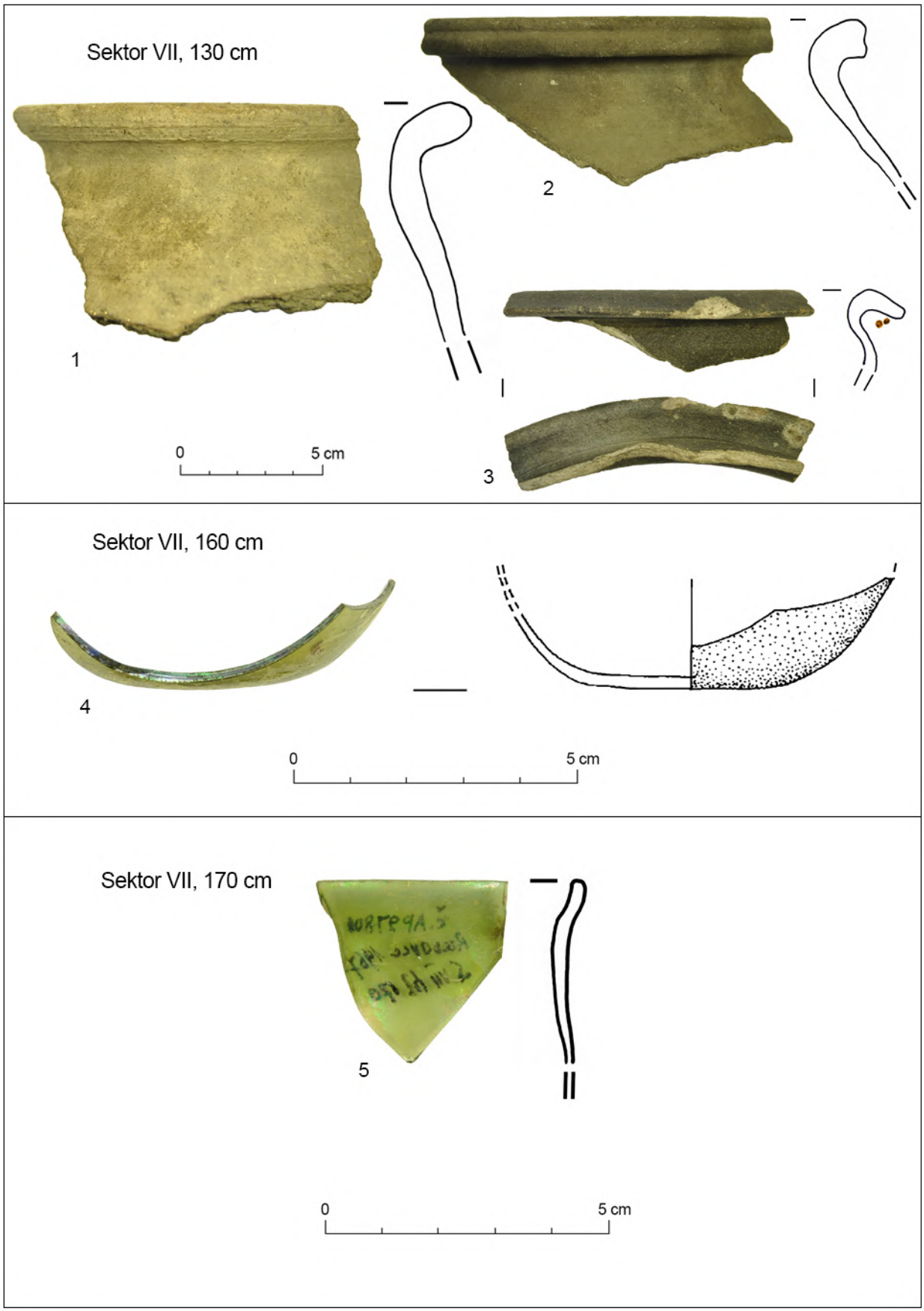

Tab. 91. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika; 4–5 sklo
(4 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 69, Obr. 2, 5).

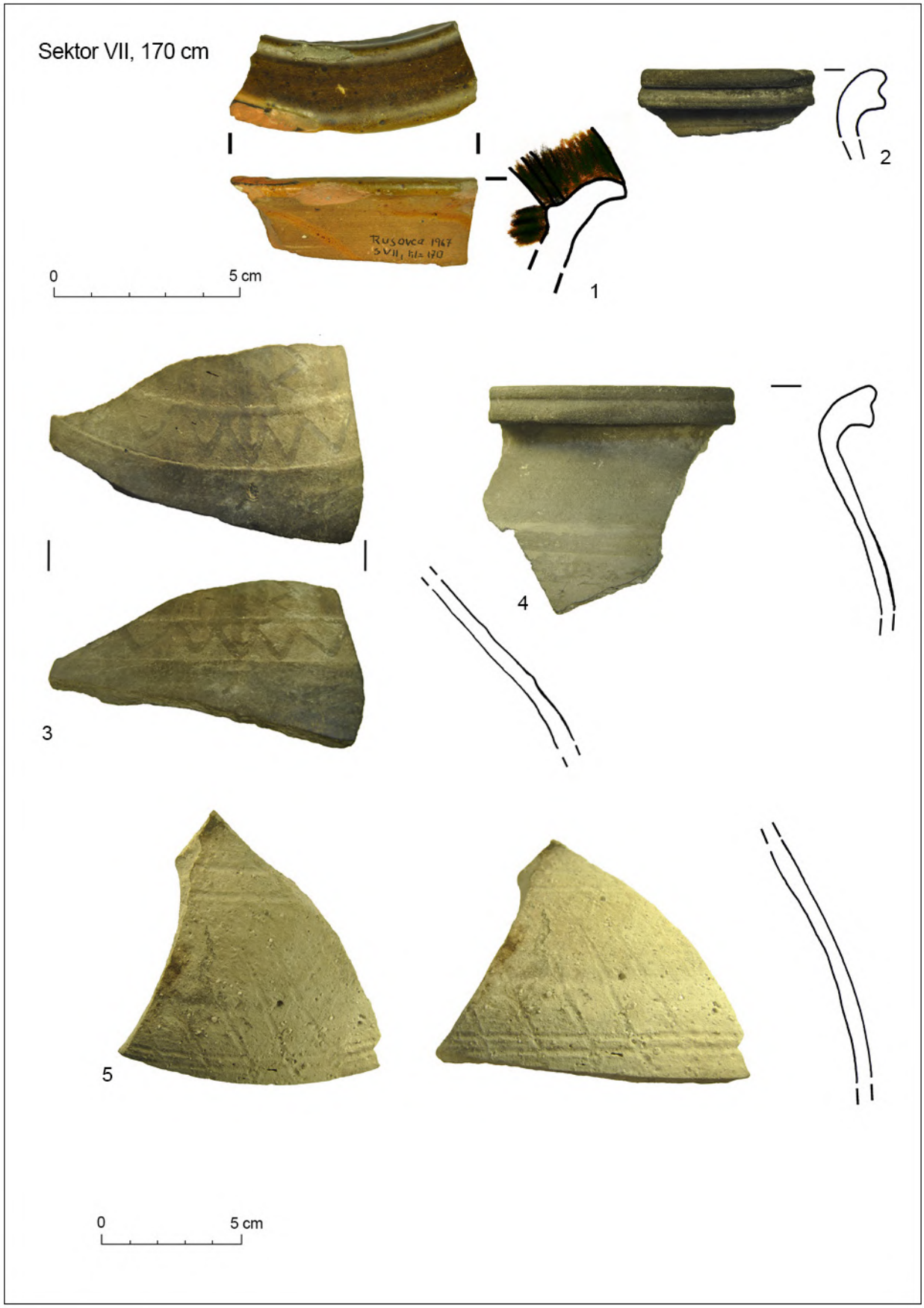

Tab. 92. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

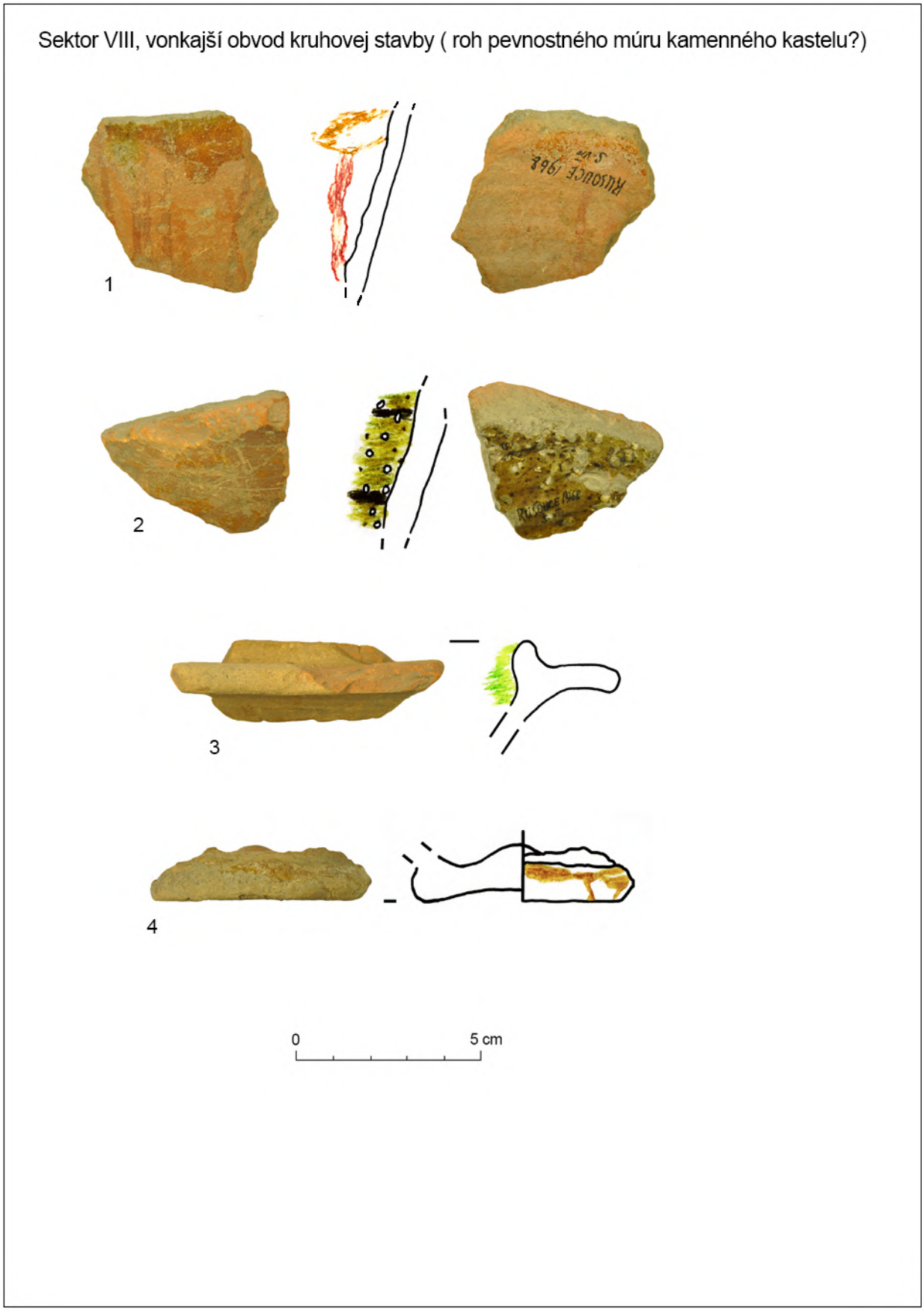

Tab. 93. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

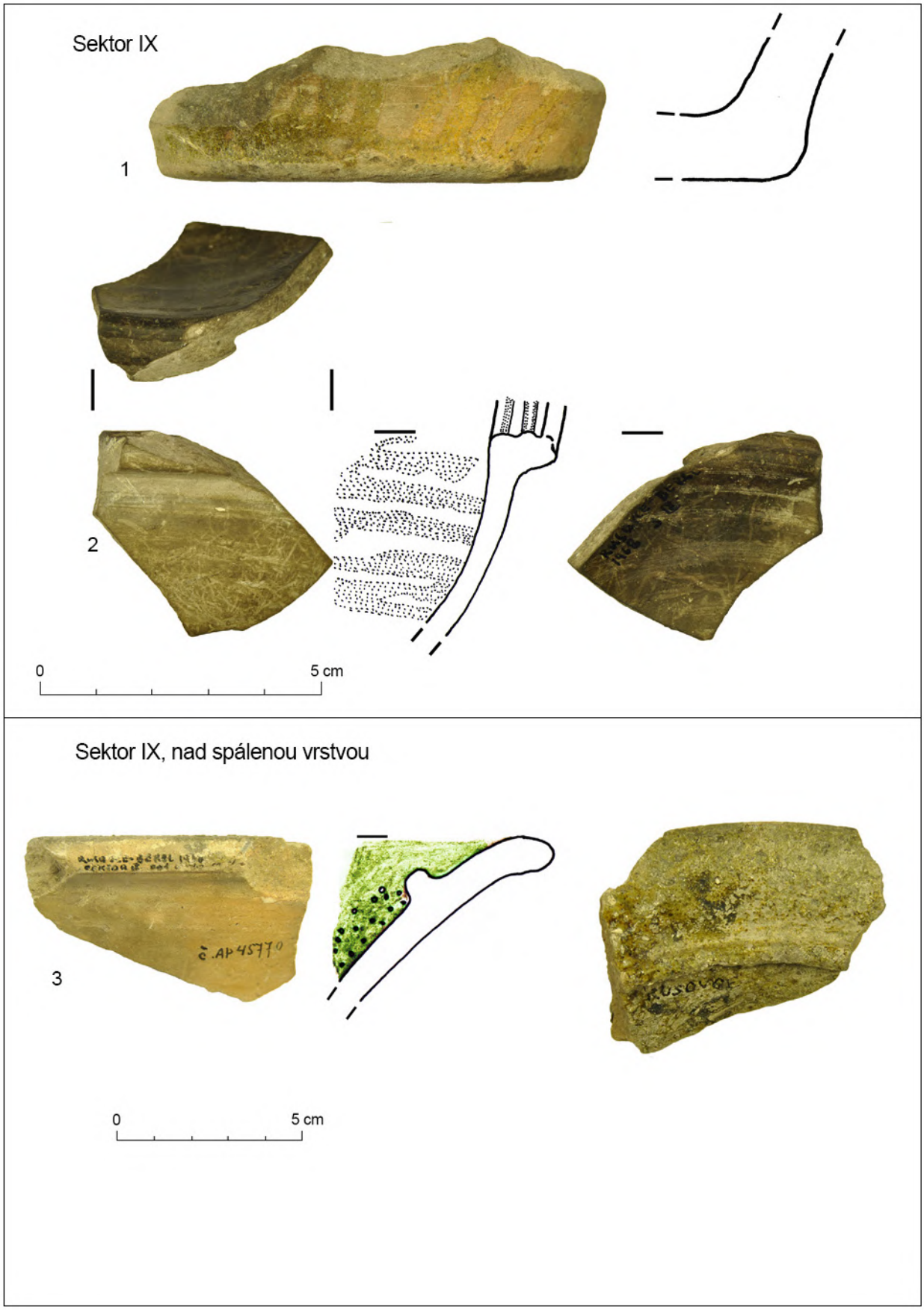

Tab. 94. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

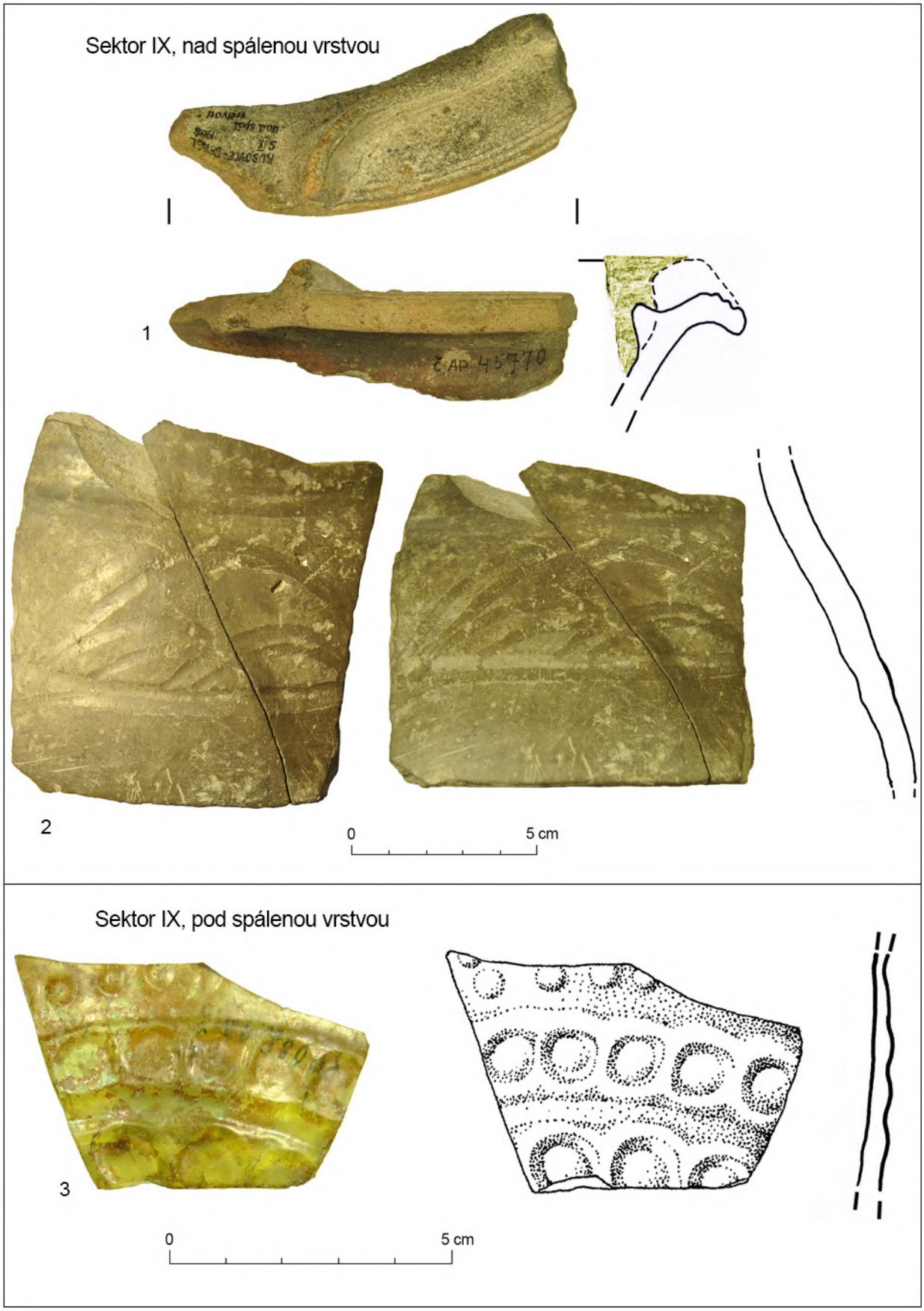

Tab. 95. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–2 keramika; 3 sklo
(3 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 68, obr. 1, 9).

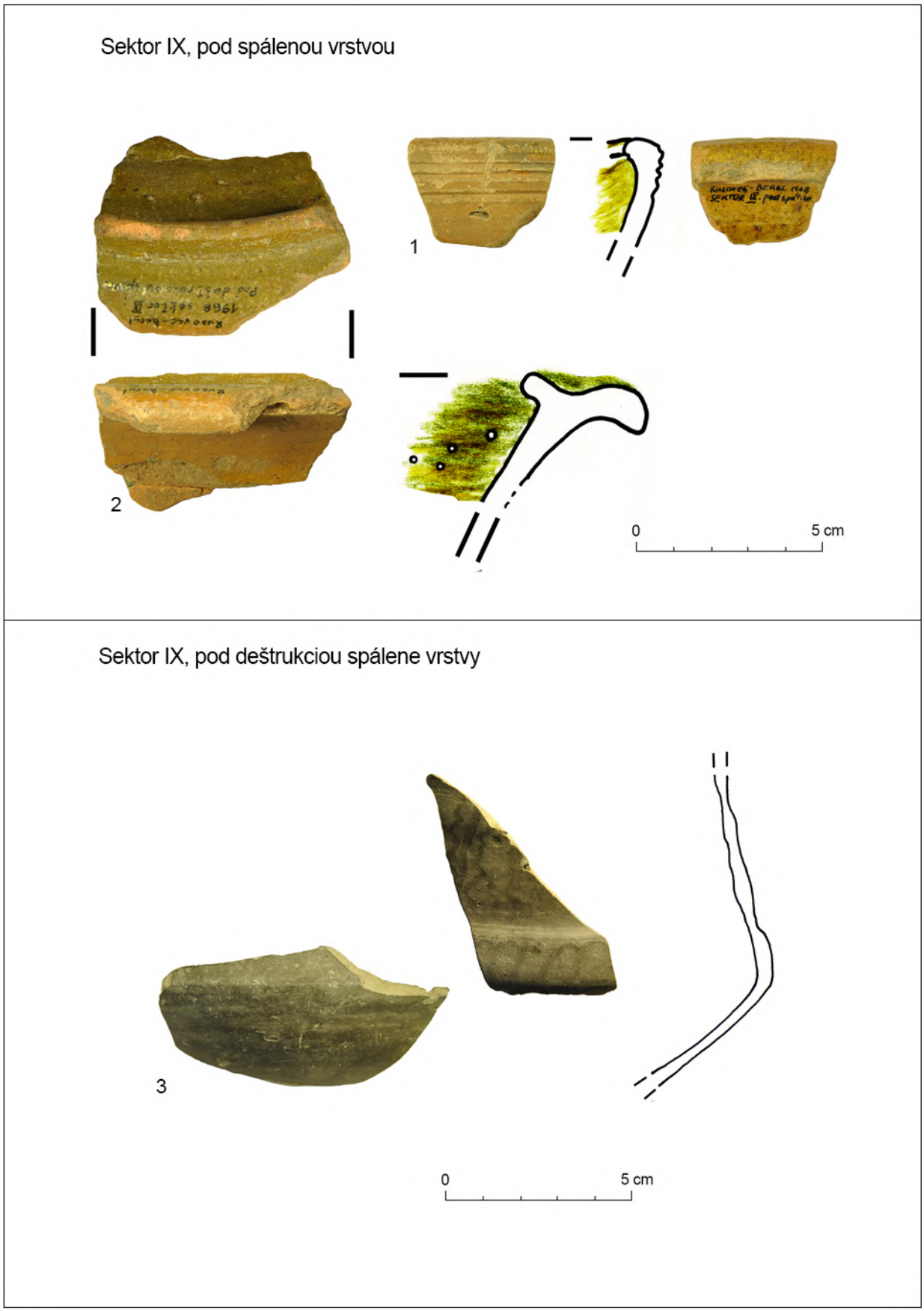

Tab. 96. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

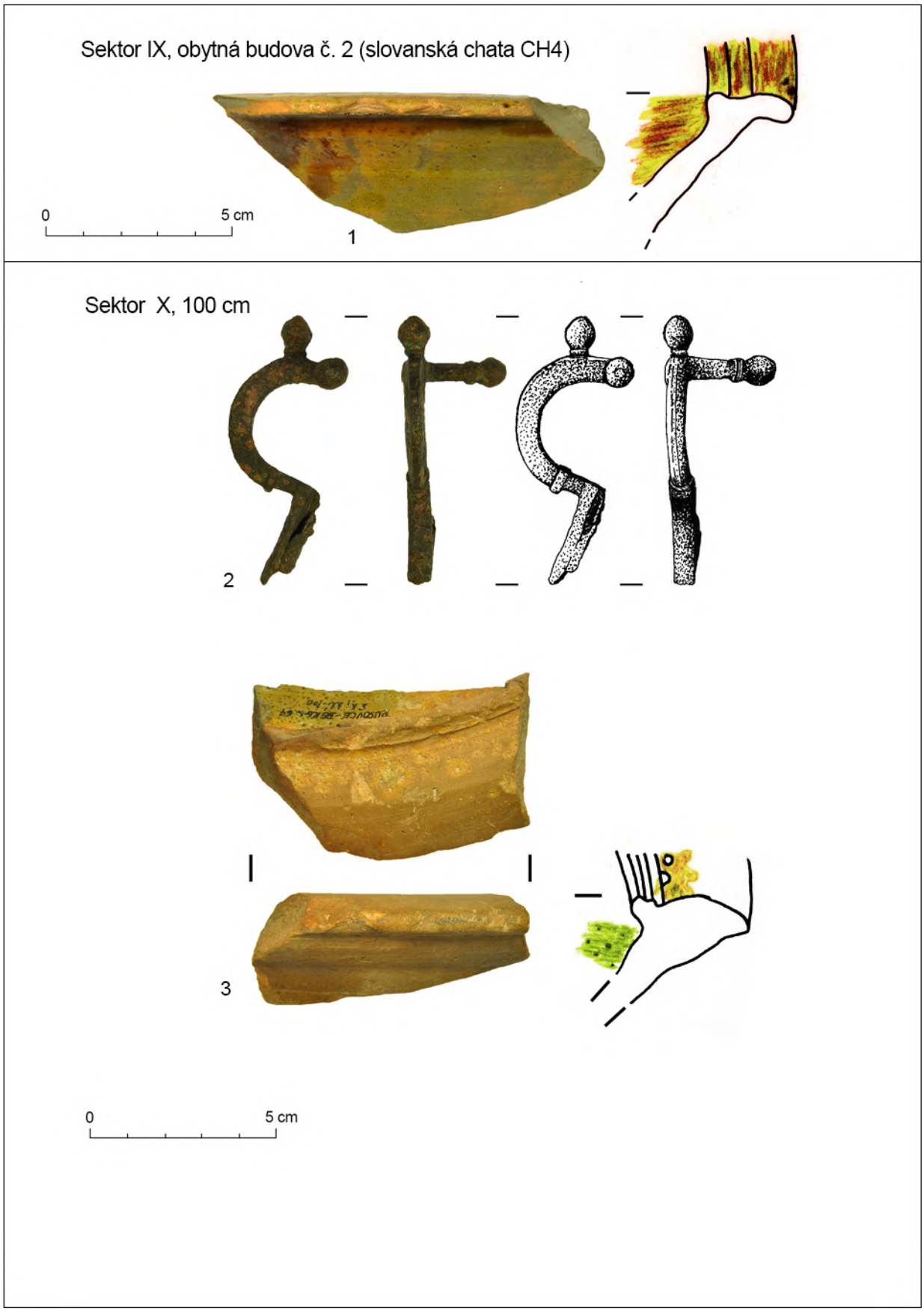

Tab. 97. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2 bronz
(2 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1992, 74, obr. 5, 1); 3 keramika.

Tab. 98. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

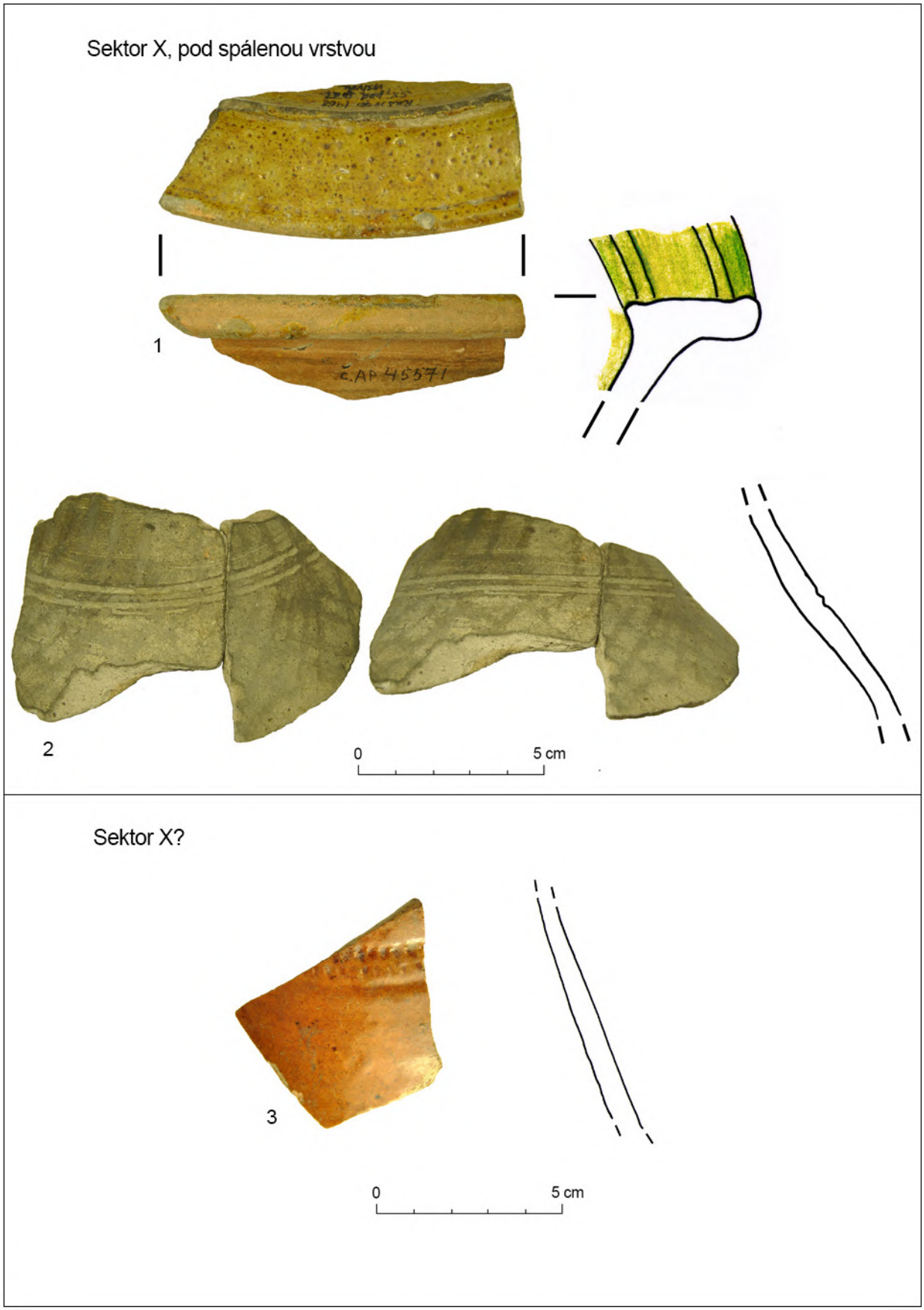

Tab. 99. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

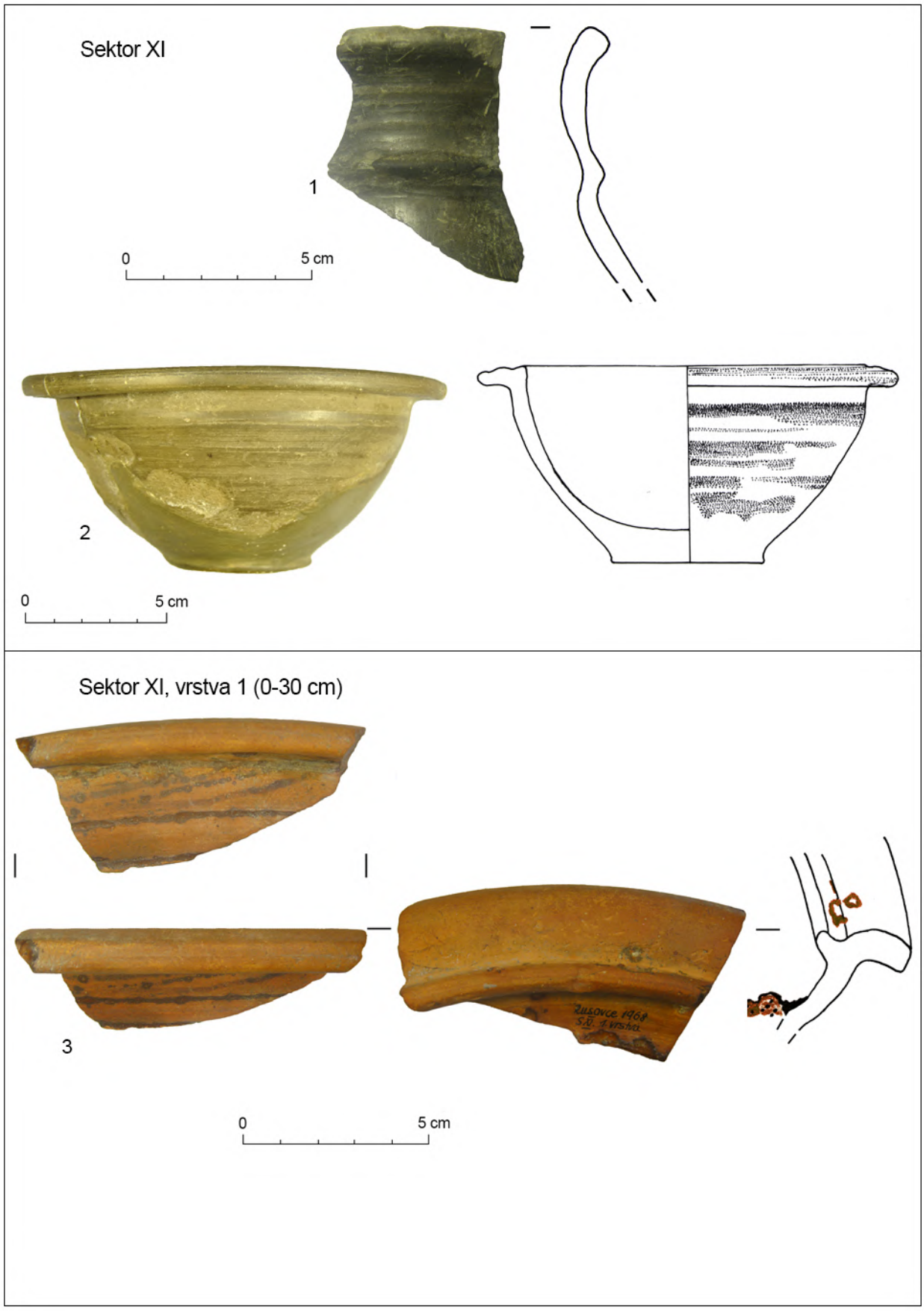

Tab. 100. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

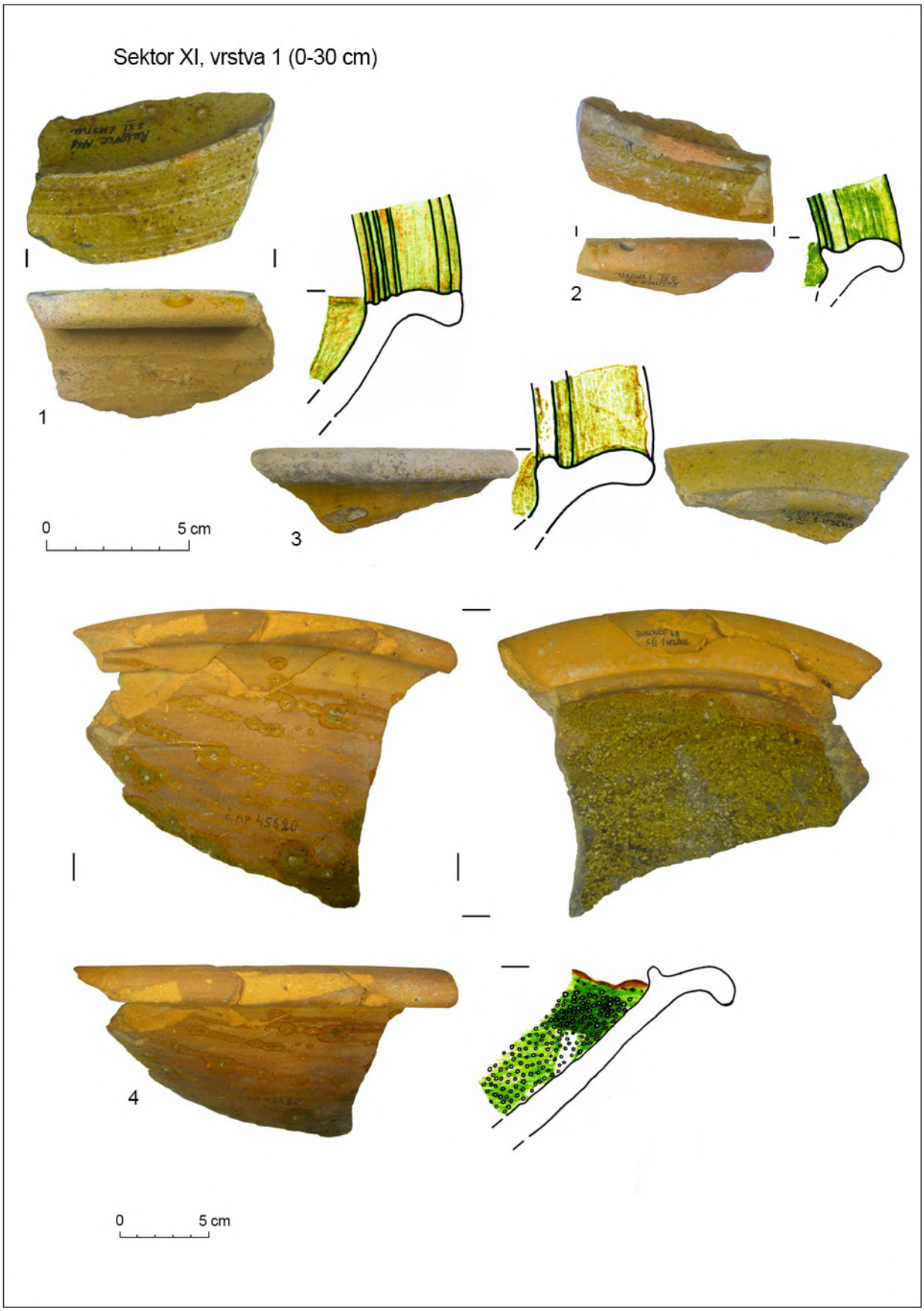

Tab. 101. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–4 keramika.

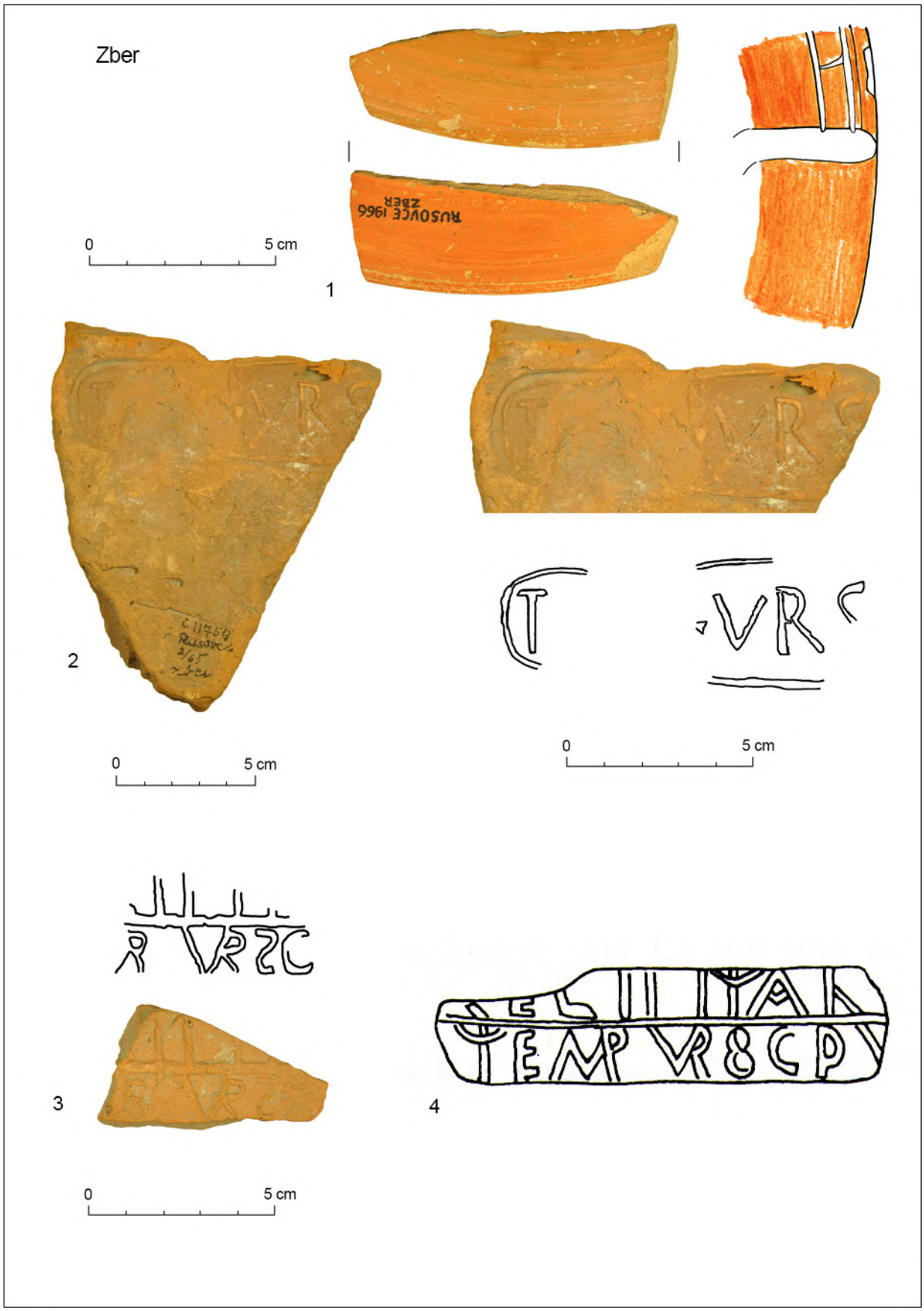

Tab. 102. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1 keramika; 2–4 tehla
(4 – prevzaté a upravené podľa Kraskovská 1991, 63, obr. 8, 11).

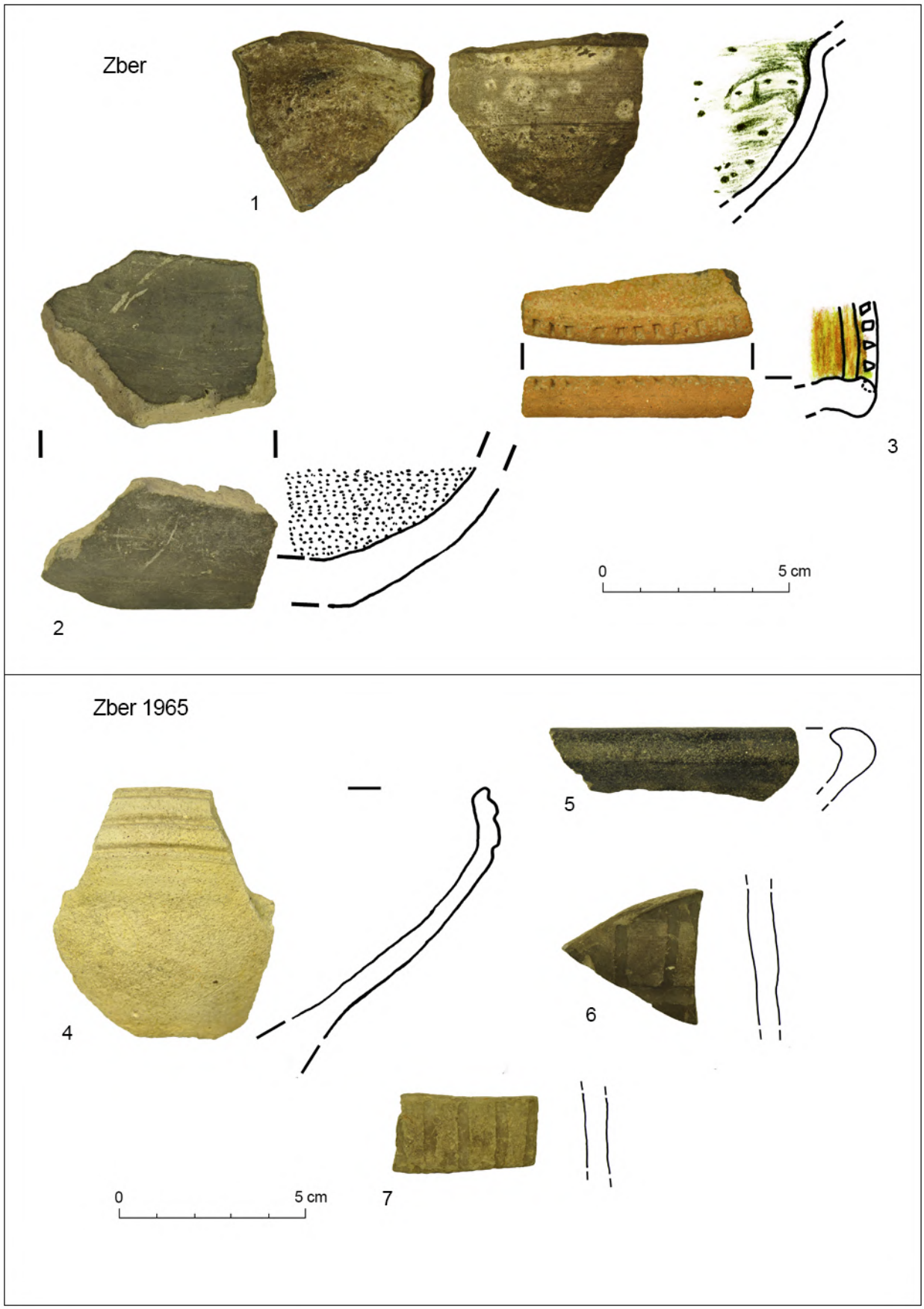

Tab. 103. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–7 keramika.

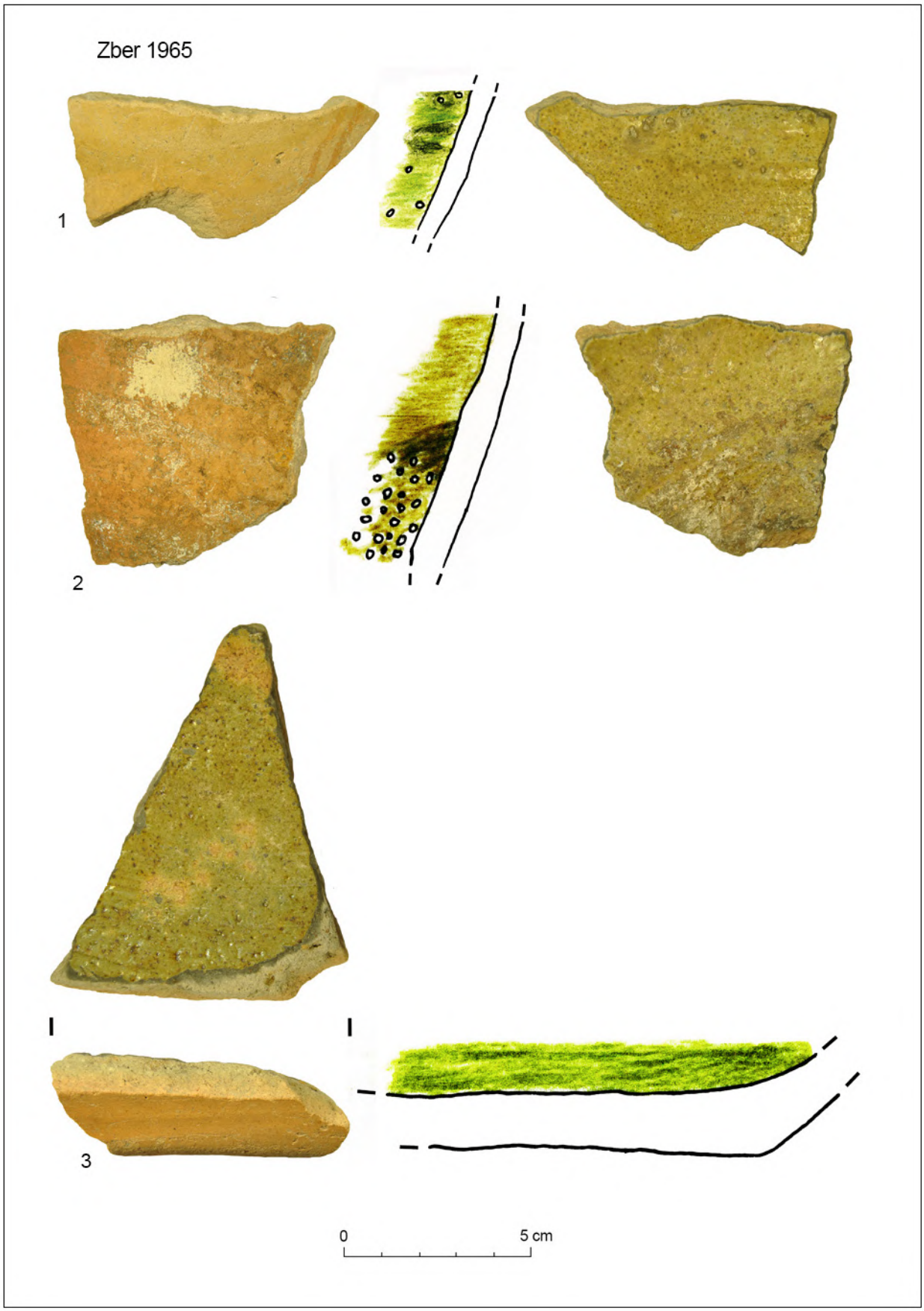

Tab. 104. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–3 keramika.

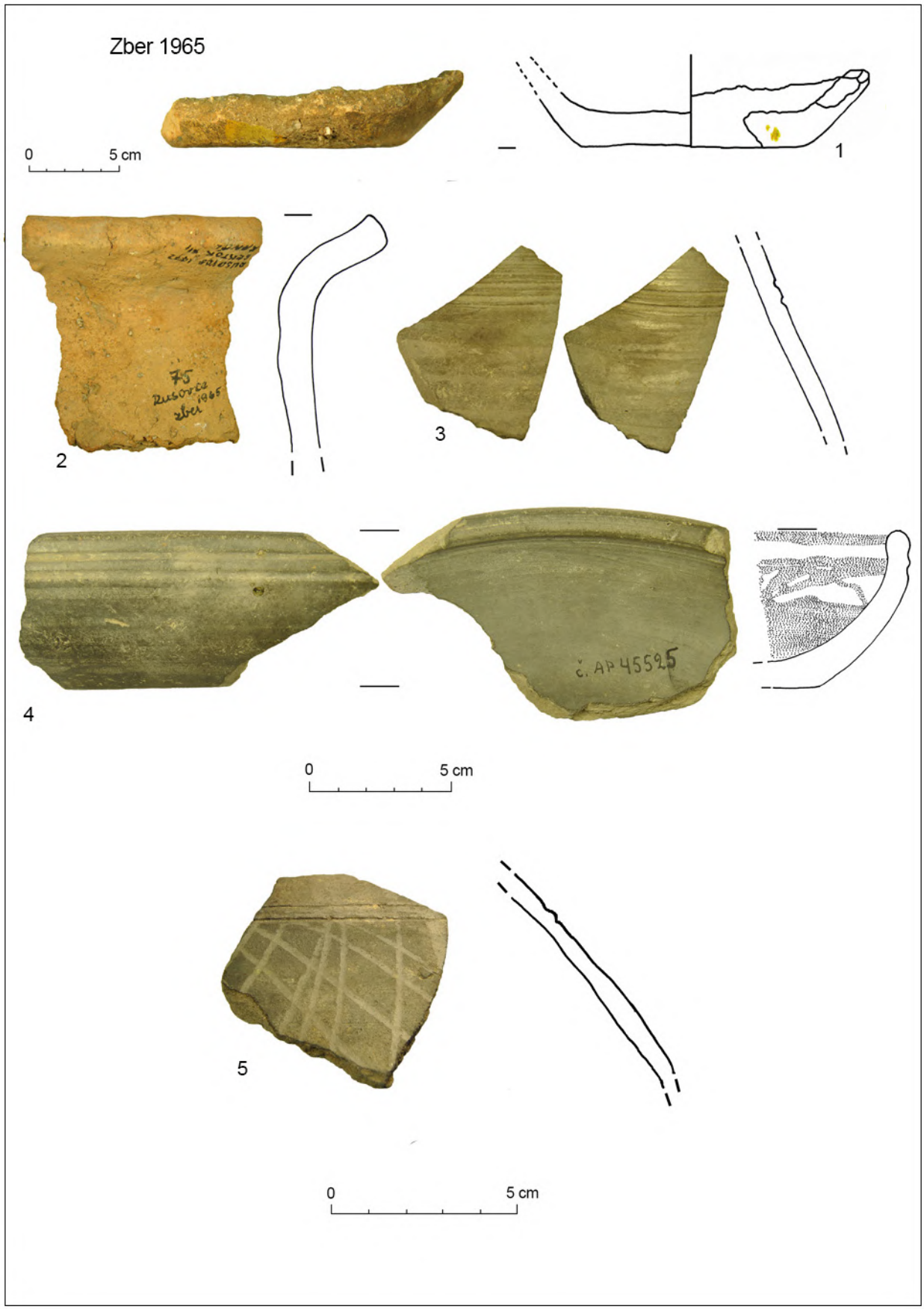

Tab. 105. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–5 keramika.

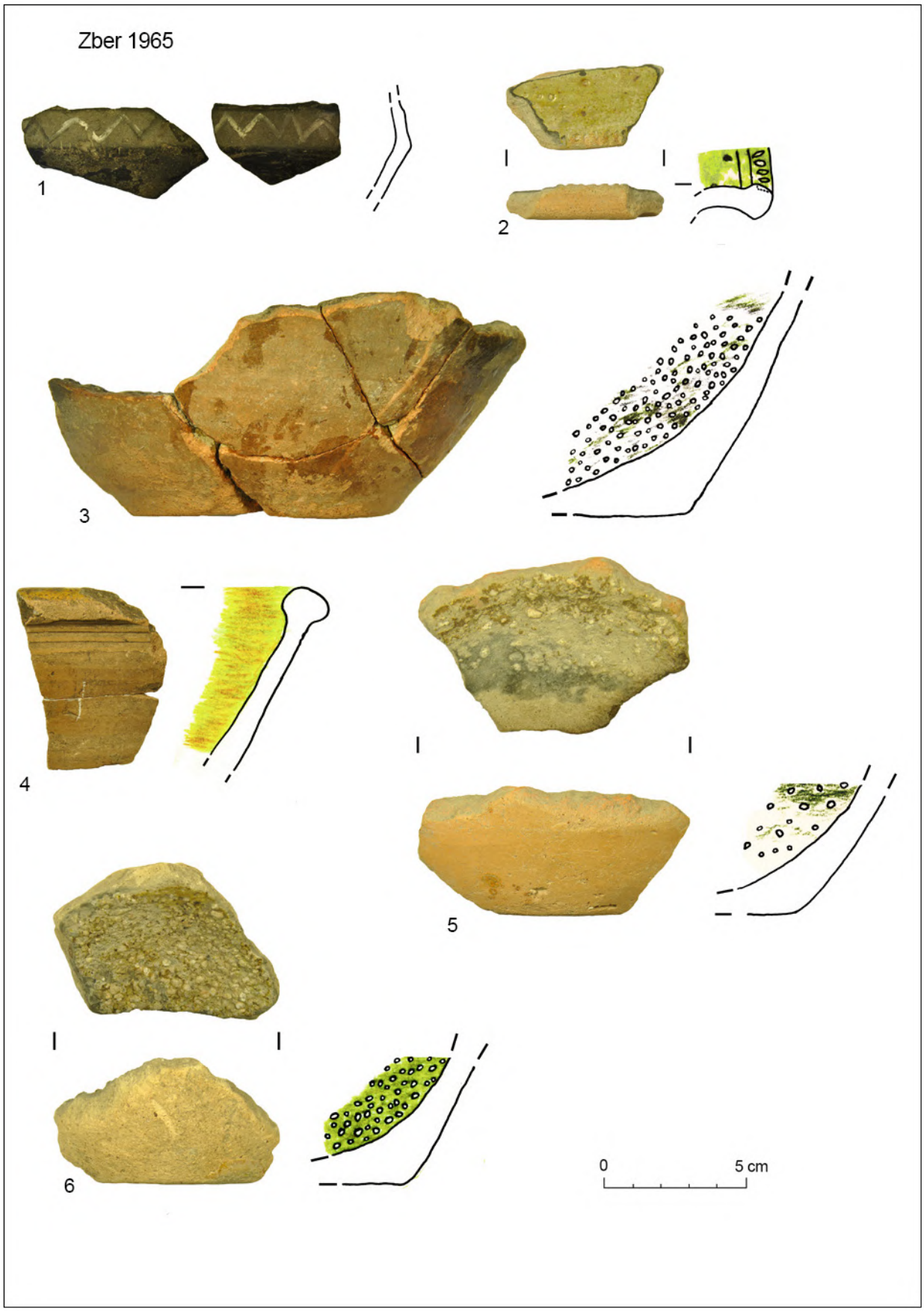

Tab. 106. Bratislava-Rusovce, „Bergl“. 1–6 keramika.

Mgr. Tomáš Dragun, PhD.
Katedra klasickej archeológie, FF TU v Trnave
Hornopotočná 23, SK-918 43 Trnava

NESKOROANTICKÁ VOJENSKÁ PEVNOSŤ V GERULATE

Recenzenti:
PhDr. Ján Rajtár, CSc.
Mgr. Igor Bazovský, PhD.

Vydavateľ:
Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
Hornopotočná 23, 918 43 Trnava
http://ff.truni.sk/katedra-klasickej-archeologie

© Tomáš Dragun, 2022
© Katedra klasickej archeológie, FF TU v Trnave, 2022
© Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2022

ISBN 978-80-568-0541-1

9 788056 805411